TEFSİR-İ KEBİR TE'VİLÂT

Şeyh'ul Ekber
Muhyiddin İbn. Arabi

Tercüme
Vahdettin İnce

2. CİLT

KİTSAN

Kitsan Yayınları

Tasavvuf Serisi: 23
TEFSİR-İ KEBİR / TE'VİLÂT (2. Cilt)

Yazarı: Muhyiddin İbn. Arabi (k.s.)
Çeviren: Vahdettin İnce
Editör: Şükran Eser Göknar
Sayfa Uygulama: A. Onur Şenyurt
Kapak Düzeni: Sabahattin Kanaş

Bu eserin orjinali İstanbul / Fatih - Atıf Efendi Kütüphanesi, Kadir Bey Bölümü, Mustafa el-Bab'ı 0.100 de bulunan Muhyiddin Arabi (r.a.) Tefsir-i Kebir'inin Tercümesidir.

KİTSAN KİTAP
Basın Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 41/3-4 Sultanahmet – İSTANBUL
Tel. 0212 513 67 69 Faks: 0212 511 51 44
www.kitsan.com

ENBİYÂ SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- İnsanların hesaba çekilecekleri (gün) yaklaştı. Hal böyle iken onlar, gaflet içinde yüz çevirdiler.

2.3- Rablerinden kendilerine ne zaman yeni bir ihtar gelse, onlar bunu, hep alaya alarak, kalpleri oyuna, eğlenceye dalarak dinlemişlerdir. O zalimler şöyle fısıldaştılar: Bu (Muhammed), sizin gibi bir beşer olmaktan başka nedir ki! Siz şimdi gözünüz göre göre büyüye mi kapılıyorsunuz?

4- (Rasul) dedi ki: Rabbim, sema da ve arz da (söylenmiş) her sözü bilir. O, hakkıyla Semi (işiten) ve Aliym(bilen)dir.

5- «Hayır, dediler, (bunlar) saçma sapan rüyalardır; bilakis onu kendisi uydurmuştur; belki de o, şairdir. (Eğer öyle değilse) bize hemen, öncekilere gönderilenin benzeri bir âyet getirsin.»

6- Bunlardan önce helâk ettiğimiz hiçbir belde iman etmemişti; şimdi bunlar mı iman edecekler?

7- Biz, senden önce de, kendilerine vahiy verdiğimiz rical'den (erlerden) başkasını (Resul, Nebiy) irsal etmedik (göndermedik). Eğer bilmiyorsanız kitab ehline (bilenlerden) sorunuz.

8- Biz onları (resulleri, nebiyleri), yemek yemez birer (cansız) ceset olarak yaratmadık. Onlar (bu dünyada) ebedî kalıcı da değillerdir.

9- Sonra onlara (verdiğimiz) sözü yerine getirdik; böylece, hem onları hem de dilediğimiz (başka) kimseleri kurtuluşa erdirdik; müsrifleri de helâk ettik.

10- And olsun, size içinde sizin için öğüt bulunan bir Kitab indirdik. Hâlâ akıl etmez misiniz?

11- Zalim olan nice beldeyi kırıp geçirdik; arkasından da nice başka topluluklar vücuda getirdik.

12- Azabımızı hissettiklerinde bir de bakarsın ki oralardan (azap bölgesinden) kaçıyorlar!

13- «Kaçmayın! İçinde niğmetlendirildiğiniz, refahda bulunduğunuz meskenlerinize dönün! Çünkü size sorular sorulacak!»

14- «Vay başımıza gelenlere! dediler; gerçekten biz zalimlerdik.»

15- Artık onların davaları böyle devam etti… Biz kendilerini, kuruyup biçilmiş ekine, sönmüş ateşe çevirinceye kadar bu feryatları sürüp gider.

16- Biz, semayı, arzı ve bunlar arasındakileri, oyuncular (işi, eğlencesi) olarak yaratmadık.

17- Eğer bir eğlence edinmek isteseydik, onu kendi tarafımızdan edinirdik. (Bu irademizin eseri olurdu. Ama) biz kesinlikle (bunu) yapanlardan değiliz.

18- Bilakis biz, Hakkı bâtılın tepesine bindiririz de o, bâtılın işini bitirir. Bir de bakarsınız ki, bâtıl yok olup gitmiştir. (Allah'a) yakıştırdığınız sıfatlardan dolayı yazıklar olsun size!

"İnsanların hesaba çekilecekleri gün yaklaştı." küçük kıyamet gününde sorgulanmalarının vakti yaklaştı. Hatta kıyameti bilselerdi, şu anda hesaba çekildiklerini görürlerdi. Yani, "ölürüz, yaşarız, bizi ancak zaman (Dehr) helak eder" denildiği gibi var olan, sonra fena bulan mevcutlar edinmek isteseydik, kudretimiz cihetinden bunları edinirdik. Fakat bu, hikmete ve hakikâte aykırıdır. Bu yüzden edinmedik. *"Bilakis biz…bindiririz…"* burhani ve keşfi yakinle batıl akidenin tepesine bindiririz de " *onun işini bitirir."* ezer. " *Bir de bakarsın ki batıl…"* zeval bulmuş, "*yok olup gitmiştir…" "size…"* helak sizin içindir, " *yakıştırdığınız sıfatlardan dolayı…"* , haşrin olmayacağına dair inançlarınızdan dolayı yazıklar olsun size. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Büyük kıyamette değişmeyen sabit hakk olan zati tecelliyi şu fani varlıkların batılının üzerine bindiririz de onları kahreder, salt bir hiçliğe dönüştürür. Bir de bakarsın ki onlar sırf fanidirler. Ortaya çıkar ki her şey Hak'tan ibarettir, O'nun işi gerçektir, batıl veya eğlence değildir. Başka varlıklar ispat etmenizden, onlara sıfat ve fiil yakıştırmanızdan, etki atfetmenizden dolayı yazıklar olsun size! Helak olasınız! *"…Kesinlikle bozulup gitmişti…"* Çünkü birlik, eşyanın bekasının, çokluk ise bozulmasının sebebidir. Her şeyin kendine özgü bir özelliğinin olduğunu ve bu özelliğiyle başkasından ayrıldığını, bu özelliğiyle kendisi olduğunu görmüyor musunuz? Eğer bu özellik olmasaydı, bu şeyin varlığından da söz edilemezdi. İşte bu, yüce Allah'ın birliğinin tanığıdır. Nitekim şair şöyle demiştir:

O’nun her şeyde bir ayeti vardır

O’nun bir olduğuna delalet eder

19- Semalarda ve arzda kimler varsa O'na aittir. O'nun indinde (huzurunda) bulunanlar, O'na ibadet hususunda kibirlenmezler ve yorulmazlar.

20- Onlar, bıkıp usanmaksızın gece gündüz (Allah'ı) tesbih ederler.

21- Yoksa (o müşrikler), yerden birtakım ilahlar edindiler de, (ölüleri) onlar mı diriltecekler?

22- Eğer o ikisinde (sema’da ve arz’da) Allah'dan başka ilahlar bulunsaydı, bunların nizamı kesinlikle bozulup gitmişti. Demek ki Arş'ın Rabbi Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir.

23- O, yaptığından sorumlu tutulamaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir.

24- Yoksa O'ndan başka birtakım ilâh mı edindiler? De ki: Haydi delillerinizi getirin! İşte benimle beraber olanların Kitab'ı ve benden öncekilerin Kitab'ı. Hayır, onların çoğu Hakk’ı bilmezler; bu yüzden de yüz çevirirler.

25- Senden önce hiçbir resûl göndermedik ki ona: «Benden başka İlâh yoktur; şu halde bana kulluk edin» diye vahyetmiş olmayalım.

26- Rahmân (olan Allah, melekleri) evlât edindi, dediler. Hâşâ! O, bundan münezzehtir. Bilakis (melekler), lütuf ve ihsana mazhar olmuş kullardır.

27- O'ndan (emir almazdan) önce konuşmazlar; onlar, sadece O'nun emri ile hareket ederler.

28- O, onların önlerindekini de, arkalarındakini de (yaptıklarını da, yapacaklarını da) bilir. Allah’ın rızasına ulaşmış olanlardan başkasına şefaat etmezler. Onlar, O’nun haşyetinden (korkusundan) titrerler!

29- Onlardan her kim: «İlâh O değil, benim!» derse, biz onu cehennemle cezalandırırız. İşte biz, zalimlere böyle ceza veririz!

30- İnkâr edenler, semalarla arz bitişik bir halde iken bizim, onları birbirinden kopardığımızı ve her canlı şeyi sudan yarattığımızı görüp düşünmediler mi? Yine de inanmazlar mı?

31- Onları sarsmasın diye yeryüzünde (arzda) bir takım dağlar diktik. Orada geniş geniş yollar açtık; ta ki maksatlarına ulaşsınlar.

32- Biz, gökyüzünü (semayı) korunmuş bir tavan gibi yaptık. Onlar ise, gökyüzünün (semayı) âyetlerinden yüz çevirirler.

Semaları ve arzı ayakta tutan adalet, vahdetin kesret âlemindeki gölgesidir. Eğer mizaçların dengesi gibi bileşimlerdeki vahdani heyet olmasaydı, bu varlıklar mevcut olamazlardı. Bu heyet zail olursa, o varlıklar da derhal ifsat olurlar.

"*Allah…münezzehtir.*" arş üzerindeki Rububiyeti ile her şey feyz bahşetmesiyle münezzehtir. Çünkü bütün varlıklar üzerine feyiz buradan iner. Allah, onların birden fazla ilahın olabileceği şeklindeki yakıştırmalarından münezzehtir. *"Allah, onların önlerindekini…bilir."* onların varolmalarından önce mevcut olan, ceberut ve melekut ehlinden mücerret zatları kapsayan ana kitapta sabit olan külli ilmi bilir. "*Arkalarındakini de bilir…*" dünya semasında sabit olan varlıklara, cüzi hadiselere dair ilmi de bilir. O halde onların bilgileri, O'nun ilminin kapsamının dışına çıkabilir mi, fiilleri O'nun emrinden önce olabilir mi, sözleri O'nun sözünü geçebilir mi? "*…Allah'ın rızasına ulaşmış olanlardan başkasına şefaat etmezler.*" İstidadları, dolayısıyla şefaati kabul edecek kapasitede, nefsi melekuti nura uygun olduğu Allah tarafından bilinen kimselerden başkası için şefaat etmezler. *"Onlar…"* Allah'ın vechinin parıldayışlarından haşyet, korku ve ürperti içindedirler. Azametinin nurları altında ezilmişlerdir.

"Görüp düşünmediler mi?..." Hak'tan perdelenmiş olan kimseler " *semalarla arz…"* ın tek bir heyuliden, cismani maddeden müteşekkil olarak bitişik olduklarını, "*bizim onları birbirinden kopardığımızı…"* suretleri birbirinden ayrı şekilde var etmekle birbirinden ayırdığımızı görmediler mi? Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Ruh semaları ve beden arzı, tek nutfe halinde bitişikti. Biz, organları ve ruhları ayrı kılmak suretiyle onları birbirinden ayırdık. *"Yarattık…"* bütün canlıları nutfeden yarattık. "*Diktik…"* beden arzında " *dağlar…"* kemikler yarattık ki beden arzı sarsılmasın, gidip gelerek yalpalamasın ve onlar geri kalmayıp kaim olsunlar, ayrı kişilikleri bulunsun. *"Orada geniş yollar açtık…"* duyuların ve bütün kuvvetlerin geçip gidecekleri yollar mahiyetinde mecralar açtık. "*ta ki maksatlarına ulaşsınlar…"* bu duyular ve yollar aracılığıyla Allah'ın ayetlerine ulaşsınlar, onları tanısınlar. *"Yaptık…"* akıl semasını "*bir tavan gibi…"* onların üstünde ve yüksek bir tavan haline getirdik, *"korunmuş"* kıldık. Değişmeden, yanılmadan ve hatadan muhafaza ettik. *"Onlar…"* kanıtlarından ve burhanlarından *"yüz çevirirler…"*

33- O, geceyi, gündüzü, güneşi, ayı... yaratandır. Her biri bir yörüngede yüzmektedirler.

34- Biz, senden önce de hiçbir beşere ebedîlik vermedik. Şimdi sen ölürsen, sanki onlar ebedî mi kalacaklar?

35- Her canlı, ölümü tadar. Bir deneme olarak sizi hayırla da, şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz.

36- (Rasûlum!) Kâfirler seni gördükleri zaman: «Sizin ilâhlarınızı diline dolayan bu mu?» diyerek seni hep alaya alırlar. Halbuki onlar, çok esirgeyici Allah'ın Kitabını inkâr edenlerin ta kendileridir.

37- İnsan, aceleci (bir tabiatta) yaratılmıştır. Size âyetlerimi göstereceğim; benden acele istemeyin.

38- «Eğer, diyorlar, doğru iseniz, ne zaman (gerçekleşecek) bu tehdit?»

39- İnkâr edenler, yüzlerinden ve sırtlarından (saran) ateşi savamayacakları, kendilerine yardım dahi edilmeyeceği zamanı bir bilselerdi!

40- Bilâkis, kendilerine o (kıyamet) öyle âni gelir ki, onları şaşırtır. Artık, ne reddedebilirler onu, ne de kendilerine mühlet verilir.

41- And olsun, senden önceki Resullerle de alay edildi; ama onları alaya alanları, o alay konusu ettikleri şey kuşatıverdi.

42- De ki: Allah'a karşı sizi gece gündüz kim koruyacak? Buna rağmen onlar Rablerini anmaktan yüz çevirirler.

43- Yoksa kendilerini bize karşı savunacak birtakım ilâhları mı var? (O ilâh dedikleri şeyler) kendilerine bile yardım edecek güçte değildirler. Onlar bizden de alâka ve destek görmezler.

44- Evet, onları da, atalarını da barındırdık. Nihayet, ömür kendilerine (hiç bitmeyecek gibi) uzun geldi. Oysa onlar, bizim gelip (kâfirlere ait) araziyi çevresinden eksilteceğimizi görmezler mi? Şu halde, üstün gelen onlar mı?

45- De ki: Ben, sadece, vahiy ile sizi ikaz ediyorum. Fakat, sağır olanlar, ikaz edildikleri zaman bu çağrıyı duymazlar.

46- And olsun, onlara Rabbinin azabından ufak bir esinti dokunsa, hiç şüphesiz, «Vah bize! Hakikâten biz zalim kimselermişiz!» derler.

" O…yaratandır…" nefis gecesini, ruh güneşinin ışığından ibaret akıl gündüzünü ve kalp ayını… *"Her biri bir yörüngede…"* ruhaniler semasında ulvi bir karargâhta, bir sınırda ve bir mertebede Allah'a doğru seyir halindedir. *"İnsan aceleci yaratılmıştır."* Çünkü yaratılışın temeli olan nefis daimi bir taşkınlık, bir kararsızlık içindedir, bir halde durulmaz. Acelecilik tıynetine sahiptir. Eğer böyle olmasaydı, bir halden bir hale seyri ve yükselişi de olmayacaktı. Ve çünkü ruh sürekli bir sebat halindedir. Ruhun nefisle temasa geçmesiyle birlikte kalbin varlığı gerçekleşir ve ikisi de dengeli bir seyir haline kavuşur. Bu yüzden insan nefis makamında kaldığı, ruhun nurunun ve sükunet ve güven duygusuyla bağlayan kalbin egemenliğine girmediği sürece cibilliyetinden kaynaklanan acelecilik onun yakasını bırakmaz.

"…Bir bilselerdi!..." lütuf ve bağışı her şeyi kuşatan Rahman'dan ve her şeyi kuşatan ahiretten perdelenenler, azabın, vahdani emir sahibi ve ilmi her şeyi kuşatan Rahman'ın emriyle, bütün yönlerden kendilerini kuşattığı vakti ve ruha bakan taraftan yani önlerinden gelip İlahi kahır ateşiyle, ruhani nurlardan ve insani kemallerden bütünüyle yoksun oluşla azap vermesini ve bedene bakan cihetten, yani arkalarından gelip cismani heyetler ateşinden, nefsani akrep, yılan ve karanlıklardan, heyulani pisliklerden ve bedensel elemlerden oluşan azapla cezalandırdığını bir bilselerdi! *"Kendilerine yardım dahi edilmez…"* perdeleri kalın, çokça aceleci olmalarından dolayı şüpheleri de şiddetli olduğu için rahmani yardımlara kavuşamazlar.

"…Görmezler mi?..." gafletleri bu kadar mı sürdü ki görmüyorlar *"bizim geldiğimizi"* beden arzına yaşlılık vasıtasıyla gelip *"çevresinden eksilttiğimizi"* işitme, görme ve sair kuvvetlerini eksilttiğimizi?... Ya da kastedilen anlam şudur: Hakk'a yönelen ve Hakk'ı anan uyanık nefis arzına sıfat nurları aracılığıyla geliriz de onun kendine ait sıfatları ve kuvvetleri eksiltiriz. *"Şu halde üstün gelen onlar mı?"* yoksa biz miyiz? "*And olsun, onlara…ufak bir esinti dokunsa…"* Rabbani nefhadan bir esinti azap suretinde onlara dokunsa, ya da Emirülmümininin (a.s) "düşmanlarına yönelik azabı rahmetinin genişliği suretinde şiddetlenen, dostlarına yönelik rahmeti de azabının şiddeti suretinde genişleyen Allah münezzehtir." dediği gibi bir musibet başlarına gelse, böylece uzun süreli yararlanma nedeniyle biriken gaflet perdesi yırtılsa, yani rahmet suretinde azap ve gizli kahır ile karşı karşıya kalsalar, kesinlikle uyanacaklar, Hak'tan yüz çevirmekle, batıla dalmakla ne büyük zulüm işlediklerini fark edeceklerdir.

47- Biz, kıyamet günü için adalet terazileri kurarız. Artık kimseye, hiçbir şekilde haksızlık edilmez. (Yapılan iş,) bir hardal tanesi kadar dahi olsa, onu (adalet terazisine) getiririz. Hesap gören olarak biz (herkese) yeteriz.

48- And olsun biz, Musa ve Harun'a, takvâ sahipleri için bir ışık, bir öğüt ve Furkan'ı verdik.

49- (O takvâ sahipleri ki) onlar, görmedikleri halde Rablerine candan saygı gösterirler. Yine onlar, kıyametten korkan kimselerdir.

50- İşte bu (Kur'an) da, bizim indirdiğimiz hayırlı ve faydalı bir öğüttür. Şimdi onu inkâr mı ediyorsunuz?

"Biz…adalet terazileri kurarız…" Allah'ın terazisi, vahdetinin gölgesi ve ondan ayrılmaz sıfatı olan adaletidir. Ruh semaları ve beden arzı onunla kaimdir, onunla istikamet bulur. Eğer o olmasa varlık, sınırları belirlenmiş bir ahenk üzere istikrar bulamaz. Her şeyi kapsadığı için de her varlık adaletini, durumuna, taşıma kapasitesine göre ondan alır. Böylece, her biri açısından, diğer bir ifadeyle her şey açısından özel bir mizan söz konusu olur. Buna bağlı olarak da eşyanın sayısınca teraziler belirginleşir. Aslında bu birden fazla teraziler mutlak mizanın cüzleridir. Bu yüzden, mutlak adalet kavramı ondan bedel ya da onun vasfı olarak kullanılmıştır. Çünkü bütün teraziler tek olan mutlak adaletten ibarettir. Görüntülerin çoğalmasıyla hakikât artmaz. Terazilerin kurulması, gereklerinin zuhur etmesi demektir. Bu ise perdelenmiş kimse açısından küçük kıyamet gününde, ehli olanlar için de büyük kıyamet gününde gerçekleşir.

"Kimseye hiçbir şekilde haksızlık edilmez…" Çünkü her nefis hayır olarak ne işlemişse, amelinin durumunu iyilikler kefesinde, yani ruhun kalbe bakan cihetinde, işlediği bütün kötülükleri de ruhun nefse bakan ciheti olan kötülükler kefesinde bulur. Kalp, terazinin dilidir. Bu yüzden "iyilikler kefesine beyaz parlak cevherler, kötülükler kefesine de siyah karanlık cevherler konulur" denilmiştir. Şu kadarı var ki, kıyamette kefenin ağır basması yükselmeyi, yüceliğe meyli, hafif basması ise inişi ve alçaklığa meyli ifade eder. Cismani mizanda ise durum bunun tam tersidir. Orada ağır gelen tercihe şayandır, muteberdir, Allah katında bakidir. Hafif gelen ise tercih edilmez ve fanidir. Yani Allah katında değeri ve itibari yoktur. Yapılan hiçbir amel eksiltilmez. "*Bir hardal tanesi dahi olsa…"* buradan hareketle " yüce Allah mahlukatı bir koyunu sağmaktan daha kısa bir sürede hesaba çeker" sözünü anlıyoruz.

Kalp "*Musa*" sına ve akıl "*Harun*" una "*…verdik.*" Veya Musa ve Harun'u bilinen Nebiyler olarak da ele alabiliriz. *"Furkan'ı…"* verdik. Yani furkani akıl olarak isimlendirilen tafsili ve keşfi ilmi verdik. *"Bir ışık…"* ruhani müşahedelerden kaynaklanan eksiksiz bir nur *"bir öğüt…"* bir hatırlatma. Bir nasihat verdik. *"takva sahibleri için…"* nefisleri rezilliklerden, perdeleyici sıfatlardan arınmış, azametin güzelliklerinin nurları, arı ve temiz kalplerinden nefislerine yansıyan kimseler için. Bu hal, onlarda kalbi huzur makamına ulaşmadan önceki gayp halinde bile bir korku, bir ürperti bırakır.

"Onlar, kıyametten…" büyük kıyametten, onun vuku bulmasından daima korkarlar, korku içinde onu beklerler. Çünkü yakini inançları son derece güçlüdür. Çünkü korku, ancak vuku bulması beklenen bir şeyin beklentisi içinde olunduğu sırada hissedilen bir duygudur. Yani onlara kalp makamında, Hak ile batılı birbirinden ayırt ettikleri hakikât ve külli marifet ilmini; ruh makamında ve nur mertebesinde bütün nurları parlaklığıyla bastıran müşahede nurunu; nefis makamında ve sadr mertebesinde öğüt ve nasihatle hatırlatmayı, cüzi, kabiliyet sahibi saliklere faydalı ilimlerden oluşan şeriatı verdik.

"*İşte bu…bir öğüttür.*" Hayır ve bereketi üstündür, yukarıda işaret ettiğimiz üç yağışı da içerir. Buna ek olarak zati keşfi, hüviyet makamında, teklik cemi aynında hakiki müşahedeyi, bütün kelimeleri cami, bütün müşahede ve hikmetlerle dolup taşan bir zikirdir. Çünkü bereketin anlamında gelişme ve artış da vardır.

51- And olsun biz İbrahim'e daha önce rüşdünü vermiştik. Biz onu iyi tanırdık.

52- O, babasına ve kavmine: Şu karşısına geçip tapmakta olduğunuz heykeller de ne oluyor? demişti.

53- Dediler ki: Biz, babalarımızı bunlara tapar kimseler bulduk.

54- Doğrusu, siz de, babalarınız da açık bir sapıklık içindesiniz, dedi.

55- Dediler ki: Bize gerçeği mi getirdin, yoksa sen oyunbazlardan biri misin?

56- Hayır, dedi, sizin Rabbiniz, yarattığı semaların ve arzın da Rabbidir ve ben buna şahidlik edenlerdenim.

57- Tallahi (Allah'a yemin ederim) ki, siz ayrılıp gittikten sonra putlarınıza bir oyun oynayacağım!

"And olsun biz İbrahim'e…vermiştik." Ruh İbrahim'ine *"rüşdünü…"* ona özgü, onun gibisine yaraşan rüşdünü, yani zati tevhide, müşahede ve dostluk makamına iletilmeyi bahşetmiştik. "*Daha önce…"* kalp ve akıl mertebesinden önce, şeref ve izzet bakımından onlardan önce gelen hidayet makamını vermiştik. "*Biz onu iyi tanırdık."* Onun kemali ve faziletini bizden başkası bilmezdi. Bunun sebebi de yüce bir mertebede, önemli bir konumda olmasıydı. "*O, babasına…demişti."* nefs-i külliyeye "*ve kavmine…"* semavi natıka nefislerden ve başkalarından ibaret kavmine *"şu…heykeller de ne oluyor?"* akılların ve eşyanın hakikâtlerinden, varlıkların mahiyetlerinden oluşan, içlerine nakşedilen bu heykeller, timsaller de nedir? *"karşısına geçip tapmakta olduğunuz"* timsallerinin ve tasavvurlarının karşına geçip kulluk sunduğunuz bu putlar da nedir? Bu sözleri, kutsal ruh makamından yukarı yükselmesi, nurani perdelerin ötesine geçip zati tevhid fezasına çıkması esnasında söylemişti. Nitekim, şöyle buyurmuştur: "*Ben sizin (Allah'a) ortak koştuğunuz şeylerden uzağım. Ben hanîf olarak, vechimi semaları ve arzı yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim."* (Enam, 78.79) Nitekim Cebrail'e (a.s) hitaben söylediği "Sana hiçbir ihtiyacım yoktur" sözü de bu makamdan kaynaklanmaktaydı.

"Biz, babalarımızı bulduk…" bütün nefislerden önceki âlemlerden oluşan ceberut ehlinden varlık illetlerimizi " *bunlara tapar kimseler bulduk…"* onları kendi zatlarında hazır tutuyor ve onlardan gafil olmuyorlardı. *"açık bir sapıklık içinde…"* nurani Hakk'a karşı perde içinde, zatın aynına ulaşamamış, sıfat berzahlarında beklemekte ve teklik hakikâtine, hüviyet denizinde boğulmaya ulaşmamaktasınız. *"Bize gerçeği mi getirdin…"* senin bu şekilde bize gelmen Hak ile midir? Yani bu sözleri söyleyen Hak azze ve celle midir?

Yoksa senin nefsin olduğu gibi varlığını mı sürdürmektedir, dolayısıyla bu sözleri söyleyen sen misin? Bu takdirde senin sözlerin hakikâti olmayan bir oyundan ibaret kalır. Sen bu oyunda bizden üstün olur ve biz de senden geri kalırız… Ama sen kendi nefsinle isen, aksi olur. "*Hayır…Rabbiniz…"* gelen, sözü söyleyen sizin Rabbinizdir. Var etmek, doğrultmak, hayat bahşetmek, arındırmak, haber vermek ve öğretmek suretiyle sizi eğiten, besleyen Rabbiniz. Her şeyin Rabbi ve har şeyin var edicisi. *"Ve ben buna.."* Bu hükme, yani konuşanın, her şeyin Rabbi sıfatıyla mevsuf olan Hak olduğuna *"şahidlik edenlerdenim."*

Bu müşahede, Rububiyet müşahedesidir. Aksi takdirde *"ben buna…"* demezdi. Çünkü zati müşahede salt yokluktur. Orada benlik de olmaz ikilik de. Gelenin ve söyleyenin her şeyi var eden Hak olduğu açıkça ifade edildikten sonra ikilikten söz edilmesi, külli makamı işaret etmektedir ki bu da makamdan geridir.

"Ve Tallâhi…" Yemin ve kasem harfleri "Te"ye kadardır. Zira "Te" harfi Teshik-i unsurî'dir. Yani, vücudun bu'diyetle görünmesidir. Mesela, ihtiyarlık döneminden çocukluk zamanını görmek ve küçüklüğünün hallerini düşünmek gibi manaları ihtiva eder. Bunun üstünde tasarruf ve iktidar yoktur. Vallahi'deki Vâv-ı kasem, (Allah hakkı için) mevakı-in nücûmdan velayetin mahsulu olan kemalattan mahrum kalmayı istemek demektir. Billâhi'deki Bâ-yı Kasem, ubûdiyetten ve rubûbiyetten istifade etmiş olduğu kemalât-ı rububiyetten mahrum kalmayı istemek demektir. Tallâhi'deki Tâ-yı Kasem, Resûlullah (s.a.v)ın ilminin nihayeti olan Teshik-ı risâlet ve unsûri'nin kendisine ihsan edeceği kemalâttan mahrum olmasını istemek ve söz vermek demektir. El iyâz-u billâh (Allah'a sığınırım) *"Ve… Tallâhi putlarınıza bir mekir (oyun) oynayacağım…* diyen İbrahim (a.s) ayet "vâv" ile başladığı için hem velayetin kemalatından, hem rububiyet kemalatından hem de risalet kemalatından mahrum kalması üzerine, kapsamlı çok büyük yemin ederek onlara, "eşyanın suretini, icat etmeye, korumaya ve tedbir etmeye koyulduğunuz, zati teklikten yüz çevirdikten sonra ispat etmeye yöneldiğiniz, tevhid nuruyla sıfat kesretine yüz çevirdiğiniz varlıkların aynlarını sileceğim" demiştir.

58- Sonunda İbrahim onları paramparça etti. Yalnız, onların büyüğünü bıraktı; belki ona müracaat ederler diye.

59- Bunu ilahlarımıza kim yaptı? Muhakkak o, zalimlerden biridir, dediler.

60- (Bir kısmı:) Bunları diline dolayan bir genç duyduk; kendisine İbrahim denilirmiş, dediler.

61- O halde, dediler, onu hemen insanların gözü önüne getirin. Belki şahitlik ederler.

62- Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim? dediler.

63- Belki de bu işi şu büyükleri yapmıştır. Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa! dedi.

64- Bunun üzerine, kendi vicdanlarına dönüp (kendi kendilerine) «Zalimler sizlersiniz, sizler!» dediler.

65- Sonra tekrar eski inanç ve tartışmalarına döndüler: Sen bunların konuşmadığını pek âlâ biliyorsun, dediler.

66- İbrahim: Öyleyse, dedi, Allah'ı bırakıp da, size hiçbir fayda ve zarar vermeyen bir şeye hâlâ tapacak mısınız?

67- Size de, Allah'ı bırakıp tapmakta olduğunuz şeylere de yuh olsun! Siz akıl etmez misiniz?

"Sonunda İbrahim…etti…" zati kahır ve ayni müşahede baltası ile onları *"paramparça.."* etti. Etrafa dağılmış fani parçalar haline getirdi. "*Yalnız onların büyüğünü bıraktı."* O, ilk yakin üzere onun baki ayniydi ve İbrahim bununla "Halil=Dost" olarak isimlendirilmişti. *"Belki ona müracaat ederler diye."* Ondan feyiz alırlar, ondan nur ve ilim edinirler. Tıpkı başlangıçta kendisinin ondan feyiz aldığı gibi. *"Dediler…"* akıllara aşık olan nefisleri dedi ki: *"Bunu…kim yaptı?"* tanrılarınızı bu şekilde küçümseyen, tahkir eden kimdir? *"İlahlarımıza.."* bunu kim yaptı? Maşuklarımız ve mabutlarımız olan ilahlarımızı / tanrılarımızı perdelenmişliğe nispet ederek, onlara fani varlıklar gözüyle bakarak , zahir kuvvetiyle onları savrulmuş zerreciklere dönüştürerek, perdelenmişler haline kim getirdi. Bunu söylerken bu işi yapanın büyüklüğünü de vurgulamış oluyorlardı.

"Muhakkak o, zalimlerden biridir." mücerret mabutların haklarını, bütün mevcudatın varlık kemalatını eksilten, onlardan varlığı nefyedip Hakk'ı ispat etmek suretiyle zulmetmiştir. Ya da onları yok etmek ve kahretmek suretiyle onların nefislerinin haklarını eksilten zalimlerdendir. "*Dediler ki…bir genç duyduk…"* gençlik ve cesarette kusursuz, Allah'tan başkasını kahretme gücüne sahib, can ve malı feda etme hususunda cömert bir yiğit duyduk. "*Bunları diline dolayan…"* bunların kudretlerinin ve kemallerinin olmadığını, bunlara yokluk ve fena nispet eden bir genç duyduk.

"Onu hemen getirin…" Onun getirilmesini istediler. Derken bütün nefislerin karşısına aynen çıkıp hazır bulundurdular ki *"belki şahitlik ederler…"* kemaline ve faziletine tanıklık ederler de ondan istifade ederler. *"Bunu sen mi yaptın?"* bu soru, onun kemalinden bilmediklerini inkâr etmelerinin sureti mahiyetindedir. Çünkü nefislerin bilmelerine imkân olan her şey akılların kemallerinden aşağıdır ki bu kemaller

akılların maşukları konumundadırlar. Dolayısıyla, akıllar İlahi kemalden perdelenmiş olurlar. Ancak bir akıl bu düzeye ulaşınca da diğerlerinden daha şerefli ve daha üstün olur. *"Belki bu işi büyükleri yapmıştır…dedi."* Bu işi, benliğimle yapmadım ki, ben benliğimle ondan daha iyi konumdayım. Bilakis, hakikâtim ve hüviyetimle yaptım. Bu ise benlikten daha şerefli ve daha büyüktür. "*Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa…"* kendi başlarına konuşabiliyorlarsa! Yani onlar konuşamazlar, bilgileri yoktur, kendi başlarına bir varlık sahibi değildirler. Bilakis varlıkları kendisinden başka ilah olmayan Allah'tan kaynaklanır.

"Bunun üzerine kendi vicdanlarına döndüler…" gerçeği ikrar ederek, kabullenerek, mümkün nitelikli varlığın aslında varlığının olmadığını, dolayısıyla kemalinin hiç olmayacağına itiraf ederek vicdanlarına döndüler.

"Zalimler sizlersiniz, sizler! dediler." başkasına varlık ve kemal nispet etmekle asıl siz zalimsiniz, o değil. "*Sonra eski inanç ve tartışmalarına döndüler."* O'nun kemaline karşılık kendi eksikliklerinden utanarak, O'na boyun eğerek ve O'ndan etkilenerek eski hallerine döndüler ve dediler ki: *"Sen…pekala biliyorsun."* Hakkani ledünni ilimle onların yok olduklarını biliyorsun ki, onlardan konuşma yeteneğine nefyettin. Bize gelince, biz, Allah'ın bize öğrettiğinden başkasını bilmeyiz. Böylece, kendi eksikliklerini itiraf ettiler. Nitekim, Melekler de Adem'i inkâr ettikten sonra onu bildiklerinde eksikliklerini itiraf etmiş ve şöyle demişlerdi: Bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur… *"Öyleyse, Allah'ı bırakıp da…bir şeye hâlâ tapacak mısınız?"* size zarar ve yarar verme gücüne sahip olmayan bu şeyleri yüceltip saygı gösterecek misiniz? Çünkü zarar ve yarar verme gücüne sadece Allah sahibdir, başkası değil. *"Size…yuh olsun…"* sizin, mabutlarınızın ve O Allah'dan başka her şeyin varlığından sıkılıyorum. *"Siz akıl etmez misiniz?"* O'ndan başka müessir ve mabud olmadığını anlamayacak mısınız?

68- (Bir kısmı:) Eğer iş yapacaksanız, yakın onu… da ilahlarınıza yardım edin! dediler.

69- «Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!» dedik.

70- Böylece ona bir tuzak kurmak istediler; fakat biz onları, daha çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk.

71- Biz, onu ve Lût'u kurtararak, içinde cümle âleme bereketler verdiğimiz ülkeye ulaştırdık.

72- Ona (İbrahim'e), İshak'ı ve fazladan bir bağış olmak üzere Ya'kub'u lütfettik; her birini sâlih insanlar yaptık.

73- Onları, emrimiz uyarınca doğru yolu gösteren önderler yaptık ve kendilerine hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar, daima bize ibadet eden kimselerdi.

"…Yakın onu…" bırakın, Allah'ın göstermesi sonucu semaların ve arzın melekutunu görerek, ilkin sizin hakikâtleri ve marifetleri- ki bunlar aşk ateşinin yakıtlarıdır- içine atarak tutuşturduğunuz aşk ateşine yansın. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Böylece biz… İbrahim'e semaların ve arzın melekûtunu gösteriyorduk."* (Enam, 75) Celal ve Cemalin ona tecelli etmesi esnasında sizin aynlarınızın oluşturduğu perdelerin gerisinden sıfat ve isim nurlarının parıldayışlarını ona gösteriyorduk. İşte bu gösterme, söz konusu ateşin tutuşması demektir. "*İlahlarınıza yardım edin."* Bu nurlarla destek sunmak ve bu ateşi tutuşturmak suretiyle maşuklarınıza ve mabudlarınıza yardım edin. "*Eğer iş yapacaksanız…"* Hakk'ın emriyle bir şey yapacaksanız. *"Ey ateş! …serinlik ve esenlik ol!"* fena haline ulaşmak suretiyle serinlik ve esenlik ol. çünkü vuslat lezzeti kâmil ruha fayda verir ve sonradan olma eksikliğinden, noksanlık afetinden, aşk ateşi aynında mümkünlük belasından kurtarır.

"Böylece ona bir tuzak kurmak istediler…" onu yok ederek ve yakarak tuzağa düşürmek istediler. *"Fakat biz onları, daha çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk."* Kemal olarak ondan daha noksan ve mertebe olarak ondan daha eksik kimseler yaptık onları. *"Onu…kurtardık…"* onu ve akıl Lut'unu fena sonrası hakanı, bağışlanmış varlıkla baki kılarak bedeni tabiat arzına çıkarıp kurtardık. *"Bereketler verdiğimiz…"* verimli ameli kemalatla, faydalı güzel adapla, şeriatla ve faziletli melekelerle bereketlendirdiğimiz arza götürdük. "*cümle âleme…"* için bereketli kıldığımız yere ulaştırdık. Yani feyzini, terbiyesini ve hidayetini kabul etme istidadına sahib âlemlere vardırdık.

"*Ona…İshak'ı …lütfettik."* Kalp İshak'ını bahşettik. Hak'tan rücu ederek halkı tekmil makamına geri gelmesi için. "*Ve Yakub'u…"* razı olmuş, belalarla sınanmış, yakin ve safa ile mutmain olmuş nefis Yakub'unu *"fazladan bir bağış olarak…"* lütfettik. Kalp nuruyla

aydınlanmış ve ondan olma Yakub'u verdik. *"Her birini salih insanlar yaptık."* Hidayette istikamet ve temkin üzere olmalarını sağladık. *"Onları…önderler yaptık."* Onları sair kuvvetlerin, istidat sahibi eksik nefislerin imamları kıldık. "*Emrimiz uyarınca doğru yolu gösteriyorlardı."*

Ruh haller, müşahedeler ve nurlarla; kalp marifetler, keşifler ve sırlarla; nefis ahlak, muamele ve adapla doğru yolu gösteriyorlardı. *"Kendilerine hayırlı işler yapmayı, salâtı (namazı) ikame etmeyi, zekât vermeyi vahyettik. Onlar, daima bize ibadet eden kimselerdi."* ifadesiyle kastedilen budur. Tevhidle ve gerçek kullukla tecrit ve Teklik makamında bize ibadet ediyorlardı. İşte İbrahim'in zahirini batınına tatbik ettiğimiz zaman bu anlamı elde etmiş oluruz. Başka bir tevil türüyle de yorumlanması mümkündür. Çünkü Hz. Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Ben ve Ali iki nurduk; Allah'ı tesbih ediyor, O'na hamdediyor ve tehlil getiriyorduk. Melekler de O'nu bizim tesbihimizle tesbih ediyor, O'na bizim hamdimizle hamdediyor, bizim tehlilimizle O'nu tehlil ediyorlardı. Adem yaratılınca onun alnına intikal ettik. Onun alnından sülbüne, sonra Şit'e…intikal ettik…"

O, İbrahim'i ruhtur, ki Allah onu kutsamıştır. Ruh saflarının ilk mertebesinde kâmildi. Meleklerin tümüne kemalatını aktarıyordu. Eksikliklerini tamamlıyordu. Mevcudatın aynlarından oluşan putları, maddi ve mücerret varlıklardan mümkün nitelikli zatlara sahip ilahları tevhid nuruyla kırıyordu. Böylece kemal mertebelerini kat ediyordu. Sıfatların yanında durup ötesine geçmeyenleri, başkasını perde yapıp zattan engellenenleri uyarıyordu. Bunun üzerine günahkâr ve azgın nefis Nemrud'u ve kavminden ibaret olan kuvvetleri onu zikir ve kuvvet mancınığına koyup rahim tabiatı sıcaklığının ateşine attı. Allah da bu ateşi ona karşı serin ve esenlikli kıldı. Yani ruh ve afetlerden beri kıldı. Diğer bir ifadeyle ruhunun mazharından ibaret olan varlığının incisini ateşe koydular. Biz de onu, âlemler içinde bereketli kıldığımız beden arzına götürüp kurtardık. Bu arzın bereketi de onun hidayetinden, kemale erdirmesinden ve onları hakiki rızıkları ve kemal vasıfları olan ilim ve amellerle terbiye etmesinden kaynaklanıyordu.

74- Lût'a gelince, ona da hüküm (hakimlik, hükümdarlık) ve ilim verdik; onu, çirkin işler yapmakta olan memleketten kurtardık. Zira onlar (o memleketin halkı), gerçekten fena işler yapan kötü bir kavimdi.

75- Onu (Lût'u) rahmetimize kabul ettik; çünkü o, sâlihlerden idi.

76- Nuh'u da (hatırla). Hani o dua etmiş, biz onun duasını kabul etmiştik. Böylece, kendisini ve (iman eden) yakınlarını büyük sıkıntıdan kurtarmıştık.

77- Onu, âyetlerimizi inkâr eden kavimden koruduk. Gerçekten onlar, fena bir kavim idi; bu yüzden topunu birden (suya) gömdük.

78- Davud ve Süleyman'ı da (an). Bir zaman, bir ekin konusunda hüküm veriyorlardı: Bir grup insanın koyun sürüsü, geceleyin başıboş bir vaziyette bu ekinin içine dağılıp ziyan vermişti. Biz onların hükmünü görüp bilmekte idik.

Kalp Lut'unu da an. " *Ona…verdik…"* hikmet " *ve ilim"* verdik ve "*...kurtardık…"* halkından *"memleketten…"* beden memleketinden kurtardık ki *"çirkin işler yapıyorlardı…"* ifsat edici şehvet çirkinliklerini işliyorlardı. *"onlar kötü bir kavimdi."* Bizim tarafımızdan kendilerine emredilmeyen işler yaptıkları, şeriat ve akıl tarafından uygun görülmeyen amelleri sergiledikleri için yoldan çıkmış fasıklardılar. *"Onu rahmetimize kabul ettik…"* rahimi rahmetin, sıfat tecellileri makamının kapsamına aldık. *"Çünkü o, Salihlerden idi."* İlimle amel eden, istikamet üzere sebat eden salih kimselerden idi.

Akıl Nuh'unu da an. "*Hani o dua etmişti…"* kalbin kadimliği cihetinden seslenmişti. Allah'tan bir sonraki kemali istemişti. *"Biz onun duasını kabul etmiştik."* İstidadının gereği olan kemaline ek olarak onun duasını kabul etmiştik ve bu istidadını fiile çıkarmıştık. *"Böylece, kendisini…kurtarmıştık."* Kutsi, fikri, hamdi ve sair akli kuvvetleri *"sıkıntıdan…"* kurtarmıştık. Ki bu sıkıntısı, kemalatının bil kuvve olmasından ibaretti. Çünkü bir şeyde bil kuvve olarak var olan her şey onun için sıkıntı mahiyetindedir. Bu şey, zuhur etmek ve fiile çıkmak suretiyle soluk almak ister. Dolayısıyla, istidat kuvvetli, içinde potansiyel olarak bekleyen kemal mümkün olduğu oranda sıkıntı da büyük olur. *"Onu…kavimden koruduk…"* makul ve haram şeylere ilişkin ayetleri yalanlayan nefsani ve bedensel kuvvetlerden kurtardık. *"Gerçekten onlar fena bir kavim idi."* Onu kemal ve tecritten alıkoyuyor, yalanlamak suretiyle onu nurlardan perdeliyorlardı. *"Bu yüzden… suya gömdük…"* heyulani katran suyunda, derin cismani denizinde *"topunu birden"* boğduk.

Nazari akıl *"Davud"* unu da an. O sır makamındaydı. Sadır makamında bulunan ilmi akıl *"Süleyman"* ını da an. "*Bir zaman, bir ekin konusunda hüküm veriyorlardı."* İstidat arzında bulunan, oraya emanet edilen, ezelde gömülen, fıtratta seciye olarak mevcut bulunan ve zuhur ve ortaya çıkışa yönelmek üzere neşet eden kemalat hakkında hüküm veriyorlardı. Onun hakkında ilim, amel ve fikirle, meyve vermesi için riyazetle, çeşitlenmesiyle ve yetişmesiyle hüküm veriyorlardı. *"içinde dağılıp ziyan vermişti…"* içinde yayılmıştı, bedensel tabiat gecesinin ve nefsani sıfat gecesinin karanlığında ifsat etmek üzere *"bir grup insanın koyun sürüsü…"* … Yani hayvani ve şehevi kuvvetler içinde dağılıp zarar vermişti. *"Biz onların hükmünü…"* hali hazırlarına göre verdikleri hükümlerini görüyorduk. Çünkü hüküm bizim emrimizle ve gözlerimizin önünde, irademiz uyarınca gerçekleşiyordu.

Derken sır Davud'u, zevk gereğince hayvani, behimi kuvvetler sürüsünün, ruhani kuvvetlerden oluşan ekin sahibine mülkiyet olarak teslim edilmesine hükmetti. Ki bunları boğazlasınlar, kahır ve galebeyle istila etmek üzere öldürsünler, onlarla beslensinler. İlmi akıl Süleyman'ı da ilim uyarınca ruhani kuvvetlerin ona musallat olmasına hükmetti. Ki faydalı ilimlerden, cüzi idraklerden, ahlaktan ve faziletli melekelerden oluşan sütlerinden istifade etsinler. Ayıklamak suretiyle yeniden yeşertsinler, ıslah etsinler. Nefisten ve gazap, hareket, hayal ve vehim gibi hayvani kuvvetlerinden oluşan sürünün sahiplerinin istidat arzında bulunan şeyleri itaat, ibadet ve riyazet gibi şeriatın kapsamına giren ahlak, adap ve sair salih amellerle yeniden ikame etmelerine hükmetti. Ta ki ekin yeşersin, kemal olarak göz alıcı bir düzeye ulaşsın. Yine onun verdiği hüküm uyarınca, kemal hasıl olduktan sonra sürü, asıl sahibine iade edilsin. Onlar da korunmuş, gözetilip otlatılmış, güdülmüş, eğitilmiş, hayvani ameller bağlamında iffet faziletiyle terbiye edilmiş olsunlar. Ekin de ruh ve kuvvetlerinden oluşan sahibine iade edilsin, ilim ve hikmetle gelişmiş, meyve vermiş, irfan ve hakikât çiçekleriyle bezenmiş, tecelli ve müşahede nurlarıyla süslenmiş olarak teslim edilsin.

79- Böylece bunu (bu fetvayı) Süleyman'a biz anlatmıştık. Biz, onların her birine hüküm (hükümdarlık) ve ilim verdik. Kuşları ve tesbih eden dağları da Davud'a boyun eğdirdik. (Bunları) biz yapmaktayız.

80- Ona, savaş sıkıntılarınızdan sizi koruması için zırh yapmayı öğrettik. Artık şükredecek misiniz?

81- Süleyman'ın emrine de kasırga (gibi esen) rüzgârı verdik; onun emriyle içinde bereketler yarattığımız yere doğru eserdi. Biz her şeyi biliriz.

82- Şeytanlar arasından da, onun için dalgıçlık eden (ve inciler çıkaran) ve bundan başka işler görenler vardı. Biz onları gözetim altında tutuyorduk.

Bu yüzden, yüce Allah *"Süleyman'a biz anlatmıştık."* buyuruyor. Çünkü şeriat ve ameli hikmet doğrultusunda takva ve riyazetle amel etmek, kemalin elde edilmesi, fiile çıkarılması hususunda külli ilimden, fikirden, nazardan, zevkten ve keşiften daha etkilidir. *"Biz, onların her birine hüküm ve ilim verdik."* Çünkü her biri, görüşü, nazari ve ameli hükmü, mükaşefe ve muamelesi itibariyle isabetliydi. Kemal talebinde birbirlerine destek oluyorlardı, şerefli hasletlerin kendileri aracılığıyla elde edilmesi hususunda uyumluydular.

"Davud'a boyun eğdirdik…" organ dağlarının gönüllerini… "*tesbih ediyorlardı…"* özelliklerinin dilleriyle kendilerine emrettiğimiz tesbihi gerçekleştiriyorlardı. Onunla birlikte, kendilerine özgü yürüyüşleriyle yürüyorlardı. Ona isyan etmez, ona engel olmazlardı. Ağırdan almaz, ayak sürtmez ve emrine karşı çıkmazlardı. Bilakis onunla birlikte yürüyor, onun emrini eksiksiz uyguluyorlardı.Edeplendirme amaçlı direktiflerine, riyazetine gönüllü olarak boyun eğiyorlardı. Emri doğrultusunda riyazeti alışkanlık haline getirmişlerdi. İtaat ve ibadette riyazeti temel davranışları haline getirmişlerdi. Ruhani kuvvetler kuşları da zikirle, fikirle ve nur ruhları fezasında uçuşla tesbih ediyorlardı. *"Biz…"* bu boyun eğdirmeye kadirdik. *"Ona…sizi koruması için zırh yapmayı öğrettik…"* vera ve takvadan zırhlar yapmasını öğrettik. Ne sağlam zırhtır vera! *"Sizi koruması için…"* yırtıcı, vahşi gazap kuvvetlerinin saldırısından, hırsın ve tabii içgüdülerin, vehmi ve şeytani kuvvetlerin istilasından… *"Artık şükredecek misiniz?"* bu nimetlerin hakkı olan şükrü, toptan Rabbani huzura yönelmek suretiyle eda edecek misiniz?

"Süleyman'ın …" Sadırda nefis tahtına yerleşmiş ameli akıl Süleyman'a *"kasırga gibi"* esen heva rüzgârını da boyun eğdirdik. " *O'nun emriyle… eserdi."* O'na itaat ederek beden arzına ibadet ve edeple eserdi. *"içinde bereketler yarattığımız yere…"* ahlak, faziletli melekeler ve salih amellerle bereketlendirdiğimiz yere doğru eserdi. *"Biz*

her şeyi…" kemale sebep olan her şeyi *"biliriz…"* Vehim ve hayal "*şeytanları arasında da…"* onun için heyuli cismani denize dalan, cüzi anlamlar incilerini çıkaranlar vardı. *"Bundan başka işler de yaparlardı…"* terkip, tafsilat, sanat, kazanımın göz alıcı örnekleri ve başka şeyleri de yaparlardı. "*Biz onları gözetim altında tutuyorduk…"* kaymadan ve sapmadan, batıl ve yalanın sirayet etmesinden koruyorduk.

83- Eyyub'u da (an). Hani Rabbine: «Ennî messeniyye'ddurru ve ente Erhamurrahimiyn / Gerçekten başıma bu dert geldi. Sen, merhametlilerin en merhametlisisin» diye nida etmişti.

84- Bunun üzerine biz, tarafımızdan bir rahmet ve kulluk edenler için bir hatıra olmak üzere onun duasını kabul ettik; kendisinde dert ve sıkıntı olarak ne varsa giderdik ve ona aile efradını, ayrıca bunlarla birlikte bir mislini daha verdik.

85- İsmail'i, İdris'i ve Zülkif'i de (yâd et). Hepsi de sabreden kimselerdendi.

86- Onları rahmetimize kabul ettik. Onlar hakikâten iyi kimselerdendi.

87- Zünnûn'u da (Yunus'u da zikret). O öfkeli bir halde geçip gitmişti; bizim kendisini asla sıkıştırmayacağımızı zannetmişti. Nihayet karanlıklar içinde: «Lâ ilâhe illâ ente subhaneke innî küntü minezzalimiyn / Senden gayrı ilah yoktur ancak sen varsın. Seni tesbih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum!» diye nida etti.

88- Bunun üzerine biz de onun duasına icabet ettik ve onu kederden kurtardık. İşte biz müminleri böyle kurtarırız.

"Eyyub'u da an…" türlü imtihanlarla sınanan, en arınmış hale ulaştıran riyazetle cehd eden mutmain nefis Eyyub'unu da an. *"Hani Rabbine…nida etmişti."* Emek sarf etmenin, enerjiyi son noktasına kadar tüketmenin, geniş bir çaba vermenin ve cehd etmenin yoğun halinde sıkıntının alabildiğine şiddetini arttırdığı bir sırada seslenmişti: *"Başıma bu dert geldi."* zayıflık, kırıklık ve acizlik derdine müptela oldum. *"Sen, merhametlilerin en merhametlisisin."* Genişlik ve huzur bahşederek merhamet edersin. *"Bunun üzerine…duasını kabul ettik."* Amellerin sıkıntısından kurtaran huzurlu haller ve eksiksiz mutmainlik vererek ve üzerine sekine indirerek duasını kabul ettik. *"Kendisine dert ve sıkıntı olarak ne varsa giderdik."* Hidayet nuruyla onun içinde

bulunduğu riyazet sıkıntısını, cehd derdini giderdik. Sıkıntı karanlığını, kalbin nurunun parlamasıyla bertaraf ettik. "*Ve ona aile efradını… verdik."* Bizim sahip olduğumuz ve riyazetle öldürdüğümüz nefsani kuvvetleri hakiki hayatla yeniden dirilterek ona verdik. *"Ayrıca, bunlarla birlikte bir mislini daha verdik."* ruhani kuvvetlerin, kalbi sıfat nurlarının desteklerinden oluşan bir mislini daha verdik. Ahlaki fazilet sebeplerini, cüzi/faydalı ilim hallerini bolca verdik. *"Tarafımızdan bir rahmet ve kulluk edenler için bir hatıra olmak üzere…"*

"Zünnun'u (Balık sahibi Yunus'u) da an." Kemal mertebesine ulaşmamış ruhu da an. " *O…geçip gitmişti…"* bedensellikten ayrılarak *"öfkeli bir halde"* , perdelenmiş ve muhalefetinde ısrarcı olan, kendisinden yüz çevirip itaat etmekten imtina edip büyüklenmeye devam eden kavmi konumundaki nefsani kuvvetlerden ayrılarak çekip gitmişti. "*Bizim kendisini asla sıkıştırmayacağımızı zannetmişti."* Şu anda yaşadığı sınama gibi bir sınama ile kendisini sıkıştırmak suretiyle kudretimizi onun hakkında kullanmayacağımızı sanmıştı.

Ya da kendisini sıkıştırmayacağımızı, hayatını daraltmayacağımızı zannetmişti. Derken, balık tarafından yutuldu. Çünkü hikmetimiz onun bedene taalluk etmesini, yani bedensel kullanılışa elverişli olmasını zorunlu kılıyordu. "*…nida etti…"* cismani tabiat, bitkisel nefis ve hayvani nefisten ibaret üç mertebenin karanlıkları içinde, indi istidat diliyle şöyle seslendi: "*Senden gayrı ilah yoktur ancak sen varsın (vücudsun)"* böylece zati tevhidi ikrar etti. Zaten bu tevhid, ilk ahit ve fıtrat misakı kapsamında içinde potansiyel olarak mevcuttu. Ardından da ezelde belirlenen ilk tecerrütten kaynaklanan tenzihi dile getirdi ve şöyle dedi: *"Subhaneke… Seni tesbih ederek tenzih ederim…"* Sonra da eksikliğini ve kavmi hakkında adalet ilkesini işletmediğini itiraf etti ve dedi ki: *"Gerçekten ben zalimlerden oldum!...Bunun üzerine bizde onun duasına icabet ettik."* Süluk etmesini sağladık, hidayet nuruyla görüp amaca vasıl olmasını kolaylaştırdık. "*Ve onu kurtardık…"* eksiklik kederinden, tecelli nuruyla perdelenmekten kurtardık, perdeleri kaldırdık. "*İşte biz müminleri böyle kurtarırız."* hakiki imanla inanan ve yakine ulaşan kimseleri böyle kurtuluşa erdiririz.

89- Zekeriyya'yı da (an). Hani o, Rabbine şöyle nida etmişti: Rabbi! La tezerni ferden ve ente hayru'l varisiyn / Rabbim! Beni yalnız bırakma! Sen, vârislerin en hayırlısısın.

90- Biz onun da duasını kabul ettik ve ona Yahya'yı verdik; eşini de kendisi için (çocuk doğurmaya) elverişli kıldık. Muhakkak ki onlar (bütün bu Nebiyler), hayır işlerinde koşuşurlar, umarak ve korkarak bize yalvarırlardı; onlar, bize karşı derin saygı "huşu" içindeydiler.

91- Irzını iffetle korumuş olanı (Meryem'i de an.) Biz ona ruhumuzdan üfledik; onu ve oğlunu cümle âlem için bir ibret kıldık.

"Zekeriyya'yı da an…" ilimlerden yana yalın olan ruh Zekeriyya'sını da an. *"Hani o, Rabbine niyaz etmişti…"* kemal istidadı içinde istidat lisanıyla seslenmişti. Kalp Yahya'sının kendisine bahşedilmesini taleb etmişti ki, onda ilimler yeşersin. İlmin kabulünde kalbe destek olacak ve mirasını deruhte edecek kimseler bakımından yalnızlığını şikayet etmişti. Bununla beraber, Allah'ta fena bulanın ilmi kemalden daha iyi olduğunu da biliyordu. Nitekim şöyle demiştir: "*Sen, varislerin en hayırlısısın."* Kalpten ve başka şeylerden daha iyisin. "*Ona Yahya'yı verdik."* Kötü ahlakından, tabiat karanlığının galip gelmesinden dolayı kısır olan nefis zevcesini, ahlakını güzelleştirmek ve kısır olmasına neden olan karanlığı gidermek suretiyle ıslah ederek ona kalp Yahya'sını bağışladık. "*Onlar…"* Nebiylerden oluşan bu kâmil insanlar *"hayır işlerinde koşuşurlardı…"* müşahedeler için yarışır, ruhlarla salt hayra koşarlardı. "*…Bize yalvarırlardı…"* kalplerle mükaşefe talebiyle bize dua ederlerdi. "*umarak…"* kemali umarak ve *"korkarak…"* eksiklikten korkarak bize dua ederlerdi. Veya sıfat tecellileri makamında lütuf ve rahmeti umarak ve kahır ve azametten korkarak huşu duyarak titreyerek bize yalvarırlardı. "*Onlar, bize karşı derin saygı içindeydiler…"* nefisleriyle bize saygı duyuyorlardı.

"Irzını iffetle korumuş olanı da an." temiz, saf, istidat sahibi ve ibaret eden nefsi de zikret. O, "*korumuş"* tu, istidat ırzını ve iç dünyasında ruhun tesir mekanını. Bedensel kuvvetlerin orada sefahat içinde hareket etmelerine karşı korumuştu. *"Biz ona…üfledik."* Ruh'ul Kuds'un tesiriyle hakiki hayat üfledik. Bunun üzerine kalp İsa'sını doğurdu. *"Onu…kıldık…"* kalp ile beraber apaçık bir alamet ve açık bir hidayet yaptık *"cümle âlem için…"* ruhani kuvvetlerden ve basiret sahibi istidatlı nefislerden oluşan âlemler için bir yol gösterici kıldık. Onları Hakk'a ve dosdoğru yola iletirlerdi.

92- Hakikâten bu (bütün bu Nebiyler ve onlara iman edenler) bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben, sizin Rabbinizim. Öyle ise Bana kulluk edin.

93- (İnsanlar) kendi aralarında (din ve devlet) işlerinin birliğini bozdular. Halbuki hepsi bize döneceklerdir.

94- Bu durumda her kim mümin olarak iyi davranışlar yaparsa onun çabasını görmezlikten gelmek olmaz. Zira biz onu yazmaktayız.

95- Helâk ettiğimiz bir belde için artık (yeniden mâmur olmak) imkânsızdır; çünkü onlar geri dönemeyeceklerdir.

"Hakikâten bu…" hakikâte ulaştıran yol, -ki yukarıda sözü edilen Nebiylere özgü tevhid yoludur- sizin yolunuzdur, ey muhakkikler ve ey tarikat salikleri! Bu yolunuz *"bir tek…"* sırat-mustakiym yoldur. Bu yolda eğrilik ve sapma yoktur. Hak'tan uzaklaşıp başkasına meyletmez. Bu yolda gayrısına eğilim söz konusu değildir. "*Ben…"* yalnız Ben "*sizin Rabbinizim."* O halde ibadeti sırf Bana yönelik Benim için olarak gerçekleştirin ve sadece Bana yönelin. Benden başkasına dönüp bakmayın. "*…Birliğini bozdular…"* perdelenmişler, Hak'tan uzaklaşıp kaybolanlar, dinden gafil olanlar parçalandılar. Dinlerini bölük pörçük edip "*aralarında"* paylaştılar. Farklı heva ve hevesler doğrultusunda farklı yollar tercih ettiler. *"Halbuki hepsi bize döneceklerdir."* Hangi maksada bağlı, hangi yolu izler ve hangi tarafa yönelen olurlarsa olsunlar bize döneceklerdir ve biz de işledikleri amellere ve izledikleri yollara göre hakkettikleri karşılıklarını vereceğiz.

"Bu durumda her kim…" ameli kemallerle bezenirse *"mümin olarak…"* yakinen bilirse, onun çabası, orta kıyamette, ilk fıtrat makamına ulaşma esnasında kabul görür, reddedilmez. "*Zira biz…"* bu çabanın suretini, onun kalbinin sayfasına yazmaktayız. Sıfat nurlarının tecerrüdü esnasında bu yazılanlar zuhur eder. Ezelde helak edilmesine ve bedbahtlığına hükmettiğimiz *"bir belde için"* yeniden neşet bulma sürecinde nefis sıfatlarıyla perdelenmekten kurtulup fıtrata dönmek imkânsızdır.

96- Nihayet Ye'cûc ve Me'cûc (sedleri) açıldığı ve onlar her tepeden akın ettiği zaman;

97- Ve gerçek vaat (ölüm, kıyamet) yaklaşınca, birden, inkâr edenlerin gözleri donakalır! «Yazıklar olsun bize! (derler), gerçekten biz, bu durumdan habersizmişiz; hatta biz zalim kimselermişiz.»

98- Siz ve Allah'ın dışında taptığınız şeyler cehennem yakıtısınız. Siz oraya gireceksiniz.

99- Eğer onlar bir er ilah olsalardı oraya (cehenneme) girmezlerdi. Halbuki hepsi (tapanlar da tapılanlar da) orada ebedî kalacaklardır.

100- Orada onlara inim inim inlemek düşer. Yine onlar orada (hiçbir iyi haber) duymazlar.

101- Tarafımızdan kendilerine güzel âkıbet takdir edilmiş olanlara gelince, işte bunlar cehennemden uzak tutulurlar.

102- Bunlar onun uğultusunu duymazlar; gönüllerinin dilediği nimetler içinde ebedî kalırlar.

103- En büyük dehşet dahi onları tasalandırmaz. Melekler kendilerini şöyle karşılar: İşte bu size vaat edilmiş olan (mutlu) gününüzdür.

"Nihayet Ye'cüc…açıldığı…zaman." nefsani kuvvetler "*Me'cüc"* bedensel kuvvetler, mizacın sapması ve terkibin bozulması neticesinde açıldığı ve *"onlar her tepeden…"* mahalleri ve yerleşim alanları olan bedenin organlarından "*akın ettiği zaman"* gidip zeval buldukları zaman ve *"gerçek vaat yaklaşınca…"* ölüm suretinde küçük kıyamet kopunca, perdelenmişlerin gözleri dehşetten ve korkudan öne fırlayıp donakalır. Hayıflanırlar, kendilerini kınarlar ve zalimliklerini, eksikliklerini itiraf ederler.

"Siz ve…taptığınız şeyler…" Sizin içinizde, Allah'dan başkasına kulluk eden tanrılarına tapan ve bu tapınmasıyla Hak'tan perdelenen her bir kimse, taptığı ve yanında durarak ötesine geçmediği mabuduyla birlikte mabudunun mertebesine göre uzaklık ve yoksunluk cehenneminin tabakalarından birine atılır. *"Orada onlara inim inim inlemek düşer."* perdelenmişliğin acısından, azabın şiddetinden, özlem ateşinin istilasından ve yoksunluk ve ayrılık müddetinin uzunluğundan dolayı inim inim inlerler. "*Yine onlar orada duymazlar…"* Hakk'ın ve meleklerin sözlerini. Çünkü perdeleri çok kalın, kalbin duyma yolları tamamen kapalıdır. Bunun nedeni de cehaletin son derece güçlü olmasıdır. Ayrıca, karanlığın iyice çökmüş olmasından ve gözlerinin de körleşmesinden dolayı nurları da göremezler.

"Tarafımızdan kendilerine…takdir edilmiş olanlara gelince…" mutluluk ve "*güzel akıbet"* takdir edilmiş, önceki yargı kapsamında mutluluklarına hükmettiğimiz kimselere gelince, "*işte bunlar*

cehennemden uzak tutulurlar…" çünkü nefsani elbiseleri ve tabii örtüleri üzerlerinden çıkarmışlardır. *"Bunlar onun uğultusunu duymazlar…"* çünkü mertebe olarak cehennemden çok uzaktadırlar. *"gönüllerinin dilediği nimetler içinde…"* zatlarının istediği üç cennet, özellikle zat cennetinde müşahede nimetine gark olmuş olarak *"ebedi kalırlar. En büyük dehşet dahi onları tasalandırmaz"* Küçük kıyamette ölümle gerçekleşen o dehşet anı da onları kaygılandırmaz. Büyük kıyamette azamet ve celalin tecellisi de korkuya kapılmalarına neden olmaz. *"Melekler kendilerini…karşılar…"* ölüm anında müjde ile karşılar onları mahzun olmazlar. Veya nefsani diriliş esnasında esenlik ve kurtuluşla, yahut orta kıyamette ve hakiki dirilişte hoşnutlukla ya da istikamet halinde fena sonrası bekaya dönüş esnasında onları eksiksiz mutlulukla karşılarlar.

104- (Düşün o) günü ki, yazılı kâğıtların tomarını dürer gibi göğü toplayıp düreriz. Tıpkı ilk yaratmaya başladığımız gibi onu tekrar o hale getiririz. (Bu,) üzerimize aldığımız bir vaat oldu. Biz, (vaat ettiğimizi) yaparız.

105- And olsun Zikir'den sonra Zebur'da da: «Arza iyi kullarım vâris olacaktır» diye yazdık.

106- İşte bunda, (bize) kulluk eden bir kavim için bir mesaj vardır.

107- (Rasûlum!) Biz seni âlemlere Rahmet olarak gönderdik.

108- De ki: Bana sadece, sizin ilâhınızın ancak bir tek Allah olduğu vahyedildi. Hâlâ Müslüman olmayacak mısınız?

109- Eğer yüz çevirirlerse de ki: (Bana emrolunanı) hepinize açıkladım. Artık size vaat olunan şey (mahşerde toplanma zamanınız) yakın mı uzak mı, bilmiyorum.

110- Şüphesiz Allah sözün açığını da bilir, gizli tuttuklarınızı da bilir.

111- Bilmiyorum, belki de o (azabın ertelenmesi), sizi denemek ve bir zamana kadar sizi (imkânlardan) faydalandırmak içindir.

112- (Muhammed:) Rabbim! (Onlar hakkında) Hakk ile hükmünü ver. Bizim Rabbimiz O Rahmân, sizin isnat ettiğiniz vasıflar karşısında yardımına sığınılacak olandır. Dedi.

"Düşün o günü ki…semayı kaplayıp düreriz…" Yani küçük kıyamette amellerin suretlerini ve ahlak heyetlerini içeren nefis semasını "*yazılı kâğıtlarını tomarını dürer gibi"* içinde yazılı bulunan bilgilerler

birlikte tomar haline getirir gibi, toplayıp dürdüğümüz gün üzülmezler. Yani tıpkı içinde yazılanlar uzun süre korunsun diye yazılı kâğıtlar dürüldüğü gibi. Yahut, orta kıyamette kalp semasını içindeki ilim, sıfat, irfan ve makullerle dürdüğümüz gün. Ya da büyük kıyamette ruh semasını içindeki ilim, müşahede ve tecellilerle dürdüğümüz gün. "*Tıpkı ilk yaratmaya başladığımız gibi onu tekrar o hale getiririz.*" ilk tevili esas alırsak; ikinci yaratılışta dirilişle veya ikinci tevili esas alırsak; fıtrata dönüşle veya üçüncü tevili esas alırsak; fena sonrası beka ile ilk haline döndürürüz.

"And olsun" levhteki " *zikirden sonra…"* kalp " *Zebur'unda yazdık…"* ki: beden arzına *"varis olacaktır."* sekinet nuruyla aydınlanmış salih kuvvetler, fasıkların riyazetle helak olmalarından sonra varis olacaklardır.

Ya da kastedilen anlam şudur: Ana Kitab'da ki "*Zikir'den sonra"* levhi mahfuzdaki "*Zebur'da yazdık"* ki: "*arz'da iyi kullarım varis olacaklardır."* Ruh, sır, kalp, akıl, nefis ve sair kuvvetler, Salihlerin vahdette fena bulmaları şeklinde helak olmalarından sonra istikamet üzere oluşlarıyla arz'a varis olacaklardır. "*Bir mesajdır…"* yeterli bir duyurudur, tebliğdir. *"bir kavim için"* Allah'ta süluk etmek suretiyle Ona kulluk eden bir topluluk için… *"Rahmet olarak…"* biz seni, âlemleri mutlak kemale ulaştırmak şeklinde tezahür eden rahimiyeti ve zamanında kökten helak etme azabında emin olmaları şeklindeki rahmaniyeki içeren büyük bir Rahmet olarak gönderdik. Çünkü Allah'ın rahmeti gazabını geçmiştir.

HAC SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ey insanlar! Rabbinizden ittika edin (sakının)! Çünkü kıyamet vaktinin sarsıntısı (zelzesi) müthiş bir şeydir!

2- Onu gördüğünüz gün, her emzikli kadın emzirdiği çocuğu unutur, her gebe kadın çocuğunu düşürür. İnsanları da sarhoş bir halde görürsün. Oysa onlar sarhoş değillerdir; fakat Allah'ın azabı çok dehşetlidir!

3- İnsanlardan, bilgisi olmaksızın Allah hakkında tartışmaya giren ve her inatçı azgın “merîd” şeytana uyan birtakım kimseler vardır.

4- Onun (şeytan) hakkında şöyle yazılmıştır: Kim onu yoldaş edinirse bilsin ki (şeytan) kendisini saptıracak ve alevli ateşin azabına sürükleyecektir.

5- Ey insanlar! Eğer ba’s’dan (yeniden dirilmekten) şüphede iseniz, şunu bilin ki, biz sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra alakadan (aşılanmış yumurtadan), sonra uzuvları (önce) belirsiz, (sonra) belirlenmiş canlı et parçasından (uzuvları zamanla oluşan ceninden) yarattık (ruh nefh ettik) ki size (kudretimizi) gösterelim. Ve dilediğimizi, belirlenmiş bir süreye kadar rahimlerde bekletiriz; sonra sizi bir bebek olarak dışarı çıkarırız. Sonra güçlü çağınıza ulaşmanız için (sizi büyütürüz). İçinizden kimi vefat eder; yine içinizden kimi de ömrün en verimsiz çağına kadar götürülür; ta ki bilen bir kimse olduktan sonra bir şey bilmez hale gelsin. Sen, arzı da (hamidsiz) rahmet gelmemiş halde kupkuru ve ölü bir halde görürsün; fakat biz, üzerine (rahmet) yağmurunu indirdiğimizde o, kıpırdanır, kabarır ve her çeşitten (veya çiftten) iç açıcı bitkiler verir.

6- İş böyledir, Allah Hakk’ın ta kendisidir; Muhakkak ki O, ölüleri diriltir; yine O, her şeye hakkıyla kadirdir.

7- Ve muhakkak o saat (kıyamet vakti) de gelecektir; onda hiçbir şüphe yoktur. Ve muhakkak Allah kabirlerde olanları diriltip kaldıracaktır.

8.9- İnsanlardan bazısı, bir bilgisi olmadığı halde, bir rehbere hidayete dayanmaksızın ve (vahye dayanan) nurlu bir kitabı olmadığı halde, sırf Allah yolundan saptırmak için yanını eğip bükerek (kibir ve azamet içinde) Allah hakkında tartışmaya kalkar. Onun için dünyada bir rezillik, kıyamet günü de ona yakıcı hariyk (uzaklık) azabını tattıracağız.

10- İşte bu, önceden senin kendi elinle kazandıklarından (denilir). Elbette Allah kullarına zulüm edici değildir.

11- İnsanlardan kimi Allah'a yalnız bir yönden kulluk eder. Şöyle ki: Kendisine bir iyilik dokunursa buna pek memnun olur, bir de musibete uğrarsa çehresi değişir (dinden yüz çevirir). O, dünyasını da, ahiretini de hüsran olmuştur. İşte bu, apaçık hüsranın ta kendisidir.

12- O, Allah'ı bırakıp başka, kendisine ne faydası, ne de zararı dokunacak olan şeylere yalvarır, ibadet eder… Bu, (Haktan) büsbütün uzak olan dalaletin ta kendisidir.

13- O, zararı faydasından daha (akla) yakın olan bir varlığa yalvarır. O (yalvardığı), ne kötü bir yardımcı, ne kötü bir dosttur!

14- Muhakkak ki Allah, iman edip salih amel (iyi davranışlarda) bulunan kimseleri, zemininden ırmaklar akan cennetlere kabul eder. Şüphesiz, Allah dilediği şeyi yapar.

15- Her kim, Allah'ın, dünya ve ahirette ona (Rasûlune) asla yardım etmeyeceğini zannetmekte ise, (Allah ona yardım ettiğine göre) hemen semaya ulaşacak sebebleri uzatsın, sonra bütün rabıtaları kopartsın.. Hemen baksın!.. o yaptığı hile öfkesini gidermeye yetecek mi?

16- İşte böyle biz o Kur'an'ı açık seçik âyetler halinde indirdik. Gerçek şu ki Allah, dilediği kimseyi doğru yola sevk eder.

17- Mümin olanlar, Yahudi olanlar, Sâbiîler, Hıristiyanlar, Mecûsîler ve müşrik olanlara gelince, muhakkak ki Allah, bunlar arasında kıyamet gününde (ayrı ayrı) hükmünü verir. Çünkü Allah her şeyi hakkıyla bilendir (Aliym'dir).

"*Ey insanlar! Rabbinizden korkun!*" Heyulani örtülerden ve nefsani sıfatlardan arınmak suretiyle onun cezasından sakının. "*Çünkü…*" küçük kıyamet esnasında beden arzının geçirdiği sarsıntı, orada

bölünmüşler için *“müthiş bir şeydir. Onu gördüğünüz gün, her emzikli kadın…unutur.”* Organları emziren besleyici organ onları beslemesini unutur. *“Her gebe kadın…düşürür.”* hayal, vehim, hafıza ve akıl gibi idrak ettikleri şeyleri koruma özelliğine sahip kuvvetler idrak ettiği *“çocuğunu”* düşürür. Bütün bunların nedeni dehşetin etkisiyle sarhoş olmaları, unutmaları, hayret içinde kalmaları ve apışmalarıdır. Ya da organları taşıyan bütün kuvvetler, zayıf kaldıkları için taşıdıklarını, hareket edişlerini ve istiklallerini düşürürler. Yahut bir kuvveti taşıyan her organ o kuvveti içinden atarak düşürür. Yahut da içinde bil kuvve bulunan kemalatı ifsat ederek, değerini düşürerek atar. Veya her nefis içinde taşıdığı faziletli veya rezil heyetleri ve sıfatları izhar etmek, dışarı vurmak suretiyle düşürür.

“İnsanları da sarhoş bir halde görürsün.” ölüm sarhoşluğu içinde her şeyi unutmuş, baygın halde görürsün. *“Oysa onlar sarhoş değillerdir.”* Gerçekte şarabın etkisiyle sarhoş olmuş değillerdir, bilakis azabın şiddetinden sarhoş olmuşlardır. *“Sen…görürsün…”* nefis arzını da “*kupkuru”* ve cehaletle ölmüş halde görürsün. üzerinde fazilet ve kemalat namına hiçbir bitki olmaz.“*Üzerine…indirdiğimizde…”* ruh semasından ilim suyunu indirdiğimiz zaman *“o, kıpırdanır.”* hakiki hayata kavuşarak hareketlenir, *“kabarır…”* makam ve mertebelerde yükselmek suretiyle gelişir. “*Her çeşitten…verir.”* her sınıftan *“iç açıcı…”* kemalat ve faziletten bezenmiş bitkiler yeşertir.

Bu böyledir çünkü *“muhakkak Allah Hakkın ta kendisidir.”* Sabit, değişmez ve bakidir. Ondan başkası ise değişken ve fanidir. *“O…diriltir.”* cehalet ölülerini, orta kıyamette, üzerlerine ilim feyzini akıtarak, tıpkı küçük kıyamette tabii ölüleri dirilttiği gibi. *“Kıyamet saati vakti…”* her iki anlamda “*gelecektir…Ve Allah kabirlerdeki kimseleri diriltip kaldıracaktır.”* Orta kıyamette, cehalet ölülerini beden kabrinden çıkaracaktır. Kalp yerinde kaim olmalarını, fıtrata ve ilim hayatına dönmelerini sağlayacaktır. Tıpkı ikinci hayatta ve küçük kıyamette tabii ölüleri dirilttiği gibi. “*Bir bilgisi …olmadığı halde.”* Yani bir delile dayanmadığı halde. “*bir rehberi”* bulunmadığı halde, bir keşfi ve vecdi ve “*bir kitabı”* vahyi ve furkanı olmadığı halde “*yalvarır…”* Allah’tan başkasına dua eder. “*kendisine ne faydası, ne de zararı dokunacaktır.”* ne olursa olsun bunların böyle bir güçleri yoktur. Çünkü Allah’tan başkasıyla perdelenme sapıklıktır, Hakdan uzaklıktır. Böylelerinin zararı yararından daha yakındır. Bunların yanında durup öteye geçmemek insanı Hakdan perdeler.

18- Görmez misin ki, semalarda olanlar ve arzda olanlar, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların birçoğu Allah'a secde ediyor; birçoğunun üzerine de azap hak olmuştur. Allah kimi hor ve hakir kılarsa, artık onu değerli kılacak bir kimse yoktur. Şüphesiz, Allah dilediğini yapar.

"Semalarda olanlar ve arzda olanlar… Allah'a secde ediyor." semavi ve arzi melekutlar ve onların dışındakiler, ayette zikredilen ve zikredilmeyen varlıklar boyun eğerek, itaat ederek, emirlerine uyarak, Allah'ın kendilerinden istediği fiil ve özellikleri gerçekleştirerek secde ediyor. Ayette, sözü edilen varlıkların Allah'ın emrine boyun eğmeleri, O'nun iradesine karşı gelmelerinin imkânsızlığı ve O'nun kudreti altında ezilmeleri boyun eğmenin en son noktası olan secdeye benzetilmiştir.

Bu varlıklar içinde secde etmekten kaçınan sadece batınıyla değil, zahiriyle şeytana tabi olan insanlar oldukları için, üzerlerine azap hak olan ve ezelde bedbahtlıklarına hükmedilen insanların çoğu özellikle zikredilmiştir. Bunlar, şeytanlık karakterinin ağır bastığı ve zillet ve bedbahtlığın ayrılmaz özellikleri olduğu kimselerdir. *"Allah kimi hor ve hakir kılarsa…"* kimi kahrının, gazabının ehli, cezasının ve öfkesinin mahalli kılarsa "*artık onu değerli kılacak bir kimse yoktur. Şüphesiz, Allah dilediğini yapar."*

19- Şu iki grup, Rableri hakkında çekişen iki hasımdır: İmdi, kafirler (gerçeği inkâr eden)ler için ateşten elbiseler biçilmiştir. Onların başlarının üstünden kaynar su dökülecektir!

20- Bununla, karınlarının içindeki (organlar) ve derileri eritilecektir!

21- Bir de onlar için demir kamçılar vardır!

22- Izdıraptan dolayı oradan her çıkmak istediklerinde, oraya geri döndürülürler ve: «Tadın bu yakıcı azabı!» (denilir).

23- Muhakkak ki Allah, iman edip iyi davranışlarda bulunanları, zemininden ırmaklar akan cennetlere kabul eder. Bunlar orada altın bileziklerle ve incilerle bezenirler. Orada libasları (giyecekleri) ise ipektir.

24- Ve onlar, sözün en güzeline yöneltilmişler, övgüye lâyık olan Allah'ın yoluna iletilmişlerdir.

"Kafirler için ateşten bir elbise biçilmiştir." İnkâr eden, gerçeği örten perdelenmişler için Allah'ın gazap ve kahrından elbiseler hazırlanmıştır, ki bunlar heyetler, tersine dönmüş ve en şiddetli azaba maruz kalmış

nefislerinin sıfatlarıyla uyumlu cisimlerdir. “*Onların başlarının üstünden…dökülecektir”* hevanın ve kendilerine galip gelen dünya sevgisinin kaynar suyu. Veya cehli mürekkebin ve ruha bakan yukarı alınlarının üzerine galip gelmiş fasit itikatların İlahi kahır suretindeki kaynar suyu dökülecektir. Bunun yanında mahbub ve inanılan konumdaki murattan da yoksun kalacaklardır. “*Bununla…eritilecektir…”* eritilip çürütülecektir “*içindekiler…”* istidatlarının karnında bulunan güçlü anlamlar ve zahirlerinde bulunan insani sıfatlar, beşeri heyetler eritilecektir. Böylece, anlamları ve suretleri değişecektir.

Derileri piştikçe başka derilerle değiştirilir. “*Onlar için…kamçılar vardır.”* Kırbaçlar vardır ki “*demir”*dendirler. Melekuti esir denilen maddeden yapılmışlardır ve semavi cisimler zebanilerinin ellerindedirler. Bunlar maddi nefisler üzerinde etkili olur, onları ezerler. Onları kutsi cihetten pislik uçurumlarına yuvarlarlar. “*Her…istediklerinde”* insani fıtratın etkenlerine ve ilk istidadın gereklerine “*çıkmak”* dönmek istediklerinde, bu ateşlerden insani mertebeler fezasına varmayı arzu ettiklerinde *“ızdıraptan dolayı”* kötü ve karanlık heyetlerin verdiği ızdıraptan, kaçınılmaz derekelerin verdiği sıkıntıdan dolayı içinde bulundukları azaptan çıkmak istedikleri her seferinde kendilerine bu acıtan kırbaçlarla vurulur, helak edici çukurların en aşağısına döndürülürler ve onlara şöyle denir: *“tadın bu yakıcı azabı!”*

“Cennetlere…” kalp cennetlerine. *“zemininden…akar”* ilim nehirleri. “*Bunlar orada… bileziklerle…bezenirler.”* Ahlak ve kalıba dökülmüş faziletlerle süslenirler “*altından”* akli ilimlerden, ameli hikmetlerden ve *“incilerle…”* kalbi marifetlerle ve keşfi hakikâtlerle bezenirler. *“Orada libasları ise ipektir.”* İlahi sıfatların nurlarının, latif tecellilerin şualarından giyinirler. Ve onlar *“sözün en güzeline”* kalp makamında sıfatları zikretmeye, *“yoluna”* bu sıfatlarının sahibinin yoluna yani bu sıfatlara sahip olması itibariyle övgüye layık zati tevhid yoluna yöneltilmişlerdir. Bu da ayniyle zatın yoludur. Buraya varmak da fena bulmak suretiyle gerçekleşir.

25- Şüphesiz kafirler, Allah'ın yolundan men ederler ve -yerli, taşralı- bütün insanlara eşit (kıble veya mâbed) kıldığımız Mescid-i Harâm'dan da(insanları) alıkoymaya kalkanlar (şunu bilmeliler ki) kim orada (böyle) zıdda gidip zulüm ile Haktan sapmak isterse biz ona acı azaptan tattırırız.

26- Bir zamanlar İbrahim'e Beytullah'ın yerini hazırlamış ve (ona şöyle demiştik): Bana hiçbir şeyi eş tutma; tavaf edenler, ayakta ibadet edenler, rükû ve secdeye varanlar için beytimi temiz tut.

"Kafirler…" İnkâr edenler, tabii örtülerle perdelenenler, "*Allah'ın yolundan ve Mescid-i Haramdan alıkoymaya kalkanlar."* ki kalp Kâbesi avlusunun önü konumundadır. "*Kıldığımız…"* mutlak insani kuvvetler nası için *"eşit"* yaptığımız bir yerdir. Hem ruhani akli kuvvetlerden oluşan yerliler için hem de nefsani kuvvetlerden oluşan taşralılar için eşit konumdadır. Çünkü bu taşralı kuvvetler de ona ulaşabilir, orada tavaf yapabilirler, sır makamına yükseldikleri zaman. "*Kim orada…isterse…"* oraya varanlardan kim "*sapmak"* isterse, tabiata ve zulme meylederse, "*zulüm ile"* haksızlık etmek isterse, kalbi ilim ve ibadetlerden herhangi bir şeyi nefsani bir yere koyarsa, bunları dünyevi bir amaç için kullanırsa, şan, şöhret, mal ve makam gibi bedeni lezzetler elde etmek için izhar ederse veya tam tersine hissi lezzetler ve nefsani hazlar gibi şehvetlere yönelirse, bunların iki cihanın yararına olduğunu vehmederek böyle bir şeye kalkarsa ya da bunların yönünü değiştirirse, örneğin riyakârlık ve münafıklık ederse yahut zalimce bir mülhitliğe kalkarsa *"ona acı bir azap tattırırız."* tabiat cehenneminde elem verici bir azaba çarptırırız.

"Bir zamanlar…hazırlamıştık…" yapmıştık Ruh *"İbrahim'i için…"* kalp beytinin mekânını, ki burası sadırdır. Bu hazırlamamızın nedeni amel ve ahlakla oraya dönmesini sağlamaktı. Rivayete göre yüce Allah, tufan sırasında Kâbe'yi semaya kaldırdıktan sonra, bir rüzgâr göndererek etrafını ortaya çıkarmış ve İbrahim'e Kâbe'nin yerini göstermiştir. İbrahim de Kâbe'yi eski temelleri üzerinde yeniden kurmuştur. Yani, cehalet tufanı günlerinde ve tabiatın galebe gelmesi dalgalarının kopması zamanında göğe çekilmesinin ardından ona yerini göstermiştir. Rahmet nefhalarından oluşan rüzgârı göndererek, etrafında oluşan nefsani heyetleri, tabii kirleri ve heyulani tozları ortadan kaldırıp temellerini ortaya çıkarmıştır. İbrahim de onu insani fıtrattan oluşan eski temellerinin üzerinde yeniden inşa etmiştir. "*Eş tutma…"* Yani beytin amel taşlarıyla, hikmet çamuruyla ve ahlak kireciyle yeniden bina edilmesi işinde onu merci kıldık ve dedik ki: Eş tutma, ortak koşma! Yani ona tevhidi emrettik. Sonra kalp beytini yukarıda sözü edilen kirlerden temizlemesi emrini verdik.

"Tavaf edenler için…" nurlanmak ve ahlaki faziletleri edinmek için onun etrafında dönen nefsani kuvvetler, "*ayakta ibadet edenler…"* irfan ve hikmetli anlamları ilka etmek için orada kaim olan ruhani kuvvetler, *"rüku ve secdeye varanlar…"* ondan ibadet suretlerini, şeri ve akli adabı edinen bedensel kuvvetler için temizle. Ya da basiret sahibi, öğrenme çabası içinde olan, cehd veren, süluk eden, ibadete kendilerini verip boyun eğen taliplere yol göstermek için temizle.

27.28- İnsanlar arasında haccı ilân et ki, gerek yaya olarak, gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun argın develer üzerinde, kendilerine ait birtakım yararları yakînen görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günlerde Allah'ın ismini anmaları (kurban kesmeleri için) sana (Kâbe'ye) gelsinler. Artık ondan hem kendiniz yeyin, hem de yoksula, fakire yedirin.

29- Sonra kirlerini gidersinler; adaklarını yerine getirsinler ve o Beyt-i Atîk'i (Kâbe'yi) tavaf etsinler.

30- Durum böyle. Her kim, Allah'ın hürmetlerine saygı gösterirse, bu, Rabbinin katında kendisi için daha hayırlıdır. (Haram olduğu) size okunanların dışında kalan hayvanlar size helâl kılındı. O halde pislikten, putlardan sakının; yalan sözden sakının.

"İnsanlar arasında…ilan et." kalp makamına ve bu makamın ziyaret edilmesine davet et ki "*yaya olarak…sana gelsinler."* nefsin sıfatlarından arınmış olarak ve *"nice…yorgun"* uzun süren riyazet ve cehd nedeniyle yorgun düşen nefisler üzerinde *"nice uzak yoldan gelen"* tabiatın derinliklerinde uzak ve derin yollardan sana gelsinler *"kendilerine ait birtakım yararları yakinen görmeleri için…"* kalp makamından edinilen ilmi ve ameli faydaları görmeleri ve "*Allah'ın ismini anmaları için…"* onun sıfatlarıyla sıfatlanarak onu anmaları için *"belli günlerde"* tecelli nurları ve mükaşefeler içinde sana gelsinler. "*kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerinde…"* muhalefetler mızraklarıyla ve mücahede bıçaklarıyla boğazlanarak Allah'a kurban edilmiş nefis hayvanları üzerine Allah'ın ismini ansınlar. *"Artık ondan kendiniz yeyin."* Ahlakının etinden ve belli melekelerinden istifade edip süluk esnasında güç toplayın ve "*…yedirin…"* faydalandırın *"yoksulu…"* nefis kuvvetlerini talep eden, sıfatlarının galip gelmesinden, heyetlerinin istila etmesinden dolayı zorluk çeken yoksulu doyurun ki, arınsın, edeplensin. Nefsi zayıf, ilmi eski, ama eğitim ve terbiye yokluğundan dolayı takatsiz düşen ve buna şiddetle ihtiyacı bulunan fakiri de doyurun.

"Sonra …temizlesinler…" fuzuli şeylerin kirlerini, heyetlerin pisliklerinden oluşan fazlalıklarını temizlesinler. Hırs bıyıklarını kısaltmak, öfke ve kin tırnaklarını kesmek gibi. Kısacası nefsin telvinlerinin bütün kalıntılarını temizlesinler. "*Adaklarını yerine getirsinler…"* ilk ahit esnasında kabul ettikleri anlamları ve içlerine yerleştirilmiş kemalatı fiili olarak gerçekleştirmek suretiyle adaklarını yerine getirsinler. Temizlenmek suretiyle kirlerini gidersinler, manileri ortadan kaldırsınlar, adaklarına riayet etsinler, iyiliklerle bezensinler ve marifetleri elde etsinler. *"Ve…tavaf etsinler…"* yüce melekutun akışına karışarak, ulu Allah'ın arşının etrafını, Beyt-i Atîk'i tavaf etsinler.

"Durum böyle…" bu iş böyledir. *"Her kim, Allah'ın hürmetlerine saygı gösterirse…"* ki Allah'ın emir ve yasaklarına uyarsa ki bunların çiğnenmesi helal değildir. Bunlar da beytin temizlenmesi, nefsin kurban edilmesi gibi zikredilen tüm hac menasikidir. Dahası faziletlerle bezenmek, rezilliklerden uzak durmak, tecellilerde nurlara yönelmek, İlahi sıfatlarla sıfatlanmak ve makamlarda yükselmek gibi. "*Bu…kendisi için daha hayırlıdır."* Rabbinin huzurunda ve Rabbine yakınlık mekanında kendisi için daha iyidir. *" …Size helal kılındı…"* selametli nefislerin hayvanlarından, onların ahlaklarından ve yolda onların amellerinden yararlanmak size helal kılındı. Bunun yanında hazlardan değil haklardan istifade etmeniz de size helal kılındı. *"Size okunanların dışında…"* Maide suresinde, faziletlere benzeyen rezillikler olarak size haram kılınanların dışındakiler size helal kılındı. Bu faziletlere benzeyen rezillikler, kendi varlık vecheleri ya da olmaları gereken surette sudur etmemişlerdir, bilakis salt rezillikler olarak nefisten sadır olmuşlardır. İşte bunlar Allah yolunda saliklere haramdırlar.

"*O halde pislikten…sakının."* ve tapılan şehvet putlarından, tabi olunan hevalardan uzak durun. Nitekim, yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: *"Hevasını ilah (tanrı) edineni gördün mü?"* …. *"Yalan sözden sakının…"* sahte ilimlerden, vehim menşeli şüphelerden, hayali tasavvurlardan, cedelde, ihtilaflarda kullanılan vehmi kurgulardan ve mugalatadan uzak durun.

31- Kendisine ortak koşmayan Allah'ın hanifleri (O'nun birliğini tanıyan müminler) olun. Kim Allah'a ortak koşarsa sanki o, semadan düşüp parçalanmış da kendisini kuşlar kapmış, yahut rüzgâr onu uzak bir yere sürüklemiş (bir nesne) gibidir.

32- Durum öyledir. Her kim Allah'ın hükümlerine saygı gösterirse, şüphesiz bu, kalplerin takvâsındandır.

33- Onlarda (kurbanlık hayvanlarda veya hac fiillerinde) sizin için belli bir süreye kadar birtakım yararlar vardır. Sonra bunların varacakları yer, Beyt-i Atıyk'dir.

"…Allah'ın hanifleri olun…" fasit yoldan ve batıl ilimlerden uzaklaşarak, kemalin kendisi ve onunla bezenmek için de olsa, kemalat ve amelleri değiştiren her şeyden yüz çevirerek Allah'a yönelin. Çünkü bütün bunlar perde mahiyetindedir. *"Kendisine ortak koşmaksızın…"* başkasına bakmak, O'nun yolunda başkasına iltifat etmek suretiyle ortak koşmayın. "*Kim Allah'a ortak koşarsa…"* bir şeyin yanında durarak, ona meylederek Allah'a ortak koşarsa "*Sanki…"* ruh semasından "*düşüp parçalanmış da"* nefsani dürtüler, şeytani hevalar kuşları "*kapmış…"* , paramparça etmiş veya nefis hevası rüzgârı *"onu"* Hak'tan "*uzak bir yere sürüklemiş gibidir."* Helake, kör bir karanlığa sürüklemiş gibidir.

"*Her kim Allah'ın hükümlerine saygı gösterirse."* istidat sahibi olup Allah yolunda muvaffak kılınma çizgisine sevk edilmiş nefislerden her kim Allah'ın hükümlerine saygı gösterirse ve bununla Allah'ın vechine iletilmeyi amaçlarsa, kuşkusuz onun bu saygısı muttaki, nefsani sıfatlardan ve karanlık heyetlerden mücerret kalplerin sahiplerinin kemalini tahsil etmesinden ileri gelmektedir. *"Onlarda sizin için belli bir süreye kadar birtakım yararlar vardır."* Ameller, ahlak, ilmi ve ameli kemaller gibi yararlar vardır. "*Belli bir süreye kadar."* Allah'ta hakiki olarak fena buluncaya kadar. *"Sonra varacakları yer…"* sevk edilecekleri sınır, boğazlanmaları zorunlu olan mekân, kalp Kâbesinin yanındaki sadır haremine varmakla sır makamı olarak nefsin makamına ulaşarak hayatından ve sıfatlarından fena bulmasıdır.

34- Biz, her ümmete-(Kurban kesmeye uygun) hayvan cinsinden kendilerine rızık olarak verdiklerimiz üzerine Allah'ın adını ansınlar diye-kurban kesmeyi gerekli kıldık. İmdi, İlâhınız, bir tek İlâh'tır. Öyle ise, O'na teslim olun. (Ey Muhammed!) O muhbitiyn (ihlâslı mütevazi) insanları müjdele!

35- Onlar öyle kimseler ki, Allah anıldığı zaman kalpleri titrer; başlarına gelene sabrederler, salâtı ikame eder ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden (Allah için) harcarlar.

36- Biz, büyük baş hayvanları da sizin için Allah'ın (dininin) işaretlerinden (kurban) kıldık. Onlarda sizin için hayır vardır. Şu halde onlar, ayakları üzerine dururken üzerlerine Allah'ın ismini anınız (ve kurban ediniz). Yan üstü yere düştüklerinde ise, artık (canı çıktığında) onlardan hem kendiniz yiyin, hem de ihtiyacını gizleyen-gizlemeyen fakirlere yedirin. İşte bu hayvanları biz, şükredesiniz diye sizin istifadenize verdik.

37- Onların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır; fakat O'na sadece sizin takvânız ulaşır. Sizi hidayete erdirdiğinden dolayı Allah'ı büyük tanıyasınız diye O, bu hayvanları böylece sizin istifadenize verdi. (Ey Muhammed!) Güzel davrananları müjdele!

"…Her bir ümmete…" kuvvetlerden oluşan her bir ümmete *"gerekli kıldık…"* kendilerine özgü bir ibadet tarzını zorunlu kıldık. *"Allah'ın adını ansınlar diye…"* O'nun sıfatlarıyla sıfatlansınlar, ki bu ümmetler, tevhide yönelişte Allah'ın sıfatlarının mazharlarıdırlar. *"kendilerine rızık olarak verdiğimiz…"* kemalden dolayı. Ki nefis "*hayvan"*ı vasıtasıyla buna ulaşmışlardır. Bunlar da "*hayvanlar*" selametli nefisler türündendirler. *"İmdi, ilahınız, bir tek ilahtır."* sadece O'na yönelerek, O'ndan başkasına dönmeyerek O'nu birleyiniz. Boyun eğmeyi ve itaat etmeyi sırf O'na yönelik olarak gerçekleştirin. İlah'a boyun eğdikleri için "*müjdele…"* O'nun feyzini alma kabiliyetine sahib, kırık ve mütevazi kimseleri müjdele.

"*Onlar öyle kimseler ki, Allah anıldığı zaman."* huzurda olmakla Allah'ın anıldığına duydukları zaman "*kalpleri titrer…"* O'nun feyzini kabul etme yeteneğine sahip oldukları için etkilenirler. "*Sabrederler…"* sebat gösterirler, sarsılmazlar "*başlarına gelene…"* karşılaştıkları muhalefetlere ve gerçekleştirdikleri cehdlere sabrederler. *"Salâtı (namazı) ikame ederler. "* müşahede namazını eda ederler. "*Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden…"* fazilet ve kemalattan "*Allah için harcarlar…"* Allah'ta fena bulmak ve istidat sahiplerine feyiz vermek suretiyle infak ederler. "*Büyük baş hayvanları da…"* şerefli ve değeri büyük nefisleri de "*…kıldık."* Allah için işaretlenmiş kurbanlar yaptık. "*Onlarda sizin için hayır vardır."* Mutluluk ve kemal vardır. "*Şu halde…üzerlerine Allah'ın ismini anınız."* O'nun sıfatlarıyla sıfatlanmak ve kendi sıfatlarınızı O'nun sıfatlarında yok etmek suretiyle üzerlerine Allah'ın adını anınız. Allah yolunda kurban kesmek işte budur. "*ayakları*

üzerine dururken…” Allah'ın kendilerine farz kıldığı şeyleri eda ederken, şeriatın kayıtlarına ve tarikatın adabına bağlı kalırken, hareket ve tereddütlerine son vermişken. Hevalarından “*düştüklerinde ise…”* hayatlarından ve bağımsız olmalarını ve tereddüt etmelerini sağlayan kuvvetlerinden ibaret olan hevalarından, onları Allah için öldürdüklerinde ise…. “*Artık…yiyin.”* Onların faziletlerinden istifade edin ve istidat sahibi, talep etmek üzere harekete geçen müritleri istifade ettirin. “*İşte bu hayvanları biz…sizin istifadenize verdik.”* Riyazet etmeniz suretiyle onları sizin hizmetinize verdik “*şükredesiniz…”* istidat nimetine ve istidadı Allah yolunda kullanma bağışına kavuşmanıza karşılık olarak şükredesiniz diye. “*Allah'a…ulaşmaz.”* fazilet kemallerinin etleri ve kanlarından ibaret olan hevalarının izale edilmesi suretiyle yok edilmeleri Allah'a ulaşmaz. “*fakat O'na sadece…ulaşır.”* Arınmanız “*sizin…”* onlardan ve sıfatlarından arınmanız, sakınmanız O'na ulaşır. Çünkü vuslatın sebebi, arınma ve Allah'ta fena bulmadır; rezillikler yerine faziletlerin gerçekleşmesi değil. İşte riyazet aracılığıyla onların sizin emrinize verilmesinin bir benzeri olarak “*Allah'ı büyük (Ekber) tanıyasınız diye O, bu hayvanları sizin istifadenize verendir.”* Onlardan ve her şeyden arınarak O'nda fena bulmanız aracılığıyla bunları sizin emrinize verdi.Tıpkı arınma, birliğini vurgulama ve O'nun hakikâte giden yolunu izleme hususunda size yol gösterdiği gibi. “*Güzel davrananları müjdele!”* Beka ve fenadan dolayı kullukta istikamet ve temkin halini müşahede edenlere müjde ver.

38- Muhakkak Allah, iman edenleri müdafaa eder. Şu da muhakkak ki Allah, hain ve nankör olan herkesi sevgisinden mahrum eder.

39- Kendileriyle savaşılanlara (müminlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphe yok ki Allah, onlara yardıma mutlak surette kadirdir.

40- Onlar, başka değil, sırf «Rabbimiz Allah'tır» dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah, bir kısım insanları (kötülüklerini) diğer bir kısmı ile defedip önlemeseydi, mutlak surette, içlerinde Allah'ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılır giderdi. Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere muhakkak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlü Kaviyy'dir, Aziz (galib)dir.

41- Onlar (o müminler) ki, eğer kendilerine yeryüzünde (arzda) iktidar verirsek salâtı (namazı) ikame eder, zekâtı verirler, iyiliği emreder ve kötülükten nehyederler ve işlerin sonu Allah'a varır.

"Allah…korur." Nefsani kuvvetlerin karanlığını, muvaffakiyet bahşetmek suretiyle, ruhani kuvvetlerden oluşan *"iman edenler"* den savar. *"Şu muhakkak ki Allah, hain….herkesi sevgisinden mahrum eder."* İçlerine konulmuş kemalattan ibaret Allah'ın emanetlerini, ibadet ve itaat aracılığıyla eda etmeyip kalleşlikle kalbe ihanet eden ve ahde vefa göstermeyen kuvvetleri sevmez. "*Nankör olan"* Allah'ın verdiği nimetleri Ona isyan etmede kullanan nankörleri de sevgisinden mahrum eder.

"Kendileriyle savaşılanlara…izin verildi…" vehim ve hayal gücüne ve onların dışında, nefsani kuvvetlere karşı, *"zulme uğramış olmaları"* , nefsin sıfatlarının istilası ve üstünlük kurması sebebiyle haksızlığa uğramış olan ruhani kuvvetlere savaş konusunda izin verildi. *"Onlar…"* yani mazlumlar *"çıkarılmış kimselerdir."* Şehvetlerin ve bedensel lezzetlerin elde edilmesinde kullanılmak ve köleleştirilmek suretiyle karargâhlarından ve asıl konumlarından *"haksız yere"* bunu gerektiren bir hakkın altına girmiş olmaları söz konusu olmaksızın, sırf saygıyı, temkini, Hakk'a yönelmeyi ve batıldan yüz çevirmeyi gerektiren tevhidi benimsedikleri için, çıkarılmış olan kimselerdir.

"Eğer Allah…defedip önlemeseydi…" nefsani kuvvetler insanlarının *"bir kısmını…diğer bir kısmıyla"* savmasaydı, şehvani kuvvetleri gazabi kuvvetlerle, gazabi kuvvetleri de şehvani kuvvetlerle defetmeseydi veya mutlak olarak kuvvetler insanlarını önlemeseydi, nefsani kuvvetleri ruhani kuvvetlerle, vehmi kuvvetleri akli kuvvetlerle ve yukarıda söylendiği gibi nefsani kuvvetlerin bazısını bazısıyla savması gibi… "*Manastırlar…yıkılır giderdi."* sır ruhbanlarının manastırları ve halvetgâhları, *"kiliseler…"* kalp Hıristiyanlarının kiliseleri ve tecellilerinin mahalleri, "*havralar…"* sadr Yahudilerinin havraları ve mabedleri ve *"mescidler…"* ruh müminlerinin mescidleri, müşahede makamları, Allah'ta fena buldukları yerleri… *"içlerinde Allah'ın ismi bol bol anılan…."* Allah'ın en büyük isminin, O'nun ahlakıyla ahlaklanmak, Onun sıfatlarıyla sıfatlanmak, O'nun sırlarıyla tahakkuk etmek ve O'nun zatında fena bulmak suretiyle çokça anıldığı bu yerler yıkılır giderdi. *"Allah…muhakkak surette yardım eder."* Kendi varlığıyla ortaya çıkıp zuhur edeni nuruyla kahreder. *"Allah, Kaviyy'dir"* güçlüdür. Kendisinin yolundan sapıp başka tarafa meyledeni yüceliği ve ceberutuyla mağlup eder.

"Onlar ki, eğer kendilerine yeryüzünde iktidar verirsek…" Hakkani varlık bahşetmek suretiyle istikamet bahşedersek *"kılarlar…"* murakabe ve müşahede namazını ikame ederler. *"Verirler…"* hakikât ilimlerinin yakin marifetlerinin mükaşefe nisabına ulaşmış bulunanlarının zekâtını, talepte bulunan müstahaklara verirler. *"Emrederler…"* nefsani kuvvetlere ve eksik nefislere *"iyiliği"* şeri amelleri ve razı olunmuş ahlaki erdemleri müşahede makamında emrederler. Onları nehyederler "*kötülükten…"* bedensel şehvetlerden, maddi lezzetlerden, adi rezilliklerden, aşağılık muamelelerden alıkoyarlar. *"İşlerin sonu Allah'a varır."* Her şey O'na döner.

42.43.44- (Rasûlüm!) Eğer onlar (inkârcılar) seni yalanlıyorlarsa, (şunu bil ki) onlardan önce Nuh'un kavmi, Âd, Semûd, İbrahim'in kavmi, Lût'un kavmi ve Medyen halkı da yalanladılar. Musa da yalanlanmıştı. İşte ben o kâfirlere süre tanıdım, sonra onları yakaladım. Nasıl oldu Benim onları reddim (cezalandırmam)!

45- Nitekim, birçok memleket vardı ki, o memleket (halkı) zulmetmekte iken, biz onları helâk ettik. Şimdi o ülkelerde duvarlar, (çökmüş) tavanların üzerine yıkılmıştır. Nice kullanılmaz hale gelmiş kuyular ve (ıssız kalmış) ulu saraylar vardır.

46- (Seni yalanlayanlar) hiç yeryüzünde (arzda) dolaşmadılar mı? Zira dolaşsalardı elbette düşünecek kalpleri ve işitecek kulakları olurdu. Ama gerçek şu ki, gözler kör olmaz; lâkin göğüsler içindeki kalpler kör olur.

47- (Rasûlum!) Onlar senden azabın çabuk gelmesini istiyorlar. Allah vâdinden asla dönmez. Muhakkak ki, Rabbinin nezdinde bir gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir.

48- Nice ülkeler var ki, zulmedip dururlarken onlara mühlet verdim. Sonunda onları yakaladım. Dönüş yalnız banadır.

49- De ki: Ey insanlar! Ben ancak sizin için apaçık bir uyarıcıyım.

50- İman edip sâlih ameller işleyen kimseler için mağfiret ve bol rızık vardır.

51- Âyetlerimiz hakkında (onları tesirsiz kılmak için) birbirlerini geri bırakırcasına yarışanlara gelince, işte bunlar, cehennemliklerdir.

52- (Ey Muhammed!) Biz, senden önce hiçbir Resûl ve Nebî göndermedik ki, o, bir temennide bulunduğunda, şeytan onun dileğine ille de (beşerî arzular, düşünceler) katmaya kalkışmasın. Ne var ki Allah, şeytanın katacağı şeyi iptal eder. Sonra Allah, kendi âyetlerini (lafız ve mana bakımından) sağlam olarak yerleştirir. Allah, hakkıyla bilen Aliym'dir, hüküm ve hikmet sahibi Hakiym'dir.

53- (Allah, şeytanın böyle yapmasına müsaade eder ki) kalplerinde hastalık olanlar ve kalpleri katılaşanlar için, şeytanın kattığı şeyi bir deneme (vesilesi) yapsın. Zalimler, gerçekten (Hakdan) oldukça uzak bir ayrılık içindedirler.

Nebiy ile Resul arasındaki fark şudur: **Nebiy**; velayet makamında fena bulmak suretiyle vasıl olan, bahşedilmiş varlıkla istikamet makamına Hak ile tahakkuk etmiş olarak dönen, Hak ile bilen, O'ndan, O'nun zatından, sıfatlarından, fiillerinden ve hükümlerinden Onun emriyle haber veren; kendisinden daha önce gönderilmiş bir şeriat esasında insanları Hakk'a davet eden, ama şeriat koymayan, bir hüküm ve millet vaz etmeyen; mucize gösteren, insanları uyaran ve müjdeleyen kimseye denir. İsrailoğulları Nebiyleri gibi. Çünkü bütün İsrailoğulları Nebiyleri Musa'nın dinine davet ediyorlardı. Ayrı bir din ve şeriat koymuş değillerdi. Onlardan Davud (a.s) gibi kitab sahibi olanların kitabları da hüküm ve şeriat içirmezdi, sadece marifet, hakikât ve öğüt türü şeyler içeriyordu.

Bu yüzden Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimin alimleri İsrailoğullarının Nebiyleri gibidir." Onlar da arif, temekkün etmiş velilerdi.

Resul ise; Nebiyde bulunun bütün bu özelliklerin yanı sıra şeriat ve kanun koyma özelliğine sahip kimsedir. Dolayısıyla Nebiy, Veli ile Resul arasında yer alır.

"*O, bir temennide bulunduğunda…"* telvin makamında nefsi temenniyle zuhur ettiği zaman *"şeytan…katar…"* karıştırır, *"onun dileğine"* dileğinin kapsamına ona münasip olan bir şeyler katar. Çünkü nefsin zuhur etmesi, kalpte bir karanlık ve siyahlık meydana getirir, şeytan bunun arkasına girip perdelenir ve uyumluluk aracılığıyla burayı vesvesesinin mahalli, telkinlerinin kalıbı haline getirir. *"Allah, şeytanın katacağı şeyi iptal eder."* Ruhun nurunu kalbin üzerine yöneltip aydınlatmak, kutsi yardımını göndermek, nefsin zuhurunun zulmetini

izale edip ezmek suretiyle onu iptal edip geçersiz kılar. Ki şeytanın telkininin fasitliği ortaya çıksın, meleğin telkini ondan ayırt edilsin. Şeytanın telkini yok olurken meleğin ilkası yerleşsin.

“Sonra Allah, kendi ayetlerini sağlam olarak yerleştirir.” Tekmin aracılığıyla onları muhkemleştirir. *“Allah, hakkıyla bilendir.”* şeytani telkinleri ve onları vahyinden ayıklayıp yok etmenin yolunu bilir. “*Hüküm ve hikmet sahibidir.”* Hikmetiyle ayetlerini yerleştirir, sağlamlaştırır. Hikmetinin bir gereği de şeytanın telkinlerini, şüpheler içinde kıvranan münafıklar, kalpleri Hakk’ı kabul etmeye karşı duyarsızlaşmış, taş kesilmiş perdelenmişler için bir fitne yapması, şüphelerinin ve perdelenmişliklerinin katmerleşerek artması için onlara bir sınama aracı kalmasıdır. Çünkü zulmani, karanlık nefisleri, Hakk’a karşı duyarsızlaşmış katı kalpleri münasebetiyle sadece şeytanın telkinlerini kabul edebilirler. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: *“Şeytanların ise kime ineceğini size haber vereyim mi? Onlar, günaha, iftiraya düşkün olan herkesin üstüne inerler.”* (Şuara, 221-222) Onlar Hakk’a karşı derin ve uzak bir ayrılık içindedirler. Böyle iken Hakk’ı kabul etmeleri mümkün müdür?

54- Bir de, kendilerine ilim verilenler, onun (Kur'an'ın) hakikâten Rabbin tarafından gelmiş bir gerçek olduğunu bilsinler de ona inansınlar, bu sayede kalpleri huzur ve tatmine kavuşsun. Şüphesiz ki Allah, iman edenleri, kesinlikle dosdoğru sırat-ı mustakiym bir yola yöneltir.

55- Kafir olan kimseler, kendilerine o saat ansızın gelinceye, yahut da (kendileri için hayır yönünden) kısır bir günün azabı gelinceye kadar onun (Kur'an) hakkında hep şüphe içindedirler.

56- O gün, mülk Allah'ındır. İnsanlar arasında hüküm verir. (Bu hüküm gereği) iman edip iyi davranışlarda bulunanlar Naîm cennetlerinin içindedirler.

57- İnkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte onlar için alçaltıcı bir azap vardır.

58- Allah yolunda hicret edip sonra öldürülen yahut ölenleri hiç şüphesiz, Allah güzel bir rızıkla rızıklandıracaktır. Şüphesiz Allah, evet O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

59- Allah onları, herhalde memnun kalacakları bir girilecek yere sokacaktır. Allah, kesinlikle tam bir bilgi sahibi Aliym’dir, Halîm’dir.

60- İşte böyle. Her kim, kendisine verilen eziyetin dengi ile karşılık verir de, bundan sonra kendisine yine bir tecavüz ve zulüm vaki olursa, emin olmalıdır ki, Allah ona mutlaka yardım edecektir. Hakikâten Allah çok bağışlayıcı Afuvvun ve mağfiret edici Gafur'dur .

"Bir de kendilerine ilim verilenler…bilsinler." yakin ehli muhakkikler bilsinler ki, şeytanın telkinde bulunabilmesi bir hikmetten kaynaklandığını, Hakk'ın, adalet ilkesine ve münasebet olgusuna bağlı olarak Rabbinden geldiğini bilsinler *"de ona inansınlar."* Hepsinin Allah'tan olduğunu bilsinler de sekine nuruyla, şeytani telkinlerle rahmani ilkaları ayırt etmeyi gerektiren istikamet aracılığıyla kalpleri şundan emin olsun ki: *"şüphesiz Allah…"* kendilerini Hak ve istikamet yoluna iletecektir. Böylece, şeytanın telkinlerini kabul edip de ayakları kaymaz ve kalpleri saf olduğu, büyük bir nurla aydınlandığı, ışık saçtığı için de sadece Rahman'ın ilkasını kabul eder. Perdelenmişler *"hep"* ondan şüphe içindedirler, küçük kıyamet kopuncaya *"kadar"* veya künhünü bilemedikleri, şiddetini vasfedemedikleri korkunç vaktin "*azabı gelinceye kadar*" veya şiddet bakımından benzeri olmayan ya da içinde hiçbir hayır bulunmayan vaktin dehşet verici azabı gelinceye kadar.

"O gün mülk…" azap gerçekleştiği ve kıyamet koptuğu gün hükümranlık "*Allah'ındır.*" Hiç kimse onları Allah'a karşı savunamaz. Çünkü Allah'tan başkasının kuvveti de hükmü de yoktur. *"İnsanlar arasında hüküm verir."* Onları birbirinden ayırır. İstikamet ve adalet doğrultusunda amel eden yakin sahipleri sıfat *"cennetlerinin içindedirler."* orada nimetlenirler. Zattan perdelenmişler, sıfatları Allah'tan başkasına nispet etmek suretiyle onları yalanlayanlar nefislerin sıfatlarından ve heyetlerinden oluşan alçaltıcı bir azap içindedirler. Çünkü, Allah'ın izzetinden ve büyüklüğünden perdelenmişlerdir ve gidişleri alçaklığa ve İlahi kahredici azaba yöneliktir.

"Hicret edenler…" nefislerin yurtlarını ve süfli karargâhlarını terk edenler, "*Allah yolunda…sonra öldürülenler…*" riyazet ve şevk kılıcıyla öldürülenler "*yahut ölenler…*" iradeleriyle ve zevkle ölenler … *"hiç şüphesiz Allah…onları rızıklandıracaktır."* keşif ilimleriyle ve tecelli faydalarıyla *"güzel bir rızıkla"* yararlandıracaktır. Onları rıza makamına sokacaktır. *"Allah, Aliym'dir"* kesinlikle tam bir bilgi sahibidir; istidatlarının ve hakkedişlerinin derecesini ve üzerlerine feyizle iletilmesi gereken kemalatlarını bilendir. "*Halimdir…*" telvinlerde ifrata kaçmaları

ve cehdde tefrite düşmeleri üzerine onlara ceza verme hususunda acele etmez. Hallerinin gerektirdiğinden onları alıkoymaz. Ki bunları kabul etmelerine imkân vermiş olsun. Bir kimse cezada denklik bağlamında adalet ilkesini gözetirse, sonra zulmetmektense zulme uğrama tarafına eğilim gösterirse, İlahi hikmette onun melekuti teyitle desteklenmesi, ceberuti nurlarla yardıma mazhar kılınması bir gerekliliktir. Çünkü adalet konusunda ihtiyat, zulmetmektense zulme uğrama eğilimine sahip olmayı gerektirir. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın zalim kulu olacağına mazlum kulu ol.” “*Hakikâten Allah çok bağışlayıcıdır.”* Affetmeyi ve cezadan vazgeçmeyi emreder. “*Mağfiret edicidir.”* Affetmeye güç yetiremeyenleri de bağışlar.

61- Böylece (Allah, haksızlığa uğrayana yardım edecektir ve buna kadirdir). Çünkü Allah, geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar. Şu da muhakkak ki Allah, hakkıyla işiten Semîdir ve hakkıyla gören Basîrdir.

62- Böyledir. Çünkü Allah, Hakk’ın ta kendisidir. O'nun dışındaki taptıkları ise bâtılın ta kendisidir. Gerçek şu ki Allah, evet O, yeğane yüce büyük olan Alîyu’kebîrdir.

63- Görmedin mi, Allah, semadan su indirdi de bu sayede arz yeşeriyor. Muhakkak, Allah Latîfdir, Habîrdir.

64- Semalarda ve arzda ne varsa O'nundur. Hakikâten Allah, yalnız O, zengin Ganîdir, övgüye değer Hamîddir.

65- Görmedin mi, Allah, yerdeki eşyayı ve emri uyarınca denizde akıp giden gemileri sizin hizmetinize verdi. Semaların, arz üzerine düşmemesi için onu tutuyor. Ancak O izin verirse başka. Muhakkak Allah, insanlara çok şefkâtli Raufdur ve çok merhametli Rahîmdir.

66- O, (önce) size hayat veren, sonra sizi öldürecek, sonra sizi diriltecek olandır. Gerçekten insan, çok nankördür.

67- Biz, her ümmete, uygulamakta oldukları bir ibadet tarzı gösterdik. Öyle ise onlar (ehl-i kitab) bu işte seninle çekişmesinler. Sen, Rabbine davet et. Zira sen, hakikâten dosdoğru bir sırat-ı mustakiym yoldasın.

68- Eğer seninle münakaşa ve mücâdeleye girişirlerse: «Allah yaptığınızı çok iyi bilmektedir» de.

69- Allah kıyamet gününde, ihtilâf etmekte olduğunuz konulara dair aranızda hüküm verecektir.

70- Bilmez misin ki, Allah, arzda ve semada ne varsa bilir? Bu, bir Kitabda (levh-i mahfuzda) mevcuttur. Bu (eşya ve olayların bilgisine sahip olmak), Allah için çok kolaydır.

71- Onlar, Allah'ı bırakıp, Allah'ın kendisine hiçbir delil indirmediği, kendilerinin dahi hakkında bilgi sahibi olmadıkları şeylere tapıyorlar. Zalimlerin hiç yardımcısı yoktur.

72- Âyetlerimiz açık açık kendilerine okunduğunda, kâfirlerin suratlarında hoşnutsuzluk sezersin. Onlar, kendilerine âyetlerimizi okuyanların neredeyse üzerlerine saldırırlar. De ki: Size bundan (bu öfke ve huzursuzluğunuzdan) daha kötüsünü bildireyim mi? Bilinen ateş "nar!" Allah, onu kâfirlere vaat olarak bildirdi. O, ne kötü bir dönüş yeridir!

73- Ey insanlar! (Size) bir misal verildi; şimdi onu dinleyin: Allah'ı bırakıp da yalvardıklarınız (taptıklarınız) bunun için bir araya gelseler bile bir sineği dahi yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey kapsa, bunu ondan geri de alamazlar. İsteyen de âciz, kendinden istenen de!

74- Onlar, (Bu âciz putları Allah'a ortak koşmak suretiyle) Allah'ın kadrini hakkıyla bilemediler. Hiç şüphesiz Allah, çok kuvvetli (Kavîy)dir, çok üstün (Aziz)dir.

75- Allah meleklerden de resuller seçer, insanlardan da. Şüphesiz Allah işiten (Semî)dir, gören(Basîr)dir.

76- Onların önlerindekini de, arkalarındakini de (yaptıklarını da, yapacaklarını da) bilir. Bütün işler Allah'a döndürülür.

77- Ey iman edenler! Rükû edin; secdeye kapanın; Rabbinize ibadet edin; hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz.

78- Allah uğrunda, hakkını vererek cihad edin. O, sizi seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yüklemedi; babanız İbrahim'in dininde (de böyleydi). Peygamberin size şahit olması, sizin de insanlara şahit olmanız için, O, gerek daha önce (gelmiş kitablarda), gerekse bunda (Kur'an'da) size «Müslümanlar» adını verdi. Öyle ise salâtı (namazı) ikame edin; zekâtı verin ve Allah'a sımsıkı sarılın. O, sizin Mevlânızdır. Ne güzel Mevlâdır, ne güzel yardımcıdır!

“Böylece…” nefsin cezalandırmada zuhuru esnasında bağışlama veya cezalandırmada adaleti gözetme esnasında teyit ve yardım (ki bu ikincisinde mazlumiyet esastır) gibidir. Bunun sebebine gelince: “*Allah…katar.”* Nefis karanlığı gecesini kalbin nuruna katar, hareketiyle ve istila etmesiyle. Derken bundan cezalandırma çıkar. “*Katar…”* kalbin gündüzünü nefsin karanlığına katar, böylece affeder. Böylece her şey O’nun takdiri, çekip çevirmesi ve kudretiyle gerçekleşir. “*Şu da muhakkak ki Allah, Semîdir”* hakkıyla işitendir, onların niyetlerini işitir ve *“Basîrdir”* hakkıyla görendir, amellerini görür ve durumlarına göre onlara muamele eder.

“Onlar, Allah’ın kadrini hakkıyla bilemediler.” Yani O’nu hakkıyla, gereği gibi tanımadılar. Çünkü etkileme gücünü kudreti O’ndan başkasına nispet ettiler. O’ndan başkası için varlık öngördüler. Çünkü O’nu bilenlerin her biri, sadece kendi nefislerinde buldukları sıfatlarını biliyorlar. Eğer O’nu hakkıyla bilselerdi, O’nda fena bulurlardı, O’nun zatını ve sıfatlarını müşahede ederlerdi. O’ndan başka şeylerin mümkün varlıklar olduklarını, varlıklarının O’nun varlığıyla mümkün olduğunu, O’nun kudretiyle güç yetirdiklerini, kendilerine ait bağımsız kudretlerinin olmadığını bilirlerdi. Böyle iken O’ndan başkasının varlığından ve etkisinden söz edilebilir mi? “*Hiç şüphesiz Allah, Kaviydir”* çok kuvvetlidir. Kahrının gücüyle kendisinden başkasını kahreder, yok eder. Ondan başkasının varlığı da kuvveti de yoktur. “Azizdir” Çok üstündür, zaten kudreti olmayan her şeye galip gelir.

“Ey iman edenler!...” yakini olarak inananlar! “*Rüku edin.”* sıfatları yok etmek suretiyle rükua varın. *“Secdeye kapanın…”* zatı yok etmekle secdeye gidin. *“Rabbinize ibadet edin…”* istikamet makamında bahşedilmiş varlıkla O’na kulluk edin. Çünkü kendisinden geriye bir kırıntı kalan kimsenin O’na hakkıyla ibadet etmesi mümkün değildir. Çünkü ibadet, marifet oranında gerçekleşir (insan Allah’ı bildiği oranda O’na kulluk eder). *“Hayır işleyin…”* başkalarını kemale erdirmek ve irşad etmek suretiyle hayır işleyin. *“Ki kurtuluşa eresiniz.”* Telvin ve kalıntı varlığından kurtulasınız. *“Allah uğrunda, hakkını vererek cihad edin.”* Mabuda ulaşmada en son noktaya varın ki nefsinizle ve benliğinizle kalmayasınız. Bu ifade, telvinin varlığından sakındırma amaçlı bir mübalağa örneğidir. Çünkü damarlarında benlik akan kimsenin Allah uğrunda hakkıyla cihad etmesi mümkün değildir. Allah

yolunda hakkıyla cihad etmek, geride bir ayn ve eser kalmayacak şekilde O'nda bütünüyle fena bulmaktır. İşte bu, Onun zatında cehd etmektir. *"O, sizi seçti."* Hakkani varlık bahşetmekle. Başkası değil. O halde O'ndan başkasına, benliğinizi izhar etmek suretiyle iltifat etmeyin. *"Üzerinize …yüklemedi."* dini hususunda *"hiçbir zorluk…"* üstünüze bir yük, ibadette bir zorluk bindirmedi. Çünkü nefiste varlık kalıntısı bulunduğu veya ibadet eden kimse kalpte ve ruhta varlık kalıntısı hissettiği, tevhid nuruyla istikamet bulmadığı, teklik makamında muhkemleşmediği zaman ibadette tam bir ruh, genel bir zevk olmaz. Bu ibadet sıkıntıdan, darlıktan, yükten ve meşakkâtten hali olamaz.

Fakat kişi istikamette yerleşiklik kazanırsa, tam sevgide iyice saflaşırsa ibadette genişlik ve ruh bulur. *"Dininde…"* yani, özellikle hakiki *"babanız İbrahim'in"* dini olan sırf tevhid dinini kastediyorum. İbrahim'in bu bağlamda "baba" olmasının anlamı tevhidde öncelikli olması ve her muvahhide feyiz vermesidir. Dolayısıyla, bütün muvahhidler onun çocuklarıdır. *"O…"* İbrahim veya Allah *"size Müslümanlar adını verdi."* fena bulmak suretiyle zatlarını Allah'a teslim edenler adını verdi. Önceden ve sonra sizi İslam'da alimler kıldı. "*Rasulun size şahid olması için…gerek daha önce…"* ifadesinin anlamı budur. Yani tevhid hususunda Rasul size şahidlik edecektir. Makamında sizi desteklemek suretiyle sizi koruyup denetleyecektir. Ta ki sizden herhangi bir varlık kalıntısı zuhur etmesin. "*Sizin de insanlara şahid olmanız için…"* onları kemale erdirerek, makamlarını ve mertebelerini denetleyerek, şayet kabul ederlerse üzerlerine tevhid nurlarını salarak onlara örnek-şahit olmanız için.

"*Öyle ise…kılın"* zati şühud namazını. Çünkü makamınızın şerefinden ve amacınızın yüceliğinden dolayı büyük bir öneme haizsiniz. *"Zekâtı verin…"* istidat sahiplerine feyiz vermek ve basiret sahibi talipleri terbiye etmek suretiyle zekâtı verin. Halinizin gerektirdiği şükür ve makamınızın gerektirdiği ibadet budur. *"Sımsıkı sarılın…"* bu yol gösterme ile ilgili olarak "*Allah'a…"* sarılın. Onu nefsinizden görmeyin. O'nunla, O'nun ahlakıyla ahlaklananlar olun. *"O, sizin Mevlanızdır."* İstikamet makamında hakikât olarak sizin Mevlanızdır. Yardımını devamlı göndermek suretiyle yol göstermede sizin yardımcınızdır. *"Ne güzel Mevladır, ne güzel yardımcıdır."* Başarıya ulaştıran, muvaffak kılan O'dur.

MÜ'MİNÛN SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Gerçekten müminler felaha (kurtuluşa) ermiştir;

2- Onlar ki, namazlarında huşû içindedirler;

3- Onlar ki, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler;

4- Onlar ki, zekâtı verirler;

5- Ve onlar ki, iffetlerini korurlar;

6- Ancak eşleri ve sağ ellerinin sahib olduğu (câriyeleri) hariç. (Bunlarla ilişkilerden dolayı) kınanmış değillerdir.

7- Şu halde, kim bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar, haddi aşan kimselerdir.

8- Yine onlar (o müminler) ki, emanetlerine ve ahidlerine riayet ederler;

9- Ve onlar ki, salâtlarını (namazlarını) devam ederek muhafaza ederler.

10- İşte, asıl bunlar vâris olacaklardır;

11- (Evet) Firdevs'e vâris olan bu kimseler, orada ebedî kalıcıdırlar.

"Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir." Yakini olarak inananlar büyük bir başarı ve kurtuluş elde etmişlerdir. "*Onlar ki…"* kalp huzuru namazında " *huşu içindedirler."* Azamet nuru kendilerine tecelli ettiği için huşu ve heybet bürür tüm varlıklarını. *"Onlar ki, boş ve yararsız şeylerden…"* fuzuli ve gereksiz şeylerden "*yüz çevirirler."* Çünkü bütün meşguliyetleri Hak iledir, varlıkları Hak ile dolup taşmıştır. *"Onlar ki, zekâtı verirler…"* sıfatlarından arınarak. " *Onlar ki, iffetlerini…"* lezzet ve şehvet sebeplerini *"korurlar…"* hazları terk ederek haklarla yetinirler. *"Şu halde, kim bunun ötesine gitmek isterse…"* hazlara meylederse *"işte bunlar…"* kendilerine zulmetme suçunu işleyen kimselerdir. "*Yine onlar ki, emanetlerine…"* yüce Allah'ın iç dünyalarına tevdi ettiği sırlarını *"ve*

ahitlerine…" fıtratın başlangıcında Allah'la yaptıkları ahde "*riayet ederler."* emaneti eda eder, ahitlerini ihya ederler. *"Ve onlar ki…"* ruhlarını müşahede namazına *"devam ederler, muhafaza ederek. İşte asıl bunlar"* bu sıfatlarla vasfedilen bu kimseler "*varis olacaklardır. Firdevs'e varis olan bu kimseler"* Kutsi alanda ruh cenneti firdevsine varis olacaklardır.

12- And olsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık.

13- Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe haline getirdik.

14- Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline soktuk; bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan haline getirdik. Halikîyların (yaratıcıların) en güzeli olan Allah, ne yücedir.

15- Sonra, muhakkak ki siz, bunun ardından elbet öleceksiniz.

16- Sonra da şüphesiz, sizler kıyamet gününde tekrar ba's olacaksınız.

17- And olsun biz, sizin üstünüzde yedi yol yarattık. Biz yaratmaktan habersiz değiliz.

18- Semadan uygun bir ölçüde yağmur indirip onu arzda durdurduk. Bizim onu gidermeye de elbet gücümüz yeter.

19- Böylece onun (yağmurun) sayesinde sizin yararınıza hurma bahçeleri ve üzüm bağları meydana getirdik. Bunlarda sizin için birçok meyveler vardır ve siz onlardan yersiniz.

20- Tûr-i Sînâ'da da yetişen bir ağaç daha meydana getirdik ki, bu ağaç hem yağ hem de yiyenlerin ekmeğine katık edecekleri (zeytin) verir.

21- Hayvanlarda sizin için elbette ibretler vardır. Onların karınlarındakinden (sütlerinden) size içiririz. Onlarda sizin için birçok faydalar daha vardır; etlerinden de yersiniz.

22- Onların üzerinde ve gemilerde taşınırsınız.

"Sonra onu başka bir yaratışla insan haline getirdik." Yaratılış aşamaları içinde o aşamadan bu aşamaya intikalinin dışında, içine ruhumuzdan üflemek, bizim suretimizle şekil vermek suretiyle başka bir yaratışla var ettik. Dolayısıyla o hakikâtte bir ahlaktır, halk değildir.

"Elbet öleceksiniz…" tabiat olarak öleceksiniz. *"Sonra da şüphesiz, sizler kıyamet gününde…"* küçük kıyamette *"tekrar diriltileceksiniz."* ikinci yaratılış esnasında. Veya siz iradi olarak öleceksiniz ve orta kıyamette hakiki olarak diriltileceksiniz. Yahut büyük kıyamette fena bulmak suretiyle öleceksiniz ve beka bulmakla da diriltileceksiniz. *"Sizin üstünüzde…"* yani suretlerinizin ve cisimlerinizin üstünde *"yedi yol…"* zikredilen yedi gaipten oluşan yedi yol yarattık. *"Biz…"* onların yaratılışından *"habersiz değiliz."* çünkü gayb bizim açımızdan görünen âlemden farksızdır.

"İndirdik…" ruh semasından yakini ilim suyunu. *"Onu durdurduk."* nefiste sekine yaptık. *"Bizim onu gidermeye de elbet gücümüz yeter."* Perdelemek ve üzerini örtmek suretiyle onu giderme gücüne sahibiz. *"Böylece onun sayesinde sizin için…bahçeleri meydana getirdik."* hal ve bağış hurmalarından, ahlak ve kazanılmış erdem üzümlerinden bahçeler meydana getirdik. *"Bunlarda sizin için birçok meyveler vardır."* Nefis, kalp ve ruhun lezzet meyveleri vardır. *"Onlardan…"* beslenirsiniz ve onlarla sakınırsınız. *"Bir ağaç…"* tefekkür ağacı, *"Tur-i Sina'da yetişir…"* beyin Tur'unda veya hakiki kalp Tur'unda akıl gücüyle *"verir…"* yeşeren talepleri, faal akıl ateşinin aleviyle tutuşup yanma istidadı yağıyla karışık olarak verir. *"Katık…"* anlamları tatma arzusunda olan, eğitimli, basiretli kimseler için nurani bir renk veya hale dair bir zevktir.

"*Sizin elbette…"* behimi kuvvetler hayvanlarında *"ibretler vardır."* Onlar aracılığıyla dünyadan ahirete geçersiniz. "*Onların karınlarındakinden size içiririz."* İdrakleri ve faydalı ilimleri size içiririz. " *Onlarda sizin için birçok faydalar daha vardır."* Süluk hususunda size çok yönlü olarak yararlı olurlar. *"Etlerinden de yersiniz."* Ahlakla beslenirsiniz. *"Onların üzerinde ve"* sizi heyulani denizde taşıyan şeriat gemisinde *"taşınırsınız."* kutsi âleme, tevfik kuvvetiyle taşınırsınız.

23- And olsun ki, Nuh'u kavmine gönderdik ve o: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Hâlâ sakınmaz mısınız? dedi.

24- Bunun üzerine, kavminin inkârcı ileri gelenleri şöyle dediler: «Bu, sadece sizin gibi bir beşerdir. Size üstün ve hâkim olmak istiyor. Eğer Allah (Peygamber göndermek) isteseydi, muhakkak ki melekler gönderirdi. Biz geçmişteki atalarımızdan böyle bir şey duymadık.»

25- «Bu, yalnızca kendisinde delilik bulunan bir kimsedir. Öyle ise, bir süreye kadar ona katlanıp bekleyin bakalım.»

26- (Nuh), Rabbim! dedi, beni yalanlamalarına karşı bana yardım et!

27- Bunun üzerine ona şöyle vahyettik: Gözlerimizin önünde (muhafazamız altında) ve bildirdiğimiz şekilde gemiyi yap. Bizim emrimiz gelip de sular coşup yükselmeye başlayınca her cinsten birer çift ile, daha önce kendisi aleyhinde hüküm verilmiş olanların dışındaki aileni gemiye al. Zulmetmiş olanlar konusunda bana hiç yalvarma! Zira onlar kesinlikle boğulacaklardır.

28- Sen, yanındakilerle birlikte gemiye yerleştiğinde: «Bizi zalimler topluluğundan kurtaran Allah'a hamdolsun» de.

29- Ve de ki: Rabbim! Beni bereketli bir yere indir. Sen, iskân edenlerin en hayırlısısın.

30- Şüphesiz, bunda (Nuh ve kavminin başından geçenlerde) birtakım ibretler vardır. Hakikâten biz (kullarımızı böyle) deneriz.

31- Sonra onların ardından bir başka nesil meydana getirdik.

32- Onlara içlerinden kendilerine irsal edilen: «Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka bir ilâhınız yoktur. Hâlâ Allah'tan korkmaz mısınız?» (mesajını ileten) bir Rasul gönderdik.

33- Onun kavminden, kâfir olup ahirete ulaşmayı inkâr eden ve dünya hayatında kendilerine refah verdiğimiz varlıklı kişiler: «Bu, dediler, sadece sizin gibi bir insandır; sizin yediğinizden yer, sizin içtiğinizden içer.»

34- «Gerçekten, sizin gibi bir beşere itaat ederseniz, herhalde ziyan edersiniz.»

35- «Size, öldüğünüz, toprak ve kemik yığını haline geldiğinizde, mutlak surette sizin (kabirden) çıkarılacağınızı mı vaat ediyor?»

36- «Bu size vaat edilen (öldükten sonra yeniden dirilmek, gerçek olmaktan) çok uzak!»

37- «Hayat, şu dünya hayatımızdan ibarettir. (Kimimiz) ölürüz, (kimimiz) yaşarız; bir daha diriltilecek de değiliz.»

38- «O, Allah hakkında yalnızca yalan uyduran bir adamdır; biz ona inanmıyoruz.»

39- O (Nebiy): Rabbim! dedi, beni yalanlamalarına karşılık bana yardımcı ol!

40- (Allah şöyle) buyurdu: Pek yakında onlar mutlaka pişman olacaklar!

41- Nitekim, vukuu kaçınılmaz Hakk olan bir helak sayhası yakalayıverdi onları! Kendilerini hemen sel süprüntüsüne çevirdik. Artık zalimlerin kavmi baid (uzak) olsun.

"Bunun üzerine ona şöyle vahyettik: …yap." ameli hikmet ve nebevi şeriat gemisini *"gözlerimizin önünde."* seni amel esnasında sürçmelerden koruyan gözetimimiz altında *"ve bildirdiğimiz şekilde…"* ilim ve ilham yoluyla sana bildirdiğimiz şekilde gemiyi yap. *"Bizim emrimiz gelince…"* bedensel kuvvetlerin ve maddeye dalmış nefislerin helak edilmesine ilişkin emrimiz gelince *"sular coşup yükselmeye başlayınca…"* beden kazanı fasit maddelerin ve aşağılık karışımların istilası sonucu kaynamaya başlayınca *"her cinsten eşler halinde iki tane…"* yani her şeyden, külli ve cüzi suretlerden iki sınıfı al. İki sureti kastediyorum ki, bunlardan biri tür olarak küllidir, öbürü ise kişisel olarak cüzidir. *"Ve aileni…"* ruhani kuvvetlerden ve mücerret insani nefislerden senin şeriatını uygulayan kimseler. *"Daha önce kendisi aleyhinde hüküm verilmiş olanların dışında."* Hakkında helak olacağına dair hayvani nefis ve cismani tabiat olan eşin hariç. *"Zulmetmiş olanlar konusunda bana hiç yalvarma."* Nefsani kuvvetler ve maddeye dalmış heyulani nefislerden olup ruhani kuvvetleri ve mücerret insani nefisleri istila edip onların konumlarını gasp etmek suretiyle zulmedenler hakkında bana yalvarma. *"Zira onlar kesinlikle boğulacaklardır."* Heyulani denizde boğulacaklardır. *"Sen…yerleştiğinde…"* Allah'a doğru seyirde istikamete kavuştuğun ve şeytani orduların zulmetinden kurtarma nimetine karşılık olarak kalbi hamd anlamına gelen Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlandığın zaman…

"Ve de ki: Rabbim! Beni bereketli bir yere indir." Burası kalp makamıdır. Yüce Allah âlemleri orada cem etmekle, külli ve cüzi anlamların idrak edilmesini sağlamakla burayı bereketli kılmış, heyulani deniz tufanından ve onun suyunun taşmasından emin kılmıştır. *"Şüphesiz bunda birtakım ibretler vardır."* Temiz akıl sahipleri için deliller ve müşahedeler vardır. *"Hakikâten biz…"* onları nefislerin sıfatlarının belalarıyla, riyazet aracılığıyla bunlardan arınma ile imtihan ederiz. Ya da akıl sahiplerini, hallerini ve hikâyelerini keşfettikleri zaman kendi hallerinden ibret almakla imtihan ederiz.

42- Sonra onların ardından başka nesiller getirdik.

43- Hiçbir ümmet, ecelini ne öne alabilir, ne de erteleyebilir.

44- Sonra biz peyderpey Resullerimizi irsal ettik (gönderdik). Herhangi bir ümmete Resullerinin geldiği her defasında, onlar bu Resulu yalanladılar; biz de onları birbiri ardından yok ettik ve onları ibret hikâyelerine dönüştürdük. Artık iman etmeyen kavim bizden uzak olsun!

45-46 Sonra âyetlerimizle ve apaçık bir mübiyn sultanla (fermanla) Musa ve kardeşi Harun'u Firavun'a ve ileri gelenlerine gönderdik. Onlar ise kibre kapıldılar ve onlar, ululuk taslayan bir kavimdiler.

47- Bu yüzden dediler ki: Kavimleri bize kölelik ederken, bizim gibi beşer olan bu iki adama inanır mıyız?

48- Böylece ikisini de yalanladılar ve bu sebeple helâk edilenlerden oldular.

49- And olsun biz Musa'ya, belki onlar yola gelirler diye, Kitab'ı verdik.

50- Meryem oğlunu ve annesini de (kudretimize) bir alâmet kıldık; onları, yerleşmeye elverişli düz, su kaynağı bulunan bir tepeye yerleştirdik.

51- «Ey Resuller! Temiz olan şeylerden yiyin; güzel işler yapın. Muhakkak Ben sizin yaptıklarınızı hakkıyla bilirim.»

52- «Şüphesiz, bu (insanlar) bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir; Ben sizin Rabbinizim. Öyle ise Benden ittika edin (korkun, sakının)!» (denildi).

53- Ne var ki insanlar kendi aralarındaki işlerini parça parça böldüler. Her grup kendilerinde bulunan (fikir ve davranış) ile sevinip böbürlenmektedirler.

54- Şimdi sen onları bir zamana kadar gaflet ve şaşkınlıkları içinde başbaşa bırak!

55.56- Kendilerini mal ve oğullarla desteklemiş olmamızı ne sanıyorlar? Acele edip vermemiz kendileri için hayır mı?!.. Hayır! onlar şuur etmiyorlar (işin farkına varamıyorlar).

57- Muhakkak o kimseler, Rablerinden haşyet duyar ve titrerler,

58- Ve o kimseler, Rablerinin âyetlerine iman ederler,

59- Ve o kimseler, Rablerine ortak koşmazlar,

60- Ve o kimseler, kalpleri çarparak verirler. Muhakkak Rablerine dönecekler.

61- İşte onlar, hayırlara koşuşurlar acele ederler ve onlar bunda öne geçenlerdir.

"Sonra onların ardından başka nesiller getirdik." İkinci yaratılışta. "*Meryem oğlunu…"* kalp oğlunu *"ve annesini…"* mutmain nefsi bir *"alamet kıldık."* Allah'a yönelişte ve seyirde tek olmaları, mutmain nefis Meryem'inin yükselişi sırasında kalp İsa'sının ondan olması suretiyle tek bir işaret olmalarını sağladık. *"Onları…bir tepeye yerleştirdik."* Kalbi ruh makamına ve nefsi kalp makamına yükseltmek suretiyle yüksek bir yere yerleştirdik. İstikrar ve sebatı *"bulunan…"* temekkün edilebilen ve suyu bol olduğu için yerleşmeye elverişli olan yüksek yere yerleştirdik. *"su kaynağına.."* suyu bol, yakini ilmi bol, açık ve zahir olan bir yer.

"Sanıyorlar mı ki, onlara verdiğimiz servet ve oğullar ile kendilerine faydalar sağlamak için can atıyoruz?" Yani dünyevi lezzetlerden yararlandırmamız, fani hazlar desteğinde bulunmamız, onların sandığı gibi, bizim onlara iyilik yapmaya can attığımız anlamına gelmez. Oysa fayda sağlamak için can atmak veya hayır dokundurmak için yarışmak; azamet tecellisi sırasında meydana gelen korkunun, haşyetin şiddetinden ürpererek etkilenip kabul etmek; Rabbani sıfatların tecellisi ayetlerine ayniyle kani olmak; Hak'ta fena bulmak suretiyle zati tevhidi gerçekleştirmek; bundan sonra halka yol göstermek; teklik zatından Rububiyet âlemine dönüşte varlık kalıntısının zuhur etmesinden korkarak beka makamında halka kemalatını vermekten ibarettir. İşte hayırlarda yarışmak budur. Bunun için ve buna yönelik olarak çaba sarf edilir.

62- Biz hiç bir nefse gücünün yettiğinden başkası ile yükümlü kılmayız. Nezdimizde Hakkı söyleyen bir Kitab vardır ve onlara hiç bir zulüm yapılmaz.

63- Hayır, onların (o inkârcıların) kalpleri bu hususta cehâlet içindedir. Ayrıca, onların bundan (bu şirk ve inkârcılıklarından) öte birtakım (kötü) işleri vardır ki, onlar bu işleri yapar dururlar.

64- En nihayet, refah ve bolluk içinde olanlarını sıkıntıya (veya azaba) uğrattığımızda, bakarsın ki onlar feryadı basarlar.

65- Boşuna sızlanmayın bu gün! Zira bizden yardım göremeyeceksiniz!

66-67- Muhakkak âyetlerim size okunurdu da, siz, buna karşı kibirlenerek arkanızı döner, geceleyin (Kâbe'nin etrafında toplanarak) hezeyanlar savururdunuz.

68- Hala bu kelamı (Kur'an'ı) düşünmediler mi? Yoksa kendilerine, daha önce geçmişteki atalarına gelmeyen biri mi geldi?

69- Yoksa Rasullerini henüz tanımadılar da onun için mi onu inkâr ediyorlar?

70- Yoksa "onda bir cinnet" olduğunu mu söylüyorlar? Hayır! O, onlara Hakk'la geldi. Ve onların çoğu ise Hakk'dan hoşlanmamaktadırlar.

71- Eğer Hakk, onların kötü arzu ve isteklerine uysaydı, mutlaka semalar ve arz ile bunlarda bulunanlar bozulur giderdi. Hayır, biz onlara şan ve şereflerini getirdik; fakat onlar kendi şereflerine sırt çevirdiler.

72- (Rasûlüm!) Yoksa sen onlardan bir karşılık mı istiyorsun? Rabbinin karşılığı daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en hayırlısı "Hayru er-Razikîyn"dir.

73- Gerçek şu ki sen onları sırat-ı müstakiym'e (doğru bir yola) davet ediyorsun.

74- Şüphesiz ahirete inanmayanlar ise, ısrarla bu yoldan çıkmaktadırlar.

75- Eğer onlara acıyıp da içinde bulundukları sıkıntıyı giderseydik, iyice körleşerek azgınlıklarında direnirlerdi.

76- And olsun, biz onları sıkıntıya düşürdük de yine Rablerine boyun eğmediler, tazarru ve niyazda da bulunmuyorlar.

77- Hatta en nihayet üzerlerine, azabı çok şiddetli bir kapı açtığımız zaman, bir de bakarsın ki onlar orada şaşkın ve ümitsiz kalmışlardır!

78- O, sizin için kulakları, gözleri ve gönülleri yaratandır. Ne de az şükrediyorsunuz!

79- Ve O, sizi arzda yaratıp türetendir. Ve O'nun huzurunda toplanacaksınız.

80- Ve O, hayat veren ve öldürendir; gecenin ve gündüzün değişmesi O'nun eseridir. Hâlâ aklınızı kullanmaz mısınız!

81- Hayır! Evvelkilerin dedikleri gibi dediler.

82- Dediler ki: Sahi biz, ölüp de bir toprak ve kemik yığını haline gelmişken, mutlaka yeniden ba's mı (diriltileceğiz) edileceğiz öyle mi?

83- Hakikâten, gerek bize, gerekse daha önce atalarımıza böyle bir vaatte bulunuldu; (fakat) bu geçmiştekilerin masallarından başka bir şey değildir!

84- (Rasûlüm!) de ki: Eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım), bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?

85- «Allah'a» diyecekler. Öyle ise siz hiç düşünmüyor musunuz? de.

86- Yedi kat semaların Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir? diye sor.

87- «(Bunlar da) Allah'ındır» diyecekler. O halde siz Allah'dan hiç korkmaz mısınız!? de.

88- Eğer biliyorsanız (söyleyin), her şeyin melekûtu (mülkiyeti ve yönetimi) kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan (buna muhtaç olmayan, mutlak olan) kimdir? diye sor.

89- «(Bunların hepsi) Allah'ındır» diyecekler. Öyle ise nasıl olup da büyüye (hayale) kapılıyorsunuz? de.

90- Doğrusu biz onlara Hakk'ı getirdik; onlar ise hakikâten yalancılardır.

91- Allah çocuk edinmemiştir; O'nunla beraber hiç bir ilâh da yoktur. Aksi takdirde her ilah kendi yarattığını sevk ve idare eder ve mutlaka onlardan biri diğerine galebe çalardı. Allah, onların (müşriklerin, şirk içinde bulunanların) yakıştırdıkları vasıflardan münezzehtir.

92- O, gaybı da şehâdeti de bilendir. SubhanAllah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden tealâ (çok yüce)dir.

*93.94- (Rasûlum!) De ki: **«Rabbî! İmma turiyennî ma yuadune… Rabbî! Fela tecalnî fi'lkavmiz'zalimîn.** / Rabbim! Eğer onlara yöneltilen tehdidi (dünyevî sıkıntıyı ve uhrevî azabı) mutlaka bana göstereceksen; Rabbim! bu durumda beni zalimler topluluğunun içinde bulundurma.»*

95- Muhakkak biz, onlara yönelttiğimiz tehdidi sana göstermeye elbette ki kadiriz.

"Biz hiç kimseyi gücünün yettiğinden başkasıyla yükümlü kılmayız." Yani biz herkesi, öncekilerin, önde gidenlerin makamlarına ulaşmaktan sorumlu tutmayız. Çünkü bunlar, ancak bazı fertlerin ulaşabildikleri makamlardır. Nitekim, bazıları şöyle demişlerdir: "Hak ciheti, her varan

için yol olmaktan veya art arda herkesin muttali olmasından yücedir. Bilakis, her mükellef, kendi hüviyetiyle istidadının gerektirdiği ve kendisine uygun olan kemalden sorumludur, bu da onun kapasitesinin son noktasıdır."

"Nezdimizde…bir Kitab vardır." Bu Kitab, levh-i mahfuz veya Ümmü'l Kitab (ana kitab)dır. "*Söyleyen…"* her nefsin istidadının mertebelerini, kemalinin sınırını ve son noktasını, bunun yanında bütün bunların içinde Hakk olanları söyleyen bir Kitap vardır katımızda. *"Ve onlar haksızlığa uğratılmazlar."* Cehd ettikleri ve riyazetle bunları elde etmek için çalıştıkları zaman, men edilmek ve yoksun bırakılmak suretiyle haksızlığa uğratılmazlar. Bilakis, herkese ulaşma imkânına kavuştuğu, süluk esnasında iştiyakla beklediği şey verilir. *"Hayır…"* perdelenmişlerin *"kalpleri…cehalet içindedir."* heyulani perde ve bürüyen bir gaflet içindedir. *"Bu hususta…"* bu ön hazırlıktan ve Hakk'ı talep etmekten gaflet içindedir. *"Onların…birtakım işleri vardır."* Bunun aksine, birtakım kötü işleri vardır ve bu işler onları bu kapıdan uzaklaştırmakta ve perdelerini daha da koyulaştırmakta, kalınlaştırmaktadır. Yani, öne geçenlerin amelleri aydınlanmada, perdenin açılmasında ve Hakk'a ulaşmada sürekli bir ilerlemeyi gerektirdiği gibi, onların amelleri de alçalmayı, bulanmayı, perdenin kalınlaşmasını ve Hakk'ın kapısından kovulmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Çünkü bu ameller, dünya ve şehvetleri arzusuyla, nefsin tutkulu hevasının ve lezzetlerinin elde edilmesi amacıyla gerçekleştirilmişlerdir. *"Onlar bu işleri yapar dururlar."* Bu işleri alışkanlık haline getirmişlerdir, bu işleri onların sürekli meşguliyetlerini oluşturmaktadır.

Ayetlerden ve kemallerden söz edildiğini duydukları her seferinde inatları, sapıklığa dalışları, büyüklük kompleksleri ve batılda derinlere batmaları artar. İşte gerisin geri dönüp tabiat cehenneminin çukurlarına yuvarlanmak budur.

İstidatlarını iptal ettikleri, nefis ve tabiat kuvvetleri gereğince istidatlarının nurunu tabiat ve tortularıyla söndürdükleri, dolayısıyla heyulani örtülerle, zulmani heyetlerle hidayet ve akıl nuruna karşı perdelenmişlikleri gittikçe şiddetlendiği için sözün üzerinde düşünmeleri, tevhid ve adalet hakikâtlerini anlamaları mümkün değildir. Bu yüzden Nebi'yi (s.a.v) delilikle suçladılar, onu tanıyamadılar. Nur ile karanlık arasında karşıtlık ve batıl ile Hak arasında da zıtlık bulunduğu için,

Nebiyi inkâr ettiler. Buna bağlı olarak da onunla Hakkı da inkâr ettiler, tanımadılar. "*Eğer Hak…uysaydı…*" tevhid ve adaletten ibaret olan hak, ya da zat ve sıfat daveti *"onların kötü arzularına…"* batıl içinde, zalim ve karanlık, kesretten dolayı vahdetten perdelenmiş nefislerden kaynaklanan değişik arzularına uysaydı batıl olurdu. Çünkü bu takdirde, semaların ve arzın dayandığı adalet ve mücerret zatların dayandığı tevhid yok olacaktı. Bilindiği gibi, eşyanın hakikâtinin bekası ve çoklukların düzeni vahdet ve onun gölgesi olan adaletle mümkündür. Arzın ve semanın ayakta kalması da onlara bağlıdır. Aksi durum, bütün bunların düzenlerinin bozulmasını gerektirir.

Hz. Rasul'ün (s.a.v) onları davet ettiği "dosdoğru yol /sırat-ı mustakiym" tevhid yoludur ki, nefiste adaletin hasıl olmasını, kalpte sevginin var olmasını ve ruhta vahdetin müşahede edilmesini gerektirir. Karanlıklar yüzünden nur âleminden, maddi hisler yüzünden akıldan, pislik yüzünden kutsilikten perdelenenler, evet, onlar zulüm ve kine bulanmışlardır, düşmanlığa kaptırmışlar kendilerini ve kesrete meyletmişlerdir. Bu yüzden yoldan yüz geri dönmeleri, aksi tarafa sapmaları kaçınılmazdır. Çünkü Hak yol bir tarafta onlar başka bir taraftadırlar.

96- Sen, kötülüğü en güzel bir tutumla sav! Biz onların ne ile vasıflandırılmış oldukları şeyi çok iyi bilmekteyiz.

*97.98- Ve: "**Rabbi! Euzu-bike min hemezatiş'şeyatîyn ve euzu bikerabbi en yahduruni.** / Rabbim! Sana sığınırım, şeytanların vesveselerinden, kışkırtmalarından! Sana sığınırım Rabbim! onların yanımda bulunmalarından." de.*

99- Nihayet onlardan birine ölüm gelip çattığında: «Rabbim! der, beni geri gönder;»

100- «Ta ki boşa geçirdiğim dünyada salih ameller (iyi iş ve hareketler) yapayım.» Hayır! Bu onun ağzından çıkan (boş) bir laftan, tahminden ibarettir. Onların gerisinde ise, ba's olunacakları güne kadar (süren) bir berzah (boyutsal engel) vardır.

101- Sûra nefh olunduğun (üflendiği) zaman artık aralarında akrabalık bağları kalmamıştır; birbirlerini de arayıp sormazlar.

102- Artık kimlerin mizanları ağır basarsa, işte asıl bunlar felah(kurtuluş)a erenlerdir.

103- Kimlerin de mizanları hafif gelirse, artık bunlar da nefislerine yazık etmişlerdir; ebedî cehennemde kalacaklardır.

104- Onların vechlerine (yüzlerine ateş) nar çarpar ve onlar orada sırıtıp (suratları çirkin bir halde) kalırlar.

105- Size âyetlerim okunurdu da, siz onları yalanlardınız değil mi?

106- Dediler ki: Rabbimiz! Şakavetimiz (azgınlığımız) bizi alt etti; biz, bir sapıklar topluluğu idik.

107- Rabbimiz! Bizi buradan çıkar. Eğer bir daha (ettiklerimize) dönersek, artık belli ki biz zalim insanlarız.

108- Buyurur ki: Alçaldıkça alçalın orada! Bana karşı konuşmayın artık!

109- Zira kullarımdan bir fırka: ***Rabbena! Âmenna fağfirlena verhamna ve ente hayru'rrahimiyn.*** */ Rabbimiz! Biz iman ettik; bizi affet; bize acı! Sen, merhametlilerin en hayırlısısın, demişlerdi.*

110- İşte siz onları alaya aldınız; sonunda onlar (ile alay etmeniz) size beni yâd etmeyi unutturdu, siz onlara öyle gülüyordunuz…

111- Muhakkak bu gün Ben onlara, sabrettiklerinin karşılığını verdim; onlar, hakikâten muratlarına erenlerdir.

112- (Allah inkârcılara) «Arzda kaç sene kaldınız?» diye sorar.

113- «Bir gün veya günün bir kısmı kadar kaldık. İşte sayanlara sorun» derler.

114- Buyurur: Sadece az bir süre kaldınız, keşke gerçekten siz (bunu) bilmiş olsaydınız!

115- Sizi sadece boş yere "abes olarak" yarattığımızı ve sizin hakikâten bize rücû ettirmeyeceğimizi (geri döndürmeyeceğimizi) mi sandınız?

116- O, Allah'ın teala'dır (çok yücedir). Melik Hakk O'dur. O'ndan başka ilâh yokdur. O, Keriym Arş'ın Rabbi'dir.

117- Her kim Allah ile birlikte diğer bir ilâha ibadet ederse, -ki bu hususla ilgili hiçbir delili yoktur- o kimsenin hesabı ancak Rabbinin nezdindedir. Şurası muhakkak ki kâfirler felah bulmazlar.

118. (Rasûlüm!) De ki: ***Rabbi'ğfir verham ve ente hayrurrahimîyn.*** */ Bağışla ve merhamet et Rabbim! Sen merhametlilerin en hayırlısısın.*

"Sen… en güzel bir tutumla sav." Yani bir kimse sana kötülükle karşılık verdiği zaman, kalp makamında sebat et ve hangi iyilikle ona karşılık vermenin daha güzel olduğuna bak. Ki onunla arkadaşının nefsini ezesin, kırasın da kötülükten dönsün, pişman olsun. Senin kendi nefsinin zuhur etmesine ve ona misliyle mukabelede bulunmasına izin verme. O zaman onun nefsinin hiddeti ve azgınlığı artar, buna bağlı olarak kötülüğü de çoğalır. Ama onun kötülüğüne iyiliklerin en güzeliyle karşılık verirsen kendi nefsine hükmetmiş olur, şeytanı yenilgiye uğratmış olursun. Kalbini sabitleştirmiş, Allah'ın sana emrettiği husus üzere dosdoğru hareket etmiş olursun. Bunun yanında, ağır başlılık, hilm faziletini elde etmiş, ilmin gereğini yapma başarısını göstermiş, Rahman'a itaat, şeytan'a isyan tavrı üzere istikrar kazanmış olursun. Kendi iyiliğine arkadaşının nefsini ve melekelerini ıslah etmeyi de eklemiş olursun. Şayet onda en ufak bir iyilik kalıntısı varsa, bunu güçlendirir, sağlamlaştırırsın. Bu da senin hanene yazılacak bir başka iyiliktir. Böylece iki iyiliği de kapsarsın. Aksi olursa iki kötülüğü birden içinde barındırmış olursun. "*Biz onların yakıştırmakta oldukları şeyi çok iyi bilmekteyiz."* Yani her kötülük işleyen, Allah'ın ilminin kapsamındadır. Bil ki, Allah onu bilir ve sana yaptığı kötülükten dolayı, şayet cezaya müstahaksa, ona hak ettiği cezayı, karşılığı verecektir. Allah senden daha çok ona güç yetirir. Ya da dönme imkânı varsa ve de affetmesi durumunda halini düzelteceğini bilirse, onu affeder.

Öfkenin kabarmasından ve nefsin, şeytanın vesvese vermesiyle, kulağına fısıldamasıyla zuhur etmesinden, şeytanın hazır ve yakın olmasından Allah'a sığın. Rabbinden koruma isteyerek Ona yönel ve şöyle de: "*Rabbim!...sana sığınırım."* Kalp, dil ve amel ile O'na yönelik akışa karış. Melun şeytanın tahriklerinden, dürtülerinden, hazır olmasından O'nun kapısına sığın. O zaman şeytan kahredilmiş, taşlanarak kovulmuş olur.

Seni kötülükle vasfedip de asıl kendisi bu vasfa sahip olan, buna rağmen senin hakkında kötü şeyler söyleyen kimse, ölüm gelip çatıncaya, azabın işaretlerini görünceye, kötülük heyetlerinin ürkütücülüğünü gözlemleyinceye kadar o tutumunu sürdürürse, o zaman pişmanlık gösterir, geçmişte terk ettiği iman ve salih amel adağında bulunur. Ancak, onun elinde iç hasret ve pişmanlıktan başka bir şey kalmaz. Dilinden hasret ve pişmanlık sözleri eksik olmaz. Ama bunlar yararsız dualardır. Ne faydası olur, ne de kabul edilir.

"*Onların gerisinde…*" yani dönüşleri ise, kötü heyetleriyle uyumlu zulmani cisim heyetleri ve Hakk'a ve dünyaya dönüşlerine mani olan muallak suretler tarafından engellenmektedir. Burası ise nur ve zulmet denizleri, mücerret ruhlar âlemi ile mürekkep bedenler âlemi arasında bir berzahtır. Burada azap türlerinin en şiddetlileriyle, ceza kısımlarının en çirkinleriyle azap çekmektedirler. Bu durum da sura üfürüldüğü, kıyametin koptuğu ve bedenlerin haşredildiği zamana kadar devam eder. O vakit "*aralarında akrabalık bağları kalmamıştır.*" Çünkü birbirlerinden de, ahlaklarına, amellerine, nefislerinde kök salmış ve özürlerine yazılmış heyetlerle perdelenmiş olurlar. Bu yüzden birbirlerini tanıyamazlar. "*Birbirlerini de arayıp sormazlar.*" Çünkü büyük bir korku içindedirler, aralarındaki halleri unutmuş durumdadırlar. Geçmişte aralarında bulunan alakalar ve bağlantılar kesilmiştir. Çünkü her biri farklı bir azap türünü çekmektedir. Her biri değişik bir perde türüyle engellenmiştir. Suretleri ve derileri değiştirilir. Şekilleri ve yüzleri başkalaşır. Bütün bunlar kusurlarına ve nefislerinin suretine göre belirginleşir. *Onların vechlerine nar çarpar ve onlar orada sırıtıp kalırlar.* Zira ateş yüzlerini yakar; orada suratları çirkin ve gülünç bir halde bulunurlar. İşte bu, bedbahtlığın bütünüyle galip gelmesi; def edilmeyi, kovulmayı, uzaklaştırılmayı, lanetlenmeyi gerektiren çok kötü bir akıbettir, tıpkı köpeklerin kovulması gibi.

"Bir gün veya günün bir kısmı kadar kaldık." İbni Abbas anlatıyor: İki nefha arasında çektikleri azap, sözü edilen berzahta perdelenmişlikleri, dünyadaki kalış sürelerini onlara unutturur." Şu halde zikredilen süreler kalış müddetlerini unutturmuştur. Bu süreyi kısa olarak nitelemeleri ise tükenmesinden dolayıdır. Tükenen bir şeyse, üzerinde durmaya değer bir şey değildir. Bu yüzden, hemen arkasında yer alan ifade onların bu değerlendirmelerini doğrulamaktadır: "*Sadece az bir süre kaldınız.*" Dolayısıyla, "*keşke siz bunu bilmiş olsaydınız!*" ifadesinin anlamı şöyledir: Siz dünya hayatının süresini çok zaman hesap ederdiniz; ama uzundur diye kendinizi aldatırdınız. Dünya hayatının lezzetlerine, şehvetlerine kandınız. Eğer bu sürenin çok kısa olduğunu bilseydiniz, o zaman hazırlığınızı yapardınız, dünyevi bağ ve ilgilerden arınırdınız. "*Bağışla…Rabbim!*" dünyevi bağlar heyetlerini bağışla. " *Ve merhamet et.*" kemalat eklemek suretiyle rahmetini gönder. "*Sen merhametlilerin en hayırlısısın, iyisisin.*"

NÛR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- (Bu) Bizim inzâl ettiğimiz ve (hükümlerini üzerinize) farz kıldığımız bir sûredir. Belki düşünüp öğüt alırsınız diye onda açık seçik âyetler indirdik.

2- Zina eden kadın ve zina eden erkeğe had uygulayın, her birine yüz sopa vurun; Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dininde (hükümlerini uygularken) onlara acıyacağınız tutmasın. Müminlerden bir grup da onlara uygulanan cezaya şahit olsun.

3- Zina eden erkek, zina eden veya müşrik olan bir kadından başkası ile evlenmez; zina eden kadınla da ancak zina eden veya müşrik olan erkek evlenir. Bu, müminlere haram kılınmıştır.

4- Namuslu kadınlara zina isnadında bulunup, sonra (bunu ispat için) dört şahit getiremeyenlere seksener sopa vurun ve artık onların şahitliğini hiçbir zaman kabul etmeyin. Onlar tamamen günahkârdırlar.

5- Ancak bundan sonra tevbe edip ıslah olanlar müstesnadır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

6.7- Eşlerine zina isnadında bulunup da kendilerinden başka şahitleri olmayanlara gelince, onların her birinin şahitliği, kendisinin doğru söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah adına yemin ederek şahitlik etmesi, beşinci defa da, eğer yalan söyleyenlerden ise Allah'ın lânetinin kendi üzerine olmasını dilemesidir.

8.9- Kadının, kocasının yalan söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah adına yemin ve şahitlik etmesi, beşinci defa da, eğer (kocası) doğru söyleyenlerden ise Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını dilemesi kendisinden cezayı kaldırır.

10- Ya Allah'ın size bol lûtfu ve merhameti bulunmasaydı ve Şüphesiz Allah, tevbeleri kabul eden hüküm ve hikmet sahibi olmasaydı (haliniz nice olurdu)!

11- (Rasulullah'ın eşine) bu ifki (ağır iftirayı) uyduranlar şüphesiz fitneyi meydana getirenler sizin içinizden bir gruptur. Bunu kendiniz için bir şer sanmayın, aksine o, sizin için bir iyiliktir. Onlardan her bir kişiye, günah olarak ne işlemişse (onun karşılığı ceza) vardır. Onlardan (elebaşlık yapıp) bu günahın büyüklüğünü yüklenen kimse için de çok büyük bir azap vardır.

12- Bu iftirayı işittiğinizde erkek ve kadın müminlerin, kendi vicdanları ile hüsnüzanda bulunup da: «Bu, apaçık bir iftiradır» demeleri gerekmez miydi?

13- Onların (iftiracıların) da bu konuda dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Mademki şahitler getiremediler, öyle ise onlar Allah nezdinde yalancıların ta kendisidirler.

14- Eğer dünyada ve ahirette Allah'ın lütuf ve merhameti üstünüzde olmasaydı, içine daldığınız bu iftiradan dolayı size mutlaka büyük bir azap isabet ederdi.

15- Çünkü siz bu iftirayı, dilden dile birbirinize aktarıyor, hakkında bilgi sahibi olmadığınız şeyi ağızlarınızda geveleyip duruyorsunuz. Bunun önemsiz olduğunu sanıyorsunuz. Halbuki bu, Allah katında çok büyük (bir suç) tur.

16- Onu duyduğunuzda: «Bunu konuşup yaymamız bize yakışmaz. Hâşâ! Bu, çok büyük bir iftiradır» demeli değil miydiniz?

17- Eğer inanmış insanlarsanız, Allah, bir daha buna benzer tutumu tekrarlamaktan sizi sakındırıp uyarır.

18- Ve Allah âyetleri size açıklıyor. Allah, (işin iç yüzünü) çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir.

19- İnananlar arasında çirkin şeylerin yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahirette de çetin bir ceza vardır. O Allah, bilir ve siz bilmezsiniz.

20- Ya sizin üstünüze Allah'ın fazlı ve O'nun rahmeti olmasaydı! Muhakkak Allah, çok şefkatli Rauf'dur, çok merhametli Rahiym'dir.

21- Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse, muhakkak ki o, edepsizliği (yüz kızartıcı suçları) ve kötülüğü emreder. Eğer üstünüzde Allah'ın lütuf ve merhameti olmasaydı, içinizden hiçbir kimse asla ebediyen arınıp temize çıkamazdı. Lakin Allah dilediğini arındırır. Allah Semi'dir ve Aliym'dir.

22- İçinizden faziletli ve servet sahibi kimseler akrabaya, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere (mallarından) vermeyeceklerine yemin etmesinler; bağışlasınlar; feragât göstersinler. Allah'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız? Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.

23.24- Namuslu, kötülüklerden habersiz mümin kadınlara zina isnadında bulunanlar, dünya ve ahirette lânetlenmişlerdir. Yapmış olduklarına, dilleri, elleri ve ayaklarının, aleyhlerinde şahitlik edeceği gün onlar için çok büyük bir azap vardır.

25- O gün Allah onlara gerçek cezalarını tastamam verecek ve onlar Allah'ın apaçık gerçek olduğunu anlayacaklardır.

26- Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler ise kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır. Bu sonuncular, (iftiracıların) söylediklerinden çok uzaktırlar. Kendileri için bağışlanma ve güzel bir rızık vardır.

27- Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi fark ettirip (izin alıp) ev halkına selâm vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir; herhalde (bunu) düşünüp anlarsınız.

28- Orada hiçbir kimse bulamadınızsa, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, «Geri dönün!» denilirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptığınızı bilir.

29- İçinde kendinize ait eşyanın bulunduğu oturulmayan evlere girmenizde herhangi bir sakınca yoktur. Allah, sizin açığa vurduklarınızı da, gizlediklerinizi de bilir.

30- (Resûlüm!) Mümin erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır.

31- Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinetlerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtsünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları (mümin kadınlar), ellerinin altında bulunanlar (köleleri), erkeklerden, ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler, yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına zinetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları zinetleri anlaşılsın diye ayaklarını yere vurmasınlar (Dikkâtleri üzerine çekecek tarzda yürümesinler). Ey müminler! Hep birden Allah'a tevbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.

32- Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lûtfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lûtfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir.

33- Evlenme imkânını bulamayanlar ise, Allah, lûtfu ile kendilerini varlıklı kılıncaya kadar iffetlerini korusunlar. Ellerinizin altında bulunanlardan (köleler ve câriyelerden) mükâtebe yapmak isteyenlerle, eğer kendilerinde bir hayır (kabiliyet ve güvenilirlik) görüyorsanız, hemen mükâtebe yapın. Allah'ın size vermiş olduğu malından siz de onlara verin. Dünya hayatının geçici menfaatlerini elde edeceksiniz diye, namuslu kalmak isteyen câriyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları zor altında bırakırsa, bilinmelidir ki zorlanmalarından sonra Allah (onlar için) çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

34- Ant olsun ki biz size (gerekeni) açık açık bildiren âyetler, sizden önce yaşayıp gitmiş olanlardan örnekler ve takvâya ulaşmış kimseler için öğütler indirdik.

"Bu ağır iftirayı uyduranlar..." …*"Kendileri için bağışlanma ve güzel bir rızık vardır."* İftira suçu çok ağır bir suç olarak nitelendirilmiş ve bu suçu işleyenler en sert ifadelerle tehdit edilmişlerdir. Öyle ki başka hiçbir günahla ilgili olarak bu kadar sert tehditlere yer verilmemiştir. Cezası da o kadar ağırlaştırılmıştır ki zina ve haksız yere adam öldürme için bile bu kadar ağır ceza öngörülmemiştir. Çünkü rezilliğin ağırlığı ve günahın büyüklüğü kaynaklandığı kuvvetin büyüklüğüne göre belirginleşir. Bu

bakımdan rezillikler, kendilerini işleyen kimseyi İlahi huzurdan ve kutsi nurlardan perdelemelerine, onu heyulani tehlikelere ve zulmani uçurumlara yuvarlamalarına göre farklı olur. Çünkü kaynakları, başlangıç noktaları farklıdır. Bunların kaynağı ve başlangıç noktası olan kuvvet mutlak olarak şerefli olduğu zaman bundan sadır olan rezillik daha aşağılık olur. Ya da kuvvet için tersi söz konusu ise ondan sadır olan fiil için de tersi söz konusu olur. Çünkü, rezillik erdemin (faziletin) karşıtıdır. Erdem daha üstün ve şerefli olduğu için onun karşıtı olan rezillik de daha aşağı, daha adi olur. İftira, akıl gücünden (kuvve-i natıka) kaynaklanan bir fiildir. Akıl gücü ise insani kuvvetlerin en şereflisidir. Zina, şehvani güçten, adam öldürmek de gazap gücünden kaynaklanır. akıl gücü şehvet ve gazap gücünden daha şerefli olduğu oranda ondan kaynaklanan rezillik de diğer ikisinden kaynaklanan rezilliklerden daha aşağı, daha adi olur.

Çünkü insanın insan olması, ulvi ilimlere yükselmesi, İlahi cihete yönelmesi, irfan ve kemalatı elde etmesi, hayırları ve mutlulukları kazanması ancak, akıl gücü (kuvve-i natıka) ile mümkündür. Şeytanlığın galip gelmesiyle bu güç bozulduğu, zulmetin egemen olmasıyla nurdan perdelendiği zaman büyük bir bedbahtlık meydana gelir, artık cehennemle cezalandırılması kaçınılmaz olur. Bu, ağır bir tortu ve külli bir perdelenmedir. *“Hayır! Bilakis onların işlemekte oldukları kötülükler kalplerini kirletmiştir. Hayır! Onlar şüphesiz o gün Rablerinden mahrum kalmışlardır.”* (Mutaffifin, 14.15) Bu yüzden amellerin bozulması değil de itikadın bozulması cezanın sonsuzluğunu, azabın devamlılığını gerektirmiştir. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: *“Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, dilediği kimse için bağışlar.”* (Nisa, 48)

Ama diğer iki kuvvete gelince, bunların her birinden kaynaklanan rezillikler zuhur etmeleriyle birlikte akıl melekesine yansırlar. Sonra ayıklanmaları ve heyecanları dinmesinin ardından boyun eğmeleri, nurun galibiyeti sonucu egemenliklerinin ortadan kalkmasıyla, nurun tabiat gereği bunlara hakim olması sonucu rezillikleri silinip gider. Tıpkı nefs-i levvamenin tevbe ve pişmanlık anında yaptığı gibi. Ama bu kuvvetlerin rezillikleri, ısrar edilmesi ve istiğfardan vazgeçilmesi durumunda kalıcı hale gelirler. Ama her iki durumda da bu kuvvetlerin

rezillikleri sır makamına, huzur mahalline ve Rabbe münacat yerine ulaşmazlar. Göğüs (sadr) sınırını aşmazlar. Bunlarla fıtrat gerçek anlamda perdelenmiş, ters yüz olmuş olmaz. Fakat akıl kuvvetinden sadır olan rezillik için tamamen tersi bir durum söz konusudur. Bilmez misiniz ki, Ademoğlunu yoldan çıkaran şeytanlık, yırtıcılıktan ve hayvanlıktan daha fazla onu İlahi huzurdan uzaklaştırır. O kadar uzaklaştırır ki bunun ölçüsünü belirlemek mümkün olmaz. Çünkü insan, akıl gücünden kaynaklanan rezillikle şeytanlaşır, buna karşılık şehvet ve gazap güçlerinden kaynaklanan rezilliklerle hayvanlaşır veya yırtıcı hale gelir. Ama her hayvanın ıslah olması umulur, her canlı kurtuluşa yakındır, şeytan hariç. Bu yüzden yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Şeytanların ise kime ineceğini size haber vereyim mi? Onlar, günaha, iftiraya düşkün olan herkesin üstüne inerler."* (Şuara, 121.122)

Burada yüce Allah şeytanın adımlarının izlenmesini nehyediyor. Çünkü böyle bir hayasızlığı işlemek ancak ona tabi olmak, emirlerine boyun eğmekle olabilir. Bu takdirde kişi şeytanın askeri ve bağlısı olur. Dolayısıyla, şeytandan daha alçak, daha rezil biri haline gelir. Allah'ın faziletinden yoksun kalır. Allah'ın fazileti ise hidayetinin nurudur. Böyle bir durumda kişi, kemal ve mutluluğun bahşedilmesinden ibaret olan İlahi rahmetten perdelenir, dünya ve ahirette lanetlenir, Allah'ın ve meleklerinin gazabına uğrar. Bedenindeki organları onun aleyhinde şahitlik ederler. Suretleri değişir, görüntüleri çirkinleşir; özleri ve nefisleri pis ve iğrenç olarak belirginleşir. Çirkefin en dibine varmış olarak görünürler. Çünkü bu tür iğrençlikler, ancak iğrenç kimselerden sadır olur. Nitekim, yüce Allah "*Kötü kadınlar kötü erkeklere yaraşır."* rezilliklerden arınan temiz kimselere gelince, onlardan da ancak iyilikler ve faziletler sadır olur. *"Kendileri için bağışlanma vardır."* İlahi sıfatların nurları onların nefislerinin sıfatlarını örter. *"Güzel bir rızık vardır."* kalplerine varit olan anlamlardan ve marifetlerden oluşan güzel bir rızık vardır onlar için.

35- Allah, semaların ve arzın nûrudur. O'nun nûrunun temsili, içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir. O lamba kristal bir fanus içindedir; o fanus da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da, batıya da nisbet edilemeyen mübarek bir ağaçtan, yani zeytinden (çıkan yağdan) tutuşturulur. Onun yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. (Bu,) nûr üstüne nûrdur. Allah dilediği kimseyi nûruna eriştirir. Allah insanlara (işte böyle) misaller getirir. Allah her şeyi bilir.

“Allah, semaların ve arzın nurudur.” Nur; bizzat zahir olan ve varlıkların görünmesini, zahir olmasını sağlayan şeydir. Nur, mutlak olarak yüce Allah’ın isimlerinden biridir. Çünkü Allah’ın zuhuru şiddetlidir ve varlıklar da O’nunla zahir olurlar. Nitekim şöyle denmiştir:

Gizlidir; çok zahir olduğu için. Aciz kaldı

Onu idrak etmekten yarasa kavminin gözleri

Onun yüzünün nurundan mavi gözlerin payına düşen

Zayıf gözlerin payının şiddeti gibidir.

Onun varlığıyla var olduğuna ve O’nun zuhur etmesiyle zuhur ettiğine göre O, semaların ve arzın nurudur. Yani ruh semalarını ve beden arzını zahir ve görünür kılan O’dur. O, mutlak varlıktır ki varlıklar ve aydınlıklar Onunla var olmuşlardır.

“Onun nurunun misali…” Varlığının ve âlemlerin Onunla zuhur etmesi şeklinde kendini gösteren zuhurunun misali “*içinde lamba bulunan bir kandil gibidir.”* Bu ifade, özü itibariyle karanlık olan bedene işarettir. Bedenin ruh nuruyla aydınlanmasına da lamba ifadesiyle işaret edilmiştir. Bedenin duyu ağlarıyla örülmesi ve nurun da bu ağlar arasında parıldaması da kandil lamba ilişkisine benzetilmiştir. Kristal fanus, ruhla aydınlanıp başkasına yansıyıp aydınlatmaya başlayan kalbe işarettir. Kristal fanusun inci misali yıldıza benzetilmesi yalınlığından ve aydınlığının ileri düzeyde oluşundan, mekanının yüksekliğinden, ışığının fazlalığından kaynaklanmaktadır. Tıpkı kalbin durumu gibi. Bu kristal fanusun tutuşturulduğu ağaç ise, temiz ve berrak kutsi nefistir. Buna benzetilmiş olmasının nedeni de ayrıntılarının dal budak salmasından, beden arzından biten kuvvetlerinin çeşitliliğinden, dallarının kalp fezasında yükselip ruh semasına yükselmesidir. Bereketle nitelendirilmiş olması da faydalarının ve ahlak, amel ve idrak meyveleri gibi faydalarının çokluğundan, kemalatlarda büyük bir hızla yükselmesinden, dünya ve ahiret mutluluğunu ve iki cihan kemalini elde etmesinden, nurların, sırların, marifetlerin, hakikâtlerin, makamların, kazançların, hallerin ve bağışların ona dayanıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda özellikle zeytine benzetilmesinin nedeni, ondan elde edilen ürünlerin cüzi olması ve tıpkı zeytin gibi maddi eklerin çekirdeğine mukarin olmasıdır. Tıpkı zeytin gibi. Çünkü zeytinin tamamı öz değildir. Ayrıca, istidadının zirvesi tutuşmaya ziyadesiyle elverişlidir. O da ruh ve kalp vasıtasıyla kendisine ulaşan faal aklı ateşinin ışığıyla aydınlanır. Tıpkı zeytinin yağında tutuşma kabiliyetinin ziyadesiyle bulunması gibi.

Nurun doğuya da batıya da ait olmasının anlamı, İlahi nurun battığı, zulmani perdeyle örtüldüğü yer olan beden âleminin batısı ile nurun doğduğu, bedenden daha latif. Daha aydınlık ve ruhtan daha açıkta olan nurani perdelerden sıyrılıp ortaya çıktığı ruh âlemi doğusunun arasında yer almasıdır.

"Neredeyse…" onun istidat yağı, içinde potansiyel olarak bulunan kutsi fıtrat nuruyla tutuşacak ve fiile çıkmak suretiyle aydınlanacak, kendi kendine kemale ulaşacak ve parlayacaktır, *"kendisine ateş değmese dahi…"* kendisine faal akıl değmese, kutsal ruh nuru kendisine ulaşmasa bile. Bunun nedeni istidadının kuvvetli ve son derece berrak olmasıdır. "*Nur üstüne nurdur."* Yani bu aydınlık, hasıl olan kemalin yanı sıra sabit olan ve aslı itibariyle aydınlanan istidat nuruna eklenmiş bir nurdur. Adeta katlanmış bir nurdur. *"Allah…nuruna eriştirir." B*izzat zahir olan ve başkasını zahir kılan nuruna tevfik ve hidayetiyle *"dilediği kimseyi"* mutluluğa kavuşsun diye inayet ehlinden dilediği kimseyi nuruna ulaştırır. *"Allah Aliym'dir"* her şeyi bilir, misalleri ve bu misallerin örtüştüğü gerçekleri bilir, velilerine de bunların hakikâtlerini gösterir.

36- (Bu kandil) birtakım evlerdedir ki, Allah (o evlerin) yücelmesine ve içlerinde isminin anılmasına izin vermiştir. Orada sabah akşam O'nu (öyle kimseler) tesbih eder ki;

37- Onlar, ne ticaret ne de alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır. Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.

38- Çünkü (o günde) Allah, onları yaptıklarının en güzeli ile mükâfatlandıracak ve lûtfundan onlara fazlasıyla verecektir. Allah, dilediğini hesapsız rızıklandırır.

“Birtakım evlerdedir…” yani yüce Allah, dilediği kimseleri makamlarda nuruna iletir. “*Allah…izin vermiştir.”* Bu evlerin binalarının yükselmesine ve derecelerinin yücelmesine “ *içlerinde isminin anılmasına”* izin vermiştir. Adının dil ile cihat ile ve nefis, huzur, murakebe makamlarında ahlak ile ahlaklanmalarına, kalp, münacat ve mükâleme makamında sıfatlarla sıfatlanmalarına, sır makamında sırlarla tahakkuk etmelerine, müşahede ile yakınlaşmalarına, ruh makamında nurlar içinde hayret etmelerine ve zat makamında gark olmalarına, silinmelerine ve fena bulmalarına izin vermiştir. *“Orada…tesbih eder.”* Tezkiye, tenzih, tevhid, arınma ve birleme şeklinde sabahları ve perde akşamlarında tesbih eden *“kimseler var”* önce geçen, mücerret, müfret ve hak ile kaim fertlerden adamlar vardır. “*Ticaret…onları alıkoymaz.”* Zühd ederek dünyayı verip ahiret almak şeklindeki ticaretleri ve cihat etmek suretiyle canlarını ve mallarını cennet karşılığında satmış olmaları onları zatı zikretmekten alıkoymaz. *“salâtı (namazı) ikame etmekten”* fena makamında şuhud namazını kılmaktan, *“zekât vermekten…”* beka halinde başkalarını irşad ve ikmal etme zekâtını vermekten alıkoymaz.

“Onlar, kalplerin…allak bullak olduğu bir günden korkarlar.” Kalplerin sırlara “*ve gözlerin”* basiretlere dönüştüğü bir günden korkarlar. Daha doğrusu hakikâtleri fena bulup sonra Hak ile var olmak şeklinde alt üst olurlar. Nitekim, yüce Allah kutsi bir hadiste şöyle buyurmuştur: “Ben onun kulağı ve gözü olurum.” İşte böyle bir günde varlık kalıntısının zuhur etmesinden ve benliğin bakı olmasından korkarlar. *“Çünkü Allah, onları… mükâfatlandıracaktır.”* Hakkani varlık bahşetmekle ödüllendirecektir. *“Yaptıklarının en güzeli ile.”* fiil, nefis ve amel cennetleriyle karşılık verecektir. *“Ve lûtfundan onlara fazlasıyla verecektir.”* Kalp ve sıfat cennetlerini de fazladan bir bağış olarak verecektir. *“Allah, dilediğini…rızıklandırır.”* Ruh cennetlerinden ve müşahedelerden *“hesapsız”* rızık verir. Evet bu rızıklar hesapsızdır, çünkü sayılamayacak, ölçülemeyecek kadar çoktur.

39- İnkâr edenlere gelince, onların amelleri, ıssız çöllerdeki serap gibidir ki susayan, onu su zanneder; nihayet ona vardığında orada herhangi bir şey bulamamış, üstelik yanı başında da (inanmadığı, kendisinden sakınmadığı) Allah'ı bulmuştur; Allah ise, onun hesabını tastamam görmüştür. Allah hesabı çok çabuk görür.

40- Yahut (o kâfirlerin duygu, düşünce ve davranışları) engin bir denizdeki yoğun karanlıklar gibidir; (öyle bir deniz) ki, onu dalga üstüne dalga kaplıyor; üstünde de bulut... Birbiri üstüne karanlıklar... İnsan, elini çıkarıp uzatsa, neredeyse onu dahi göremez. Bir kimseye Allah nûr vermemişse, artık o kimsenin aydınlıktan nasibi yoktur.

41- Semalarda ve arzda bulunanlarla dizi dizi kuşların Allah'ı tesbih ettiklerini görmez misin? Her biri kendi duasını ve tesbihini (öğrenmiş) bilmiştir. Allah, onların yapmakta olduklarını hakkiyle bilir.

42- Semaların ve arzın mülkü Allah'ındır; dönüş de ancak O'nadır.

"İnkâr edenlere…" dinden perdelenenlere gelince *"onların amelleri…"* sevap kazanmak umuduyla işledikleri ameller *"ıssız çöllerdeki serap gibidir."* çünkü hayvani nefis çölünde kaim olan boş heyetlerden sadır olmaktadır. *"Susayan onu su zanneder."* Onları işleyen ve sevap uman kişi onların daima lezzet veren ve vehmettiğiyle örtüşen baki şeyler olduklarını vehmeder. "*Nihayet ona vardığında…"* küçük kıyamette onların yanına geldiğinde *"orada hiçbir şey bulamamıştır."* mevcut olmadıklarını, bilakis boş, fasit bir hayal ve yalan bir zan olduklarını görür. Nitekim, yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: *"Onların yaptıkları her bir iyi işi ele alırız, onu saçılmış zerreler haline getiririz."* (Furkan, 23)

"Yanı başında da Allah'ı bulmuştur." Bu mevhum hayalin yanı başında Allah'ın kuvvetlerden, semavi ve arzi nefislerden oluşan zebanilerinin kendisini yoksunluk ateşine ve hüsran rüsvalığına doğru sürüklediklerini, bozuk akidesine ve batıl ameline uygun olarak cehaletin kaynar suyunu ve zulmetin kötü kokulu içeceğini verdiklerini görür. *"Yahut…karanlıklar gibidir."* Derin, dalgalı, bedensel heyetlerle perdelenmiş her cahil nefsin cüssesini yutan, onunla bağlantılı bütün nefsani kuvvetleri yutan heyuli denizdeki yoğun karanlıklar gibidir ki *"onu …dalga kaplıyor."* cismani tabiat dalgası "*üstüne…"* bitkisel nefis dalgası üstüne kapanıyor. *"üstünde…"* hayvani nefis bulutu ve zulmani heyetler *"…karanlıklar…"* üst üste binmiş vaziyette. *"Birbiri üstüne…çıkarıp uzatsa…"* bunlarla perdelenmiş, bunlar tarafından yutulup hapsedilmiş kimse *"elini…"* fikirle gözlemleyen akıl gücünü çıkarsa "*neredeyse onu dahi göremez."* Ortamın karanlık olmasından, sahibinin basiretinin körelmesinden ve bir şeye iletilme kabiliyetinin yıkılmasından dolayı. Koyu karanlık bir gecede kör bir insan siyah bir şeyi nasıl görebilir ki?

“Bir kimseye Allah nur vermemişse…” Kutsi destek ve akli yardımla ruhun nurlarını üzerine salmak suretiyle aydınlık vermemişse *“artık o kimsenin aydınlıktan nasibi yoktur… Allah’ı tesbih ettiklerini görmez misin?”* ruh semalarında bulunanların takdis ederek ve cemal sıfatlarını izhar ederek Allah’ı tesbih ettiklerini, *“ve yerde bulunanların…”* beden arzı âleminde bulunanların hamd ve tazimle, celal sıfatlarını izhar etmekle O’nu münezzeh saydıklarını, kalp ve sır kuvvetleri kuşları da her iki emirle *“dizi dizi”* saf tutmuş olarak, sır fezasında mertebelerine göre sıralanarak, sekinet nuruyla istikamet bularak O’nu tesbih ederler ve hiçbiri kendi sınırını aşmaz. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: *“Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır.”* (Saffat, 164)

“Her biri kendi duasını…bilmiştir.” Kendine özgü ibadetini; O’nun kahrı ve saltanatı karşısında ezilişini, boyun eğişini ilmi veya ameli olarak bilmiştir. O’nun kendisine yönelik terbiyesini muhafaza etmiş, kendisine emrettiği şeylerde sırf O’nun rızasını gözeterek huzurunda durmayı öğrenmiştir. *“Ve tesbihini…”* sırf O’na özgü olan ve birliğine tanıklık eden özellikleri izhar etmeyi bilmiştir. *“Allah…bilir.”* fiillerini ve ibadetlerini.

43- Görmez misin ki Allah birtakım bulutları (çıkarıp) sürüyor; sonra onları bir araya getirip üst üste yığıyor. İşte görüyorsun ki bunlar arasından yağmur çıkıyor. O, semadan, oradaki dağlardan (dağlar büyüklüğünde bulutlardan) dolu indirir. Artık onu dilediğine isabet ettirir; dilediğinden de onu uzak tutar; (bu bulutların) şimşeğinin parıltısı neredeyse gözleri alır!

44- Allah, gece ile gündüzü birbirine çeviriyor. Şüphesiz, bunda basiret sahipleri için mutlak bir ibret vardır.

“Görmez misin ki Allah…sürüyor.” Nefha ve irade rüzgârlarıyla akıl bulutlarını, cüzi suretlerden ayrılmış furu mahiyetinde sevk ediyor, sonra onlardan çeşitli birleşimler meydana getirmek suretiyle onları kaynaştırıyor. “*Sonra onları bir araya getirip üst üste yığıyor.”* hüccetler ve burhanlar haline getiriyor. “*İşte görüyorsun ki…”* netice yağmurları ve yakini ilimler “*bunlar arasından çıkıyor.”* Ruh semasında, vakar, itminan ve istikrar veren nur dağlarından sekinet ve yakin indirir. “*Onlardan…”* o dağlardan hakikât, keşfi irfanlar ve zevk manaları

dolularını indirir. Ya da semalardaki dağlardan indirir. Ki bunlar, ilim ve keşif gibi şeylerin madenleri konumundadır. Çünkü, her ilmin ve sanatın ruh kapsamında fıtri açıdan değişmeyen bir madeni vardır ve söz konusu ilim oradan kaynaklanır.

Bu yüzden, bazı insanlara bazı ilimler kolaylıkla gelirken, bazılarına gelmez. Yine bazı insanlara, diğer bazılarından daha fazla verilir. Her kişiye, yaratılış gayesi kolaylaştırılır. Yani ruh semasındaki dağlardan marifet ve hakikât doluları yağar *"artık onu dilediğine isabet ettirir."* Ruhani kuvvetlerden dilediğinin üzerine indirir. "*dilediğinden de onu uzak tutar."* Nefsani kuvvetlerden ve perdelenmiş nefislerden onu uzak tutar. *"Şimşeğinin parıltısı neredeyse…"* yani bu doluların şimşekleri. Bunlar, hemen öncesinde gönderilen ışık parıldayışlarıdır ki ne uzun süre kalırlar ne de istikrar bulurlar; aniden parlarlar sonra kaybolurlar, ta ki kalıcılık kazanıncaya kadar. Bu sırada şaşkınlık ve dehşetten donakalmış gözleri kamaştırır, görme yeteneklerini ortadan kaldırırlar. Şimşekler arttıkça onların hayretleri de artar.

Bu yüzden, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Rabbim! Hayretimi arttır." Yani, ilmimi ve nurumu çoğalt. "*Allah…çeviriyor."* Nefis karanlığı gecesini ve ruh aydınlığı gündüzünü. Şöyle ki: Bazen ruhun nuru galip geliyor, kalbi ve nefsi aydınlatıyor, ardından nefis zulmeti zuhur ederek ortamı bulandırıyor, kalbi de telvinlere düşürerek bulandırıyor. "*Şüphesiz, bunda…bir ibret vardır."* Kalpleri basiretli olanlar veya basiret sahibi kimseler bunlardan ibret alırlar ve telvinler esnasında, nefsin zulmeti içinde Allah'a sığınırlar. Hakk'ın tarafına ve nur madenine kaçarlar. Sır ve ruh makamına geçerler. Önlerindeki perdeler açılır.

45- Allah, her canlıyı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üstünde sürünür, kimi iki ayağı üstünde yürür, kimi dört ayağı üstünde yürür... Allah dilediğini yaratır; şüphesiz Allah her şeye kadirdir.

46- And olsun biz (bilmediklerinizi size) açık seçik bildiren âyetler indirdik. Allah, dilediğini doğru yola iletir.

47- (Bazı insanlar:) «Allah'a ve Rasul'e inandık ve itaat ettik» diyorlar; ondan sonra da içlerinden bir grup yüz çeviriyor. Bunlar inanmış değillerdir.

48- Onlar, aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Rasul'e çağırıldıklarında, bakarsın ki içlerinden bir kısmı yüz çevirip dönerler.

49- Ama, eğer (Allah ve Resûlünün hükmettiği) hak kendi lehlerine ise, ona boyun eğip gelirler.

50- Kalplerinde bir hastalık mı var; yoksa şüphe içinde midirler, yahut Allah ve Resûlü'nün kendilerine zulüm ve haksızlık edeceğinden mi korkuyorlar? Hayır, asıl zalimler kendileridir!

*51- Aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Rasûlüne davet edildiklerinde, müminlerin sözü ancak «**Semi'na ve eta'na** / İşittik ve itaat ettik» demeleridir. İşte asıl bunlar felaha (kurtuluşa) erenlerdir.*

52- Her kim Allah'a ve Rasûlüne itaat eder, Allah'a haşyet duyarak korkar ve sakınırsa, işte asıl bunlar mutluluğa erenlerdir.

53- (Münafıklar), sen hakikâten kendilerine emrettiğin takdirde, mutlaka (savaşa) çıkacaklarına dair, en ağır yeminleri ile Allah'a yemin ettiler. De ki: Yemin etmeyin. İtaatiniz malûmdur! Bilin ki Allah, Habir' (yaptıklarınızdan haberdar)dır.

54- De ki: Allah'a itaat edin; Rasulune de itaat edin! Eğer yüz çevirirseniz şunu bilin ki, Rasulun sorumluluğu kendisine yüklenen (tebliğ görevini yapmak), sizin sorumluluğunuz da size yüklenen (görevleri yerine getirmeniz)dir. Eğer ona itaat ederseniz, doğru yolu bulmuş olursunuz. Rasul'e düşen, sadece açık seçik duyurmaktır.

55- Allah, sizlerden iman edip, salih amellerde (iyi davranışlarda) bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahib ve halife (hakim) kıldığı gibi onları da arz da sahib ve halife (hakim) kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vaat etti. Çünkü onlar bana kulluk ederler; hiçbir şeyi bana eş tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkâr ederse, işte bunlar asıl büyük günahkârlardır.

56- Salâtı (namazı) kılın, zekâtı verin, Rasul'e itaat edin ki merhamet göresiniz.

57- İnkâr edenlerin, arz da (Allah'ı) âciz bırakacaklarını sanmayasın! Onların varacağı yer nardır. Ne kötü varış yeri!

58- Ey müminler! Ellerinizin altında bulunan (köle ve cariyeleriniz) ve içinizden henüz ergenlik çağına girmemiş olanlar, sabah namazından önce, öğleyin soyunduğunuz vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza gireceklerinde) sizden üç defa izin istesinler. Bunlar, mahrem (kapanmamış) halde bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında ne sizin için ne de onlar için bir mahzur yoktur. Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz. İşte Allah âyetleri size böyle açıklar. Allah, (her şeyi) bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

59- Çocuklarınız ergenlik çağına girdiklerinde, kendilerinden öncekiler (büyükleri) izin istedikleri gibi onlar da izin istesinler. İşte Allah, âyetlerini size böyle açıklar. Allah alîmdir, hakîmdir.

60- Bir nikâh ümidi beslemeyen, çocuktan kesilmiş yaşlı kadınların, zinetleri (yabancı erkeklere) teşhir etmeksizin (bazı) elbiselerini çıkarmalarında kendilerine bir vebal yoktur. İffetli davranmaları kendileri için daha hayırlıdır. Allah işitendir, bilendir.

61- Âmâya güçlük yoktur; topala güçlük yoktur; hastaya da güçlük yoktur. (Bunlara yapamayacakları görev yüklenmez; yapamadıklarından dolayı günahkâr olmazlar.) Sizin için de, gerek kendi evlerinizden, gerekse babalarınızın evlerinden, annelerinizin evlerinden, erkek kardeşlerinizin evlerinden, kız kardeşlerinizin evlerinden, amcalarınızın evlerinden, halalarınızın evlerinden, dayılarınızın evlerinden, teyzelerinizin evlerinden, veya anahtarlarını uhdenizde bulundurduğunuz yerlerden, yahut dostlarınızın evlerinden yemenizde bir sakınca yoktur. Toplu halde veya ayrı ayrı yemenizde de bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman, Allah tarafından mübarek ve pek güzel bir yaşama dileği olarak kendinize (birbirinize) selâm verin. İşte Allah, düşünüp anlayasınız diye size âyetleri böyle açıklar.

62- Müminler, ancak Allah'a ve Rasulüne gönülden inanmış kimselerdir. Onlar, o Rasul ile ortak bir iş üzerindeyken Ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler. (Rasulüm!) Şu senden izin isteyenler, hakikâten Allah'a ve Resûlüne iman etmiş kimselerdir. Öyle ise, bazı işleri için senden izin istediklerinde, sen de onlardan dilediğine izin ver; onlar için Allah'tan bağış dile; Allah mağfiret edicidir, merhametlidir.

63- (Ey müminler!) Rasul'u, kendi aranızda birbirinizi çağırır gibi çağırmayın. İçinizden, birini siper edinerek sıvışıp gidenleri muhakkak ki Allah bilmektedir. Bu sebeple, onun emrine aykırı davrananlar, başlarına bir belâ gelmesinden veya kendilerine çok elemli bir azap isabet etmesinden sakınsınlar.

64- Bilmiş olun ki, semalarda ve arzda ne varsa Allah'ındır. O, sizin ne yolda olduğunuzu iyi bilir. İnsanlar O'nun huzuruna döndürüldükleri gün yapmış olduklarını onlara hemen bildirir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

"Allah, her canlıyı…yarattı." Nefis arzında kımıldayan ve onu fiiller işlemeye sevk eden dürtü, arzu şeklindeki canlı türlerini özel bir "*sudan"* yarattı. Yani kendisinden kaynaklanan bu arzu ve dürtüye münasip bir ilimden yarattı. Çünkü her dürtünün menşei özel bir idraktir. *"İşte bunlardan kimi karnı üstünde sürünür."* Tabiatta yürür, tabii, bedensel ameller meydana getirir. *"Kimi iki ayağı üstünde yürür."* İnsani dürtülerden kimisi iki ayağı üstünde yürür ve insani amellerle ameli kemalatı meydana getirir. *"Kimi dört ayağı üstünde yürür."* Hayvani dürtülerden, arzulardan kimi dört ayak üstünde yürür ve vahşi ve hayvani ameller meydana getirir. *"Allah dilediğini yaratır."* Bu dürtü ve arzulardan dilediği amelleri meydana getirmeye ilişkin göz kamaştırıcı ve kâmil kudretinin kaynağından yaratır. İlimleri ve halleri izhar etmeye ilişkin eksiksiz ve üstün hikmetinin kaynağından hikmet, anlam, irfan ve hakikât gibi önceden zikredilen ayetler aracılığıyla dilediklerini müstakim olmakla vasfedilen tevhid yoluna iletir.

"Allah ve Rasule inandık, diyorlar." Cem ve tafsili tevhide sahip olduklarını ve onunla amel ettiklerini iddia ediyorlar. *"Ondan sonra da içlerinden bir grup yüz çeviriyor."* Cem ve tafsil gereği amel etmeyi terk etmek ve her şeyi serbest görme mesleği olan ibahacılık ve zındıklık suçunu işlemek suretiyle yüz çeviriyorlar. *"Bunlar inanmış değillerdir."* Bunlar, senin bildiğin iman ile kendilerinin iddia ettikleri cem ve tafisili olarak Allah'ı bilme esasına dayalı olarak iman etmiş değildirler. "*Her kim Allah'a…itaat ederse"* cemi müşahede ederek batını olarak Allah'a itaat ederse, "*ve Rasulüne itaat ederse…"* tafsil hükmünce zahiren itaat ederse, "*Allah'a saygı duyarsa…"* sıfat tecellilerini gözeterek kalben O'ndan korkar, haşyet duyarak ürperirse, *"Ve O'ndan sakınırsa…"* ruhen, zat müşahedesi esnasında benliğin zuhur etmesinden sakınırsa, "*işte asıl bunlar mutluluğa erenlerdir."* büyük kurtuluşu, başarıyı elde edenlerdir.

"*Allah, sizlerden iman edenlere…vaat etti."* yakinen inananlara ve "iyi davranışlarda bulunanlara faziletler kesb etmek suretiyle *"salih ameller işleyenlere"* vaat etmiştir ki *"onları sahip ve halife hakim kılacaktır."* Allah yemin ederek buyuruyor ki: Allah uğrunda hakkıyla cihat ederlerse, onları nefis arzının halifeleri, sahip ve hakimleri kılacaktır. "*kendilerinden öncekileri sahip ve hakim kıldığı gibi."* tevhidde fena makamına onlardan önce ulaşan velilerin sahip ve hakim kıldığı gibi.

"Onlar için…yerleştirip koruyacaktır." Fena sonrası beka bahşederek *"dinlerini"* Allah'ın hoşnutluğunu kazandıran istikamet yolunu koruyacaktır. *"Korku döneminden sonra, bunun yerine onlara…"* nefis makamında *"güven sağlayacaktır."* istikamete ulaştıracaktır. "*Bana kulluk ederler…"* beni birlerler ve başkasına dönüp bakmazlar, başkası için varlık ispat etmezler. *"Artık bundan sonra kim inkâr ederse…"* benliğin zuhur etmesiyle tuğyana sapıp azarsa, telvine düşüp istikamet ve kararlılıktan uzaklaşırsa *"İşte bunlar asıl günahkârlardır."* Tevhid dininin dışına çıkanlardır.

FURKAN SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1.2- Âlemlere uyarıcı olsun diye kuluna (Muhammed'e) bu Furkan'ı indiren, semaların ve arzın hükümranlığı kendisine ait olan, hiç çocuk edinmeyen, mülkünde ortağı bulunmayan, her şeyi yaratıp ona bir nizam veren ve mukadderatını tayin eden “O” (Allah), ne yüceler yücesidir.

3. (Kâfirler) O'nu (Allah'ı) bırakıp, hiç bir şey yaratamayan, bilakis kendileri yaratılmış olanlar, kendi nefislerine hiçbir şekilde ne zarar ne de fayda verebilen, bir öldürmeye, bir hayat vermeye ve ölüleri yeniden diriltip kabirden çıkarmaya malik olmayan ilahlar (tanrılar) edindiler.

“Ne yüceler yücesidir…” Yani hayrı çoktur “*Furkan’ı indiren…” “O”* Allah’ın. Ve hayrı artmıştır. Çünkü Furkan’ın indirilmesi furkani aklın, kendisine mahsus, bütün âlemler içinde kâmil ve başka hiç kimsede benzeri bulunmayan istidadıyla tek kıldığı kuluna izhar etmesi anlamındadır. Dolayısıyla onun furkani aklı, külli akıl olarak isimlendirilen kuşatıcı akıldır. Bu da ancak yüce Allah’ın bütün sıfatlarıyla Muhammedi mazharda zuhur etmesi ve onun da farklı istidatlarıyla birlikte bütün mahlukata yansıtması ile gerçekleşir. İşte bu zuhur, hayrın çoğalması ve artmasıdır ki, ondan daha büyük çoğalış, daha fazla artış yoktur. *“Âlemlere uyarıcı olsun diye”* demesi de bu yüzdendir. Yani Onu bütün âlemlere genel bir uyarıcı olarak göndermiştir. Çünkü Onun dışındaki bütün Nebiylerin risaletleri, insanlar içinde istidatları uygun olan kimselere özgüydü. Onun Risaleti ise; herkesi kuşatan genel, evrensel bir Risalettir. Nübüvvetinin sonuncu Nübüvvet olmasının anlamı da budur. Onun ümmetinin en hayırlı ümmet olması da bundan ileri geliyor.

"Semaların ve arzın hükümranlığı kendisine ait olan" Semaları ve arzı hakimiyetine boyun eğdirir. Her şeyi, imkân özelliğiyle taayyün edecek şekilde var etmiştir. Ki imkân özelliği onların yokluklarının da şahididir. "*Her şeyi yaratıp ona bir nizam veren ve mukadderatını tayin eden"* onları, tümünü değil bazı sıfatlarını kabul edecek, bazı kemallerine mazhar olacak şekilde yaratmıştır. Yani onların istidatlarını kendisinin sıfatlarından ibaret olan onların kemalatlarından dilediği için hazırlamıştır.

4- (Kâfirler) Bu (Kur'an), olsa olsa Onun (Muhammed'in) uydurduğu bir yalandır. Başka bir kavim de bu hususta kendisine yardım etmiştir, dediler. Kesinlikle zulüm ve yalan meydana getirdiler .

5- Ve yine onlar dediler ki: (Bu âyetler), onun, başkasına yazdırıp da kendisine sabah akşam okunmakta olan, öncekilere ait masallardır.

6- (Rasûlüm!) De ki: Onu semalarda ve arzdaki sırrı bilen indirdi. Şüphesiz O, çok bağışlayıcı (Gafur)dur, engin merhamet sahibi (Rahiy)mdir.

7- Onlar (bir de) şöyle dediler: Bu ne biçim Rasul; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı!

8- Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yiyip (meşakkâtsizce geçimini sağlayacağı) bir bahçesi olmalıydı. (Ayrıca) o zalimler (müminlere): Siz, ancak büyüye tutulmuş bir adama uymaktasınız! dediler.

9- (Rasûlüm!) Senin hakkında bak ne biçim temsiller getirdiler! Artık onlar sapmışlardır ve (hidayete) hiçbir yol da bulamazlar.

10- Dilerse sana bunlardan daha iyisini, altlarından ırmaklar akan cennetleri verecek ve sana saraylar ihsan edecek olan Allah'ın şanı yücedir.

11- Onlar üstelik kıyameti de yalan saydılar. Biz ise, kıyameti inkâr edenler için alevli çılgın bir ateş hazırladık.

12- Cehennem ateşi uzak bir mesafeden kendilerini görünce, onun öfkelenişini (müthiş kaynamasını) ve uğultusunu işitirler.

13- Elleri boyunlarına bağlı olarak onun (cehennemin) dar bir yerine atıldıkları zaman, oracıkta yok oluvermeyi isterler.

14- (Onlara şöyle denir:) Bugün (yalnız) bir defa yok olmayı istemeyin; aksine birçok defalar yok olmayı isteyin!

15- De ki: Bu mu daha hayırlıdır? Yoksa takvâ sahiplerine vaat edilen ebedilik cenneti mi? Orası, onlar için bir mükâfat ve (huzura kavuşacakları) bir varış yeridir.

16- Onlar için orada ebedî kalmak üzere diledikleri her şey vardır. İşte bu, Rabbinin üzerine (aldığı ve yerine getirilmesi) istenen bir vaattir.

17- O gün Rabbin onları ve Allah'dan başka taptıkları şeyleri toplar da, der ki: Şu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa kendileri mi yoldan çıktılar?

18- Onlar: Seni tenzih ederiz. Seni bırakıp da başka dostlar edinmek bize yaraşmaz; fakat sen onlara ve atalarına o kadar bol nimet verdin ki, sonunda (seni) anmayı unuttular ve helâki hak eden bir kavim oldular, derler.

19- (Bunun üzerine ötekilere hitaben şöyle denir: İşte (taptıklarınız), söylediklerinizde sizi yalancı çıkardılar. Artık ne (azabınızı) geri çevirebilir, ne de bir yardım temin edebilirsiniz. İçinizden zulmedenlere büyük bir azap tattıracağız!

20- (Resûlüm!) Senden önce gönderdiğimiz bütün Resuller de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşılarda dolaşırlardı. (Ey insanlar!) Sizin bir kısmınızı diğer bir kısmınıza imtihan (vesilesi) kıldık; (bakalım) sabredecek misiniz? Rabbin her şeyi hakkıyla görmektedir.

“De ki: Onu…bilen…indirdi.” âlemler içinde perdelenmişlere gizli sır olan gaybı bilen Allah indirdi. *“Şüphesiz O, çok bağışlayıcıdır.”* Gaiplere karşı perdelenmiş olanların sıfatlarını kendi sıfatlarının nurlarıyla örter. “*Engin merhamet sahibidir.”* İyice berraklaşmaları durumunda kalplerin üzerine istidatlarına göre kemalatlarını bahşeder. O’nun bağışlayıcılığının ve merhametinin bir göstergesi de, sizin, ey perdelenmişler! Şikâyet ettiğiniz bu Furkan’ın indirilmesidir. *“Onlar üstelik…yalan saydılar.”* Büyük kıyameti yalanladılar. Böyle bir yalanlama ancak perdelenmenin çok ileri boyutlarda olmasından ya da istidadın eksikliğinden ileri gelir. Her iki durum da zorunlu olarak cismani tabiat ateşleriyle ve heyulani heyetlerle zulmani nefisleri istila etmesi ve semavi ve arzi nefis zebanilerinin tesir etmesi azabıyla cezalandırılmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Ki bu azap, onların tesirini ve kahrını kabul etme istidadıyla uzaktan onlara yönelir. Çünkü süfli cihetten gelerek kahrının etkileri ve tesirinin gazabının musallat olması onlarda zuhur eder.

" *…Atıldıkları zaman…"* mahrumiyet tabiatı ateşinin mekânlarından "*dar bir yerine"* atıldıkları zaman, bu dar yer onları heyetlerine uygun bir berzahta, istidatlarının ölçüsü kadarıyla hapseder. "*Elleri boyunlarına bağlı olarak…"* süfli varlıklara yönelik sevgi zincirleriyle bağlanmış olarak cehenneme atılırlar. Bundan maksat, onları hareket etmekten, maksatları gerçekleştirmekten alıkoyan şehvettir. Etrafını mani heyulani suretler zincirleridir. Ki aletleri, şehvetleri gerçekleştirmeye yönelik hareketlere engel olurlar. O sırada, kendilerini doğru yoldan uzaklaştıran, sapıklığa çağıran hemcinslerinden şeytanlarla birlikte zincire vurulmuşlardır. *"Oracıkta yok oluvermeyi isterler."* Ölümü arzu ederler. Kaçırdıkları fırsatların ardından hasretle yanarlar. Çünkü ölümü temenni ettirecek kadar şiddetli bir zorluk içinde olurlar.

"De ki: Bu mu daha iyi, yoksa…cennet mi?" beden elbisesinden ve nefislerin sıfatlarından sıyrılanlar için vaat edilen kutsi âlem cenneti mi? *"Onlar için orada…diledikleri her şey vardır."* Ebedi ve sonsuz olmak üzere bütün ruhani lezzetlerden diledikleri her şeye kavuşacaklardır. "*…Taptıkları şeyler…"* bu ifade, Allah dışındaki bütün mabudları içerir. Buradaki "söyleme" hal diliyle gerçekleşir. Çünkü perdelenmiş insanın dışındaki bütün varlıklar Allah'ın varlığına şahitlik eder, Allah ile O'nun birliğini bulur, özelliklerini ve kemalini sergileyerek "O"nu tesbih eder. Allah'ın kendisinden yapmasını istediği fiilleri yerine getirmek suretiyle "O"na itaat eder. *"Seni tenzih ederiz. Seni bırakıp da başka dostlar edinmek bize yaraşmaz."* ifadesinin anlamı budur. Dolayısıyla, onların halleri, sapıklığı kendilerinden olumsuzluyor ve kendileriyle birlikte duranlara yüklüyor. Onlar için sapıklığı ispat ederek kendilerinden nefyediyorlar. Çünkü maddi lezzetlere dalarak, dünyevi güzelliklerle meşgul olarak perdelenmişlerdir. Bu da gaflete ve unutmaya, dolayısıyla helak çukuruna yuvarlanmaya sebep olur.

21- Bizimle karşılaşmayı (bir gün huzurumuza geleceklerini) ummayanlar: Bize ya melekler indirilmeliydi ya da Rabbimizi görmeliydik, dediler. And olsun ki onlar kendileri hakkında kibre kapılmışlar ve azgınlıkta pek ileri gitmişlerdir.

22- (Fakat) melekleri görecekleri gün, günahkârlara o gün hiçbir sevinç haberi yoktur ve: (Size, sevinmek) yasaktır, yasak! diyeceklerdir.

23- Onların yaptıkları her bir (iyi) işi ele alırız, onu saçılmış zerreler haline getiririz (değersiz kılarız).

24- O gün cennetliklerin kalacakları yer çok huzurlu ve dinlenecekleri yer pek güzeldir.

25- O gün, sema beyaz bulutlar ile yarılacak ve melekler bölük bölük indirileceklerdir.

26- İşte o gün, gerçek mülk (hükümranlık) çok merhametli olan Allah'ındır. Kâfirler için de pek çetin bir gündür o.

"Melekleri görecekleri gün, günahkârlara o gün hiçbir sevinç haberi yoktur." çünkü o gün, küçük kıyametin kopacağı, bedenin harap olacağı gündür. Bu gün de semavi ve arzi ruhaniler kahır ve azap şeklinde onlar üzerinde etkili olurlar. Berzah âlemine ait heyetler de kesinlikle onlardan ayrılmazlar. Oysa bunlar ruhlarının tabiatlarının aslıyla kesinlikle bağdaşmazlar. Ama hal itibariyle onlarla uyumludurlar. *"Yasaktır, yasak! diyeceklerdir."* Yüce Allah'ın bu azabı kendilerinden savmasını ve uzaklaştırıp menetmesini temenni ederler.

Onların amellerinin zerreler gibi havaya saçılmasının nedeni, sahih olmayan bir akideye dayalı olarak işlenmiş olmalarıdır. Çünkü amelde asıl olan, sağlam bir fıtrata dayanan imandır. Bu olmayınca yapılan iyilik, kötülüktür. Çünkü bozuk bir niyete dayanır ve çünkü onunla Allah'ın rızasından başka bir şey amaçlanmıştır. "*O gün…yarılacak."* Hayvani ruh seması insani ruh bulutlarıyla yarılacaktır. Çünkü insani ruh bulutları ona doğru açılacaktır. Bu yüzden, tefsirlerde bunun ince ve beyaz bulutlar olduğu ifade edilmiştir. Bulutlara benzetilmesinin nedeni ise bedenden cesedani heyetler ve nefsani latif suretler edinmesi ve bunlarla perdelenmesidir. Ayrıca bu, bulutun suyun menşei olması gibi, ilmin menşeidir.

Bu surette, beden olarak dirilişten önce sevap ve azap görülür. *"Melekler…indirileceklerdir."* Bu suretle bütünleşmiş olarak. Ya sevap için ya da azap için ineceklerdir. Çünkü bu melekler ya lûtfun mazharları ya da kahrın mazharlarıdır. *"İşte o gün, gerçek mülk…"* sabit ve değişmeyen mülk *"çok merhametli olan Allah'ındır."* bütün lûtuf ve kahır sıfatlarına sahip ve her şeye hakkettiğini indiren Allah'ındır. Çünkü o gün, her batıl mülk zeval bulur. O gün hiç kimsede azap görenleri kurtaracak bir güç bulunmaz. Allah'tan başkasına sığınmalarına da imkân yoktur. O gün, bütün bağlar ve eklemlemeler geçersiz kılınmıştır. O gün, Rahman olan Allah'ın mülkü mutlak olarak ortaya çıkmıştır. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: O gün kalp seması sekinet nurlarıyla

parçalanır. Orta kıyamette ruhani kuvvetler melekleri İlahi yardımlarla ve sıfati nurlarla inerler. O gün, kalp üzerindeki hakimiyet, arşına istiva etmiş ve bütün sıfatlarıyla tecelli etmiş Rahman olan Allah'a aittir.

Her iki taktirde de *"Kâfirler için pek çetin bir gündür o."* İlk anlamı esas alırsak: Bedenin harap olması esnasında karanlık heyetlerle ve semavi kahırla azap görürler. İkinci anlamı esas alırsak: Bu kıyamete maruz kalan kişinin gözleri önünde kâfirlerin azap görmesi, onun da bu azabı seyretmesidir. Böyle bir günde etki bakımından bağımsız bir varlık bulunmaz ki kendisiyle uyumlu olsun. Allah'tan başka kahretme gücüne sahip kimse de olmadığı için bu halleri itibariyle Allah'a ortak olması da söz konusu olmaz. Ya da bazı müfessirlerin yaptığı şu yorum da esas alınabilir: Nefsani kuvvetler orada baskı altına alınır ve riyazetle azap görmeleri sağlanır. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

27- O gün, zalim kimse (pişmanlıktan) ellerini ısırıp şöyle der: Keşke o Resullerle birlikte bir yol tutsaydım!

28- Yazık bana! Keşke falancayı (bâtıl yolcusunu) dost edinmeseydim!

29- Çünkü zikir (Kur'an) bana gelmişken o, hakikâten beni ondan saptırdı. Şeytan insanı (uçuruma sürükleyip sonra) yüzüstü bırakıp rezil rüsvay eder.

30- Rasul der ki: Ey Rabbim! Gerçekten kavmim bu Kur'an'ı büsbütün terk ettiler.

31- (Rasulüm!) İşte biz böylece her Nebiy için suçlulardan düşmanlar peydâ ettik. Hidayet verici ve yardımcı olarak Rabbin yeter.

32- İnkâr edenler: "Kur'an ona bir defada topluca indirilmeli değil miydi?" dediler. Biz onu senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle yaptık (parça parça indirdik) ve onu tane tane (ayırarak) okuduk.

Hz. Rasulullah'ın (s.a.v) kalbinin Kur'an'la pekiştirilmesine gelince; O, halka yol göstermek için fena sonrası beka makamında kalbin hicabına geri döndüğü zaman, nefsi sıfatlarıyla onun kalbinin üzerine zuhur ediyordu. Bundan dolayı da onda telvin hali meydana geliyordu. Nitekim bir ayette şöyle buyrulmuştur: *"Biz, senden önce hiçbir Rasul ve Nebiy göndermedik ki, o, bir temennide bulunduğunda, şeytan onun dilediğine ilka katmaya kalkışmasın."* (Hac, 52) Bir ayette de şöyle buyurmuştur: "*Yüzünü ekşitti ve geri döndü."* (Abese, 1) böyle durumlarda yüce Allah derhal vahiy indirmek suretiyle onu düzeltiyor,

onu kendine çekiyor, edeplendirip uyarıyordu. O da her durumda Ona dönüp tevbe ediyordu. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Beni Rabbim terbiye etti ve güzel edeplendirdi:”* Bir başka yerde de şöyle buyurmuştur: “Bazen kalbimi bir kasvet bürür de ben günde yetmiş kere istiğfar ederim.” Kalbi iyice pekişip istikamet bulana kadar devam ederdi bu durum. Yüce Allah’ın onu sınamasının sebebinin zuhuru davet ile gerçekleşiyordu. Çünkü, o davet ettiği zaman insanlar ona eziyet ediyor, ona düşmanca tavır takınıyor ve karşısına dikiliyorlardı. Bu da onun sınanmasının sebebini oluşturuyordu. Sınavın iki hikmeti vardır:

Birincisi, Nebiynin kendisiyle ilgilidir. O da, nefisleri, nefislerinin sıfatları ve istidatları ve istidatlarının mertebeleri itibariyle farklı olan düşmanların istilası karşısında nefsinin bütün sıfatlarıyla zuhur etmesi, böylece yüce Allah’ın bütün sıfatların varlığı ve bütün kuvvetlerin faziletinin bulunması münasebetiyle onu hikmetle terbiye etmesidir. Bu sayede, bütün güzel ahlaklar ve tüm Nebiylerin kemalatı onun için gerçekleşmiş olur. Nitekim, Hz. Nebi (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ben üstün ahlakı tamamlamak üzere gönderildim. Bana bütün sözleri kapsayan Kitab verildi.” Çünkü Hz. Nebiynin (s.a.v) bütün sıfatlarla zuhur etmesi, faziletlerini ve hikmetlerini kabul etmesinin ortamı, atmosferi mahiyetindedir. Eğer nefsin sıfatlarının etkisiyle kalpte muhtelif cihetler olmasaydı, kalp, türlü hikmetleri ve faziletleri kabul etme, her birine özel şekilde yönelme istidadına sahip olamazdı.

İkincisi, ümmetle ilgilidir. Çünkü Hz. Nebi (s.a.v) herkese gönderilmiş bir Rasuldür. İnsanların istidatları birbirinden ayrı, nefisleri de sıfatları itibariyle farklıdırlar. Bu yüzden Nebide (s.a.v) bütün hikmetleri içeren bir özelliğin bulunması kaçınılmazdır. Onları uygun düşen ahlak ile arındırması, istidatlarına ve sıfatlarına göre onlara yararlı olan ilimleri öğretmesi buna bağlıdır. Aksi takdirde bütün insanları davet etmesine, davetinin bütün insanlara yönelik olmasına imkân olmazdı. Nitekim vahyin bölüm bölüm ve değişik zaman dilimlerinde nazil olması da bu yüzdendir. Vahyin bu şekilde bölüm bölüm inmesi, nefsinin farklı sıfatlarının farklı zamanlarda zuhur etmesinden kaynaklanıyordu. Bu da, Allah’ın sıfatlarıyla sıfatlanışı esnasında Allah’a ve Allah içinde ve Allah’tan hareketle insanları doğru yola iletme amacıyla süluk etmede kalbinin sabitleştirilmesini ve istikamet üzere olmasının sağlanmasını kaçınılmaz kılıyordu. İşte tam

ve mutlak istikamet budur. O halde salikler, vasıl olanlar, kemale erenler ve süluklarında tekamül edenler bunu örnek alsınlar. Hak ile beraber olup kemale ermelerinin anlamı budur. Tertil üzere okunması, bölümlerin arasında zamansal boşluk bırakılması demektir. Ki bu süre içinde kalbini arındırıp okuduğu vahyi kalbinde kökleştirsin, hal olmaktan çıkıp bir meleke haline gelmesini sağlasın.

33- Onların sana getirdikleri hiçbir temsil yoktur ki, (onun karşılığında) sana doğrusunu ve daha açığını getirmeyelim.

34- Yüzükoyun cehenneme (sürülüp) toplanacak olanlar; işte onlar, yerleri en kötü, yolları en sapık olanlardır.

35- And olsun, biz Musa'ya Kitab'ı verdik, kardeşi Harun'u da ona yardımcı yaptık.

36- «Âyetlerimizi yalan sayan kavme gidin» dedik. Sonunda, (yola gelmediklerinden) onları yerle bir ediverdik.

37- Nuh kavmine gelince, Resullerini yalancılıkla itham ettiklerinde onları, suda boğduk ve kendilerini insanlar için bir ibret yaptık. Zalimler için acıklı bir azap hazırladık.

38- Âd'ı, Semûd'u, Ress halkını ve bunlar arasında daha birçok nesilleri de (inkârcılıklarından ötürü helâk ettik).

39- Onların her birine (uymaları için) misaller getirdik; (ama öğüt almadıkları için) hepsini kırdık geçirdik.

40- (Rasulüm!) And olsun (bu Mekkeli putperestler), belâ ve felâket yağmuruna tutulmuş olan o beldeye uğramışlardır. Peki onu görmüyorlar mıydı? Hayır, onlar öldükten sonra dirilmeyi ummamaktadırlar.

41- Seni gördükleri zaman: «Bu mu Allah'ın Rasul olarak gönderdiği!» diyerek hep seni alaya alıyorlar.

42- «Şayet ilahlarımıza (tanrılarımıza) inanmakta sebat göstermeseydik, gerçekten bizi neredeyse ilahlarımızdan (tanrılarımızdan) saptıracaktı» diyorlar. İlerde azabı gördükleri zaman, asıl kimin yolunun sapık olduğunu bilecekler!

43- Hevasını kendisine ilah (tanrı) edinen kimseyi gördün mü? Sen (Rasûlüm!) ona koruyucu olabilir misin?

44- Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten (söz) dinleyeceğini yahut düşüneceğini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapıktırlar.

45- Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını görmedin mi? Eğer dileseydi, onu elbet hareketsiz kılardı. Sonra biz güneşi, ona delil kıldık.

46- Sonra onu (uzayan gölgeyi) yavaş yavaş kendimize çektik (kısalttık).

Yukarıda yapılan açıklamalardan "*Onların sana getirdikleri hiçbir temsil yoktur ki*" hiçbir garip örneklendirme yoktur ki "*(onun karşılığında) sana doğrusunu ve daha açığını getirmeyelim.*" Sana getirdiğimiz bu örnekle de onların örneğinin oluşturduğu batılı ezip imha eder. Nitekim, yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "*Bilakis biz, Hakkı bâtılın tepesine bindiririz de o, bâtılın işini bitirir. Bir de bakarsınız ki, bâtıl yok olup gitmiştir.*" (Enbiya, 18) bu, yukarıda işaret edilen rezilliğin karşıtı olan fazilettir. *"Ve daha açığını getirmeyelim."* sana tecelli eden İlahi sıfatı izhar etmek suretiyle sana bir keşif veririz de onun yerine geçer ve açığa çıkarırsın.

Gerçekten, onu açığa çıkaran İlahi sıfat batıl sıfatın ve etkilerinin açıklaması işlevini görür. Çünkü her nefsani sıfat, nurani İlahi sıfatın gölgesidir. İniş mertebelerine inmiş, perdelenerek küçülmüş, bulanmıştır. Sevgi-şehvet ve gazap-kahır ilişkisi gibi.

"Yüzükoyun… (sürülüp) toplanacak olanlar." Nefisleri süfli tarafa şiddetli bir şekilde meyilli olduğu için fıtratları ters yüz olmuştur. Bu yüzden, yüzleri yere gelecek, yüzükoyun yere kapaklanacak şekilde diriltilirler ve sürünerek tabiat cehennemine giderler. *"İşte onlar, yerleri en kötü…olanlardır."* Sıfatlarının batılını paramparça eden Hakk'ı kabul edemeyecek bir yerdedirler. *"Yolları en sapık olanlardır."* Kendi sıfatlarının açıklaması ve keşfi olan İlahi sıfatlara ulaşmaktan uzaktırlar. *"Kötü duygularını kendisine tanrı edinen kimseyi gördün mü?"* Bir şeyle perdelenen kimse, onun yanında durur, ötesine geçmez ve ona sevgiyle bağlanır. Bu yüzden, o şeyle türdeş ve hemcinstir. Yani sevdiği şeye ibadet ederken aslında kendi hevasına, tutkulu arzusuna ibadet eder. Onun hevasını Allah'tan başkasını sevmeye sevk eden de şeytandır. O halde, Allah'dan başkasını Allah için ve Allah sevgisinden dolayı olmadan seven kimse, sevdiğine ve hevasına, dolayısıyla şeytana ibadet eden, çok tanrılı, çok yönelişli biridir.

Şimdi bundan sonra "*Sen (Rasûlüm!) ona koruyucu olabilir misin?*" tevhide davet ederek onu kurtarabilir misin? O uzaklığın en son noktasında, Hakk'ın gölgelerinden biriyle perdelenmiştir. *"Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını görmedin mi?"* izafi varlıkla gölgeyi uzattığını görmedin mi?

Biliniz ki, eşyanın mahiyeti ve objelerin hakikâtleri Hakkın gölgesi ve mutlak varlığın âlemiliğinin sıfatıdır, bunun uzatılması ise, Hakk'ın Nur ismiyle onu izhar etmesinden ibarettir. Nur ismi de harici zahir ismin varlığıdır ve her şey onunla zahir olur, onunla ortaya çıkar ve yokluk da varlık fezasına, yani izafi varlığa ulaşır. "*Eğer dileseydi, onu elbet hareketsiz kılardı."* Yani hazinesi ve cömertliğinden ibaret olan yoklukta sabit bırakırdı. Bundan maksat da Ümmül Kitab ve değişmez levhi mahfuzdur. Her şeyin varlığı bu ikisinde batın ve hakikât olarak mevcuttur. Hiçlik anlamında salt "adem" i kastetmiyoruz. Çünkü salt adem (yokluk), kesinlikle varlık kabul etmez. Batında, Hakk'ın ilminin hazinesinde ve gaybında varlığı olmayan bir şeyin zahirde var olması mümkün değildir. Var etme ve yok etme, gaipte sabit olanı izhar etme ve gizlemeden başka bir şey değildir. O, zahirdir, batındır ve O, her şeyi bilen "Aliym"dir. *"Sonra onu…kıldık."* Akıl güneşini " *ona"* gölgeye " *delil kıldık."* Hakikâtinin varlığından ayrı olduğunu gösteren bir delil kıldık. Yoksa hariçte bu ikisi arasında bir fark ve ayrılık yoktur. Yani salt varlıktan başka bir şey var olmaz. Çünkü varlığı olmasaydı bir şey olamazdı. Onun varlık dışında bir şey olduğuna ancak akıl delalet eder. "*Sonra onu…kendimize çektik."* Yok ederek, fena bulmasını sağlayarak *"yavaş yavaş"* kendimize çektik. Çünkü varlıklar içinde her vakitte yok edilen şeyler, bir öncekine göre daha kolay yok edilir ve az olandan kabzedilip çekilen de başka bir mazhar da ortaya çıkacaktır. Kabzetme gösteriyor ki fena bulmak, salt yokluk değildir. Bilakis, Allah'ın kabzasında yayılmaktan, açılmaktan, alıkonmaktan ibarettir. Allah'ın kabzası ise; ezeli ve ebedi olarak varlığın suretini ve hakikâtini koruyan akıldır.

47- Sizin için geceyi örtü, uykuyu istirahat kılan, gündüzü de dağılıp çalışma (zamanı) yapan, O'dur.

48.49- Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen O'dur. Biz, ölü toprağa can vermek, yarattığımız nice hayvanlara ve nice insanlara su vermek için semadan tertemiz su indirdik.

"Sizin için…kılan…O'dur." Nefis karanlığı gecesini "*bir örtü"* kılmıştır. Hakk'ı ve sıfatlarını, zatı ve gölgelerini müşahede etmekten alıkoyan bir örtüyle bürür ve perdeler sizi. Dünya hayatındaki gaflet uykusunu da *"istirahat kılan"* O'dur. Sonsuz hakiki hayattan uzakta uyursunuz. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "İnsanlar uykudadırlar, öldükleri zaman uyanırlar."

“Yapan…” ruh nuru gündüzünü *“dağılıp çalışma zamanı…”* kılan O’dur. Kalpleriniz onunla canlanır, maddi uykunun ardından kutsi fezada yayılırsınız. *“…gönderen O’dur.”* Rabbani nefha rüzgârlarını neşvünema bulup yayılmayı sağlayan, canlandıran olarak gönderen O’dur. Ya da sıfat tecellileriyle kemal rahmetinin öncesinde müjdeciler olarak gönderir. *“İndirdik…”* ruh semasından ilim suyunu *“tertemiz”* olarak indirdik. Temizleyici olan bu su, sizi rezillikler kirinden, tabiatlar pisliğinden, bozuk akidelerden veya ifsat edici cehaletlerden temizleyip arındırır. *“Biz, ölü toprağa can vermek için.”* Cehaletin etkisiyle ölmüş kalbi diriltmek için. “*Yarattığımız…hayvanlara…su vermek için.”* Nefsani kuvvetleri ameli, faydalı ilimlerle suvarmak için. *“ve… insanlara…”* ruhani kuvvetlerin “ *nice”* sine nazari ilimleri içirmek için.

50- And olsun bunu, insanların öğüt almaları için, aralarında çeşitli şekillerde anlatmışızdır; ama insanların çoğu ille nankörlük edip diretmiştir.

51- (Rasûlüm!) Şayet dileseydik, elbet her ülkeye bir uyarıcı gönderirdik.

52- (Fakat evrensel uyarıcılık görevini sana verdik.) O halde, kâfirlere boyun eğme ve bununla (Kur'an ile) onlara karşı olanca gücünle büyük bir savaş ver!

53- Birinin suyu tatlı ve susuzluğu giderici, diğerininki tuzlu ve acı iki denizi salıveren ve aralarına bir engel, aşılmaz bir sınır koyan O'dur.

54- Sudan (meniden) bir insan yaratıp onu nesep ve sıhriyet (kan ve evlilik bağından doğan) yakınlığa dönüştüren O'dur. Rabbinin her şeye gücü yeter.

55- (Böyle iken inkârcılar) Allah'ı bırakıp kendilerine ne fayda ne de zarar verebilen şeylere kulluk ediyorlar. İnkârcı da Rabbine karşı uğraşıp durmaktadır.

56- (Rasûlüm!) Biz seni ancak müjdeleyici “Beşir” ve uyarıcı “Nezir” olarak gönderdik.

57- De ki: Buna karşılık, sizden, Rabbine doğru bir yol tutmayı dileyen kimseler (olmanız) dışında herhangi bir ücret istemiyorum.

“*And olsun, bunu…anlatmışızdır.”* İndirilmiş olan bu ilmi değişik suretler ve misallerle açıklamışızdır ki *“öğüt alsınlar.”* hakikâtlerini, hakiki vatanlarını, unuttukları ahitleri, bağlarını ve en güzel kökenlerini hatırlasınlar diye. *“Ama insanların çoğu, ille nankörlük edip diretmiştir.”*

Hakkani hidayet nimetine karşı nankörlük etmişler, rahimi rahmeti de inkâr etmişlerdir. Bunun sebebi, heyulani örtülerden oluşan celal perdeleri içinde rahmet suretlerinin gerisinde gizlenmeleridir. *"Şayet dileseydik, elbet her ülkeye bir uyarıcı gönderirdik."* Senin bütün insanları çağırdığın mutlak kemalini şahıslara böldük ve onu farklı ihtilaflarıyla insan gruplarına göre Nebiyler arasında dağıttık. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*ve her toplumun bir rehberi vardır."* (Hud,7) Böylece her topluluğa, kendileriyle uyuşan bir Nebi gönderdik. Hz. Muhammed'in (s.a.v) Nebi olarak gönderilmesinden önce Musa'nın (a.s) İsrailoğullarına ve Şuayb'in (a.s) Medyen ve Eyke halkına has Nebiler olarak gönderilmeleri gibi. Senin cihat yükünü de hafifledik. Çünkü cihat kemale göre belirginleşir. Kemal büyük olduğu oranda cihat da büyük olur. Çünkü yüce Allah her gruba isimlerinden biriyle Rablık eder. Kâmil kişi Allah'ın bütün sıfatlarının mazharı olup O'nun bütün isimlerini tahakkuk edince bütün milletlerle bütün sıfatlarla cihat etmesi vacip olur. Ama biz bunu yapmadık. Çünkü senin değerin büyüktür ve sen mutlak kâmil, Kutb-i Azamsın. Hatemsin, son Nebisin. *"Biz onu senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle yaptık."* Ayetini tevil ederken bu özellikler üzerinde durmuştuk.

"O halde… boyun eğme." Perdelenmişlere itaat etme. Bazı perdelerin gerisinde onlarla birlikte durmak, bazı sıfatlar bakımından eksik olmak suretiyle onlarla uyma."*Onlara karşı…savaş ver."* çünkü herkese gönderilmiş bir Nebisin "*büyük bir savaş ver."* Ve bu şimdiye kadar olup biten cihatların en büyüğüdür. Nitekim, Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hiçbir Nebi benim uğradığım eziyetlere uğramış değildir." Yani hiçbir nebi benim kemalim düzeyinde bir kemale erişmemiştir. " *İki denizi salıveren…O'dur."* Yani cisim ve ruh denizlerini yaratılışta birbirine karıştırmıştır. "*Biri…"* ruh denizi " *tatlı ve susuzluğu giderici"* dir. Berrak ve lezzet vericidir. Cisim denizi olan öbürünün suyu ise *"tuzlu ve acı"* dır. Tadı değişmiş ve bulanıktır, içenlere lezzet vermez. *"Ve aralarına bir engel… koyan O'dur."* Bu berzah, bu sınır hayvani nefistir. Bu da iki denizin birbirine karışmasını, ruhun cisme bulanıp koyulaşmasını, cismin de ruhla aydınlanıp mücerretleşmesini engeller. *"Ve aşılmaz bir sınır."* Bir sınır var etmiştir ki, her biri öbürünün taşmasından korunmak için o sınıra sığınır. Bu sınır böyle bir taşkınlığı engeller.

58- Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a güvenip dayan. O'nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarını O'nun bilmesi yeter.

59- Semaları,, arzı ve ikisinin arasındakileri altı günde yaratan, sonra Arş'a istivâ eden (ona hükmeden) Rahmân'dır. Bunu bir bilene sor.

60- Onlara: Rahmân'a secde edin! denildiği zaman: «Rahmân da neymiş! Bize emrettiğin şeye secde eder miyiz hiç!» derler ve bu emir onların nefretini arttırır.

"Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a güvenip dayan." Bütün varlıkların ölü olduklarını ve kendi zatlarıyla hareket etmediklerini müşahede et. Nitekim, yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler."* (Zümer, 30) Çünkü varlıklar, ancak yüce Allah'ın onların içlerinde var ettiği etkenlerle hareket etmektedirler. Kendi fiillerini ve herkesin fiilini Hak'ta fena ederek, onların Hakk'ın fiilleri üzerinde oluşturdukları perdeyi kaldırarak tevekkül et. Çünkü tevekkül makamı fiillerde fena bulmaktır. Bunu da *"ölümsüz ve daima diri olan"* ifadesiyle açıklamaktadır. Ki tevekkülün menşei, Allah'ın hayat sıfatını müşahede etmektir. Nitekim, her canlı Allah'ın hayat sıfatıyla hayat sahibi olmuştur. Ve çünkü ölen biri, bizzat diri olamaz. Fiillerin fena bulması makamından hayat sıfatında fena bulmaya yükselmekle tevekkül makamı sahih olur. Nitekim, mutasavvıflar şöyle demişlerdir: "Bir makamın sahih olması için, o makamdan yukarı bir makama çıkmak gerekir." Ölen her canlı, ancak zatı itibariyle daima diri olan ile hayat bulurlar ve onun hayatı da zatının aynısıdır. Dolayısıyla O'nunla hareket ederler. Şu halde, onların fiillerini önemsememek gerekir. Çünkü hadiste işaret edildiği gibi, onların tümü sana bir zarar vermek üzere bir araya gelseler bile, Allah'ın senin için takdir ettiğinin dışında bir zarar veremezler.

"*O'nu hamd ile tesbih et."* Kendi sıfatlarından arınarak, sıfatlarını O'nun sıfatlarının içinde mahvedip silerek, O'ndan başkası için bağımsız bir sıfat olmayacak şekilde O'nu tenzih et; O'nun hamdine bürünüp O'nun fiilinin kaynağı haline gel. Yani O'nun sıfatlarıyla sıfatlan. Çünkü gerçek hamd, O'nun övülmeye layık (hamid) olmasını sağlayan kemal sıfatlarıyla sıfatlanmaktır. İşte tevekkül makamının sahihliği ve hakikâti buna bağlıdır. Bunun için de başkasının fiillerinin kaynağı konumundaki sıfatları nefyetmek gerekir. Onun sıfatlarıyla sıfatlanmak suretiyle kendi

sıfatlarından arındığın zaman, O'nun ilminin her şeyi ihata ettiğini müşahede edersin. O zaman, insanların sana karşı işledikleri suçları savmayı, onların sana yaptıkları eziyetlerin cezasını vermeyi O'ndan istemekle yetinirsin. O'nun onlara ceza verme kudretine sahip olduğunu da görürsün. Tıpkı İbrahim'in (a.s) dediği gibi: "O'ndan istemem için, O'nun halimi bilmesi yeterlidir."

"Kullarının günahlarını O'nun bilmesi yeterlidir. Semaları, arzı…yaratan." Yani ruh semalarıyla ve cisim arzıyla perdelenmiştir. *"Ve ikisinin arasındakileri…"* kuvvetleri altı günde yaratmıştır. Bu da Adem zamanında Muhammed (s.a.v) zamanına kadar süren altı bin senedir. Çünkü, yaratma Hakk'ın eşya ile perdelenmesinden başka bir şey değildir. Burada sözü edilen günler ahiret günleridir, dünya günleri değildir. Çünkü o sırada dünya da, güneş de, gündüz de yoktu. Kaldı ki "senin Rabbinin katında bir gün, sizin saydıklarınızdan bin sene miktarı kadardır." "*Sonra istiva etmiştir…"* yedinci günde Muhammedi kalp arşını istiva etmiştir. Yani bütün sıfat ve isimlerin birleştiği, bir araya geldiği günde. İşte tam zuhur ve rahmani rahmetten ibaret genel feyizle istikamette istiva etmenin anlamı budur. İstivanın faili olarak başka bir isim değil de Rahman isminin zikredilmesi de bu yüzdendir. Çünkü istivanın tam zuhur anlamını ifade etmesi ancak Rahman ismiyle mümkün olabilir.

Ayette zikredilen altı günün, ceninin ruh semaları ile beden arzının ve ikisi arasında bulunan kuvvetlerin yaratıldığı altı ay anlamında kullanılmış olması da ihtimal dahilindedir. Bu takdirde istiva da, ceninin kalbinin arşına tam zuhur etmek anlamını ifade eder. Ki cenin yaratılmadan önce arşı, nutfe suyunun üzerindeydi. Ve henüz yedinci hafta farklı bir yaratılışla, başka bir şekilde insan olarak belirmemişti. Ayette geçen Rahmaniyet sıfatı da manevi ve şekli feyzinin onun kalbinden varlığının bütün parçalarına yansıması anlamında olabilir. "*Bunu bir bilene sor."* O'nu bilen bir arife sor, o sana O'nun halini haber verir. Her şeyi bilen olması halinden sor. *"Onlara:… 'secde edin!' denildiği zaman…"* O'nun bütün sıfatlarında fena bulmalarını ve bununla O'na itaat etmelerini emrettiğin zaman, bunu inkâr ederler, emrine uymazlar. Çünkü istidatları bu feyzi almak hususunda yetersizdir. Bu isme dair bilgileri yoktur. Bunun nedeni de bütün sıfatlara bürünmemiş olmamalarıdır. Veya bu sıfatlarla perdelenmiş olmaları hali söz konusudur.

61- Gökte burçları var eden, onların içinde bir çerağ (güneş) ve nurlu bir ay barındıran Allah, yüceler yücesidir.

62- İbret almak veya şükretmek dileyen kimseler için gece ile gündüzü birbiri ardınca getiren de O'dur.

63- Rahmân'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde (arzda) tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) «Selam!» derler (geçerler);

64- Gecelerini Rablerine secde ederek ve kıyam durarak geçirirler.

65- Ve şöyle derler: Rabbimiz! Cehennem azabını üzerimizden sav. Doğrusu, onun azabı gelip geçici değil, devamlıdır.

66- Orası cidden ne kötü bir yerleşme ve ikamet yeridir!

" …Var eden…Allah, yüceler yücesidir." Nefis semasında duyu burçlarını var eden "*onların içinde*" ruh güneşi var eden, kalp ayını da "*nurlu*" ruhun nuruyla aydınlık kılan Allah yücedir. "*…getiren Odur."* Nefis karanlığı gecesini ve kalp nuru gündüzünü birbirini takip edecek şekilde "*İbret almak…dileyen kimseler için."* getiren O'dur. Kalp nuru gündüzünde unutulmuş ahdi hatırlamak, manalara ve marifetlere bakmak isteyip ibret almak isteyenler için *"veya…dileyen"* kimseler için. Nefis karanlığı gecesinde "*şükretmek*" ibadetlerle, ahlaki erdemleri edinmelerle ve melekeler kazanmalarla şükretmek isteyenler için.

"Rahman'ın kulları…" istidatlarının genişliği sayesinde bu ismin feyzini kabul etmeye özgü kılınmışlar "*yeryüzünde (arzda) tevazu ile yürürler."* Onların nefisleri sekinet nuruyla itminan bulmuştur. Tabiatın gerektirdiği sapmalardan alıkonmuştur. Onlar bedensel hareketleri itibariyle mütevazıdırlar. Çünkü bedensel organları itminan heyetlerine alışmışlardır. "*Onlara laf attığında…"* sefih kimseler, onlara laf attıkları zaman, onların sözlerini teslim ederler, onlara cevap vermezler. Çünkü rahmet ile dolmuşlardır. Ayrıca, halleri nefsin sefihlikle zuhur etmesinden çok uzaktır. Kalbin nurunun yol açtığı takva sayesinde nefisleri, eziyetlerden etkilenmeyecek, sarsıntı geçirmeyecek kadar yücelmiştir. *"Gecelerini…geçirirler."* Onlar nefis makamında kendi iradeleriyle ölmüşlerdir. "*secde ederler…"* riyazetle fenaya ulaşırlar. Kalbin sıfatlarıyla kaim olurlar, kalbin hayatıyla hayat bulurlar. Hal lisanıyla Allah için söylerler. Ve "*Rabbimiz!...sav."* şeklindeki dualarına icabet de gecikmez.

67- (O kullar), harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında orta bir yol tutarlar.

68- Yine onlar ki, Allah ile beraber (tuttukları) başka bir ilaha (tanrıya) yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan, günahı(nın cezasını) bulur;

69- Kıyamet günü azabı kat kat arttırılır ve onda (azapta) alçaltılmış olarak devamlı kalır.

70- Ancak tevbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır; Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.

71- Kim tevbe edip iyi davranış gösterirse, şüphesiz o, tevbesi kabul edilmiş olarak Allah'a döner.

72- (O kullar), yalan yere şahitlik etmezler, boş sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler.

73- Kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatıldığında ise, onlara karşı sağır ve kör davranmazlar.

Bundan önce onları eksiksiz tezkiye ve nefsin bütün sıfatlarından fena bulma, tabiat cehennemine düşüren, kötü kalış yerine ve vahim akıbete duçar kılan zevk veren rezilliklerden uzaklaşma ile vasfetmişti. Bunun ardından onları, dört fazilet türünün tümüyle nitelenmek suretiyle eksiksiz bezenmeyle vasfediyor. Bu da nefis olarak öldükten sonra kalp olarak hayat bulmalarıdır. Nitekim "irade olarak öl ki tabiat olarak dirilesin." O halde harcamada savurganlıkla eli sıkılık arasında orta bir tutum içinde olmak adalettir. "*Onlar ki, Allah ile beraber başka bir ilaha (tanrıya) yalvarmazlar."* İfadesiyle işaret edilen tevhid ise hikmet faziletinin esasıdır. Tevhid elde edildiği zaman, onun gölgesi olan adalet nefse vurur, böylece bütün fazilet türleriyle nitelenir. Haram ve dokunulmaz olan nefsin öldürülmesinin yasaklanması cesaret erdemine, zinanın yasaklanması da iffet erdemine işarettir.

Sonra bunların karşıtları olarak da Rahmaniyetin kapsamında olan Rahimiyet rahmetinden perdelenmişleri zikrediyor. Ki onlar Onun feyzinin genelliğini kabullenecek istidada sahip olmadıkları gibi ona özgü kılınmış da değildirler. Bununla beraber herkesi kapsayan zahiri feyzinden de büsbütün yoksun bırakılmamışlardır. Bu bağlamda şöyle buyuruyor:

"Bunları yapan…" Allah'a ortak koşmaya varıncaya kadar bu rezillik türlerinin tümünü işleyen kimse "*bulur…"* mutlak büyük günahının cezasını görür. O da külli perdelenme ve süfli heykel heyetleri şeklindeki ruhani ve cismani azabın katlanmasından ibarettir. "*Kıyamet günü…"* küçük kıyamette, yapıp ettiklerinin karşılığını bulur ve aşağılanmanın son noktasına kadar rezil olmak suretiyle orada ebedi kalır. "*Ancak tevbe edenler…başkadır."* Allah'a dönen, günahlardan uzak duran ve şirk yerine imanı benimseyen, rezillikleri faziletlerle değiştiren kimseler başka. "*Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir."* Söz konusu kötü heyetleri nefislerinden siler ve faziletleri yerleşik kılar. *"Allah çok bağışlayıcıdır."* Nuruyla onların nefislerinin sıfatlarını siler, ortadan kaldırır. "*Engin merhamet sahibidir."* Cömertliğiyle onların üzerine kemalatını akıtır. İşte gerçek anlamda tevbe budur.

Sonra, hakiki tevbenin açıklanmasının ardından süluk ehlinin halinden söz ediliyor ve buyruluyor ki: "*Onlar, yalan yere şahitlik etmezler."* Aldatıcı şeylerle meşgul olan yalan ehliyle oturup kalkmazlar. Çünkü dünya ehli yalan ehlidir; fani olanı baki, çirkin olanı güzel, yok olanı var, kötü olanı iyi sayarlar. Bu yüzden yalancı, batıl ehli ve yanlışta olan kimselerdir onlar. Yani, halvetten ayrılmamak, ibadet etmeyi tercih etmek ve namaz kılmak suretiyle yalancıları yalnız bırakırlar. "*Boş sözlerle karşılaştıklarında…"* zorunlu olmayan fuzuli şeyler karşılarına çıktığında, onu terk ederler ve ondan yüz çevirirler. *"Oradan geçip giderler."* Vakur bir şekilde nefislerini böyle şeylerle ilgilenmekten alıkoyarlar. Nefsani hazlar itibariyle haklarla yetinirler. Onlar gerçek zahitlerdir. Tecerrüt etmiş ve gereksiz şeyleri terk etmişlerdir.

Hakiki züht ve tecrit zikredilmişken, onunla birlikte gerçek ibadetten ve ibadetin tahkik edilmesinden de şöyle söz ediliyor: *"Kendilerine Rablerinin ayetleri hatırlatıldığında"* yani irfanı ve hakikâtleri, sıfat tecellilerini ve müşahedeleri keşfederler. *"Onlara karşı…"* bu ayetlerin içerdiği irfanı ve hakikâtleri bildikleri halde "*sağır…davranmazlar."* Bilakis, duyduğunu algılayıp anlayan kulaklarla, yani nefis kulaklarıyla değil, kalp kulaklarıyla dinlerler. Ayetlerin müşahedesine ve tecellilerine karşı "*kör…"* davranmazlar. Bilakis, keskin bakışlarla bu ayetlere taraf gözlerini dikerler, hidayet nuruyla sürmelenmiş gözleriyle.

74- (Ve o kullar): ***"Rabbena heb lena min ezvacina ve zürriyatina kurrete a'yunin ve'calna lil muttakiyne imama.*** */ Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takvâ sahiplerine önder kıl!" derler.*

75- İşte onlara, sabretmelerine karşılık cennetin en yüksek makamı verilecek, orada hürmet ve selamla karşılanacaklardır.

76- Orada ebedî kalacaklardır. Orası ne güzel bir yerleşme ve ikamet yeridir.

77- (Rasûlüm!) De ki: (Kulluk ve) yalvarmanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin? (Ey inkârcılar! Size Resûl'ün bildirdiklerini) kesinkes yalan saydınız; onun için azap yakanızı bırakmayacaktır!

Ardından, yüce Allah, onların, yakınlaştırılmışlar zümresine karışmak için kalp makamından öne geçmişlerin mertebesine ulaşmayı talep edişlerini, nefsin telvininden ve sıfatlarından Allah'tan yardım isteyişlerini şöyle vasfediyor: "*Rabbimiz! Bize…bağışla.*" Nefislerimizin eşlerinden ve kuvvetlerimiz zürriyetlerinden, ibadetlerinden, boyun eğişlerinden, İlahi emirlere uyuşlarından, kalp nuruyla aydınlanışlarından dolayı mutlu olacağımız, gözlerimiz için aydınlık olacak, büyüklenmeyen, üstünlük taslamayan, kibirlilik gösterip zorbalık etmeyen kimseler bağışla. "*Bizi takva sahiplerine…*" arınmış tecerrüt etmiş kimselere "*önder kıl.*" öne geçmiş kimselerin makamına ulaşmak suretiyle onlara önderlik etmemizi sağla. "*İşte onlara…karşılık…verilecek.*" Firdevs köşkü ve ruh cenneti verilecektir, Allah ile ve Allah için sabrederek başkasından uzaklaşmalarının karşılığı olarak. "*Orada hürmetle…karşılanacaklardır.*" Sonsuz hayatla "*ve selamla*" selametle, musibetlerden beri olmakla karşılanacaklardır. Yani Allah, kendi bakiliğiyle onları sonsuz baki kılmak suretiyle yaşatacaktır ve kendi kemallerini onlara vermek suretiyle onları selamette ve afetlerden beri kılacaktır. Nitekim, yüce Allah "*Kendisine kavuştukları gün, Allah'ın onlara iltifatı "selam" dır.*" (Ahzab, 44) buyurduğu gibi şöyle de buyurmuştur: "*Orada karşılaştıkça söyledikleri " selam" dır.*" (İbrahim, 23)

"Yalvarmanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?" yani, Allah'ı talep etmeniz, O'nu istemeniz olmasaydı, önemsiz, önem verilmez, değersiz bir şey olurdunuz, haşere gibi, böcek gibi. Çünkü insan, irade ve talep sahibi olduğu zaman insan olur, değer kazanır. Allah doğrunu herkesten daha iyi bilir.

ŞUARÂ SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ta. Sin. Mim.

2- Bunlar, apaçık Kitab'ın âyetleridir.

3- (Rasûlüm!) Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendine kıyacaksın!

“ Ta.” harfi “Tahir” ismine “ *Sin.”* harfi “Selam” ismine ve “ *Mim.”* harfi de “eşyayı ilimle ihata eden” (el-Muhit) ismine işarettir. Bu isim ve sıfatların ayetlerini oluşturdukları Mübiyn apaçık Kitab’dan maksat da beyan ve hikmet sahibi kâmil Muhammedi varlıktır. Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

“Sen de apaçık kitab vardır ki, o kitabın harfleri aracılığıyla gizli olan açığa çıkar.”

“Ta - Ha.” suresinde açıklandığı gibi yukarıdaki ayetlerin anlamı şu şekilde belirginleşiyor: Rasulullah (s.a.v), kavminin kendisinin nuruyla hidayete ermediklerini, davetini kabul etmediklerini görünce, bunun onlardan değil, kendisinden kaynaklandığını düşündü. Bunun üzerine riyazeti, cehdi ve müşahedede fena bulma çabasını arttırdı. Bunun üzerine Ona vahiyle bildirildi ki: Nefislerin etkilenmesini engelleyen varlık bakiyesi kirinden beri olmak, istidadın eksikliklerden uzak olması ve ilimle bütün mertebeleri kapsayan kemal gibi sıfatlar, zatının bütün kemalatı ve mertebeleri açıklayan Kitabının sıfatlarıdır. Çünkü, bütün İlahi sıfatlarla vasıflanmıştır. Hakk’ın bütün isimlerinin anlamlarını kapsamıştır. O halde, kendini helak etme. İman etmediler ve imandan kaçındılar diye şiddetli riyazetle kendini kahretme. Çünkü bu durum, onların kendilerinden kaynaklanmaktadır; ya perdenin kalınlığı gibi şiddetli bir engelden veya istidatlarının olmamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla *“Neredeyse kendine kıyacaksın.”*

İfadesinin orijinalinde yer alan "lealle" edatı acıma ifade etmektedir. Yani nefsine acı; onlar iman etmiyorlar, iman etme fırsatını kaçırdılar diye riyazet ederek kendini helak etme.

4- Biz dilesek, onların üzerine semadan bir mucize indiririz de, ona boyunları eğilip kalır.

5- Kendilerine, o çok esirgeyici Allah'tan hiçbir yeni öğüt gelmez ki, ondan yüz çevirmesinler.

6- Üstelik (ona) «yalandır» derler; fakat alay edip durdukları şeylerin haberleri yakında onlara gelecektir.

7- Yeryüzüne (arza) bir bakmazlar mı! Orada her güzel çiftten nice bitkiler yetiştirdik.

8- Şüphesiz bunlarda (Allah'ın kudretine) bir nişâne vardır; ama çoğu iman etmezler.

9- Şüphe yok ki Rabbin, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

10-11- Hani Rabbin Musa'ya: O zalimler güruhuna, Firavun'un kavmine git. Hâlâ (başlarına gelecekten) sakınmayacaklar mı onlar? diye seslenmişti.

12- Musa şöyle dedi: Rabbim! Doğrusu, beni yalancılıkla suçlamalarından korkuyorum.

"Biz dilesek, onların üzerine semadan…indiririz." Ulvi âlemden bizim sana yönelik desteğimizin bir gereği olarak bir kahır indiririz de boyunları onun önünde eğilir, zahiren itaat eder, teslim olur, Müslüman olurlar; ama iman kalplerine girmez. Fetih gününde olduğu gibi. Yani onların iman etmeleri bu takdirde imkânsız olur. Çünkü, bu kalp işidir. Onların teslim oluşları, Müslümanlıkları kahırla, zorla ve mecbur bırakma ile gerçekleşmiş olur.

"Hani Rabbin Musa'ya…seslenmişti." Ameli hikmetle bezenmiş, akli ilimlerde tecrübe edinmiş, kutsi nurlar ve insani kemalat hatırlatılarak teşvik edilmiş, İlahi huzura varmak için ayrılıklarla ve tecritlerle nitelenmiş, yakini irfan ve hakiki manadan ibaret ruhani rızıkları elde etmeye yönelik çabasıyla şehvet gücünü yenilgiye uğratan kalp Musa'sına seslenmişti. Bu seslenme, nefs-i emmare Firavun'u adına zorbalık yapan şehvet zorbasını öldürmesinden, nefsi emmareninkendisini tamamen istila etmesinden korktuğu için ruhani

ufukta bulunan ilim şehri Medyen'e kaçmasından ve sır makamında ruh Şuayb'inin hizmetine varmasından sonra gerçekleşmişti. Burası ise konuşma mahalli, hikmet yoluyla akli seyir münacatı mekânıdır. Tevhid yoluyla Allah'ta süluktan önce denge aracılığıyla ahlaki erdemleri edinmenin yeridir. Burada terk ve tecritle riyazet edilir. Ama burada ilim ve irfanla güçlenmiş, erdemlerle bezenmiş, süsleri ve kemalleriyle arzı endam etmiş, en şerefli haliyle zuhur etmekten dolayı azmış, azamet ve büyüklük sıfatları hususunda Rabbiyle çekişen, göz alıcılığı ve göz kamaştırıcılığıyla övünen, kendini beğenen nefsin de baki kaldığı bir yerdir. Nefsin bu özellikleriyle baki kalmasının nedeni ise benliğiyle perdelenmesi, hakkın kemalatını kendine ait olduğunu görmek suretiyle intihal (aşırma) yapmasıdır. Bu yüzden de insanların en kötüsü konumundadır. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "İnsanların en kötüsü, hayatta iken başında kıyamet kopan kimsedir." Eğer bu insan ölseydi de sonra kıyamet kopsaydı, o zaman insanların en hayırlısı olacaktı.

"O zalimler güruhuna git." Nefsani, Firavuni kuvvetlerden oluşan, nefsi emmare Firavun'una boyun eğen, onu Rab edinen Hakk'ın kemalatını onun kemalatı olarak algılayan, böylece zulmün en çirkinini işleyen topluluğa git. *"Sakınmayacaklar mı?"* kahrımdan, tutup yakalamamın şiddetinden, köklerini kurutup yok etmemden korkmayacaklar mı? *"Beni yalancılıkla suçlamalarından korkuyorum."* tevhide davet edişimi yalanlamalarından, riyazet, terk ve tecrit hususunda bana itaat etmemelerinden korkuyorum.

13- (Bu durumda) içim daralır, dilim dönmez; onun için Harun'a da resullük ver.

14- Onların bana isnat ettikleri bir suç da var. Bundan ötürü beni öldürmelerinden korkuyorum.

15- Allah buyurdu: Hayır (seni asla öldüremezler)! İkiniz mucizelerimizle gidin. Şüphesiz ki, biz sizinle beraberiz, (her şeyi) işitmekteyiz.

16- Haydi Firavun'a gidip deyin ki: Gerçekten biz, âlemlerin Rabbi'nin Resulleriyiz;

17- İsrailoğullarını bizimle beraber gönder.

18- (Kendisine Allah'ın emri tebliğ edilince Firavun) dedi ki: Biz seni çocukken himayemize alıp büyütmedik mi? Hayatının birçok yıllarını aramızda geçirmedin mi?

19- Sonunda o yaptığın (kötü) işi de yaptın. Sen nankörün birisin!

"İçim daralır." Onları kahredecek gücüm olmadığı, şeri emirleri, vahyi sırları ve fikir ve akıl çerçevesi dışındaki hakikâtleri kabul etmelerinin imkânsız olduğunu bildiğim için. Onlar bu hususu alışkanlık haline getirmişlerdir, zorbalıklarıyla Firavunlaşmışlardır. "*Dilim dönmez."* Bu kavramlar etrafında onlarla konuşamam. Çünkü benim ortaya süreceğim bu kavramlar onların alışageldikleri, içinde yetişerek büyüdükleri ameli hükümle bağdaşmamaktadır. Benim ortaya koyduğum kavramlar ahlakta dengeye dayanmaktadır, mutlak olarak fena olmaya değil. *"Onun için Harun'a da Resullük ver."* Akıl Harun'unu da resul olarak görevlendir ki, akli kavramlarla onları eğitsin, iki cihanın maslahatını gözetme, iki menzilin mutluluğunu seçme hususunda kabul etmeleri daha kolay olan şeylere yöneltsin. Ki sertlikleri yumuşasın, esnekliği ve yumuşaklığıyla, ameli ve hilmi itibariyle onlara daha uygun bir karakter arz etmesiyle kibirleri zayıflasın. "*Onların bana isnat ettikleri bir suç da var."* Çünkü şehvet zorbasını öldürmüştüm. "*Bundan ötürü…korkuyorum."* Onları tevhide çağırırsam, tecridi, hazları terk etmeyi ve sadece haklarla yetinmeyi emredersem "*beni öldürmelerinden."* endişe ediyorum. İstila ve galibiyetle beni öldürmelerinden korkuyorum. Bu, nefsi hikmetle perdelenmiş ve istidadı olduğu halde henüz vahdet yoluna alışmamış, nail olduğu kemalatın yanında durmayan kimsenin halinin bir suretidir. Bir ön inayet yetişmeden, cezbe aracılığıyla muvaffakiyet yetişmeden, böyle bir kimsenin nefsi, inandığının aksine, çok az kabul eder, şeriata tabi olmaya ram olur. "*Hayır!..."* burada korkmaması gerektiği vurgulanarak, yüreği pekiştiriliyor, cesaret veriliyor. "*İkiniz…gidin."* Aradaki uyum ve hemcinslik, delil yoluyla tevhidi ikrar etme ve Firavunlukla azgınlığı ezme hususundaki benzerlikten dolayı aklın kendisine eşlik etmesi emrediliyor. *"Biz sizinle beraberiz, işitmekteyiz."* Burada tevekkül ve koruma emrediliyor, yakini inancın takviyesi gerçekleştiriliyor. Çünkü Hak biriyle beraber oldu mu artık kimse onu mağlup edemez. "*İsrailoğullarını bizimle beraber gönder."* Zaafa uğratılan, mustazaf kılınan, bedensel lezzetlerin tahsilinde kullanılan ruhani kuvvetleri bizimle gönder.

Firavun'unun onu çocuklukta yetiştirmesi, terbiye etmesi, Musa'nın onlar arasında senelerce kalmasının, tecrit ve kemal talebinin gerçekleştiği dönemlere kadar süren çocukluk ve ilk gençlik halinin tasviridir. Bu tecrit ve kemal talebi de kırk yaşına varınca en olgun düzeyine erişir. Çünkü, bu zamanda kalp nefis terbiyesiyle meşgul olur. Aletlerin normal sebepler olarak kabul edilmesi hikmetinden dolayı velayet ona aittir.

"Yapılan iş" (el-fi'le) ten maksat, şehveti istila etmektir ki, bu nefis açısından yerilmiş bir harekettir. Ona nispet ettiği nankörlükten maksat da terbiye etme hakkını görmezlikten gelmesidir.

20- Musa: Ben, dedi, o işi o anda sonunun ne olacağını bilmeyerek yaptım.

21- Sizden korkunca da hemen aranızdan kaçtım. Sonra Rabbim bana hikmet bahşetti ve beni Mürsellerden kıldı.

22- O nimet diye başıma kaktığın ise, (aslında) İsrailoğullarını kendine kul köle etmendir.

23- Firavun şöyle dedi: Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir?

24- Musa cevap verdi: Eğer işin gerçeğini düşünüp yakînen anlayan kişiler olsanız, (itiraf edersiniz ki) O, semaların, arzın ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir.

25- (Firavun) etrafında bulunanlara: İşitiyor musunuz? dedi.

26- (Musa): O, sizin de Rabbiniz, daha önceki atalarınızın da Rabbidir. dedi.

27- (Firavun): Size gönderilen bu resulunüz mutlaka delidir, dedi.

28-(Musa) dedi ki: Şayet aklınızı kullansanız (anlarsınız ki), O, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir.

29- Firavun: Benden başkasını ilah edinirsen, ant olsun ki seni zindanlıklardan ederim! dedi.

"Ben, o işi o anda sonunun ne olacağını bilmeyerek yaptım." Ben o işi yaparken kâfir değildim. Çünkü o anda uygun olanı buydu. Bilakis ben, o işi yaparken vahdet yoluna iletilmemiştim. "*Sonra Rabbim bana hikmet bahşetti."* Delil yönteminden aşkın, kazanma ve akıl çerçevesinin ötesinde yüksek bir hikmet bahşetti bana "*ve beni Peygamberlerden kıldı."* Mürsellerden kıldı ve size gönderilmiş bir Resul Nebi olarak görevlendirdi.

Benim kavmim olan kuvvetler beni İsrailini köleleştirmiş olman ise, başıma kakacağın bir lütuf değildir. Bilakis, böyle yapman, düşmanlık ve azgınlıktır. Çünkü, sen onları köleleştirmeseydin, bedensel tabiat annem beni beden tabutu içine koyup heyuli denizine atmayacaktı. Tam tersine ruhani kuvvetlerden olan ailem ve kavmim beni terbiye edip yetiştirecekti.

"*Firavun şöyle dedi: Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir?*" Bu kıssa ile ilgili olarak aktarılan görüşlerden birine göre Firavun, mantıklı ve araştırmacı bir kimseydi. Bu soruyu da yüce Allah'ın hakikâtini öğrenmek maksadıyla sormuştu. Musa (a.s) "*O, semaların, arzın ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir.*" şeklinde cevap verip, Onun hakikâtinin sınırsız bir genişliğe sahip olduğu için sınırları belirlenerek bilinemeyeceğini, nuraniliğinin ve letafetinin şiddetinden dolayı akıl tarafından kavranamayacağını, ancak izafi bir sıfatla, ayrılmaz bir özellikle bilebileceğini vurgulayıp cahilliğini ve yakinden yoksunluğunu "*eğer işin gerçeğini düşünüp anlayan kişiler olsanız.*" buyurarak "eğer yakin ehli olsaydınız, aklın "O"nu kavramasının imkânı olmadığını; ancak O'na özgü fiillerden hareketle varlığını kanıtlayabileceğini, hakikâtini ise ancak kendisinin bilebileceğini bilirdiniz. Dolayısıyla, sizin sorduğunuz şeye akli nazarın ulaşmasına imkân yoktur" dediğinde, Firavun onu küçümsedi ve kavminin dikkâtini aklının basitliğine, verdiği cevap ile soru arasında bir bağlantı olmadığına çekti. Bu, kavmini hayrete düşürme amacına yönelik bir tavırdı, bir yandan da Musa'nın aklının hafifliğini sergilemek istiyordu. Firavun, başta söylediği türden, yine Musa'nın bir özelliğini ileri sürüp onun deliliğinden dem vurunca, Musa ona şu karşılığı verdi: "Ş*ayet aklınızı kullansanız.*" Yani eğer ben deli isem, sizin aklınız var mı ki sınırı bilinsin de ötesine geçilebilsin? Bu karşılıklı konuşma gösteriyor ki, kendi makulü (akledip anladığı) ile perdelenmiş nefis, Hakk'ın bilinmesine, risalet ve şeriatın hikmetine ulaşamaz. Bunlara tabi olmayı içine sindiremez. Tabi olmayı benimseyemez. Bilakis, benliğiyle öne çıkar. Bilginlik ve Rablık talebiyle belirginleşir. İlahi risalete üstünlük kurar. "*Benden başkasını ilah edinirsen, ant olsun ki seni zindanlıklardan ederim.*" sözünün anlamı budur.

30- Musa: Sana mübiyn (apaçık) bir şey getirmiş olsam da mı? dedi.

31- Firavun: Doğru söyleyenlerden isen, haydi getir onu! diye karşılık verdi.

32- Bunun üzerine Musa asâsını atıverdi; bir de ne görsünler, asâ apaçık koca bir yılan (oluvermiş)!

33- Elini de (koynundan) çıkardı; o da seyredenlere bembeyaz görünen (nur saçan bir şey oluvermiş)!

34- Firavun, çevresindeki ileri gelenlere: Bu, dedi, doğrusu çok bilgili bir sihirbaz!

35- Sizi sihriyle yurdunuzdan çıkarmak istiyor. Şimdi ne buyurursunuz?

36- Dediler ki: Onu ve kardeşini eğle ve şehirlere toplayıcı görevliler gönder;

37- Ne kadar bilgisi derin sihirbaz varsa sana getirsinler.

38- Böylece sihirbazlar belli bir günün tayin edilen vaktinde bir araya getirildi.

39- Halka: Siz de toplanıyor musunuz (haydi hemen toplanın), denildi.

40- (Firavun'un adamları:) Eğer üstün gelirlerse, herhalde sihirbazlara uyarız, dediler.

Musa'yı istilaya uğramaktan koruyan, üzerinde galibiyet ve üstünlük kurulmasını engelleyen apaçık şey, kutsi parlak nur ve arştan gelen aydınlık delildi. Ki ruhanilik ufkunda kalp onunla kaynaşmış, nefis ve kuvvetler ise onun karşısında aciz kalmıştı. Bu da davasında doğruluğunun deliliydi.İki akli gücünü ifade ediyordu: nazari ve ameli akıl gücünü. Aynı zamanda, nurani heyeti ve kahır gücünü de ifade ediyordu. Nihayet birincisi, üstün hikmetle pekiştirilmiş kutsi bir kuvvete dönüştü ki mücadele esnasında düşmanın ezilmesinde, mugalata sırasında hasmın savulmasında ona dayanılır. İkincisi ise, kâmil kudretle pekiştirilmiş meleki bir güce dönüştü ki kuvvetler içinde ona galip gelmeye çalışanı, kudretle muhalefet etme çabasında olanı aciz bırakır. Musa (a.s), kalbin zikrine dayanarak kutsi kuvvet asasını atınca, güce dayalı galibiyet hususunda yılanlığı apaçık bir yılana dönüştü. Meleki elini de göğüs cebinden çıkarınca, parlaklığı ve nuraniliği karşısında bakanlar hayrete düştüler.

41- Sihirbazlar geldiklerinde Firavun'a: Şayet biz üstün gelirsek, muhakkak bize bir ücret vardır değil mi? dediler.

42- Firavun cevap verdi: Evet, o takdirde hiç şüphe etmeyin, gözde kimselerden de olacaksınız.

43- Musa onlara: Ne atacaksanız atın! dedi.

44- Bunun üzerine iplerini ve değneklerini attılar ve: Firavun'un kudreti hakkı için elbette bizler galip geleceğiz, dediler.

45- Sonra Musa asâsını attı; bir de ne görsünler, onların uydurduklarını yutuveriyor!

46- (Bunu görünce) sihirbazlar derhal secdeye kapandılar.

47.48- «Âlemlerin Rabbine, Musa ve Harun'un Rabbine iman ettik» dediler.

49- Firavun, (kızgınlık içinde) dedi ki: Ben size izin vermeden ona iman ettiniz ha! Demek ki size sihri öğreten büyüğünüzmüş o! Ama şimdi (size yapacağımı görecek ve) bileceksiniz: Ant olsun, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim, hepinizi astıracağım!

50- «Zararı yok, dediler, (nasıl olsa) biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz.»

51- «Biz, ilk iman edenler olduğumuz için Rabbimizin hatalarımızı bağışlayacağını umarız.»

52- Musa'ya: Kullarımı geceleyin yola çıkar; çünkü takip edileceksiniz, diye vahyettik.

53- Firavun da şehirlere (asker) toplayıcılar gönderdi:

54- «Esasen bunlar, sayıları az, bölük pörçük bir cemaattir.»

55- «(Böyle iken) kesinkes bizi öfkelendirmişlerdir.»

56- «Biz ise, elbette uyanık (ve yekvücut) bir cemaatiz.» (diyor ve dedirtiyordu).

57.58- Ama (sonunda) biz onları (Firavun ve kavmini), bahçelerden, pınarlardan, hazinelerden ve değerli bir yerden çıkardık.

59- Böylece, bunlara İsrailoğullarını mirasçı yaptık.

60- Derken (Firavun ve adamları) gün doğumunda onların ardına düştüler.

Firavuni nefis ve kuvvetleri hayrete düşüp acizlik gösterince, kendilerini beden arzından çıkarmasından, bozgunculuğunun ve bedendeki liderliğinin kötülüğünü engellemesinden, tasallut ve istilasını engellemesinden korkunca, şeytani kuvvetleri saldılar, nefsani dürtüleri uyandırdılar, vehmi ve hayali kuvvetler şehirlerine gönderdiler. Oralardaki bütün sihirbazları topladılar. Türlü mugalata ve kuşku uyandırma yöntemleriyle vesvese ve kuruntu ilka etsinler diye. Bunlar da toplantı zamanında hazır bulundular. Bütün nefsani, bedensel ve ruhani kuvvetlerin bir araya geldiği bir toplantıydı bu. Sırra yönelik ve kutsi huzurda toplanılmıştı. Derken tahayyüli ve vehmi iplerini, kuruntu ve vesvese asalarını attılar, nefs-i emmare firavunun ve kuvvetlerinin izzetiyle galip geldiklerinin vehmedilmesini sağlamak, saygı ve makam elde etmek, liderlik ve saltanat makamına yakın olmak için. Kutsi kuvvet yılanı, tevhidin gücüyle onları yuttu. Hakikât nuruyla onların uydurduklarını kaptı. Vehim, hayal ve tahayyül sihirbazları boyun eğdiler. Çünkü aletlerini, güçlerini yitirmişlerdi. Kalp Musa’sına ve Akıl Harun’una tabi olmanın yakini nuruyla onların Rabbine inandılar. Böylece, elleri ve ayakları kesilmiş oldu. Türlü hilelerle, tuzaklarla, entrikalarla beden arzında çalışmaktan, geçim talebinden, lezzet ve şehvet elde etmekten, bedensel kuvvetler mülkünde liderlik ve saltanat ile tasarrufta bulunmaktan alıkondular. Çünkü nefse muhalefet etmiş, kalbe uymuşlardı. Bu yüzden, nebati nefsin dallarına asıldılar; riyazet, kahır ve siyasetle hareketlerini icra etmeleri engellendi. Onlar da kalbe tabi olmak, Hakk’a yönelişleri esnasında sırla haşir neşir olmak suretiyle Rablerine döndüler. Kutsi nur sayesinde yalanları ve uydurmaları şeklinde belirginleşen hataları bağışlandı. Kalp Musa’sına, duyuların sakinliği ve nefsani kuvvetlerin dinginliği gecesinde ruhani kuvvetleri vahdaniyet huzuruna varmak üzere yola çıkarması, heyulani madde denizinden geçirmesi vahyedildi.

61- İki topluluk birbirini görünce, Musa'nın adamları: İşte yakalandık! dediler.

62- Musa: Asla! dedi, Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir.

63- Bunun üzerine Musa'ya: Asan ile denize vur! diye vahyettik. (Vurunca deniz) derhal yarıldı (on iki yol açıldı), her bölük koca bir dağ gibi oldu.

64- Ötekilerini de oraya yaklaştırdık.

65- Musa ve beraberinde bulunanların hepsini kurtardık.

66- Sonra ötekilerini suda boğduk.

67- Şüphesiz, bunda bir ibret vardır; ama çokları iman etmiş değillerdir.

68- Şüphesiz, Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

69- (Rasûlüm!) Onlara İbrahim'in haberini de naklet.

70- Hani o, babasına ve kavmine: Neye tapıyorsunuz? demişti.

71- «Putlara tapıyoruz ve onlara tapmaya devam edeceğiz» diye cevap verdiler.

72- İbrahim: Peki, dedi, yalvardığınızda onlar sizi işitiyorlar mı?

73- Yahut size fayda ya da zarar verebiliyorlar mı?

74- Şöyle cevap verdiler: Hayır, ama biz babalarımızı böyle yapar bulduk.

75-76- İbrahim dedi ki: İyi ama, ister sizin, ister önceki atalarınızın; neye taptığınızı (biraz olsun) düşündünüz mü?

77- İyi bilin ki onlar benim düşmanımdır; ancak âlemlerin Rabbi (benim dostumdur);

78- Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur.

79- Beni yediren, içiren O'dur.

80- Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur.

81- Benim canımı alacak, sonra beni diriltecek O'dur.

82- Ve hesap günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum O'dur.

Nefis Firavunu telvinler içinde organ tabiatları şehirlerinden ordularını toplayarak onları takibe koyuldu. Liderliğinin ve mülkünün elinden gitmesinden çekiniyordu. Kalbin ve tabilerinin egemenliğinden, ülkesine ve destekçilerine hakim olmasından dolayı büyük bir kin duyuyordu. Az kalsın onları yakalayacaktı. Kalp Musa'sı, karşı karşıya

geldiklerinde, yüz yüze kaldıklarında, Hakk'ın emri uyarınca kutsi kuvvet asasını heyulani denizine vurdu. Heyulani deniz haklar ve hazlar olmak üzere iki kısma ayrıldı. Musa ve kavmi tecrit yoluyla kurtuldular. Düşmanları hazlardan men edilmek ve haklara mecbur edilmek suretiyle nefsani lezzet bahçelerinden, bu bahçelerin zevk ve arzu pınarlarından, saklanmış hazinelerinden ve sebeplerinden, iştah çekici unsurlarına meyletmekten çıkarıldılar. Musa ve ailesi de ayrılmak suretiyle denizden çıktı. Nefis firavunu ve kavmi de topluca suda boğuldular.

"Neye tapıyorsunuz?" bir şeye, arzu ederek, severek ve dost edinerek bağlanan, yanı başında duran kimse, ona tapmaktadır, onunla Rabbinden perdelenmektedir, onun yanında durmakla kemalinden yoksun kalmaktadır. Böyle bir kimse muvahhidin düşmanıdır. Çünkü bir olan Hakk'ın yanında başkasının varlığı ancak vehimle mümkün olabilir. Başkasına ibadet etmeye sevk eden de şeytandır. Bu başkasına ibadet eden kimsenin belirgin özelliği ise zulüm ve düşmanlıktır. Muvahhidin şühudunda Hak'tan başkasının ne zararı ne de yararı söz konusudur. Hak'tan başkası kendiliğinden görüp işitemez de. Çünkü muvahhid, her nefsin yaptıklarının üzerinde kaim olan Hakk'ı müşahede etmektedir. Bütün fiil sebepleri O'nun isimlerinin huzurundandır ve O'ndan kaynaklanmaktadırlar. Nitekim, İbrahim (a.s) şöyle demektedir: *"Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur. Beni yediren, içiren O'dur."* … O halde yaratan, yol gösteren, yediren, içiren, hasta düşüren, şifa veren, öldüren ve dirilten O'dur. *"Allah'tan gayrı taptıklarınız hani nerede? Size yardım edebiliyorlar mı veya kendilerine (olsun) yardımları dokunuyor mu?... Şimdi artık bizim ne şefaatçilerimiz var, ne de yakın bir dostumuz."* ayetleri de bu anlamı pekiştirici mahiyettedir.

Burası fena makamıdır ve bu makamın günahı da ancak varlık kalıntısının bulunması şeklinde olur. Bu yüzden İbrahim (a.s) halinin günahından korkmuş ve Allah'tan zatının nuruyla bu günahı bağışlamasını dilemiş ve şöyle demiştir: "*Ve hesap günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum O'dur."* Yani büyük kıyamette , varlık kalıntısının zuhur etmesinden dolayı, beni yoksunlukla cezalandırmayacağını umduğum Odur.

83- Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat.

84- Bana, sonra gelecekler içinde, iyilikle anılmak nasip eyle!

85- Beni, Naîm cennetinin vârislerinden kıl.

86- Babamı da bağışla (ona tevbe ve iman nasip et). Çünkü o sapıklardandır.

87- (İnsanların) dirilecekleri gün, beni mahcup etme.

88- O gün, ne mal fayda verir ne de evlât.

89- Ancak Allah'a kalb-i selim (temiz bir kalp) ile gelenler (o günde fayda bulur).

90- (O gün) cennet, takvâ sahiplerine yaklaştırılır.

91- Cehennem de azgınlara apaçık gösterilir.

92.93- Onlara: Allah'tan gayrı taptıklarınız hani nerede? Size yardım edebiliyorlar mı veya kendilerine (olsun) yardımları dokunuyor mu? denilir.

94.95- Artık onlar, o azgınlar ve İblis orduları, toptan oraya tepetaklak (cehenneme) atılırlar.

96- Orada birbirleriyle çekişerek şöyle derler:

97- Vallahi, biz gerçekten apaçık bir sapıklık içindeymişiz.

98- Çünkü, biz sizi âlemlerin Rabbi ile eşit tutuyorduk.

99- Bizi ancak o günahkârlar saptırdı.

100.101- Şimdi artık bizim ne şefaatçilerimiz var, ne de yakın bir dostumuz.

102- Ah keşke bizim için (dünyaya) bir dönüş daha olsa da, müminlerden olsak!

103- Bunda elbet (alınacak) büyük bir ders vardır; ama çokları iman etmezler.

104- Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

105- Nuh kavmi de Peygamberleri (Mürselleri) yalancılıkla suçladılar.

106- Kardeşleri Nuh onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?

107- Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir resulüm.

108- Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.

109- Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.

110- Onun için, Allah'dan korkun ve bana itaat edin.

111- Onlar şöyle cevap verdiler: Sana düşük seviyeli kimseler tâbi olup dururken, biz sana iman eder miyiz hiç!

112- Nuh dedi ki: Onların yaptıkları hakkında bilgim yoktur.

113- Onların hesabı ancak Rabbime aittir. Bir düşünseniz!

114- Ben iman eden kimseleri kovacak değilim.

115- Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.

116- Dediler ki: Ey Nuh! (Bu davadan) vazgeçmezsen, iyi bil ki, taşlanmışlardan olacaksın!

117- Nuh: Rabbim! dedi, kavmim beni yalancılıkla suçladı.

118- Artık benimle onların arasında sen hükmünü ver. Beni ve beraberimdeki müminleri kurtar.

119- Bunun üzerine biz onu ve beraberindekileri, o dolu geminin içinde (taşıyarak) kurtardık.

120- Sonra da geri kalanları suda boğduk.

121- Doğrusu bunda büyük bir ders vardır; ama çokları iman etmezler.

122- Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

123- Âd (kavmi) de Peygamberleri (Mürselleri) yalancılıkla suçladı.

124- Kardeşleri Hûd onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?

125- Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir Resulüm.

126- Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.

127- Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.

128- Siz her yüksek yere bir alâmet dikerek eğleniyor musunuz?

129- Temelli kalacağınızı umarak sağlam yapılar mı ediniyorsunuz?

130- Yakaladığınız zaman, zorbalar gibi mi yakalıyorsunuz?

131- Artık Allah'dan korkun ve bana itaat edin.

132.134- Bildiğiniz şeyleri size veren, size davarlar, oğullar, bağlar, pınarlar ihsan eden (Allah'a karşı gelmek) den sakının.

135- Doğrusu sizin hakkınızda muazzam bir günün azabından endişe ediyorum.

136- (Onlar) şöyle dediler: Sen öğüt versen de, vermesen de bizce birdir.

137- Bu, öncekilerin geleneğinden başka bir şey değildir.

138- Biz azaba uğratılacak da değiliz.

139- Böylece onu yalancılıkla suçladılar; biz de kendilerini helâk ettik. Doğrusu bunda büyük bir ibret vardır; ama çokları iman etmezler.

140- Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

141- Semûd (kavmi) de Peygamberleri (Mürselleri) yalancılıkla suçladı.

142- Kardeşleri Sâlih onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?

143- Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir Resulüm.

144- Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.

145- Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.

146.148- Siz burada, bahçelerin, pınarların içinde; ekinlerin, salkımları sarkmış hurmalıkların arasında güven içinde bırakılacak mısınız (sanırsınız)?

149- (Böyle sanıp) dağlardan ustaca evler yontuyorsunuz (oyup yapıyorsunuz).

Sonra, beka makamında hak ile tahakkuk etmede istikamet istiyor ve şöyle diyor: *"Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat."* Bana hikmet ve Hak ile hükmetme yeteneği bahşet. Ki âlemin ıslahına ve halkın kemaline sebep kıldığın kimselerden olayım. Beni kendin için mahbup kıl, ki senin mahlukatın da ebediyete kadar beni sevsinler. Benim için "*sonra gelecekler içinde, iyilikle anılmak nasip eyle!"*

Hiç kuşkusuz, bir şeyi seven kimsenin onu sık sık iyilikle anması kaçınılmazdır. Bu, lazımın melzum yerine zikredilmesi türünden bir şeydir. "*Ancak Allah'a kalb-i selim ile gelenler başka.*" Yani kalbi temiz olarak Allah'a gelen kimse başka. Kalbin temiz ve selamette olması da iki şekilde olur: Birincisi, fıtrat itibariyle istidat eksikliğinden beri olması. İkincisi, yetişme esnasında nefsin sıfatlarının oluşturduğu perdelerden uzak olması. Bu ayetlerin akışı içinde zikredilen bütün nebilerin ruh veya kalp olarak tevil edilmesi mümkündür. Resullerin kavimlerinin onları yalanlamaları da nefsani kuvvetlerin, ruhanilerin edebiyle edeplenmekten, kâmillerin ahlakıyla ahlaklanmaktan kaçınmaları şeklinde tevil edilebilir. "*Sakınmaz mısınız?*" rezilliklerden kaçınmaz mısınız? *"Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir resulüm"* Hak'tan aldığım hikmetleri ve yakini manaları, vehimlere ve tahayyüllere bulaşmamış olarak size tebliğ yoluyla iletiyorum.

150- Artık Allah'dan korkun ve bana itaat edin.

151.152- Yeryüzünde (Arzda) bozgunculuk yapıp dirlik düzenlik vermeyen aşırı gidenlerin emrine uymayın.

153- Dediler ki: Sen, olsa olsa iyice büyülenmiş birisin!

154- Sen de ancak bizim gibi bir insansın. Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi bize bir mucize getir.

155- Salih: İşte (mucize) bu dişi devedir; onun bir su içme hakkı vardır, belli bir günün içme hakkı da sizindir, dedi.

156- Ona bir kötülükle ilişmeyin, yoksa sizi muazzam bir günün azabı yakalayıverir.

157- Buna rağmen onlar deveyi kestiler; ama pişman da oldular.

158- Bunun üzerine onları azap yakaladı. Doğrusu bunda, büyük bir ders vardır; ama çokları iman etmezler.

159- Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

160- Lût kavmi de Peygamberleri (Mürselleri) yalancılıkla suçladı.

161- Kardeşleri Lût onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?

162- Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir Resulüm.

163- Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.

164- Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.

165-166- Rabbinizin sizler için yarattığı eşlerinizi bırakıp da, insanlar içinden erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Doğrusu siz sınırı aşmış (sapık) bir kavimsiniz!

167- Onlar şöyle dediler: Ey Lût! (Bu davadan) vazgeçmezsen, iyi bil ki, sürgün edilmişlerden olacaksın!

168- Lût: Doğrusu, dedi, ben sizin bu işinizden tiksinmekteyim!

169- Rabbim! Beni ve ailemi, onların yapageldiklerinden (vebalinden) kurtar.

170- Bunun üzerine onu ve bütün ailesini kurtardık.

171- Ancak bir kocakarı müstesna. O, geride kalanlardan (oldu).

172- Sonra diğerlerini helâk ettik.

173- Üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki... Uyarılanların (fakat yola gelmeyenlerin) yağmuru ne de kötü!

174- Elbet bunda büyük bir ibret vardır; fakat çokları iman etmezler.

175- Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

176- Eyke halkı da Mürselleri (Peygamberleri) yalancılıkla suçladı.

177- Şuayb onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?

178- Bilin ki, ben size gönderilmiş emin bir resulüm.

179- Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.

180- Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.

181- Ölçüyü tastamam yapın, (insanların hakkını) eksik verenlerden olmayın.

182- Doğru terazi ile tartın.

183- İnsanların hakkı olan şeyleri kısmayın. Yeryüzünde (arzda) bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.

184- Sizi ve önceki nesilleri yaratan (Allah) dan korkun.

185- Onlar şöyle dediler: Sen, olsa olsa iyice büyülenmiş birisin!

186- Sen de, ancak bizim gibi bir beşersin. Bil ki, biz seni ancak yalancılardan biri sayıyoruz.

187- Şayet doğru sözlülerden isen, üstümüze gökten azap yağdır.

188- Şuayb: Rabbim yaptıklarınızı en iyi bilendir, dedi.

189- Velhasıl, onu yalancı saydılar da, kendilerini o gölge gününün azabı yakalayıverdi. Gerçekten o, muazzam bir günün azabı idi!

190- Doğrusu bunda büyük bir ders vardır; ama çokları iman etmezler.

191- Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

192- Muhakkak ki o (Kur'an) âlemlerin Rabbinin indirmesidir.

193.195- (Rasûlüm!) Onu Rûhu'l-emîn (Cebrail) uyarıcılardan olasın diye, apaçık Arap diliyle, senin kalbine indirmiştir.

196- O, şüphesiz daha öncekilerin Kitablarında da vardır.

197- Benî İsrail bilginlerinin onu bilmesi, onlar için bir delil değil midir?

198.199- Biz onu Arapça bilmeyenlerden birine indirseydik de, bunu onlara o okusaydı, yine ona iman etmezlerdi.

200.201- Onu günahkârların kalplerine böyle soktuk. Onun için, acıklı azabı görünceye kadar ona iman etmezler.

202- İşte bu (azap) onlara, kendileri farkında olmadan, ansızın geliverecektir.

203- O zaman: Bize (iman etmemiz için) mühlet verilir mi acaba? diyeceklerdir.

204- (Durmadan mucize talebiyle) onlar bizim azabımızı mı çarçabuk istiyorlardı?

205.206- Ne dersin! Eğer biz onları yıllarca yaşatıp nimetlerden faydalandırsak, sonra tehdit edilmekte oldukları (azap) başlarına gelse!

207- Faydalandırıldıkları nimetler onlara hiç yarar sağlamayacaktır.

208.209- Biz hiçbir memleketi, öğüt vermek üzere (gönderdiğimiz) uyarıcıları olmadan yok etmemişizdir. Biz zalim değiliz.

210- O'nu (Kur'an'ı) şeytanlar indirmedi.

211- Bu onlara düşmez; zaten güçleri de yetmez.

212- Şüphesiz onlar, vahyi işitmekten uzak tutulmuşlardır.

“Artık Allah’tan korkun.” tecrit ve tezkiye esnasında Allah’tan sakının *“ve bana itaat edin.”* aydınlanma ve erdemlerle bezenmede bana uyun. “*Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum.”* Sizin yanınızdaki lezzetleri ve cüzi idrakleri talep etmiyorum, çünkü benim onlara ihtiyacım yoktu. *“Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.”* O, bana külli mana ve hikmetleri ilka eder, kutsi leziz nurlarıyla aydınlatır beni. *“Onu şeytanlar indirmedi.”* Çünkü şeytanların bir şeyi indirmesi, ancak istidatların pislik, hile, düzen, hainlik, kalleşlik gibi rezillikler bakımından uyumlu oluşları nedeniyle nefislerin kabul etmesi durumunda gerçekleşir. Çünkü şeytanların idrakleri vehim ve hayal türündendir. Bu yüzden, nefsin sıfatlarından arınan, vehim ufkundan kutsi tarafa yükselen, nefsi, ruhani nurlarla, parlak alevli lambalarla aydınlanan, faal akılla bütünleşmek suretiyle aklı parlayan, en yüce âlemden irfan ve hakikât almaya başlayan kimseye şeytanların inmesi uygun düşmediği gibi ona inmeleri de imkânsızdır. Sonra şeytanların irfanı, hakikâtleri, külli anlamları ve şeriatları kapmaları da mümkün değildir. Çünkü onlar, ruh semasından, en yüce melekuttaki konuşmaları dinlemekten uzak tutulmuşlardır. Kutsi nurların yakıcı alevleriyle ve akli burhanlarla kovalanmışlardır. Çünkü vehmin kapasitesi kalbin ufkunun ve sadrın makamının ötesine geçip sırra ulaşamaz. Böyle iken en yüce ufukta olup yaklaşıp da iyice yakın olana ulaşması mümkün müdür?

213- O halde sakın Allah ile beraber başka ilaha (varlık vererek) kulluk edip yalvarma, sonra azap edilenlerden olursun!

214- (Önce) en yakın akrabanı uyar.

215- Sana uyan müminlere (merhamet) kanadını indir.

216- Şayet sana karşı gelirlerse de ki: Ben sizin yaptıklarınızdan muhakkak ki uzağım.

217- Sen O mutlak galip Aziyz ve engin merhamet sahibi Rahıym’e güvenip dayan.

218- O ki, kıyam (ayağa kalktığın zaman)da seni görüyor.

219- Secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor).

"O halde, sakın Allah ile beraber başka ilaha kulluk edip yalvarma." Nefsin zuhur etmesi suretiyle başka varlığa varlık vererek yönelme, çokluk yüzünden birlikten perdelenme. *"Sonra azap edilenlerden olursun."* Uyum ve murakabe şeklinde inmekle olmasa da şeytanların telkiniyle azap çekersin. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: *"Şeytan onun dilediğine katmaya kalkışır."* (Hac, 52) çünkü vahyin alınması sırasında şeytanların inmesinden, beraberliklerinden ve saptırmalarından emin olunsa da uyarıda ve uyarılanların akıllarının ve nefislerinin düzeyine inip telkinde bulunmalarından emin olunmaz. "*En yakın akrabanı uyar."* İstidatları senin istidadına yakın, fıtrat itibariyle halleri senin haline uygun olanları uyar. Çünkü kabul, ancak nefis itibariyle bir nevi türdeşlik ve ruhların yakınlığı ile gerçekleşir. "*Kanadını indir."* Sana tabi olan müminlerin mertebesine inerek onların üzerine koruyucu kanatlarını indir, ki onlara anlayacakları dilleriyle hitap edesin, onları bulundukları makamdan yükseltip yukarı çıkarasın. Aksi takdirde sana tabi olmaları mümkün olmaz. *"Şayet sana karşı gelirlerse…"* tortuların çöreklenip kalıcılaşmasından ve perdelerin yoğunluğundan dolayı sana karşı gelirlerse, onların kuvvetinden, kudretinden, kendi kuvvet ve kudretinden uzaklaş, Allah'ın fiillerinde fena bulup tevekkül et. Çünkü onlar da, sen de Allah'ın dilemediği bir şeye güç yetiremezsiniz. Ancak O'nun dilediği olur. Tevekkülünde ve kendi fiillerinden fena bulmanda O'nun fiillerinin kaynakları olan izzeti-ki asilerden dilediğini onunla kahreder ve onları perdeleyip imandan alıkoyar- ve rahmeti-ki onunla merhamet eder ve hidayet ehlinden dilediklerine hidayet eder- müşahede et. Çünkü perdelenmişler, O'nun kahrı ve celaliyle perdelenirler, hidayete erenler de O'nun lütuf ve cemaliyle doğru yolu bulurlar. Senin bu hususta hiçbir yetkin yoktur. Sen dilediğini doğru yola iletemezsin. Ama Allah dilediğini hidayete erdirir. "*O ki…seni görüyor."* Senin yanında hazır bulunuyor ve seni koruyor kıyama "*kalktığın zaman…"* küçük kıyamet sırasında hayatta, orta kıyamet sırasında fıtratta ve büyük kıyamet sırasında istikamet üzere vahdette seni koruyor. "*Dolaşmanı da…"* Allah'ın fiilleri, sıfatları ve zatı içinde nefis, kalp ve ruh olarak fanilik çerçevesinde faniler zümresi arasında dolaşmanı, ilk yaratılıştan önce de Allah'ta fena bulmuş ataların olan Nebilerin sulplerinde dolaşmanı görüyor.

220- Her şeyi işiten Semî, her şeyi bilen Alîm O'dur.

221- Şeytanların ise kime ineceğini size haber vereyim mi?

222- Onlar, günaha, iftiraya düşkün olan herkesin üstüne inerler.

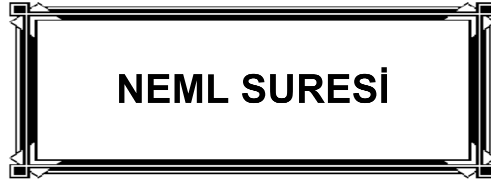
223- Bunlar, (şeytanlara) kulak verirler ve onların çoğu yalancıdırlar.

224- Şairler(e gelince), onlara da sapıklar uyarlar.

225.226- Onların her vâdide başıboş dolaştıklarını ve gerçekte yapmadıkları şeyleri söylediklerini görmedin mi?

227- Ancak iman edip iyi işler yapanlar, Allah'ı çok çok ananlar ve haksızlığa uğratıldıklarında kendilerini savunanlar başkadır. Haksızlık edenler, hangi dönüşe (hangi akıbete) döndürüleceklerini yakında bileceklerdir.

"Çünkü her şeyi işiten…Odur." Söylediklerini işitir. "*Her şeyi bilen O'dur."* Bildiklerini de bilir. Söylediklerinin ve bildiklerinin şeytanların sözleri ve telkinleri olmadığını bilir. De ki: " *…size haber vereyim mi?"* bu ifade yüce Allah'ın *"bu onlara düşmez; zaten güçleri de yetmez."* sözünün anlamını pekiştirmeye yöneliktir. Çünkü iftira ve günah; bulanık, habis, karanlık, süfli ve aradaki münasebet ve uyumdan dolayı şeytanlardan destek gören, türdeşlik nedeniyle onların telkinlerine ve inişlerine müsait nefislerin hususiyetidir. Ki bunlar arasında vezinli veya vezinsiz şiirsel kıyaslardan ve batıl yalanlardan oluşan hayali süslere binen şairler de yer alırlar. Bu hususta ancak sapık şaşkınlar şairlere uyarlar, onların yalan yanlış sözlerini, iftiralarını kabul ederler. Ama marifetleri, hakikâtleri, adabı, öğütleri, ahlak kurallarını, faziletleri ve insanlara faydalı olan şeyleri nazım şeklinde takdim ederek, onları bu tür erdemleri talep etmeye teşvik edenler, buna yönelik arzularını arttıranlar müstesnadır. Doğrusunu Allah herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1 Tâ. Sîn. İşte bunlar Kur'an'ın, apaçık Mübiyn bir Kitab'ın âyetleridir.

2- Mü’minler için bir huda (hidayet rehberi) ve bir büşra(müjde)dir.

3- Onlar ki, salâtı (namazı) ikame ederler, zekat’ı verirler ve onlar ahirete de yakinen inanırlar.

“Tâ. Sîn.” Yani, aslı nefsin sıfatlarından temizlik, asıl itibariyle istidadın noksanlıklardan beri olması olan *“Tâ. Sîn. Mîm.”* de (Şuara Suresinde) zikredilen bu büyük sıfatlar “*Kur’an’ın… ayetleridir.”* yani Kur’ani aklın ayetleridir. Bu da bütün kemalatı batıni olarak kapsayan hamdi istidattır. Büyük kıyamette zuhur edip fiilde tebarüz edince Furkan’a dönüşürler.

“*Bir huda (hidayet rehberi) ve büşra(müjde)dir.”* ifadesi “Tâ. Sîn. Mîm.” (Şuara) suresindeki “ Mîm” in yerini almaktadır. Çünkü Hakk’ı bulmak, vasıl olmak suretiyle müjdeye nail olmak, ancak ilmi kemalden sonra olabilir. Bilindiği gibi, “tekamül” ettirmek demek olan, başkasını doğru yola, hidayete iletmek, “kemal” dediğimiz ilmin ayrılmaz parçasıdır. Buna sahip olununca öbürü için de yeterlilik kazanılmış olur. Bu ikisi (hidayet ve müjde) “Tâ. Sîn. Mîm.” Zikredilen sıfatlara işaret etmek için yer alan “tikle” edatının mamulleri ve halleri konumundadırlar. Nitekim, böyle de zikredilmiştir. Yani müminler için, tevhid ilmine kesin olarak inanan yakin sahipleri için hidayet veren ve müjdeleyendir. “*Onlar…kılarlar…”* huzur ve murakabe namazını eda ederler. “*Zekâtı verirler.”* Nefislerin sıfatlarının zekâtını verirler. Tecrit ve mücahede ile temizlenirler. “*Ahirete de”* müşahede makamına da “ *kesin olarak iman ederler.”* Yani mükaşefe halinde bizzat gözlemlemeye kesin olarak inanırlar. Rasul de onları buna hidayet eder. Onları zat cennetiyle ve en büyük başarıyla müjdeler.

4- Şüphesiz biz, ahirete inanmayanların işlerini kendilerine süslü gösterdik; o yüzden bocalar dururlar.

5- İşte bunlar, azabı en ağır olanlardır; ahirette en çok ziyana uğrayacaklar da onlardır.

6- (Rasûlüm!) Şüphesiz ki bu Kur'an, hikmet sahibi ve her şeyi bilen Allah tarafından sana verilmektedir.

7- Hani Musa, ailesine şöyle demişti: Gerçekten ben bir ateş gördüm. (Gidip) size oradan bir haber getireceğim, yahut bir ateş parçası getireceğim, umarım ki ısınırsınız!

8- Oraya geldiğinde şöyle seslenildi: Ateşin bulunduğu yerdeki ve çevresindekiler mübarek kılınmıştır! Âlemlerin Rabbi Allah, Subhan (eksikliklerden münezzeh)dir.!

"Şüphesiz…ahirete inanmayanların…" nefislerinin kemalatı ve amellerinin heyetleriyle süslenmesi sebebiyle perdelenmiş kimseler "*bocalar dururlar."* Hakk'ın sıfatlarını ve tecellilerinin nurlarını idrak etme karşısında gözleri kördür. Aksi takdirde, kendi sıfatları ve fiilleriyle perdelenmezlerdi, bilakis onlardan fena bulurlardı. "*İşte bunlar, azabı en ağır olanlardır."* Perdelenmişlik ateşiyle, sıfat tecellileri lezzetlerinden yoksunlukla azap çekerler. "*Ahirette de …onlar…"* büyük kıyamette zatın keşfi makamında "*en çok ziyana uğrayanlar"* olacaklardır. Çünkü, kendi sıfatlarından ve fiillerinden oluşan perdeleri alabildiğine kalın ve koyu olacaktır. İki cennetten ve lezzetlerinden nasipsiz olacaklardır. "*Şüphesiz bu Kur'an…verilmektedir."* Bu Kur'ani akıl "*tarafından…"* ilk sıfattaki vahdet cemi aynından sana verilmektedir.Ki onunla teklik huzuru arasında perde yoktur. Bilakis, onun kendisi en kutsal hicaptır ki, furkani akıllardan bütün istidatlara, onların erbaplarına sabit insani aynlardan feyiz bahşetmektedir. "*Hikmet sahibidir."* tam ve sonsuz hikmet, her şeyi kapsayan kuşatıcı ilim sahibidir.

Hakk'ın ilimleri ve hikmetleri kapsamında Kalp Musa'sının nefisten, zahiri ve batıni hislerden oluşan ailesine "*durun…"* dediği vakti de zikret. Yerinizde durun, şaşırmayın, hareket ederek vaktimi karıştırmayın. *"Gerçekten…ben gördüm."* Basiret gözüyle *"bir ateş"* gördüm. Ama ne büyük bir ateş! Faal akıl ateşiydi o. " *size oradan bir haber getireceğim."* Allah'ın yoluna dair bilgi getireceğim. Musa o an, hayvani kuvvetler

sürülerini güttüğü ve hayvani nefisle evlendiği için Allah'a giden yolu yitirmişti. *"Yahut bir ateş parçası getireceğim."* Ateşin yanına vardığım ve onunla aydınlandığım zaman sizi aydınlatacak bir ışık şulesi getireceğim. "*Umarım ki ısınırsınız."* Bedene meyletme, ona dayanma, tutkulu arzularına eğilim gösterme soğuğundan ısınırsınız. Bu ateşin hareketiyle benim cennetlerime özlem duyarsınız, benim sevgimle de sadır makamına iştiyakla yönelirsiniz.

"Oraya geldiğinde şöyle seslenildi: …mübarek kılınmıştır." Hayırları çoğaltılmıştır. "*Ateşin bulunduğu yerdekiler"* yani, İlahi sıfatların tecellileriyle, hakiki kemalatın vecdiyle ve nübüvvetten konuşma makamıyla ateşe ulaşan Kalp Musa'sı ile *"ateşin çevresindekiler"* ruhani kuvvetler ve semavi melekler mukaşefe nurlarıyla, ilimlerin sırlarıyla, kutsi hüküm ve teyitlerle, sır ve zevk halleriyle mübarek kılınmışlardır. "*Âlemlerin Rabbi Allah, Subhan'dır"* eksikliklerden münezzeh; nefsani sıfatlardan, bedensel örtülerden, noksanlık ve ayıplardan tecerrüt etmek suretiyle Allah'ın zatını tenzih et!

9- Ey Musa! İyi bil ki, Ben, mutlak galip "Aziyz", "Hakiym" hikmet sahibi Allah'ım!

10- Asanı at! Musa (asayı atıp) onu yılan gibi deprenir görünce dönüp arkasına bakmadan kaçtı. (Kendisine dedik ki): Ey Musa! Korkma; çünkü benim huzurumda mürseller (peygamberler) korkmaz.

11- Ancak, kim haksızlık eder, sonra, işlediği kötülük yerine iyilik yaparsa, bilsin ki ben (ona karşı da) çok bağışlayıcı "Ğafur", çok merhamet sahibi "Rahıym"im.

12- Elini koynuna sok da kusursuz bembeyaz çıksın. Dokuz mucize ile Firavun ve kavmine (git). Çünkü onlar artık yoldan çıkmış bir kavim olmuşlardır.

13- Mucizelerimiz onların gözleri önüne serilince: «Bu, apaçık bir büyüdür» dediler.

14- Kendileri de bunlara yakînen inandıkları halde, zulüm ve kibirlerinden ötürü onları inkâr ettiler. Bozguncuların sonunun nice olduğuna bir bak!

"*Ben…Allah'ım!"* Senin nefsini ve her şeyi kendinde yok etmek suretiyle kahreden güçlü "Aziyz" olan Allah'ım! "*Hakiym*" Hikmet

sahibi… sana hikmeti öğreten ve seni bu hikmet aracılığıyla mükâleme makamına ileten benim. "*At!...*" kutsiyet şualarının birleşiminden meydana gelen kutsi nefsinin asasını at. Riyazet ile kontrol etmekten halef olarak bırak. Salıver, hareket etmesine engel olma. Çünkü o aydınlanmıştır. "*Onu…görünce…*" kımıldadığını, hareket ettiğini görünce. Zuhur etmek suretiyle galip gelmiş "*yılan gibi…*" görünce. *"döndü…"* Hakk'ın tarafına döndü ve *"kaçtı…"* nefsin zuhur etmesinden korktu. *"Arkasına bakmadı…"* yani dönüp bakmadı ve varlık kalıntısını yakalamakla meşgul oldu. *"Korkma!"* nefsin istilasından ve perdenin zuhur etmesinden korkma. Çünkü nefis, irade ile ölmesinden ve riyazetle fena bulmasından sonra dirilir de kendi başına bağımsız kalırsa ve kendi emrini uygulayan bir müstebit gibi hareket ederse, bu takdirde bir perde ve sınama aracı olur. Ama ruhun nuru ve Hakkani muhabbetle kımıldayan bir yılan gibi benim emrimle hareket ederse, o takdirde perde olmaz.

"*Çünkü benim huzurumda mürseller korkmaz.*" Fena sonrası beka ile gönderdiğim ve nefislerini kendi hayatımla dirilttiğim Resuller korkmazlar. "*Ancak haksızlık edenler*" başka. İstikamet vaktinden ve beka makamının muhkemleşmesinden önce nefsin zuhuru ile zulmedenler başka. Bu, içinde bulunduğu hal açısından bir zulümdür, bundan tevbe edip bağışlanma dilemesi ve sınavdan geçirilmekten korkması gerekir. "*Sonra…yerine iyilik yaparsa…*" korkarak, nefsi ezmek suretiyle günahını giderirse, nefsin şerrinden Hakk'ın tarafına sığınırsa "*işlediği kötülük yerine…*" işlediği kötülüğe karşılık olarak tevbe ederse. Nefsi hangi sıfatla zuhur etmişse, ondan pişmanlık duyarsa "*bilsin ki ben çok bağışlayıcıyım.*" kendi nurumla nefsinin karanlıklarını örterim. *"Çok merhamet sahibiyim."* Bağışlama ve örtmeden sonra kendisiyle zahir olduğu sıfatının yerine kaim olan sıfatımla ona merhamet ederim.

"*Elini…sok.*" ilmi aklı " *koynuna*" nefis elbisesi altında kalbe bitişik olarak sol koynuna sadır (göğüs) kısmına sok. *"Bembeyaz olarak çıksın."* kudret sahibi nurani bir şey olarak çıksın. "*Kusursuz olarak.*" telvin olmadan, kendi sıfatlarından biriyle zuhur etmeden. Bilakis nurla aydınlanmış olarak.

“Dokuz mucize ile…” Yani, kutsi nefis ile diri ilmi akıl arasındaki bu iki mucize (ayet) ile git. Biri kalbin hayatıyla aydınlanmıştır, ikincisi de onun nuruyla. Bunlar sana verilen dokuz mucize arasında yer alırlar. İşte bunlar, o dokuz mucizeden ikisidir. Geri kalan yedi mucize ise kelamcıların terminolojisinde “yedi kadim” olarak nitelendirilmiştir ki, bunlar Hakk’ın kalbe tecelli ettiği yedi İlahi sıfattır. Ki kalp böylece O’nun sıfatlarının yerine kaim olur. Bunlar: hayat, kudret, ilim, irade, semi ve basar sıfatlarıdır. Kötülüğü emreden, benliğiyle perdelenmiş nefis Firavunu ve *“kavmi”* , kuvvetleri ile konuş. Hangi sıfatla ve hangi mazharda ve nerede firavunluğuyla zuhur ederse ona bu sıfatlarla git. “*Çünkü onlar artık yoldan çıkmış bir kavim olmuşlardır.”* Kendileri olarak zuhur etmek suretiyle Hak dinden ve ibadetinden çıkıp hevanın dinine girmiş ve tevhidi inkâr etmişlerdir. “*Mucizelerimiz onların gözlerinin önüne serilince.”* ayetlerimiz görünür ve aydınlık şekilde onların önüne konulunca hayrete düştüler. *“Onları inkâr ettiler.”* Nefislerinin sıfatlarıyla ve muhalefetleriyle zuhur ederek mucizelerimizi inkâr ettiler. *“Zulüm ve kibirlerinden ötürü…”* nefisleri ilim ve akıl yoluyla bunlara kani olduğu halde firavunluklarından, büyüklenmeyi alışkanlık haline getirdiklerinden ve adalet melekesine sahip olmadıklarından dolayı onları inkâr ettiler. “*…Nice olduğuna bak!”* katran denizinde boğulmak suretiyle belirginleşen akıbetlerine bir bak. Çünkü beden arzında tuğyan ederek bozgunculuk yapmışlardı.

15- And olsun ki biz, Davud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Onlar: Bizi, mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun, dediler.

16- Süleyman Davud'a vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden (nasip) verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur.

17- Süleyman'ın, cinlerden, insanlardan ve kuşlardan müteşekkil orduları toplandı; hepsi bir arada (onun tarafından) düzenli olarak sevk ediliyordu.

“Ant olsun ki biz, Davud’a…verdik.” Ruh Davud’una ve *“Süleyman’a”* kalp Süleyman’ına *“ilim”* verdik. Onlar genel Rabbani sıfatlarla sıfatlanmışlardı. *“Bizi, mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah’a hamd olsun.”* şeklindeki sözlerinden de bu anlaşılıyor.

Kalp *"Süleyman"* ı kral olan Ruh *"Davud"* una siyaset, nübüvvet ve hidayet olarak varis oldu. *"Ve dedi ki: Ey insanlar!..."* Yani, bedensel kuvvetlerin başına reis olduğu zaman onlara seslendi ve şöyle dedi: *"Bize kuş dili öğretildi."* Ruhani kuvvetler kuşlarının dili öğretildi. *"Ve bize her şeyden verildi."* külli ve cüzi idraklerden, kesbi ve Vehbi kemalattan verildi. *"Doğrusu bu apaçık bir lütuftur."* Bu zahir bir kemaldir ki, bu kemale sahip olan kişi başkalarından üstün olur, onlara ağır basar.

"Süleyman'ın…orduları toplandı." Vehmi ve hayali kuvvetler cinlerinden ve onların etkenlerinden, zahiri duyu insanlarından ve ruhani kuvvetler kuşlarından oluşan orduları, heva rüzgârının boyun eğdirilmesi ve musallat olması, ameli akılla hükmetmesi neticesinde toplandı. Süleyman, mutedil mizaç perdesine konmuş sadır kürsüsü üzerinde oturmuştu.

"Hepsi bir arada düzenli olarak sevk ediliyordu." Baştakiler, sondakilerin yetişip aynı hizaya gelmeleri için durdurulurdu. Akli görüş uyarınca konumlanıyorlardı. Bazısı ifrata kaçıp ileri gitmez, bazısı da tefrite düşüp geride kalmazdı.

18- Nihayet Karınca vâdisine geldikleri zaman, bir karınca: Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin; Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin! dedi.

19- (Süleyman) onun sözünden dolayı gülümsedi ve dedi ki: ***Rabbî evzi'nî en eşrure nı'meteke'lletî enamte aleyye ve alâ valideyye ve en e'amele salihan terdâhu ve edhılnî birahmetike fî ibadike'ssalihîyn.*** */ Ey Rabbim! Beni, gerek bana gerekse ana-babama verdiğin nimete şükretmeye ve hoşnut olacağın iyi işler yapmaya muvaffak kıl. Rahmetinle, beni iyi kulların arasına kat.*

"Nihayet karınca vadisine geldikleri zaman…" ilmi hikmet yolunda bayağı melekeleri kat ederken mal ve sebepler biriktirme hırsı karıncası vadisine geldiklerinde "*Bir karınca…dedi."* Kötülük melekesi ve hırs etkenlerine kaynaklık eden meleke. Söylendiğine göre akıl gücü onun ayağını kırdığı, hızlı yürüyüşünden dolayı tabiatına ve tabiatının gereklerine muhalefet ettiği için topal kalmıştı. "*Ey karıncalar!..."* zapt edilemez hırs etkenleri "*Yuvalarınıza girin; Süleyman ve ordusu…sizi*

ezmesin!" yuvalarınızda, yerlerinizde ve karargâhlarınızda saklanın, ki kalp ve ruhani kuvvetler, öldürmek ve yok etmek suretiyle sizi kırmasınlar. İşte bu, faziletli melekeler kazanmak ve ahlakı dengelemek suretiyle gerçekleştirilen hükmi bir seyirdir. Yoksa sıfatların tecellileriyle fena bulunduğu sırada büyüğünden küçüğüne kadar karıncalar için ne bir ayn kalır ne de eser.

"*Süleyman, onun sözünden dolayı gülümsedi."* Bayağı melekelerin ortadan kalkması ve faziletli melekelerin gerçekleşmiş olması nedeniyle sevindi. Bunun üzerine kendisine, sıfatlarıyla ve fiilleriyle sıfatlanmak, nefsinin sıfatlarından ve fiillerinden fena bulmak şeklinde bahşettiği nimete, anne ve babasına, yani ruha ve nefse, ruhun kemalinden ve aydınlığından, nefsin de ondan etkilenmeye açık olmasından ibaret olan nimete şükretmesini muvaffak kılması için dua etti ve "*Ey Rabbim! Beni, gerek bana gerekse ana-babama verdiğin nimete şükretmeye ve hoşnut olacağın iyi işler yapmaya muvaffak kıl."* Sıfatlarının tecellilerinin hakkını yerine getirmede ve senin vechin ve zatının nuru için eda ettiğim kalbi ibadetlerde istikamet üzere olmamı sağla. "*Beni…kat."* rahmetinle "*iyi kullarının arasına."* Yani zatının kemaliyle, âlemin salahının ve kullarının kemalinin sebebi olan kâmiller zümresine kat beni.

20- (Süleyman) kuşları gözden geçirdi ve şöyle dedi: Hüdhüd'ü niçin göremiyorum? Yoksa kayıplara mı karıştı?

21- Ya bana (mazeretini gösteren) apaçık bir delil getirecek ya da onun canını iyice yakacağım yahut onu boğazlayacağım!

22- Çok geçmeden (Hüdhüd) gelip: Ben, dedi, senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sebe'den sana çok doğru (ve önemli) bir haber getirdim.

23- Gerçekten, onlara (Sebelilere) hükümdarlık eden, kendisine her şey verilmiş ve büyük bir tahtı olan bir kadınla karşılaştım.

24- Onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Şeytan, kendilerine yaptıklarını süslü göstermiş de onları doğru yoldan alıkoymuş. Bunun için doğru yolu bulamıyorlar.

"Gözden geçirdi…" ruhani kuvvetler kuşlarının durumunu. Düşünen kuvvet Hüdhüd'ünü kuşlar arasında göremedi. Çünkü düşünen kuvvet, vehmin emrine girdiği zaman tahayyül eder. Böyle bir durumda düşünme gücü kayıptır, daha doğrusu yoktur. Düşünme gücü olabilmesi

için akla itaat etmesi gerekir. *"Onun canını iyice yakacağım."* vehme itaat etmekten alıkonmak ve akla itaat etmek hususunda güçlü bir riyazete tabi tutacağım. "*Yahut onu boğazlayacağım."* Öldüreceğim. Yahut " *bana apaçık bir delil getirecek"* tir. Ya da bu davranışı, özünün saflığı ve zatının aydınlığı nedeniyle zaten aklın emrinde gerçekleşmiş olacaktır ve bu hareketine dair bana açık bir delil getirecektir.

"Çok geçmeden…" kutsi bir varlık olduğu için riyazet zamanı fazla sürmedi, temiz olduğu için öldürülmesine gerek kalmadı. Derken, apaçık bir delille çıkıp geldi. En sahih yöntemlerle delilleri düzenleyip sunmakta mahir olmuştu. Dedi ki: "*Ben, senin bilmediğin bir şeyi öğrendim."* Beden şehrinin hallerine, küllilerle birlikte cüzileri de idrak etmeye dair şeyler öğrendim. Çünkü kalp kendi başına, bizzat ancak külli şeyleri idrak eder ve bunları kıyas terkibinde, sonuç çıkarmada, görüşler ve fikirler istimbat etmede cüzi şeylere eklemez. Bunu gerçekleştirdiği zaman, bütün âlemlerin hallerini ihata eder, iki cihanın iyiliklerini bir araya getirir. "*Sebe'den sana…getirdim."* ceset şehrinden "*doğru bir haber."* apaçık, duyularla müşahede edilen bir haber getirdim.

"Gerçekten, onlara hükümdarlık eden…bir kadınla karşılaştım." Bundan maksat, mutasavvıfların ıstılahında nefis olarak isimlendirilen hayvani ruhtur. *"Kendisine her şey verilmiştir."* Bedeni yöneteceği, bedene hükmetmesini sağlayan tüm sebepler verilmiş. "*Ve büyük bir tahtı var…"* bedensel tabiattan ibaret bir tahtı var ve ona dayanmaktadır, mutedil mizaçtan müteşekkil unsuri yalın tabiatlardan yükselişi heyetiyle bu tahta kurulmaktadır. Ya da Sebe şehri cismani âlem, taht da arş olarak yorumlanabilir. "*Onun ve kavminin…secde ettiklerini gördüm."* Hak'tan perdelenmiş geçimlik, dünyevi akıl güneşine boyun eğip emrine girmek, hükmünü kabul etmek suretiyle secde ettiklerini gördüm. Ruhun emrine uymuyorlardı, tevhid kervanına katılmıyorlardı, Hakk'ın emrine uymuyor, ona ibadet etmiyorlardı. "*Kendilerine…süslü göstermiş."* vehim şeytanı "*yaptıklarını…"* bedensel şehvet ve lezzetleri elde etmekten, cismani kemalatı gerçekleştirmekten ibaret amellerini onlara süslü göstermiştir. "*Onlar…alıkoymuş…"* Hakk'ın yolundan, adaletli erdem yolunda yürümekten menetmiş. *"Bunun için doğru yolu bulamıyorlar."* tevhidi ve dosdoğru yolu bulamıyorlar.

25- (Şeytan böyle yapmış ki) semalarda ve arzda gizleneni açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah'a secde etmesinler.

26- "O" Allah'dır. İlah yoktur ancak "O" vardır. Aziym Arş'ın Rabbi'dir.

27- (Süleyman Hüdhüd'e) dedi ki: Doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mısın, bakacağız.

" *…Allah'a secde etmesinler"* diye. Yani onları doğru yoldan alıkoymuş ki, içlerinde potansiyel olarak bulunan kemalatlarını fiiliyata çıkarmak üzere boyun eğmesinler, itaat etmesinler. "*Gizleneni açığa çıkaran."* Ruhlar semalarından ve cisim arzında gizlenmiş potansiyel kemalatı dışarı çıkarır. "*Gizlediğinizi…bilir."* Onların içinde bilkuvve bulunan ve perdeleyici amellerle gizledikleri, istidatta mevcut olduğu halde, akıl düzeyine çıkmaları engellenen kemalatı bilir. "*Açıkladığınızı bilir."* Karanlık heyetlerden, bayağı ahlaklardan sergilediğiniz şeyleri de bilir. "*İlah yoktur ancak "O" vardır"* Kulluk ancak O'na yönelik gerçekleştirilir, sadece O'na boyun eğilir. "*Aziym Arş'ın Rabbi"* dir. Her şeyi kuşatan arşın sahibidir *"O" Allah'dır.*

O'nun arşının azameti ve büyüklüğü karşısında nefis Belkıs'ının tahtı ne de küçüktür! Böyle iken nasıl Allah'a itaat etmezsin de nefis Belkıs'ının tahtının sevgisiyle Ona itaat etmekten perdelenirsin?! "*Doğru mu söyledin…bakacağız."* akli bir yöntemle sapıklıklarını ifade etmekte ve bütün hallerini kavramış gibi davranmada doğru mu söylüyorsun "Y*oksa yalancılardan mısın?"* göreceğiz. Yoksa vehme mi tabi oldun, fasit hayalleri mi düzdün, anlayacağız.

28- Şu mektubumu götür, onu kendilerine ver, sonra onlardan biraz çekil de, ne sonuca varacaklarına bak.

29- (Süleyman'ın mektubunu alan Sebe' melikesi,) «Beyler, ulular! Bana çok önemli bir mektup bırakıldı» dedi.

30- «Mektup Süleyman'dandır, ***Bismillahirrahmanirrahiym*** */ rahmân ve rahîm olan Allah adıyla (başlamakta) dır.*

31- «Bana baş kaldırmayın, teslimiyet gösterip bana gelin, diye (yazmaktadır)».

32- (Sonra Melike) dedi ki: Beyler, ulular! Bu işimde bana bir fikir verin. (Bilirsiniz) siz yanımda olmadan (size danışmadan) hiçbir işi kestirip atmam.

33- Onlar, şu cevabı verdiler: Biz güçlü kuvvetli kimseleriz, zorlu savaş erbabıyız; buyruk ise senindir; artık ne buyuracağını sen düşün.

34- Melike: Hükümdarlar bir memlekete girdiler mi, orayı perişan ederler ve halkının ulularını alçaltırlar. (Herhalde) onlar da böyle yapacaklardır, dedi.

35- Ben (şimdi) onlara bir hediye göndereyim de, bakayım elçiler ne (gibi bir sonuç) ile dönecekler.

36- (Elçiler, hediyelerle) Süleyman'a gelince şöyle dedi: Siz bana mal ile yardım mı ediyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Hediyenizle (ben değil) siz sevinirsiniz.

"Şu mektubumu götür…" ameli hikmeti ve İlahi şeriatı götür. *"Onu kendilerine ver, sonra onlardan biraz çekil de, ne sonuca varacaklarına bak."* İtaat edip boyun eğmeyi kabul edecekler mi, yoksa yüz mü çevirecekler? *"Mektup Süleyman'dandır…"* çünkü kalpten sudur etmiş ve fikir vasıtasıyla nefse ulaştırılmıştır. *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyladır."* İstidat bahşetmek, onun içinde potansiyel olarak bulunan aletleri akıl düzeyine çıkarmak, ona uygun ahlak ve sıfat mahiyetindeki kemalatı bahşetmek niteliğine sahip olan zatın adıyladır. *"Bana baş kaldırmayın."* Galibiyet kurmaya, istila etmeye kalkışmayın. "*Bana gelin…"* boyun eğmiş ve teslim olmuş olarak.

Melike'nin *"Beyler, ulular! Bu işimde bana bir fikir verin."* diye başlayan sözleri, nefsin, kabiliyetine, cevherinin temizliğine, görkem ve hakimiyet heyeti sayesinde kendi kuvvetlerinin desteği ve müşavereleri olmadan kabul etmesine imkân olmamakla birlikte, kuvvetlerine karşı muhalefet edebildiğine işaret etmektedir. Bir memleketin perişan edilmesi, üstün ve şerefli olanlarının zelil kılınması, bunların hazlardan ve lezzetlerden men edilmelerine, kuvvetlere galip gelip istila eden unsurların riyazetle ezilmelerine işarettir. *"Ben onlara bir hediye göndereyim."* Maddi idrakler, nefsani şehvetler, vehmi ve hayali lezzetler mallarından, heyulani maddeler desteğinden oluşan bir hediyeyi dürtüler, iç güdüler ve etkenler eliyle süslü gösterip kolaylaştırmak suretiyle onlara göndereyim de "*bakayım."* Kabul

edecek mi, yumuşayarak nefse meyledecek mi? Yoksa onu reddedecek de Hakk'a meyilde kararlılık mı gösterecek? *"Allah'ın bana verdiği…"* yakini marifetler, kutsi hakikâtler, akli lezzetler ve nurani müşahedeler *"size verdiğinden daha iyidir."* Size verdiği maddi, hayali ve vehmi süslerden daha iyidir. "*Hediyenizle siz sevinirsiniz."* Biz değil. Biz ancak Allah katındaki nimetlerle seviniriz, yukarıda zikredilen şeylerle değil.

37- Onlara geri dön! İyi bilsinler ki, kendilerine asla karşı koyamayacakları ordularla gelir, onları muhakkak surette hor ve hakir halde oradan çıkarırız!

38- (Sonra Süleyman müşavirlerine) dedi ki: Ey ulular! Onlar teslimiyet gösterip bana gelmeden önce, hanginiz o melikenin tahtını bana getirebilir?

39- Cinlerden bir ifrit: Sen makamından kalkmadan ben onu sana getiririm. Gerçekten bu işe gücüm yeter ve bana güvenebilirsiniz, dedi.

40- Kendisin de Kitaptan (Allah tarafından verilmiş) bir ilmi olan kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. (Süleyman) onu (melikenin tahtını) yanı başına yerleşmiş olarak görünce: Bu, dedi, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (gösterdiği) lûtfundandır. Şükreden, ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir.

"Onlara dön." Elçi olarak gönderilmiş ve kendilerini çelmek üzere hediyeler sunan tahayyül gücüne yönelik bir hitaptır bu. "*Onlara…ordularla geliriz…"* ruhani kuvvetlerden ve İlahi nurların desteğinden oluşan ordularla üzerlerine geliriz. *"Asla karşı koyamayacaklar…"* bu ordulara karşı koyacak güçleri yoktur. *"Onları muhakkak surette…oradan çıkarırız."* zorla, istila ederek ve ezerek oradan *"hor ve hakir halde"* çıkarırız. *"Onlar.."* tabiat olarak ve mertebe olarak zelil olurlar. Çünkü mertebeli gerçekte de aşağıdır, tıynetleri alçaktır. Adapla nurlanmasından önce aşağıydı. *"Onlar teslimiyet gösterip bana gelmeden önce…"* nefsin ve kuvvetlerinin ahlak ve ibadetle yaklaşmalarından önce. Çünkü tabiat kuvvetlerini amel ve adapla terbiye edip boyun eğdirmek, hayvani nefsi ve kuvvetlerini ahlak ve melekelerle terbiye edip boyun eğdirmekten daha yakın ve daha kolaydır.

İfrit'ten maksat, vehimdir. Çünkü vehim, tabiat kuvvetlerini korku ve ümitle kendine boyun eğdirir, sonra vehmi etkenlerle ve ortama uygun beklentilerle onları amel etmeye sevk eder. *"Sen makamından kalkmadan önce…"* sadır makamında bulunduğun, sır makamına yükselmediğin sürece. Çünkü sır makamına yükselmeden sonra sır, hidayet bulmuş olması hasebiyle fiilinden uzaklaşır. Kitaptan bir ilmi olan kimse ise, bir kısım ilme sahip olan ameli akıldır. Bu bir kısım ilim ise, ameli hikmet ve şeraittir. Bunlar levhi mahfuzdan emrine verilmiş, yakınlaştırılmıştır. Kemal olgusu, şeref, güzel nam ve şöhret ve keramet sevdirilerek itaate teşvik edilmiştir. *"Gözünü açıp kapamadan önce…"* sen kendine bakmadan, senin için gerekli olduğu üzere, hakikâtleri, külli marifetleri idrak etmek, ayni hakikâtleri müşahede etmek için kutsi âlem içinde kendi âlemine yükselmeden önce. Çünkü ameli kemal, zevk ve keşif kemalinden önce gelir.

"Onu yanı başına yerleşmiş olarak görünce…" kendisiyle bütünleşmiş haliyle sabit, itaate yatkın, şehevi etkenlerle ve şeytani dürtülerle değişmez olarak görünce, " *bu, dedi, şükür mü edeceğim… diye beni sınamak üzere Rabbimin lûtfundandır."* itaat ederek, şariata uygun amel ederek şükür edecek miyim diye beni sınamaktadır. Ya da başarı anında yolunu izlemeyi sürdürerek, huzura yönelerek, sıfatları değiştirerek ve tecellileri gözeterek itaat etmek suretiyle şükür mü edeceğim, *"yoksa nankörlük mü edeceğim…"* amelleri görmekle perdelenmek, gurur ve kendini beğenmişlikle Hak'tan yüz çevirmek, makul ve akıl sınırının ötesine geçmemek suretiyle nankörlük mü edeceğim diye beni sınamaktadır.

41- (Süleyman devamla) dedi ki: Onun tahtını bilemeyeceği bir hale getirin; bakalım tanıyacak mı, yoksa tanıyamayanlar arasında mı olacak.

42- Melike gelince: Senin tahtın da böyle mi? dendi. O şöyle cevap verdi: Tıpkı o! (Süleyman şöyle dedi): Bize daha önce (Allah'tan) bilgi verilmiş ve biz Müslüman olmuştuk.

43- Onu, Allah'tan başka taptığı şeyler (o zamana kadar tevhid dinine girmekten) alıkoymuştu. Çünkü kendisi inkârcı bir kavimdendi.

44- Ona: Köşke gir! dendi. Melike onu görünce derin bir su sandı ve eteğini yukarı çekti. Süleyman: Bu, billûrdan yapılmış, şeffaf bir zemindir, dedi. Melike dedi ki: Rabbim! Ben gerçekten kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum.

"Onun tahtını bilemeyeceği bir hale getirin." Riyazet arıcılığıyla adetlerin değiştirilmesi, yerilmeyi gerektiren davranışların terk edilmesi; onun yanında yüksek mertebede olan bedensel heyetleri, bedenin rahat ve lezzetini, ifrat düzeyine ulaşmış yeme, içme ve uyuma gibi davranışları, üstünlük taslayan tabiat kuvvetlerini aşağı, buna karşılık onun katında aşağı mertebede olan meşakkât türlerini, riyazeti, aza kanaat getirmek, geceleri uykusuz kalmak, tefrit düzeyine vardırılan bedensel davranışları ve zayıf bırakılmış ruhani kuvvetleri de yüksek düzeye ulaştırmak suretiyle ters yüz ederek tahtını tanınmaz hale getirin. *"Bakalım tanıyacak mı?"* özü kurtuluşa ermiş, aslı şerefli, istidadı ve kabul yeteneği güzel olduğu için riyazetle erdemlere ve kemal yollarına ulaşacak mı, *"yoksa tanımayanlar arasında mı olacak."* yukarıda zikredilen hususiyetlerin aksine sahip olduğu için. *"Melike gelince…"* kalbin makamına yükselip onun nuruyla nurlanıp, onun ahlakıyla ahlaklanınca, ordularıyla birlikte boyun eğip teslim olunca;

"Senin tahtın da böyle mi?" dendi." Senin tahtın da bu şekilde değiştirilmiş halde midir, yoksa ilk şekli üzere midir? Yahut, tahtının olması gereken normal şekli bu mudur, önceki şekil midir? Önceki ters yüz edilmiş şekil mi, bu mu olması gereken hali? " *Şöyle cevap verdi: Tıpkı o!"* tahtın bu şekli şimdiki halime, önceki şekli de önceki halime uygundur. Yani ben süfli cihete yönelmişken tahtım,o şekle sahipti ve halime uygundu. Ama ben ulvi cihete yönelince, bu düzgün hale geldi ve bu da şimdiki halime uygundur. *"Bize…ilim verilmişti."* bu halden önce. Ya da fıtrat misakı esnasında ezelde bize ilim verilmişti. *"…Olmuştuk…"* dünya hayatımızdan önce boyun eğip teslim olmuştuk; ama biz bu misakı unutmuştuk, şimdi hatırladık. *"Onu…taptığı şeyler alıkoymuştu."* Geçimlik akıl güneşi gibi taptığı şeyler onu tevhide dönmekten alıkoymuştu. Çünkü o, Hak'tan perdelenmiş bir kavme mensuptu.

"Ona: Köşke gir! dendi." Yani, sadır makamı olan köşke gir. Zıtların karşılıklılığından, tabiatların farklılığından arındırılmış, yumuşatılmış bir köşktür bu. Maddelerden tecerrüt sayesinde şeffaflıkta cam gibi olan safi kalbin nurlarından oluşan billurdan yapılmıştır. "*Melike onu görünce derin bir su sandı."* Vahdet denizi sandı. Çünkü tecerrüt ve yükselişte vardığı son mertebe buydu, yakınlaşma ve algılamada ulaştığı kemal düzeyinin son noktası burasıydı. Bakışı bunun ötesine geçemiyordu. Bir şey için ötesinde kemal derecesi bulunmayan bir hal o şeyin tevhid olarak varacağı son noktayı temsil eder. Onun mabudun cemali ve matlup olarak gark olacağı en büyük durum da budur. *"Eteğini yukarı çekti."* Yani bedene bakan ve beden içinde hareket eden, gazap ve şehvet gücü olmak üzere ikiye arılan süfli tarafını bedensel örtülerden, heyulani giysilerden, bağları kesmek suretiyle soyutladı. Ama amellerinin kalıntısı heyetlerin kılları, bu amellerin bulanıklığından kaynaklanan kara lekeler, izler üzerinde duruyordu.

Bu yüzden "Hz. Süleyman, diğer Nebilerden beş yüz yıl sonra cennete girer, bir süre engellenir." denilmiştir. "*Ben gerçekten kendime yazık etmişim."* perdelenmek, vehme bulanmış, arzuların, hevanın tutsağı aklı kulluk sunulan bir ilah edinmekle kendime haksızlık etmişim. *"Teslim oldum…"* Hakk'ın emrine uymak, tevhid kafilesine katılmak suretiyle "*Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbi olan Allah'a"* teslim oldum.

Yukarıda geçen "taht" kelimesinin beden olarak tevil edilmesi durumunda da bu açıklama geçerlidir. Bu arada başka bir yorum daha mümkündür. Şöyle ki: Bundan maksat; onun tahtı var olduğu sürece, kendi makulüyle perdelenmişti. Kalp Süleyman'ına boyun eğmedi. Ancak, ikinci yaratılışında boyun eğdi. Bu takdirde Kitaptan bir ilim verilmiş olan kimseden maksat faal akıldır. Onun tahtı, göz açıp kapayıncaya kadar getirmesinden maksat da, bir anda ikinci bir bedeni icat etmesidir. Bana teslimiyet gösterip gelmelerinden önce, ifadesinin anlamı ise, bedenin maddesinin nefsin kendisine taalluk etmesinden önce olmasıdır. Bir başka şekilde şöyle tevil okunabilir: Tahtın getirilmesi, bulunduğu yerde yok edilmek ve Süleyman'ın huzurunda yeniden icat edilmek şeklinde olmuştur. Ayette geçen "bilememe" den maksat da tahtın şeklinin değişmiş olmasıdır."

Buna göre kastedilen anlam şudur: Sanki şekli benzemiş. Köşk de ikinci bedenin maddesidir. Buna göre bu köşke girmesi, sureti tanımamasından önce olmuştur. Eteğini çekmesinden maksat ise, kıllar konumundaki bedensel heyetler yok olmadan ilk bedenle bağlarının kesilmesidir. Bu değerlendirme, perdelenmiş eksik nefislerin bir tür bağlarının bulunmasının kaçınılmaz olduğuna ilişkin kurala dayanmaktadır. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

45- Ant olsun ki, «Allah'a kulluk edin!» (demesi için) Semûd kavmine kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Hemen birbiriyle çekişen iki zümre oluverdiler.

46- Sâlih dedi ki: Ey kavmim! İyilik dururken niçin kötülüğe koşuyorsunuz? Allah'tan mağfiret dileseniz olmaz mı? Belki size merhamet edilir.

47- Şöyle dediler: Senin ve beraberindekilerin yüzünden uğursuzluğa uğradık. Sâlih: Size çöken uğursuzluk (sebebi) , Allah katında (yazılı) dır. Hayır, siz imtihana çekilen bir kavimsiniz, dedi.

48- O şehirde dokuz kişi (elebaşı) vardı ki, bunlar yeryüzünde (arzda) bozgunculuk yapıyorlar, iyilik tarafına hiç yanaşmıyorlardı.

49- Allah'a ant içerek birbirlerine şöyle dediler: Gece ona ve ailesine baskın yapalım (hepsini öldürelim); sonra da velisine: «Biz (Sâlih) ailesinin yok edilişi sırasında orada değildik, inanın ki doğru söylüyoruz» diyelim.

50- Onlar böyle bir tuzak kurdular. Biz de kendileri farkında olmadan, onların planlarını altüst ettik.

51- Bak işte, tuzaklarının âkıbeti nice oldu: Onları da, (kendilerine uyan) kavimlerini de (nasıl) toptan helâk ettik!

52- İşte haksızlıkları yüzünden çökmüş evleri! Anlayan bir kavim için elbette bunda bir ibret vardır.

53- İman edip Allah'a karşı gelmekten sakınanları ise kurtardık.

"And olsun…Semud kavmine…gönderdik." Kalp Salih'ini tevhide davet etmek üzere, dünya geçimi demek olan az su (Semud) ehline gönderdik. "*Hemen …iki zümre oluverdiler."* Biri ruhani kuvvetlerden, öbürü de nefsani kuvvetlerden oluşuyordu. "*Birbiriyle çekişen."* Biri " Salih'in getirdiği hakk'dır" derken, öbürü "aksine, onun getirdiği batıldır, biz, hak üzereyiz" diyordu.

"Niçin kötülüğe koşuyorsunuz?" neden kalbin üzerini rezilliklerle bürümek, istila etmek için acele ediyorsunuz? *"Dururken…"* faziletli ameller işlemek dururken? *"Allah'tan mağfiret dileseniz olmaz mı?"* tevhid nuruyla nurlanmak, bedenin karanlık heyetlerinden uzak durmak suretiyle bağışlanma dileseniz olmaz mı? *"Belki size merhamet edilir."* üzerinize kemal indirilir. *"Senin…yüzünden uğursuzluğa uğradık."* bizi hazlardan ve konfordan alıkoyduğun için. *"Size çöken uğursuzluk, Allah katındadır."* Hayrınızın da şerrinizin de sebebi Allah'tan kaynaklanır.

Bozgunculuk yapan grup; duyular, öfke, şehvet, vehim ve tahayyül güçlerinden oluşuyordu. *"Gece ona…baskın yapalım."* nefis gecesi karanlığında onu helak edelim. Kalbin velisi ise ruhtur. Allah'ın onlara tuzak kurmasından maksat, aza dağlarını üzerlerine yıkıp onları kendi mahallerinden ibaret mağaralarından yok etmesi, kavimlerini de ilk nefha olan çığlıkla mahvetmesidir.

54- Lût'u da kavmine şöyle demişti: Göz göre göre hâlâ o hayâsızlığı yapacak mısınız?

55- (Bu ilâhî ikazdan sonra hâlâ) siz, ille de kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşacak mısınız? Doğrusu siz, beyinsizlikte devam edegelen bir kavimsiniz!

56- Kavminin cevabı sadece: «Lût ailesini memleketinizden çıkarın; çünkü onlar (bizim yaptıklarımızdan) uzak kalmak isteyen insanlarmış!» demelerinden ibaret oldu.

57- Bunun üzerine onu ve ailesini kurtardık. Yalnız karısı müstesna; onun geride (azaba uğrayanların içinde) kalmasını takdir ettik.

58- Onların üzerlerine müthiş bir yağmur indirdik. Bu sebeple, uyarılan (fakat aldırmayan) ların yağmuru ne kötü olmuştur!

59- (Rasûlüm!) De ki: Hamd olsun Allah'a, selam olsun seçkin kıldığı kullarına. Allah mı daha hayırlı, yoksa O'na koştukları ortaklar mı?

Lut kavminin eşcinsel ilişkiden ibaret hayasızlığı, esas aldığımız bu tevil ve uyarlama yöntemi çerçevesinde nefsani kuvvetlerini ruhani kuvvetlerin arkalarına yanaşması, onları tesir mertebesinden indirmesi, ruhani kuvvetlerin bu şekilde süfli cihetten yanaşan nefsani kuvvetlerden etkilenmesi ve nefsani kuvvetlerin onları bedensel lezzet ve şehvetleri edinmede kullanmak üzere egemenlikleri altına alması anlamındadır.

“De ki: Hamd olsun Allah’a.” Mahlukatından ibaret mazharların üzerine kemalatının zuhur ve sıfatlarının tecelli etmesi suretiyle hamd olsun “O”na. “*Selam olsun seçkin kıldığı kullarına.”* istidatlarını arındırmak, onları eksiklik ve ayıplardan beri kılmak suretiyle seçtiği kullarına Selam olsun. Hamd, mutlak olarak O’na özgüdür. Çünkü varlıklardan ibaret mazharlarda görünen bütün kemalat O’nun cemal ve celal sıfatlarıdır. O’ndan başkasının bunlarda bir payı yoktur. Seçtiği kullarının zatlarının arılığı, özlerinin istidat eksikliğinden ve perde ayıbından temiz olması da onların üzerindeki selamıdır. Bu iki durumun birlikte gerçekleştiği tam mazharın bilfiil Hz. Nebi olması ise, tafsil makamında cem aynında bu emre muhatap olması, sonra tafsil makamından ayn cemine intikal etmesi ve ondan başlayarak *“Allah”* a dönmesidir. Ki mutlak hamd O’na özgüdür. Mutlak selam ve mutlak hayır sırf O’nun zatındadır. *“Yoksa O’na koştukları ortaklar mı?”* varlık ispat ederek veya tesirlerinin olduğunu ileri sürerek kulluk sundukları düzmece tanrılar mı? Çünkü mutlak kemalden ve mutlak “Selam” isminden ibaret olan mutlak kabulden sonra, en kutsal feyiz itibariyle, salt yokluktan başka, sırf mutlak şerden gayri bir şey kalmaz. Bu da mutlak ve salt hayrın karşıtıdır. Böyle iken böyle bir şeyin hayır olması mümkün müdür?

60- (Onlar mı hayırlı) yoksa semaları ve arzı yaratan, semadan size su indiren mi? O suyla, bir ağacını bile bitirmeye gücünüzün yetmediği güzel güzel bahçeler bitirdik. Allah'la beraber başka bir ilâh mı var! Hayır! Doğrusu onlar sapıklıkta devam eden bir güruhtur.

61- (Onlar mı hayırlı) yoksa yeryüzünü (arzı) oturmaya elverişli kılan, aralarından (yer altından ve üstünden) nehirler akıtan, arz için sabit dağlar yaratan, iki deniz arasına engel koyan mı? Allah'la beraber başka bir ilâh mı var? Hayır! Doğrusu onların çoğu (hakikâtleri) bilmiyorlar.

62- (Onlar mı hayırlı) yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren ve (başındaki) sıkıntıyı gideren, sizi arzın halifeleri kılan mı? (Yoksa) Allah'la beraber bir ilâh mı var? Hayır! Ne kadar da kıt düşünüyorsunuz!

63- (Onlar mı hayırlı) yoksa karanın ve denizin karanlıkları içinde size yolu bulduran, rahmetinin (yağmurun) önünde rüzgârları müjdeci olarak gönderen mi? Allah'dan başka bir ilâh mı! Allah, onların koştukları ortaklardan yücedir, a'lî'dir.

64- (Onlar mı hayırlı) yoksa ilk baştan halk'ı yaratan, sonra yaratmayı tekrar eden ve sizi hem semadan hem arzdan rızıklandıran mı? Allah'la beraber bir ilâh mı var? De ki: Eğer doğru söylüyorsanız siz kesin burhanınızı (delilinizi) getirin!

65- De ki: Semalarda ve arzda, Allah'dan başka kimse gaybı bilmez. Ve onlar ne zaman ba's olacaklarını (diriltileceklerini) de bilmezler.

66- Hayır; onların ahiret hakkındaki bilgileri yetersiz kalmıştır. Dahası, bu hususta şüphe içindedirler. Bunun da ötesinde, onlar ahiretten yana kördürler.

67- İnkârcılar dediler ki: Sahi, biz ve atalarımız, toprak olduktan sonra, gerçekten (diriltilip) çıkarılacak mıyız?

68- Ant olsun ki, bu tehdit bize yapıldığı gibi, daha önce atalarımıza da yapılmıştır. Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir.

69- De ki: Yeryüzünde gezin de, günahkârların âkıbeti nice oldu, görün!

70- (Rasûlüm!) Onların yüzünden tasalanma, kurmakta oldukları tuzaklardan ötürü sıkıntı duyma.

71- Onlar: Eğer doğru sözlü iseniz (söyleyin bakalım) bu tehdit ne zaman gerçekleşecek? derler.

72- De ki: Çabucak gelmesini istediğiniz şeyin (azabın) bir kısmı herhalde yakında başınıza gelecektir.

73- Şüphesiz Rabbin, insanlara karşı lütuf sahibidir; fakat insanların çoğu şükretmezler.

74- Rabbin elbette onların kalplerinin gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilir.

75- Semada ve arzda göze görünmeyen hiçbir şey yoktur ki, apaçık mübiyn bir Kitab'da (levh-i mahfuzda) bulunmasın.

76- Doğrusu bu Kur'an, İsrailoğullarına, hakkında ihtilâf edegeldikleri şeylerin pek çoğunu anlatmaktadır.

77- Ve o, müminler için gerçekten bir hidayet rehberi ve rahmettir.

78- Rabbin şüphesiz, onlar arasında hükmünü verecektir. O, mutlak galiptir, her şeyi bilendir.

79- O halde sen Allah'a güvenip dayan. Çünkü, sen apaçık hakikât üzeresin.

80- Bil ki sen ölülere işittiremezsin, arkalarını dönüp giderlerken sağırlara da dâveti duyuramazsın.

81- Sen körleri sapıklıklarından çevirip doğru yola getiremezsin. Ancak, âyetlerimize inanıp da teslim olanlara duyurabilirsin.

82- O söz başlarına geldiği (kıyamet yaklaştığı) zaman, onlara yerden bir dâbbe (mahlûk) çıkarırız da, bu onlara insanların âyetlerimize kesin bir iman getirmemiş olduklarını söyler.

83- O gün, her ümmet içinden âyetlerimizi yalan sayanlardan bir cemaat toplarız da onlar toplu olarak (hesap yerine) sevk edilirler.

84- Nihayet, (hesap yerine) geldikleri zaman Allah buyurur: Siz benim âyetlerimi, ne olduğunu kavramadan yalan saydınız öyle mi? Değilse yaptığınız neydi?

85- Yaptıkları haksızlıktan ötürü, (azaba uğrayacaklarını bildiren) o söz gerçekleşmiştir; artık onlar konuşamazlar.

86- Dinlensinler diye geceyi (karanlık) ve (çalışsınlar diye) gündüzü aydınlık kıldığımızı görmediler mi? İman eden bir kavim için elbette bunda birçok ibretler vardır.

"Yoksa semaları ve arzı yaratan mı?" Mutlak müessir, mümkün nitelikli aynlerin tümünü var eden O'nun sıfatları mı tesir ve var etmede daha iyidir, yoksa varlığı olmayan bir şey mi? Varlığı olmayan bir şeyin tesiri ve var etmesi olabilir mi? "*Allah'la beraber bir ilâh mı var?"* tesir ve var etme hususunda Allah ile beraber başka bir ilah mı var?! "*Doğrusu onlar sapıklıkta devam eden bir güruhtur."* Hak'tan sapıyorlar, vehimlere dayanarak batılı ispat etmeye çalışıyorlar. "*Yoksa…size yolu bulduran mı?"* zatının nuruna sizi ileten mi? "*karının…karanlıkları içinde…"* varlık (annenizin karnında) ve fiil perdelerinde. *"Ve denizin karanlıkları içinde…"* yani sıfat perdeleri içinde. "*Rüzgârları gönderen mi?"* tecelli rahmetinin öncesinde kalpleri dirilten nefha rüzgârlarını gönderen mi? *"Yoksa ilk başta yaratan mı?"* onların aynlarıyla kendini

gizleyip onların zatlarıyla perdelenen mi? "*Sonra yaratmayı tekrar eden mi?"* onları cem aynında yok etmek, zatında bastırarak helak etmek veya onları yeni bir yaratılışla izhar etmek ve onları yeniden fıtrata döndürmek suretiyle yeniden yaratan mı? *"Ve sizi semadan…rızıklandıran mı?"* semadan rahmani gıdalarla *"hem arzdan"* cismani arzdan nimetlerle sizi rızıklandıran mı? Çünkü marifetler ve hakikâtler sema'dan, hikmet ve ahlak da arz'dan kaynaklanır.

"O söz başlarına geldiği zaman…" onların ebedi bedbahtlıklarına karar verdiğimiz ezeli yargıda önceden hükme bağlanan yasa tahakkuk edince "*onlara yerden bir dabbe çıkarırız."* farklı heyet ve şekillere sahip bütün nefislerin suretinde bir hayvan (dabbe) ortaya çıkarırız. Bu korkunç bir dabbedir ve onunla ilgili rivayetlerde belirtildiğine göre vücudu ile organları arasında orantı yoktur. Çünkü beden arzından kaynaklanan ahlak ve melekeleri çok farklı özelliklerdedir. Bu da küçük kıyametin hemen öncesinde gerçekleşecektir. Ve bunun şartlarından biri de *"onlara söyler…"* hayatının ve sıfatlarının lisanıyla onlarla konuşur ki: "*insanların ayetlerimize"* dirilişe güç yetirdiğimize "*kesin iman getirmemiş olduklarını"* söyler.

87- Sûr'a üfürüldüğü gün, -Allah'ın diledikleri müstesna- göklerde ve yerde bulunanlar hep dehşete kapılır. Hepsi boyunları bükük olarak O'na gelirler.

88- Sen dağları görürsün de, onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler. (Bu,) her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatıdır. Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır (Habir)dir.

89- Kim iyilikle (ilâhî huzura) gelirse, ona daha iyisi verilir. Ve onlar, o gün korkudan emin kalırlar.

90- (Rablerinin huzuruna) kötülükle gelen kimseler ise yüzükoyun cehenneme atılırlar. (Onlara) «Ancak yaptıklarınızın karşılığını görmektesiniz!» (denir).

91.92- (De ki:) Ben ancak, bu şehrin (Mekke'nin) Rabbine-ki O burayı dokunulmaz kılmıştır. kulluk etmekle emrolundum. Her şey de zaten O'na aittir. Bana Müslümanlardan olmam ve Kur'an okumam emredildi. Artık kim doğru yola gelirse, yalnız kendisi için gelmiş olur; kim de saparsa ona de ki: Ben sadece uyarıcılardanım.

93- Ve şöyle de: Hamd Allah'a mahsustur. O, âyetlerini size gösterecek, siz de onları görüp tanıyacaksınız (ama artık faydası olmayacaktır). Rabbin, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

“Sura üfürüldüğü gün…” ilk üfürme, yani küçük kıyamet günü, ölümü sağlayan üfürme gerçekleştiği zaman “*Semalarda ve arzda bulunanlar hep dehşete kapılır.”* Akıl sahibi mücerret varlıklar ve bedenli cahiller ya da ruhani ve cismani kuvvetler dehşete kapılır, “*Allah’ın diledikleri müstesna…”* Allah’ta fena bulan muvahhitler ve Allah ile kaim olan şahitler hariç. “*Hepsi… Ona gelirler.”* Yeniden diriliş ba’s için mahşer alanına küçültülmüş, zelil, güçsüz, ihtiyarsız olarak O’na gelirler. Veya boyun eğmiş, ölüme ilişkin hükmünü kabullenmiş olarak toplanırlar.

“Sen…görürsün…” beden dağlarını ve *“onları yerinde durur sanırsın.”* yerlerinde sabit olduklarını düşünürsün. *“Oysa onlar…yürümektedirler.”* yol almakta, bulutlar gibi dağılıp gitmektedirler. Ki etrafa saçılan parçaları uzun bir günde diriliş için yeniden bir araya gelsin. *“Allah’ın sanatıdır…”* yüce Allah bu üfürmeyi, öldürmeyi, sonra yeniden diriltmeyi kulları amelleriyle cezalandırmak için yapmıştır. Bu, O’na yaraşan sağlam bir sanattır. *“Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır. Kim iyilikle gelirse…”* Allah’a tevbe etmek suretiyle nefsinin sıfatlarından birini silip onun yerine İlahi sıfatlardan birini ikame ederse…

“Kötülükle gelen kimse…” nefsinin sıfatlarından biriyle perdelenirse. *“Yüzükoyun…atılırlar.”* Bünyeleri tersyüz edilerek cehenneme atılırlar. Bunun sebebi de tabiat cehennemi içindeki süfli tarafa yönelik şiddetli meyilleridir. *“Ancak…karşılığını görmektesiniz.”* amellerinizin suretleriyle cezalandırılmaktasınız. Amellerinizin heyetleri sizin suretleriniz haline gelmiştir. “*Ben ancak…emrolundum.” H*ak’tan başkasına bakmamakla, iltifat etmemekle sorumlu kılındım. *“Ve bu şehrin Rabbine…kulluk etmekle”* emrolundum. Kalp şehrinin rabbine… “*ki O burayı dokunulmaz kılmıştır.”* Nefsin sıfatlarının istilasına karşı korumuş, pislik ehlinin girişine kapatarak güvenli kılmıştır. Bu arada oraya girenle de güvende kılınmışlardır. Böyle bir yükümlülük bana yüklenmiştir ki, yüzükoyun tabiat cehennemine atılmamayım. “*Her şey O’na aittir.”* Her şey O’nun hakimiyeti ve rububiyeti altındadır. Kullarına vermeyi dilediği

şeyi verir, vermek istemediğini de vermez. Kendisine karşı galip gelmek isteyeni de savar. *"Bana Müslümanlardan olmam emredildi."* Allah'ta fena bulmak suretiyle özlerini O'na teslim edenlerden olmam emredildi. "*Ve Kur'an okumam emredildi."* Ondaki kemalatın tümünü göstermem, fiile çıkarmam ve beka makamında gerçekleştirmem emredildi.

"Ve şöyle de: Hamd Allah'a mahsustur." Onun övgüye değer sıfatlarıyla sıfatlanmak suretiyle hamdin O'na özgü olduğunu söyle. *"O…size gösterecektir."* kalp makamında sıfatlarını size gösterecektir *"siz de görüp tanıyacaksınız."* Ya da nefis makamında filleriyle O'nun ayetlerini ve ayetlerinin eserlerinin kahırla göreceksiniz ve orada azap görürken onları bilip tanıyacaksınız. Yahut büyük kıyamet gününde zatın tecellisiyle sura üfürüldüğü zaman semalarda ve arzda bulunanlar külli fena ve kahır yıldırımının etkisiyle dehşete kapılacaklardır. Beka ehlinden olup O'nun "Hayy" esmasının tecelli ettiği, hayatıyla hayat bulunanlar dilediği kimseler müstesna. Bunlar, O'nunla fena bulduktan sonra uyanırlar. Ama herkes O'na küçülmüş, hayat ve varlık derecesinden düşmüş, kahredilmiş olarak gelir. Varlık dağlarını görürsün de onları yerlerinde sabit, zahiri hallerinde kalmış sanırsın. Oysa onlar, gerçekte bulutlar gibi gitmekte, zeval bulmaktadırlar.

KASAS SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Tâ. Sîn. Mîm.

2- Bunlar, apaçık Mübiyn Kitab'ın âyetleridir.

3- İman eden bir kavim için Musa ile firavun'un haberlerinden bir kısmını sana Hakk olarak okuyacağız.

4- Muhakkak ki firavun, o arz da kendini yüce görmüş ve oranın halkını çeşitli zümrelere ayırmıştı, onlardan bir zümreyi güçsüz buluyordu, bunların oğullarını boğazlıyor, kızlarını ise sağ bırakıyordu. Muhakkak o müfsidiynlerdendi.

5- Biz ise, o arzda (güçsüz düşürülenlere) lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve onları (mukaddes topraklara) vâris kılmak istiyorduk.

6- Ve o arz da onları hakim kılmak; Firavun ile Hâmân'a ve ordularına, onlardan (İsrailoğullarından gelecek diye) korktukları şeyi göstermek (istiyorduk).

“Firavun” nefs-i emmare (kötülüğü emreden nefis) üstünlük tasladı ve beden arzında azdı. “*halkını…”* değişik yolları izledikleri, tevhid ve adalet yolundan, sırat-ı müstakimden uzaklaştıkları için birbirine düşman farklı gruplara bölmüştü. “*Onlardan bir zümreyi güçsüz buluyordu.”* onlar ruhani kuvvetler ehliydi. “*Boğazlıyor…”* tesirde ruha uyum gösteren ve bunun sonucunda yücelenleri öldürüyor, onun çağrılarına uymuyor ve kahrediyordu. “*Sağ bırakıyordu.”* Tesirde nefse uyan, nefsi güçlendirmek, istediği gibi hareket etmek üzere serbest bırakmak suretiyle iyice alçalanları da sağ bırakıyordu. *“Muhakkak o… “* beden arzında kötülüğü emrederek bozgunculuk çıkaran *“müfsidiynlerden”* fesatçılardan idi.

"Biz ise, o yerde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak…istiyorduk." Zelil kılınmak, aşağılanmak, tabii amellerde çalıştırılmak, hayvani ve vahşi lezzetlerin elde edilmesinde kullanılmak, oğullarının boğazlanması ve kadınlarının sağ bırakılması şeklinde zayıf düşürülmek istenenlere lütufta bulunup onları azaptan kurtarmak istiyorduk. *"Onları…"* önde giden reisler yapmak ve onları arzın varisleri ve hakimleri kılmak *"istiyorduk."* Firavunu ve kavmini yok ederek onları önderler haline getirmek istiyorduk. *"Ve o yerde hakim kılmak"* destekleyerek hakim olmalarını temin etmeyi diliyorduk. "*Firavuna"* nefs-i emmareye "*ve Haman'a"* dünyevi akıl olarak isimlendirilen vehimle karışık akla "*ve ordularına"* nefsani kuvvetlerden oluşan ordularına *"korktukları şeyi"* kalp Musa'sının zuhurunu, onun elleriyle mülklerinin ve liderliklerinin yok oluşunu "*göstermek"* istiyorduk.

7- Musa'nın anasına: Onu emzir, kendisine zarar geleceğinden endişelendiğinde onu denize (Nil nehrine) bırakıver, hiç korkup kaygılanma, çünkü biz onu sana geri vereceğiz ve onu Mürsellerden biri yapacağız, diye bildirdik.

8- Nihayet Firavun ailesi onu yitik çocuk olarak (nehirden) aldı.O, sonunda kendileri için bir düşman ve bir tasa olacaktı. Şüphesiz, Firavun ile Hâmân ve askerleri yanlış yolda idiler.

9- Firavun'un karısı (sepetin içinden erkek çocuk çıkınca kocasına:) Benim ve senin için göz aydınlığıdır! Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur, ya da onu evlât ediniriz, dedi. Halbuki onlar (işin sonunu) sezemiyorlardı.

10- Musa'nın anasının yüreğinde yalnızca çocuğunun tasası kaldı. Eğer biz, (vaadimize) inananlardan olması için onun kalbini pekiştirmemiş olsaydık, neredeyse işi meydana çıkaracaktı.

"Musa'nın anasına…bildirdik." Basit, fıtratı üzere kalmış, salim nefse, yani nefs-i levvameye (çok kınayan nefis) vahyettik ki *"onu emzir…"* cüzi idrakler, ilk külli ilimler sütüyle emzir. *"Kendisine zarar geleceğinden endişelendiğinde…"* nefs-i emmare ve yardımcılarının istila etmesinden korktuğun zaman "*onu..bırakıver."* heyulani akıl ve asli istidat denizine veya gizleyerek tabiatın beden denizine at. "*Hiç korkma…"* onun ölmesinden endişe etme. *"kaygılanma…"* ondan

ayrılmış olmaktan dolayı üzülme. *“Çünkü biz onu sana geri vereceğiz.”* temyizin ve olgunluk nurunun zuhur etmesinden sonra onu sana geri getireceğiz, “*onu Mürsellerden biri yapacağız.”* İsrailoğullarına Resul olarak göndereceğiz.

“*Nihayet Firavun ailesi onu yitik çocuk olarak aldı.”* Ona üstün gelmiş ve işini egemenliği altına almış nefsani kuvvetler onu aldılar. Çünkü henüz temyiz ve olgunluk çağına erişmemişti. Dolayısıyla tahayyül ve vehmin, sair zahir ve batın idraklerin yardım ve desteğiyle ancak korunabilirdi. *“O, sonunda kendileri için bir düşman ve bir tasa olacaktı.”* Sonunda kendilerine karşı koyan bir düşman olacak ve içlerinde onulmaz bir tasa kaynağı olacaktı. En büyük düşmanının kendi içindeki nefsi olduğunu bilecek ve riyazetin yardımıyla onu ve yardımcılarına kahredecek, ezerek yok edecek, öldürmek suretiyle satvetini kıracaktı.

“Firavun’un karısı…dedi.” Yakin nuruyla ve sekineyle bilen, ona karşı saf bir sevgiye sahip, bu yüzden nefsi emarenin istilasına uğramış, telvinle tesiri altına girmiş mutmain nefis dedi ki: *“Benim…için göz aydınlığıdır.”* Tabiat olarak benim için göz aydınlığıdır, çünkü aramızda uyum vardır. *“Ve senin için…”* göz aydınlığıdır. Bu da benim aracılığımdan, aramızdaki evlilik bağından ve buluşmadan kaynaklanmaktadır. Rivayete göre Firavun: O, benim için değil, senin için göz aydınlığıdır, demiştir. Derhal sandığı aldılar. Sandık bir türlü açılmıyordu. Sonunda Firavun’un karısı Asiye onu açtı. Çünkü sandığın içinde bir nur olduğunu görmüş ve o nuru sevmişti. *“Belki bize bir faydası dokunur.”* Geçim sebeplerinin ve maslahatların en yücelerinin temini, işlerin idaresi ve isabetli görüş hususunda bize yararı olur. “ *Ya da onu evlat ediniriz.”* Belki ruha değil, nefse uyar, hevaya tabi olur ve bedene hizmet eder, onu ıslah etmek suretiyle bizi korur. “*Halbuki onlar işin sonunu sezemiyorlardı.”* Gelişmelerin onların bu beklentilerinin tam tersi istikamette seyrettiğini fark edemiyorlardı.

“Musa’nın anasının yüreğinde…” basit, çok kınayan (levvame) nefiste “*yalnızca…tasa kaldı.”* Firavun’un kendisini istila etmesinden dolayı duyduğu korkudan aklı başından gitmişti. Onu kahretmesinden duyduğu derin endişe yüreğini kaplamıştı. *“Neredeyse işi meydana çıkaracaktı.”* Yani az kalsın hem batında hem de zahirde nefs-i

emmareye itaat edecekti. Kendi sırrında bile ona muhalefet etmeyecekti. İçinde gizlediği istidat nurunu, gizlediği Musa'nın halini az kalsın açığa vuracaktı. Çünkü bütün istidadı bil kuvve idi. *"Eğer biz…kalbini pekiştirmemiş olsaydık."* Yani, ona sabır verdik, ruhani destekle, meleki ilhamla onu güçlendirdik *"inananlardan olması için…"* istidadı saf ve berrak olduğundan gaybe iman edenlerden olmasını sağladık.

11- Annesi Musa'nın ablasına: Onun izini takip et, dedi. O da, onlar farkına varmadan uzaktan kardeşini gözetledi.

12- Biz daha önceden (annesine geri verilinceye kadar) onun süt analarını kabulüne (emmesine) müsaade etmedik. Bunun üzerine ablası: Size, onun bakımını namınıza üstlenecek, hem de ona iyi davranacak bir aile göstereyim mi? dedi.

13- Böylelikle biz onu, anasına, gözü aydın olsun, gam çekmesin ve Allah'ın vâdinin gerçek olduğunu bilsin diye geri verdik. Fakat yine de pek çoğu (bunu) bilmezler.

14- Musa, yiğitlik çağına erip olgunlaşınca, biz ona hikmet ve ilim verdik. İşte güzel davrananları biz böylece mükâfatlandırırız.

"Annesi, Musa'nın ablasına…dedi." Düşünme gücüne dedi *"Onun izini takip et."* Onu izle, harekete geçip halini araştır. Makul anlamlarını, ilmi ve ameli kemallerini incele. *"O da…uzaktan kardeşini gözetledi."* Uzaktan durumunu kavradı. Çünkü onun sınırına yükselemedi, onun sırlarını ve sıfatlarının nurundan hasıl olan şeyleri keşfedecek şekilde ona muttali olamadı. *"Onlar farkına varmadan."* Kız kardeşinin ona muttali olduğunun farkına varmıyorlardı. Çünkü bütün nefsani kuvvetler düşünce gücünün sınırına erişmekte yetersiz ve onun kapasitesine ulaşmakta eksik kalırlar.

"Biz…onun süt analarını kabulüne müsaade etmedik." Yani, onun güçlenmesine, nefsani kuvvetlerin lezzetlerinden ve şehvetlerinden beslenmesine, onların hevalarını kabul etmesine engel olduk. Onun buna hazırlanması da *"daha önceden"* düşünce gücünü kullanmasından önce, istidat nuruyla ve fıtratın berraklığıyla gerçekleşmişti. *"Bunun üzerine ablası: Size, onun bakımını namınıza üstlenecek…bir aile göstereyim mi? dedi."* ahlak ve adapla onu terbiye edecek, müşahede, vecd ve tecrübe kaynaklarından gelen sütle onu

besleyecek, his ve sezgi yoluyla elde edilen bilgileri ona gıda olarak verecek, *“hem de ona iyi davranacak”* , onu ameli hikmet, salih amellerle sağlamlaştıracak, onu erdemlerle bezeyecek, vehim ve mugalatalarla saptırmayacak, rezillik ve alçaklıklarla ifsat etmeyecek bir aile göstereyim mi? “*Böylelikle biz onu, anasına…geri verdik.”* Nefsi levvameye geri verdik, ona meyletmesini ve yönelmesini sağladık ki *“gözü aydın olsun”* nuruyla nurlansın. *“gam çekmesin.”* Gözünün nuru ve parlaklığı gittiği için üzülmesin, onunla güçlensin. *“Ve…bilsin…”* onun nuru sayesinde yakini olarak anlasın ki *“Allah’ın vaadi…”* her istidat sahibinin içine yerleştirilen kemale eriştirileceğine, her hakikât aslına döndürüleceğine ilişkin vaadi *“gerçektir. Fakat yine de pek çoğu bunu bilmezler.”* perdelerin varlığından, şüphe ve kuşkuların zihinlerini işgal etmesinden dolayı içlerine yerleştirilmiş bulunan kemali talep etmezler.

“*Musa yiğitlik çağına erince…”* yiğitlik makamına ve fıtrat kemaline varınca, “*olgunlaşınca…”* kemale ermesinden, ardından nefisten ve nefsin sıfatlarından arınmasından dolayı istikamet bulunca *“biz ona hikmet ve ilim verdik.”* Nazari ve ameli hikmet bahşettik. *“İşte güzel davrananları biz böylece mükâfatlandırırız.”* faziletlerle sıfatlanan, adalet yolunu izleyen kimselere böyle mükâfat veririz.

15- Musa, ahalisinin habersiz olduğu bir sırada medineye (şehre) girdi. Orada, biri kendi tarafından, diğeri düşman tarafından olan iki adamı birbiriyle dövüşür buldu. Kendi tarafından olanı, düşmana karşı ondan yardım diledi. Musa da ötekine, bir yumruk vurup ölümüne sebep oldu. (Bunun üzerine:) Bu şeytan işidir. O, gerçekten saptırıcı, apaçık bir düşman, dedi.

16- Musa: Rabbim! Doğrusu kendime zulmettim (başıma iş açtım). Beni bağışla dedi, Allah da onu bağışladı. Muhakkak, çok bağışlayıcı “Ğafur”, çok esirgeyici “Rahiym” olan ancak O'dur.

17- Musa: Rabbim! Bana lütfettiğin nimetlere and olsun ki, artık suçlulara (ve suça itenlere) asla arka çıkmayacağım, dedi.

18- Şehirde korku içinde, (etrafı) gözetleyerek sabahladı. Bir de ne görsün, dün kendisinden yardım isteyen kimse, feryat ederek yine ondan imdat istiyor. Musa ona (yardım isteyene) dedi ki: Doğrusu sen, besbelli bir azgınsın!

19- Musa, ikisinin de düşmanı olan adamı yakalamak isteyince, o adam dedi ki: Ey Musa! Dün bir cana kıydığın gibi, bana da mı kıymak istiyorsun? Demek, düzelticilerden olmak istemiyor da, bu yerde ille yaman bir zorba olmayı arzuluyorsun sen!

"Girdi medineye…" beden şehrine "*ahalisinin habersiz olduğu bir sırada…"* nefsani kuvvetlerin durgunluk ve sükunet halinde olduğu bir sırada, onların kendisini istila etmesinden ve kendisine üstünlük kurmasından sakınarak şehre girdi. "*Orada…iki adamı birbiriyle dövüşür buldu."* Akıl ve hevanın birbiriyle dövüştüğünü gördü. "*Biri…"* yani akıl " *kendi tarafından, diğeri"* heva ise *"düşman tarafından"* idi. Vehim şeytanının ve nefsi emmare firavununun taraftarlarından biriydi. *"Ondan yardım diledi…"* akıl, hevaya karşı kendisine destek olmasını istedi. "*Bir yumruk vurdu…"* ameli hikmet heyetlerinden bir heyetle bir darbeyi meleki desteklerden kaynaklanan kuvvetle ameli akıl eliyle vurdu ve öldürdü. *"Bu…dedi."* bu istila ve dövüşme *"şeytan işidir."* Hevayı saldırganlaştıran, düşmanlığa sevk eden şeytandır. *"O, gerçekten saptırıcı, apaçık bir düşmandır."* Ya da bu öldürme, şeytan işidir. Çünkü ifrat ederek istila etmenin çaresi, Rahmanın feyzinden ibaret olan adalet denilen fazilet değildir. Bilakis, onun çaresi, tefrit canibinden ona karşılık olacak bir rezilliktir. Aç gözlülüğün, hırsın çaresi hırsı tümüyle bastırmak, cimriliğin çaresi eli açıklık, savurganlığın çaresi de eli sıkılık olduğu gibi. Bunların ikisi de şeytandandır,

"Doğrusu kendime zulmettim." İfrat ve tefritle kendime haksızlık ettim. *"Beni bağışla."* adaletinin nuruyla kusurumu ört. *"Allah da onu bağışladı."* İfrat ve tefrite meyilli nefsinin sıfatlarını nuruyla örttü. Onun için adaleti gerçekleştirdi. *"Çünkü O, çok bağışlayıcıdır."* Nefsin heyetlerini nuruyla örter. "*Çok esirgeyicidir."* nefsin rezilliklerden temizlenmesi durumunda kemal bahşetmekle merhamet eder.

"Musa: Rabbim! Bana lütfettiğin nimetlere and olsun ki…" bana birer nimet olarak bahşettiğin ilim ve amelle beni koru. *"And olsun ki…arka çıkmayacağım."* destek olmayacağım, *"suçlulara…"* nefsani kuvvetlerden rezillik işleyenlere arka çıkmayacağım. Beden şehrinde "*korku içinde…"* sabahladı. Dürtülerin işaretiyle, vesveselerle, nefsin sözlerinin telkiniyle ve kuruntularla nefsani kuvvetlerin istilasından korkarak, gözetleme makamında sabahladı. *"Feryat ederek ondan yardım istiyor."* Akıl, nefsani kuvvetlerden bir diğeri olan vehim ve

tahayyüle karşı ondan yardım istiyor. Çünkü vehim ve tahayyül, murakabe, gözetleme makamında ifsat edici rol oynarlar. Vesveseleri ve kuruntuları telkin ederler, arzu ve dürtüleri kışkırtırlar. Kırılmazlar. Allah'ta fena bulma hali dışında hiçbir zaman kalbin hallerinden biriyle uğraşmaktan usanmazlar.

İtirazını ve şu sözlerini görmüyor musunuz? *"Demek, düzelticilerden olmak istemiyor da, bu yerde zorba olmayı arzuluyorsun sen!"* arkadaşını, yani aklı "*Doğrusu sen, besbelli bir azgınsın."* diye nitelemesine gelince, bunun nedeni de vehim tarafından fitneye düşürülmüş olması, vehmi savmaktan aciz olması ve vehme karşı çıkarken kalbe muhtaç olmasıdır. Musa onu yakalamak istedi, fakat yakalaması mümkün olmadı. O ise buna engel olarak, bu davranışını şu sözlerle reddetti: *"Dün bir cana kıydığın gibi, bana da mı kıymak istiyorsun?"* Çünkü kalp ruh makamına yükselmedikçe, velayet makamında fena bulmadıkça, İlahi sıfatlarla sıfatlanmadıkça vehim şeytanı onu kabul etmez. Çünkü vehim şeytanı, büyük kıyamete kadar bekletilip mühlet verilenlerdendir. Kalp, yiğitlik makamında bulunup orta kıyamette kemalatıyla muttasıf olduğu sürece, vehim şeytanı onu azdırma ümidini taşır, kahrolmaz. Sırf ilmi ve ameli kemal, ona üstünlük kurmasına engel oluşturmaz.

20- Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi: Ey Musa! İleri gelenler seni öldürmek için hakkında müzakere ediyorlar. Derhal (buradan) çık! İnan ki ben senin iyiliğini isteyenlerdenim, dedi.

21- Musa korka korka, (etrafı) gözetleyerek oradan çıktı. «Rabbim! Beni zalimler güruhundan kurtar» dedi.

22- Medyen'e doğru yöneldiğinde: Umarım, Rabbim beni doğru yola iletir, dedi.

23- Musa, Medyen suyuna varınca, orada (hayvanlarını) sulayan birçok insan buldu. Onların gerisinde de, (hayvanlarını) engelleyen iki kadın gördü. Onlara: Derdiniz nedir? dedi. Şöyle cevap verdiler: Çobanlar sulayıp çekilmeden biz (onların içine sokulup hayvanlarımızı) sulamayız; babamız da çok yaşlıdır.

24- Bunun üzerine Musa, onların yerine (davarlarını) sulayıverdi. Sonra gölgeye çekildi ve: ***"Rabbî! İnnî limâ enzelte ileyye min hayrin fakıyrun*** */ Rabbim! Muhakkak, bana indirdiğin hayırdan (her hayra muhtac) fakiyrim" dedi.*

25- Derken, o iki kadından biri utana utana yürüyerek ona geldi: Babam, dedi, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor. Musa, ona (Hz. Şuayb'a) gelip başından geçeni anlatınca o: Korkma, o zalim kavimden kurtuldun, dedi.

"Şehrin öbür ucundan bir adam… geldi." Bu, adına irade dedikleri, Allah'ta süluk yapmaya sevk eden sevgidir. Şehrin en uzak yerinden gelmesi ise, sevginin, nefsin hevasının öldürülmesi esnasında istidadın dibinden fışkırıp çıkması anlamındadır. *"Koşarak…"* çünkü sevginin hareketinden daha hızlı bir hareket yoktur. Onu, kendisini istila etmeleri karşısında uyardı. Kendisiyle ilgili olarak aralarında istişare yaptıklarını, vehmin egemenliğinin kendisine karşı zuhur ettiği, kendisine karşı koyduğu, kuşkularını ifade ettiği, saptırmak suretiyle helak etmek için mücadele ettiği sırada nefsani kuvvetlerin birbirlerine destek olduğunu haber verdi. *"Derhal çık!"* onların şehirlerinden ve hakimiyetlerinin sınırlarının dışına çık, ruh makamına git. *"İnan ki ben senin iyiliğini isteyenlerdenim…oradan çıktı."* Allah'ta cehde yolunu, sürekli huzur ve murakebeyi izleyerek "*korka korka"* onların kendisine galip gelmelerinden korkarak oradan çıktı. Onların zulümlerinden kurtuluş dileyerek Allah'a sığındı.

"*Medyen'e doğru yöneldiğinde…"* ruh makamına yöneldiğinde ümidi korkusunu bastırdı. Bunu da irade gücü, ruhani nurlar aracılığıyla Hakkani hidayet, tevhidin doğru yoluna ve Allah'ta seyir tarikine yönelik sıfat tecellileri isteği sağladı. *"Medyen suyuna varınca…"* mükaşefe ilminin kaynağına, sır ve mükâleme ilminin membaına varınca *"orada…birçok insan buldu."* velilerden, Allah'ta süluk edenlerden, mükaşefe membaından içen vasat kişilerden oluşan birçok insan gördü. Bu insanlar *"suluyorlardı…"* kuvvetlerini ve müritlerini veya ceberut âlemi ehlinden kutsal akılları ve mücerret ruhları suluyorlardı. Çünkü onlar hakikâtte bu kaynağın ehlidirler. Semavi ve insi nefisler koyunlarını, sema ve arz melekutunu suluyorlardı. "*Onların gerisinde…gördü."* Onların mertebelerinden daha aşağı bir mertebede *"iki kadın"* nazari ve ameli aklı gördü. "*engelliyorlardı."* kuvvetlerin koyunlarını bu kaynaktan alıkoyuyorlardı. Çünkü onların kaynağı akli ilimler ve ameli hikmetlerdi ve kalp Musa'sının keşfi kaynaklara, zevk membalarına ulaşmasından önce keşfi ilimlerde bir nasipleri yoktu.

“Çobanlar sulayıp çekilmeden önce biz sulamayız.” Ruh ve kutsal akıl çobanlarının artığından içeriz. Onlar kaynaktan çıkıp bize yönelince, bize suyun artığını bahşederler. “*Babamız da”* ruh da “*çok yaşlıdır.”* sulama işini yapmayacak kadar büyüktür. “*Musa, onların yerine sulayıverdi.”* Zevkinin meşrebinden, keşfinin kaynağından suladı. Bütün kuvvetlere bahşetti. Çünkü kalp bir kaynağa vardığı zaman, o esnada bütün kuvvetler onun feyzinden kana kana içerler ve onun nuruyla nurlanırlar. “*Sonra…çekildi”* makamından “ *gölgeye”* çekildi. Yani sadır makamında nefis gölgesine sığındı. Hakk’ın fazlından ve kutsi makamından ve de keşfi, ledünni ilimden destek alarak keşfi ilimler karşısında nefsin makul ilmini küçümsedi. “*Rabbim! Muhakkak, bana indirdiğin hayırdan (her hayra muhtac) fakiyrim.”* İhtiyacım var. Bana indireceğin büyük hayrı, yani keşfi ilmi, vecd ve zevk makamını-hızla zeval bulan bir haldir “fakr”ı istiyorum. Çünkü ben, muhakkak fakiyrim. Bunu talep etmiştir ta ki meleke haline gelsin.

“Derken, o iki kadından biri…ona geldi.” kutsi nurla aydınlanmış ve o sırada kutsi kuvvet olarak adlandırılan nazari akıl yanına geldi. “*Utana utana yürüyerek…”* çünkü ondan etkilenmiş ve nurunun tesiri altına girmişti. “*Babam…seni çağırıyor.”* Bununla kutsi kuvvet ve meleki şiddet nuruyla ruhani cezbe ve çekime işaret etmiştir. “*Bizim yerimize sulamanın karşılığını ödemek için.”* Alıkonan ve perdelenen kuvvetleri feyzine kandırmanın ve nurunla aydınlatmanın sevabını vermek için seni çağırıyor. Çünkü bu kuvvetler kutsi parıldayıştan etkilenip sırri feyizden kana kana içince, kutsi tarafa yükselişleri kolaylaştı. Ayrıca perde de ortadan kalktığı, ya da karanlığı ve yoğunluğu yok olduğu için kalbin ruhla bütünleşme istidadı da güçlendi. “*Musa, ona gelince…”* onunla bütünleşince, makamına yükselince ve ruh da onun halini öğrenince “*Korkma, o zalim kavimden kurtuldun, dedi.”* Bu, halinin suretiydi.

26- (Şuayb'ın) iki kızından biri: Babacığım! Onu ücretle (çoban) tut. Çünkü ücretle istihdam edeceğin en iyi kimse, güçlü ve güvenilir olandır, dedi.

27- (Şuayb) dedi ki: Bana sekiz yıl çalışmana karşılık şu iki kızımdan birini sana nikâhlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan artık o kendinden; yoksa sana ağırlık vermek istemem. İnşallah beni iyi kimselerden (işverenlerden) bulacaksın.

28- Musa şöyle cevap verdi: Bu seninle benim aramdadır. Bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım, demek ki bana karşı husumet yok. Söylediklerimize Allah vekîldir.

"Şuayb'in iki kızından biri: Babacığım! Onu ücretle tut." Allah için cehd etmede onu çalıştır, kuvvetler koyunlarını gütme işinde halini murakabe etmesini sağla. Ki kuvvetler koyunları dağılıp cem halimizi bozmasın ve ayrılık halimizi karıştırmasın. Sıfat tecellileri makamında ve bu makamda seyir suretiyle kalbi zikir aracılığıyla tecelli sevabı ve mükaşefe ilimleri karşılığında tut. "*Çünkü ücretle istihdam edeceğin en iyi kimse"* bu iş için tutacağın en iyi kişi "*güçlü"* kemal edinme gücüne sahip "*ve güvenilir olandır."* Bu kimse vefa gösterir, Allah'ın ahdine hainlik etmez. Allah'ın ahdini istidadına yerleştirildiği yerden çıkarır. Ya da kızlarına meyletmek suretiyle ruha ihanet etmez ve makulle perdelenmez. Rivayete göre, çobanlar kuyunun ağzına bir taş koymuşlardı ki, ancak yedi kişi, bir rivayete göre on kişi kaldırabiliyordu. Musa bu taşı yalnız başına kaldırmıştı. Bu da onun gücünü gösteriyordu. Bu kıssa, ledünni ilmin; ancak yedi veya on İlahi sıfatla sıfatlandıktan sonra elde edildiğine yönelik bir işarettir.

"*Dedi ki: …şu iki kızımdan birini sana nikâhlamak istiyorum."* Onu hükmün altına al ki, senin yanında kutsi nurdan ve keşif ilimlerinden haz alsın, senin hükmün ve emrine bağlı olsun, sözleriyle senden perdelenmesin. *"Bana sekiz yıl çalışmana karşılık."* Benim için mücahede edip çalışacaksın, ta ki üzerinden sekiz hal geçinceye kadar. Bunlar yedi İlâhi sıfat halleridir. Ve bu halleri aşmak, Allah'ın sıfatlarında fena bulup kendi sıfatından sıyrılmak şeklinde gerçekleşir. Sonuncusu da müşahede haliyle birlikte mükalame makamıdır ve vuslat da bununla hasıl olur. Nitekim *"Rabbim! Bana kendini göster; seni göreyim!"* (Araf, 143) sözüyle bu makamı istemişti. *"Eğer on yıla tamamlarsan…"* biri zatta fena bulmak, öbürü de bundan sonra beka bulmak olan diğer iki halde de yükselmek suretiyle on yıla tamamlarsan "*artık kendindendir."* senin istidadının kemalinden, kuvvetinden, aynının özelliğinden ve hüviyetinin gereğindendir. Bunlar, yüce Allah'ın İbrahim'i (a.s) imtihan ettiği ve onun da tamamladığı, böylece tevhid makamında imam olmayı hak ettiği on kemal mertebesidir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“Sana ağırlık vermek istemem.” Gücünün üstünde, istidadının kapasitesinin ötesinde yük yüklemek istemem. “*İnşallah beni “salih” iyi kimselerden bulacaksın.”* Feyizlere ve ilimlere ulaşmaya elverişli olanları terbiye edip yetiştiren, nurlarla zatın aynına yerleştirilmiş ve istidadın özüne konulmuş kemallere ileten kimselerden göreceksin. Senin istidadında olmayan şeyden seni yükümlü kılmayacağım. “*Bu seninle benim aramdadır.”* Kuvvetimizle, istidatlarımızla ve çabamızla ilgilidir. Bizden başkasının buna müdahalesi olmaz. “*Bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım, demek ki bana karşı husumet yok.”* Şu iki sonuçtan hangisine varırsam varayım, bir sorumluluğum olmaz. Çünkü, ben ancak çalışmamdan sorumluyum. Sonuca varmak ise, ezelde bana verilen istidada bağlıdır. Benim gücüm, buna bağlı olarak sınırlıdır. İşlerimizin vekili Allah’tır. O, bu anlaşmamıza şahiddir. Yani bize verilen kemal, bizim için takdir edilmiştir. Bu, Allah’ın üstüne aldığı bir iştir. Özü de onun kutsal feyzindendir. Hiç kimse bunu değiştiremez. O’ndan başkası bundan haberdar olamaz. Varılmadan önce istidada yerleştirilen kemalin miktarı da bilinemez. Bu, yüce Allah’ın sırf kendi zatına özgü kıldığı gaybin gaybı bir bilinmezliktir.

29- Sonunda Musa süreyi doldurup ailesiyle yola çıkınca, Tûr tarafından bir ateş gördü. Ailesine: Siz (burada) bekleyin; ben bir ateş gördüm, belki oradan size bir haber yahut ısınmanız için bir ateş parçası getiririm, dedi.

30- Oraya gelince, o mübarek yerdeki vâdinin sağ kıyısından, (oradaki) ağaç tarafından kendisine şöyle seslenildi: Ey Musa! Bil ki ben, bütün âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.

31- Ve «Asanı at!» (denildi). Musa (attığı) asayı yılan gibi deprenir görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. «Ey Musa! Beri gel, korkma. Çünkü sen emniyette olanlardansın» (buyuruldu).

32- «Elini koynuna sok; kusursuz, bembeyaz çıkacaktır. Korkudan (açılan) kollarını kendine çek. İşte bu ikisi firavun ve onun adamlarına karşı Rabbin tarafından iki kesin delildir. Çünkü onlar, yoldan çıkan bir kavim olmuşlardır» (diye seslenildi).

"Sonunda Musa süreyi doldurunca" yani, öngörülen iki süreden en azı olan kemal sınırına varıp *"ailesiyle yola çıkınca."* Bütün kuvvetlerle birlikte kutsi cihete doğru yola çıkınca. Bu kuvvetlerin tümü onunla beraberdi, onu engellemiyor ve ondan geri kalmıyorlardı. Mücahedede devamlılık ve külfetsiz murakebe için gerekli olan bütünleşme melekesi onun açısından hasıl olmuştu. "*Tur tarafından…gördü."* Kalbin yükseliş bakımından kemal derecesi sayılan sır Tur'u tarafında kutsal ruh ateşini gördü. Burası apaçık ufuktur ve Allah nebiylerine vahyettiğini buradan vahyeder. *"Mübarek yerde…"* sır adı verilen ve kalbin kemal makamı olan yerde, nefsinin kutsi ağacından ona seslenildi: *"Ey Musa! Bil ki ben…Allah'ım."* Burası mükâleme ve sıfatlarda fena bulma makamıdır. Burada söyleyen de dinleyen de Allah olur. Nitekim, yüce Allah bir kutsi hadiste şöyle buyurmuştur: *"Kulun işiten kulağı ve konuşan dili olurum."* Asanın atılması, Musa'nın arkasını dönüp kaçması ve bembeyaz eli (yed-i beyza) göstermesi…bunların teviline Neml Suresinde yer verildi. "*Elini koynuna sok."* Allah'tan dönüş esnasında perdelenmekten ve telvinden korkma. Benim desteğimle yüreğini sağlam tut. Allah ile tahakkuk etmiş olarak emin ol.

Şeyhimiz Mevla Nuruddin Abdussamed'den (Allah aziz ruhunu kutsasın), vahdet müşahedesi ve fena makamı ile ilgili olarak babasından şöyle aktardığını duymuştum: Dervişlerden biri, büyük Şeyh Şihabuddin Sühreverdi'nin hizmetinde vahdet müşahedesi ve fena makamını yaşıyordu. Büyük zevk alıyordu. Bir gün şeyh onu ağlarken gördü, derin bir üzüntü yaşıyordu. Şeyh halini sordu. Dedi ki: Ben, kesretten dolayı vahdetten perdelendim, geri çevrildim, artık eski halimi bulamıyorum. Şeyh, bunun beka makamının başlangıcı olduğunu ve bu halin önceki halinden daha yüksek olduğunu haber verdi ve kendini güvende hissetmesini sağladı. *"İşte bu ikisi…Rabbin tarafından iki kesin delildir."* Yukarıda zikredilen yararlandırma kapsamına girerler.

33- Musa dedi ki: Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm, beni öldürmelerinden korkuyorum.

34- Kardeşim Harun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder. Zira bana yalancılık ithamında bulunmalarından endişe ediyorum.

35- Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, âyetlerimiz (mucize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz.

36- Musa onlara apaçık âyetlerimizi getirince: Bu, olsa olsa uydurulmuş bir sihirdir. Biz önceki atalarımızdan böylesini işitmemiştik, dediler.

37- Musa şöyle dedi: Rabbim, kendi katından kimin hidayet (Hakk'a rehberlik) getirdiğini ve hayırlı âkıbetin kime nasip olacağını en iyi bilendir. Muhakkak ki, zalimler iflâh olmazlar.

38- Firavun: Ey ileri gelenler! Sizin için benden başka bir ilah tanımıyorum. Ey Hâmân! Haydi benim için çamur üzerine ateş yak (ve tuğla imal et), bana bir kule yap ki Musa'nın ilahına (tanrısına) çıkayım; ama sanıyorum, o mutlaka yalan söyleyenlerdendir, dedi.

39- O ve askerleri, arz da haksız yere büyüklük tasladılar ve gerçekten bize döndürülmeyeceklerini sandılar.

40- Biz de onu ve askerlerini yakalayıp denize atıverdik. Bak işte, zalimlerin sonu nice oldu!

41- Onları, nar'a (insanları ateşe) çağıran öncüler kıldık. Kıyamet günü onlar yardım görmeyeceklerdir.

42- Biz bu dünyada onların lânet takmışızdır. Onlar, kıyamet gününde de çok çirkinleşenlerdendir.

43- And olsun biz, ilk nesilleri yok ettikten sonra Musa'ya,-düşünüp öğüt alsınlar diye- insanlar için apaçık deliller, hidayet rehberi ve rahmet olarak o Kitab'ı (Tevrat'ı) vermişizdir.

"Kardeşim Harun'un…" aklın" *dili benimkinden daha düzgündür."* Çünkü akıl, kalbin dili mesabesindedir. Akıl olmazsa kalbin halleri anlaşılamaz. Zevk halleri makul suretine sokulmazsa, ilim ve malum çerçevesine indirilmezse, temsil ve teville akıllarına ve nefislerin kavrama kapasitelerine yaklaştırılmazsa, anlaşılmaları mümkün olmaz. *"Onu da beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder."* Bana yardım etsin, delilin tasdikiyle anlamları ilim suretinde ifade etsin. "*Zira bana yalancılık ithamında bulunmalarından endişe ediyorum."* Çünkü benim halim onların anlama kapasitelerinden uzaktır. Onlar da benim makamımdan ve halimden uzaktırlar. Bu yüzden benimle onlar arasında bir aracının bulunması zorunludur.

"Seni kardeşinle destekleyeceğiz." Onun yardımıyla seni güçlendireceğiz. *"Size… bir kudret vereceğiz."* size üstünlük vereceğiz. Melekuti destekle onlar üzerinde tesir kudretini sana vereceğiz. Sen de kutsi kuvvetle aklı destekleyeceksin. Akıl ise senin kemalini ameli suret ve kıyasi delil şeklinde izhar edecektir. *"Ey Haman! Haydi benim için… yak"* heva ateşini ilim suyu ve maddi heyetler toprağının karışımından meydana gelmiş hikmet çamuru üzerinde tutuştur. Benim için kemalden yüksek bir mertebe yap ki ona çıkan kimse arif olsun. Bu, onun kendi nefsiyle perdelendiğine, aklının, vehme bulandığı için maddi heyetlerden arınmadığına yönelik bir işarettir. Yani, anladığı ile perdeli dünyevi akıldan kaynaklanan benliğiyle perdelenmiş nefis, vehim menşeli kuruntulara bulanmış ilim ve amelden bir bina, veraset ve ilka ile değil, öğrenim ve eğitimle elde edilmiş kemalden yüksek bir makam yapmaya çalıştı, ki ona çıkan kişi kendisinin arif olduğunu, kemal sınırına ulaştığını vehmeder. Nitekim, Şuara Suresinde bu duruma değinmiştik. Onlar, aklın kavrayışlarıyla şeriat ve nübüvvetten perdelenmiş, mantık ve hikmeti alışkanlık haline getirmiş, onlara önem veren, felsefeyi kemalin son noktası olarak kabul eden, irfanı, süluku ve vuslatı inkâr eden bir topluluktu. *"Musa'nın ilahına (tanrısına) çıkayım."* felsefe yoluyla ona varayım. Onun bu zannı yalandı. Çünkü irfan ve tevhid derecesine ulaşmamıştı. Benlik ve azgınlık sıfatıyla perdelenmişti. Haksız yere firavunlaşmıştı. Fena esnasında büyüklük sıfatıyla sıfatlanmaksızın ululuk taslamıştı. Fena esnasında büyüklük sıfatıyla sıfatlananların büyüklenmeleri, nefislerinin sıfatlarından kaynaklanan batıl değil, Hakk iledir.

44- (Rasûlüm!) Musa'ya emrimizi vahyettiğimiz sırada, sen batı yönünde bulunmuyordun ve (o hadiseyi) görenlerden de değildin.

45- Bilakis, biz nice nesiller var ettik de, onların üzerinden uzun zamanlar geçti. Sen, âyetlerimizi kendilerinden okuyarak öğrenmek üzere Medyen halkı arasında oturmuş da değilsin; aksine (onları sana) gönderen biziz.

46- (Musa'ya) seslendiğimiz zaman da, sen Tûr'un yanında değildin. Bilakis, senden önce kendilerine uyarıcı (Resul) gelmeyen bir kavmi uyarman için Rabbinden bir rahmet olarak (orada geçenleri sana bildirdik); ola ki düşünüp öğüt alırlar.

47- Bizzat kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musibet geldiğinde: Rabbimiz! Ne olurdu bize bir Resul gönderseydin de, âyetlerine uysak ve müminlerden olsaydık! diyecek olmasalardı (seni göndermezdik).

48- Fakat onlara tarafımızdan o Hakk (Rasul) gelince: «Musa'ya verilen (mucizeler) gibi ona da verilmeli değil miydi?» dediler. Peki, daha önce Musa'ya verileni de inkâr etmemişler miydi? «Birbirini destekleyen iki sihir!» demişler ve şunu söylemişlerdi: Doğrusu biz hiçbirine inanmıyoruz.

49- (Rasûlum!) De ki: Eğer doğru sözlüler iseniz, Allah katından bu ikisinden (bana ve Musa'ya inen kitablardan) daha doğru bir Kitab getirin de ben ona uyayım!

50- Eğer sana cevap veremezlerse, bil ki onlar, sırf heveslerine uymaktadırlar. Allah'dan bir yol gösterici olmaksızın kendi hevesine uyandan daha sapık kim olabilir! Elbette Allah zalim kavmi doğru yola iletmez.

51- Ant olsun ki biz, düşünüp öğüt alsınlar diye, sözü (vahyi) birbiri ardınca yetiştirmişizdir (aralıksız vahiylerimizi göndermişizdir).

52- Ondan (Kur'an'dan) önce kendilerine Kitab verdiklerimiz, ona da iman ederler.

53- Onlara (Kur'an) okunduğu zaman: Ona iman ettik. Çünkü o Rabbimizden gelmiş hakikâttir. Esasen, biz daha önce de Müslüman idik, derler.

54- İşte onlara, sabretmelerinden ötürü, mükâfatları iki defa verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da Allah rızası için harcarlar.

“Sen batı yönünde bulunmuyordun.” Teklik zat güneşinin Musa aynında batması ve mükâleme makamında onun aynıyla perdelenmesi cihetinde değildin. Çünkü o, nefsinin ağacından bir ses işitmişti. Bu yüzden İsa’nın (a.s) aksine, Musa’nın (a.s) kıblesi batıydı ve çağrısı da hakikât güneşinin batış mekanlarından ibaret olan zahire yönelikti.

"Musa'ya emrimizi vahyettiğimiz sırada." Mükâleme (karşılıklı konuşma) yoluyla ona vahiy indirdiğimiz zaman *"görenlerden değildin."* Beka mertebesindeki makamını görenlerden değildin. Yine makamını müşahede eden zamanının velilerinden biri de değildin. Fakat, senin çağın onun çağından uzaktır, arada birçok çağlar ve nesiller geçtiği için, bu olayı unuttular. Biz de, hatırlasınlar diye, senin miracında ve dosdoğru yolunda seni onun makamına ve haline muttali kıldık. *"Sen…oturmuş değildin."* ikamet etmiyordun "*Medyen halkı arasında"* ruh makamında oturmuyordun. "*Kendilerinden okuyarak…"* sıfatlarımızın ve müşahedelerimizin ilimlerini onlardan öğrenmiş değilsin. Bilakis, sen kendi yolunda en yüce ufka yükseliyordun. Derken, teklik huzurunda yaklaştın, iki yay veya daha yakın makama vardın. Hak'ta fena bulduktan sonra kalp makamına döndürüp gönderdiğimizde bunu sana ben haber verdim.

"Sen Tur'un yanında değildin." Sır makamında durmuyordun. *"Bilakis…bir rahmet olarak"* tam, geniş ve kapsamlı bir rahmet *"Rabbinden…"* sana yetişti ve seni vahdette fena bulma makamına yükseltti, ki bütün nebilerin makamları onun kapsamındadır. Rahmet, beka ve gönderilme makamında tahakkuk ederken senin vasfın ve zatının sureti oldu, ki nübüvvetinle nübüvvetlerin sonuncusu olasın, tüm nübüvvetleri kapsayasın. "*Bir kavmi uyarman için…"* onların istidatlarını, kemali kabul etme bakımından önceki nebiylerin zamanındaki atalarının istidatlarının ulaşamadığı bir sınıra ulaştırasın. Onları hiçbir nebiynin ümmetlerini çağırmadığı mahbublar makamı kemaline çağırasın. Çünkü *"senden önce kendilerine uyarıcı gelmemişti."* senin onları çağırdığın şeye çağıran biri gelmemişti. *"Ola ki düşünüp öğüt alırlar."* sevgi kemaline ulaşmakla öğüt alırlar.

"*Kendilerine…verdiklerimiz"* Kur'ani ve Furkani akıl verdiklerimiz "*ondan önce…ona da iman ederler."* Çünkü istidatları kemale ermiştir, başkaları değil. *"Esasen biz daha önce de Müslüman idik."* Özlerimizi tevhidle Allah'a teslim etmiş, Onun emrine boyun eğmiştik. *"İşte onlara…mükâfatları iki kere verilecektir."* Birincisi; zatta fena bulmadan önce fiiller ve sıfatlar cihetinden orta kıyamette, ikincisi; büyük kıyamette fena sonrası beka esnasında üç cennetten verilecektir. *"İyilikle savarlar."* hakkın fiillerinden, sıfatlarından ve zatından oluşan mutlak

iyilikle, kendi fiillerinden, sıfatlarından ve zatlarından oluşan mutlak kötülüğü savarlar. "*Kendilerine verdiğimiz rızıktan da Allah için harcarlar.*" kabiliyet sahibi istidatlıları tekmil edip, onlara kemal bahşederler.

55- Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size. Size selam olsun. Biz nefsini (kendini) bilmezleri (arkadaş edinmek) istemeyiz, derler.

56- (Rasûlüm!) Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidayet verir ve hidayete erecek olanları en iyi O bilir.

57- «Biz seninle beraber doğru yola uyarsak, yurdumuzdan atılırız» dediler. Biz onları, kendi katımızdan bir rızık olarak her şeyin ürünlerinin toplanıp getirildiği, güvenli, dokunulmaz bir yere (Mekke-i Mükerreme'ye) yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu bilmezler.

58- Biz, refahından şımarmış nice memleketi helâk etmişizdir. İşte yerleri! Kendilerinden sonra oralarda pek az oturulabilmiştir. Onlara biz vâris olmuşuzdur.

59- Rabbin, kendilerine âyetlerimizi okuyan bir Resulu memleketlerin merkezine göndermedikçe, o memleketleri helâk edici değildir. Zaten, biz ancak halkı zalim olan memleketleri helâk etmişizdir.

60- Size verilen şeyler, dünya hayatının geçim vasıtası ve süsüdür. Allah katında olanlar ise, daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Hâlâ buna aklınız ermeyecek mi?

61- Şu halde, kendisine güzel bir vaatte bulunduğumuz kimse -ki ona mutlaka kavuşacaktır- (sırf) dünya hayatının geçici menfaat ve zevkini yaşattığımız, sonra kıyamet gününde (azap için) huzurumuza getirilenler arasında bulunan kimse gibi midir?

62- O gün Allah onları çağırarak: Benim ortaklarım olduklarını iddia ettikleriniz hani nerede? diyecektir.

63- (O gün) aleyhlerine söz (hüküm) gerçekleşmiş olanlar: Rabbimiz! Şunlar azdırdığımız kimselerdir. Biz nasıl azmışsak onları da öylece azdırdık (yoksa onları zorlayan bir gücümüz yoktu. Onların suçlarından) berî olduğumuzu sana arz ederiz. Zaten, onlar aslında bize tapmıyorlardı (kendi arzularına tapıyorlardı), derler.

64- «(Allah'a koştuğunuz) ortaklarınızı çağırın!» denir, onlar da çağırırlar; fakat kendilerine cevap vermezler ve (karşılarında) azabı görürler. Ne olurdu (dünyada iken) doğru yola girselerdi!

65- O gün Allah onları çağırarak: Mürsellere (gönderilen resullere) ne cevap verdiniz? diyecektir.

66- İşte o gün onlara bütün haberler körleşmiştir (delilleri tükenmiş, söyleyecek sözleri kalmamıştır);onlar birbirlerine de soramayacaklardır.

67- Fakat tevbe eden, iman edip iyi işler yapan kimseye gelince, onun kurtuluşa erenler arasında olması umulur.

68- Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer. Onların seçim hakkı yoktur. Subhan Allah, onların ortak koştuklarından münezzehtir ve şânı yücedir.

69- Rabbin, onların, sînelerinde gizlediklerini de, açığa vurduklarını da ilminde bilen Aliym'dir..

70- O, Allah'dır. İlahe (tanrılar) yoktur ancak O, vardır. İlk de başlangıcda da, ahir de de (sonunda da) hamd O'nundur, hüküm O'nundur. Ve ancak O'na döndürüleceksiniz

"*Onlar, boş söz işittikleri zaman…"* kemalatı kabul etmeye engel fuzuli sözler işittikleri zaman onu dinlemekte ısrar etmezler, dönüp giderler. Çünkü onlar muvahhid velilerdirler, enbiya değildirler. *"Size selam olsun."* Allah, sizi hakkı kabul etmeye engel olan hastalıklardan, afetlerden korusun, selamette kılsın. *"İstemeyiz"* sohbetini "*kendini bilmezlerin."* beyinsizlikle ve katmerleşmiş cehaletle kendilerini kaybedenlerin arkadaşlığını arzu etmeyiz. Çünkü onlar bizim arkadaşlığımızdan faydalanmazlar, bizim yol göstericiliğimizi kabul etmezler. "*Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin."* Hidayete ermesini istediğin kişiyi doğru yola iletemezsin. Çünkü sen sevdiğin kimsenin haliyle ilgilenirken onun istidadına muttali değilsin. Sadece aranızda hemcinslik ya da bedensel akrabalık vardır. Bu asli bir akrabalık, yakınlık değildir. Ya da aranızda hakiki ruhsal bir arkadaşlık yoktur, sadece arızi bir arkadaşlığınız vardır. "*Bilakis, Allah dilediğine hidayet verir."* İnayet ehlinden dilediği kimseyi doğru yola iletir "*ve hidayete girecek olanları en iyi o bilir."* Hidayete yatkın kimseleri O bilir. Çünkü onların istidatlarından haberdardır, onların kalplerinin üzerine mühür vurulmadığını ancak O bilir. "*İşte o gün onlara bütün haberler*

körleşmiştir." Küçük kıyamette hakikâtler onlardan gizlenmiş ve karışmıştır. Çünkü onlar perdelenmişlerdir ve körler gibi başkalarının yanında yer almışlardır. Bu köklü cehalet her iki hayatı da kuşatmıştır. Nitekim, "*Bu dünyada kör olan kimse ahirette de kördür."* (İsra, 72) buyrulmuştur. "*Onlar birbirlerine de soramayacaklardır."* Çünkü konuşmaktan aciz olacaklardır, ağızlarının üzerine mühür vurulmuş olacaktır.

"*Fakat tevbe eden…"* gözünü bağlayan, kalbinin ve istidadının üzerini örten nefsinin sıfatlarından uzaklaşan ve ilim yoluyla gaybe iman edip " *… yapan …"* erdemlere bürünmek, hayır ve faziletler edinmek için " *iyi işler"* salih ameller işleyen kimseye gelince "*onun kurtuluşa erenler arasında olması umulur."* Kalp makamı aracılığıyla nefis makamından arınmak ve hayat perdesinden sıyrılıp fıtrata dönmek suretiyle kurtuluşa erenlerden olması ümit edilir.

"*Rabbin, dilediğini yaratır."* Perdelenmişlerden ve keşif ehlinden dilediğini yaratır "*ve seçer."* Dilemesi ve inayeti uyarınca onlar için dilediğini seçer. *"Onların seçim hakkı yoktur."* bu hususta. "*Allah…münezzehtir."* O'nun seçmesinin yanında bir başkasının da seçmesinin olup da O'na ortak olmaktan Allah'ı tenzih et.

"O, Allah'dır. İlahe (tanrılar) yoktur" Varlıkta O'nun ortağı, varlığı yoktur. Ki zaten mevcud olanlar ancak O'nun vucuduyla var olmuşlardır. Muhakkak; "*İlk de (başlangıçda), ahir de (sonunda) "ancak O, vardır. Hamd O'nundur."* mutlak hamd O'na özgüdür. Varlıkların zahirinde ve batınında bulunan, ayrıca onlardan sudur eden bütün kemalat O'na aittir. Dolayısıyla, dünyadaki bütün zenginler, güçlüler ve üstünler O'nun zenginliği, güçlülüğü ve azizliğiyle zengin, güçlü ve azizdirler. Ahiretteki bütün kâmiller, alimler ve arifler O'nun kemali, ilmi ve marifetiyle kâmil, alim ve ariftirler.

"Hüküm O'nundur." Her şeyi dilemesi uyarınca kahrı altına alır, iradesine göre ona hükmeder Hakiym'dir. Dolayısıyla, dünyadaki bütün çirkinler, fakirler ve zayıflar onun hikmeti uyarınca kahrının etkisiyle böyledirler. Hepsi perdelenmiş, yüz üstü bırakılmış ve geri çevrilmişlerdir. "*Ve ancak O'na döndürüleceksiniz."* O'nun varlığında veya fiillerinde ve sıfatlarında yahut zatında fena bulmak suretiyle O'na döndürüleceksiniz.

71- (Rasûlüm!) De ki: Düşündünüz mü hiç, eğer Allah üzerinizde geceyi ta kıyamet gününe kadar aralıksız devam ettirse, Allah'dan başka size bir ışık getirecek ilah kimdir? Hâlâ işitmeyecek misiniz?

72- De ki: Söyleyin bakalım, eğer Allah üzerinizde gündüzü ta kıyamet gününe kadar aralıksız devam ettirse, Allah'tan başka, istirahat edeceğiniz geceyi size getirecek ilah kimdir? Hâlâ görmeyecek misiniz?

73- Rahmetinden Allah, geceyi ve gündüzü yarattı ki geceleyin dinlenesiniz, (gündüzün) O'nun fazl u kereminden (rızkınızı) arayasınız ve şükredesiniz.

74- O gün onlara "O" nida edecek: Benim ortaklarım olduklarını iddia ettikleriniz hani nerede? diyecektir.

75- (O gün) her ümmetten bir şahid çıkarır, (kâfirlere): Kesin delilinizi getirin! deriz. O zaman bilirler ki hakikât Allah'a aittir ve uydurageldikleri şeyler (tanrılar, ilahlar, putlar) da kendilerinden ayrılıp kaybolmuşlardır.

"Eğer Allah üzerinizde…" nefis karanlığı gecesini "*ta kıyamet gününe kadar devam ettirse…"* küçük kıyamete kadar devam etmesini sağlasa " *Allah'tan başka size bir ışık getirecek ilah kimdir?"* ruhun nurundan size ışık getirecek ilah (tanrı) var mı?! "*Hâlâ işitmeyecek misiniz?"* perdeler içinde olduğunuz halde işitip de anlamları ve hikmetleri anlayıp gaybe iman etmeyecek misiniz? "*Eğer Allah üzerinize…"* ruhun nuru gündüzünü "*devam ettirse."* daimi tecellilerle örtünmeksizin sürdürse "*kıyamete gününe kadar…"* küçük kıyamet vaktine dek devamlı gündüz olmasını sağlasa "*Allah'tan başka…geceyi size getirecek ilah (tanrı) kimdir?"* gaflet vakitlerini, nefsin sıfatlarının galibiyetini, tabiat örtülerini hangi ilah (tanrı) size getirecektir "*dinlenesiniz diye…"* nefislerinizin haklarını ve bedenlerinizin rahatını temin edesiniz diye size geceyi hangi ilah (tanrı) getirecektir?! "*Hâlâ basîr olarak görmeyecek misiniz?"* Hakk'ın tecellileri ruhunun nuruyla görmeyecek misiniz?

"*Rahmetinden Allah, geceyi ve gündüzü yarattı…"* kalp makamında gaflet ve huzur gecesini, ruh makamında örtünme ve tecelli gündüzünü yaratmıştır ki "*dinlenesiniz"* nefis karanlığında beden nuruna ve geçim tertibine ulaşasınız. *"Arayasınız…"* mükaşefesinin faziletini, sıfatlarının

tecellisini ve müşahedelerini arayasınız. *"Ve şükredesiniz."* başta ve sonda Onun zahir, batın, cismani ve ruhani nimetlerine, onları, O'nunla, O'nda ve O'nun için her makamda sizin için gerekli olan itaat kapsamında Allah rızası için kullanmak suretiyle şükredesiniz.

"*Her ümmetten bir şahid çıkarırız."* Kıyamet günü, Mehdi'nin zuhuru sırasında her ümmetin Nebiysini ortaya çıkarırız. O, onların Hakk'ı en iyi bilenidir. "*Deriz"* külli şühudla Hakk'a şahidlik eden ve onlardan dolayı Hak'tan perdelenmeyen şahidin diliyle deriz ki: "*Kesin delilinizi getirin!"* üzerinizde bulunduğunuz hayat tarzına benimsediğiniz inanca ilişkin delilinizi ortaya koyun, bakalım Hak mıdır, değil midir? Ama bütün olarak delil getirmekten aciz olurlar ve Nebiynin delili üstün gelir. "*O zaman bilirler ki Hakk (hakikât) Allah'a aittir."* Allah bu hakikâti şahidin oluşturduğu mazharda gözler önüne sermiştir. "*Kendilerinden ayrılıp kaybolmuştur"* uydurma değişik dinleri, ilahları, tanrıları ve çatallaşmış farklı yolları kaybolup gitmiştir. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Şahidlere: "tevhidi izhar etmek suretiyle delilinizi getirin" deriz. Onlar da tevhidi izhar ederler. Böylece Hak hakikâtin Allah'a ait olduğunu bilirler.

76- Karun, Musa'nın kavminden idi de, onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü-kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti: Şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez.

77- Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde (arzda) bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez.

78- Karun ise: O (servet) bana ancak kendimdeki bilgi sayesinde verildi, demişti. Bilmiyor muydu ki gerçekten Allah, kendinden önceki nesillerden, ondan daha güçlü, ondan daha çok taraftarı olan kimseleri helâk etmişti. Mücrimlere günahları sorulmaz (Allah onların hepsini bilir) azaba atılırlar.

79- Derken, (Karun), verilenlerin ihtişamı içinde kavminin karşısına çıktı. (Dünya hayatını arzulayanlar): Keşke Karun'a verilenin benzeri bizim de olsaydı; doğrusu o çok bahtiyar kişi! dediler.

80- Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise şöyle dediler: Yazıklar olsun size! İman edip iyi işler yapanlara göre Allah'ın sevabı daha üstündür. O'na da ancak sabredenler kavuşabilir.

81- Nihayet biz, onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Artık Allah'a karşı kendisine yardım edecek avanesi olmadığı gibi, o, kendini savunup kurtarabilecek kimselerden de değildi.

82- Daha dün onun yerinde olmayı isteyenler: Demek ki, Allah rızkı, kullarından dilediğine bol veriyor, dilediğine de az. Şayet Allah bize lütufta bulunmuş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Vay! Demek ki inkârcılar iflâh olmazmış! demeye başladılar.

83- İşte ahiret yurdu! Biz onu yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu arzulamayan kimselere veririz. (En güzel) âkıbet, takvâ sahipleri"muttakiyleri)nindir.

84- Kim bir iyilik getirirse ona bundan daha hayırlı karşılık vardır. Kim bir kötülük getirirse, o kötülükleri işleyenler, ancak yaptıkları kadar ceza görürler.

85- (Rasûlüm!) Kur'an'ı (okumayı, tebliğ etmeyi ve ona uymayı) sana farz kılan Allah, elbette seni (yine) dönülecek yere döndürecektir. De ki: Rabbim, kimin hidayeti getirdiğini ve kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu en iyi bilendir.

86- Sen, bu Kitab'ın sana vahyolunacağını ummuyordun. (Bu) ancak Rabbinden bir rahmet (olarak gelmiş) tir. O halde sakın kâfirlere arka çıkma!

87- Allah'ın âyetleri sana indirildikten sonra, artık sakın onlar seni bu âyetlerden alıkoymasınlar. Rabbine davet et! Asla müşriklerden olma!

88- Allah ile birlikte başka bir ilaha yalvarma! İlah yoktur ancak "O" vardır. O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz.

"Karun, Musa'nın kavminden idi." Bal'am b. Baur gibi o da alim bir insandı. "*Onlara karşı azgınlık etmişti."* Nefsiyle ve ilmiyle tekebbür ederek perdelendiği ve onlara tepeden baktığı için. Hırs ve dünya sevgisi onu bürümüştü. Kuşkusuz bu, Allah'ın onu tabi kıldığı bir imtihanıydı. Çünkü aldanmıştı, nefsini süsleri ve kemaliyle görmek

suretiyle perdelenmişti. Bu yüzden, nefsi süfli cihete meyletti. Onu süfli cihete batırdı, perdelenmiş ve gazaba uğramış olarak. “*İşte ahiret yurdu…”* baki kutsi âlemden ibaret ahiret yurdunu “*Biz…kimselere veririz.”* nefisleriyle ve nefislerinin sıfatlarıyla perdelenmeyen kimselere veririz. Ama nefisleriyle ve nefislerinin sıfatlarıyla perdelenen kimselerin içindeki ruh semasına yükselip yücelmeyi arzulayan fıtri irade, üstünlük taslamayı, tepeden bakmayı ve yeryüzünde insanlara karşı kibirlenmeyi isteyen nefsani hevaya dönüşür. Marifetleri isteme, faziletleri ve yücelikleri edinme şeklindeki salihlikleri, maddi sebepleri ve malı biriktirmeyi, insanların haklarını batıl yollardan almayı gerektiren bir bozgunculuğa dönüşür. “*Akıbet…”* nefislerini adi rezilliklerden ve azdıran hevalardan arındıran mücerret kimselerindir.

“*Kur’an’ı sana farz kılan Allah…”* yaratılışın başında ve akıldan ibaret olan kâmil istidat çerçevesinde ezelden beri bütün kemalatı kapsayan, bütün sözleri ve hikmetleri içeren Kur’an’ı sana gerekli kılan Allah “*elbette seni dönülecek yere döndürecektir.”* Pek yüce, künhüne varılamayan, değeri takdir edilemeyen bir dönüş yerine döndürecektir. Bu da Allah’ta, teklik zatında fena bulmak, bütün sıfatlarla O’nunla tahakkuk etmek suretiyle beka bulmaktır. “*De ki: Rabbim, kimin hidayeti getirdiğini…bilir.”* Benim halimi, hidayetimin künhünü ve benim getirdiğim O’na özgü ledünni ilmi sadece Rabbim bilir, ben ya da başkası değil. Çünkü ben nefsimden sıyrılıp O’nda fena bulmuşum, başkası da benim halimden perdelenmiştir. “*Ve kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu…”* kimin, istidadı bulunmadığı ve perdesi kalın olduğu için Hak’tan perdelenmiş olduğunu en iyi o bilir. Çünkü başkası istidadımın halinden perdelenmiştir. Ben bilemem, bilakis, Rabbim onu bilir. Ben değil. Çünkü ben O’nda fena bulmuş ve O’nunla tahakkuk etmişim.

“*Sen, bu Kitabın sana vahyolunacağını ummuyordun.”* Furkani akıl kitabının, içinde toplu olarak bulunan hakikâtlerin tafsil edilmesi suretinde sana indirileceğini beklemiyordun. Çünkü sen hayat perdesine bürünmüştün, senin içine topluca yerleştirilen hakikâtlerden perdelenmiştin. *“Ancak…”* rahimi rahmet sıfatı tecelli etmesi için bu Kitab sana indirildi “*Rabbinden…”* sana ilka edildi. O’nun feyzi sende zuhur etmeye başladı, derken yavaş yavaş senin vasfın haline geldi. “*O*

halde sakın kâfirlere arka çıkma." Perdelenmişlere arka çıkma. Onlar yüzünden zatta fena bulmaktan perdelenme. Aksi takdirde, kemalini görmenden dolayı nefsin zuhur eder. *"Sakın onlar seni bu ayetlerden alıkoymasınlar."* sıfat tecellilerinden alıkoymasınlar. Aksi takdirde, onların başkasıyla durdukları gibi, sen de benliğinle durursun. Dolayısıyla, nefsine bakmakla, onu varlıkta Allah'a ortak koşmak suretiyle müşriklerden olursun.

"*Rabbine davet et."* Bu Kitabla Rabbine davet et, nefsine değil, çünkü habibsin, sevensin. Seven, kendine davet etmediği gibi kendisiyle de olmaz. Bilakis, sevdiğine davet eder, sevdiğiyle beraber olur. "*Ondan başka ilah yoktur."* Onunla beraber başkasına ilahlara (tanrı) edinerek onlara varlık vererek yalvarıp tapma, ne kendi nefsine ne de başkasına. Kim "*Rabbine davet et."* İfadesinin gereğini yerine getirirse onun için "azmadı/ma tağa" vasfı hasıl olur. "*Allah ile birlikte başka ilaha (tanrıya) tapıp yalvarma"* ifadesinin gereğini yapan kimse için de "gözü sapıp kaymadı" vasfı hasıl olur. *"O'nun zatından başka her şey yok olacaktır."* O'nun zatı haricinde her şey yok olacaktır. Çünkü O'ndan başka varlık yoktur. *"Hüküm O'nundur."* Kahrıyla kendisinden başka her şey O'nun sıfatlarının hakimiyeti altındadır. *"Siz ancak O'na döndürüleceksiniz."* zatında fena bulmak suretiyle O'na döneceksiniz.

ANKEBÛT SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Elîf. Lâm. Mîm.

2- İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece «İman ettik» demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar?

“Elif. Lâm. Mîm.” İlahi zat, aslı ve başı başkasına nispetle, ilimden ibaret hakiki sıfatları ve evveli ve menşei başlangıç olan izafi sıfatları, insanların eksiklikleriyle, gafletleriyle ve perdelenmişlikleriyle, sırf Hakk’a uygun sözleriyle, amellerinin zahirleriyle bırakılmamalarını, bilakis, türlü belalarla sınanmalarını, zorluk ve riyazetlerle denenmelerini, böylece istidatlarında gizli bulunan, öz yaratılışlarına yerleştirilen özelliklerinin ortaya çıkarılmasını gerektirmiştir. Çünkü İlâhi zat, gizli kemalatının cem aynında zuhur etmesini istemiştir. Kemalatını insanların aynları madenlerine yerleştirmiştir. Onlara görünür âlemde vücut vermiştir. Nitekim, kutsi bir hadiste “Ben gizli bir hazineydim…” buyurmuştur. İnsanları nimet ve azapla sınayarak sevmiştir ki, O’nun sıfatları üzerlerinde zuhur ettiğinde O’nu bilsinler ve O’nda son bulmak üzere O’nun mazharları olsunlar. Tıpkı başta O’ndan var olurken madenler ve hazineler oldukları gibi. Çünkü Allah’ın son olması ilk olmasının gereğidir.

3- And olsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır.

4- Yoksa kötülükleri yapanlar bizden kaçabileceklerini mi sandılar? Ne kadar kötü (ne yanlış) hüküm veriyorlar!

5- Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa, bilsin ki Allah'ın tayin ettiği o ecel elbet gelecektir. O, her şeyi işiten “Semî”dir ve bilen“Aliym”dir.

6- Cihat eden, ancak kendisi için cihat etmiş olur. Şüphesiz Allah, âlemlerden müstağnîdir. (O'nun hiçbir şeye ihtiyacı yoktur).

7- İman edip iyi işler yapanların (geçmiş) kötülüklerini elbette örteriz ve onlara, yaptıklarının daha güzeli ile karşılık veririz.

8- Biz, insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer onlar, seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber vereceğim.

9- İman edip iyi işler yapanları, muhakkak sâlihler (zümresi) içine katarız.

10- İnsanlardan kimi vardır ki: «Allah'a inandık» der; fakat Allah uğrunda eziyete uğratıldığı zaman, insanların işkencesini Allah'ın azabı gibi tutar. Halbuki Rabbinden bir nusret gelecek olsa, mutlaka, «Doğrusu biz de sizinle beraberdik» derler. İyi de, Allah, herkesin kalbindekileri en iyi bilen değil midir?

11- Allah, elbette (O'na gönülden) iman edenleri de bilir, iki yüzlüleri de bilir (ortaya çıkaracaktır).

12- Kâfirler, iman edenlere: Bizim yolumuza uyun, sizin günahlarınızı biz yüklenelim, derler. Halbuki, onların hiçbir günahını yüklenecek değillerdir. Gerçekte onlar, kesinlikle yalan söylemektedirler.

13- (Fakat gerçek şu ki) elbette kendi yüklerini (veballerini), kendi yükleriyle birlikte nice yükleri taşıyacaklar ve uydurup durdukları şeylerden kıyamet günü mutlaka sorguya çekileceklerdir.

14- And olsun ki biz Nuh'u kendi kavmine gönderdik de o bin yıldan elli yıl eksik bir süre onların arasında kaldı. Sonunda onlar zulümlerini sürdürürken tufan kendilerini yakalayıverdi.

15- Fakat biz onu ve gemidekileri kurtardık ve bunu âlemlere bir ibret yaptık.

16- İbrahim'i de gönderdik. O kavmine şöyle demişti: Allah'a kulluk edin. O'na karşı gelmekten sakının. Eğer bilmiş olsanız bu sizin için daha hayırlıdır.

17- Siz Allah'ı bırakıp birtakım putlara tapıyor, asılsız sözler uyduruyorsunuz. Bilmelisiniz ki, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, size rızık veremezler. O halde rızkı Allah katında arayın. O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Ancak O'na döndürüleceksiniz.

18- Eğer (size tebliğ edileni) yalan sayarsanız, bilin ki sizden önceki birçok milletler de (kendilerine tebliğ edileni) yalan saymışlardır. Rasul'e düşen, yalnız açık bir tebliğdir.

19- Allah'ın, yaratmayı nasıl başlattığını, sonra bunu (nasıl) tekrarladığını görmediler mi? Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır.

20- De ki: Arz da gezip dolaşın da, Allah ilk baştan nasıl yaratmış bir bakın. İşte Allah bundan sonra (aynı şekilde) ahiret hayatını da yaratacaktır. Gerçekten Allah her şeye Kadirdir.

21- O, dilediğine azap eder, dilediğini esirger. Ancak O'na döndürüleceksiniz.

22- Siz ne arz da ne de sema da (Allah'ı) âciz bırakamazsınız. Allah'tan başka bir dost ve yardımcı da bulamazsınız.

23- Allah'ın âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenler -işte onlar- benim rahmetimden ümitlerini kesmişlerdir ve onlar için acıklı bir azap vardır.

24- Kavminin (İbrahim'e) cevabı ise: «Onu öldürün yahut yakın!» demelerinden ibaret oldu. Allah, onu ateşten kurtardı. Doğrusu bunda, iman eden bir kavim için ibretler vardır.

"And olsun ki, biz onlardan öncekileri imtihandan geçirmişizdir." Onlardan önce basiret ve istidat sahibi kimseleri türlü musibetlerle, sıkıntılarla, riyazetlerle ve fitnelerle sınavdan geçirdik ki talebinde doğru, samimi, kemalini izhar etmek suretiyle kemale kabiliyetli olduğunu gösteren kimselerle hevesli ve istidadı zayıf yalancılar birbirlerinden ayrılsınlar. *"Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa…"* sevap ve eser veya fiil yahut ahlak ya da sıfat veya zat alanlarından birinde Allah'a kavuşmayı umuyorsa *"bilsin ki Allah'ın tayin ettiği ecel…"* üç kıyametten birinde *"elbet gelecektir."* O halde, haline göre Allah'a kavuşacağına kesin olarak inansın, bilinen sürenin sonunda Ona kavuşacağını umsun ve salih ameller işlesin ki tabii ölüm esnasında eser ve fiil alanında nefis cennetinde saygınlık ve keramet bulsun veya riyazet ve murakebe ile kendini mahvetmeye cehd etsin ki iradi ölüm esnasında sıfat tecellilerinden ve ahlak makamlarından ibaret kalp cennetinde canının çektiğini, arzu ettiğini müşahede etsin. Yahut Allah'ta fena bulmak suretiyle O'nun uğrunda gereği gibi cihat etsin ki en büyük ölüm ve en dehşetli felaket sırasında ruh cennetinde müşahede ruhunu ve cemal zevkini bulsun. "*Cihat eden…"* hangi makamda olursa ve hangi alanı irade ediyorsa *"ancak kendisi için cihat etmiş olur."*

"İman edenler…" öteden beri zikredilen iman türlerinden her biriyle inananlar "*iyi işler yapanlar…"* imanlarına göre amel edenler var ya "*elbette örteriz…"* onların amellerinin, ahlaklarının, sıfatlarının veya zatlarının kötülüklerini O'nun zatının nurlarıyla örteriz. *"Ve onlara, yaptıklarının daha güzeli ile karşılık veririz."* Onların amellerine karşılık bizim sıfatlarımızdan sadır olan amellerimizi veririz.

"Biz, insana…tavsiye etmişizdir." Burada güzel ahlakın kapsamına giren davranışların en başında anne babaya iyi davranılması hususu zikredilmiştir. Çünkü anne ve baba var etme (icad) ve rububiyet (yetiştirip besleme, terbiye etme) sıfatlarının mazharlarıdırlar. Bu yüzden onların hakları Allah'ın hakkından hemen sonra gelir. Nitekim, onlara itaat etme de Allah'a itaat etmeyle birlikte zikredilmiştir. Çünkü adalet, tevhidin gölgesidir. Kim Allah'ı birlerse adalet onun ayrılmaz özelliği olur. Adaletin başı da anne ve babanın haklarına riayet etmektir. Çünkü onlar insanların en öncekileridirler. Bu yüzden, onların haklarının herkesin hakkından önce olması gerekir. Allah'ın hakları hariç, o her zaman en baştadır. Nitekim, Allah'a ortak koşma hariç, her hususta onlara itaat edilmesi zorunlu kılınmıştır.

25- (İbrahim onlara) dedi ki: Siz, sırf aranızdaki dünya hayatına has muhabbet uğruna Allah'ı bırakıp birtakım putlar edindiniz. Sonra kıyamet günü (gelip çattığında ise) birbirinizi tanımazlıktan gelecek ve birbirinize lânet okuyacaksınız. Varacağınız yer cehennemdir ve hiç yardımcınız da yoktur.

26- Bunun üzerine Lût ona iman etti ve (İbrahim): Doğrusu ben Rabbim'e (emrettiği yere) hicret ediyorum. Şüphesiz O, mutlak güç ve hikmet sahibidir, dedi.

27- Ona İshak ve Ya'kub'u bağışladık. Nübüvveti ve Kitabları, onun soyundan gelenlere verdik. Ona dünyada mükâfatını verdik. Şüphesiz o, ahirette de sâlihler (zümresin) dendir.

28- Lût'u da (gönderdik). O, kavmine demişti ki: Gerçekten siz, daha önce hiçbir milletin yapmadığı bir hayâsızlığı yapıyorsunuz!

29- (Bu ilâhî ikazdan sonra hâlâ) siz, ille de erkeklere yaklaşacak, yol kesecek ve toplantılarınızda edepsizlikler yapacak mısınız! Kavminin cevabı ise, şöyle demelerinden ibaret oldu: (Yaptıklarımızın kötülüğü ve azaba uğrayacağımız konusunda) doğru söyleyenlerden isen, Allah'ın azabını getir bize!

30- (Lût:) Şu fesatçılar güruhuna karşı bana yardım eyle Rabbim! dedi.

31- Resullerimiz İbrahim'e (iki oğul ihsan edeceğimize dair) müjdeyi getirdiklerinde şöyle dediler: Biz bu memleket halkını helâk edeceğiz. Çünkü, oranın halkı zalim kimselerdir.

32- (İbrahim) dedi ki: Ama orada Lût var! Şöyle cevap verdiler: Biz orada kimlerin bulunduğunu çok iyi biliyoruz. Onu ve ailesini elbette kurtaracağız. Yalnız karısı müstesna; o, (azapta) kalacaklar arasındadır.

33- Resullerimiz Lût'a gelince, Lût onlar hakkında tasalandı ve (onları korumak için) ne yapacağını bilemedi. Ona: Korkma, tasalanma! Çünkü biz seni de aileni de kurtaracağız. Yalnız, (azapta) kalacaklar arasında bulunan karın müstesna, dediler.

34- «Biz, şüphesiz, bu memleket halkının üzerine, yoldan çıkmalarına karşılık sema'dan (feci) bir azap indireceğiz.»

35- And olsun ki, biz, aklını kullanacak bir kavim için oradan apaçık bir ibret nişânesi bırakmışızdır.

36- Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik ve Şuayb: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, ahiret gününe umut bağlayın, arz da bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın! dedi.

37- Fakat onu yalancılıkla itham ettiler. Derken, kendilerini bir sarsıntı yakalayıverdi ve yurtlarında diz üstü çöke kaldılar.

38- Âd ve Semûd'u da (helâk ettik). Sizin için, (onların başına nelerin geldiği) oturdukları yerlerden apaçık anlaşılmaktadır. Şeytan onlara yaptıkları işleri güzel gösterip onları doğru yoldan çıkardı. Oysa, bakıp görebilecek durumdaydılar.

39- Karun'u, Firavun'u ve Hâmân'ı da (helâk ettik). And olsun ki, Musa onlara apaçık deliller getirmişti de onlar arz da büyüklük taslamışlardı. Halbuki (azabımızı aşıp) geçebilecek değillerdi.

40- Nitekim, onlardan her birini günahı sebebiyle cezalandırdık. Kiminin üzerine taşlar savuran rüzgârlar gönderdik, kimini korkunç bir ses yakaladı, kimini yerin dibine geçirdik, kimini de suda boğduk. Lakin Allah onlara zulmetmiyor, asıl onlar nefislerine (kendilerine) zulmediyorlardı.

41- Allah'dan başka dostlar edinenlerin durumu, örümceğin durumu gibidir. Örümcek bir yuva edinir; halbuki yuvaların en çürüğü şüphesiz örümcek yuvasıdır. Keşke bilselerdi!

42- Allah, onların kendisini bırakıp da hangi şeye yalvardıklarını şüphesiz bilir. O, mutlak güç ve hikmet sahibidir.

43- İşte biz, bu temsilleri insanlar için getiriyoruz; fakat onları ancak bilenler düşünüp anlayabilir.

44- Allah, semaları ve arzı Hakk olarak yarattı. Şüphesiz bunda, iman edenler için (Allah'ın varlık ve kudretine) bir nişâne bulunmaktadır.

"Allah'ı bırakıp birtakım" şeyi ilah (tanrı) edindiniz, ona taptınız ve bu davranış aranızda muhabbetle karşılandı *"dünya hayatına has"* olarak kabul edildi. Ya da kastedilen anlam şudur: Allah'ı bir yana bırakarak dünya hayatında sizin aranızda sevilen bir şeyi tanrı edindiniz. Yahut kastedilen anlam şudur: Sizin tanrı edindiğiniz tüm putlar dünya hayatında sevilirler, ya da aranızdaki sevgiden dolayı onları tanrı edindiniz. Bu teviller, değişik iki kıraate ve anlama göre belirginleşirler.

Sevgi iki kısımdır: Dünyevi sevgi, uhrevi sevgi. Dünyevi sevginin menşei, süfli cihetteki nefistir. Uhrevi sevginin menşei ise; ulvi cihetteki ruhtur. Dolayısıyla, Allah için ve Allah sevgisi ile olmaksızın Allah dışında sevilen her şey, nefsani sevgiyle sevilmektedir. Bu ise çabucak zail olan bir heva, bir hevestir. Bedensel bağ koptuğu zaman, bu sevgi de tükenir ve kıyametlerden birine kadar devam etmez. Çünkü, bedenin terkibinden ve mizacın dengesinden doğmuştur. Terkip çözülünce, mizaç bozulunca savrulur gider, geride artık tabiatlara, karakterlere göre zıtlık ve inatlaşma kalır. *"Sonra kıyamet günü birbirinizi tanımazlıktan gelecek ve birbirinize lanet okuyacaksınız."* ifadesi buna işaret etmektedir. Bu yüzden *"Allah'dan başka dostlar edinenlerin durumu, örümceğin durumu gibidir…"* buyrularak onların bu sevgisi çürüklük ve dayanaksızlık bakımından örümcek ağına benzetilmiştir.

Uhrevi sevginin menşei ise; teklik zatı ve İlâhi muhabbettir. Bu sevgi, asfiya ve evliya arasında olur. Çünkü, sıfatlar arasında uyum ve zatlar arasında hemcinslik vardır. Bu sevginin son noktaya kadar berraklaşması, bütün örtülerden arınması için terkibin yok olması, kalp ve ruh makamında nefis ve beden hicaplarından çıkılması gerekir. Çünkü bu makamda sevgi asıl kaynağına yakın olur. Kıyamet günü de sırf sevgi olur, berrak heyetiyle. Ama dünyevi sevgi için böyle bir durum söz konusu değildir.

45- (Resûlüm!) Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve salâtı (namazı) ikame et!. Muhakkak ki, salât (namaz), hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı zikir, elbette (ibadetlerin) en büyüğü Ekber'dir. Allah yaptıklarınızı bilir.

46- İçlerinden zulmedenleri bir yana, ehl-i kitabla ancak en güzel yoldan mücadele edin ve deyin ki: Bize indirilene de, size indirilene de iman ettik. Bizim İlâhımız da sizin İlâhınız da Birdir ve biz O'na teslim olmuşuzdur.

"Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve salâtı (namazı) ikame et!" Vahyin gelmesi ve Furkani ilim kitabının inmesi sebebiyle senin içinde mücmel olarak bulunan Kur'ani akıl kitabını açıkla, salâtı ikame et yani namazı tafsilatlı kıl. Mutlak namazı da tilavet ve ilimlerin ayrıntılarının, tafsilatlarının tertibine göre kıl. Yani ilmi kemal ile mutlak ameli birleştir. Çünkü senin için, her ilme göre bir salât (namaz) vardır. Çünkü ilimler ya adap, ameller ve dünyanın ıslahına ilişkin arzın melekutunun gaybının kuvvetlerine dair faydalı ilimlerdir, ya ahlaka, faziletlere ve ahiretin ıslahına ilişkin sadır gaybından ve ilmi akıldan kaynaklanan nefsani ilimlerden ibaret şerefli ilimlerdir ya sıfatlara ilişkin yakini ilimlerdir ve bu sonuncusu da iki kısma ayrılır: akli nazari ilimler ve keşfi sır ilimleri. Her ikisi de kalbin ve sırrın gaybından kaynaklanır ya da ruhun gaybından kaynaklanan tecelli ve müşahedelere ilişkin hakiki ilimlerdir. Veya gizlilik (hafa) gaybından kaynaklanan aşk ve vuslata ilişkin ledünni zevk ilimleridir. Yahut da gaiplerin gaybından kaynaklanan hakk ilimlerdir. Ve bu ilimlerin her birine uygun bir salât (namaz) vardır.

Birincisi, duruşları ikame etmek ve erkanı eda etmekten ibaret bedensel namazdır. İkincisi, boyun eğme, derin saygı, içtenlikle itaat etme ve korku ile umut arasında mutmain olmadan ibaret nefis namazıdır. Üçüncüsü, huzur ve murakabe ile eda edilen kalp namazıdır. Dördüncüsü, münacat ve mükâlemeden ibaret sır namazıdır. Beşincisi müşahede ve ayn olarak gözlemlemeden ibaret ruh namazıdır. Altıncısı, latifeleşme ve oynaşma namazıdır. Yedinci makamda namaz yoktur. Çünkü orası fena ve sırf muhabbet ve vahdet aynında yok olma makamıdır.

Zahiri namazın sona ermesi ve kesilmesi ölümün zuhur etmesiyledir, ki bu namaz yakinin zahiri ve suretidir. Nitekim "*Ve sana yakîn (ölüm) gelinceye kadar Rabbine ibadet et!"* (Hicr, 99) ayetinin tefsirinde bu noktaya dikkât çekilmiştir. Aynı şekilde hakiki namazın kesilmesi, sona ermesi de mutlak fena iledir. Ki hakkal yakinden ibarettir. Fena sonrası beka makamında ise altı namazın tamamı yedincisiyle, yani muhabbet ve teklik ile Hak namazında yenilenirler.

"*Muhakkak ki, salât (namaz), hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar."* Beden namazı şeran günah ve kötülük sayılan şeylerden alıkoyar. Nefis namazı rezilliklerden, kötü ahlaktan ve karanlık heyetlerden alıkoyar. Kalp namazı, boş işlerden ve gafletten alıkoyar. Sır namazı, başkasına iltifat etmekten ve gaipten alıkoyar. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Eğer namaz kılan kişi kime münacat ettiğini bilirse sağa sola bakmaz." Ruh namazı, kalbin sıfatlarıyla zuhur etmesi şeklinde belirginleşen azgınlıktan alıkoyar. Nitekim, kalp namazı da nefsin kendi sıfatlarıyla zuhur etmesine engel olur. Hafa namazı, ikilikten ve benliğin zuhur etmesinden alıkoyar. Zat namazı, telvin ve tevhidde muhalefet meydana gelmesi şeklinde varlık kalıntılarının zuhur etmesinden alıkoyar. "*Allah'ı zikir (anmak) elbette en büyüğüdür."* Bundan maksat, salt fena makamında zatı anmaktır. Beka makamında temkin esnasında Hak namazı bütün zikirlerden ve namazlardan daha büyüktür. "*Allah yaptıklarınızı bilir."* bütün makam ve hallerde ve namazlarda ne yaptığınızı hakkiyle bilendir.

"Ehl-i Kitapla ancak en güzel yoldan mücadele edin." Ehl-i Kitapla ancak en güzel yoldan mücadele etmenin dışındaki yöntemlerin yasaklanmasının sebebi, onların Hak'tan değil, dinden perdelenmiş olmalarıdır. Çünkü onlar istidat ve lûtuf ehlidirler, yüzüstü bırakılmış ve kahra uğramış değildirler. Çeşitli engellerden, adetlerden ve zahiri olgulardan dolayı, asıl maksatları olan Hak'tan yol itibariyle sapmışlardır. Bu yüzden, İlahi hikmet tevhid olan maksat itibariyle onlarla yoldaşlık edilmesini gerektirmiştir. Nitekim "*Bizim ilâhımız da sizin ilâhınız da birdir."* Buyrulmuştur. Onlarla yoldaşlık, doğru ve hak yola uygun olduğu sürece geçerlidir. Yolun eğri ve maksattan sapmış kısmıyla ilgili değildir. Ancak, Hak Mabuda, mutlak bire teslim olma ve boyun eğme hususunda onlarla yoldaşlık yapılabilir. Nitekim, ayetin

devamında şöyle buyrulmuştur: *“Ve biz Ona teslim olmuşuzdur.”* Ta ki onların Hak üzere oldukları, amaçlarına yönelmiş bulundukları, Hakk’ın yolunu izledikleri tahakkuk etsin, kalpleri mutmain olsun. Yolun izlenmesi keyfiyetinin açıklanması hususunda onlara nazik davranılsın, tutumlarında hakk olan şeylerin doğruluğu vurgulansın ve ibadetleriyle perdelendikleri için tutumlarında batıl olan şeyler de açıklansın. Devamla şöyle buyruluyor: *“Bize indirilene de, size indirilene de iman ettik.”* Çünkü naziklik hususunda aralarında uyum ve ortaklık vardır. O zaman müminlere ısınırlar, sözlerini kabul ederler, onların hidayetleriyle doğru yolu bulurlar. Ama kazandıkları günahlardan dolayı kalplerinin üzerini tortu bağlamış, bu yüzden istidatları devre dışı kalmış, böylece Rablerinden perdelenmiş olanlar hariç. Bunlar, ehli kitap içinde istidatlarını iptal ettirmiş, kemalatı hususunda istidadın haklarını eksik yerine getirmiş, onu bulandırmış, karartmış, Hakk’ı kabul etmekten alıkoymuş, çokça boş işlerle uğraşmış olmaları hasebiyle nefislerine zulmeden kimselerdir. Onlar kahır ehlidirler. Ancak, kahır onlar üzerinde etkili olur. Onlar hakkında nezaket ve lütuf başarılı olmaz. Çünkü iki vasıf arasında zıtlık vardır.

47- (Rasûlüm!) İşte böylece sana (önceki Kitabları tasdik eden) bu Kitab'ı indirdik. Onun için, kendilerine kitap verdiklerimiz ona iman ediyorlar. Şunlardan (Araplardan) da ona iman eden nice kimseler vardır. Âyetlerimizi, ancak kâfirler (inatları yüzünden) bile bile inkâr eder.

48- Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, bâtıla uyanlar kuşku duyarlardı.

49- Hayır, o (Kur'an), kendilerine ilim verilenlerin sînelerinde (yer eden) apaçık âyetlerdir. Âyetlerimizi, ancak zalimler bile bile inkâr eder.

50- «Ona Rabbinden (başkaca) mucizeler indirilmeli değil miydi?» derler. De ki: Mucizeler ancak Allah'ın katındadır. Ben ise sadece apaçık Mübiyn bir Neziri(uyarıcı)yim..

51- Kendilerine okunmakta olan Kitab'ı sana indirmemiz onlara yetmemiş mi? Elbette, iman eden bir kavim için onda rahmet ve ibret vardır.

52- De ki: Benimle sizin aranızda şahid olarak Allah yeter. O, semalarda ve arzda ne varsa bilir. Bâtıla inanıp Allah'ı inkâr edenler (var ya), işte ziyana uğrayacaklar onlardır.

53- Senden, azabı çarçabuk (getirmeni) istiyorlar. Eğer önceden tayin edilmiş bir vade olmasaydı, azap elbette onlara gelip çatmıştı. Fakat, onlar farkında değilken, o ansızın kendilerine geliverecektir.

54- (Evet) senden azabı çarçabuk (getirmeni) istiyorlar. Hiç şüpheleri olmasın, cehennem kâfirleri çepeçevre kuşatacaktır.

55- O günde azap, onları hem üstlerinden hem ayaklarının altından saracak ve Allah (onlara): «Yaptıklarınızı (cezasını) tadın!» diyecektir.

56- Ey iman eden kullarım! Şüphesiz, benim arzım geniştir. O halde (nerede güven içinde olacaksanız orada) yalnız bana kulluk edin.

57- Her can ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz.

58- İman edip güzel işler yapanları, (evet) muhakkak ki onları, içinde ebedî kalmak üzere altlarından ırmaklar akan cennet köşklerine yerleştireceğiz. (Böyle iyi) işler yapanların mükâfatı ne güzeldir!

59- Onlar, sabreden kimselerdir ve yalnız Rablerine güvenip dayanmaktadırlar.

60- Nice canlı var ki, rızkını (yanında) taşımıyor. Onlara da size de rızık veren "O" Allah'dır. O, her şeyi işiten Semi'dir ve bilen Aliym'dir.

61- And (yemin) olsun ki onlara: «Semavat'ı (gökleri) ve arz'ı (yeri) yaratan, güneşi ve ayı buyruğu altında musahhar tutan kimdir?» diye sorsan, mutlaka, «Allah» derler. O halde nasıl (Hak'tan) çevrilip döndürülüyorlar?

62- Allah rızkı kullarından dilediğine bol bol verir, dilediğine de kısar. Şüphesiz, Allah her şeyi hakkıyla bilen Aliym'dir.

63- Andt (yemin) olsun ki onlara: «Semadan su indirip onunla ölümünün ardından arz'ı canlandıran kimdir?» diye sorsan, mutlaka, «Allah» derler. De ki: (Öyleyse) hamd da Allah'a mahsustur. Fakat onların çoğu (söyledikleri üzerinde) düşünmezler.

64- Bu dünya hayatı sadece bir eğlenceden, bir oyundan ibarettir. Ahiret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl yaşama odur. Keşke bilmiş olsalardı!

65- Gemiye bindikleri zaman, dini yalnız O'na has kılarak (ihlâsla) Allah'a yalvarırlar. Fakat onları salimen karaya çıkarınca, bir bakarsın ki, (Allah'a) ortak koşmaktadırlar.

66- Kendilerine verdiklerimize karşı nankörlük etsinler ve sefa sürsünler bakalım! Ama yakında bilecekler!

67- Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken, bizim (Mekke'yi) güven içinde kudsî bir yer yaptığımızı görmediler mi? Hâlâ bâtıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?

68- Allah'a karşı yalan uyduran yahut kendisine hakk gelmişken O'nu yalan sayandan daha zalimi kimdir? Cehennemde kâfirlere yer mi yok!

69- Ama bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah muhsinlerle beraberdir.

"Hayır, o, kendilerine ilim verilenlerin sinelerinde apaçık ayetlerdir." Kur'an, apaçık hakikât ve zevk ilimlerinden ibarettir, mahalli de muhakkik alimlerin göğüsleridir. Bunlar, gaiplerin gaybından göğse nazil olmuş anlamlardır, dil ve zikre vaki olan lafızlar ve harfler değildir. Bunları da istidatları olmadığı için perdelenmiş kâfirlerden ve rezilliklerle, zıtların yanında durmakla istidatlarını iptal ettirmiş zalimlerden başkası inkâr etmez. *"Cehennem kâfirleri çepeçevre kuşatacaktır."* Hak'tan perdelenmişleri. Çünkü, tabii örtülere, heyulani perdelere bürümüşlerdir, öyle ki içlerinde tekbir açıklık, nur âlemini seyretmelerini, görmelerini, aydınlanmalarını, soluk almalarını, huzura ermelerini sağlayacak tekbir aralık kalmamıştır.

"*O gün azap, onları…üstlerinden…saracaktır."* Hak'tan yoksun kaldıkları, nurdan perdelendikleri ve kahır altında yandıkları için. "*Hem de ayaklarının altından saracaktır."* lezzet ve şehvetlerden mahrum kaldıkları, sebep ve aletleri yitirmelerinden dolayı lezzet ve şehvetlerden perdelendikleri, heyetlerin elemleriyle, eserlerin ateşiyle azap gördükleri için. Onlar iki bela ile musibete duçardırlar. Bir yandan asli fıtratları uyarınca ulvi cihete özlem duyarlar, öbür yandan arızi heyetlerin kökleşmesi yüzünden süfli cihete iştiyak duymaktadırlar. Fakat, her iki cihetten de mahrumdurlar. Berzah âleminde bu iki cihet arasında hapsedilirler. Böyle bir azaptan Allah'a sığınırız.

"…Cihat edenleri…" tarik ehlinden *"bizim uğrumuzda"* sıfatlarımızda seyretmek suretiyle cihat edenleri… bu, kalbi bir seyirdir. Çünkü tarikata yeni başlamış kişi nefis makamında olduğundan dolayı onun seyri Allah'a varmak için cihat etmek şeklindedir. Bu seyir esnasında mücahede huzur ve murakabe, Allah'a doğru istikamet üzere olma ve tecellilerin hükmü üzere sebat şeklinde olur. "*…Eriştireceğiz…"* zata vasıl olmanın yollarına, yani sıfatlara ulaştıracağız. Çünkü sıfatlar, zatın perdeleridir. Bu yüzden, sıfatlarla sıfatlanmak suretiyle onların içlerinde süluk etmek, Allah'ın mevsuf olduğu sıfat uyarınca Allah için sabit olan ismin hakikâtine ulaştırır. Bu da birlik zatının aynıdır. Ve burası teklik huzurunun kapısıdır. *"Hiç şüphe yok ki Allah muhsinlerle beraberdir."* Allah'a müşahede üzere ibadet edenlerle beraberdir. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"İhsan; Allah'ı görüyormuşsun gibi O'na ibadet etmendir."* O halde Muhsinler, sıfatların içinde, onlarla sıfatlanarak süluk edenlerdir. Çünkü murakabe ve müşahede ile ibadet etmektedirler. Rasulullah (s.a.v) "Allah'ı görüyormuşsun gibi" buyuruyor, çünkü görme ve müşahede etme ayni olur. Bu da ancak sıfatlardan sonra zatta fena bulmakla mümkündür.

RÛM SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Elif. Lâm. Mîm.

2.3.4.5- Rumlar, (Arapların bulunduğu bölgeye) en yakın bir yerde yenilgiye uğradılar. Halbuki onlar, bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip geleceklerdir. Eninde sonunda emir Allah'ındır. O gün müminler de Allah'ın nusretiyle (yardımıyla) sevineceklerdir. Allah, dilediğine nusret (yardım) eder. O, mutlak güç sahibi Aziz’dir, çok esirgeyici Rahiymdir.

6- (Bu) Allah'ın vaat ettiğidir. Allah vâadinden caymaz; fakat insanların çoğu bilmezler.

7- Onlar, dünya hayatının görünen yüzünü bilirler. Ahiretten ise, onlar tamamen gafildirler.

“Elif. Lam. Mim. Rumlar…yenilgiye uğradılar.” Daha önce çeşitli münasebetlerle zikredildiği gibi ilim ve mebde sıfatlarıyla teklik zatı, ruhani kuvvetler rumlarının sadır dediğimiz nefis arzına en yakın bir yerde yenilmelerini öngörmüştür. Çünkü mebdenin feyzi, halkın izharını ve Hakk’ın da onunla perdelenmesini gerektirir. Şu halde Hakk’a en yakın olan her şey, halka en yakın olan şeyce mağlup edilir. Mübdi (yaratılışı başlatan) isminin yaratılışın mazharı, yüce Allah’ın onunla ve zahir ismiyle, Halık ismiyle tecelli etmesinin hükmü budur. Kısacası, Allahu teala, mübdilik huzurundaki isimlerle tecelli eder. “*Onlar…sonra”* yenilgilerinin ardından “*galip geleceklerdir.”* Allah’a dönüş ve galibiyetin zuhuruyla perdelenmiş Acem nefsani kuvvetler Farslarını yenilgiye uğratacaklardır.

“Birkaç yıl içinde” kemale doğru yükselişin gerçekleştiği bir taç hal, huzur vakitleri, makam ve tecelliler içinde galip geleceklerdir. “*Önce…emir Allah’ındır.”* mübdi (yaratılışı başlatan) ismi hükmünce emir O’nundur. *“sonda emir Allah’ındır.”* Muid (yeniden yaratan) ismi hükmünce, semalarda ve arz da emri yönlendirir. Sonra O’na yükselir “*o*

gün…" yani ruhani kuvvetler Rumlarının nefsani kuvvetler Farslarına galibiyetlerinin gerçekleştiği gün, "*Müminler Allah'ın yardımıyla sevinirler."* Semavi melekutlardan onları desteklemesinden, kutsi yardımları onlara göndermesinden dolayı sevinirler. "*…Dilediğine yardım eder."* İnayet ehlinden ve inayet sayesinde istidat sahibi olan kimselerden dilediğine yardım eder. *"O, mutlak güç sahibidir."* Güçlüdür, perdelenmiş Farsların kahrını, gücünü mağlup eder. *"Çok esirgeyicidir."* kemal mahiyetli yardımlarını, kutsi desteğinin nurlarını galip gelen Rumların üzerine indirir. *"Bu Allah'ın vaat ettiğidir."* inayet ehlinden olup istidat sahibi olanları kemale erdireceğine ilişkin vaadidir. "*Allah vaadinden caymaz; fakat insanların çoğu bilmezler."* perdelendikleri için bu galibiyetin kendi kuvvetlerinin ve kazançlarının ürünü olduğunu sanırlar. İnayet gösterilen kimsenin istidadı olmadığı için kemale ulaşma amacıyla say etme derecesine ulaşamayacağını sanırlar ve bu istidadın da Allah'ın muvaffak kılmasının bir eseri ve inayetinin alameti olduğunu, çalışmanın olmamasının O'nun tarafından yardımsız, yüz üstü bırakılmanın belirtisi, inayet gösterilmeyen biri olmanın işareti olduğunu düşünmezler. *"Onlar, dünya hayatının görünen yüzünü bilirler."* Türlü kazançlara erişmenin kulların çalışmalarına ve planlamalarına bağlı olduğunu düşünürler. *"Onlar…"* batından ve ruhani âlemin hallerinden "*tamamen gafildirler."* Şu bitimli dünya hayatından sonra sonsuz, ebedi bir hayat olduğu gerçeğini kavrayamazlar. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Ahiret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl yaşama odur. Keşke bilmiş olsalardı!"* (Ankebut, 64) Onlar, kulların plan ve çalışmalarının ardında Allah'ın takdirinin ve hükmünün olduğunu bilmezler.

8- Kendi kendilerine, Allah'ın, semaları, arzı ve ikisinin arasında bulunanları ancak hakk olarak ve muayyen bir süre için yarattığını hiç düşünmediler mi? İnsanların birçoğu, Rablerine kavuşmayı gerçekten inkâr etmektedirler.

9- Onlar, yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin âkıbetlerinin nice olduğuna bakmadılar mı? Ki onlar, kendilerinden daha güçlü idiler; yeryüzünü kazıp alt üst etmişler, onu bunların imar ettiklerinden daha çok imar etmişlerdi. Resulleri, onlara da nice açık deliller getirmişlerdi. Zaten Allah onlara zulmedecek değildi; fakat onlar kendi kendilerine zulmetmekteydiler.

10- Sonunda, Allah'ın âyetlerini yalan sayarak ve onları alaya alarak kötülük yapanların âkıbetleri pek fena oldu.

“Kendi kendilerine…Allah’ın….yarattığını…hiç düşünmediler mi?” yedi gayb semasını, beden arzını ve bu ikisinin arasında bulunan tabii kuvvetleri, arz melekutunu, ruhaniyeti, gök melekutunu, sıfat ve ahlakı ve daha nice varlığı hikmet ve adalete uygun olarak yarattığını, Hakk’ın bunların mazharlarına, istidatlarının tecelliyi kabul etme kapasitelerine göre zuhur ettiğini düşünmediler mi? “*Ve muayyen bir süre…”* bundan maksat, onların her biri için belirlenen kemal derecesi ve ilk istidadının hüviyetinin gereği olarak Allah’ta fena bulma düzeyidir. Böylece, istidatlarının oranına göre müşahede ederler, Allah’ın sıfatları ve zatıyla içlerine ilkasını gözlemlerler.

“İnsanların birçoğu, Rablerine kavuşmayı gerçekten inkâr etmektedirler.” Çünkü, O’ndan perdelenmişlerdir. Böyle bir şeyin başka bir âlemde şekli karşılaşma ile, yani bir hüviyetin diğer bir hüviyetin içine girmesiyle olabileceğini sanırlar.

11- Allah, ilkin mahlûkunu yaratır, (ölümden) sonra da bunu (yaratmayı), tekrarlar. Sonunda hep O'na döndürülecek rücu ettirilecsiniz.

12- Kıyametin kopacağı gün, günahkârlar (ümitsizlik içinde) susacaklardır.

13- (Allah'a koştukları) ortaklarından kendilerine hiçbir şefaatçi çıkmayacaktır. Zaten onlar, ortaklarını da inkâr edeceklerdir.

14- Kıyamet kopacağı gün, işte o gün (müminlerle inkârcılar) birbirlerinden ayrılacaklardır.

15- İman edip iyi işler yapanlara gelince, onlar, cennette nimetlere ve sevince mazhar olacaklardır.

16- İnkâr edenler, âyetlerimizi ve ahiret buluşmasını yalan sayanlar ise, işte onlar azapla yüz yüze bırakılacaklardır.

17.18- Haydi siz, akşama ulaştığınızda (akşam ve yatsı vaktinde) sabaha kavuştuğunuzda, gündüzün sonunda ve öğle vaktine eriştiğinizde SubhanAllah'ı tesbih edin (namaz kılın), ki semalarda ve arzda hamd O'na mahsustur.

19- Ölüden diriyi, diriden de ölüyü O çıkarıyor; arz’ı ölümünün ardından O canlandırıyor. İşte siz de (kabirlerinizden) böyle çıkarılacaksınız.

20- Sizi topraktan yaratması, O'nun (varlığının) delillerindendir. Sonra siz, (her tarafa) yayılan insanlar oluverdiniz.

21- Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.

"Allah, ilkin mahlukatı yaratır." Farsları Rumlara galip getirmek suretiyle yaratmayı başlatır. "*Sonra da bunu tekrarlar."* Bu sefer Rumları Farslara galip getirerek yaratmayı tekrar eder. "*Sonunda hep O'na döndürüleceksiniz."* O'nda fena bulacaksınız. "*Kıyametin kopacağı gün."* Küçük kıyametin meydana geleceği gün "*günahkârlar susacaklardır."* Allah'ın rahmetinden umutlarını keseceklerdir. Rahmeti kabul edecek istidada sahip olmayışları nedeniyle azapta hayret içinde kalakalırlar. Veya Mehdi'nin (a.s) zuhuruyla gerçekleşecek büyük kıyamette, onun satveti altında kahrolurlar, Allah'ın rahmetinden mahrum kalırlar. O gün, müminlerle kâfirlerin birbirlerinden ayrılmaları suretiyle insanlar farklı zümreler şeklinde belirginleşirler.

"SubhanAllah'ı tesbih edin." O'nu, kendisinden başkasının varlık, sıfat, fiil ve tesir olarak var olmasından tenzih edin. "*Akşama ulaştığınızda…"* Fars karanlığının Rum nuruna galip gelmesi akşamına vardığınızda *"ve sabaha kavuştuğunuzda…"* ve Rumların nurlarının Fars karanlığına karşı üstünlük sağladığı zamanda. "*Hamd O'na mahsustur."* Ruhaniler nurunun nefsaniler karanlığına galip gelmesi ve ruh güneşinin doğuşunun yaklaşması sabahında kemal sıfatlarının zuhuruyla, cemal tecellilerinin yedi gayb semalarında belirmesiyle, nefsaniler karanlığının ruhaniler nuruna galip gelmesi akşamında celal sıfatlarının beden arzında zuhur etmesiyle *"gündüzün sonunda"* fena buldukları vakitte, ruh güneşinin zatta kaybolduğu zamanda ve *"öğle vaktine eriştiğinizde…"* fena sonrası bekada, istikamet ve istiva vaktinde O'na hamd edin. "*Çıkarıyor…"* sabah vaktini yeniden getirerek kalp dirisini nefis ölüsünden çıkarıyor. *"çıkarıyor…"* akşam esnasında yeniden var etmek suretiyle kalp dirisinden nefis ölüsünü çıkarıyor. " *Canlandırıyor…"* böylece, o esnada beden arzını diriltiyor. "*İşte siz de böyle çıkarılacaksınız."* ikinci hayatta, ahirette kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. "*Onun delillerindendir."* bilgi ve süluk olarak zatına ulaşmanın vesileleri konumunda olan sıfatlarından ve fiillerinden biri de "*size kendinizden eşler yaratması"* dır. Yani sizin için nefislerden ruhların eşlerini yarattı. "*kaynaşmanız için…"* onlara meyletmeniz, sevgiyle onlara eğilim göstermeniz, onlara etki edip onlardan etkilenmeniz için. *"Aranızda…peyda etmesi"* iki taraflı sevgi ve rahmet

duygusu yaratması da Onun ayetlerindendir. Böylece, nefis ruhu ve tesirini seviyor, etkisini kabulleniyor. Taşkınlıktan uzaklaşıp sükunete ediyor, arınıyor. O'nun ahlakıyla ahlaklanıp kurtuluşa eriyor. Ruh da üzerinde tesir bırakmak suretiyle nefsi seviyor, onun üzerine nurunu yansıtıyor. Yüce Allah da iyiliğinin ve şefkâtinin bir göstergesi olarak mübarek bir evlat vererek ona merhamet ediyor. O da evladın bereketiyle yükseliyor, onun aracılığıyla kemali zuhur ediyor. "*Doğrusu bunda…ibretler vardır."* sıfatlar ve kemaller vardır *"iyi düşünen bir kavim için."* Nefisleri ve zatları ile birlikte onlarda cibilliyet olarak var olan içlerine yerleştirilen özellikler üzerinde tefekkür eder bir topluluk için ayetler vardır.

22- O'nun delillerinden biri de, semaları ve arz'ı yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin değişik olmasıdır. Şüphesiz, bunda bilenler için (alınacak) dersler vardır.

23- Gece olsun gündüz olsun, uyumanız ve Allah'ın lûtfundan (nasibinizi) aramanız da O'nun (varlığının) delillerindendir. Gerçekten bunda, işiten bir kavim için ibretler vardır.

24- Yine O'nun delillerindendir ki, size korku ve ümit vermek üzere şimşeği gösteriyor, semadan su indirip ölümünün ardından arzı onunla diriltiyor. Doğrusu bunda, aklını kullanan bir kavim için (alınacak) dersler vardır.

25- Semanın ve arz'ın O'nun buyruğu ile durması da O'nun (varlığının) delillerindendir. Sonra sizi topraktan bir çağırdı mı hemen (kabirlerinizden) çıkıverirsiniz.

26- Semalarda ve arz'da olanlar hep O'nundur. Hepsi O'na boyun eğmiştir.

27- Yaratmaya başlayan, sonra onu tekrarlayan O'dur, ki bu, O'nun için pek kolaydır. Semalar'da ve arz'da (tecelli eden) en yüce sıfat O'nundur. O, mutlak güç ve hikmet sahibidir.

28- Allah size kendinizden bir temsil getirmektedir: Mülkiyetiniz altında bulunan köleler içinde, size verdiğimiz rızıklarda-birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekineceğiniz derecede sizinle eşit (haklara sahip)- ortaklarınız var mı? İşte biz âyetlerimizi, aklını kullanacak bir kavim için böylece açıklıyoruz.

29- Gel gör ki haksızlık edenler, bilgisizce kötü arzularına uydular. Allah'ın saptırdığını kim doğru yola eriştirebilir? Onlar için herhangi bir yardımcı yoktur.

30- (Rasûlüm!) Sen vechini (yüzünü) hanîf olarak dine, Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmış ise ona çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler.

"…Lisanlarınızın değişik olması…" nefis, kalp, sır, ruh ve hafa lisanlarınızın her makama özgü bir söz olması suretiyle farklı oluşu, "*ve renklerinizin"* çeşitlenmeniz ve yedi sema'da ve arzda telvinlenmeniz "*delillerden"* dir. İlimlerinin mertebelerini bilen alimler için sıfat ve fiil tecellilerindendir. "*Uyumanız…"* nefis gecesinde gaflette olmanız, kalp gündüzünde nefsin sıfatlarıyla zuhur etmeniz, "*Allah'ın lûtfundan aramanız"* kemalatlarda yükselmek, ahlak ve makam edinmeniz, Hakk'ın sözünü kalp kulağıyla dinlemeniz, hallerde belirginleşen makamlara göre onların anlamlarını kavramanız O'nun ayetlerindendir. "*Gösteriyor…"* başlangıçlarda doğuş ve parıldayış şimşeğini gösteriyor. Kaybolup gitmesinden, böylece onu yitirmek suretiyle karanlıkta kalmaktan korkar, tekrar dönmesini, daha fazla aydınlık vermesini umarsınız. Ondan sonra ruh semasından ve sekinet bulutundan ilham ve keşif yağmurları yağar. Onunla nefis arzları ve cehaletle ölmüş bulunan kurumuş istidatlar yeniden dirilir. *"Aklını kullanan bir kavim için…"* nefislerini gönüllü olarak akıllarının isteklerine, ilham mahiyetindeki varidatların anlamlarına, kendi yararlarına olan hikmet ve makullerin emrine veren bir topluluk için ibret dersleri vardır. *"En yüce sıfat O'nundur."* En yüce vasıf, varlıkta tek olma, zati birlik Onundur. Müfessir Mücahid bu ifadeyi tefsir ederken ne güzel söylemiştir: Bu, Ondan başka ilah yoktur, demektir.

"Sen yüzünü…çevir." Tevhid dinine. Bu, Hakk'ın yoludur. Bu yüzden cümle içinde terkip halinde değil, mutlak olarak kullanılmıştır. Yani bu, mutlak dindir. Ondan başkası din değildir. Çünkü yarı yolda kalıp kesilmişlerdir, maksada ulaştırmamışlardır. Ayette geçen vech, bütün ayrılmazları ve arazlarıyla beraber mevcut olan zat demektir. Onu dine çevirmek ise, bu zatı Hak'tan başka her şeyden soyutlamak, Hak ile kaim kılmak, Hak'la beraber durmak, nefsine de başkasına da dönüp iltifat etmemektir. Bu takdirde seyri, Allah'ın seyri, dini ve tarikatı da Allah'ın dininin ve yolunun üzerinde bulunduğu din ve tarikat olur.

Çünkü Allah'tan başkasını varlık olarak görmez. *"Hanif olarak…"* yüzünü çevirerek, Allah'tan başkası için varlık ispat edenlerin, böylece Allah'a ortak koşanların taptıkları başkalarının ve eşlerin yollarından ibaret olan batıl dinlerden Hakka meylederek. "*Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmış ise…"* yani, Allah'ın insanların yaratılışlarına esas kıldığı fıtrattan ayrılmayın. Fıtrat, insan hakikâtinin varoluşuna esas oluşturan ezeli saflık ve arınmışlık, salt fıtri tevhid halidir. Bu ilk fıtrat en kutsi feyizden başka bir şey değildir. Ki en kutsi feyiz, zatın aynıdır. Buna bağlı kalan kimsenin eğilimi, meyli tevhidden uzaklaşma ve Hak'tan perdelenme şeklinde olmaz. Bilakis eğilimi, meyli ve perdelenmesi hayatın örtülerinden ve yaratılış veya terbiye alışkanlık sebebiyle oluşan doğal arazlardan olur.

Birincisine ilişkin delil Rasulullah'ın (s.a.v) kutsi bir hadiste bize aktardığı şu hakikâttir: "Bütün kullarımı hanifler olarak yarattım. Sonra şeytan onları hilelerle dinlerinden uzaklaştırdı, bana başkasını ortak koşmalarını emretti."

İkincisine ilişkin delil ise Rasulullah'ın (s.a.v) şu sözüdür: "Her çocuk fıtrat üzere doğar, sonra ana babası onu ya Hıristiyanlaştırır veya Yahudileştirir." Yoksa bu hakikât kendi içinde zati hali itibariyle değişmez, çünkü böyle bir şey imkânsızdır. "*Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler."* ayetinin anlamı da budur. Yani insanların çoğu bu hakikâtin bincinde değildir.

31- Hepiniz O'na yönelerek O'na karşı gelmekten sakının, salâtı (namazı) ikame edin! müşriklerden olmayın.

32- Dinlerini parçalayan ve bölük bölük olanlardan (olmayın. Bunlardan) her fırka, kendilerinde olan ile böbürlenmektedir.

33- İnsanların başına bir sıkıntı gelince, Rablerine yönelerek O'na yalvarırlar. Sonra Allah, katından onlara bir rahmet (nimet ve bolluk) tattırınca, bakarsınız ki onlardan bir grup yine Rablerine ortak koşuyorlar.

34- Kendilerine verdiklerimize nankörlük etsinler bakalım! Haydi sefa sürün; ama yakında bileceksiniz!

35- Yoksa onlara bir kesin delil indirdik de, o delil, müşrik olmalarını mı söylüyor?

36- İnsanlara bir rahmet tattırdığımızda ona sevinirler. Şayet yaptıklarından ötürü başlarına bir fenalık gelse hemen ümitsizliğe düşüverirler.

37- Görmediler mi ki Allah, rızkı dilediğine bol bol vermekte, dilediğininkini de daraltmaktadır. Şüphesiz, imanlı bir kavim için bunda ibretler vardır.

38- O halde sen, akrabaya, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver. Allah'ın rızasını isteyenler için bu, en iyisidir. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.

39- İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte zekâtı veren o kimseler, evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır.

40- Allah, (o yüce varlıktır) ki sizi yaratmış, sonra rızıklandırmıştır; sonra O, hayatınızı sona erdirecek, daha sonra da sizi (tekrar) diriltecektir. Peki sizin (Allah'a eş tuttuğunuz) ortaklarınız içinde bunlardan birini yapabilecek var mı? Allah onların ortak koştuklarından münezzehtir ve yücedir.

41- İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın; belki de (tuttukları kötü yoldan) dönerler.

42- (Rasûlüm!) De ki: Yeryüzünde gezip dolaşın da, daha öncekilerin âkıbetleri nice oldu, görün. Onların çoğu müşrik idi.

43- Allah katından, dönüşü olmayan bir gün (kıyamet günü) gelmeden önce yönünü o hakk dine çevir! O gün (insanlar) bölük bölük ayrılacaklardır.

44- Kim inkâr ederse, inkârı kendi aleyhine olur. İyi işler yapanlara gelince, onlar da kendileri için (cennetteki yerlerini) hazırlamış olurlar.

45- Zira Allah, iman edip iyi işler yapanlara kendi lûtfundan karşılık verecektir. Şüphesiz O, kâfirleri sevmez.

46- Size rahmetinden tattırsın, emriyle gemiler yüzsün, fazlından (nasibinizi) arayasınız ve şükredesiniz diye (hayat ve bereket) müjdecileri olarak rüzgârları göndermesi de Allah'ın (varlık ve kudretinin) delillerindendir.

47- And (yemin) olsun ki, biz senden önce kendi kavimlerine nice Resuller gönderdik de onlara açık deliller getirdiler. (Onları dinlemeyip) günaha dalanların ise cezalarını hakkıyla vermişizdir. Müminlere yardım etmek de bize düşer.

48- Allah O'dur ki, rüzgârları gönderir, bunlar da bulutu kaldırır. Derken, Allah onu sema da dilediği gibi yayar ve parça parça eder; nihayet arasından rahmetin (yağmurun) çıktığını görürsün. Allah, dilediği kullarına rahmeti (yağmuru) nasip edince, onlar seviniverirler.

49- Oysa onlar, daha önce, üzerlerine rahmet (yağmur) yağdırılmasından iyice ümitlerini kesmişlerdi.

50- Allah'ın rahmetinin eserlerine bir bak: Arzı, ölümünün ardından nasıl diriltiyor! Şüphesiz O, ölüleri de mutlaka diriltecektir. O, her şeye kadirdir.

51- And olsun ki, bir rüzgâr göndersek de onu (ekini) sararmış görseler, ardından muhakkak nankörlüğe başlarlar.

52- (Rasûlüm!) Elbette sen ölülere duyuramazsın; arkalarını dönüp giderlerken sağırlara o daveti işittiremezsin.

53- Körleri de sapıklıklarından (vazgeçirip) doğru yola iletemezsin. Ancak teslimiyet göstererek âyetlerimize iman edenlere duyurabilirsin.

54- Sizi güçsüz yaratan, sonra güçsüzlüğün ardından kuvvet veren ve sonra kuvvetin ardından güçsüzlük ve ihtiyarlık veren, Allah'tır. O, dilediğini yaratır. O, hakkıyla bilen Aliymdir, üstün kudret sahibi Kadiyr'dir.

55- Kıyamet koptuğu gün, günahkârlar, (dünyada) ancak pek kısa bir süre kaldıklarına yemin ederler. İşte onlar, (dünyada da Hak'tan) böyle döndürülüyorlardı.

56- Kendilerine ilim ve iman verilenler şöyle derler: Ant olsun ki siz, Allah'ın yazısında (hükmedildiği gibi) yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bugün yeniden dirilme günüdür; fakat siz onu tanımıyordunuz.

57- Artık o gün, zulmedenlerin (beyan edecekleri) mazeretleri fayda vermeyeceği gibi, onlardan Allah'ı hoşnut etmeye çalışmaları da istenmez.

58- Ant olsun ki biz, bu Kur'an'da insanlar için her çeşit misale yer vermişizdir. Şayet onlara bir mucize getirsen inkârcılar kesinlikle şöyle diyeceklerdir: Siz ancak bâtıl şeyler ortaya atmaktasınız.

59- İşte bilmeyenlerin (Hakk'ı tanımayanların) kalplerini Allah böylece mühürler.

60- (Rasûlüm!) Sen şimdi sabret. Bil ki Allah'ın vaadi gerçektir. (Buna) iyice inanmamış olanlar, sakın seni gevşekliğe sevk etmesin!

"Hepiniz O'na yönelerek…" bu ifadenin orijinali, takdiri bir zamana bitişik zamirden hal konumundadır. Buna göre kastedilen anlam şudur: Vehim şeytanları ve hayal tarafından varlıkları vehmettirilen bütün ağyarı ve onların batıl dinlerini, cibilliyet örtülerinden, bedensel arazlardan, tabii heyetlerden ve nefsani sıfatlardan soyutlanmak suretiyle Hakk'a ve dinine bağlanmak suretiyle O'na gönülden yönelerek Allah'a has olan bu fıtrattan ayrılmayın. *"O'na karşı gelmekten sakının."* O'na yöneldikten, O'nda fena bulmak suretiyle fıtratı arındırdıktan sonra O'na karşı gelmeyin. "Salâtı (namazı) ikame edin" Zati müşahedeyi ikame edin. "*Müşriklerden olmayın."* fıtratın kalıntıları ve fıtrat makamında benliğin zuhuruyla şirk koşmayın. *"Olanlardan…"* fıtrattan düşmek, hayat ve gelenek perdeleriyle perdelenmek suretiyle hakiki dinlerini parçalayan "*bölük bölük olanlardan"* olmayın. Farklı gruplara bölünenlerden olmayın. Çünkü her biri kendi perdesinin yanında durmuştur. Perdeleri de farklıdır. Ayrıca, şeytan onları nefsin sıfatlarının vadilerinde darmadağın etmiştir. Bu yüzden bazıları hayvanların, bazı yırtıcıların, bazıları heva ve hevesin, bazısı da özellikle şeytanın dini üzeredir. Nitekim, şeytan türlerini saymak da mümkün değildir.

Dinler de bunun gibi türlü türlüdür. *"Her fırka, kendilerinde olan ile böbürlenmektedir."* Hakiki dinden ayrılan, böylece değişik gruplara ayrılan her fırka, fıtratın bulanıklığı ve perdenin kalınlığı karşısında durur ve istidadının gerektirdiği perdelerle sevinir. Çünkü bu durum, perdesinin doğasının gereğidir. Böylece hali galip istidat ile uyum göstermiştir. Sevinme, uyumlu olan bir şeyin uyumluluğuyla mevcut olması karşısında hissedilen bir duygudur. Bu uyumlu şey, o hal açısından aslında arızi istidat aracılığıyla belirmiştir. Yoksa hakikâtte, asli istidat uyarınca uyumluluk göstermiş değildir. Bu yüzden arazın yok olması esnasında acı çekmesi, azap görmesi zorunlu olur.

LOKMAN SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Elîf. Lâm. Mîm.

2- İşte bu âyetler, hikmetli kitab’ın âyetleridir.

3- Muhsinler (ihsan sahibleri) için bir hidayet rehberi ve rahmet’dir.

4- O kimseler, salâtı (namazı) ikame ederler, zekâtı verirler; onlar ahirete de kesin, yakin bir imanla inanırlar.

5- İşte onlar, Rableri tarafından gösterilmiş doğru yol “sırat-ı mustakiym” üzeredirler ve onlar felaha (kurtuluşa) erenlerdir.

6- İnsanlardan öylesi var ki, herhangi bir ilmî delile dayanmadan Allah yolundan saptırmak ve sonra da onunla alay etmek için boş lafı satın alır. İşte onlara rüsvay edici bir azap vardır.

7- Ona âyetlerimiz okunduğu zaman, sanki bunları işitmemiş, sanki kulaklarında ağırlık varmış gibi büyüklük taslayarak yüz çevirir. Sen de ona acıklı bir azabın müjdesini ver!

8.9- Şüphesiz, iman edip de güzel davranışlarda bulunan salihler için, içinde ebedî kalacakları ve nimetleri bol; Nâim cennetleri vardır. Bu, Allah'ın vaadi hakk’dır. O, mutlak güç “Azîz” ve hikmet sahibi “Hakiym”dir.

10- O, semaları görebildiğiniz bir direk olmaksızın yarattı, sizi sarsmasın diye yere de ulu dağlar koydu ve orada her çeşit canlıyı yaydı. Biz semadan su indirip, orada her faydalı dabbe’den (hayvandan) çift çift bitirdik.

11- İşte bunlar, Allah'ın halkı (yarattıkları)dır. Şimdi… (ey kâfirler!) O'ndan başkası ne yaratmış bana gösterin?! Hayır (gösteremezler)! Zalimler apaçık “mübiyn” bir dalalet içindeler.

12- And olsun ki biz Lokman'a: Allah'a şükret! diyerek hikmet verdik. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden de bilsin ki, muhakkak Allah hiçbir şeye muhtaç olmayan "Ganiyy"dir, her türlü övgüye lâyık Hamiyd'dir.

13- Lokman, oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti.

14- Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş, ancak Banadır.

15- Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm.

16- (Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya semalarda yahut arzın derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilen "Latiyf"dir ve her şeyden haberdar "Habîr"dir.

17- Yavrucuğum! Salâtı (namazı) kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.

18- Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez.

19- Yürüyüşünde tabiî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkeplerin sesidir.

20- Allah'ın, semalarda ve arzda (nice varlık ve imkânları) sizin emrinize verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi? Yine de, insanlar içinde, -bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı yokken- Allah hakkında tartışan kimseler vardır.

21- Onlara «Allah'ın indirdiğine uyun!» dendiğinde: Hayır! Biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız, derler. Ya şeytan, onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiyse de mi?!

22- İyi davranışlar içinde kendini bütünüyle Allah'a veren kimse, gerçekten en sağlam kulpa yapışmıştır. Zaten, bütün işlerin sonu Allah'a varır.

23- (Rasûlüm!) İnkâr edenin inkârı seni üzmesin. Onların dönüşü ancak bizedir. İşte o zaman yaptıklarını kendilerine haber veririz. Allah kalplerde olanı şüphesiz çok iyi bilir.

24- Onları biraz faydalandırır, sonra kendilerini ağır bir azaba sürükleriz.

25- And olsun ki onlara, «Semaları ve arzı kim yarattı?» diye sorsan, mutlaka «Allah...» derler. De ki: (Öyleyse) hamd da yalnız Allah'a mahsustur, ama onların çoğu bilmezler.

26- Semalarda ve arzda ne varsa, hepsi Allah'ındır. Bilinmeli ki, asıl Ganî ve övülmeye lâyık Hamiyd olan Allah'dır.

27- Şayet yeryüzündeki ağaçlar kâlem, deniz de arkasından yedi deniz katılarak (mürekkep olsa) yine Allah'ın sözleri (yazmakla) tükenmez. Şüphe yok ki Allah mutlak galip "Azîz"dir, hikmet sahibi"Hakiym"dir.

28- (İnsanlar!) Sizin yaratılmanız ve diriltilmeniz, ancak tek bir kişinin yaratılması ve diriltilmesi gibidir. Şüphesiz Allah, "Semî"dir "Basiyr"dir.

"Kendini bütünüyle Allah'a veren kimse…" fiillerinde, sıfatlarında veya zatında fena bulmak suretiyle varlığını Allah'a veren "*iyi davranışlar içinde"* ki kimse. Makamına göre O'nu müşahede etmek üzere O'na ibadet eden kimse. Başlangıçta O'nun fiillerini müşahede etmek üzere tevekkül amellerini işler, ikincisinde sıfatlarını müşahede etmek üzere rıza makamında amel eder, Üçüncüsünde zatını müşahede etmek üzere tahakkukta istikametle amel ederse *"Yapışmış olur"* en sağlam kulp olan tevhid dinine sarılmış olur. *"Zaten bütün işlerin sonu Allah'a varır."* O'nda fena bulmak üzere bütün işler Ona varır. Her şeyin sonu Odur.

29- Görmedin mi ki Allah, geceyi gündüze ve gündüzü geceye sokmaktadır. Güneşi ve ayı da buyruğu altına almıştır. Bunların her biri belli bir vâdeye kadar hareketine devam eder. Ve Allah, yaptıklarınızdan tamamen haberdar "Habîr"dir.

30- Bu şundandır: Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir; O'ndan başka taptıkları ise hiç şüphesiz bâtıldır. Gerçekten Allah çok yüce, çok ulu "Aliyyu'l-Kebîr"dir.

31- Size varlığının delillerini göstermesi için, Allah'ın lûtfuyla gemilerin denizde yüzdüğünü görmedin mi? Şüphesiz bunda, çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

32- Dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman, dini tamamen Allah'a has kılarak (ihlâsla) O'na yalvarırlar. Allah onları karaya çıkararak kurtardığı vakit, içlerinden bir kısmı orta yolu tutar. Zaten bizim âyetlerimizi, ancak nankör hâinler bilerek inkâr eder.

33- Ey İnsanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Ne babanın evlâdı, ne evlâdın babası nâmına bir şey ödeyemeyeceği günden çekinin. Bilin ki, Allah'ın verdiği söz gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve şeytan, Allah'ın affına güvendirerek sizi kandırmasın.

34- Kıyamet vakti hakkındaki bilgi, ancak Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.

"Görmedin mi" beden feleğinin, hayat ve idrak kuvveti gibi sıfatlarını üzerine indirmek ve aletlerle onu hazırlamak suretiyle heyuli denizde yüzdüğünü? *"Allah'ın lûtfuyla…"* yani kemalatı kabul etme istidadına sahip olduğu için. " *Size…göstermesi için."* bu yüzme ve istidat aracılığıyla size fiil ve sıfat tecellilerinin ayetlerini göstermek için. *"Şüphesiz bunda…ibretler vardır."* fiil ve sıfatlarının tecellilerine dair ayetler vardır. Çünkü Allah'ın fiil ve sıfatları ancak bu mazharlar üzerinde zuhur ederler. *"Çok sabredenler…için"* tevekkül ve rıza makamının sağlamlaşması için nefsinin fiil ve sıfatlarının zuhur etmesine karşı mücahede ederken Allah ile beraber olma hususunda sabreden ve *"çok şükreden"* Allah'ın celalinin daha fazla kendisine yansıması için fiil tecellilerine ilişkin tevekkül makamının hükümlerini ve sıfat tecellilerine ilişkin rıza makamının hükümlerini eda etmek suretiyle hakkını vererek tecelliler nimetine şükreden kimseler için ibretler vardır.

“*…Dalgalar onları kuşattığı zaman…”* nefsin sıfatlarının ve tabiatın gereklerinin oluşturduğu dalgalar *“dağlar gibi…”* tecelli nurlarının üzerini örten perdeler gibi kendilerini kuşattığı zaman “*dini tamamen Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar.”* İhlasla, bulundukları makamda hakkını eda ederek Allah'a sığınırlar ve ihlasla amel etme hususunda sebat göstermelerinin bereketiyle bu perdeleri kaldırmasını isterler. Çünkü salik, telvin nedeniyle bir üst makamdan perdelendiği zaman, kendisine ait olan bir aşağı makamda sebat etmesi gerekir. Tevekkül makamında ihlas sahibi olmak gibi. *“…Onları…kurtardığı vakit…”* fiili tecelli ile onları tevekkül makamı karasına çıkarıp nefsin galebeleri nedeniyle heyuli denizde boğulmaktan yana güvene kavuşturduğu vakit *“bir kısmı orta yolu tutar.”* Tevekkül makamının hakkını verme, temkin ve kalıcılık üzere Allah'ın fiillerinde seyretme hususunda adalet üzere sebat ederler. *“Bizim ayetlerimizi…inkâr eder.”* Tecellilerde makamının hakkını izafe ederek, telvinatta bunlardan perdelenerek *“ancak… hainler”* inkâr eder. Fetretle sınanma sırasında Allah ile gerçekleştirdiği fıtri ahde ve akde vefasızlık ederek ihanet eder. “*…Nankör…”* hainler inkâr ederler. Çünkü Allah'ın nimetlerini, O'nun hoşnut olduğu yerlerde kullanmazlar. Tecellilere ilişkin makamının hakkını eda etmezler. Fiil ve sıfat nurları zuhur ettiği zaman tevekkül ve rıza ehlinin amelleriyle amel etmezler. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Bu şeriatın gemileri bu denizde yüzerek kurtuluş karasının ve amellerin sonuçlarının cennetinin sahiline doğru hareket ederler, ki size fiil tecellilerine ilişkin ayetleri göstersin.

“*Rabbinize karşı gelmekten sakının…”* Kendi fiilleriniz, sıfatlarınız ve zatlarınızla zuhur etmekten sakının. Fiillerinizi, sıfatlarınızı ve zatlarınızı Allah'ta yok edin. *“Babanın evladı…namına bir şey ödeyemeyeceği günden çekinin.”* Vahdet ve kahırla tecelli eden Allah'ın karşısında durduğunuz zaman, bütün bağlar kesilir. Babanın da çocuğun da varlığı söz konusu olmaz. Birbirleri namına bir şey ödemeleri de mümkün olmaz. *“Sakın, dünya hayatı sizi aldatmasın.”* Size daha yakın olan kalbi hayatın hakiki ve daimi bir hayat olduğu yönünde sizi aldatmasın. Çünkü o vakit hiç kimse için hayat söz konusu olmaz. *“Ve şeytan, Allah'ın affına güvendirerek sizi kandırmasın.”* bu takdirde benliğinizle zuhur eder, vesveseyle perdelenirsiniz, dolayısıyla tuğyana düşer, azarsınız.

"Kıyamet vakti hakkında bilgi, ancak Allah katındadır." Büyük kıyamet ile ilgili bilgi sadece Allah indindedir. Büyük kıyamet koptuğu zaman her şey fena bulacaktır, böyle iken bilgileri mi kalır! "*Yağdırır…"* varlıkların fena bulmasından önce istidatlara göre bunun yağmurunu yağdırır. *"Rahimlerde olanı bilir…"* istidat rahimlerinde bulunan kemalatın, tam mı, eksik mi olduklarını bilir. "*Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez."* Gelecek zamanda edineceği ilimleri ve makamları bilemez. Çünkü istidadında olan özelliklere karşı perdelenmiştir. *"Yine hiç kimse nerede…"* makam arzlarının hangisinde *"öleceğini bilemez."* İçindeki kemalat sona erdiği için istidadının nerede tükeneceğini bilemez. Çünkü istidatları ve onların sınırlarını bilmek, yüce Allah'ın sırf kendisine özgü kıldığı, gaiplerin gaybının kapsamında olan bir bilgidir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

SECDE SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Elif. Lâm. Mîm.

2- Bu Kitab'ın, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiş olduğunda asla şüphe yoktur.

3- Yoksa «Onu kendisi uydurdu»mu diyorlar öyle mi? Hayır! O, senden önce kendilerine hiçbir uyarıcı “Nezîr” gelmemiş bir kavmi uyarman için -doğru yolu bulsunlar diye. Rabbinden hakk (Kitab)dır.

4- Semâvat’ı, arz’ı ve bunların arasındakileri altı günde (devirde) yaratan, sonra arşa istivâ eden Allah'dır. O'ndan başka ne bir dost ne de bir şefaatçiniz vardır. Artık düşünüp öğüt almaz mısınız?

“Elif. Lâm. Mîm.” Teklik zatının ve sıfatların zuhuru, isimlerin huzuru , “*indirilmiş”* olmasıdır mutlak Furkani akıl kitabının Muhammedi varlığa “*âlemlerin Rabbi tarafından”* tam rahmet suretinde onun mazharında zuhur etmesi şeklinde inzal etmiş olmasıdır. “*Semâvat’ı, arz’ı ve bunların arasındakileri…yaratan…Allah’tır.”* Altı İlahi günde onlarla perdelenmek suretiyle yaratmıştır. Bu ise gizlenme (hafa) döneminin müddetidir. Ve bu devir de Adem’den (a.s) başlar Hz. Muhammed (s.a.v) dönemine kadar devam eder. *“Sonra …istiva”* etmiştir. Muhammedi kalp arşına istiva etmiştir. Söz konusu günlerin Cuması konumunda olan bu son günde bütün sıfatlarının tecellisiyle zuhur ettiği için. Çünkü güneşin istivası aydınlık ve ışıklarının yayılması bakımından eksiksiz olarak zuhur etmesi şeklinde olur.

Bu yüzden, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ben, kıyamet gününün tan vaktinde gönderildim.” Çünkü Onun (s.a.v) Nebiy olarak gönderilişi kıyamet gününün sabahının aydınlandığı vakte denk düşmektedir. Bu günün ortası da Mehdi’nin (a.s) zuhur vaktidir. Bir hikmete mebni olarak Cuma günleri sabah namazında bu surenin okunması müstahap sayılmıştır. “*Sizin için…O’ndan başka”* onun zuhur

sırasında " *bir dost"* ve bir şefaatçi yoktur. Çünkü herkes O'nda fena bulur. *"Artık düşünüp öğüt almaz mısınız?"* vahdetin zuhuru sırasında gerçekleşen fıtrat misakı kapsamındaki ilk ahit üzerinde düşünüp öğüt almaz mısınız?

5- Allah, semâdan arza kadar her işi "tedbir" düzenleyip yönetir. Sonra (bütün bu emr olunan işler) sizin sayageldiklerinize göre bin yıl tutan bir günde O'nun nezdine çıkar.

6- İşte, görülmeyeni de görüleni de bilen "Aliym", mutlak galip "Azîz" ve merhamet sahibi "Rahiym"dir.

7- O (Allah) ki, yarattığı her şeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan "tıyn"den başlatmıştır.

8- Sonra onun zürriyetini, dayanıksız bir suyun özünden üretmiştir.

9- Sonra onu "tesviye" ederek tamamlayıp şekillendirmiş, onda kendi ruhundan nefhetti. Ve sizin için semi (işitme), basar (görme), fuad(gönül,kalb) yaratmıştır. Ne kadar az şükrediyorsunuz!

10- «Toprağın içinde kaybolduğumuz zaman, gerçekten (o vakit) biz mi yeniden yaratılacağız?» derler. Doğrusu, onlar Rablerine kavuşmayı inkâr etmektedirler.

11- De ki: Size vekil kılınan (bu konuda görevlendirilen) ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.

12- O günahkârların, Rableri huzurunda başlarını öne eğecekleri, «Rabbimiz! Gördük duyduk, şimdi bizi (dünyaya) geri gönder de, iyi işler yapalım, artık kesin olarak inandık» diyecekleri zamanı bir görsen!

"*Her işi "tedbir" düzenleyip yönetir."* Vahdetin zuhuru semasından gözlenmesinin ve batışının arzına kadar altı günde gizlenmesi ve yaratıcılığıyla işleri düzenler. *"Sonra…nezdine çıkar."* Yedinci günde zuhur etmek suretiyle onun katına çıkar. O gün "*sizin sayageldiklerinize göre bin yıl tutar. İşte"* bu düzenleyip yöneten "*görülmeyeni…bilendir."* Altı günde gizlenmenin hikmetini de bilir. "*Görüleni de bilir."* bu yedinci günde zuhur edişi de bilir. "*Mutlak galip…"* celal perdeleri içinde erişilmez, mutlak üstün "Aziz" O'dur. "*Merhamet sahibi"* "Rahiym" O'dur. Perdeleri açıp cemalini göstermesi suretiyle merhamet eder. "*O ki, yarattığı her şeyi güzel yapmıştır."* Yarattığı şeyleri sıfatlarının mazharları kılmakla güzel yapmıştır. Çünkü güzellik sıfatlara özgü bir durumdur. Bütün varlıklar O'nun sıfatlarının mazharlarıdır. Kâmil insan hariç. O, zatın cemaline hastır. "*Onu "tesviye" ederek tamamlayıp*

şekillendirmiş"… Tesviye, (düzgün şekilli) olmakla nitelendirilmiştir. Yani dengelidir. En dengeli mizaca ve en güzel yaratılışa sahip kılınmıştır. Ki bu sayede yüce Allah'a özgü ruhu kabul edecek istidada sahip olabilsin. "*Ona kendi ruhundan üflemiştir."*

Ve bu insan türüyle mahlukat son bulup Hak zahir oldu. "*Ölüm meleği…"* yani cüzi nefislerin buluşma yeri konumundaki külli insan nefsi bütünüyle fıtrattan kopmadıkça, zulmani heyetler ve nefsani sıfatlar perdelese de, tamamen tortularla kaplanma ve bağışlanma kapısının kapanması düzeyine varmamışsa, âlemin kalbi konumundaki nefis onun canını alır. Ama bu düzeye ermişse, o zaman sadece azap melekleri onu ayırırlar, canını alırlar. Henüz bu sınıra ulaşmadıkları için, Rab ile buluşmadan perdelenmiş olsalar da onları, süfli cihete meyilleri ile birlikte başları öne eğik olarak vasfetmiştir. Çünkü suç heyetleri içlerinde kök salmıştır. Bu yüzden görme, işitme ve geri dönme temennisinden söz ediyorlar. Çünkü içlerinde fıtrat nuru hiç kalmamış olsaydı, bütünüyle silinmiş olsaydı *"Rabbimiz! Gördük duyduk…"* demezlerdi, geri dönme temennisinden söz etmezlerdi. İşte bunlar, cehennemde ebediyen kalmayacak olan kimselerdir. Bilakis, günah heyetlerinin içlerinde kökleşmesi oranında cehennemde değişikliğe uğratıldıktan sonra geri döndürülürler.

13- Biz dilesek, elbette herkese hidayetini verirdik. Fakat, «Cehennemi hem cinlerden hem insanlardan bir kısmıyla dolduracağım» diye benden kesin söz çıkmıştır.

14- (O gün onlara şöyle diyeceğiz:) Bugüne kavuşmayı unutmanızın cezasını şimdi tadın bakalım! Doğrusu, biz de sizi unuttuk; yaptıklarınızdan ötürü ebedî azabı tadın!

15- Bizim âyetlerimize ancak o kimseler inanırlar ki, bunlarla kendilerine öğüt verildiğinde, büyüklük taslamadan secdeye kapanırlar ve Rablerini hamd ile tesbih ederler.

"Elbette herkese hidayetini verirdik." İstidat bakımından eşit düzeyde olmak suretiyle herkes için süluk etmeyi mümkün kılar, bunu kolaylaştırırdık.

Fakat bu, hikmete aykırıdır. Çünkü o takdirde tek bir tabiat üzere kalırlardı. Sonra mümkün mertebeler, imkân dahilinde olmalarına rağmen ebediyen zuhur etmezlerdi. Bu âlemdeki mertebelerin birçoğu da bu mertebelerin erbabından hali kalırdı. Sonra bu âlemde ihtiyaç

duyulan adi ve alçak işlerin çoğu yürümezdi, ki hicap, zillet, kasvet ve zulmet gibi sevgi, rahmet, nur ve izzetten uzak kimseler bunlara dayanarak varlıklarını sürdürürler. O zaman âlemin düzeni kontrolünü yitirir, hidayete erenlerin iyilikleri, yapıcılıkları gerçekleşmiş olmazdı. Çünkü bunun gerçekleşmesi, diğer tabakaların varlığına bağlıdır. Bir düzen gizliliklerle ve açıklıklarla yürür, iyilik vasfını alır. Eğer mazharların tümü nebilerden ve mutlulardan ibaret olsaydı, âlemin imarı ile meşgul olan katı nefislerin ve insan kökenli şeytanların yokluğundan dolayı düzen bozulurdu. Bir kutsi hadiste "Adem'in günahını âlemin imarının sebebi kıldım" denildiğini duymadınız mı? Hakikât hikmeti çerçevesinde istidatların güçlülük-zayıflık, saflık-bulanıklık bakımından farklı olmalarını gerektirmiştir. Bu bağlamda, mutluların ve bedbahtların varlığına hükmedilmiştir ki bütün sıfatlar bütün mertebelerde tecelli etsin. *"Fakat… benden kesin söz çıkmıştır."* sözünün anlamı budur. Yani ezeli hüküm bu şekilde belirginleşmiştir. Ki "*cehennemi…dolduracağım."* tabiatı " *cinlerle"* gözlere görünmeyen yer menşeli nefislerle "*ve insanlarla"* dolduracağım.

"Bugüne kavuşmayı unutmanızın cezasını şimdi tadın bakalım!" çünkü tabii örtülerle, bedensel giysilerle perdelenmiştiniz. *"Biz de sizi unuttuk."* Rahmetten nasipsiz kılmakla sizi unuttuk. Çünkü siz rahmeti kabul etmediniz, ona arkanızı döndünüz. Yapıp ettiklerinizden dolayı şimdi sonsuz azabı tadın. Öteden beri esas aldığımız tevile göre sonsuzluk mecazi anlamdadır ve uzun zamanı ifade etmektedir. Ya da "tadın" hitabı cinlerden ve insanlardan ezeli hüküm çerçevesinde aleyhlerine azap hükmü verilen kimselere yöneliktir.

"*Ancak…inanır."* sıfatlarımızın alametlerine hakiki anlamda "*bunlarla kendilerine öğüt verildiğinde…secdeye kapanan"* kimseler inanır. Bunun sebebi ayetlerimizi çok çabuk kabul etmeleridir. Bu da fıtratlarının saflığından ileri gelir. *"secdeye"* sıfatlarda fena bulurlar. "*Rablerini hamd ile teslih ederler."* Rablerinin sıfatlarıyla sıfatlanarak zatlarını arındırırlar. İşte hakiki anlamda tesbihleri ve hamdetmeleri budur. "*Büyüklük taslamazlar."* nefsin sıfatlarının ve benliğin zuhur etmesi suretiyle büyüklenmezler.

16- Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar.

17- Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez.

18- Öyle ya, mümin olan, yoldan çıkmış kimse gibi midir? Bunlar elbette bir olamazlar.

19- İman edip de, iyi işler yapanlara gelince, onlar için yaptıklarına karşılık olarak varıp kalacakları cennet konakları vardır.

20- Yoldan çıkanlar ise, onların varacakları yer ateştir. Oradan her çıkmak istediklerinde geri çevrilirler ve kendilerine: Yalandır deyip durduğunuz cehennem azabını tadın! denir.

21- En büyük azaptan önce, onlara mutlaka en yakın azaptan tattıracağız; olur ki (imana) dönerler.

22- Kendisine Rabbinin âyetleri hatırlatıldıktan sonra onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir! Muhakkak ki biz, günahkârlara, lâyık oldukları cezayı veririz.

23- And olsun biz Musa'ya Kitap verdik, (Rasûlüm!) sen ona kavuşacağından şüphe etme. ve onu İsrailoğullarına hidayet rehberi kıldık.

24- Sabrettikleri ve âyetlerimize kesinlikle inandıkları zaman, onların içinden, buyruğumuzla doğru yola ileten rehberler tayin etmiştik.

25- Muhakkak ki Rabbin, ihtilâf etmekte oldukları şeyler hakkında kıyamet günü onların aralarında hükmedecektir.

26- Halen yurtlarında gezip dolaştıkları kendilerinden önceki nice nesilleri helâk edişimiz onları doğru yola sevk etmedi mi? Bunlarda elbette ibretler vardır. Hâlâ kulak vermezler mi?

27- Kupkuru yerlere suyu ulaştırdığımızı, onunla gerek hayvanlarının gerekse kendilerinin yiyegeldikleri ekini çıkarmakta olduğumuzu da görmediler mi? Hâlâ da göremeyecekler mi?

28- Eğer doğru söylüyorsanız, bu fetih (ve hüküm) günü hani ne zaman? derler.

29- De ki: Fetih (ve hüküm) gününde inkârcılara (o gün ettikleri) imanları fayda vermeyecek ve kendilerine mühlet de tanınmayacaktır!

30- Artık sen onları bırak ve bekle. Zaten onlar da beklemektedirler.

“Vücutları…uzak kalır.” Tabii örtülerden sıyrılır, bedensel yataklardan ayrılır, heyetleri silerek cihetlerin dışına çıkar. *“Rablerine yalvarırlar.”* Telvin yoluyla nefsin sıfatlarıyla perdelenmekten korkarak

kalp makamında tevhide yönelirler. "*Umutla…*" zata kavuşmayı umarak… *"Kendilerine verdiğimiz rızıktan…"* irfan ve hakikâtlerden *"Allah yolunda harcarlar…"* istidat sahiplerine infak ederler. *"Hiç kimse bilemez."* Onlardan şerefli hiçbir nefis *"onlar için ne…saklandığını"* bilemez. Zatın cemali, gözlerinin aydınlığı konumundaki nurların nuru ile karşılaşma gibi ne güzellikleri sakladığımızı bilmezler. Künhüne varılamayan, vasfedilmesine imkân bulunmayan nice lezzetler ve neşeler bulacaklardır. *"Yaptıklarına karşılık olarak…"* arınma, saflıkta silinme ve tecellilerin hükümlerine göre amel etmelerinin karşılığı olarak bunlarla karşılaşırlar. *"Mümin olan…"* fıtrat dini üzere tevhide iman eden "*yoldan çıkmış kimse gibi midir?"* hayatın dürtülerinin etkisiyle dosdoğru dinden çıkan kimse gibi olur mu? "*Varıp kalacakları cennet konakları…"* makamlarına göre üç cennetten birinde onlar barınırlar.

Oysa diğerleri ise; "*Oradan her çıkmak istediklerinde."* fıtri eğilimleri uyarınca çıkmak istediklerinde *"geri çevrilirler…"* çünkü süfli meyil, arzi melekut kahrı onları istila eder. Çünkü tabii heyetler içlerinde kökleşmiştir. *"Onlara mutlaka en yakın azaptan tattıracağız."* Bundan maksat da sonuçlar azabı, nefislerin muhalefet, tabiatın musibetler, zorluklar ve korkular ateşidir. "*En büyük azaptan önce…"* bu en büyük azap ise karanlıklar aracılığıyla sıfatlar ve zatın nurundan perdelenmedir. "*Olur ki dönerler…"* perdenin yoğunluğu nedeniyle oluşan kalın tortudan önce en yakın azabın şiddetiyle fıtratlarını arındırarak Allah'a dönerler.

"And olsun biz Musa'ya…verdik." Furkani akıl kitabını verdik. " *Sen …şüphe etme."* Miraca çıktığın zaman onun mertebesinden geçerken onunla karşılaşacağından şüphe etme. Nitekim Miraç kıssasında Rasulullah'ın (s.a.v) beşinci semâ'da Musa (a.s) ile karşılaştığı belirtilmektedir. Bu, Rasulullah'ın (s.a.v) münacat makamı olan sır makamından kutsal vadiden ibaret olan ruh makamına yükselişi esnasında gerçekleşmiştir. "*Fetih gününde…"* mutlak fetih günü olan büyük kıyamet günü Mehdi'nin (a.s) zuhur etmesiyle birlikte *"fayda vermeyecektir."* Perdelenmişlerin o sırada iman etmeleri… çünkü bu sırada iman ancak dil ile olabilir. Bu yüzden azapları tükenmeyecektir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

AHZÂB SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ey Nebîy! Allah'tan ittika et… kâfirlere ve münafıklara boyun eğme! Elbette, Allah her şeyi “Aliymen” bilmekte ve yerli yerince “Hakiymen” hikmetle oluşturmaktadır.

2- Rabbinden sana vahyedilene uy! Şüphesiz Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdar “Habir”dir.

3- Allah'a tevekkül et! Vekîl olarak Allah yeter.

4- Allah, bir adamın içinde iki kalp yaratmadığı gibi, «zıhâr» yaptığınız eşlerinizi de analarınız yerinde tutmadı ve evlâtlıklarınızı da öz oğullarınız olarak tanımadı. Bunlar sizin ağızlarınıza geliveren sözlerden ibarettir. Allah ise gerçeği söyler ve doğru yola O eriştirir.

5- Onları (evlât edindiklerinizi) babalarına nisbet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin. Yanılarak yaptıklarınızda size vebal yok; fakat kalplerinizin bile bile yöneldiğinde günah vardır. Allah, bağışlayan “Ğafur”dur, esirgeyen“ Rahiym”dir.

6- Nebiy, Müminlere kendi canlarından daha yakındır. Eşleri, onların analarıdır. Akraba olanlar, Allah'ın Kitabına göre, (mirasçılık bakımından) birbirlerine diğer müminlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar; ancak, dostlarınıza uygun bir vasiyet yapmanız müstesnadır. Bunlar, Kitab’da mestur sıra sıra olarak yazılı bulunmaktadır”.

“Ey Nebiy! Allah’tan ittika et … varlık kalıntısı kalmayacak şekilde kendi zatından bütünüyle sıyrıl, fena bul. “*Kâfirlere…boyun eğme.”* Benliğin zuhur etmesinden dolayı bazı perdelerde onlara uyum gösterme. “*Ve münafıklara”* başkasına bakmak suretiyle münafıklara uyma. Aksi takdirde iki yüzlü olursun. Rasulullah (s.a.v) bu yasağa

uyduğu için *"Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı."* (Necm, 17) şeklinde vasfedilmiştir. "*Elbette Allah her şeyi bilmektedir."* hallerin günahlarını ilminde bilir. "*Yerli yerince "Hakiymen" yapmaktadır."* seni telvinlerle sınarken hikmete göre davranmaktadır. Çünkü, bunun davet ve ümmetin hayatı açısından faydası vardır. Eğer Rasulullah (s.a.v) telvinleri olmasaydı ümmetinin bu durumlarını bilemezdi. O takdirde onlara doğru yolu gösteremezdi. Telvinatın zuhur esnasında "*Rabbinden sana vahyedilene uy."* Terbiye amaçlı uyarılara, çeşitli azarlara ve makama göre karşına çıkardığı zorluklara uy. Nitekim "*Eğer seni sebatkâr kılmasaydık."* (İsra, 74) gibi ayetlerde bu gibi durumlara işaret edilmiştir.

"*Şüphesiz Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır."* Amellerin hangi kaynaklardan doğduklarını, nefsani, şeytani ya da rahmani hangi sıfattan sadır olduklarını bilir ve seni onlara iletir, onlardan arındırır, arınma yollarını sana gösterir, bunlardaki hikmeti bilmeni sağlar. "*Allah'a tevekkül et"…*güven. Bu telvinlerin savılması, söz konusu perdelerin ve örtülerin kaldırılması hususunda Allah'a tevekkül et. "*Vekil olarak Allah yeter."* Çünkü bunlar ancak O'nun tarafından kaldırılabilir, açılabilir. Senin nefsinle, ilminle ve fiilinle olmaz. Yani, fenada fenayı görmek suretiyle perdelenme. Çünkü bu, ister fiillerde, ister sıfatlarda, ister zatta olsun veya telvinlerin izale edilmesi şeklinde olsun senin fiilinle gerçekleşmez. Bütün bunları Allah yapıyor, senin bir müdahalen olmaz, ancak fena bulman başka.

"*Nebiy, Müminlere kendi canlarından daha yakındır."* Çünkü onların hakiki varlıklarının ve kemalatının kaynağı, iki kutsal feyzin, ilkin istidadi en kutsal feyzin, ikinci olarak kemali mukaddesin menşeidir. Dolayısıyla, Rasulullah (s.a.v) onların gerçek babalarıdır. Bu yüzden onun eşleri de onların anneleridir. Burada haramlığın korunması hakiki yönün gözetilmesi itibariyledir. Nebiy, onlarla fıtratlarının kaynağı olan Hak arasında bir vasıtadır. Kemalatlarının merciidir. O olmadan Hakkın feyzi onlara ulaşmaz. Çünkü o, en kutsal perde ve ilk yakindir. Nitekim, bir hadiste şöyle buyurmuştur: *"Allah ilk olarak benim nurumu yarattı."* Eğer Rasulullah (s.a.v) onlar için her şeyden daha sevimli değilse, bu takdirde kendi nefisleri dolayısıyla ondan perdelenmişlerdir. Kurtuluşa ermeleri mümkün olmaz. Çünkü kurtuluşları O'nda fena bulmalarına bağlıdır. O, en büyük mazhardır. "*Akraba olanlar, Allah'ın kitabına göre, birbirlerine diğer müminlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar."*

Aralarında ruhani ve cismani bağ bulunduğu,ayrıca din kardeşi oldukları, bir de şekli akrabalık mevcut olduğu için birbirlerine başkalarına göre daha yakındırlar. Akrabalık, hakiki uyumu bozmaz. Çünkü ruhani feyiz mizacın istidadına göre etkin olur. Akraba olanların mizaçları ve şekilleri uyumlu olduğu gibi ruhları ve manevi halleri de uyumlu olur. “A*ncak dostlarınıza…yapmanız müstesnadır.”* Allah için sevdikleriniz. Çünkü aranızda ruhani uyum ve zati yakınlık vardır. “*Bir vasiyet”* yapmanız bunun dışındadır. Yani akrabalar arasındakine ek olarak sevginin ve fazilette ortaklığın gereği olarak onlara ihsanda bulunmanız bunun dışındadır. “*Bunlar Kitab’da mestur sıra sıra olarak” …* Levhi mahfuzda “*yazılı bulunmaktadır”*.

7- Hani biz Nebiylerden söz “misakahum” almıştık; senden, Nuh'tan, İbrahim'den, Musa'dan ve Meryem oğlu İsa'dan da. (Evet) biz onlardan pek sağlam bir söz “misakan galiyza” aldık.

8- Allah bu sözü doğruları, doğruluklarıyla sorumlu kılmak için aldı. Kâfirler için de çok acıklı bir azap hazırladı.

9- Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; hani size ordular saldırmıştı da, biz onlara karşı bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah ne yaptığınızı çok iyi görmekteydi.

10- Onlar hem yukarınızdan hem aşağı tarafınızdan (vâdinin üstünden ve alt yanından) üzerinize yürüdükleri zaman; gözler yıldığı, yürekler gırtlağa geldiği ve siz Allah hakkında türlü türlü şeyler düşündüğünüz zaman;

11- İşte orada iman sahipleri imtihandan geçirilmiş ve şiddetli bir sarsıntıya uğratılmışlardı.

12- Ve o zaman, münafıklar ile kalplerinde hastalık (iman zayıflığı) bulunanlar: Meğer Allah ve Rasûlu bize sadece kuru vaatlerde bulunmuşlar! diyorlardı.

13- Onlardan bir grup da demişti ki: Ey Yesribliler (Medineliler)! Artık sizin için durmanın sırası değil, haydi dönün! İçlerinden bir kısmı ise: Gerçekten evlerimiz emniyette değil, diyerek Nebiy’den izin istiyordu; oysa evleri tehlikede değildi, sadece kaçmayı arzuluyorlardı.

14- Medine'nin her yanından üzerlerine saldırılsaydı da, o zaman savaşmaları istenseydi, şüphesiz hemen savaşa katılırlar ve evlerinde pek eğlenmezlerdi.

15- And olsun ki daha önce onlar, sırt çevirip kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz mesuliyeti gerektirir!

16- (Rasûlum!) De ki: Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçmanın size asla faydası olmaz! (Eceliniz gelmemiş ise) o takdirde de, yaşatılacağınız süre çok değildir.

17- De ki: Allah size bir "suen" fenalık dilerse, O'na karşı sizi kim korur; ya da size rahmet dilerse (size kim zarar verebilir)? Onlar, kendilerine Allah'dan başka ne bir dost bulurlar ne de bir yardımcı.

18- Allah, içinizden (savaştan) alıkoyanları ve yandaşlarına: «Bize katılın» diyenleri gerçekten biliyor. Zaten bunların pek azı savaşa gelir.

19- (Gelseler de) size karşı pek hasistirler. Hele korku gelip çattı mı, üzerine ölüm baygınlığı çökmüş gibi gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. Korku gidince ise, mala düşkünlük göstererek sizi sivri dilleri ile incitirler. Onlar iman etmiş değillerdir; bunun için Allah onların yaptıklarını boşa çıkarmıştır. Bu, Allah'a göre kolaydır.

20- Bunlar, düşman birliklerinin bozulup gitmedikleri evhamı içindedirler. Müttefikler ordusu yine gelecek olsa, isterler ki, çölde göçebe Araplar içinde bulunsunlar da, sizin haberlerinizi (uzaktan) sorsunlar. Zaten içinizde bulunsalardı dahi pek savaşacak değillerdi.

"Hani biz Nebiylerden söz almıştık." Özellikle sözü geçen beş Nebiyden (ahid) söz almıştık. Çünkü daha fazla mertebe ve fazilet sahibi olmaları onları özel kılmıştır. Onlardan alınan söz de tevhid, tekmil, fıtrat yanında tebliğ ederek hidayete erdirmedi. Bu, kemal ve tekmille pekiştirilmiş sağlam bir sözdür. Bu yüzden, ayetin orijinalinde "misakahum" buyurarak "hum" eki ile sözü onlara izafe etmiştir. Onların uymakla yükümlü oldukları, onlara özgü kılınan söz. Nebilerden söz edilirken "senden" buyrularak bizim Nebiymiz (s.a.v) ilk olarak zikrediliyor. Çünkü mertebe ve şeref olarak diğerlerinden öncedir. "*Sorumlu kılmak için…"* yüce Allah, ahitleri ve sözleri sebebiyle, onların yol göstericilikleri vasıtasıyla "*doğruları…"* ilk ahdi ve fıtri misakı doğrulamalarıyla sorumlu kılmak için. Nitekim bu ahde "*Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"* (Araf, 172) ayetiyle işaret etmiştir. Onlar da "*Evet, sen bizim Rabbimizsin"* demişlerdir. Dolayısıyla bu, sözlerine bağlı kaldıklarını vurgulamaktadır. Nitekim, yüce Allah bir ayette de şöyle buyurmuştur: *"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var."* Şu halde, sorulma ancak nebiylerin misakından dolayıdır. Çünkü Allah, onları Nebiylerinin diliyle sorgulayacak ve onlar da başta şahid oldukları gibi sonda da onlara şahidlik edeceklerdir.

21- And olsun ki, Rasûlullah, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.

22- Müminler ise, düşman birliklerini gördüklerinde: İşte Allah ve Rasûlu'nun bize vaat ettiği! Allah ve Rasûlu doğru söylemiştir, dediler. Bu (orduların gelişi), onların ancak imanlarını ve Allah'a bağlılıklarını arttırdı.

"And olsun ki, Rasulullah, sizin için…güzel bir örnektir." Her müminin mutlak olarak Rasulullah'a (s.a.v) uyması zorunludur. Ki umudu gerçekleşsin, ameli tamam olsun. Çünkü Rasulullah (s.a.v) vuslatları için bir aracı, sülukları için bir vesiledir. Bunun nedeni de aralarında, hemcinslikten kaynaklanan bağdır.

Nefis makamında gaybe iman etmenin ayrılmaz bir hali olan umuttan söz edilmesi ve bu makamın ameli olan çok zikirle birlikte anılması şunun bilinmesini sağlamaya yöneliktir: İşin başında olan bir kimse amel, ahlak, cehd, can ve malda fedakârlıkta Rasul'e (s.a.v) tabi olmalıdır. Çünkü kişinin başlangıcı sağlam olmazsa, akıbeti başarılı olmaz.

Sonra mümin insan, arınıp nefsin sıfatlarından temizlendiğinde, kalp ile ilgili hususlarda Rasul'e (s.a.v) tabi olmalıdır. Doğruluk, ahlak, teslimiyet ve tevekkül gibi. Tıpkı nefis menzillerinde ona tabi olduğu gibi kalbi menzillerde de ona uyması gerekir. Ki ona tabi olmanın bereketiyle bağışlara, hallere ve bulunduğu makamda sıfat tecellilerine mazhar olabilsin. Tıpkı nefis makamında iken kazanımlara, makamlara ve fiil tecellilerine mazhar olduğu gibi. Aynı durum fena buluncaya kadar sır ve ruh makamı için de geçerlidir. Rasul'e tabi olmanın sahih, doğru ve geçerli olmasının şartı, Onun haber verdiği her şeyi tasdik etmektir. Onun verdiği hiçbir haberle ilgili olarak kişinin içinden kuşku namına herhangi bir duygu geçmemelidir. Aksi takdirde, en ufak bir kuşkuda kararlılığı zayıflar, tabi oluşu iptal olur. Çünkü amelin esası, aslı kesin, kararlı bir inançtır. Bu yüzden yüce Allah onları şu ifadelerle övmüştür: "*Müminler ise, düşman birliklerini gördüklerinde: İşte Allah ve Rasûlü'nün bize vaat ettiği! Allah ve Rasûlü doğru söylemiştir, dediler."* Çünkü onlara, bedenlerinden sıyrılmaları, Allah'a yönelirken nefislerinden arınmaları için musibetler aracılığıyla sınanacakları ve dehşetli gelişmeler karşısında sarsılacakları vaat edilmişti: "*Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenler size de gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Rasul ve beraberindeki müminler: Allah'ın yardımı ne zaman! dediler."* (Bakara, 214)

"*Bu…arttırdı.*" düşman ordularıyla sınanma olayı " *ancak imanlarını ve Allah'a bağlılıklarını arttırdı.*" çünkü baştan itibaren sağlam ve güçlü bir imana sahiptiler. Rasul'e (s.a.v) tabi oluşları da doğru ve geçerliydi. Bu yüzden yiğitlik, fütüvvet makamında, musibetlerle arınma, nefsin kayıtlarından kurtulma sınavından başarıyla çıktılar. Çünkü fıtratları sağlamdı. Bundan dolayı yüce Allah yiğitlik, fütüvvet makamının kemal derecesi olan vefa ile onları vasfetmiş, onları gerçek anlamda adamlar (erkekler) diye isimlendirmiştir:

23- Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir.

24- Çünkü Allah sadâkat gösterenleri sadâkatları sebebiyle mükâfatlandıracak, münafıklara –dilerse- azap edecek yahut da (tevbe ederlerse) tevbelerini kabul edecektir. Şüphesiz Allah, bağışlayan "Ğafur" dur, esirgeyen "Rahiym"dir.

25- Allah, o inkâr edenleri hiçbir fayda elde edemeden hayra ulaştırmadan öfkeleri ile geri çevirdi. Allah(ın yardımı) savaşta müminlere yetti. Allah, çdk güçlü mutlak galib "Kaviyyen aziyza"dır.

26- Allah, ehl-i kitaptan, onlara (müşrik ordularına) yardım edenleri kalelerinden indirdi ve kalplerine korku düşürdü; bir kısmını öldürüyor, bir kısmını da esir alıyordunuz.

27- Allah, onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve ayak basmadığınız topraklara sizi mirasçı yaptı. Allah'ın her şeye gücü yeter.

28- Ey Nebiy! Eşlerine şöyle söyle: Eğer dünya dirliğini ve süsünü (refahını) istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim de, sizi güzellikle salıvereyim.

29- Eğer Allah'ı, O'nun Rasulünü ve ahiret yurdunu diliyorsanız, bilin ki, Allah, içinizden güzel davrananlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

30- Ey Nebiy hanımları! Sizden kim açık bir hayâsızlık yaparsa, onun azabı iki katına çıkarılır. Bu, Allah'a göre kolaydır.

31- Sizden kim, Allah'a ve Rasûlune itaat eder ve yararlı iş yaparsa ona mükâfatını iki kat veririz. Ve ona (cennette) bol rızık hazırlamışızdır.

32- Ey Nebiy hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah'tan) korkuyorsanız, (yabancı erkeklere karşı) çekici bir eda ile konuşmayın; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. Güzel söz söyleyin.

33- Evlerinizde oturun, eski cahiliye âdetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın. Namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Rasûlüne itaat edin. Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.

34- Evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti hatırlayın. Şüphesiz Allah, her şeyin iç yüzünü bilendir ve her şeyden haberi olandır.

35- Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, mümin erkekler ve mümin kadınlar, taate devam eden erkekler ve taate devam eden kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, mütevazı erkekler ve mütevazı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve (ırzlarını) koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve zikreden kadınlar var ya; işte Allah, bunlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var." Ne adamlar var! Değerleri ne yücedir onların! Çünkü ilk fıtrat itibariyle Allah'a verdikleri söze yakin kuvvetiyle sadık kaldılar, düşman kuvvetlerinin zuhur etmesi karşısında da sarsılmadılar. Düşmanların çokluğu ve gücü karşısında hezimete uğrayıp tevhidden, fiil tecellilerini müşahede etmekten kaçınmadılar. Şüpheye düşmediler, düşmanların heybetinden ve caydırıcılığından çekinip korkmadılar.

"*Onlardan kimi, sözünü yerine getirdi…"* ahdine vefa gösterdi, fıtratının kemal derecesine ulaştı. "*Kimi de beklemektedir."* Sülukunu sürdürerek kararlılığının olanca gücüyle beklemektedir. "*Onlar hiçbir şekilde değiştirmemişlerdir."* Hayatın örtüleriyle perdelenmek, fıtrata aykırı davranışlarda bulunmak, nefsi, bedeni ve onların lezzetlerini sevmek, süfli cihete ve bu cihetin şehvetlerine meylederek değişmediler. Dolayısıyla, verdikleri söze ihanet eden yalancılar olmadılar.

"*Çünkü Allah sadakat gösterenleri sadakatleri sebebiyle mükâfatlandıracaktır."* Sıfat cennetleriyle ödüllendirecektir. "*Münafıklara… azap edecektir."* Fıtrat nuru itibariyle müminlere uyum gösteren, vahdete yönelik fıtri meyille müminleri seven, hayatın örtüleri sebebiyle, şehvete dalmaları nedeniyle de kâfirleri seven, iki cihet arasında gidip gelen, ne onlardan ne de bunlardan olabilen, nefislerinin

karanlık heyetleriyle iki arada bir derede kalan münafıklara "*dilerse"* bu heyetler içlerinde kök saldığı için azap edecektir " *yahut da tevbelerini kabul edecektir."* Bu heyetler arızi oldukları ve içlerinde kök salmadıkları için… "*Şüphesiz Allah, bağışlayandır."* nefislerin heyetlerini nuruyla örter. "*Esirgeyendir."* kabul etmesi imkânı varsa nefislerin üzerine kemal indirir.

"*Ey Nebiy! Eşlerine…söyle…"* bu ayette Hz. Rasulullah'ın (s.a.v) eşlerini sınaması öngörülüyor. Kadınların sınanması ise arınmanın, soyutlanmanın yollarından biridir. Fütüvvet makamına yönelik bir adımdır ki bu hususta Hz. Rasul'e (s.a.v) tabi olmak bir zorunluluktur. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Sizin dünyanızdan üç şey bana sevdirildi." Kadınlar, dünya hayatına ve süsüne yönelik meyilleri nedeniyle vaktini bulandırmaya kalkınca, onları muhayyer bıraktı ve nefsini onlardan soyutladı ve onları, dünya ile kendisi arasında bir tercih yapmak üzere serbest bıraktı. Eğer imanlarının kuvveti nedeniyle onu tercih ederlerse onunla beraber kalırlar, cem özelliğine sahip olduğu için onları kendisinden ayırmaz. Ama süs talebiyle ve süse meyilleri nedeniyle onun vaktini bulandırırlarsa, o, arınmasını ve Hakk'a yönelişini nefsi güçlü biri olarak sürdürecektir. Şayet kadınlar dünyayı ve dünyanın süslerini tercih ederlerse, Hz. Rasul (s.a.v) onları bunlardan yararlandıracak ve onları salıverecektir (boşayacaktır). Onları kalbinden çıkaracaktır, tıpkı istila eden kuvvetleri öldürür gibi.

36- Allah ve Rasûlu bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Rasûlüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.

37- (Rasûlüm!) Hani Allah'ın nimet verdiği, senin de kendisine iyilik ettiğin kimseye: Eşini yanında tut, Allah'tan kork! diyordun. Allah'ın açığa vuracağı şeyi, insanlardan çekinerek içinde gizliyordun. Oysa asıl korkmana lâyık olan Allah'tır. Zeyd, o kadından ilişiğini kesince biz onu sana nikâhladık ki evlâtlıkları, karılarıyla ilişkilerini kestiklerinde (o kadınlarla evlenmek isterlerse) müminlere bir güçlük olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir.

38- Allah'ın, kendisine helâl kıldığı şeyde Nebiy'e herhangi bir vebâl yoktur. Önce gelip geçenler arasında da Allah'ın âdeti "Sünnetu'llah"böyle idi. Allah'ın emri mutlaka yerine gelecek, yazılmış bir kaderdir.

39- O (Resuller, Nebiyler) ki Allah'ın “risaletini” emirleri duyururlar, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlar. Hesap görücü “Hasiyb” olarak Allah (herkese) yeter.

40- Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Rasulu ve “Hateme’nnebiyyîn” Nebiylerin sonuncusu, mührüdür. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

41- Ey inananlar! Allah'ı çokça zikredin.

42- Ve O'nu sabah akşam tesbih edin.

43- Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize rahmetini gönderen O'dur. Melekleri de size istiğfar eder. O, müminlere karşı çok merhametlidir.

44- Kendisine kavuştukları gün, O’nun onlara iltifatı, «selâm» dır. Onlar için çok “kerîm” bir mükâfat hazırlanmıştır.

“…İnanmış bir erkek ve kadına…yoktur.” Burada zikredilen husus da Rasul’e (s.a.v) itaat etmenin ve tabi olmanın zorunlu olduğu alanlardan biridir. Burası rıza ve iradede fena bulma makamıdır. Çünkü Rasulullah (s.a.v) kendi zatı ve sıfatlarıyla Allah’ın zatında ve sıfatlarında fena bulunca, bağışlanmış varlıkla beka bulma makamında Hak ile tahakkuk etmesi sırasında kendi sıfatlarına karşılık olarak Hakk’ın sıfatları verildi. Bu yüzden, hükmü ve iradesi Allah’ın hükmü ve iradesi konumuna geldi. Allah’ın iradesi de diğer sıfatları gibidir. Şu ayeti görmediniz mi: “*O, arzusuna göre de konuşmaz. Onun (bildirdikleri) vahyedilenden başkası değildir.”* (Necm, 3.4) şu halde Rasulullah’a (s.a.v) tabî olmanın bir sonucu; Hakk’ın iradesinde fena bulmaktır. Çünkü Onun iradesi Hakk’ın iradesidir. O halde Rasulullah’ın iradesinde fena bulmak, Onun tercihi karşısında kendi iradesini terk etmek bir zorunluluktur. Aksi bir davranış isyan olur. “*apaçık bir sapkınlığa düşmüş olur.” “Mübiyn”e* karşı davranışda dalalete sapmak, sapkınlığa düşmek demektir. Çünkü bu davranış Hakk’a açıkça muhalefet etmektir.

“*Hani Allah’ın nimet verdiği…kimseye…diyordun.”* … “ *İnsanlardan korkuyordun…Oysa asıl korkmana layık olan Allah’dır.”* Bu ayet, Rasulullah’ın nefsinin zuhuru sırasında gerçekleşen telvinlerle ilgili olarak, onu takviye etmek amacıyla nazil olan İlahi edeplendirmelerden biridir. Bu telvinler edeplendirme gerekçeleri olmuştur. Bu yüzden Rasulullah’ın (s.a.v) ahlakı Kur’an’dı.

"Ey inananlar! Allah'ı …zikredin." Nefis makamında dil ile; kalp makamında huzur ile; sır makamında münacat ile; ruh makamında müşahede ile; hafa makamında vuslat ile; zat makamında da fena ile Onu zikredin. "*Onu…tesbih edin."* fiillerden, sıfatlardan ve zattan arınmak suretiyle *"sabah"* , kalp nuru fecrinin doğduğu vakit, nefis karanlığının geri geldiği, zatta fena bulmak suretiyle ruh güneşinin batışı gecesinin bürümesi zamanı, yani bu vakitten sonsuz fena vaktine kadar ebediyen Onu tesbih edin.

"*Üzerinize rahmetini gönderen Odur."* tesbih edişinize göre, zat değil, ama fiil ve sıfat tecellileriyle size rahmetini gönderir. Zat değil dedik, çünkü burada zatın parıltılarıyla yanarlar. Nitekim Cebrail "bir parmak kadar daha yaklaşsaydım, yanardım" demiştir. "*Sizi…çıkarmak için…"* melekuti yardım ve isim tecellileriyle nefislerin fiillerinin karanlıklarından tevekkül makamında kendi fiillerinin tecellilerinin nuruna, nefislerin sıfatlarının karanlığından kendi sıfatlarının tecellilerinin nuruna, benlik karanlığından ve zat nuruna çıkarmak için.

"O, müminlere karşı çok merhametlidir." Hallerinin gerektirdiği ve istidatlarının istediği kemalatları vermekle onlara merhamet eder. "*Onlara iltifatı"* yani O'nda fena bulma şeklindeki kavuşma vaktinde O'nun onlara selâmı, onları kemale erdirmek, eksikliklerden salim kılmaktır. Kırıklarını kendi fiilleri, sıfatları ve zatıyla onarır. Mahvolma ve fena bulma şeklinde O'nunla kavuşmaları vaktinde Allah'ın onlara selam vermesi bu kemalatı üzerlerine indirmesidir. Bu da kendi sıfatlarının, fiillerinin ve zatlarının afetinden, eksikliklerinden kurtulmaları, selamette olmaları anlamına gelir. Ya da onları esenlikte kılmak şeklinde selam verir. Çünkü tecellilerle ve afetlerden selamette olmakla selam vermek birlikte olur. Birincisi yüce Allah için "Selâm" adının kullanılmış olmasına uygundur. *"O, onlara çok değerli mükâfat hazırlamıştır."* Tesbih ve zikirler şeklindeki amellerine sevap olarak bu cennetleri bahşetmek suretiyle onları ödüllendirmiştir.

45- Ey Nebiy! Biz seni hakikâten bir "Şahid", bir "Beşir" müjdeleyici ve bir "Neziyr" uyarıcı olarak gönderdik.

46- Allah'ın izniyle, bir davetçi ve nûr saçan bir kandil olarak (gönderdik).

47- Allah'dan büyük bir lûtfa ereceklerini müminlere müjdele.

48- Kâfirlere ve münafıklara boyun eğme. Onların eziyetlerine aldırma. Allah'a tevekkül et, vekîl ve destek olarak Allah yeter.

49- Ey iman edenler! Mümin kadınları nikâhlayıp da, henüz zifafa girmeden onları boşarsanız, onları sayacağınız bir iddet süresince bekletme hakkınız yoktur. O halde onları (bir bağışla) memnun edin ve onları güzel bir şekilde serbest bırakın.

50- Ey Nebiy! Mehirlerini verdiğin hanımlarını, Allah'ın sana ganimet olarak verdiği ve elinin altında bulunan cariyeleri, amcanın, halanın, dayının ve teyzenin seninle beraber göç eden kızlarını sana helâl kıldık. Bir de Nebiy kendisiyle evlenmek istediği takdirde, kendisini Nebiy'e hibe eden mümin kadını, diğer müminlere değil, sırf sana mahsus olmak üzere (helâl kıldık). Kuşkusuz biz, hanımları ve ellerinin altında bulunan cariyeleri hakkında müminlere neyi farz kıldığımızı biliriz. (Bu hususta ne yapmaları lâzım geldiğini onlara açıkladık) ki, sana bir zorluk olmasın. Allah bağışlayan "Ğafur"dur, merhamet sahibi"Rahiym"dir.

51- Onlardan (hanımlarından) dilediğini geriye bırakır, dilediğini de yanına alırsın. Bıraktığın hanımlarından arzu ettiğini tekrar yanına almanda, senin üzerine bir günah yoktur. Böyle yapman onların mutlu olmalarına, üzülmemelerine ve hepsinin, senin verdiklerine razı olmalarına daha uygundur. Allah, kalplerinizde olanı bilir. Allah hakkıyla bilen "Aliym"dir, hilm sahibi "Haliym"dir.

52- Bundan sonra artık başka kadınlarla evlenmen, sağ elinin altında bulunan cariyeler hariç, güzellikleri hoşuna gitse bile, bunların yerine başka hanımlar alman sana helâl değildir. Allah, her şey'e gözcü "Rakîyb"dir.

53- Ey iman edenler! Siz, bir yemeğe çağırılmadıkça, zamanını gözetmeksizin, Nebiy'nin evine girmeyin. Ancak davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağılın, sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Nebiy'i üzmekte, fakat o (size bunu söylemekten) utanmaktadır. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Onun hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır. Sizin Allah'ın Rasûlünü üzmeniz ve kendisinden sonra onun hanımlarını nikâhlamanız asla caiz olamaz. Çünkü bu, Allah katında "aziym" çok büyük (bir günah)dır.

54- Eğer bir şeyi açığa vursanız da, gizleseniz de şüphe yok ki Allah, her şeyi gayet iyi bilmektedir.

55- Onlara (Nebiynin hanımlarına) babaları, oğulları, kardeşleri, kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kadınları (mümin kadınlar) ve ellerinin altında bulunan câriyelerinden dolayı bir günah yoktur. (Ey Nebiy hanımları!) Allah'dan korkun; şüphesiz Allah, her şeye şahid'dir.

"Biz seni hakikâten bir şahid…olarak gönderdik." Halka Rasul olarak gönderilmek suretiyle Hakk'ın şahidi kıldık. Kesretten dolayı vahdetten perdelenmiş değilsin. Mutlak olarak onların halleri ve kemalatları üzerinde şahidsin. Hakk'ın nuruyla bir "Beşir" müjdeleyici olarak istidat sahibi, istidatları bozulmamış, vuslata erişme başarısını gösterecek kabiliyette olan kimselere gönderdik. "*Ve bir nezîr olarak gönderdik."* başkalarının yanında duran perdelenmişleri mahrumiyet ve perdelenme akıbetiyle uyarmak üzere "*Allah'a davet eden"* olarak gönderdik. Her istidat sahibini haline ve makamına göre " *Allah'ın izniyle"* ve istidadına göre Allah'ın kolaylaştırdığı, müyesser kıldığı şekilde davet etmek üzere gönderildin. "*Nur saçan bir kandil olarak gönderdik."* Hakk'ın nuruyla, üzerlerini örten cehalet perdeleri, beden ve tabiat heyetleri yüzünden karanlığa gömülen nefisleri aydınlatman için seni gönderdik.

"*Müminlere müjdele…"* fıtrat nuruyla bakanlara *"kendileri için"* istidatlarının saflığına bağlı olarak *"Allah'dan …bir lütuf"* istidat bağışından sonra kemalat bahşedilmesi şeklinde *"büyük"* sıfat cennetlerinden büyük bir ikram olduğunu müjdele. "*Kâfirlere ve münafıklara boyun eğme."* Surenin başında da belirtildiği gibi telvinlerde onlara itaat etme. Aksi takdirde kandilinin nuru kararır… "*onların eziyetlerine aldırma."* Telvin ve başkasının fiilini görme afetinden kurtulman için nefsine yönelik eziyetlerine aldırma. Çünkü onlar, yaptıklarını kendi başlarına bağımsız olarak yapmıyorlar. Allah'a*… "O'na güvenip dayan."* onların ve kendi fiillerini O'ndan bilerek, görerek O'na tevekkül et. "*Vekil ve destek olarak O yeter."* O, sana da onlara dilediğini yapar. Eğer senin mazharlığın aracılığıyla onlara eziyet ederse, O'nun buna gücü yeter ve sen de telvin günahından beri olursun. Tıpkı temkin sırasında yaptığı gibi. Yoksa, O, ne yapacağını daha iyi bilir.

56- Muhakkak Allah ve melekleri, Nebiy'e çok salâvat getirirler. Ey müminler! Siz de ona salâvat getirin ve tam bir teslimiyetle salât ve selam verin!

57- Allah ve Rasûlunu incitenlere Allah, dünyada ve ahirette lânet etmiş ve onlar için horlayıcı bir azap hazırlamıştır.

58- Mümin erkeklere ve mümin kadınlara, yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

59- Ey Nebiy! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üstlerine almalarını söyle! Onların tanınması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur. Allah bağışlayan "Ğafur"dur, esirgeyen "Rahiym"dir.

60- And olsun, iki yüzlüler (münafıklar), kalplerinde hastalık bulunanlar (fuhşiyat düşüncesi taşıyanlar), Medine'de kötü haber yayanlar (bu hallerinden) vazgeçmezlerse, seni onlara musallat ederiz (onlarla savaşmanı ve onları şehirden sürüp çıkarmanı sana emrederiz); sonra orada, senin yanında ancak az bir zamandan fazla komşu kalamazlar.

61- Hepsi de "mel'un" lânetlenmiş olarak; nerede ele geçirilirlerse, yakalanır ve mutlaka öldürülürler.

62- Allah'ın önceden geçenler hakkındaki "sünneti" kanunu budur. Allah'ın sünnetlerin de asla bir değişiklik bulamazsın.

63- İnsanlar sana kıyametten soruyorlar. De ki: Onun bilgisi Allah katındadır. Ne bilirsin, belki de zamanı yakındır.

64- Şu muhakkak ki, Allah kâfirleri lânetlemiş; rahmetinden kovmuş ve onlara çılgın bir ateş hazırlamıştır.

65- (Onlar) orada ebedî olarak kalacaklar, (kendilerini koruyacak) ne bir dost ne de bir yardımcı bulacaklardır.

66- Yüzleri ateşte evrilip çevrildiği gün: "Eyvah bize! Ah keşke Allah'a itaat etseydik, Rasul'e de itaat etseydik!" derler.

67- Ey Rabbimiz! Biz reislerimize ve büyüklerimize uyduk da onlar bizi dalalet yoluna götürdüler, derler.

68- Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver ve onları büyük bir lânetle rahmetinden kov.

69- Ey iman edenler! Siz de Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın. Nihayet Allah onu, dedikleri şeyden temize çıkardı. O, Allah yanında şerefli idi.

70- Ey iman edenler! Allah'dan korkun ve doğru söz söyleyin.

71- (Böyle davranırsanız) Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar. Kim Allah ve Rasûluna itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur.

"Allah ve Melekleri, Rasule çok salâvat getirirler…" yardımlarla, desteklerle, kemalat bahşetmelerle ona salâvat getirirler. Şu halde Ona salâvat getiren, hem cem, hem de tafsil olarak, dolaylı ya da dolaysız yüce Allah'tır. Bu yüzden Rasulullah (s.a.v) müminlerin kendisi için getirdikleri salâvat ve selamları bilir. Çünkü onların salâvat ve selamları tafsil kapsamına girer. Müminlerin Rasulullah'a (s.a.v) salâvat getirmelerinin hakikâti, Onun hidayetini, yol göstericiliğini ve kemalini kabul etmeleri, Onun zatını ve sıfatlarını sevmeleridir. Bu, ondan kendilerine yönelik bir yardım, kemale erdirme ve feyzi umumileştirmedir. Eğer onun kemalatını kabul etmeleri olmasaydı, Rasulullah'ın (s.a.v) kemalatı zahir olmayacak ve hidayetle, kemale erdirme ile vasfedilmeyecekti. Şu halde, yardım ise yukarıdan etki etmek veya aşağıdan etkilenmek şeklinde olmaktan çok daha geneldir. Bu, sevgi ve saflığı, arınmayı kabul etmek gibidir. İşte müminlerin namazda " Allahummesalli ala Muhammed" şeklinde dua etmelerinin, selam vermelerinin hakikâti budur. Onu eksikliklerden ve ayıplardan beri kılıyorlar. Kendi nefislerini kemale erdirmesi, onlara etki etmesi hususunda salim, kusursuz olduğunu vurguluyorlar. Ona selam vererek dua etmelerinin anlamı budur.

"*Allah, dünya ve ahirette lanet etmiştir."* Çünkü Hz. Rasulullah (s.a.v) O'na son derece yakındır. O kadar ki benliğini yok ederek O'nunla tahakkuk eder. Sevgisinin arılığından, içtenliğinden dolayı geride ikilik kalmaz. Şu halde Rasulullah'a (s.a.v) eziyet eden kimse Allah'a eziyet etmiş olur. Allah'a eziyet eden kimse de, Allah'ın kendisine düşman olmasından dolayı nefsinin benliğiyle zuhur eden kimsedir. O, uzaklığın en son noktasındadır. Ki bu da dünya ve ahirette, zahiri ve Batıni olarak lanete uğramanın hakikâtidir. Bu durum da izzet huzurunda olmanın karşıtıdır. Böyle bir kimse perdelenmişlik azabında, aşağılanmışlığın en aşağısında yer alır. *"Ne bilirsin, belki de zamanı yakındır."* Ona hazırlanan kimse için yakın olabilir. "*Kâfirleri*

lânetlemiştir, rahmetinden kovmuştur.” Perdelenmeleri nedeniyle O'ndan uzak oldukları için. *“Yüzleri ateşte evrilip çevrildiği gün.”* Azap türleri ve perde berzahları arasında suretleri değiştirilmek şeklinde yüzleri azapta çevrilip durur.

“Allah'dan korkun.” Rezilliklerden kaçınmak ve doğru söz söylemek suretiyle Allah'dan sakının. Doğruluk, sadakat her türlü mutluluğun kaynağı, her türlü kemalin aslıdır. Çünkü doğru sözlülük kalbin saflığından kaynaklanır, kalbin saflığı da her türlü kemali, bütün tecelli nurlarını kabul etmeyi sağlar. Gerçi, bu husus emredilen takvanın kapsamı içindedir.Çünkü, doğru sözlülük, yalan rezilliğinden kaçınmak demektir. Bu da tezkiyenin içine girer ki, bundan “takva” olarak söz edilmiştir. Bununla beraber, doğru söylemenin ayrı olarak zikredilmesinin nedeni, doğruluğun faziletinden dolayıdır. Yani başlı başına bir faziletmiş gibi. Tıpkı melekler içinde Cebrail ve Mikail'in özel olarak zikredilmelerine benziyor bu husus… “*Allah işlerinizi düzeltir.”* Kemalat ve faziletleri üzerinize indirir.Yani, Allah'ın bezemesini, kemalat feyizleriyle süslemesini kabul etmeleri için nefislerinizi arındırın. “ *Kim Allah ve Rasulune itaat ederse…”* tezkiye ve sıfatları silmede Allah'a ve Rasulüne uyarsa *“Büyük bir kurtuluşa ermiş olur.”* İlahi sıfatlara bürünmek, onlarla sıfatlanmak suretiyle büyük bir başarı ve kurtuluş elde etmiş olur.

72- Biz emaneti, semalara, arza ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yüklendi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir.

73- (Allah bu emaneti insana vermek sûretiyle), münafık erkeklere ve münafık kadınlara, müşrik erkeklere ve müşrik kadınlara azap edecek, inanan “mümin” erkeklerin ve inanan “mümin” kadınların da tevbesini kabul buyuracaktır. Allah, bağışlayan“Ğafur”dur, merhamet eden “Rahiym”dir.

“Biz emaneti, semalara, arza ve dağlara teklif ettik…” hüviyet hakikâtini kendilerine emanet etmeyi, onu aynlerle perdelemeyi teklif ettik “*onlar bunu yüklenmekten çekindiler.”* Cisimleri büyük olmasına rağmen, hüviyet emanetinin kendilerinde zuhur etmesinden kaçındılar. Çünkü bu emaneti kabul edecek istidatları yoktu. “*Korktular…”* çünkü emanet, kapasitelerinden çok büyüktü ve onu taşımak hususunda kendi güçleri yetersiz, zayıf kalıyordu. *“Onu insan yüklendi.”* Çünkü, insanın güçlü bir istidadı ve onu taşıyacak kudreti vardı. Onu kendine aldı,

kendine izafe edip sahiplendi. "*Doğrusu o çok zalimdir.*" kendi nefsiyle zuhur etmesi ve emaneti kendisine aitmiş gibi sahiplenmesi suretiyle Allah'ın hakkını gasp etmesi nedeniyle zalimdir. "*Çok cahildir.*" benliğiyle bu emanetten perdelendiği için emaneti bilmez.

"*Münafık erkeklere ve münafık kadınlara…azap edecektir.*" İstidatlarının nurunun zuhurunu bedensel heyetlerin ve nefsani sıfatların karanlığıyla engelleyerek, onu ait olmadığı yere koyarak, hakkını bilmeyerek zulmedenlere azap edecektir. *"Müşrik erkeklere ve müşrik kadınlara…"* azap edecektir. Çünkü onlar benlikle perdelendiler, tortuların galip gelmesi, yaratılış perdelerinin yoğunluğu nedeniyle başkasının yanında durdular. Böylece, nurları bütünüyle söndüğü, İlahi emanete de riayet etmedikleri için zulümleri büyüdükçe büyüdü. *"İnanan erkeklerin ve inanan kadınların tevbesini kabul buyuracaktır."* Onlar, emaneti eda etmeye engel olan nefsani sıfatlardan kaçınmak suretiyle zulümden tevbe ettiler. Vefa göstermeleri esnasında gizledikleri Allah'ın hakkını açığa çıkarmak suretiyle değiştiler.O'nu tanıdıktan sonra hakkını bilmezlikten döndüler. Fena bulmak şeklinde emanetini O'na iade ettiler. *"Allah Ğafur'dur."* Zulümlerinin, tezkiyeyi, tasfiyeyi, tecridi, mahvı ve silinmeyi bilmeyişlerinin günahlarını tecelliyatlarının nurlarıyla örter bu da büyük bir bağışdır. *"Rahiym'dir."* Fiilleri, sıfatları ve zatiyle beka bulmaları esnasında Hakkani varlık bahşetmek suretiyle onlara merhamet eder. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Biz İlâhi emaneti, üzerlerine tecelli etmek, kaldırılabilecek sıfatları içlerine yerleştirmek, dolayısıyla kendilerini onların mazharları kılmak suretiyle teklif ettik. Veya şu anlam kastediliyor: Emanete hıyanet etmek, onu yanlarında tutmak, sahibine iade etmekten kaçınmak suretiyle onu taşımaktan çekinmiş oldular. Onu yanlarında taşımaktan, içlerine yerleştirilen kemalatı izhar etmek suretiyle eda etmekten korktular. Fakat insan, onu şeytanlıkla gizlemek, benliğini izhar etmek, içine yerleştirilen kemalatı izhar etmek suretiyle eda etmekten kaçınmak şeklinde onu yüklendi. Ama nefsin karanlıkla zuhur etmesi suretiyle onu yanında tuttu. Marifet makamında yükselişten men etti. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

SEBE’ SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Hamd, semalarda ve arz’da bulunanların hepsinin sahibi olan Allah'a mahsustur. Ahirette de hamd O'na mahsustur. O, hikmet sahibi “Hakiym”dir, (her şeyden) haberi olan “Habîr”dir.

2- Arz’dakini ve ondan çıkanı, sema’dan ineni de ve oraya çıkanı da bilir. O, esirgeyen “Rahiym”dir, bağışlayan “Ğafur”dur.

3- İnkârcılar “küfredenler”: Kıyamet bize gelmeyecek, dediler. De ki: Hayır! Gaybı bilen Rabbim hakkı için o, mutlaka size gelecektir. Semalar da ve arz da zerre miktarı bir şey bile O'ndan gizli kalmaz. Bundan daha küçük ve daha büyüğü de muhakkak, apaçık “Mübiyn Kitab”dadır.

4- İman edip iyi işler “salih amel” yapanları mükâfatlandırmak içindir bu…(Kitab-ı Mübiyn’de bunun için tesbit etmiştir) İşte onlar için büyük bir mağfiret ve kerim bir rızık vardır.

5- Âyetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarışırcasına koşanlar için de, en kötüsünden, elem verici bir murdarlık azabı vardır.

6- Kendilerine ilim verilenler, Rabbinden sana indirilenin (inzal olan Kur'an'ın) Hakk’ın tâ kendisi olduğunu bilirler; onun, mutlak galip “Aziz” övgüye lâyık “Hamiyd” olan hidayet yoluna ilettiğini görürler.

7- Kâfir olanlar (kendi aralarında) şöyle dediler: Çürüyüp paramparça olduğunuz vakit, yeniden dirileceğinizi söyleyerek haber veren kişiyi gösterelim mi?

8- «Acaba o, yalan yere Allah'a iftira mı etmiştir? Yoksa onda delilik mi var?» (dediler). Hayır! Ahirete inanmayanlar azaptadırlar ve derin bir sapıklık içindedirler.

9- Onlar, sema’da ve arz’da önlerine ve arkalarına bakmıyorlar mı? Dilesek, onları yere batırırız, ya da üzerlerine semadan parçalar düşürürüz. Şüphesiz, bunda (Rabbine) yönelen her kul için bir ibret vardır.

"Hamd, semalarda ve arzda bulunanların hepsinin sahibi olan Allah'a mahsustur." Semalarda ve arzda bulunanların hepsini zahir sıfatlarının ve göz kamaştırıcı kemalatının mazharları kılmıştır. Bunlarda zuhur etmesi ise celal perdeleriyle gerçekleşmiştir. *"Ahirette de hamd O'na mahsustur."* Ruhlara batıni kemalatıyla ve cemal sıfatlarıyla tecelli eder. Dünyada zahiren Rahmani sıfatlarıyla, ahirette batınen Rahimi sıfatlarıyla hamd O'na mahsustur. *"O, hikmet sahibidir."* Görünen âlemin tertibini, hikmeti uyarınca sağlam yapmıştır. *"Her şeyden haberi olandır."* Latif olduğu için ilmi gayb âleminin içlerine, derinliklerine nüfuz eder.

"Arzın içine gireni bilir." Arz melekutundan ve tabii kuvvetlerden yerin içine girenleri "*ve ondan çıkanı…"* tecrit sonucu yerden çıkan insani nefisleri ve yaratılış kemalatını bilir. *"Semadan ineni"* marifet ve ruhani hakikâtler olarak semadan ineni "*oraya çıkanı"* semaya çıkan salih amelleri ve faziletli ahlakları bilir. "*O, esirgeyendir."* Nurani semavi kemalatı indirmekle esirger. "*Bağışlayandır."* karanlık arz heyetlerini örterek bağışlar. "*Kendilerine bilgi verilen alimler…bilir."* Muhakkik alimler, sana indirilenin (indinden gelenin) Hakk oluşunu açıkça görürler. Çünkü perdelenmiş biri arifi ve kelamını bilemez. Bir şeyi bilen kimse, o şeyi kendi içinde var olan anlamıyla bilir. İlimden payı, marifetten nasibi olmayan biri, arif alimi de, onun ilmini de bilemez. Çünkü onu bilmesini sağlayacak donanımdan (ilimden) yoksundur. "*Yoluna iletir…"* Allah'a ulaştıran hidayet yoluna ilettiğini bilirler. "Aziz" Mutlak galip, perdelenmişleri mağlup eden, kahrıyla onları engelleyen, ezen, "Hamiyd" övgüye layık müminlere türlü lütufları bağışlayan Allah'ın yoluna ilettiğini bilirler. Eğer bu iki sıfatın (aziz ve hamid), "*inanıp iyi işler yapanları mükâfatlandırmak için…"* ayetine uyarlanması dikkâte alınmayıp "*kendilerine bilgi verilen alimler…bilir"* ifadesine uyarlanması esas alınırsa, bu takdirde ayette geçen "aziz" sıfatının anlamı, vasıl olanlara, onları fenaya erdirmekle galip gelen güçlü; hamid'in anlamı da beka bulduktan sonra onlara sıfatlarıyla nimet bahşeden olarak belirginleşirdi.

10- And olsun, Davud'a tarafımızdan bir üstünlük verdik. «Ey dağlar ve kuşlar! Onunla beraber tesbih edin» dedik. Ona demiri yumuşattık.

11- Geniş zırhlar imal et, dokumasını ölçülü yap. (Ey Davud hanedanı!) İyi işler yapın. Kuşkusuz ben, yaptıklarınızı görmekteyim, diye (vahyettik).

12- Sabah gidişi bir aylık mesafe, akşam dönüşü yine bir aylık mesafe olan rüzgârı da Süleyman'a (onun emrine) verdik ve onun için erimiş bakırı kaynağından sel gibi akıttık. Rabbinin izniyle cinlerden bir kısmı, onun önünde çalışırdı. Onlardan kim emrimizden sapsa, ona alevli azabı tattırırdık.

"And olsun, Davud'a…verdik." Ruh Davud'una *"tarafımızdan bir üstünlük"* verdik. Mertebesini yücelttik, müşahede tesbihini, sevgi cilvesini, bol bol ibadet ve tefekkür etmeyi, ilmi ve ameli kemalatı verdik. Dedik ki: *"Ey…"* bedenin azalarından oluşan " *dağlar!... tesbih edin."* tenzih edin *"onunla beraber…"* boyun eğme, hareket ve duruş alanında, fiillerde ve etkilenmelerde itaat etmeyi alışkanlık haline getirmede sana emrettiğimiz tesbihleri yerine getirin. Ruhani kuvvetler kuşları da… zikir, idrak, akletme, mücerret ruhlardan ve maddeden ayrılmış zatlardan feyiz alma ve aydınlanma gibi kutsi tesbihlerle ona katılın. Her biri emredileni yerine getirirdi. "*Ona…yumuşattık."* Unsurlardan oluşan cismani tabiat demirini onun için yumuşak hale getirdik.

"Geniş zırhlar imal et." Vera ve takva heyetlerinden geniş zırhlar imal et. Çünkü insanı nefsin arzularının kılıçlarından ve şeytanların dürtülerinin oklarından koruyacak en güvenli zırh takva zırhıdır. Arındırıcı amellerin teşviki amacıyla ve nefsin isteklerinin etkisini engelleyen heyetlere ulaşma maksadı ile ameli hikmet ve sağlam akli ve şeri sanat aracılığıyla takva zırhını sağlam bir şekilde doku, sıkıştır. *"İyi işler yapın."* Ey süfli cihetten ulvi cihete doğru cem halinde Allah için amel edenler! Salih ameller işleyin. Bu ameller sizi İlahi huzura yükseltir ve kutsi nurları kabul etmeye hazır hale getirir. Hitap, ruh Davud'una ve ruhani ve nefsani kuvvetlerden ve bedensel organlardan oluşan ailesine yöneliktir.

"Süleyman'a…" Kalp Süleyman'ının emrine heva rüzgârını verdik. *"Sabah gidişi bir aylık mesafe"* idi. Ruh nurunun doğuşu ve kalp ışığının parlayışı sabahında, gündüzün gelmeye başlaması anında gerçekleşen esişi, ahlak, fazilet, itaat, ibadet ve ahiret mutluluğuna taalluk eden salih amellerin elde edilmesi için öngörülen bir dönemden ibaretti. *"Akşam dönüşü…"* ruhani nurların nefsani sıfatlarda batışı, ışıklarının parıldayışlarının zeval bulması akşamında, nur akşamının geri dönmesi anında esişi, bir başka dönemdir ki, bu dönem, yiyecek, rızık, giysi, nikâh ve düzenin ayakta durmasını ve bedenin varlığını korumasını sağlayan diğer unsurların tertibi bu esnada gerçekleşir.

"*Onun için…kaynağını sel gibi akıttık…*" bedenin donmuş tabiat katresini ibaret ve muamelatta devamlılık göstermesi suretiyle erittik, akmasını sağladık. *"Cinlerden…"* vehmi ve hayali kuvvetler cinlerinden bir kısmını da onun emrine verdik. *"Onun önünde çalışırdı…"* dünyanın ıslahına, ülkelerin imarına, kulların refahına ilişkin planlamaları, nefsin ıslahına ve ilimlerin kazanılmasına ilişkin terkip erdemlendirmeleri onun huzurunda gerçekleştirirlerdi. "*Rabbinin izniyle…"* Bütün bunları Rabbi onun emrine vermişti, işleri onun elinde kolaylaştırmıştı. *"Onlardan kim emrimizden sapsa…"* cin tabiatı gereği emrimizden çıksa, doğru yoldan, akli görüşten sapsa, nefsani süslere ve bedensel lezzetlere meyletse *"ona alevli azabı tattırırdık."* Güçlü bir riyazetle, meleki kuvvetleri üzerine musallat etmekle, şeytani tabiata aykırı aklı ve kahri dürtüler kırbacını cezalandırırdık.

13- Onlar Süleyman'a kalelerden, heykellerden, havuzlar kadar (geniş) leğenlerden, sabit kazanlardan ne dilerse yaparlardı. Ey Davud ailesi! Şükredin. Kullarımdan şükreden azdır!

"Onlar Süleyman'a kalelerden…ne dilerse yaparlardı." Üstün, şerefli makamları, "*heykellerden…"* geometrik şekilleri *"havuzlar kadar geniş leğenlerden…"* manevi rızık, ruhani gıda kaplarını yaparlardı ki, maddi suretlerin anlamlarını anlatırlardı, hakikâtleri somut, şekli örneklerle etkili bir üslupla anlatırlardı. Külli idrakleri, gaybi ilhamları lafzi giysilere ve cüzi heyetlere giydirirlerdi ki bunlar havuzlar kadar geniştiler. Çünkü heyulani maddelerden beriydiler. Sadece maddi ekler ve cismani arazlar söz konusuydu. *"Sabit kazanlardan…"* dosdoğru kıyasların terkibiyle istidatları hazırlarlardı. İlmi verileri ve irfani ilhamları isabetli görüşler ve sabit sağlam kararlılıklarla hazır hale getirirlerdi.

"Ey Davud ailesi! Şükredin." Ey ruh Davud'u ailesi, sizin emrinize verdiğimiz şeylerden dolayı şükredin. Size boyun eğdirdiğimiz, üzerinize akıttığımız kemalat nimetleri için şükrünüzü eda ediniz. "*Şükredin…"* bu nimetleri süluk yolunda, Bana teveccühte, kulluk haklarını eda etmede, Bende fena bulmada kullanmak suretiyle şükredin. Dünyevi hakimiyet sağlamak, bedensel kemalatı temin etmek için değil. *"Kullarımdan şükreden azdır."* Nimetleri, sırf Allah için O'na itaat ve ibadet uğrunda kullanan kulların sayısı azdır.

14- Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Sonunda yere) yıkılınca anlaşıldı ki cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı.

15- And olsun, Sebe' kavmi için oturduğu yerlerde büyük bir ibret vardır. Biri sağda, diğeri solda iki bahçeleri vardı. (Onlara:) Rabbinizin rızkından yiyin ve O'na şükredin. İşte güzel bir memleket ve çok bağışlayan bir Rab!

“Süleyman’ın ölümüne hükmettiğimiz zaman…” sır makamında fena bulmak üzere ölmesine karar verdiğimiz vakit “*onun öldüğünü, ancak …bir ağaç kurdu gösterdi.”* Onun ruh makamında fena bulduğunu, sır halinde Hakk’a yöneldiğini, ancak arz tabiatının ve asasından ibaret olup hayvani nefse galip gelen zayıf bedensel kuvvetlerinin hareketiyle anlayabildiler. Çünkü sır makamına ulaşmalarının, sır makamında kalbin haline vakıf olmalarının bir imkânı yoktur. Onun, kendi durumlarının ötesinde bir durumda olduğunun farkına varmaları imkânsızdır. Ancak aralarında bulunan bedensel tabiat bağıyla fark edebilirler ki, o da tabiat kuvvetlerinin kahrı altındadır. Ayrıca, riyazet sonucu iyice zayıflamışlardır. Sonra kalbin onlara yönelik yardımları da o esnada kesilmiştir. Yani, onun asasını kemirmeye başlayan, asasını istila eden kurdun haline muttali değillerdi. Çünkü hayvani nefis, kalbin yükselişi ile birlikte zayıflar, gücü düşer. Geride ona hakim olan tabiat kuvvetlerinden başka bir şey kalmaz.

“Sonunda yere yıkılınca…” Süleyman, Musevi bayılması nedeniyle yere düşünce, huzurda gaflete düşünce, bu kuvvetleri İlahi huzurda kullanmaktan, riyazetlerle çalıştırmaktan zühul edince “*anlaşıldı ki cinler…bilselerdi.”* sır makamı gaybını, mükaşefelere muttali olmak suretiyle bilselerdi, mücerret varlıklar olsalardı *“o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı.”* Kendilerini hazlardan, arzulardan, tabiat ve hevanın gereklerinden alı koyan ağır riyazetlere, tabiatlarına aykırı amellere maruz kalmaz, sülukta yorucu amelleri işlemeye zorlanmaz, bu bağlamda sadece haklarla yetinmek zorunda kalmazlardı.

“And olsun, Sebe kavmi için…” beden şehri halkı için *“oturduğu yerlerde…”* karargâhlarında ve mahallerinde *“büyük bir ibret vardır.”* Allah’ın sıfatlarına ve fiillerine delalet eden bir ayet vardır. “ *…İki bahçeleri…”* iki yönün en güçlüsü ve en şereflisi olan kalp ve berzah ciheti olan sağ taraflarında sıfat ve müşahede cenneti (bahçesi) ve iki yönün en zayıf ve en aşağısı olan sadır ve nefis ciheti olan sol taraflarında ise eser cenneti vardır. “*Rabbinizin rızkından yiyin.”* her iki cihetten de yiyin. “Ş*üphesiz hem üstlerinden, hem de ayaklarının altından yerlerdi.”* (Maide, 66) ayetinde buyrulduğu gibi. “*Ve Ona şükredin.”* Bu bahçelerin meyvelerinden oluşan nimetleri ibadette,

yakınlaştırıcı amellerle O'nda sülukta kullanmak suretiyle şükrünüzü eda edin. "*İşte güzel bir memleket…*" mutedil ve sağlıklı mizacıyla güzel bir memleket. " *Ve çok bağışlayıcı bir Rab!*" sıfatlarının ve fiillerinin nuruyla rezillik heyetlerini, nefislerin karanlıklarını ve tabiatları örten bir Tek Rab. Sizin için istidatlar, sebepler ve aletler cihetiyle bir kalıcılık, İlahi destek ve nurların yansıtılmasıyla da bir muvaffakiyet vardır.

16- Ama onlar yüz çevirdiler. Bu yüzden üzerlerine Arim selini gönderdik. Onların iki bahçesini, buruk yemişli, acı ılgınlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki (harap) bahçeye çevirdik.

17- Nankörlük ettikleri için onları böyle cezalandırdık. Biz nankörden başkasını cezalandırır mıyız!

18- Onların yurdu ile, içlerini bereketlendirdiğimiz memleketler arasında, kolayca görünen nice kasabalar var ettik ve bunlar arasında yürümeyi konaklara ayırdık. Oralarda geceleri, gündüzleri korkusuzca gezin dolaşın, dedik.

19- Bunun üzerine: Ey Rabbimiz! Aralarında yolculuk yaptığımız şehirlerin arasını uzaklaştır, dediler ve kendilerine yazık ettiler. Biz de onları, ibret kıssaları haline getirdik ve onları büsbütün parçaladık. Şüphesiz bunda, çok sabreden ve çok şükreden herkes için ibretler vardır.

"*Ama onlar yüz çevirdiler…*" nimetlerin şükrünü eda etmekten ve onu Allah'a ulaşmanın vesilesi kılmaktan yüz çevirdiler. Hatta bu nimetlerin semeresi olan faydalı ve hakiki ilimlerini yemekten de kaçındılar. Lezzetlere, şehvetlere daldılar, tabiat ve heyet karanlıkları içinde nefes tükettiler. "*Bu yüzden üzerlerine…selini gönderdik.*" Heyulani tabiat selini gönderdik. Farelerin, melikeniz nefis Belkıs'ı tarafından yapılan mizaç seddini yıkarak tabiat unsurları selini akıtmalarıyla üzerlerine seli akıttık. El-arim, fare demektir. "*Onların iki bahçesini…iki bahçeye çevirdik.*" İncitici heyetlerin dikenlerinin, kötü, hayvani, vahşi ve şeytani sıfat köklerinin bulunduğu "*buruk yemişli…*" ağızda kötü bir tat bırakan acı meyveli iki bahçeye çevirdik.

"Tomurcukları sanki şeytanların başları gibidir." (Saffat, 65) ayetinde buyrulduğu gibi. "*İçinde biraz da sedir ağacı bulunan…*" insani sıfat kalıntıları bulunan iki bahçeye çevirdik. "*Böyle…*" bu cezayla "*cezalandırdık…*" nimetlere nankörlük etmelerine karşılık olarak onları işte böyle cezalandırdık. "*Biz nankörden başkasını cezalandırır mıyız!*" Rahman'ın verdiği nimetleri Şeytan'a itaat ederek onun hoşnut olacağı şekilde kullanan nankörlere bu cezayı veririz.

"*Onların yurdu ile, içlerini bereketlendirdiğimiz memleketler arasında…"* fiil, sıfat ve zat tecellileriyle, mükaşefe ve müşahede nurlarıyla bereketlendirdiğimiz kalbi, sırri, ruhi ve İlahi huzurlar arasında "*kolayca görünen nice kasabalar var ettik."* Görünen, birbirleriyle bağlantıları bulunan sabır, tevekkül, rıza gibi makam ve menziller yarattık. *"Bunlar arasında yürümeyi konaklara ayırdık."* Allah'a ve Allah'da seyri tertipli kıldık ki salik bir makama yükselme ve bir makam inme şeklinde yürür. "*Oralarda…gezin, dolaşın…"* geceleri, nefis menzillerinde, kalp makamlarında ve kalbin yollarında. *"gündüzleri korkusuzca…"* dolaşın, şeytani bölgeler ve nefsani sıfatların galibiyet alanları arasında yakin kuvvetiyle, sahih nazarla apaçık şeriatın yolunda dolaşın, gezin.

"Bunun üzerine…dediler…" Hal diliyle, süfli cihete meyletmekle, kutsi huzurdan uzaklaşmakla, bedensel arzulara meyletmekle, tabiat çöllerinde ve şeytani uçurumlarda dolaşmakla dediler ki: *"Aralarında yolculuk yaptığımız şehirlerin arasını uzaklaştır…ve kendilerine yazık ettiler. "*uğursuz berzahların karanlıkları yüzünden bereketli beldelerin nurlarından perdelenmekle kendilerine zulmettiler. " *Biz de onları, ibret kıssaları haline getirdik…"* helak ve kökten yok edilmenin ibretlik manzaraları olarak insanlar arasında dolaşan kıssalara dönüştürdük. "*Ve onları büsbütün parçaladık…"* sularda boğduk, birliklerini paramparça ettik.

20- And olsun İblis, onlar hakkındaki zannını doğruya çıkardı. İman eden bir fırkanın dışındakiler hemen ona uydular.

21- Halbuki şeytanın onlar üzerinde "sultandan" gelen hiçbir nüfuzu ve delili yoktu. Ancak ahirete inananı, şüphe içinde kalandan ayırt edip bilelim diye (ona bu fırsatı verdik). Rabbin gerçekten her şeyi koruyan "Hafîyz"dir.

22- (Müşriklere) de ki: Allah'tan başka ilah (tanrı) saydığınız şeyleri çağırın! Onlar ne semalarda ne de arzda zerre ağırlığınca bir şeye sahiptirler. Onların buralarda hiçbir ortaklığı yoktur, Allah'ın onlardan bir yardımcısı da yoktu.

23- Allah'ın huzurunda, kendisinin izin verdiği kimselerden başkasının şefâati fayda vermez. Nihayet onların yüreklerinden korku giderilince: Rabbiniz ne buyurdu? derler. Onlar da: Hak olanı buyurdu, derler. O, Alîy'dir, Kebîr'dir.

24- (Rasûlüm!) De ki: Semavattan ve arzdan size rızık veren kimdir? De ki: Allah! O halde biz veya siz, ikimizden biri, ya "huda" doğru yol üzerinde veya apaçık bir "dalal" sapıklık içindeyiz.

25- De ki: Bizim işlediğimiz suçtan siz sorumlu değilsiniz; biz de sizin işlediğinizden sorulacak değiliz.

26- De ki: Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak, sonra aramızda hak ile hükmedecektir. O, en âdil hüküm veren, (her şeyi) hakkıyla bilendir.

27- De ki: O'na (Allah'a) kattığınız ortaklarınızı bana gösterin. Hayır! Bilakis, yegâne galip ve her şeyi hikmetle idare eden ancak Allah'dır.

28- Biz seni bütün insanlara ancak "Beşir" müjdeleyici, "Nezir" uyarıcı olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bunu bilmezler.

29- Eğer sözünüzde doğru iseniz bu vaat ettiğiniz (kıyamet) ne zaman kopacak? derler.

30- De ki: Size öyle bir gün vaat edilmiştir ki, ondan ne bir saat geri kalabilirsiniz, ne de ileri geçebilirsiniz.

31- Kâfir olanlar dediler ki: Biz hiçbir zaman bu Kur'an'a ve bundan önce gelen Kitablara inanmayacağız. Sen o zalimleri, Rablerinin huzurunda tutuklanmış, birbirlerine söz atarlarken bir görsen! Zayıf sayılanlar, büyüklük taslayanlara: Siz olmasaydınız, elbette biz iman sahibi "mü'min" insanlar olurduk, derler.

32- Büyüklük taslayanlar, zayıf sayılanlara (kıyamet gününde): Size hidayet geldikten sonra sizi ondan biz mi çevirdik? Bilakis, siz suç işliyordunuz, derler.

33- Zayıf sayılanlar da büyüklük taslayanlara: Hayır! Gece gündüz (işiniz) tuzak kurmaktı. Çünkü siz daima Allah'ı inkâr etmemizi, O'na ortaklar koşmamızı bize emrederdiniz, derler. Artık azabı gördüklerinde, için için yanarlar; biz de o inkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar takarız. Onlar ancak yapmakta oldukları günahları yüzünden cezalandırılırlar.

34- Biz hangi ülkeye bir uyarıcı göndermişsek mutlaka oranın varlıklı ve şımarık kişileri: Biz, size gönderilmiş olan şeyi inkâr ediyoruz, demişlerdir.

35- Ve dediler ki: Biz malca ve evlâtça daha çoğuz, biz azaba uğratılacak da değiliz.

36- De ki: Rabbim, dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden) kısar; fakat insanların çoğu bilmezler.

37- Sizi huzurumuza yaklaştıracak olan ne mallarınızdır ne de evlâtlarınız. İman edip iyi amelde bulunanlar müstesna; onlara yaptıklarının kat kat fazlası mükâfat vardır. Onlar (cennet) odalarında güven içindedirler.

38- Âyetlerimizi boşa çıkarmaya çalışanlara gelince, onlar da azapla yüz yüze bırakılacaklardır.

39- De ki: Rabbim, kullarından dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden de) kısar. Siz hayıra ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

40- O gün Allah, onların hepsini toplayacak; sonra meleklere: Size tapanlar bunlar mıydı? diyecek.

41- (Melekler de:) Sen yücesin, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Belki onlar cinlere tapıyorlar, kulluk ediyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı; diyecekler.

42- Bugün birbirinize ne fayda, ne de zarar vermeye gücünüz yeter. Biz zalim olanlara, yalanlamakta olduğunuz ateş azabını tadın! diyeceğiz.

43- Onlara apaçık âyetlerimiz okunduğu zaman demişlerdi ki: Bu, sizi babalarınızın taptığı (putlardan) çevirmek isteyen bir adamdan başkası değildir. Ve yine bu (Kur'an) da uydurulmuş bir yalandan başka bir şey değildir, dediler. Hak kendilerine geldiğinde onu inkâr edenler de: Bu, apaçık bir büyüden başka bir şey değildir, dediler.

44- Halbuki biz onlara okuyacakları kitaplar vermediğimiz gibi senden önce onlara bir uyarıcı (Nezir)de göndermemiştik.

45- Onlardan öncekiler de yalanlamıştı. Hem de bunlar, öncekilere verdiklerimizin onda birine erişmemişlerdi. (Böyle iken), Rasullerimi yalanladılar; ama benim karşılık olarak verdiğim nasıl olmuştu!

46- (Rasûlum! Onlara) de ki: Size bir tek öğüt vereceğim: İkişerli olarak, teker teker Allah için Allah'a yönelin, kıyam edin ve düşünün! Arkadaşınızda (Rasul'de) hiçbir delilik yoktur! O ancak şiddetli bir azap gelip çatmadan evvel sizi uyaran bir Nezir'dir.

47- De ki: Ben sizden bir ücret istemişsem, o sizin olsun. Ücretim yalnız Allah'a aittir. O, her şeye şahiddir.

48- De ki: Kuşkusuz, Rabbim gerçeği ortaya koyar. Çünkü O, gaybı çok iyi bilendir.

49- De ki: Hak geldi; artık bâtıl ne bir şeyi başlatabilir ne de geri getirebilir.

50- De ki: Eğer (Hak'tan) saparsam, kendi aleyhime sapmış olurum. Eğer doğru yolu bulursam, bu da Rabbimin bana vahyettiği (Kur'an) sayesindedir. Şüphesiz O, işitendir, yakındır.

51- (Rasûlum!) Telaşa düştükleri zaman, bir görsen! Artık kurtuluş yoktur, yakın bir yerden yakalanmışlardır.

52- (İş işten geçtikten sonra:) «Ona inandık» demişlerdir, ama uzak yerden (dünya hayatı gelip geçtikten sonra) imana kavuşmak onlar için nasıl mümkün olur?

53- Halbuki daha önce onu (Hakk'ı) inkâr etmişlerdi. Uzak bir yerden gayb hakkında atıp tutuyorlardı.

54- Artık, bundan önce benzerlerine yapıldığı gibi, kendileriyle arzu ettikleri şey arasına perde çekilmiştir. Şüphesiz onlar, kendilerini endişeye düşüren bir korku içindeydiler.

"And olsun…onlar hakkında… doğruya çıkardı…" insanlar hakkında " *İblis…tahminini…"* doğrulattı. "*Onları mutlaka saptıracağım, muhakkak onları boş kuruntulara boğacağım, kesinlikle onlara emredeceğim de… şüphesiz onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler."* (Nisa, 119) benzeri sözlerini doğruya çıkardı. Bu genellemeden istisna edilenler ise ihlas sahipleridir. "*Halbuki şeytanın onları üzerinde hiçbir nüfuzu yoktu."* Yani, şeytanı onlara musallat etmemizin sebebi, ilmimizin muhakkik ve muhlis alimler mazharında zuhur etmesi ve onların şüpheler içinde kıvranan perdelenmişlerden ayırt edilmeleridir. Çünkü muvaffak kılınmış, kalbi saf, berrak olan istidat sahibi kimsenin ilmi, istidadın derinliklerinden kaynaklanır, şeytanın vesvese verdiği anlarda bu ilim kalbinden fışkırır, aydınlık deliller ışıklarıyla onu taşlar, püskürtür, şeytanın azdırıcı ifsadı zuhur ettiğinde Allah'a sığınarak onu kovar. Ama kalpleri nefislerin sıfatlarıyla kararan, böylece cahillikleri yüzünden şeytanın hilelerine uygun hale gelen kimseler böyle değildir. Cem, tafsil, haklı ile haksızın ayırt edilmesi ve zalimlerin sözleri gibi büyük kıyamet içinde gerçekleşen hallerin tümü Mehdi'nin (a.s) zuhuruyla ortaya çıkarlar.

FÂTIR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Semavatı ve arzı yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı resuller yapan Allah'a hamd olsun. O, halk ettiği şeylerde ziyadeliği (nur’unu) dilediğince hesapsız arttırır. Şüphesiz, Allah her şeye gücü yeten Kadîr’dir.

2- Allah'ın insanlar üzerine açacağı herhangi bir rahmeti tutup hapseden olamaz. O'nun tuttuğunu O'ndan sonra salıverecek de yoktur. O, Aziz’dir, hikmet sahibi Hakiym’dir.

3- Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; Allah'dan başka size semâ’dan ve arz’dan rızık verecek bir “Haliyk” yaratıcı var mı? O'ndan başka ilah yoktur. Nasıl oluyor da (tevhidden küfre) çevriliyorsunuz?!

4- Eğer seni yalanlıyorlarsa (üzülme); senden önceki Rasuller de yalanlanmıştır. Bütün işler yalnızca Allah'a “rücu” döndürülecektir.

5- Ey insanlar! Allah'ın vaadi gerçektir, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve o aldatıcı da Allah’la Allah hakkında sizi kandırmasın!

6- Çünkü şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır.

7- Kâfirler için şüphesiz çetin bir azap var, iman edip iyi işler yapanlara da mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.

8- Kötü işi kendisine güzel gösterilip de onu güzel gören kimse (kötülüğü hiç istemeyen kimseye benzer) mi? Allah dilediğini sapıklığa yöneltir, dilediğini doğru yola iletir. O halde onlar için üzülerek kendini helak etme. Allah, onların ne yaptıklarını biliyor.

9- Rüzgârları gönderip de bulutu harekete geçiren Allah'dır. Biz onu ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa onunla hayat veririz. Ölülerin yeniden dirilmesi de böyle olacaktır.

" …Melekleri…kanatlı resuller kılan." Meleklerin sema ve arz melekutlarındaki tesir cihetleri kanat olarak nitelendirilmiştir. Yüce Allah onları, Nebiylere vahiyle, Velilere ilhamla ve onların dışındaki insanlara da işleri çekip çevirme ve yok edip ortadan kaldırmakla gönderilmiş resuller kılmıştır. Dolayısıyla, meleklerin tesirleri (kuvvetleri) sonucu tesir ettikleri kimseye ulaşan şey onların kanadıdır. Şu halde, her tesir gücü bir kanattır. Örneğin, ameli ve nazari akıl, insani nefsin kanatlarıdır. İdrak gücü, sebebiyet muharriki ve faaliyet muharriki de hayvani nefse ait üç kanattır. Besleyici, geliştirici, doğurucu ve şekil verici kuvvetler de nebati nefsin kanatlarıdır. Meleklerin kanatları sayılarla sınırlandırılamaz. Bilakis, tesirlerin türüne göre kanatları vardır. Bu yüzden Rasulullah (s.a.v) miraçta Cebrail'i altı yüz kanadıyla gördüğünü anlatmıştır. Yüce Allah "*O, yaratmada dilediği arttırmayı yapar."* Sözüyle kanatların (tesirlerin) çokluğuna işaret etmiştir.

10- Kim izzet ve şeref istiyor idiyse, bilsin ki, izzet ve şerefin hepsi Allah'ındır. O'na ancak güzel sözler yükselir (ulaşır). Onları da Allah'a amel-i sâlih ulaştırır. Kötülüklerle tuzak kuranlara gelince, onlar için çetin bir azap vardır ve onların tuzağı bozulur.

11- Allah sizi (önce) topraktan, sonra meniden yarattı. Sonra sizi çiftler (erkek.dişi) kıldı. O'nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne de doğurur. Bir canlıya ömür verilmesi de, onun ömründen azaltılması da mutlaka bir Kitabdadır. Şüphesiz bunlar, Allah'a kolaydır.

12- İki deniz birbirine eşit olmaz. Bu tatlıdır, susuzluğu keser, içilmesi kolaydır. Şu da tuzludur, acıdır (boğazı yakar). Hepsinden de taze et (balık) yersiniz ve giyeceğiniz süs eşyası çıkarırsınız. Allah'ın lûtfundan (nasibinizi) arayıp da şükretmeniz için gemilerin, denizi yarıp gittiğini görürsün.

13- Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar; güneş ve ayı emri altına almıştır. Her biri belirtilmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte (bütün bunları yapan) Rabbiniz Allah'dır. Mülk O'nundur. O'nu bırakıp da kendilerine taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir.

14- Eğer onları (putları) çağırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler. Faraza işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koşmanızı reddederler. (Bu gerçeği) sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.

15- Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye lâyık olan ancak O'dur.

16- Allah dilerse sizi yok eder ve yerinize yeni bir halk getirir.

17- Bu da Allah'a güç bir şey değildir.

18- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Yükü (günahı) ağır gelen kimse onu taşımak için (başkasını) çağırsa, bu çağırdığı akrabası da olsa, onun yükünden bir şey yüklenmez. Sen ancak görmeden Rablerinden korkanları ve salâtı (namazı) ikame edenleri uyarabilirsin. Kim temizlenirse o, kendi menfaatine temizlenmiş olur. Dönüş Allah'adır.

19.21- Körle gören, karanlıkla aydınlık, gölge ile sıcak bir olmaz.

22- Dirilerle ölüler de bir olmaz. Şüphesiz Allah, dilediğine işittirir. Sen kabirlerdekilere işittiremezsin!

23- Sen sadece bir uyarıcı “Nezir”sin.

24- Biz seni müjdeleyici “Beşîr” ve uyarıcı “Nezîr” olarak Hakk ile gönderdik. Her millet için mutlaka bir uyarıcı “Nezîr” bulunmuştur.

25- Eğer seni yalanlıyorlarsa (üzülme), onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. (Oysa ki) Rasulleri onlara açık âyetler (mucizeler), sahifeler ve aydınlatıcı nurlu Kitab getirmişlerdi.

26- Sonra ben, o inkâr edenleri yakaladım. (Bak ki) cezam nasıl oldu!

27- Görmedin mi Allah sema’dan su indirdi. Onunla renkleri çeşit çeşit meyveler çıkardık. Dağlardan (geçen) beyaz, kırmızı, değişik renklerde ve simsiyah yollar (yaptık).

28- İnsanlardan, hayvanlardan ve davarlardan da yine böyle türlü renkte olanlar var. Kulları içinden ancak alimler, Allah'dan (gereğince) korkar. Şüphesiz, Allah daima üstün Azîz’dir, çok bağışlayan “Ğafur”dur.

“Kim izzet ve şeref istiyor idiyse, bilsin ki, izzet ve şerefin hepsi Allah’ındır.” İzzet, Allah’ın sıfatlarından biridir ve sadece O’na özgüdür.

O halde, kim izzet ve şeref istiyorsa kendi sıfatlarından sıyrılarak Allah'ın sıfatlarında fena bulması ve de "*O'na ancak güzel sözler yükselir."* sözünde işaret edilen tecridin ve sıfatları silmenin yolunu öğrenmesi gerekir. Yani saf, tabiat pisliklerinden arınmış, fıtratının nuru üzere kalan ve tevhid misakını hatırlayan nefisler yükselir. "*Amel-i salih"* de, arınma ve İlahi sıfatlara bürünme şeklinde gerçekleşen salih amel de *"onları ulaştırır…"* bu tertemiz sözleri, amel türlerini Allah'ın huzuruna yükseltir, başkasını değil. O zaman izzet sıfatıyla ve diğer sıfatlarla sıfatlanır. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Vehim ve hayal pisliklerinden temizlenmiş fıtri, asli tevhidden kaynaklanan hakiki ilim O'na yükselir, bu ilim gereğince gerçekleştirilen salih amel de sadece O'nu yüceltir, başkasını değil. Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "İlim amelle beraberdir. İlim ameli çağırır, eğer amel ilme olumlu cevap verirse ne ala, cevap vermezse ilim çeker gider." Yani İlahi huzura yükselten merdivenin basamakları ilim ve ameldir. Bunlar olmadan yükselmek mümkün değildir. Allah'ın izzeti ve diğer sıfatlarıyla sıfatlanmanın aslını oluşturan tevhit tek başına yetmez. Çünkü sıfatlar fiillerin kaynaklarıdır. Eğer züht ve tevekkül aracılığıyla nefsin sıfatlarından kaynaklanan nefsin sıfatları terk edilmezse, ibadet ve kendini Allah'a vermekle nefsin heyetlerinden soyutlanma gerçekleşmezse Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlanma istidadına sahip olunmaz. Şu halde tevhidden ibaret olan hakiki ilim merdivenin iki direği, amel de tırmanmak için üzerine basılan basamakları konumundadır. "*Kötülüklerle tuzak kuranlara gelince…"* nefsin sıfatlarının zuhuruyla tuzak kuranlar, bilenler olmalarına rağmen "*onlar için…azap vardır."* çirkin ve eziyet veren amellerin heyetlerinden *"çetin"* bir azap vardır.

"*Kulları içinden ancak alimler, Allah'tan korkar."* Yani, Allah'ı bilen arif alimlerden başkası Allah'dan korkmaz. Çünkü "haşyet" cezadan duyulan korku değildir, bilakis kalpte mevcut olan bir heyettir, O'nun azamet vasfı tasavvur edildiğinde, zihinde hatırlandığında duyulan bir ürperti, bir kırılganlık acizlik halidir. Dolayısıyla, Allah'ın azametini tasavvur edemeyen birinin Allah'dan haşyet duyması, ürpererek korkması mümkün değildir. Allah kime azametiyle tecelli ederse, o kimse gerçek anlamda Allah'dan haşyet duyar, korkar. Arif olmayan alimin tasavvur huzuru ile arif alimin sabit tecelliden kaynaklanan

tasavvur huzuru arasında büyük fark vardır. Haşyetin mertebeleri, ilim ve irfan mertebelerine bağlı olarak sayısızdır. "*Şüphesiz Allah, Azîz'dir*" daima üstündür, azametiyle her şeye galiptir. *"Ğafur'dur"* Çok bağışlayandır. İzzetinin tecellisi nuruyla nefsin büyüklenme sıfatını ve kibirlenme heyetini örter.

29- Allah'ın Kitabını okuyanlar, salâtı (namazı) ikame ederek kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) gizli ve açık sarf edenler, asla zarara uğramayacak bir kazanç umabilirler.

30- Çünkü Allah, onların mükâfatlarını tam öder ve lûtfundan onlara fazlasını da verir. Şüphesiz O, çok bağışlayan "Ğafur"dur, "Şekur"dur.

31- Sana vahyettiğimiz Kitab, kendinden öncekini (semavi kitapları) doğrulayıcı olarak gelen Hakk'dır. Allah, kullarının (her halinden) haberdar "Habîr"dir, gören "Semî"dir.

32- Sonra Kitab'ı, kullarımız arasından seçtiklerimize verdik. Onlardan (insanlardan) kimi kendisine zulmeder, kimi ortadadır, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır. İşte büyük fazilet budur.

33- (Onların mükâfatı), içine girecekleri Adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseleri de ipektir.

"Allah'ın Kitabını okuyanlar…" kendilerine fıtratın başlangıcında Kur'ani aklı, Furkan olması için izhar ederek, açığa çıkararak veren Allah'ın Kitabını okuyanlar, "*salâtı* (*namazı) ikame edenler…"* fıtri ilmin zuhuru esnasında kalbi huzur salâtını (namazını) kılanlar. "*Ve kendilerine verdiğimiz rızıktan…sarf edenler."* Üzerlerinde zuhuru gerekli olan ilim ve amel sıfatından infak edenler. "G*izli" ,* sıfatlardan arınarak, "*ve açık…"* fiilleri terk ederek harcayanlar "*umabilirler…"* terk ve tecrit aracılığıyla kal makamında " *zarara uğramayacak bir kazanç"* kendi fiil ve sıfatlarının hakkın fiil ve sıfatlarıyla değiştirilmesinden ibaret olan tükenmeyen bir kazanç umabilirler. " *Çünkü Allah, onların mükâfatlarını tam öder."* Nefis ve kalp cennetlerinde, tevekkül ve rıza meyvelerinden onlara verir. "*Ve lûtfundan onlara fazlasını da verir."* Ruh cennetlerinde tecelliler aracılığıyla Onun vechini müşahede etme lûtfunu da bahşeder. " *Şüphesiz O, çok bağışlayandır."* Fiillerinin ve sıfatlarının günahlarını örter. "*Şükrün karşılığını bol bol verendir."* Fiillerinden ve sıfatlarından karşılıklar vererek çalışmalarını ödüllendirir.

"*Sana vahyettiğimiz Kitab…*" mutlak Furkani kitap " *…Hakk'dır."* mutlak, değişmez, gerçek; Hakk'dır. Ona eklenecek bir şey olmadığı gibi eksiği de yoktur. *"Kendinden öncekini doğrulayıcıdır."* çünkü kendinden önceki Kitabları da içermekte, onları baştan başa ihtiva etmektedir. "*Allah, kullarının her halinden haberdardır."* İstidatlarının hallerini bilir. *"Görendir."* amellerini görür ve istidatları uyarınca, amellerinin hakkettiğini verir.

"Sonra…verdik." Senden bir miras olarak "*Kitab'ı kullarımız arasından seçtiklerimize"* verdik. Başka ümmetlere göre Allah tarafından fazladan inayete ve istidat kemaline mahsus kılınmış Muhammedi kullara verdik. Çünkü onlar, ancak senden ve senin aracılığınla miras alırlar ve ona ulaşırlar. Onlara istidat ve kemal veren sensin. Onların diğer ümmetlere göre durumları, senin diğer Nebilere göre durumun gibidir. *"Onlardan kimi nefsine zulmeder."* istidadının hakkını eksik bırakmakla, istidadının fiile geçmesini engellemekle, yüklenmesi ve sarılıp koruması için istidadına yerleştirilen emanete ihanet etmekle, emaneti sahibine iade etmeyi engellemekle kendilerine yazık ederler. Çünkü bedensel lezzetlere ve nefsani şehvetlere dalarlar. "*Kimi ortadadır."* Sağ yolu izler, amellerin Salihlerini ve güzellerini seçer, kalp makamında fazilet ve kemalat kazanır. "*Kimi de…hayırlarda öne geçmek için yarışır."* Sıfat tecellilerinden ibaret olan hayırlarda yarışarak zatta fena bulmaya koşar. *"Allah'ın izniyle…"* Allah'ın kolaylaştırması ve muvaffak kılmasıyla. *"İşte büyük fazilet budur. …Adn cennetleridir."* üç cennetten adn cennetleridir "*içine girecekleri…orada altın bileziklerle…süslenirler."* ruhani ilimler altınından, irfan incilerinden zevk mahiyetli keşif hakikâtlerinden oluşan ahlak, fazilet, hal ve amellerle elde edilen bağışlardan oluşan kemal suretleriyle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseler, İlahi sıfatlar ipeğidir.

34- (Cennette şöyle) derler: Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun. Doğrusu, Rabbimiz çok bağışlayan, çok nimet verendir.

35- O (Rab) ki lûtfuyla bizi asıl oturulacak yurda (cennete) yerleştirdi. Artık orada bize ne bir yorgunluk dokunacak ne de orada bize bir usanç gelecektir.

36- İnkâr edenlere de cehennem ateşi vardır. Öldürülmezler ki ölsünler, cehennem azabı da onlara biraz olsun hafifletilmez. İşte biz, küfürde ileri giden her nankörü böyle cezalandırırız.

37- Onlar orada: Rabbimiz! Bizi çıkar, (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım! diye feryat ederler. Size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı “Nezîr”de gelmedi mi? (Niçin inanmadınız?) Şimdi tadın (azabı)! Zalimlerin yardımcısı yoktur.

38- Allah, semavatın ve arzın gaybını bilir. O, kalplerin içinde ne varsa onu da hakkıyla bilendir.

39- Sizi arzda halifeler yapan O'dur. Onun için kim inkâr ederse, inkârı kendi zararınadır. Kâfirlerin küfrü, Rableri katında kendileri için ancak gazabı arttırır. Kâfirlerin küfrü, kendilerine ziyandan başka bir şey getirmez.

40- De ki: Allah'ı bırakıp da taptığınız, ortaklarınızı gördünüz mü? Gösterin bana! Onlar yerdeki hangi şeyi yarattılar! Yoksa onların “semavatta mı” göklerde mi bir ortaklıkları var! Yahut biz onlara, (bu hususta) bir kitab mı verdik?!.. de onlar, o kitaptaki bir delilemi dayanıyorlar? Hayır! O zalimler birbirlerine, aldatmadan başka bir şey vaat etmiyorlar.

41- Şüphesiz Allah semavatı ve arzı, nizamları bozulmasın diye tutuyor. And olsun ki onların nizamı eğer bir bozulursa, kendisinden başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz O, Halîmdir, çok bağışlayıcı “Ğafur”dur.

42- Kendilerine bir uyarıcı “Nezîr” gelirse, herhangi bir milletten daha çok doğru yolda olacaklarına dair bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi. Fakat onlara uyarıcı “Nezîr” (Muhammed) gelince, bu, onların Hak’dan uzaklaşmalarından başka bir şeyi arttırmadı.

43- Çünkü onlar, arz da büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki, kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda “Sünnetullah”da asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda “Sünnetullah”da kesinlikle bir sapma da bulamazsın.

44- Bunlar yeryüzünde "arz"da gezip de kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmediler mi? Halbuki onlar, bunlardan daha güçlü idiler. Ne gökler de "semavat"ta ne de yerde "arz"da Allah'ı âciz bırakacak bir güç vardır. O, bilen "Alîm"dir, güçlü "Kadir"dir.

45- Eğer Allah, yaptıkları yüzünden insanları (hemen) cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı yaratık bırakmazdı. Fakat Allah, onları belirtilmiş bir süreye kadar erteliyor. Vakitleri gelince (gerekeni yapar). Kuşkusuz Allah, kullarını görmektedir.

"Derler…" fena sonrası beka halinde bütün övgüye değer sıfatlarla sıfatlandıklarında hal ve söz lisanıyla "*bizden tasayı gideren Allah'a hamd olsun."* istidatlar itibariyle elde edilmesi mümkün olan kemalatı kaçırmaktan kaynaklanan hüznü bizden uzaklaştıran ve onları bu Hakkani varlık kapsamında bize bahşeden Allah'a hamd olsun. "*Doğrusu Rabbimiz çok bağışlayan, çok nimet verendir."* Onun bize verdiği mükâfat kendi çalışmamızla hak ettiğimizden daha yeterli ve daha kalıcıdır. "*O…bizi asıl oturulacak yurda yerleştirdi."* Daimi yurtta ikamet etmemizi sağladı, ki oradan taşınmak hiçbir surette söz konusu değildir.

Bu sırf bağış ve salt erdemden ibaret bahşedilmiş varlık içinde bize bu yurdu bahşetti. *"Artık orada bize yorgunluk dokunmayacaktır."* çalışmak ve taşınmaktan dolayı yorulmayacağız. "*Orada bize bir usanç gelmeyecektir."* Yürüme ve göç nedeniyle usanmamız da söz konusu değildir.

"*Kafirlere…"* inkârları gerçeği örmeleri nedeniyle senden perdelenen, kitabı kabul etmeyen ve hakikâtte senden çok uzak oldukları için onu senden miras almayan kâfirlerle senin aranda yakınlık ve bağlılık yoktur. "*Onlara…ateş vardır."* tabiat cehenneminin ateşi vardır. Orada türlü mahrumiyetlerle, kesintisiz elemlerle azap görürler. " *Öldürülmezler ki ölsünler…"* böylece kurtulup rahat etsinler. "*Cehennem azabı da onlara biraz olsun hafifletilmez"* ki nefes alsınlar. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

FÂTIR SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Semavatı ve arzı yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı resuller yapan Allah'a hamd olsun. O, halk ettiği şeylerde ziyadeliği (nur'unu) dilediğince hesapsız arttırır. Şüphesiz, Allah her şeye gücü yeten Kadîr'dir.

2- Allah'ın insanlar üzerine açacağı herhangi bir rahmeti tutup hapseden olamaz. O'nun tuttuğunu O'ndan sonra salıverecek de yoktur. O, Aziz'dir, hikmet sahibi Hakiym'dir.

3- Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; Allah'dan başka size semâ'dan ve arz'dan rızık verecek bir "Haliyk" yaratıcı var mı? O'ndan başka ilah yoktur. Nasıl oluyor da (tevhidden küfre) çevriliyorsunuz?!

4- Eğer seni yalanlıyorlarsa (üzülme); senden önceki Rasuller de yalanlanmıştır. Bütün işler yalnızca Allah'a "rücu" döndürülecektir.

5- Ey insanlar! Allah'ın vaadi gerçektir, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve o aldatıcı da Allah'la Allah hakkında sizi kandırmasın!

6- Çünkü şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır.

7- Kâfirler için şüphesiz çetin bir azap var, iman edip iyi işler yapanlara da mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.

8- Kötü işi kendisine güzel gösterilip de onu güzel gören kimse (kötülüğü hiç istemeyen kimseye benzer) mi? Allah dilediğini sapıklığa yöneltir, dilediğini doğru yola iletir. O halde onlar için üzülerek kendini helak etme. Allah, onların ne yaptıklarını biliyor.

9- Rüzgârları gönderip de bulutu harekete geçiren Allah'dır. Biz onu ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa onunla hayat veririz. Ölülerin yeniden dirilmesi de böyle olacaktır.

" …Melekleri…kanatlı resuller kılan." Meleklerin sema ve arz melekutlarındaki tesir cihetleri kanat olarak nitelendirilmiştir. Yüce Allah onları, Nebiylere vahiyle, Velilere ilhamla ve onların dışındaki insanlara da işleri çekip çevirme ve yok edip ortadan kaldırmakla gönderilmiş resuller kılmıştır. Dolayısıyla, meleklerin tesirleri (kuvvetleri) sonucu tesir ettikleri kimseye ulaşan şey onların kanadıdır. Şu halde, her tesir gücü bir kanattır. Örneğin, ameli ve nazari akıl, insani nefsin kanatlarıdır. İdrak gücü, sebebiyet muharriki ve faaliyet muharriki de hayvani nefse ait üç kanattır. Besleyici, geliştirici, doğurucu ve şekil verici kuvvetler de nebati nefsin kanatlarıdır. Meleklerin kanatları sayılarla sınırlandırılamaz. Bilakis, tesirlerin türüne göre kanatları vardır. Bu yüzden Rasulullah (s.a.v) miraçta Cebrail'i altı yüz kanadıyla gördüğünü anlatmıştır. Yüce Allah "*O, yaratmada dilediği arttırmayı yapar."* Sözüyle kanatların (tesirlerin) çokluğuna işaret etmiştir.

10- Kim izzet ve şeref istiyor idiyse, bilsin ki, izzet ve şerefin hepsi Allah'ındır. O'na ancak güzel sözler yükselir (ulaşır). Onları da Allah'a amel-i sâlih ulaştırır. Kötülüklerle tuzak kuranlara gelince, onlar için çetin bir azap vardır ve onların tuzağı bozulur.

11- Allah sizi (önce) topraktan, sonra meniden yarattı. Sonra sizi çiftler (erkek.dişi) kıldı. O'nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne de doğurur. Bir canlıya ömür verilmesi de, onun ömründen azaltılması da mutlaka bir Kitabdadır. Şüphesiz bunlar, Allah'a kolaydır.

12- İki deniz birbirine eşit olmaz. Bu tatlıdır, susuzluğu keser, içilmesi kolaydır. Şu da tuzludur, acıdır (boğazı yakar). Hepsinden de taze et (balık) yersiniz ve giyeceğiniz süs eşyası çıkarırsınız. Allah'ın lûtfundan (nasibinizi) arayıp da şükretmeniz için gemilerin, denizi yarıp gittiğini görürsün.

13- Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar; güneş ve ayı emri altına almıştır. Her biri belirtilmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte (bütün bunları yapan) Rabbiniz Allah'dır. Mülk O'nundur. O'nu bırakıp da kendilerine taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir.

14- Eğer onları (putları) çağırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler. Faraza işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koşmanızı reddederler. (Bu gerçeği) sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.

15- Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye lâyık olan ancak O'dur.

16- Allah dilerse sizi yok eder ve yerinize yeni bir halk getirir.

17- Bu da Allah'a güç bir şey değildir.

18- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Yükü (günahı) ağır gelen kimse onu taşımak için (başkasını) çağırsa, bu çağırdığı akrabası da olsa, onun yükünden bir şey yüklenmez. Sen ancak görmeden Rablerinden korkanları ve salâtı (namazı) ikame edenleri uyarabilirsin. Kim temizlenirse o, kendi menfaatine temizlenmiş olur. Dönüş Allah'adır.

19.21- Körle gören, karanlıkla aydınlık, gölge ile sıcak bir olmaz.

22- Dirilerle ölüler de bir olmaz. Şüphesiz Allah, dilediğine işittirir. Sen kabirlerdekilere işittiremezsin!

23- Sen sadece bir uyarıcı "Nezir"sin.

24- Biz seni müjdeleyici "Beşîr" ve uyarıcı "Nezîr" olarak Hakk ile gönderdik. Her millet için mutlaka bir uyarıcı "Nezîr" bulunmuştur.

25- Eğer seni yalanlıyorlarsa (üzülme), onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. (Oysa ki) Rasulleri onlara açık âyetler (mucizeler), sahifeler ve aydınlatıcı nurlu Kitab getirmişlerdi.

26- Sonra ben, o inkâr edenleri yakaladım. (Bak ki) cezam nasıl oldu!

27- Görmedin mi Allah sema'dan su indirdi. Onunla renkleri çeşit çeşit meyveler çıkardık. Dağlardan (geçen) beyaz, kırmızı, değişik renklerde ve simsiyah yollar (yaptık).

28- İnsanlardan, hayvanlardan ve davarlardan da yine böyle türlü renkte olanlar var. Kulları içinden ancak alimler, Allah'dan (gereğince) korkar. Şüphesiz, Allah daima üstün Azîz'dir, çok bağışlayan "Ğafur"dur.

"Kim izzet ve şeref istiyor idiyse, bilsin ki, izzet ve şerefin hepsi Allah'ındır." İzzet, Allah'ın sıfatlarından biridir ve sadece O'na özgüdür.

O halde, kim izzet ve şeref istiyorsa kendi sıfatlarından sıyrılarak Allah'ın sıfatlarında fena bulması ve de "*O'na ancak güzel sözler yükselir.*" sözünde işaret edilen tecridin ve sıfatları silmenin yolunu öğrenmesi gerekir. Yani saf, tabiat pisliklerinden arınmış, fıtratının nuru üzere kalan ve tevhid misakını hatırlayan nefisler yükselir. "*Amel-i salih*" de, arınma ve İlahi sıfatlara bürünme şeklinde gerçekleşen salih amel de *"onları ulaştırır…"* bu tertemiz sözleri, amel türlerini Allah'ın huzuruna yükseltir, başkasını değil. O zaman izzet sıfatıyla ve diğer sıfatlarla sıfatlanır. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Vehim ve hayal pisliklerinden temizlenmiş fıtri, asli tevhidden kaynaklanan hakiki ilim O'na yükselir, bu ilim gereğince gerçekleştirilen salih amel de sadece O'nu yüceltir, başkasını değil. Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "İlim amelle beraberdir. İlim ameli çağırır, eğer amel ilme olumlu cevap verirse ne ala, cevap vermezse ilim çeker gider." Yani İlahi huzura yükselten merdivenin basamakları ilim ve ameldir. Bunlar olmadan yükselmek mümkün değildir. Allah'ın izzeti ve diğer sıfatlarıyla sıfatlanmanın aslını oluşturan tevhit tek başına yetmez. Çünkü sıfatlar fiillerin kaynaklarıdır. Eğer züht ve tevekkül aracılığıyla nefsin sıfatlarından kaynaklanan nefsin sıfatları terk edilmezse, ibadet ve kendini Allah'a vermekle nefsin heyetlerinden soyutlanma gerçekleşmezse Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlanma istidadına sahip olunmaz. Şu halde tevhidden ibaret olan hakiki ilim merdivenin iki direği, amel de tırmanmak için üzerine basılan basamakları konumundadır. "*Kötülüklerle tuzak kuranlara gelince…*" nefsin sıfatlarının zuhuruyla tuzak kuranlar, bilenler olmalarına rağmen "*onlar için…azap vardır.*" çirkin ve eziyet veren amellerin heyetlerinden *"çetin"* bir azap vardır.

"*Kulları içinden ancak alimler, Allah'tan korkar.*" Yani, Allah'ı bilen arif alimlerden başkası Allah'dan korkmaz. Çünkü "haşyet" cezadan duyulan korku değildir, bilakis kalpte mevcut olan bir heyettir, O'nun azamet vasfı tasavvur edildiğinde, zihinde hatırlandığında duyulan bir ürperti, bir kırılganlık acizlik halidir. Dolayısıyla, Allah'ın azametini tasavvur edemeyen birinin Allah'dan haşyet duyması, ürpererek korkması mümkün değildir. Allah kime azametiyle tecelli ederse, o kimse gerçek anlamda Allah'dan haşyet duyar, korkar. Arif olmayan alimin tasavvur huzuru ile arif alimin sabit tecelliden kaynaklanan

tasavvur huzuru arasında büyük fark vardır. Haşyetin mertebeleri, ilim ve irfan mertebelerine bağlı olarak sayısızdır. “*Şüphesiz Allah, Azîz’dir*” daima üstündür, azametiyle her şeye galiptir. *“Ğafur’dur”* Çok bağışlayandır. İzzetinin tecellisi nuruyla nefsin büyüklenme sıfatını ve kibirlenme heyetini örter.

29- Allah'ın Kitabını okuyanlar, salâtı (namazı) ikame ederek kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) gizli ve açık sarf edenler, asla zarara uğramayacak bir kazanç umabilirler.

30- Çünkü Allah, onların mükâfatlarını tam öder ve lûtfundan onlara fazlasını da verir. Şüphesiz O, çok bağışlayan “Ğafur”dur, “Şekur”dur.

31- Sana vahyettiğimiz Kitab, kendinden öncekini (semavi kitapları) doğrulayıcı olarak gelen Hakk’dır. Allah, kullarının (her halinden) haberdar “Habîr”dir, gören “Semî”dir.

32- Sonra Kitab'ı, kullarımız arasından seçtiklerimize verdik. Onlardan (insanlardan) kimi kendisine zulmeder, kimi ortadadır, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır. İşte büyük fazilet budur.

33- (Onların mükâfatı), içine girecekleri Adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseleri de ipektir.

“Allah’ın Kitabını okuyanlar…” kendilerine fıtratın başlangıcında Kur’ani aklı, Furkan olması için izhar ederek, açığa çıkararak veren Allah’ın Kitabını okuyanlar, “*salâtı* (*namazı) ikame edenler…”* fıtri ilmin zuhuru esnasında kalbi huzur salâtını (namazını) kılanlar. “*Ve kendilerine verdiğimiz rızıktan…sarf edenler.”* Üzerlerinde zuhuru gerekli olan ilim ve amel sıfatından infak edenler. “G*izli” ,* sıfatlardan arınarak, “*ve açık…”* fiilleri terk ederek harcayanlar “*umabilirler…”* terk ve tecrit aracılığıyla kal makamında “ *zarara uğramayacak bir kazanç”* kendi fiil ve sıfatlarının hakkın fiil ve sıfatlarıyla değiştirilmesinden ibaret olan tükenmeyen bir kazanç umabilirler. “ *Çünkü Allah, onların mükâfatlarını tam öder.”* Nefis ve kalp cennetlerinde, tevekkül ve rıza meyvelerinden onlara verir. “*Ve lûtfundan onlara fazlasını da verir.”* Ruh cennetlerinde tecelliler aracılığıyla Onun vechini müşahede etme lûtfunu da bahşeder. “ *Şüphesiz O, çok bağışlayandır.”* Fiillerinin ve sıfatlarının günahlarını örter. “*Şükrün karşılığını bol bol verendir.”* Fiillerinden ve sıfatlarından karşılıklar vererek çalışmalarını ödüllendirir.

"*Sana vahyettiğimiz Kitab…*" mutlak Furkani kitap " *…Hakk'dır.*" mutlak, değişmez, gerçek; Hakk'dır. Ona eklenecek bir şey olmadığı gibi eksiği de yoktur. *"Kendinden öncekini doğrulayıcıdır."* çünkü kendinden önceki Kitabları da içermekte, onları baştan başa ihtiva etmektedir. "*Allah, kullarının her halinden haberdardır.*" İstidatlarının hallerini bilir. *"Görendir."* amellerini görür ve istidatları uyarınca, amellerinin hakkettiğini verir.

"Sonra…verdik." Senden bir miras olarak "*Kitab'ı kullarımız arasından seçtiklerimize*" verdik. Başka ümmetlere göre Allah tarafından fazladan inayete ve istidat kemaline mahsus kılınmış Muhammedi kullara verdik. Çünkü onlar, ancak senden ve senin aracılığınla miras alırlar ve ona ulaşırlar. Onlara istidat ve kemal veren sensin. Onların diğer ümmetlere göre durumları, senin diğer Nebilere göre durumun gibidir. *"Onlardan kimi nefsine zulmeder."* istidadının hakkını eksik bırakmakla, istidadının fiile geçmesini engellemekle, yüklenmesi ve sarılıp koruması için istidadına yerleştirilen emanete ihanet etmekle, emaneti sahibine iade etmeyi engellemekle kendilerine yazık ederler. Çünkü bedensel lezzetlere ve nefsani şehvetlere dalarlar. "*Kimi ortadadır.*" Sağ yolu izler, amellerin Salihlerini ve güzellerini seçer, kalp makamında fazilet ve kemalat kazanır. "*Kimi de…hayırlarda öne geçmek için yarışır.*" Sıfat tecellilerinden ibaret olan hayırlarda yarışarak zatta fena bulmaya koşar. *"Allah'ın izniyle…"* Allah'ın kolaylaştırması ve muvaffak kılmasıyla. *"İşte büyük fazilet budur. …Adn cennetleridir."* üç cennetten adn cennetleridir "*içine girecekleri…orada altın bileziklerle…süslenirler.*" ruhani ilimler altınından, irfan incilerinden zevk mahiyetli keşif hakikâtlerinden oluşan ahlak, fazilet, hal ve amellerle elde edilen bağışlardan oluşan kemal suretleriyle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseler, İlahi sıfatlar ipeğidir.

34- (Cennette şöyle) derler: Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun. Doğrusu, Rabbimiz çok bağışlayan, çok nimet verendir.

35- O (Rab) ki lûtfuyla bizi asıl oturulacak yurda (cennete) yerleştirdi. Artık orada bize ne bir yorgunluk dokunacak ne de orada bize bir usanç gelecektir.

36- İnkâr edenlere de cehennem ateşi vardır. Öldürülmezler ki ölsünler, cehennem azabı da onlara biraz olsun hafifletilmez. İşte biz, küfürde ileri giden her nankörü böyle cezalandırırız.

37- Onlar orada: Rabbimiz! Bizi çıkar, (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım! diye feryat ederler. Size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı "Nezîr"de gelmedi mi? (Niçin inanmadınız?) Şimdi tadın (azabı)! Zalimlerin yardımcısı yoktur.

38- Allah, semavatın ve arzın gaybını bilir. O, kalplerin içinde ne varsa onu da hakkıyla bilendir.

39- Sizi arzda halifeler yapan O'dur. Onun için kim inkâr ederse, inkârı kendi zararınadır. Kâfirlerin küfrü, Rableri katında kendileri için ancak gazabı arttırır. Kâfirlerin küfrü, kendilerine ziyandan başka bir şey getirmez.

40- De ki: Allah'ı bırakıp da taptığınız, ortaklarınızı gördünüz mü? Gösterin bana! Onlar yerdeki hangi şeyi yarattılar! Yoksa onların "semavatta mı" göklerde mi bir ortaklıkları var! Yahut biz onlara, (bu hususta) bir kitab mı verdik?!.. de onlar, o kitaptaki bir delilemi dayanıyorlar? Hayır! O zalimler birbirlerine, aldatmadan başka bir şey vaat etmiyorlar.

41- Şüphesiz Allah semavatı ve arzı, nizamları bozulmasın diye tutuyor. And olsun ki onların nizamı eğer bir bozulursa, kendisinden başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz O, Halîmdir, çok bağışlayıcı "Ğafur"dur.

42- Kendilerine bir uyarıcı "Nezîr" gelirse, herhangi bir milletten daha çok doğru yolda olacaklarına dair bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi. Fakat onlara uyarıcı "Nezîr" (Muhammed) gelince, bu, onların Hak'dan uzaklaşmalarından başka bir şeyi arttırmadı.

43- Çünkü onlar, arz da büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki, kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda "Sünnetullah"da asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda "Sünnetullah"da kesinlikle bir sapma da bulamazsın.

44- Bunlar yeryüzünde "arz"da gezip de kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmediler mi? Halbuki onlar, bunlardan daha güçlü idiler. Ne gökler de "semavat"ta ne de yerde "arz"da Allah'ı âciz bırakacak bir güç vardır. O, bilen "Alîm"dir, güçlü "Kadir"dir.

45- Eğer Allah, yaptıkları yüzünden insanları (hemen) cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı yaratık bırakmazdı. Fakat Allah, onları belirtilmiş bir süreye kadar erteliyor. Vakitleri gelince (gerekeni yapar). Kuşkusuz Allah, kullarını görmektedir.

"Derler…" fena sonrası beka halinde bütün övgüye değer sıfatlarla sıfatlandıklarında hal ve söz lisanıyla "*bizden tasayı gideren Allah'a hamd olsun."* istidatlar itibariyle elde edilmesi mümkün olan kemalatı kaçırmaktan kaynaklanan hüznü bizden uzaklaştıran ve onları bu Hakkani varlık kapsamında bize bahşeden Allah'a hamd olsun. "*Doğrusu Rabbimiz çok bağışlayan, çok nimet verendir."* Onun bize verdiği mükâfat kendi çalışmamızla hak ettiğimizden daha yeterli ve daha kalıcıdır. "*O…bizi asıl oturulacak yurda yerleştirdi."* Daimi yurtta ikamet etmemizi sağladı, ki oradan taşınmak hiçbir surette söz konusu değildir.

Bu sırf bağış ve salt erdemden ibaret bahşedilmiş varlık içinde bize bu yurdu bahşetti. *"Artık orada bize yorgunluk dokunmayacaktır."* çalışmak ve taşınmaktan dolayı yorulmayacağız. "*Orada bize bir usanç gelmeyecektir."* Yürüme ve göç nedeniyle usanmamız da söz konusu değildir.

"*Kafirlere…"* inkârları gerçeği örmeleri nedeniyle senden perdelenen, kitabı kabul etmeyen ve hakikâtte senden çok uzak oldukları için onu senden miras almayan kâfirlerle senin aranda yakınlık ve bağlılık yoktur. "*Onlara…ateş vardır."* tabiat cehenneminin ateşi vardır. Orada türlü mahrumiyetlerle, kesintisiz elemlerle azap görürler. " *Öldürülmezler ki ölsünler…"* böylece kurtulup rahat etsinler. "*Cehennem azabı da onlara biraz olsun hafifletilmez"* ki nefes alsınlar. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

YÂ'SİN SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- YaSîyn,

2- Hakiym Kur'an'a kasem ederim ki…

3- Sen muhakkak, Rasullerdensin.

4. Doğru yol "sırat-ı mustakiym" üzerindesin.

5. (Bu Kur'an) en üstün "Azîz" ve çok merhametli "Rahiym" tarafından tafsilen indirilmiştir.

6- Ataları uyarılmamış, bu yüzden kendileri de gaflet içinde kalmış bir toplumu korkutman için indirilmiştir.

"Yasîyn…" "Ta.Ha" suresinde de işaret edildiği gibi burada Hz. Rasulullah'ın (s.a.v) istidadının kemaline delalet eden iki vasfına "kasem" yemin (and) ediliyor. "*Hakiym Kur'an'a kasem ederim ki"* Hikmet olanın hakkı için; istidadına yaraşan eksiksiz kemalden ibaret Kur'an El-Hakiym hakkı için, O, bu hususlar nedeniyle istikamet, doğruluk vasfına sahip tevhid yolu üzere gönderilen Rasullerdendir. Şöyle ki: "Ya" harfi "Vaki" (olan, düşen , mevcud, var olan, hâlin hakikati) ismine "Sîyn" harfi de "Selam" (ayıplardan, âfetlerden emin olan, huzur veren) ismine işarettir. Yani senin sağlam fıtratının selametini ezelden beri koruyan, hayat ve gelenek perdelerinin oluşturduğu afetten muhafaza eden. "Selam" ise istidadının aynı ve aslıdır. Kur'an-ı Kerim Onun efendiler Efendisi Allah Rasulu (s.a.v.)in kemalinin sureti olup, bütün kemalatı kapsamakta, bütün hikmetleri içermektedir.

"Sen muhakkak…" bu üç husus sebebiyle *"Mürsellerdensin…"* gönderilmiş Rasullerdensin. *"Üstün "Azîz" ve çok merhametli "Rahîm" Allah'dan indirilmiştir."* Senin istidadının kemalinin sureti olup hikmet içeren Kur'an, cem gizliliğinden "Ruh'ul Kuds'den senin mazharında tafsili olarak izhar edilmek suretiyle Furkan mahiyetinde daima galip üstün iradeli, senin benliğine ve hayatının vasfına galip gelen, bir daha zuhur etmesin, senin gaybında saklı olan Kur'an'ın kalbinin mazharına zuhur etmesini ve Furkan'a dönüşmesini engellemesin diye onu gücüyle kahreden Allah'dan (nazil olmuştur) indirilmiştir. O, Rahimdir, bütün kemal sıfatlarının tecellisiyle onu sende izhar etmiştir. Onu sende açığa çıkarmıştır. Onun için "indi"nden denmiştir. Yani öz'den göze manadan maddeye zuhura çıkmıştır. *"Bir toplumu uyarman için…"* istidatlarının kemali itibariyle atalarının ulaşmadığı düzeye ulaşan bir topluluğu uyarman için indirilmiştir. Çünkü onların ataları, sizin onları uyardığınız şeyle uyarılmamışlardı. *"kendileri gaflet içinde kalmışlardır."* Kendilerinden önceki ümmetlerden hiçbirinin istidadının ulaşamadığı bir düzeye istidadı ulaştıran şeyden gafildirler. Nitekim, kullarımız arasından seçtiklerimiz bunu vurgulamışlardır, uyarmışlardır.

7- And olsun ki onların çoğu o "kavl"i cezayı hakk etmişlerdir. Çünkü onlar iman etmiyorlar.

8- Biz, onların boyunlarına halkalar geçirdik. O halkalar çenelere kadar dayanmaktadır. Bu yüzden kafaları yukarı kalkıktır.

9- Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, bürüdük artık onlar göremezler.

10- Onları uyarsan da uyarmasan da onlar için birdir, inanmazlar.

11- Sen ancak zikre (Kur'an'a) uyan ve görmeden Rahmân'dan korkan kimseyi uyarabilirsin. İşte böylesini, bir mağfiret ve güzel bir mükâfatla müjdele.

12- Muhakkak, ölüleri ancak biz diriltiriz. Onların yaptıkları her işi, bıraktıkları her izi yazarız. Biz, her şeyi apaçık bir Kitab; "İmam-ı Mübiyn"de (levh-i mahfuz'da) apaçık olarak sayıp yazmışızdır.

"And olsun ki onların çoğu o "kavl"i cezayı hakk etmişlerdir." Ezeli hüküm kapsamında kendileri hakkında "bedbaht" oldukları o kavl, o söz; o hükm verilmiştir. "*Çünkü onlar iman etmiyorlar."* Çünkü senin zuhur etmenle istidatlar güçlendiği zaman, buna bağlı olarak bedbahtlar şer hususunda, mutlular da hayır hususunda güçlenirler. "*Biz, onların boyunlarına halkalar geçirdik."* Bedensel tabiat kayıtlarından ve süfli cisimlerin sevgisinden halkalar geçirdik. "*O halkalar çenelere kadar dayanmaktadır."* Başlarının "kabul ettim" anlamında aşağı inmesine engel olurlar. Çünkü bu halkalar, başın hareket etmesini sağlayan boyun kısmının tümünü kaplamış, bütün mafsallar tutulduğu gibi en üst noktasına kadar ulaşmıştır. Boynu geçip baş bölümüne tecavüz etmiştir. Bu yüzden, kabul etme anlamında bir tasarrufta bulunmalarına imkân kalmamıştır. Etkilenmek gibi bir durumları, boyun eğmenin ve fena bulmanın ifadesi olarak rüku ve secdeye meyletmeleri imkânsızdır. Çünkü insani kemalat etkilenmelerdir ve bunlar ancak zelil olmak ve ezilmekle elde edilebilirler. *"Bu yüzden kafaları yukarı kalkıktır."* Başlarını eğip işaret etmek suretiyle onu kabul ettiklerini göstermekten men edilmişlerdir.

"Önlerinden…çektik." İlahi cihetten "*bir set*" nefsin ve kalbi istila eden sıfatların zuhurundan oluşan perdeler çektik. Bu da onların yukarı bakmalarına, cemal nurlarını görüp Hakk'a kavuşmaya özlem duymalarına engel olmaktadır. *"ve arkalarından"* bedensel cihetten *"bir set çektik."* cismani tabiat ve lezzetlerinden oluşan, emir ve yasaklara uymalarına engel olan perdeler çektik. Bu da hayrı ve celal sıfatlarını kabul etmelerini sağlayacak salih amelleri işlemelerine engel olmaktadır. Onlar için ilim ve amel yolu kapanmıştır. Şaşkınlar olarak beden putlarının yanında durmuş, onlara tapmaktadırlar. Ne ileri gidebiliyorlar, ne geri. *"Onları kapattık."* Heyulani örtülere bürüdük, cismani giysilere kapattık. *"artık göremezler."* her taraftan kalın perdelerle kapanıp kuşatıldıkları için görmelerine imkân yoktur. Göremedikleri zaman etkilenmeleri de söz konusu olmaz. Bu yüzden, onlar açısından uyarılmakla uyarılmamak arasında bir fark yoktur.

"*Sen ancak…uyarabilirsin."…* uyarı ancak tesirini "*zikre uyan"* kimse üzerinde etkisini gösterir, başarılı olur. Çünkü onun istidadı ve sıfatları nurdandır. Bu yüzden uyarıdan etkilenir, istidadında fıtri tevhid

ve asli irfan olduğu için hidayeti kabul eder, düşünür, öğüt alır ve "*Rahman"* dan ürperip korkar. Onun için tecelli gaip de olsa Allah'ın azametini tasavvur ettiği zaman haşyetle ürperir, korkar. Kendisi açısından gaip olan şeyin hazır olup tecelli etmesi için süluku izler ve nuruyla aydınlandığı şeyi görmenin peşine düşer. *"İşte böylesini, bir mağfiretle…müjdele."* Fiillerinin, sıfatlarının ve zatının perdelerinden oluşan günahlarının örtülmesinden ibaret büyük bir bağışlanma ve *"güzel bir mükâfatla"* hakkın fiillerinden, sıfatlarından ve zatından oluşan cennetlerle müjdele.

13- Onlara, şu şehir halkını "karye ashabını" misal getir: Hani onlara resuller (elçiler) gelmişti.

14- İşte o zaman biz, onlara iki Resul göndermiştik. Onları yalanladılar. Bunun üzerine üçüncü bir Resul gönderdik. Onlar: Biz size gönderilmiş Allah Resulleriyiz! dediler.

15- Dediler ki: Siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahmân, herhangi bir şey indirmedi. Siz ancak yalan söylüyorsunuz.

16- Dediler ki: Rabbimiz biliyor; biz gerçekten size gönderilmiş Resulleriz.

17- «Bizim düşen ancak, açık bir şekilde (Allah'ın buyruklarını) size tebliğ etmekten başka bir şey değildir» dediler.

18- (Bunun üzerine onlar:) Doğrusu siz bize uğursuz geldiniz. Eğer bu işten vazgeçmezseniz, and olsun sizi taşlarız. Ve bizden size mutlaka fena bir kötülük dokunur, dediler.

19- Resuller şöyle cevap verdi: Sizin uğursuzluğunuz sizinle beraberdir. Size nasihat ediliyorsa bu uğursuzluk mudur? Bilakis, siz aşırı giden bir milletsiniz.

"Onlara, şu şehir halkını "karye ashabını" misal getir…" şehir halkının, beden şehrinin ehli, onlara gönderilen üç resul de ruh, kalp ve akıl olarak tevil edilebilir. Bunlara ilkin resullerin ikisi; ruh ve kalp gönderildi, "*Onları yalanladılar."* Çünkü şehir "medine" halkı ile resuller arasında bir uyum yoktu. Bir taraf nur, bir taraf karanlık olması hasebiyle birbirleriyle çelişiyorlardı. Bunun üzerine ilk olarak gönderilen iki resul akıl ile desteklendiler. Çünkü akıl, maslahat ve ihtiyaç bakımından nefse uyum gösterir. Nefsi ve kavmini kalbin ve ruhun çağırdığı şeye davet

eder ve onlar üzerinde etki gösterir. Şehir halkının resulleri uğursuz görmeleri, onlardan kaçmaları, nefret etmeleri nedeniyledir. Çünkü resuller onlara riyazet ve mücahede yüklüyor, onları lezzet ve hazlardan alıkoyuyorlardı. Resulleri taşlamaları ise, tabii arzularla ve bedensel isteklerle onları kovalamaları, onlara işkence etmeleri ise, onları istila etmeleri, hayvani ve vahşi şehvetlerin elde edilmesinde kullanmak istemeleri anlamındadır.

20- Derken şehrin "Medine"nin öbür ucundan bir adam koşarak geldi. «Ey kavmim! dedi, bu resullere uyunuz!»

21- «Sizden herhangi bir ücret istemeyen bu kimselere tâbi olun, çünkü onlar hidayete ermiş kimselerdir.»

22- «Bana ne olmuş ki, beni yaratana ibadet etmeyecekmişim! Halbuki, hepiniz O'na döndürüleceksiniz.»

23- «O'ndan başka ilahlar (tanrılar) mı edineyim? O çok esirgeyici Allah, eğer bana bir zarar dilerse onların (putların) şefâati bana hiçbir fayda vermez, beni kurtaramazlar.»

24- «İşte o zaman ben apaçık bir sapıklığın içine gömülmüş olurum.»

25- «Muhakkak ben, Rabbinize iman ettim, beni dinleyin.»

26.27- Gir cennete! denildi. «Keşke, dedi, Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını kavmim bilseydi!»

28- Biz ondan sonra, onun milletini helâk etmek için üzerlerine gökten (semadan) herhangi bir ordu indirmedik ve indirecek de değildik.

29- (Onları helâk eden) korkunç sesten başka bir şey değildi. Birdenbire sönüverdiler.

30- Ne yazık şu kullara! Onlara bir Rasul gelmeyegörsün, ille de onunla alay etmeye kalkışırlar.

31- Müşrikler görmüyorlar mı ki, onlardan önce nice kavimler helâk ettik. Onlar tekrar dönüp de bunlara gelmezler.

32- Elbette onların hepsi (kıyamet gününde) karşımızda hazır bulunacaklar.

33- (Bu hususta) ölü toprak onlar için mühim bir delildir. Biz ona yağmurla hayat verdik ve ondan dane çıkardık. İşte onlar bundan yerler.

34- Biz, yeryüzünde (arzda) nice nice hurma bahçeleri, üzüm bağları yarattık ve oralarda birçok pınarlar fışkırttık.

35- Ta ki, onların meyvelerinden ve elleriyle bunlardan imal ettiklerinden yesinler. Hâlâ şükretmeyecekler mi?

36- Yerin bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah'ı tesbih ve takdis ederim.

Şehrin öbür ucundan, yani en uzak yerinden gelen adam "Habib-i Neccar", en yüce ve en yüksek mevkiinden, tevhid dinini izhar etmek, ilk habibe davet etmek ve resulleri tasdik etmek üzere akıl Şemun'un delaletiyle gönderilen aşktır. "*Koşarak…"* geldi. Çünkü aşkın hareketi hızlıdır ve herkesi kahırla ve zorla tevhit hususunda resullere uymaya çağırır. Diyor ki: "*Bana ne olmuş ki, beni yaratana ibadet etmeyecekmişim! Halbuki, hepiniz O'na döndürüleceksiniz."* Şehrin öbür ucundan gelen bu adamın ismi "Habib"di marangoz "neccar"dı. Başlangıçta suretlerde zuhur eden sıfatların putlarını yapardı. Çünkü sıfatların güzelliklerinden dolayı zatın cemalinden perdelenmişti. İşte ona zat cennetine girmesi emredildiği zaman şöyle diyor: "*Keşke…kavmim…"* makamımdan ve halimden perdelenenler "*Rabbimin beni bağışladığını… bilselerdi."* sıfat mazharları putlara ibadet etme ve bu putları yapma günahımı bağışladığını "*ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını…"* bilselerdi. Çünkü ben, Teklik huzuruna son derece yakınım. Bir hadiste Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Her şeyin bir kalbi vardır, Kur'an'ın kalbi de (Yasin) suresidir."** "Yasin" in Kur'an'ın kalbi olması, belki de bu surede sözü edilen Habib'in, Rasulullah'(s.a.v.)ın gönderilişinden altı yüz sene önce Ona iman etmesinden, Onun nübüvvet sırrını anlamasından dolayıdır. Rasulullah (s.a.v) bir hadiste şöyle buyurmuştur: "Ümmetlerin önde gidenleri üç kişidir. Bir göz açıp kapama anı kadar bile Allah'ı inkâr etmeyen bunlar üç kişidir: Ali b. Ebu Talib (a.s), Yasîyn suresinde sözü edilen kişi ve Firavun hanedanından iman eden kişi."

37- Gece de onlar için bir ibret alâmetidir. Biz ondan gündüzü sıyırıp çekeriz de onlar karanlıklara gömülürler.

38- Güneş, kendisi için belirlenen yerde akar (döner). İşte bu, Azîz ve Alîm olan Allah'ın takdiridir.

39- Ay için de birtakım menziller (yörüngeler) tayin ettik. Nihayet o, eğri hurma dalı gibi (hilâl) olur da geri döner.

40- Ne güneş aya yetişebilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede "felek"de yüzerler.

41- Onların zürriyetlerini dopdolu bir gemide taşımamız da onlar için büyük bir ibrettir.

42- Onlar için, bunun gibi binecekleri başka şeyler de yarattık.

43- Dilesek onları suda boğarız. O zaman ne onların imdadına koşan olur, ne de onlar kurtarılırlar.

44- Ancak, bizim tarafımızdan bir rahmet ve belli bir zamana kadar dünyadan faydalandırmamız müstesnadır.

"Gece de onlar için bir ibret alametidir." Nefis karanlığı gecesi de onlar için bir ayettir. *"Biz ondan…sıyırıp çekeriz."* ruh güneşi gündüzünü, nurunu ve telvini çekip alırız. *"Onlar karanlıklara gömülürler."* Ruh güneşi *"kendisi için belirlenen yerde akar."* bu, ruhun seyrinin sonunda yer alan Hakk'ın makamıdır. "*İşte bu, aziz…Allah'ın takdiridir."* Teklik huzuruna bir şeyin ulaşmasına imkân vermez, herkese, her şeye kahır ve fenaya ulaştırmakla galip gelen ve "*Alîm olan"* her seyredenin seyrinin sınırını bilen Allah'ın takdiridir. Kalp ayı "*için de…tayin ettik."* Seyri esnasında izleyeceği yolu ve sınırını belirledik "*menziller"* korku, ümit, sabır, şükür gibi menziller ve tevekkül ve rıza gibi makamlar tayin ettik. "*Nihayet o…geri döner."* Sır makamında ruhta fena bulunca *"eğri hurma dalı gibi olur"* da geri döner. Bu sırada onun sır yakınlığına erer ve ruha bakan yüzü, içinde fena bulmasından önce aydınlanır, nuraniliğinden dolayı da nefis ve kuvvetlerinden perdelenir. Ayın bedir hali ise, sır makamının mukabili olan sadır mevziinde gerçekleşir.

"*Güneş aya yetişmez…"* seyrinde aya yetişmesi ona yaraşmaz. Bu yüzden, âlemlerin hallerini ihata etmek, ahlak ve vasıflarla tecelli etmek

gibi sadra ilişkin kemalata sahip olur. Gündüz de, ayın güneşe yetişmesi, nefsin karanlığının kalbin nuruna dönüşmesi sonucu gündüzün önüne geçemez. Çünkü ay, ruh makamına yükselince, ruh vahdet huzuruna ulaşır, dolayısıyla ay ona yetişemez. Bu sırada nefis de kalp makamında karanlığı olmayacak şekilde aydınlık olur. Karanlığı nurunun önüne geçemez, aksine zail olur. Bununla beraber kalp ve nuru ruh makamında iken beka bulması halinde onu geçemezler. "*Her biri bir felek'de"…* yörüngede, bir döngüde, seyir mahallinde, başı ve sonu belli bir yörüngede, belirlenmiş sınırı aşamadan "*yüzerler…"* seyrederler. Ta ki yüce Allah bir sınırda onları bir araya getirinceye kadar. O sınırda ayın yüzü tutulur ve güneş battığı yerden doğar. Böylece kıyamet kopar.

"*Onların zürriyetlerini dopdolu bir gemide taşımamız da onlar için büyük bir ibrettir."* Bundan maksat, Hz. Nuh'un (a.s) gemisidir. Bu ayet, belagat sırlarından birini içermektedir. Çünkü, Nuh'un gemisine binen atalarından değil, o sırada atalarının sulbünde bulunan zürriyetlerinden söz edilmektedir. Çünkü, ataların olduğu yerde zürriyetlerin olması kaçınılmazdır. "*Onlar için, bunun gibi…başka şeyler de yarattık."* Nuh'un gemisi gibi, başka şeyler de yarattık. Muhammedi gemi gibi "*binecekleri"* başka şeyler de var ettik.

45- Onlara yapmakta olduğunuz ve yapıp arkada bıraktığınız işlerde Allah'dan korkun; umulur ki size merhamet olunur denildiğinde (aldırmazlar).

46- Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeyedursun, ille de ondan yüz çevirmişlerdir.

47- Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden hayra sarf ediniz, denildiğinde, kâfirler müminlere dediler ki: Allah'ın dilediği takdirde doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız? Siz gerçekten apaçık bir sapıklık içindesiniz.

48- Onlar: Eğer gerçekten doğru söylüyorsanız, bu tehdit ne zaman gerçekleşecektir? derler.

49- Onlar, birbirleriyle çekişip dururken kendilerini ansızın yakalayacak korkunç bir sesi bekliyorlar.

50- İşte o anda onlar ne bir vasiyette bulunabilirler, ne de ailelerine dönebilirler.

51- Nihayet Sûr'a üfürülür!.. Bir de bakarsın ki onlar kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler.

52- (İşte o zaman:) Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim ba’s etti? Bu; Rahmân'ın vaat ettiğidir. Rasuller gerçekten doğru söylemişler! derler.

53- Olan, müthiş bir sesten ibarettir. Bunun üzerine onların hepsi hemen huzurumuzda hazır bulunurlar.

54- O gün hiçbir kimse en ufak bir haksızlığa uğramaz. Siz orada ancak yaptıklarınızın karşılığını alırsınız.

55- Muhakkak ki o gün cennetlikler, gerçekten nimetler içinde safa sürerler.

56- Onlar ve eşleri gölgeler altında tahtlara kurulurlar.

57- Orada onlar için her çeşit meyve vardır. Bütün arzuları yerine getirilir.

58- Onlara merhametli Rabb'in söylediği “Selam” vardır.

59- «Ayrılın bir tarafa bugün, ey günahkârlar!»

“…Yapmakta olduğunuz…işlerde Allah’dan korkun…” büyük kıyametin hallerinden sakının. “*Ve yapıp arkada bıraktığınız…”* küçük kıyamet hallerinden sakının. Çünkü birincisi Hak cihetinden gelirken, ikincisi nefis cihetinden gelir. Birincisi, Allah’ta fena bulmakla, ikincisi, bedensel heyetlerden arınmak ve onlardan kurtulmakla gerçekleşir. Ayetlerde sözü edilen iki sese (sayha) gelince; birincisiyle birinci nefhaya (sura üfürmeye) işaret ediliyor ki, kıyametin belirtilerinin ortaya çıktığına dikkât çeker ve bütün kuvvetler bir kerede kaldıkları yerlerden çıkarlar. İkincisiyle de ikinci nefhaya işaret ediliyor ki, bu nefha gerçekleştiği zaman, bütün kuvvetlerin dikkât kesilir ve yerlerinden dağılıp, saçılırlar. “*Kabirler…”* den maksat, onların kabirleri konumundaki bedenleridir.

“*O gün cennetlikler, gerçekten…safa sürerler.”* Tecelli nurlarından ve sıfat müşahedelerinden oluşan nimetler içinde lezzetlenirler. Onlar ve teveccühte onlarla uyumlu olan nefisleri “*gölgeler altında…”* sıfat nurlarından oluşan gölgeler altında “*tahtlara kurulurlar.”* Makamlara ve derecelere yaslanırlar. “O*rada onlar için her çeşit meyve vardır.”* idrak

türlerinden, varidat ve mükaşefe çeşitlerinden nice meyveler vardır. "*Onlar için…"* temenni ettikleri müşahedeler de vardır. O da "*selam"* dır. Yani, kemalatlara ek olarak bir de sözlü selam vardır onlar için. Bu sözle de çeşitli eksikliklerden beri olurlar. Çünkü temennide bulunma istekleri bundan kaynaklanır. Selam "*merhametli Rab"*den sadır olur. Bu lezzetli, iştah çekici nimetlerle onlara merhamet eder.

60- «Ey Âdem oğulları! Size şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır» diye aht (ahid) etmedim mi?

61- «Ve Bana kulluk edin!.. "sırat-ı mustakıym" doğru yol budur.» (demedim mi?)

62- Şeytan sizden pek çok milleti kandırıp saptırdı. Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz?

63- İşte, bu size vaat edilen cehennemdir.

64- İnkârınız sebebiyle bugün oraya girin!

65- O gün onların ağızlarını mühürleriz; yaptıklarını bize elleri anlatır, ayakları da şahitlik eder.

66- Dilesek onların gözlerini büsbütün kör ederdik.O zaman doğru yolu bulmaya koşuşurlar, ama nasıl göreceklerdi?

67- Eğer dilesek oldukları yerde onların şekillerini değiştirirdik de ne ileriye gitmeye güçleri yeterdi ne de geri gelmeye!

68- Kime uzun ömür verirsek biz onun gelişmesini tersine çeviririz. Hiç akıl etmiyorlar mı?

69- Biz ona (Rasule) şiir öğretmedik. Zaten O'na yaraşmazdı da. O, ancak bir zikir, öğüt ve apaçık "Mübiyn" bir Kur'an'dır.

70- Diri "Hayy" olanları uyarmak ve kâfirler hakkında o kavlin (sözün, hükmün) hakk olabilmesi için.

71- Görmüyorlar mı ki, biz kudret elimizin eseri olmak üzere onlar için birçok "en'am" kurban edilebilen hayvan yarattık. Bu sayede onlar bunlara sahip olmuşlardır.

72- Bu hayvanları onların emrine verdik. Onların bazısını binek olarak kullanırlar, bazısını besin olarak yerler.

73- Bu hayvanlarda onlar için nice faydalar ve içilecek sütler vardır. Hâlâ şükretmezler mi?

74- Onlar, yardım göreceklerini umarak Allah'dan başka ilahlar (tanrılar) edindiler.

75- Halbuki ilahların onlara yardım etmeye güçleri yetmez. Aksine, kendileri bunlar için yardıma hazır askerlerdir.

76- (Rasûlum!) O halde onların sözleri sakın seni üzmesin. Kuşkusuz biz, onların gizlemekte olduklarını da, açığa vurduklarını da biliyoruz.

77- İnsan görmez mi ki, biz onu meniden yarattık. Bir de bakıyorsun ki, apaçık düşman kesilmiş.

78- Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: «Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?» diyor.

79- De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir.

80- Yeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran O'dur. İşte siz ateşi ondan yakıyorsunuz.

81- Semavat'ı (gökleri) ve arzı (yeri) yaratan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Evet! Elbette Kadir'dir. O, her şeyi hakkıyla bilen yaratıcı: "Hallak'ul Aliym"dir.

82- Bir şey yaratmak istediği zaman O'nun yaptığı «Ol!» demekten ibarettir. Hemen oluverir.

83- Her şeyin mülkü kendi elinde olan Allah'ın şanı ne kadar yücedir! Siz de O'na döneceksiniz.

Ayetlerde sözü edilen "ahid"den maksat, ezeli sözleşme ve fıtri misaktır. Şeytana tapmak ise, vehmin dürtülerini yerine getirmekten dolayı kesretle perdelenmek demektir. Sırat-ı mustakim (dosdoğru yol) da vahdet yolu anlamındadır. Ed-Dahak cehennemi tavsif ederken şunları söyler: "Kâfir için ateşten bir kuyu vardır, orada ne görür, ne de bir şey anlar." Bu, kâfirin perdelenmişliğinin suretidir. Ağızların üzerine mühür vurmanın, elleri konuşturmanın ve ayakların şahitlik etmelerinin anlamı, o sırada suretlerinin değişmesi, dillerinin tutularak konuşmaktan men edilmesidir. Ellerinin ve ayaklarının suretler olarak tasvir edilmesi, onların heyetleri ve şekilleriyle amellerine delalet eder durumda olmalarını gösterir. Bu organlar hal dilleriyle meleke olarak edindikleri amellerinin heyetlerini ifade ederler.

"*Onun yaptığı…*" iradesi bir şeyin olmasına taalluk ettiği zaman, Onun yaptığı, o şeyin oluşunun kendisine yönelik İlahi iradeye terettüp etmesidir. Bir defada ve araya zamansal fasıla girmeksizin.

"*Ne kadar yücedir!*" Allah acizlikten, cisimlere benzemekten, cisimlerin varoluş özelliklerinden ve zamana bağlı fiillerinden münezzehtir.

"En'am yarattık" … Kurban edilebilen hayvanlar yarattığımız gibi bedenler de de hayvanî kuvveler yarattık bunlar da bunları size boyun eğdirdik.. Tamamı "*Allah…*"ın kudreti kuvveti altındadır, tasarruf elindedir "*her şeyin mülkü…*" nefislerin ve idare ettikleri kuvvetlerin hakimiyeti O'nun elindedir. "*Siz de O'na döndürüleceksiniz.*" O'nda fena bulmak ve O'nda sona varmak suretiyle O'na döndürüleceksiniz. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- And olsun saf saf olup dizilmişlere,

2- O şiddetle toplayıp sürenlere,

3- O zikir okuyanlara,

4- Muhakkak sizin ilâhınız bir “Vahid”dir.

5. O, hem semavat’ın, arzın ve ikisi arasındakilerin Rabbi, hem de doğuların Rabbidir.

“Saf saf olup dizilmişlere…” Allah’ın vahdet yolunda yürüyen, süluk eden nefislere yemin ederim. Makamlarında, tecelli mertebelerinde, müşahede konumlarında *“dizilmişlere”* teveccühte tek bir sıra gibi “*saf saf*” duranlara, “*Toplayıp sürenlere…”* şeytanın isteklerinden ve nefsani temenni boşluklarından nurlar, zikirler ve burhanlar aracılığıyla zaman zaman toplayıp sürerler. “*Okuyanlara…”* hallerine göre dil ile, kalp ile, sır ile veya ruh ile zikir türlerinden birini okuyanlara yemin ederim. Daha önce birçok kere değinildiği gibi Mabudlarının birliğini zikrederler. Ki sapmaktan, başkasına bakma meylinden yüz çevirme şeklindeki halleri sabitleşsin. “*Rabbidir…”* içinde seyrettikleri yedi gayb semasının ve beden arzının “*ve ikisi arasındakilerin”* Rabbidir. Yine O, sıfat nurları tecellilerinin doğularının, *“Rabbidir.”* Rablık bağlamlarında zati birlik vasfının zikredilmesi, isimlerin sayısınca değişim türlerini gözler önüne sermeye yöneliktir. Ki sıfatların çeşitlenmesi ve tecellileri, makamların bunlara terettüp edişleri sırasında kesretle perdelenmekten korunsunlar.

6- Muhakkak biz yakın dünya semasını, bir süsle “kevkeblerle” yıldızlarla (gezegenlerle) süsledik.

7- Ve itaat dışına çıkan her şeytandan koruduk.

8- Onlar, artık mele-i a'lâ'ya (yüce topluluğa) kulak veremezler. Her taraftan taşlanırlar.

9- Kovulup atılırlar. Ve onlar için sürekli bir azap vardır.

10- Ancak (meleklerin konuşmalarından) bir söz kapan olursa, onu da delip geçen bir parlak ışık takip eder.

11- Şimdi sor onlara! Yaratma bakımından onlar mı daha zor, yoksa bizim yarattığımız (insanlar) mı? Şüphesiz biz kendilerini yapışkan bir çamurdan yarattık.

12- Hayır, sen şaşıyorsun. Halbuki onlar alay ediyorlar.

13- Kendilerine öğüt verildiği vakit, öğüt almazlar.

14- Bir mucize görseler alay ederler.

15- Bu ancak açık bir büyüdür, derler.

16- «Gerçekten biz öldüğümüz, toprak ve kemik olduğumuz zaman mı, diriltileceğiz?»

17- «İlk atalarımızda mı (diriltilecek)?»

18- De ki: Evet, hem de hor ve hakir olarak (diriltileceksiniz).

19- O (diriltme) korkunç bir sesten ibaret olacak, o anda hemen onların gözleri açılıp etrafa bakacaklar.

20- (Durumu gören kâfirler:) Eyvah bize! Bu ceza "dîn" günüdür, derler.

21- İşte bu, yalanlamış olduğunuz hüküm, ayırt etme (dîn) günüdür.

22-23-24- (Allah, emreder:) Zulm eden zalimleri, onların aynı yoldaki eşlerini ve Allah'dan başka tapmış oldukları, kulluk ettikleri (tanrılarılarını, ilahlarını) şeylerini toplayın. Artık onlara yollarını gösterin! O ki, sırat-ı cahiym "cehennem" yoludur… Onları tutuklayın! çünkü onlar sorguya çekilecekler!

25- Size ne oldu ki birbirinize yardım etmiyorsunuz?(onlara denilir.)

26- Evet, onlar o gün zilletle boyun eğeceklerdir.

27- (İşte bu duruma düştükleri vakit) onlardan bir kısmı, diğerlerine yönelir, birbirlerini sorumlu tutmaya çalışırlar.

28- (Uyanlar, uydukları adamlara:) Siz bize sağdan gelirdiniz (sûreti Hak'tan görünürdünüz) derler.

29.30- (Ötekiler de:) «Bilâkis, derler, siz inanan kimseler değildiniz. Bizim sizi zorlayacak bir gücümüz hakimiyetimiz yok. Fakat siz kendiniz azgın bir toplum idiniz.»

31- «Onun için Rabbimizin hükmü bize hak oldu. Biz (hak ettiğimiz cezayı) mutlaka tadacağız.»

32- «Biz sizi azdırdık. Çünkü, kendimiz de azmıştık.»

33- Şüphesiz o gün onlar azapta ortaktırlar.

34- İşte biz, suçlulara "mücrimlere" böyle yaparız.

*35- Çünkü onlara: "**Lâ ilahe illallahu** / İlahlar yoktur sadece "O" Allah vardır", denildiği zaman kibirle direnirlerdi.*

36- «Mecnun bir şair için biz ilahlarımızı (tanrılarımızı) bırakacak mıyız?» derlerdi.

37- Hayır, O, "bî hakk" olarak hakkı (doğruyu) getirdi ve Rasulleri de tasdik etti.

38- Kuşkusuz, siz acı azabı tadanlardansınız.

39- Çekeceğiniz ceza, yapmakta olduğunuz işlerden başka bir şeyin cezası (karşılığı) değildir.

40- (Bu azaptan) Ancak Allah'ın "muhlesiyn" hâlis kulları istisnâ edilecek.

"Biz yakın semayı…süsledik." Yani, kalbe göre ruhani semaların en yakını olan aklı "*bir süsle"* delil ve burhan yıldızlarıyla süsledik. Nitekim, yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "*And olsun ki biz, (dünyaya) en yakın olan semayı kandillerle donattık. Bunları şeytanlara atış taneleri yaptık."* (Mülk, 5) *"Koruduk…"* vehimleri ve hayalleri mugalata ve kuşkulara karıştırarak akıl ufkuna yükselmeye çalışan vehim şeytanlarından ve hayal kuvvetlerinden tüm "*itaat dışına çıkan"* Hakk'ın ve aklın emrine itaat etmeyen şeytanlara karşı koruduk. *"Onlar, artık mele-i a'laya kulak veremezler."* Bu hüccetlerle ruhanilerden ve semavi melekuttan oluşan yüceler âlemini dinleyemezler. *"Her taraftan…"* bütün semavi cihetlerden kovulurlar. Yani mugalata ve hayal vechelerinin her türlüsüyle yüceler âlemini dinlemekten, kıyasa binip onunla yukarı çıkmaktan alıkonurlar. Onların üzerlerine hüccetlerini geçersiz kılan şeyler atılarak alaşağı edilip kovulurlar. Ya da alaşağı yuvarlanırlar, kovalanırlar. "*Ve onlar için sürekli bir azap vardır."* daimi riyazetler ve muhalefet içinde sürekli bir eziyet, çekiştirme, sökülüp atılma vardır. "*Ancak bir söz kapan olursa…"* kulak hırsızlığı yapan olursa, sözünü parlak bir yaldızla süslerse, meleki hak sözden edindiği bir nurani suret içinde sözünün hak olduğunu vehmettirirse *"onu da delip geçen bir parlak ışık takip eder."* Aydınlık akli bir burhan veya kutsi nur parlaklığı takip eder, o sözü iptal eder, vehmettirdiği vehim mahiyetli sureti nefyederek cini de nefyeder. "*Ancak Allah'ın "muhlesiyn" halis kulları istisna edilecek."* bu ifade, münkati (öncesinden kopuk) istisnadır. Yani, Allah'ın muhlesiyn; has kulları müstesnadır. Çünkü Allah'ın onlara yönelik fazladan bir inayeti vardır. Allah, onları başkalık şaibesinden, benlik ve varlık kalıntısından halis kılmış, benlik ve ikiliğin fena bulmasıyla onları kendine has kılmıştır.

41.44- Bunlar için bilinen bir rızık, türlü meyveler vardır… Naîm cennetlerinde karşılıklı tahtlar üzerine kurulmuş oldukları halde kendilerine ikram edilir.

45- Onlara kaynaklarından (doldurulmuş) kadehler dolaştırılır.

46- Bembeyazdır, berraktır, içenlere lezzet verir.

47- O içkide ne sersemletme vardır ne de onunla sarhoş olurlar.

48- Yanlarında güzel bakışlarını yalnız onlara tahsis etmiş, iri gözlü eşler (huri) vardır.

49- Onlar, gün yüzü görmemiş yumurta gibi bembeyazdır.

50- Birbirlerine karşılıklı dönerek sohbet ederler işte o zaman, (dünyadaki hallerini) soracaklar.

51- İçlerinden biri: «Benim, bir arkadaşım "kariyn"im vardı» der.

52.53- O derdi ki: Gerçekten sen musaddikıyn (tasdik edenlerden) misin?... Biz ölüp kemik, sonra da toprak haline geldiğimiz zaman (yeniden bas' olarak yani diriltilip) cezalanacak mıyız?

54.55- (O zât, dünyâda geçmiş olan hâdiseyi bu şekilde anlattıktan sonra Allah Teâlâ orada bulunanlara:) Siz işin gerçeğine vâkıf mısınız? dedi. İşte o zaman konuşan baktı, arkadaşını cehennemin ortasında gördü.

56.57- «Tallâhi, sen az daha beni de helâk edecektin. Rabbimin nimeti olmasaydı, şimdi ben de (cehenneme) getirilenlerden olurdum» dedi.

58.61- Birinci ölümümüz hariç, bir daha biz ölmeyecek ve bir daha azap görmeyecek miyiz? Muhakkak bu, büyük kurtuluştur. Çalışanlar, böylesi bir kurtuluş için çalışsın.

"Bunlar için bilinen bir rızık…vardır." Başkası değil, sadece Allah bilir. Bunlar Allah'ın bilgileridir ki onların kalplerini güçlendirir, ruhlarını besler. "*Türlü meyveler*" gayet leziz meyveler vardır onlar için. Çünkü meyve, lezzet alınan bir şeydir. Yani kendilerinde hazır bulunan İlâhi bilgilerle mükaşefelerinden lezzet alırlar. *"Kendilerine ikram edilir."* Üç cennette, her şeye gücü yeten hükümdarın yanında, doğruluk tahtına kurulmuş olarak saygı görürler, ikrama mazhar olurlar. Hakk'ın yakınında, O'nun huzurunda en büyük ikramı görerek nimetlenirler. "*Tahtlar üzerine…*" mertebe ve dereceler üzerine " *karşılıklı*" olarak, ilk safta, birbirlerini görecek şekilde otururlar. Birbirlerinin görünmelerini engelleyecek şekilde perdelemezler. Oturdukları tahtlar itibariyle birbirlerinden üstünlükleri, ayrıcalıkları söz konusu değildir.

“*Onlara…kadehler dolaştırılır.”* İçleri aşk şarabı “*kaynaktan”* doldurulmuş olan kadehler dolaştırılır. Bunlar ayan ehline açıktırlar. Çünkü bu şarabın küpü de bizzat gözlemdir. Nasıl gözlemlemesinler? *“Bembeyazdır, berrakdır…”* kafur kokulu teklik pınarından nurani bir beyazlığa, berraklığa sahiptir. Taayyunlardan dolayı bulanıklık ve karışıklık söz konusu değildir. “*İçenlere lezzet verir. O içkide sersemletme yoktur.”* Aklı sersemletmez. Çünkü onlar uyanıklık, sohbet ehlidirler. Allah onları bulanıklıklardan ve perdelerden kurtarmıştır. Bu durumlarında bir hoşnutsuzlukla karşılaşmadıkları gibi *“onunla sarhoş da olmazlar.”* Akılları başlarından gitmez, şarabın etkisiyle baş ağrısı da duymazlar. İçtikçe içecekleri gelir… İşte bu şarabı içenler Beka makamında üç cennetin ehli olurlar.

“Yanlarında güzel bakışlarını yalnız onlara tahsis etmiş…eşler (huriler) vardır.” ceberut ve melekut ehlinden mücerret nefisler vardır ve bunlar sıfat tecellileri makamında, celal çardaklarında onların mertebeleri altındadırlar, müşahede alanlarında kutsi bahçelerde, isimler huzuruna cemal kubbelerindedirler. “*İri gözlü…”* dürler. Çünkü onların zatları tümüyle ayndır. Bir an bile bakışlarını onlardan ayırmazlar. Onlara aşırı bir sevgi ve aşkla bağlıdırlar. Çünkü onlar maşukturlar. “*Onlar, gün yüzü görmemiş yumurta gibi bembeyazdır.”* Kutsi örtüler içinde, her türlü pislikten beri oluşları nedeniyle saf kalmaları itibariyle yuvada el değmemiş yumurta gibidirler. “*…Soracaklar…”* cennet ve cehennem ehliyle ilgili haberleri aralarında konuşacaklar. Mutluların ve bedbahtların hallerini müzakere edecekler. Her iki zümreden de, onların içinde bulundukları sevaptan da azaptan da haberdar olacaklar. Nitekim benzeri bir niteleme araf ehli için de yapılmıştır.

Bunlardan birisi cahiym’de bulunan arkadaşına: *«Tallâhi, az daha beni de helâk edecektin. Rabbimin nimeti olmasaydı, şimdi ben de (cahiym cehennemine) getirilenlerden olurdum» dedi…* Yani sen Rasulullah (s.a.v.)in Risaletini tasdik etmedin Ondan açığa çıkan Allah’ın ilmini inkar ettin ve böylece de O’nun ihsan edeceği risalet ilim nurundan dolayısıyla da kemalattan mahrum kalmayı diledin ki senin bu halin “Tallâhi” sözünün kapsamına girmenin “cahiym” cahillik cehennemine girerek helakına sebeb oldu… Muhakkak Rabbimin nimeti bana ihsan ettiği ilim olmasaydı ki ben de cahillik cehennemin de hazır edilmişlerinden olacaktım. El iyâz-u billâh / Allah’dan Allah’a sığınırım. Allah, en doğrusunu bilir.

62.63- Şimdi, ziyafet olarak, cennet ehli için anılan bu nimetler mi daha hayırlı, yoksa zakkum ağacı mı? Biz onu (zakkumu) zalimler için bir fitne (imtihan) kıldık.

64- Zira o, "cahiym"in cehennemin aslından bitip yetişen bir ağaçtır.

65- Tomurcukları sanki şeytanların başları gibidir.

66- (Cahiymdekiler) şüphesiz ondan yerler ve karınlarını ondan doldururlar.

67- Sonra zakkum yemeğinin üzerine onlar için, kaynar su karıştırılmış bir içki vardır.

68- Sonra kesinlikle onların dönüşü, "cahiym"e çılgın ateşe olacaktır.

69.70- Kuşkusuz, onlar atalarını dalâlette sapkınlardan buldular da peşlerinden koşup gittiler.

71- And olsun ki, onlardan önce eski milletlerin çoğu dalâlete düştü.

72- Kuşkusuz, biz onlara uyarıcılar da göndermiştik.

73- Uyarılanların âkıbetinin ne olduğuna bir bak!

74- Allah'ın ihlâslı kulları müstesna.

75- Andolsun, Nuh bize yalvarıp yakardı. Biz de duayı ne güzel kabul ederiz!

76- Kendisini ve ehlini o büyük felâketten kurtardık.

77- Biz yalnız Nuh'un soyunu "Bakî" kalıcı kıldık.

78- Sonradan gelenler içinde ona iyi bir nam bıraktık

79- Âlemlerde Nuh'a selam olsun!

80- Muhakkak işte biz, iyileri "Muhsinleri" böyle mükâfatlandırırız.

81- Zira o, bizim mü'min kullarımızdan idi.

82- Nihayet ötekileri (inanmayanları) suda boğduk.

"Zira o, "cahiym" cehennemin dibinde bitip yetişen bir ağaçtır." Bu, perdelenmiş habis nefis ağacıdır ki, tabiat cehenneminin dibinde yetişir. Dalları tabiat cehenneminin korkunç derekelerine uzanır. Meyveleri de rezilliklerden ve pisliklerden oluşur. Çirkinliğin, iğrençliğin, pisliğin ve tiksinçliğin son raddesindedirler. "*Şeytanların başları"* gibidirler. Onlardan helake sürükleyen arzular, alçaltıcı, çirkin fiillere ve kötü amellere sürükleyen istekler vehimler doğar. Şeytanlığın kökleri, şer ve bozgunculuğun kaynakları işte bu şeytan başlarıdır. "*Ondan yerler…"* ondan destek alırlar, beslenirler, güç kazanırlar. Çünkü kötülerin gıdası kötülüktür. Ancak kötülükten lezzet alırlar. "*Karınlarını ondan*

doldururlar.” Fasık heyetlerle, karanlık sıfatlarla doldururlar. Heyecana gelip öfkelenen kimsenin kızgınlık, kin ve kıskançlıkla dolması gibi. “*Sonra zakkum yemeğinin üzerine onlar için, kaynar su karıştırılmış bir içki vardır.”* tabiat hevalarından, kötü ve adi temennilerinden, süfli, aşağılık şeylere yönelik sevgilerden, gazabı gerektiren şerlerden oluşan kaynar su karıştırılmış bir içki verilir ki bu da kötülerin bazı zincirlerini kırar. “*Sonra kesinlikle onların dönüşü, cahiym cehennemine çılgın ateşe olacaktır.”* Çünkü hırs ve azgınlık, şehvet, kin, buğz ve tama gibi duygular onlara galip gelmiştir. Bunlar tahrik edici tutkulu arzuları tarafından istila edilirler ki, arzularına kavuşmaları da imkânsızdır.

83- Şüphesiz, İbrahim de onun (Nuh'un) milletinden idi.

84- Çünkü Rabbine kalb-i selîm ile geldi.

85- Hani o, babasına ve kavmine: Siz kime kulluk ediyorsunuz? demişti.

86- «Allah'dan başka birtakım uydurma ilâhlar mı istiyorsunuz?»

87- «O halde âlemlerin Rabbi hakkındaki görüşünüz nedir?»

88- Bunun üzerine İbrahim yıldızlara şöyle bir baktı.

89- Ben hastayım, dedi.

90- Ona arkalarını dönüp gittiler.

91.92.Yavaşça putlarının yanına vardı. (Oraya konmuş yemekleri görünce:) Yemiyor musunuz? Neden konuşmuyorsunuz? dedi.

93- Bunun üzerine, yanlarına gelip sağ eliyle vurdu (kırıp geçirdi.)

94- (Putperestler) koşarak İbrahim'e geldiler.

95-96- İbrahim: Yonttuğunuz şeylere mi ibadet edersiniz! Oysa ki sizi ve yapmakta olduklarınızı Allah yarattı, dedi.

97- Onun için bir bina yapın ve derhal onu ateşe atın! dediler.

98- Böylece, ona bir tuzak kurmayı istediler. Biz de onları en aşağılardan “esfeliyn”lerden kıldık.

99.100- (Oradan kurtulan İbrahim:) Ben Rabbime gidiyorum. O bana yolumu gösterecek. Rabbim! Bana sâlihlerden hibe eyle, dedi.

101- İşte o zaman biz onu haliym bir oğul ile müjdeledik.

İbrahim (a.s) kıssasını kemal açısından yalın ruhun haline uyarlamak mümkündür: “*Rabbine…geldi.”* ezeli irfan öncesi ve ilk ahidde ki sabit bağıyla, fıtrat üzere baki “*kalp”* ve saf istidadı ile “*selim”*, noksanlıklardan ve ayıplardan beri kalbiyle, fıtri tevhidi korumuş, kesretten dolayı vahdetten perdelenmişlerin halini reddederek geldi.

İstidlali akli ilim yıldızlarına, nazari burhan kanıtlarına bakarak basiret ve istidlal yoluyla nefsani arazlar ve perdeleyici bedensel meşguliyetler cihetinden hastalığını idrak etti. Onun maksadına ve yönelişine arkasını dönen beden ehli olan kavmi ondan yüz çevirdi. Çünkü, varlıkları sınırlandırmaları ve şeytana itaat etmeleri yüzünden onları inkâr ediyordu. Kavmi ondan yüz çevirip bayramlarını kutlamaya, lezzet ve şehvetler üzerinde toplanmaya gittiler ki, bunu her sene tekrarlamayı alışkanlık haline getirmişlerdi. *"Bunun üzerine, yanlarına geldi…"* durumunu onlardan gizleyerek tevhid baltasıyla, hakiki zikirle putlarını kırmaya yöneldi, vurmaya başladı. *"Sağ eliyle vurdu."…* akıl eliyle vurup putlarını kırdı. Sonra onun yanına döndüler, zayıflığı anında galip gelip onu istila ettiler. Kalıbını tahrip etmeye çalıştılar. *"Onu…atın."* rahmin harareti ateşine atın. Allah, rahim ateşini onun için serin ve selametli kıldı. Yani rahatlık ve afetlerden uzaklık mekanı kıldı. Çünkü istidadının saflığı devam ediyordu ve fıtratı tertemizdi. Üzerine beden binasını kurdu. Allah onu ateşe atan nefsi emmare ve bedensel kuvvetlerden oluşan düşmanlarını aşağılıklardan kıldı. Allah'ın bunu yapmasının nedeni itidadının tekamül etmesini sağlamaktı. O da süluk ile Rabbine yöneldi *"Ben Rabbime gidiyorum. O bana yolumu gösterecek…dedi."* asli ve kâmil istidadının diliyle, kendisine salih kalp çocuğunu "veledini" bahşetmesi için Rabbine dua etti. Rabbi de onu oğulla müjdeledi ve oğulu bahşetti.

102- Babasıyla beraber yürüyüp gezecek çağa erişince: Yavrucuğum! Rüyada seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin? dedi. O da cevaben: Babacığım! Emrolunduğun şeyi yap. İnşallah, beni sabredenlerden bulursun, dedi.

103.104.105.106- Her ikisi de teslim olup, onu alnı üzerine yatırınca: Ey İbrahim! Rüyayı gerçekleştirdin. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Bu, gerçekten, çok açık bir imtihandır, diye seslendik.

107.108.109.110.111- Biz, oğluna bedel ona büyük bir kurban verdik. Geriden gelecekler arasında ona (iyi bir nam) bıraktık: İbrahim'e selam! dedik. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Çünkü o, bizim mümin kullarımızdandır.

112.113- Sâlihlerden bir Nebiy olarak O'na (İbrahim'e) İshak'ı müjdeledik. Kendisini ve İshak'ı mübarek (kutlu ve bereketli) eyledik. Lâkin her ikisinin neslinden iyi kimseler olacağı gibi, kendine açıktan açığa kötülük edenler de olacak.

114- And olsun biz Musa'ya da Harun'a da nimetler verdik.

115- Onları ve kavimlerini o büyük sıkıntıdan kurtardık.

116- Kendilerine yardım ettik de galip gelen onlar oldu.

117- Her ikisine de apaçık anlaşılan bir kitabı; "Müstebeyin kitabı"nı (Tevrat'ı) verdik.

118- Her ikisini de doğru yola ilettik.

119.120- Sonra gelenler içinde, Musa ve Harun'a selam olsun, diye (iyi bir nam) bıraktık.

121- Doğrusu biz, iyileri böylece mükâfatlandırırız.

122- Şüphesiz, ikisi de mümin kullarımızdandı.

123- İlyas da şüphe yok ki, Mürseliynlerdendi (gönderilmiş, irsal olunmuş Rasullerdendi).

124.125.126- (İlyas) milletine: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Yaratanların en iyisi olan, sizin de Rabbiniz, sizden önce gelen atalarınızın da Rabbi olan Allah'ı bırakıp da Ba'l'e mi taparsınız? demişti.

127- O'nu (İlyas'ı) yalanladılar. Artık şüphesiz onlar, yakalanıp götürülecekler.

128- Ancak Allah'ın Allah'ın ihlâslı kulları müstesna.

129.130- Sonra gelenler içinde, kendisine bir ün bıraktık, «İlyas'a selâm!» dedik.

131- Şüphesiz biz, iyileri "Muhsinleri" işte böyle mükâfatlandırırız.

132- Çünkü o, bizim mümin kullarımızdandı.

133- Lût da elbette Mürseliynlerdendi (gönderilmiş, irsal olunmuş Rasullerdendi).

134.135.136- Geridekiler arasında kalan yaşlı bir kadın dışında, Lût'u ve ailesinin hepsini kurtardık. Sonra diğerlerini yok ettik.

137.138- (Ey insanlar!) Elbette siz de sabah ve akşam onlara uğruyorsunuz. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?

139- Doğrusu Yunus da Mürseliynlerdendi (gönderilmiş, irsal olunmuş Rasullerdendi).

140- Hani o, dolu bir gemiye binip kaçmıştı.

141- Gemide olanlarla karşılıklı kur'a çektiler de kaybedenlerden oldu.

142- Yunus kendini kınayıp dururken onu bir balık yuttu.

143.144- Eğer Allah'ı tesbih edenlerden olmasaydı, tekrar dirilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı.

145- Halsiz bir vaziyette kendisini dışarı çıkardık.

146- Ve üstüne (gölge yapması için) kabak türünden geniş yapraklı bir nebat bitirdik.

147- Onu, yüz bin veya daha çok kişiye Rasul olarak gönderdik.

148- Sonunda ona iman ettiler, bunun üzerine biz de onları bir süreye kadar yaşattık.

149- Putperestlere sor: Kızlar Rabbinin de erkekler onların mı?

150- Yoksa biz melekleri onların gözü önünde kız olarak mı yarattık?

151.152- Dikkât edin! Kesinlikle yalan uydurup söylüyorlar; «Allah doğurdu» diyorlar. Onlar şüphesiz yalancıdırlar.

153- Allah, kızları oğullara tercih mi etmiş!

154.155.156- Ne oluyor size? Nasıl hükmediyorsunuz? Hiç düşünmüyor musunuz? Yoksa sizin apaçık bir sultan deliliniz mi var?

157- Doğru sözlülerden iseniz, kitabınızı getirin!

158- Allah ile cinler arasında da bir soy birliği uydurdular. And olsun (kasem, yemin olsun), cinler de kendilerinin yakalanıp hesap yerine götürüleceklerini bilirler.

159- Allah, onların isnat edegeldiklerinden "Subhan"dır (yücedir), münezzehtir.

160- Allah'ın ihlâsa erdirilmiş kulları müstesnadır (onlar azap görmeyeceklerdir).

161.162.163- Muhakkak sizler ve taptığınız şeyler! Hiçbiriniz, "cahiym"e cehenneme girecek kimseden başkasını O'na karşı azdırıp saptıramazsınız.

164.165.166- (Melekler şöyle derler:) Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır. Muhakkak biz, saf saf dizilenleriz ve muhakkak Allah'ı daim tesbih edenleriz.

167.168.169- (Müşrikler) Eğer öncekilere verilenlerden bizde de bir kitab olsaydı, mutlaka Allah'ın ihlâslı kulları olurduk! diyorlardı.

170- İşte şimdi onu inkâr ettiler. Ama ileride bileceklerdir!

171- And olsun ki, gönderilen Rasul "mürsel" kullarımıza söz vermişizdir:

172- Onlar mutlaka zafere ulaşacaklardır.

173- Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir.

174- Onun için sen bir süreye kadar onlara aldırma.

175- Onların halini gör, onlar da görecekler.

176- Azabımızı acele mi istiyorlar?

177- Azap yurtlarına indiğinde, uyarılanların (fakat yola gelmeyenlerin) sabahı ne kötü olur!

178-. Sen bir zamana kadar onlara aldırma.

179- Onların halini gör, onlar da göreceklerdir.

180- Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan "Subhan" dır, münezzehtir.

"Babasıyla beraber yürüyüp gezecek çağa erişince…" ahlaki kemalat ve nefsani fazilet yolunda süluk edecek çağa gelince, Allah, İbrahim'e, onu tevhidde fena bulma, kemal sıfatlarından arınmak suretiyle Hakk olan Rabbine teslim olma şeklinde boğazla, diye vahyetti. Bunu ona haber verince, boyun eğdi, sıfatlarından arınarak zatında fena bulmak suretiyle özünü teslim etti. Bunun üzerine faal akıl Cebrail'i tarafından, ilimlerle semizlemiş, büyük ahlak ve faziletli kemalat sahibi şerefli nefsin kurban edilmesi karşılığında kurtarıldı. Şerefli nefis onda fena bulmak şeklinde boğazlandı. Kalp İsmail'i bahşedilmiş Hakkani fenaya ulaşmakla ve Allah tarafından bedeli ödenmekle kurtuldu. Allah İbrahim'i (a.s), makamından aşağı olan âlemler içinde bir örnek olarak bıraktı ki onun nuruyla yollarını görsünler, imanına ve hidayetine uysunlar.

"*Doğrusu Yunus…"* kalp Yunus'u "*gönderilen Rasullerdendir."* Rasul olarak bedenlerle perdelenmiş, şeytana tabi olmuş, tuğyana destek olan noksanlık ehline gönderilmiştir. "*Hani o…binip kaçmıştı."* Beden gemisine binmişti. Bu gemi *"dolu"*ydu, bedensel kuvvetlerle ve bedenin maddi kemalatıyla. Ve heyuli denizde yüzüyordu. *"Karşılıklı kura çektiler."* Bedensel hazlar ve bunların akli fikirlerle tercih edilmesi hususunda onlarla kura çekti. *"Kaybedenlerden oldu."* Yakini delil ile kayıp perdelenenlerden oldu. Çünkü onlar deniz ve gemi ehli olan beden halkıydılar. O ise İlahi huzur ehlinden mücerret bir kutsiydi. Efendisinden kaçıp gemiye binmekle kendi eliyle kendini tehlikeye atmıştı. Nitekim, denize atıldı ve onu rahim balığı yuttu, tıpkı nutfeyi yuttuğu gibi. "*Kendini kınayıp duruyordu."* Kendisini bu musibete düşüren bedensel giysilere bağlandığı için kınanmayı hakketmişti. *"Eğer*

Allah'ı tesbih edenlerden olmasaydı…" tecrit ve tevhid halinde Rabbini takdis edip tenzih etmeseydi, heyulani tabiatlardan cismani ve nevi suret balıklarının karınlarında boğulan sair tabii ve nefsani kuvvetler gibi balığın karnında kalakalırdı, *"tekrar dirilecekleri güne kadar"* beklerdi. Diğer gafiller gibi kabrinde kalarak mücerretlerin kabirlerinden diriltildikleri güne kadar kalırdı. Ya da küçük kıyamet günü beden ehli olan diğer yoldaşları diriltilinceye kadar beklerdi. "*…Kendisini dışarı çıkardık…"* biz onu irade ile dünya arasatından fazaya attık. *"Halsiz bir vaziyette"* idi. Zayıftı. Kaddî arazlar (ümid, rica, yakinlik v.b) ve tabii ekler yüzünden güçsüz düşmüştü. "*Ve üstüne kabak türünden geniş yapraklı bir nebat bitirdik."* Bu ağaç kökü üzerinde durmayıp yere yayılıyordu ve bedensel örtülerden oluşan yapraklarıyla onu gölgeliyordu. Zahiri tefsirlerde şöyle deniyor: "Yunus'un bedeni balığın karnında iyice zayıflamış ve henüz doğmuş bir çocuk haline gelmişti."

" *Onu…Rasul olarak gönderdik…"* kemale erince "*yüz bin veya daha çok kişiye"* Rasul olarak gönderdik. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

181-182- **Subhane rabbike rabbil izzeti amma yasifun ve selamun alel murseliyn.**

Risalet göreviyle gönderilen bütün Rasullere selam olsun. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsusdur.

SÂD SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Sâd. Zikir sahibi, öğüt veren Kur'an'a yemin ederim…

2- Ki o küfredenler, (iddia ettiklerinin) aksine, bir gurur ve tefrika içindedirler.

3- Onlardan önce nice nesilleri helâk ettik. O zaman feryat ettiler. Halbuki artık kurtulma zamanı değildi.

4-5- Aralarından kendilerine bir uyarıcının gelmesine şaştılar ve kâfirler: Bu pek yalancı bir sihirbazdır! İlahları, tek bir ilah mı yaptı? Doğrusu bu acayib bir şeydir! dediler.

6-8- Onlardan ileri gelenler: Yürüyün, ilahlarınıza (tanrılarınıza) bağlılıkta direnin, sizden istenen şüphesiz budur. Son dinde de bunu işitmedik. Bu, ancak bir uydurmadır. Kur'an aramızdan ona mı indirildi? diyerek kalkıp yürüdüler. Hayır! Onlar Kitabım hakkında şüphe içindedirler. Hayır! Azabımı henüz tatmadılar.

9- Yoksa azîz ve lütufkâr olan Rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mıdır!

10- Yahut semavatın (göklerin), arzın ve ikisi arasında bulunanların hükümranlığı onların elinde midir? Öyleyse (göklerin) yollarında yükselsinler (görelim)!

11- Onlar, çeşitli ayrılığa düşmüş gruplardan oluşmuş bir ordudur; işte şurada bozguna uğratılacaklardır.

12-13- Onlardan önce Nuh kavmi, Âd kavmi, kazıklar sahibi Firavun, Semûd, Lût kavmi ve Eyke halkı da Rasulleri yalanladılar. İşte bunlar da (Rasullere karşı) birleşen topluluklardır.

14- Onların her biri "murselleri" gönderilen Rasulleri yalanladılar da bu yüzden (kendilerine) azabım hakk oldu.

15- Bunlar da ancak, bir an gecikmesi olmayan korkunç bir ses "sayha" beklemektedirler.

16- Rabbimiz! Bizim payımızı hesap gününden önce ver, dediler.

"Sâd." Muhammedi surete, şerefle anılan ve kamalatın en tamamı olarak şöhret bulan tam kemale kasem (yemin) ederim. Ki bu şerefli suretle uyumlu tam istidattan kaynaklanan bütün hikmet ve hakikâtleri kapsayan Kur'ani akıldır. Nitekim İbni Abbas'tan şöyle rivayet edilmiştir: " (Sad) Mekke'de bir dağdır. Rahman'ın arşı onun üzerindeydi." "*Bir gurur ve tefrika içindedirler."* ifadesi de delalet etmektedir buna. Buna benzer yerlerde yeminin cevabının hazfedilmesi örneksiz, istisnai bir durum değildir. Dolayısıyla yeminin hazfedilmiş cevabı şöyledir: Bu, uyulması, benimsenmesi, boyun eğerek, zelil olarak kabul edilmesi gerekin haktır… "*Küfredenler…"* benlikleriyle Hak'tan perdelenen ve Hakk'ın zıddına hareket edenler, nefisleri Hakk'a karşı kendi batılıyla zuhur ettiği için büyüklendiler, inatla ayak direttiler, Hakk'a karşı çıktılar.

17- (Rasûlum!) Onların söylediklerine sabret, kulumuz Davud'u, o kuvvet sahibi zatı hatırla. O, hep Allah'a yönelirdi.

18-19- Doğrusu biz akşam sabah onunla beraber tesbih eden dağları, toplu halde kuşları onun emri altına vermiştik. Hepsi O'na yönelmiştir.

20- Onun hükümranlığını kuvvetlendirmiş, ona hikmet ve güzel konuşma vermiştik.

"Onların söylediklerine sabret." sözünün anlamı şöyledir: Tevhidde istikametini devam ettir. Onların sana yönelik eziyetlerine temkinde sabırlı olarak karşılık ver. Onların eziyetlerine karşılık olarak nefsini telvin özelliğiyle gösterme. Çünkü sen Allah ile kaimsin, Hakk ile tahakkuk etmişsin. Ancak O'nunla hareket et. " *…Hatırla…"* kardeşinin halini *"kulumuz"* kadim inayetimize mahsus kılınmış *"Davud'u, o kuvvet sahibi zatı"* kuvvet, temkin ve dinde sebat sahibi hatırla. Nasıl telvin içinde istikamet makamından kaymış, ayağı sürçmüştü? Ki nefsin zuhuru bakımından halin onunkine benzemesin.

Ardından yüce Allah, Davud'un (a.s) halinin kuvvetini ve kemalini "*O, hep Allah'a yönelirdi…*" ifadesiyle vasfediyor. Kendi sıfatlarından, fiillerinden fena bulmak suretiyle vazgeçip Hakk'a dönerdi. "*Doğrusu biz…onun emri altına vermiştik.*" bedenin organ dağlarını onun hizmetine vermiştik ve onun birlikte "*tesbih ederlerdi…*" boyun eğerek ibadet vakitlerinde itaati sürekli alışkanlık haline getirirlerdi. Örtünme akşamında, nefsin zuhuruyla ruh güneşi nurunun perdelenmesi akşamı vaktinde ve tecelli parlayışının, ruh güneşi nurunun hakimiyetinin nefsi bürümesi sabahı vaktinde onunla birlikte ibadet ederlerdi. Her iki vakitte de ara vermek ve azmetmek gibi bir durumla hali ibadeti kaçırmazdı. Çünkü nefsini ve bedenini ibadete alıştırmış, adet haline getirmişti. Kuvvetler kuşları da topluca *"onun emri altına"* verilmişti. Onun emrinde toplanmışlardı, adalet heyetiyle birbirlerine teslim edilmişlerdi. Vahdet dizisinde, kendilerine özgü tesbihlerini gerçekleştirmek üzere karışmışlardı ve her biri kendine özgü tesbihini gerçekleştirirdi. "*Hepsi O'na yönelmiştir.*" O'nun tesbihi için, onun tesbihiyle birlikte dönmüşlerdi. "*Onun hükümranlığını kuvvetlendirmiştik.*" Teyitle güçlendirmiş, izzet ve heybet vermiştik. Ona izzet ve kudret bahşetmiştik. Göz kamaştırıcı sıfatlarımızla sıfatlanmıştı ve her biri ile belirginleşiyor, böylece onun saltanatına boyun eğiliyor ve ululanıyordu. "*Ona hikmet…vermiştik.*" Çünkü bizim ilmimizle vasıflanmıştı. *"Ve güzel konuşma vermiştik."* Hükümleri açıklayan fesahat yeteneğini bahşetmiştik. Diğer bir ifadeyle, ona nazari ve ameli hikmeti, marifet ve şariatı vermiştik. "Faslu'l hitap" hükümlerle ilgili olup ayrıntılandırılmış ve açıklanmış söz demektir.

21.22- (Ey Muhammed!), Sana davacıların haberi ulaştı mı? Mâbedin duvarına tırmanıp, Davud'un yanına girmişlerdi de Dâvud onlardan korkmuştu. «Korkma! Biz birbirine hasım iki davacıyız, aramızda adaletle hükmet, haksızlık etme; bize doğru yolu göster» dediler.

23- (Onlardan biri şöyle dedi:) Bu, kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var. Benimse bir tek koyunum var. Böyle iken «Onu da bana ver» dedi ve tartışmada beni yendi.

24- Davud: And olsun ki, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur. Doğrusu ortakçıların çoğu, birbirlerinin haklarına tecâvüz ederler. Yalnız iman edip de iyi işler yapanlar müstesna. Bunlar da ne kadar az! dedi. Davud, kendisini denediğimizi sandı ve Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allah'a yöneldi.

25- Sonra bu tutumundan dolayı onu bağışladık. Kuşkusuz yanımızda onun yüksek bir makamı ve güzel bir geleceği vardır.

26- Ey Davud! Biz seni arz'da halife yaptık. O halde insanlar arasında adaletle hükmet. Hevâ ve hevese uyma, sonra bu seni Allah'ın yolundan saptırır. Muhakkak, Allah'ın yolundan sapanlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin bir azap vardır.

Sonra yüce Allah, Davud'un telvinini ve sürçmesi esnasında nefsinin zuhur etmesini, işlediği hata üzerine azarlanınca Hakk'ı anlamasını, bunun üzerine kendisini edeplendirip tevbesini kabul etmesini şu ifadelerle anlatıyor: "*Sana davacıların haberi ulaştı mı? Mabedin duvarına tırmanmışlardı.*" "*Sandı…*" yani kesin olarak inandı "*Davud…*" kendisini Evriya'nın karısıyla sınadığımıza kesin olarak kanaat getirdi. *"Rabbinden mağfiret diledi…"* günahından uzaklaşarak, muhtaçlığını izhar ederek ve cehd edip nefsini kırıp ona muhalefet etmek suretiyle ezerek Rabbine sığındı. *"Secdeye kapandı…"* nefsin sıfatlarını silip *"eğildi…"* hakkın sıfatlarında fena buldu. *"Yöneldi…"* zatında fena bulmak suretiyle Allah'a yöneldi. *"Sonra bu tutumundan dolayı onu bağışladık."* Sıfatlarını kendi sıfatlarımızın nuruyla örtmek suretiyle telvinini bağışladık. *"Kuşkusuz yanımızda onun yüksek bir makamı vardı."* Fena sonrası beka halinde bahşedilmiş Hakkani bir varlığı vardı. *"Ve güzel bir geleceği vardı."* Çünkü o sırada kendi benliğiyle değil, bizim sıfatlarımızla sıfatlanmıştı. Ki bize iltihak etsin ve İlâhi hilafet "Halife" konumunda bizim hükmümüzle hükmetsin. Nitekim şöyle buyurmuştur: "*Ey Davud! Biz seni arz'da halife yaptık. O halde insanlar arasında… hükmet.*" Hakk'ın hükmüyle *"adaletle"* Hakk ile hükmet, kendi nefsinle değil. Ancak o zaman verdiğin hüküm zulüm olmaktan çıkıp adalet olabilir. *"Heva ve hevese uyma."* nefsin zuhuru suretinde tutkulu arzulara uyma. Aksi takdirde Hakk'ın yolundan sapıp şeytanın yoluna uymuş olursun.

27- Semâyı, arzı ve ikisi arasındakileri biz "batıl" boş yere yaratmadık. Bu, inkâr eden "kafirlerin" zannıdır. Veyl (yazıklar olsun!) o inkâr edenlerin ateşteki haline!

28- Yoksa biz, iman edip de iyi işler yapanları, yeryüzünde (arzda) bozgunculuk yapanlar gibi mi tutacağız? Veya (Allah'tan) korkanları yoldan çıkanlar gibi mi sayacağız?

29- (Rasûlüm!) Sana bu mübarek Kitab'ı, âyetlerini düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik.

30- Biz Davud'a Süleyman'ı verdik. Süleyman ne güzel bir kuldu! Doğrusu o, daima Allah'a yönelirdi.

31- Akşama doğru kendisine, üç ayağının üzerine durup bir ayağını tırnağının üzerine diken çalımlı ve safkan koşu atları sunulmuştu.

32.33- Süleyman: Gerçekten ben mal sevgisini, Rabbimi anmak için istedim, dedi. Nihayet güneş battı. (O zaman:) Onları (atları) tekrar bana getirin, dedi. Bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.

"Semâyı, arzı ve ikisi arasındakileri biz "batıl" boş olarak yaratmadık." batıl, içinde hakk bulunmayan boş bir varlık olarak yaratmadık. Aksine, suretleriyle perdelenmiş hakk olarak var ettik. Onların kendilerinden kaynaklanan bir varlıkları yoktur. Hak olmasaydı, onlar sırf batıl olurlardı. "*Bu…zannıdır."* Varlık görüntüleriyle Hak'tan perdelenenlerin sanıdır."*Veyl haline!"* mahrumiyet ve perdelenme ateşi içinde, tabiat ve benlik cehenneminde en şiddetli azaba maruz kalıp çevrilip dururlarken veyl yazık onların haline! Bilakis biz "*iman edenleri…"* varlıkların görüntülerinde O'nun cemalini müşahede edip inanan ve "*iyi işler yapanları"* bizzat kendileri için amaçlanan ve Allah'ın isimlerinden sadır olup âlemin ıslahına taalluk eden işleri yapanları *"bozgunculuk yapanlarla"* bir tutmayız. Tabiat arzında kendi nefisleriyle, sıfatlarıyla, hayvani, vahşi ve şeytani fiilleriyle hareket eden perdelenmişlerle eşit saymayız. *"Veya Allah'dan korkanları…gibi mi sayacağız?"* kendi sıfatlarından arınanları "*yoldan çıkanlar"* amelleri itibariyle nefsani ve şeytani örtülere bürünenler gibi mi sayacağız? *"Ayetlerini düşünsünler…diye…"* nefis makamında bulundukları sürece nazari akıl ile ayetleri üzerinde düşünüp kendi sıfatlarından sıyrılarak Onun sıfatlarına tabi olsunlar ve *"öğüt alsınlar…"* tecerrüt esnasında ilk ahit halinden ve fıtri tevhidden " *aklı olanlar"* yaratılış kabuğundan arınmış mücerret hakikât sahipleri öğüt alsınlar diye indirdik.

Bundan sonra yüce Allah, Hz. Süleyman'ın telvinini, sebatini tekid ve istikametini ve temkinini güçlendirmek maksadıyla sınanmasını zikrediyor. *"Süleyman ne güzel bir kuldu!"* çünkü istidadı insan türüne özgü kemale elverişliydi. Bu da Nübüvvet makamıdır. "*Doğrusu o, daima Allah'a yönelirdi."* Tecerrüt etmek suretiyle bana dönerdi. *"Akşama doğru kendisine…sunulurdu."* Kalbin nefse meyletmesi ve nefsin karanlıklarının, mala meyil ve cismani varlıklara yönelik sevginin, onları güzel görme duygusunun istilası neticesinde ruh güneşinin cismani ufukta batması vakti yaklaştığında ona takdim edilirdi. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Nefsanî arzulara… sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı."* (Al-i İmran, 14) Çünkü tabii lezzetlerden ve süfli olgulardan ibaret dünyevi süslere ve maddi arzulara meyletmek, nefsin ulvi cihetten yüz çevirmesini, kalbin de İlahi huzurdan perdelenmesini gerektirir. *"üç ayağının üzerine durup bir ayağını tırnağının üzerine diken çalımlı ve safkan koşu atları…"* ona sunulurdu. Kendisine sunulan bu atların cazibesine kapılır, tutkulu bir arzuyla onları severdi. Dedi ki: *"Gerçekten ben mal sevgisini…istedim."* Mala yönelerek onu sevdim. "*Rabbimi anmak"* tan alıkondum. Çünkü malı sevdim. Oysa benim gibi birisine Rabbiyle meşgul olması, O'nu zikretmesi ve sevmesi yaraşır. Ben mal sevgisini Rabbimin zikri ve sevgisiyle değiştirdim. Ve Rabbimden bir an için gafil oldum. "*Nihayet güneş battı."* Ruh güneşi nefis perdelerinin gerisinde kayboldu. *"Onları tekrar bana getirin…bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı."* Kılıcını atların arka ayaklarına sürtmeye başladı. Bazısının diz kirişini kesiyor, bazısını da boğazlıyordu. Ki hevasına taptığı nefis putlarını kırsın, onların heybet ve güçlerini ezsin, kendisiyle Hakk'ın arasına giren perdeleri kaldırsın. Bu, tecerrüt ve terk suretinde Rabbinden bağışlanma dilemesi ve O'na yönelmesiydi.

34- And olsun biz Süleyman'ı imtihan ettik. Tahtının üstüne bir ceset bırakıverdik, sonra o, yine eski haline döndü.

*35- Süleyman: **Rabbiğfir liy ve heb li mülken la yembeğıy liehadin min ba'di inneke entel Vehhab.** / Rabbim! Beni mağfiret et; bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir mülk ver. Şüphesiz sen, daima bağışta bulunan "Vehhab"sın, dedi.*

“And olsun biz Süleyman’ı imtihan ettik.” Başka bir sefer, yukarıda sözü edilen telvinden çok daha şiddetli, çok daha ağır olan bir sınavdan daha geçirdik. Tahtının üzerine bir ceset bırakılmasıydı bu imtihan. Bu ifadenin tefsiri ile ilgili olarak üç ayrı görüş ileri sürülmüştür:

Birincisi: Süleyman’ın (a.s) bir oğlu oldu. Şeytanlar, onun da babası gibi kendilerini emri altına almasından korktukları için onu öldürmeyi tasarladılar. Süleyman (a.s) şeytanların bu niyetini öğrendi. Bunun üzerine oğlunu bir bulutta büyütmeye başladı. Ancak bir gün oğlunun cansız bedeni tahtının üzerine atılıverdi. Süleyman (a.s), Rabbine tevekkül etmemekle hata yaptığını anladı.

İkincisi: Süleyman (a.s) bir gün şöyle dedi: “Yetmiş kadınla cima edeceğim, her biri Allah yolunda cihat edecek bir atlı doğursun.” Bunu söylerken “**inşallah**” demedi. Ve yetmiş kadınla cima etti. Ancak içlerinde sadece bir tanesi hamile kaldı, o da bir ayağı yarık bir çocuk doğurdu. Bu iki tefsire göre, Süleyman’ın (a.s) imtihanı çocuk sevgisiyle ilgiliydi. Süleyman’ın nefsi zuhur etmiş, çocuğa meylederek, onu korumaya, terbiye etmeye ve vehim ve hayal şeytanlarından muhafaza etmeye şiddetli bir ihtimam göstermiş, onu ameli akıl bulutunda büyütmeye, akli hikmetle beslemeye başlamıştı. Bu hususta akla ve makule dayanmış, kemal derecesiyle ailesini sağlamlaştırmaya girişmişti. İşini Allah’a bırakmamış, O’na tevekkül etmemişti. Yüce Allah da onu çocuğun ölümüyle sınamıştı. Böylece Süleyman (a.s) başkasını şiddetle sevmesi ve ailesinin galebesiyle hata işlediğini anlamıştı. Ya da teklif ve temenniyle nefsinin zuhur etmesi, tahmin ve zannın galip gelmesi, adet ve fiile dayanarak bahşetmeyi temenni etmekten perdelenmesi, kendi tedbirine güvenerek takdiri göz ardı etmesi, nefsin sıfatlarının galip gelmesi yüzünden Hakk’ın emrinden gafil olması nedeniyle yüce Allah onu, kendi içinde tasavvur ettiği ve planladığı maksadından çok uzak, sakat bir çocukla imtihan etti. O da nefsin zuhur ettiğinin farkına varınca hemen Hakk’a dönüp pişman oldu ve bağışlanma dileyerek, kusurundan dolayı mazur görülmesini isteyerek telvini giderdi.

Üçüncüsü: Süleyman (a.s), denizin ortasındaki adalardan birinde bulunan Saydun şehrine saldırdı. Şehrin kralını öldürdü. Kral, şan şöhret sahibi biriydi. Kralın Cerade adlı kızını da esir aldı. Kız çok

güzeldi. Kız Müslüman olduktan sonra onu kendine eş olarak aldı ve kızı sevdi. Bu arada kız babasının öldürülmesinden dolayı çok üzülüyordu. Bunun üzerine Süleyman (a.s), şeytanlara emrederek kızın babasının bir suretini yapmalarını istedi. Kız bu surete babasının elbiselerine benzer elbiseler giydirdi. Sabah akşam çocuklarıyla birlikte bu suretin yanına gidiyor ve tıpkı kralın hakimiyeti zamanında olduğu gibi ona secde ediyordu. Asaf, Süleyman'a (a.s) bunu haber verdi. Süleyman (a.s) sureti kırıp kızı da cezalandırdı.

Sonra tek başına çöle çıktı. Yere kül serperek üzerine oturup Allah'a tevbe edip yakardı. Süleyman'ın çocuğunu doğuran (ümmü veled) bir cariyesi vardı. Adı Emine idi. Süleyman (a.s) taharet almak veya eşleriyle cima etmek üzere çıktığı zaman mührünü onun yanına bırakırdı. Süleyman'ın (a.s) mülkü mühründeydi. . Bir gün mührü yine onun yanına bırakıp çıktı. Arkasından denizlerde etkin olan Sahr isimli şeytan Süleyman'ın kılığına girerek cariyenin yanına geldi ve: Ey Emine! Mührümü ver, dedi. Mührü parmağına taktı. Sonra Süleyman'ın tahtına oturdu. Süleyman'ın da görünümü değişmişti. Bu yüzden, Emine isimli cariye Süleyman'ı tanımadı ve kovdu. Bu olay üzerine Süleyman (a.s) işlediği hatadan dolayı bütün bunların başına geldiğini anladı. Kapı kapı dolarak dilenmeye başladı. Ben Süleyman'ım, dediği vakit, üzerine toprak serpip sövüyorlardı. Sonra balıkçıların yanına gidip onlara hizmet etmeye başladı. Onların yanında kırk gün hizmet etti. Sonra şeytan uçarken mührü denize düşürdü, onu bir balık yuttu. O balığı da Süleyman yakaladı. Karnını yararken mührü gördü ve parmağına taktı. Hemen secdeye kapandı. Mülkü tekrar kendisine verildi. Bir kayayı oyup Sahr'ı içine koydu ve denizin dibine attı.

Eğer bu hikâye, gerçeğe uygunluğuyla sahih ise, bu demektir ki Süleyman'ın (a.s) telvini çok şiddetliydi. Bu yüzden Yunus (a.s) ve Adem (a.s) gibi ağır bir imtihana tabi tutuldu. Hikâye, Yahudi hekimlerin ve ileri gelen bilginlerin uydurmalarından biridir. bu da, hikayelerle ilgili diğer temsilleri gibi uydurmadır. İysal, Salaman gibi temsiller ve teviller gibi. Yine de hikâyenin sahih mi uydurma mı olduğunu en iyi Allah bilir.

Hikâyenin teviline gelince:

Süleyman, heyulani denizin ortasında bir ada olan bedenin Saydun şehrine saldırdı ve bu şehrin kralı, şan şöhret sahibi ve azgınlıkta ün salmış nefs-i emmareyi Allah yolunda cihat ederek öldürdü. Kralın Cerade isimli kızını esir aldı. Kız çekirge gibi uçan tahayyül gücüydü. Cisim ve eşya ağaçlarının tümünü, suretlerini maddelerinden ayırmak suretiyle soyuyordu. Bağları ve ekleri nedeniyle elleriyle bağlı ve hüzünlüydü. Süslenmesi ve nefsini koruması, ayrıca tahayyül aracılığıyla elde ettiği idrakleri itibariyle insanların en güzellerinden biriydi. Süleyman'ın etkisiyle Müslüman olmuştu. Yani akla boyun eğmişti. Vehim dininden dönmüştü. Böylece artık düşünen bir güce dönüşmüştü. Bu yüzden Süleyman onu kendine seçti. Kemali ona bağlı olduğu için de onu sevdi. Onun babası için üzülmesi, tabiatı gereği nefse meyletmesi ve hazlarının artık elinden kaçmış olmasından dolayı üzülmesi anlamındadır. Süleyman'ın şeytana (cine) onun için babasının bir suretini yapmasını emretmesi, onun da babasının giysilerine benzer giysileri bu surete giydirmesi, Sülayman'ın telvininin menşeine, nefse meyletmekle, kemaline kanmakla ve zamanı gelmeden nefsin hazlarıyla meşgul olmakla sınanmasına işarettir. Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Hidayetten sonra dalalete düşmekten Allah'a sığınırız." Şeytanın Süleyman'a itaat etmesi, nefsin, ilk kuvvetinde ve hevadan kaynaklanan hayatında olmasa da, ilk heyetine geri döndürülmesi hususunda vehmi kuvvetin onun emrine verilmesi anlamındadır. Çünkü perdeler içinde korunmakta ve inayete mazhar olmaktadır. Cerade'nin ve çocuklarının, krallığında gelenek olduğu gibi ona secde etmeleri, fikir gücünün ve sair bedensel kuvvetlerin nefse boyun eğerek, gözeterek, hizmet ederek ve ilk cahiliyede olduğu gibi hazların ona ulaşmasını temin ederek kulluk etmesi anlamındadır.

Asaf'ın bunları Süleyman'a (a.s) haber vermesi ise, aklın, ölümünün yaklaşması sırasında kalbin dikkâtini telvine çekmesine işarettir. Suretin kırılması ve kadının cezalandırılması da, kalbin pişmanlık duyması ve halinden dolayı tevbe edip o halden uzaklaşarak Allah'a yalvarması, riyazet aracılığıyla nefsi kırması demektir. Tek başına çöle çıkması ise, kuvvetlerinin sükut etmesi sırasında bedenden soyutlanması anlamındadır. Külden döşek ve bu döşek üzerinde oturması da, bedensel alaka devam etmekle birlikte mizacın değişmesi ve

karışımların kül haline gelmesi anlamındadır. Emine adı verilen ümmü veled (çocuk anası cariye) ise, nefsani kuvvetlerden ibaret çocukların anası konumundaki beden tabiatıdır. Tabii işlerle uğraşırken, halvete girmek, eşiyle beraber olmak gibi bedensel zorunluluklarla ilgilenirken mührünü onun yanına bırakır. O bu mührü koruyacak güvenilirliğe (emine) sahiptir. Hakimiyetinin mühürde olması, manevi ve şekli kemalinin bedene bağlı olduğunun ifadesidir. Cariyenin yanına gelip mührü ondan alan şeytan, süfli heyuli denizin hakimi arz unsuru tabiatıdır. Süfli cihete meylettiği ve tıpkı bir taş gibi ağır olduğu için kaya (sahr) olarak isimlendirilmiştir. Bu şeytanın mührü takması, onu nefsine katmak suretiyle ona bürünmesi anlamındadır. Süleyman'ın tahtının üzerinde oturması, yüce Allah'ın, onun bedenini ölü olarak oturduğu yere, saltanatının tahtının üzerine atması demektir. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Tahtının üstüne bir ceset bıraktık.*" … Süleyman'ın eski heyetinden farklı şekilde değişmesi, bedenin ayrılmasından sonra, cismani heyetlerin ve heyulani eserlerin, nefsani sıfatlardan artakalarak onun üzerinde kalmasına, fıtri nuranilikten ve asli heyetten farklılaşmasına işarettir. Mührü istemek üzere Emine'ye gelmesi, bedene meyli, bedeni sevmesi, ona özlem duyması anlamındadır. Emine'nin onu tanımayıp kovması ise, mizaç ortadan kaybolduğu için artık bedensel tabiatın hayatı kabul edememesi anlamına gelir. İhtiyaçlarını dilenmek üzere kapı kapı dolaşması, hazlara, bedensel lezzetlere meyli, nefsani heyetlerin varlığından dolayı onlara iştiyakla kapılması demektir. İnsanların onun yüzüne toprak serpmeleri ve sövmeleri ise, bu haz ve lezzetlerden yoksun kalması, bu şehvetleri tatmin edecek sebepleri yitirmesi anlamındadır. balıkçıların yanına gidip onlara hizmet etmesi, nutfeyle bağlantılı rahim karargâhına meyletmesi anlamına gelir. Kırk gün balıkçıların hizmetinde kalması, Rasulullah'ın (s.a.v) şu kutsi hadiste işaret ettiği yüce Allah'ın şu sözüne işarettir: "Adem'in çamurunu kırk gün boyunca kendi ellerimle yoğurdum." Şeytan'ın uçması, unsuri tabiatın terkibe doğru hareket etmesi anlamındadır. Mührü denize düşürmesi, bedensel terkibin heyulani denizde dağılmasına işarettir. Balığın bu mührü yutması, rahmin, nutfeden ibaret olan bedensel maddeyi çekmesi anlamındadır. Balığın Süleyman'ın eline geçmesi; rahimde ona taalluk etmesi, ondan

beslenmek suretiyle rahmi istila etmesi ve onda tasarrufta bulunması demektir. Balığın karnını yarıp mührü alması ve onu parmağına takması, rahmin açılıp bedenin ondan çıkarak ona bürünmesi anlamına gelir. Secdeye kapanması ve mülkünün geri gelmesi ise, bununla kemalini elde etmiş olmasına, Allah'ın emrine uyup Onda fena bulmasına işarettir. Sahr'ı (kayayı) bir kayanın (sahrın) içine koyup denize atması, arz tabiatını kendi haline bırakması, cismin içinde mahpus, damgalanmış ve ağırlıktan ayrılmaz halde kalması, bedensel tabiatın varlığı esnasında heyulani denizde süfli cihete meyli demektir. Orada bırakması da, bir daha Emine'yi istila etmesinin ve mührü ondan almasının en azından bir süreye kadar mümkün olmaması anlamına gelir.

"*Yine o eski haline döndü.*" Bu gelişmelerden sonra tecrit ve tezkiye ile Allah'a döndü ve "*Rabbim! Beni mağfiret et…dedi.*" taalluklarımın günahlarını, nurumu örten, saflığımı bulandıran karanlık heyetlerimi nurunla bağışla, ört. "*Bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver.*" Sırf istidadıma özgü, hüviyetimin gerektirdiği ve bana özgü olduğu için de kimsenin ulaşamayacağı bir kemal ver. Bu, onun ulaşabileceği son noktaydı. *"Şüphesiz sen, daima bağışta bulunansın."* Bütün istidatları bağışlarsın, senden istenen bütün kemalleri bahşedersin. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"O size istediğiniz her şeyden verdi."* (İbrahim, 34)

36.37.38- Bunun üzerine biz de, istediği yere onun emriyle kolayca giden rüzgârı, bina kuran ve dalgıçlık yapan şeytanları, demir halkalarla bağlı diğer yaratıkları onun emrine verdik.

39- «İşte bu bizim bağışımızdır. İster ver, ister (elinde) tut; hesapsızdır» dedik.

40- Doğrusu onun, bizim katımızda büyük bir değeri ve güzel bir yeri vardır.

"Onun emrine verdik." heva rüzgârını onun emrine verdik. Bu rüzgâr *"onun emriyle kolayca giderdi."* yumuşak, itaatkar ve boyun eğmiş olarak emrini yerine getirirdi. İstila ile, başkaldırmak ile sarsıcı bir şekilde esmezdi. Onun kastettiği ve irade ettiği *"yere"* giderdi. *"Şeytanları…"* nefsani kuvvetlerden Batını cinleri *"bina kuran"* hendese ile ölçülü bir

şekilde bina yapan, ameli hüküm binalarını inşa eden, adil kanunların kaidelerini atan, *"dalgıçlık yapan"* heyulani kutsi âlemler denizlerine dalan ve onlardan külli ve cüzi anlamları, ameli ve nazari hikmetleri çıkaran şeytanları ve *"diğer yaratıkları"* nefsani ve tabii kuvvetlerden diğerlerini onun emrine verdik. "*demir halkalarla bağlı"* şeri kayıtlar halkalarına, akli riyazet zincirlerine bağlı diğer kuvvetleri, işçilerden, çalışmak üzere emre musahhar kılınmış zahiri insanları, fasıkları ve günahkârları zincirlere vurulmuş olarak onun hizmetine verdik. "*İşte bu bizim bağışımızdır."* sırf bizim bağışımızdır. " *İster ver, ister tut…"* yani düğümü çözmede ve düğümü bağlamada, vermede ve vermemede, özellikle eksiksiz kemal ve sırf bağış esnasında iradeni ve ihtiyarını serbest bırak. Yani fena sonrası beka halinde bahşedilmiş varlığa kavuştuğun zaman istediğin gibi hareket et. "*Hesapsızdır."* senden hesap sorulmayacaktır. Çünkü sen bizimle kaimsin, bizim ihtiyarımızla ihtiyar etmektesin, bizim zatımız ve sıfatımızla tahakkuk etmişsin. "*Doğrusu onun, bizim katımızda büyük bir değeri ve güzel bir yeri vardır."* ayetinin anlamı da budur.

41- (Rasûlüm!) Kulumuz Eyyub'u da an. O, Rabbine: Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve eziyet verdi, diye seslenmişti.

42- Ayağını yere vur! İşte yıkanacak ve içilecek soğuk bir su (dedik).

43- Bizden bir rahmet ve olgun akıl sahipleri için de bir ibret olmak üzere ona hem ailesini hem de onlarla beraber bir mislini bağışladık.

"Kulumuz Eyyub'u da an." Bizim onu bir imtihana tabi tutuşumuzu zikret. Çünkü onun nefsi malının çokluğunu ileri sürüp kendini beğenmişlik telviniyle zuhur etmişti. Ya da zuhur eden nefis kâfirine karşı müdahane yapmıştı. Riyazet ve mücahedeyle nefsini beslemeyi terk etmişti. Bunun nedeni de tabiat kuvvetleri sürüsü onun bir yanında bulunuyordu. Yahut bu imtihana tabi tutuluşunun nedeni, istikameti esnasında nazari akıl ve kutsi nefis mazlumuna yardım etmemesiydi. Bütün bu ihtimaller zahiri tefsirlerde yer alan farklı rivayetlere göre belirginleşmiştir. Ancak bu rivayetleri bir noktada birleştirmek mümkündür. Eyyub (a.s) kötürüm hastalığına yakalanmıştı. Bedenine tabiat kuvvetleri kurtları düşmüştü. İyice zayıflamış ve beden döşeğine düşmüştü. Öyle ki sağlam yerleri kalbi ve dili kalmıştı. Yani asli fıtratı ve istidadı sağlam kalmıştı. O güne kadar edindiği kemalattan bir şey

kalmamıştı. "*O, Rabbine…seslenmişti.*" İstidadın derinliklerinde bulunan zorda kalmışlık ve muhtaçlık lisanıyla şöyle seslendi: "*Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve eziyet verdi.*" yani vehmi vesveseyle istila etti. Bundan dolayı bu hastalıkla ve kötü ahlaktan ve perdelenmişlikten kaynaklanan bu eziyetle karşılaştım.

"Ayağını yere vur." sadr olarak isimlendirilen Ameli aklın beden arzına bakan tarafında yer alan kuvvetinle beden arzına vur, ameli ve nazari hikmetten ibaret iki pınar fışkırsın. *"İşte yıkanacak…bir su."* Nefisleri temizleyen, tabiat kirlerinden arındıran, rezillik hastalıklarından beri ameli hikmet pınarı. *"soğuk…bir su"* hoş kokulu ve esenlik veren *"içilecek"* nazari hikmet pınarı. Yani yakin için faydalı, cehalet ve kötürümlük hastalıklarının yayılmasını önleyen ilim... Onunla yıkanır ve içersen, Allah'ın izniyle dışın da için de hastalıklardan kurtulur. Sağlığına ve eski gücüne kavuşursun.

" *… Ona… ailesini… bağışladık."* Rivayete göre Eyyub'un (a.s) yedi oğlu ve yedi kızı vardı. Eyyub'un (a.s) tabi tutulduğu bu imtihanda ev üzerlerine çöktü ve öldüler. Sonra uğradığı eziyet giderilirken, kemalat malları ona iade edilirken Allah onları diriltti. Bu, telvin ve bedensel tabiatın istilası sırasında ölen ruhani ve nefsani kuvvetlere işarettir. Ya da en büyük telvine ulaşma ve bedenin harap olması düzeyinde helak olmalarına yönelik bir işarettir. Kurtların kalbi ve fıtri istidat dili dışındaki tüm bedenini yemesi esnasındaki helak oluşa işaret etmiş de olabilir. Böylece pişmanlığı, sıhhat ve güç haline dönüşü, hastalık ve kötürümlüğün yukarıda sözü edilen pınarların suyundan içip yıkanması suretiyle giderilmesiyle yeniden dirilmiş oldular. "*Hem de onlarla beraber bir mislini bağışladık.*" Faziletli melekeler, övgüye değer ahlak ve güzel sıfatlar edinmesi suretiyle onların bir mislini daha bağışladık. Böylece nefsani tabii kuvvetler de ikinci dirilişte, fani bedensel kuvvetleri meydana gelişinde ruhani kuvvetlere dönüştüler. *"Bizden bir rahmet olmak üzere…"* istidadının istediği kemalatı verdik. *"bir ibret"* bir hatırlatma olmak üzere *"olgun akıl sahipleri için"* cismani madde kabuklarından sıyrılmış yalın hakikâtlerin sahiplerine bir uyarı olmak üzere bahşettik. Ki onlar kalbin duymasıyla anlarlar. Böylece onun haline bakıp kendi halleri açısından ibret alırlar. Fıtratlarında bulunan bilgileri hatırlarlar.

44- Eline bir demet sap al da onunla vur, yeminini böyle yerine getir. Gerçekten biz Eyyub'u sabırlı (bir kul) bulmuştuk. O, ne iyi kuldu! Daima Allah'a yönelirdi.

"Eline bir demet sap al…" Bazı rivayetlere göre, Eyyub (a.s) hastalığı sırasında, iyileştiğinde karısına yüz değnek vuracağına dair yemin etmişti. Ancak yemin etmesinin sebebi hakkında ihtilaf vardır. Bazıları, ihtiyacı için bir yere gittiğinde gecikmişti de bu yüzden Eyyub böyle yemin etmişti. Bazılarına göre, şeytan, kendisine secde etmesi durumunda yok olan mallarının geri geleceğini telkin etmişti. Bazılarına göre, Kadın, Eyyub'un (a.s) sağlam iken sevdiği iki zülfünü iki ekmek karşılığında sattığı için Eyyub Nebiy bu şekilde yemin etmişti. Kimine göre de kadın Eyyub'dan şarap içmesini istemişti. Bütün bu rivayetler, nefsin zuhur etmesi sırasında ağırdan almak, itaat etmekte yüksünmek veya vehim şeytanına itaat etmek, hazların temennisinde ona uymak ve kalbin beden mezarından kalkarken bağlandığı şeyleri, faydalı ilimlerden ve faziletli amellerden oluşan olgulara teşvik eden heyetlerden arınmayı, miktarı az ve basit hazları değiştirmeyi terk etmek suretiyle telvine kapılmasına işaret etmektedirler. Yahut nefsin hazlarını celb etmek, heva şarabını içmek yahut aklı muhalif şeylere meyletmek suretiyle telvine düşmesine işaret etmektedir. Eyyub'un (a.s) yemini, nefse muhalefet etmeyi, onu riyazetle yormayı, acı veren cehdlerle edeplendirmeyi adamasına işarettir. Yahut istidadında olan tecride, riyazetle arınmaya, nefsi ahlakla ve adapla terbiye etme, ilk ahit ve fıtri misak hükmü gereğince acı verecek şekilde nefse muhalefet etme azimetine yönelik sevgisine işaret etmektedir. Bir demet sap alıp onunla karısına vurması, ruhsata, kolaylık ve hoşgörü yolunun izlenmesinin gerekliliğine işarettir. Yani huyları değiştirirken orta yolu tutmaya, riyazette ve nefse muhalefette itidalli davranmaya işarettir. Bunun nedeni de istidadın saflığı, nefsin şerefi, cevherinin asaletidir. Bu yüzden onunla muamele ederken aşırı gitmemek, altından kalkılmaz zor kararlar vermemek gerekir. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hafif, hoşgörülü ve kolay dinle gönderildim."

“Yeminini böylece yerine getir.” külli terbiyeyi terk etmek, kemal talebinde kararlılıkta eksik kalmak ve fıtri adağa vefasızlık etmek suretiyle yeminin bozmamış olursun. *“Biz Eyyub’u sabırlı bulmuştuk.”* İmtihan esnasında ve kemal talebi sürecinde sabırlı bulmuştuk. Bu yüzden ona merhamet ettik. Her talep eden sabretmez çünkü. “ (*O), ne iyi kuldu.”* Arınmak, silinmek ve fena bulmak suretiyle Allah’a dönmenin çabası içindeydi.

45- (Ey Muhammed!), Kuvvetli ve basiretli kullarımız İbrahim, İshak ve Ya'kub'u da an.

46- Biz onları özellikle ahiret yurdunu düşünen ihlâslı kimseler kıldık.

47- Doğrusu onlar bizim katımızda seçkin iyi (hayırlı) kimselerdendir.

48- İsmail'i, Elyesa'yı, Zülkifl'i de an. Hepsi de iyilerdendir.

49- İşte bu, bir hatırlatmadır. Doğrusu Allah'a karşı gelmekten sakınanlara güzel bir gelecek vardır.

50- Kapıları yalnızca kendilerine açılmış Adn cennetleri vardır.

51- Onlar koltuklara yaslanıp kurularak orada birçok meyveler ve içecekler isterler.

52- Yanlarında, eşlerinden başkasına bakmayan, kendilerine yaşıt güzeller vardır.

53- İşte, hesap günü için size vaat olunan şeyler bunlardır.

54- Şüphesiz bu, bizim verdiğimiz rızıktır. Ona bitmek ve tükenmek yoktur.

“Kullarımızı…an.” İnayet ehli has kullarımızı an. Onlar *“Kuvvetli ve basiretli”* idiler. Yani amel ve ilim sahibiydiler. Çünkü amel el ile, ilim ise göz ve bakmak ile ilgilidir. (ayette eyd ve ebsar geçiyor). Yani onlar ameli ve nazari kemalat sahibiydiler. “*Biz onları…ihlaslı kimseler kıldık.”* Nefsi sıfatları şaibesinden ve benlik bulanıklığından arındırdık. Gerçek sevgiyle bize has olmalarını sağladık. Bizden başkasının onlarda bir payı yoktur. Arız sevgiyle başkasına eğilim göstermezler, ne kendilerine ne de başkasına. Çünkü bulanmamış sırf onlara özgü bir hasletleri vardır. Bu da *“ahiret yurdunu düşünen…”* kimseler olmalarıdır. Baki ve

yurdu ve asli karargâhı sürekli düşünürler. Yani biz onları kendi rızamıza özgü kıldık, çünkü onlar kutsi âlemi düşünüyorlardı, pislik kaynağından yüz çeviriyorlardı, bizim nurlarımıza yönelmişlerdi. Dünyaya, dünyanın zulmetine asla iltifat etmezlerdi. "*Doğrusu onlar bizim katımızda…"* teklik huzurunda seçtiğimiz "*kimselerdendir."* Çünkü biz onlar gibilere yakınız. Onlar "*hayırlı / iyiler..."* şer, mümkünlük, yokluk ve sonradan olmalık şaibelerinden beri kimselerdir.

"*İşte bu, bir hatırlatmadır."* Yani, bu, geçmişlerden özel inayete mazhar olmuş Allah ehline özgü zikrin bir bölümüdür. *"Doğrusu Allah'a karşı gelmekten sakınanlara.."* yakınlık ve ikrama mazhara olma sergilerine ulaşanların dışında, kendi nefislerinin sıfatlarından arınıp müşahede ile ruh cennetinde ona nazar edenlere *"güzel bir gelecek vardır."* kalp makamında sıfat cennetinde güzel bir akıbet vardır. *"Adn cennetleri vardır."* ebedi, kalıcı cennetler vardır onlar için. *"Kendilerine açılmış"*tır, kapıları tecellilerle. Oraya, ahlaki fazilet ve kemalat yollarından girerler. *"Onlar koltuklara yaslanıp kurularak orada…"* makam koltuklarına yaslanırlar. " *birçok meyveler… isterler."* Lezzetli keşiflerden isterler. *"ve içecekler…"* vasıflara özgü muhabbetten içecekler isterler. *"Yanlarında, eşlerinden başkasına bakmayan…"* kutsi eşler ve onlarla aynı mertebede bulunan feleki ve insi nefisler vardır. *"kendilerine yaşıt."* Kendileriyle aynı mertebede olan güzeller vardır. *"Hesap günü için…"* İlahi sıfatlardan karşılık alacağınız vakit. Beşeri sıfatlarınızdan fena bulmanız oranında İlahi sıfatlardan size karşılıklar verilecektir. *"Ona bitmek ve tükenmek yoktur."* çünkü maddi değildir. Bu yüzden kesintiye uğramaz.

55- Bu böyle; ama azgınlara kötü bir gelecek vardır.

56- Onlar cehenneme girecekler. Orası ne kötü bir kalma yeridir.

57- İşte bu; kaynar su ve irindir. Onu tatsınlar.

58- Buna benzer daha türlü türlü başkaları da vardır.

59- (İnkârcıların liderlerine:) İşte bu sizinle beraber cehenneme girecek topluluktur (denildiğinde, liderler:) Onlar "merhaba" rahat yüzü görmesin (derler). Onlar mutlaka ateşe gireceklerdir.

60- (Liderlere uyanlar ise:) Hayır, asıl siz "merhaba" rahat yüzü görmeyin! Onu bize siz sundunuz! Ne kötü bir yerdir! derler.

61- Yine onlar: Rabbimiz! Bunu bizim önümüze kim getirdiyse onun ateşteki azabını iki kat artır! derler.

62- (İnkârcılar) derler ki: Kendilerini dünyada iken kötülerden saydığımız kimseleri burada niçin görmüyoruz?

63- Alaya aldığımız onlar değil miydi? Yoksa (buradalar da) onları gözden mi kaçırdık?

64- İşte bu, cehennem ehlinin tartışması, şüphesiz bir gerçektir.

"*Bu…"* , cennetin ve cennet ehlinin vasfına ilişkin bir bölümdür. *"Ama…"* , nefsin sıfatlarıyla, bu sıfatları izhar etmekle sınırlarını aşan, Hakk'ın yüceliği ve büyüklüğüyle didişen, üstünlük taslayan ve kibirlenen azgınlar için *"Kötü bir gelecek vardır."* amellerin sonuçlarından ibaret tabiat cehennemine ve heyulani karanlık ateşlerine gireceklerdir. *"Onlar…gireceklerdir."* Lezzetleri yitirip acılar bulmak suretiyle bu cehenneme gireceklerdir. "*İşte bu; kaynar su…onu tatsınlar."* heva ve cehalet kaynar suyudur. *"irindir…"* zulmani heyetler ve cismani tortular irinidir. *"Buna benzer…"* rezil olma ve "*başkaları da vardır."* azap vardır. bu türden başka azaplar da çekeceklerdir. Ya da aynı türden başka acılar da, alçaklık ve yoksunluk içinde türlü azaplar göreceklerdir.

"İşte bu…topluluktur…" size tabi olan, size benzeyen kötü tabiatlara, karakterlere sahip türlü rezillikler işleyenler kimselerdir. "S*izinle beraber…girecek…"* tir. Sizinle beraber maddi lezzetlere ve aşağılayıcı durumlara girecek kimselerdir. Tağutlar, azgınlar şöyle derler: "*Onlar rahat yüzü görmesinler…"* azapları çok şiddetli, büyük bir darlık ve sıkıntı içinde oldukları için. Ayrıca görünümleri alabildiğine çirkin, birbirlerine dair haberler ürkütücü olduğu için birbirlerinden kaçarlar. " *..Derler…"* tabi olanlar "*hayır, asıl siz rahat yüzü görmeyin!"* azabınız kat kat ve kötü karakterleriniz kökleşmiş olacağı için asıl siz rahat yüzü görmeyeceksiniz. "*Onu bize siz sundunuz!"* bizi saptırdınız, bu tür kötü ameller işlemeye bizi teşvik ettiniz. Bu karşılıklı konuşmalar sözlü olarak gerçekleşebileceği gibi hal diliyle de gerçekleşebilir. Onlarla alay eden adamlar ise tevhid ehli yoksullar, muhakkik baldırı çıplaklardır. Dünya hayatında kötüler onlara düşmanlık ederlerdi. Çünkü Allah'tan başkasına yöneltme amaçlı saptırmalarına karşı çıkarlardı.

Maksatlarına aykırı hareket ederlerdi. Onların geleneklerini ve isteklerini reddederlerdi. Bilakis "*gözden kaçırdı…"lar.* Bedensel örtülerle, tabii olgularla soyut hakikâtlerinden ve kutsi zatlarından perdelendikleri için onları göremiyorlardı. Çünkü genel adetlerle ve cahili yollarla onların yollarından ve hayat tarzlarından da perdelenmişlerdi. Bu yorum, ayetin orijinalinde yer alan "em=yoksa" edatının münkati (önceki hükümden kopuk) olması durumunda geçerlidir. Cehennem ehlinin belirtilen tarzda tartışıp atışmaları haktır, gerçektir, çünkü onlar zıtlar âleminde ve inat mahallindedirler. Muhtelif tabiat kayıtlarıyla, değişik kuvvetlerin, birbiriyle didişen hevaların, birbiriyle çekişen eğilimlerin eliyle bağlanmış esirlerdirler.

65- (Rasûlum!) De ki: Ben sadece bir uyarıcıyım. "O" Allah'dan başka bir ilah yoktur. Tek ve Kahhar olan O'dur.

66- Semavat'ın, arz'ın ve ikisi arasında bulunanların Rabbi (olan Allah) "Aziz"dir, çok bağışlayıcı, merhametli "Rahiym"dir.

67-68- De ki: Bu büyük bir haberdir. Ama siz ondan yüz çeviriyorsunuz.

69- Onlar orada tartışırken benim mele-i a'lâ hakkında hiçbir bilgim yoktu.

70- Ben ancak apaçık bir uyarıcı olduğum için bana vahyolunuyor.

71- Rabbin meleklere demişti ki: Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım.

72- Onu tamamlayıp, içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın!

73- Bütün melekler toptan secde ettiler.

74- Yalnız İblis secde etmedi. O büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu.

75- Allah: Ey İblis! İki elimle yarattığıma secde etmekten seni men eden nedir? Böbürlendin mi, yoksa yücelerden misin? dedi.

76- İblis: Ben ondan hayırlıyım! Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın, dedi.

"Ben sadece bir uyarıcıyım." Sizi kendime çağırmıyorum. Sizi doğru yola iletecek, hidayete ulaştıracak bir gücüm de yoktur. Çünkü ben nefsimden ve gücümden fena bulmuşum. Allah ile ve sıfatlarıyla inzar etmek, uyarmakla kaimim. "*Başka bir ilah yoktur…"* varlıkta başka tanrı yoktur, "*tek olan Allah'tan başka…"* zatıyla tek olan "*Kahhar"* kendisinden başka her şeyi vahdaniyetinde yok etmek suretiyle kahreden Allah'tan başka ilah yoktur. "*Rabbi"* dir. Allah her şeyin Rabbidir. Her şeyi birliğinin huzurunda, isimlerinden (esmalarından) biriyle terbiye eder. "*üstündür…"* perdelenmişe gücüyle galip gelir. Celalinin örtüleri altında ona, kendisini perdelediği şeyle azap eder. Çünkü, intikam alan kahharın huzurunda rububiyet feyzini ve perdelenmiş kimsenin azap satvetini hakkeder. "*çok bağışlayıcıdır."* Fıtratının nuru içinde kalanları, bu yüzden içinde nurani bir koku kaldığı için mağfiret nurunu kabul etmeye yatkın kimseleri cemalinin tecellileri nurlarıyla nefsin karanlıklarını örter.

"*De ki: Bu…"* zati ve sıfati tevhid olarak sizi kendisiyle uyardığım bu şey *"büyük bir haberdir. Ama siz ondan yüz çeviriyorsunuz."* Sonra Rasulullah'ın (s.a.v) Nebiyliğinin doğruluğunun kanıtı olarak mele-i ala'daki tartışmadan, cehennemliklerin çekişmelerinden haberdar oluşu gösteriliyor. Bu arada cehennemliklerin çekişmesi "*şüphesiz bir gerçektir."* denilirken, mele-i ala'daki tartışma için de *"onlar orada tartışırken…"* deniliyor. Çünkü, cehennemliklerin tartışması hakikidir ve hiçbir zaman uzlaşmayla son bulmaz.

Ama mele-i ala'daki tartışma, meleklerin Adem'in (a.s) kendi kemallerinden üstün olan kemalini bilmemelerinden kaynaklanan arızi bir tartışmadır ve meleklerin *"Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur."* (Bakara, 32) demeleri üzerine de uzlaşmayla sonuçlanmıştır.

"*Ben size, muhakkak semâvat ve arzda görülmeyenleri (oralardaki sırları) bilirim… dememiş miydim?"* ayetine gelince, Bakara suresi kapsamında bu kıssayı tevil ederken onu da ele aldık. Meleklerin Adem'e (a.s) secde etmeleri ise, ona saygı sunmaları, emrine girmeleri, boyun eğmeleri anlamındadır. Çünkü kendi kemallerinden üstün olan Adem'in (a.s) kemali onlar açısından açığa çıkmıştı. Buna karşılık İblis'in Adem'e secde etmeye yanaşmaması, büyüklenmesi ise, vehim

şeytanının Adem'e boyun eğmemesi, emrine girmemesi anlamındadır. Bunun nedeni de İblis'in madde tabiatına sahip olarak Adem'in (a.s) hakikâtine karşı perdelenmiş olmasıdır. Bu yüzden yüce Allah onun hakkında "*Kâfirlerden oldu.*" buyuruyor. "*İki elimle yarattığım…*" onu cemal ve celal, kahır ve lütuf gibi bütün mütekabil sıfatlarımla yarattım. Ki onlar da kahır ve muhabbet sıfatlarımın kapsamına girerler. Böyle olmasının nedeni, İlahi cem esnasında birlik huzurunda hasıl olmayı gerçekleştirmesidir. Ama mele-i ala'nın hali bundan farklıdır. Çünkü onlardan kahır sıfatıyla yaratılan lütfa, lütuf sıfatıyla yaratılan da kahra güç yetiremez.

"Böbürlendin mi?" büyüklenme ve üstünlük taslama duygusu mu sana arız oldu? "*Yoksa*" ondan üstün olanlardan mısın? Bu perdelenmiş şu cevabı veriyor: Ben asıl itibariyle ondan üstünüm, daha hayırlıyım. Bu cevabı vermesinin nedeni de, Adem'in beşeriyetine muttali olmasına karşın soyut hakikâtine muttali olmamasıdır. Hiç kuşkusuz, melun İblis'in yaratıldığı ateş kökenli hayvani ruh, yoğun bedensel maddeden daha hayırlıdır. Ama İlahi cem ve ruhani lütuftan perdelenmiş olması İblis melununu büyüklük taslamaya yöneltmiş, neticede kıyas yaparak insanlara secde etme hususunda Allah'a isyan etmiştir.

77.78- Allah: Çık oradan (cennetten)! Sen artık kovulmuş birisin, ceza gününe kadar lânetim senin üzerindedir! buyurdu.

79- İblis: Ey Rabbim! O halde tekrar diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver, dedi.

80.81- Allah: Haydi, sen bilinen güne kadar mühlet verilenlerdensin, buyurdu.

82.83- İblis: Senin mutlak kudretine and olsun ki, onlardan ihlâsa erdirilmiş kulların bir yana, hepsini mutlaka azdıracağım, dedi.

84.85- Doğrusu-ki ben hep doğruyu söylerim- mutlaka sen ve sana uyanların hepsiyle cehennemi dolduracağım! buyurdu.

Racim (kovulmuş) ve lain (lanetlenmiş); tabii örtülere bulanmak ve heyulani varlıklarla perdelenmek suretiyle pis maddelerden münezzeh kutsi huzurdan uzaklaştırılmış kimse demektir. Bu yüzden lanetin vakti din gününe kadar olmak şeklinde tespit edilmiş, lanetin son sınırı din

günü olarak belirlenmiştir. Çünkü diriliş ve ceza vakti, ruhun bedenden ve bedensel maddelerden arınması zamanıdır. Bu gerçekleştiği zaman, İblis'in insan üzerinde tasallutu kalmaz. İblis'e belirlenen bu vakitte boyun eğilir, emrine girilir. Bu zamanın sonu büyük kıyamettir. Artık o zaman İblis melun olmaz. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Benim şeytanım benim huzurumda Müslüman oldu". İnsanları yoldan çıkarması için şeytana süre vermek ve lanet, bu vaktin girmesiyle son bulur. Ama yüce Allah'ın kendine has kıldığı, nefsani tortulardan, beşeri ve benlik perdelerinden kurtardığı, fıtratlarını yaratılış zulmetine bulanmaktan arındırdığı inayet ehli olan kimselere gelince, şeytanın onları yoldan çıkarması bırakın sonda, başta dahi mümkün değildir. Orada İblis'in Müslüman olup boyun eğmesiyle birlikte lanet hali ortadan kalksa da onun cehennemlik oluşu durumu ortadan kalkmaz, çünkü heyulani tabiatı ve cismani maddesi ondan ayrılmaz. Kesinlikle arınmaz. Ama vesvese ve ilka yoluyla akıl semasına ve ruhani ufka ulaşsa da, nefis cennetinde yoldan çıkarmak şeklinde Adem'le temasa geçse de bu makamdan da kovulur. *"Çık oradan! Sen artık kovulmuş birisin."* Ayrıca, İblis'in insanları yoldan çıkarıp saptıracağını söylerken Allah'ın izzetine yemin etmesinin sebebi, onun celal perdeleriyle ve büyüklük örtüleriyle böbürlenmesidir. Çünkü İblis nurlar bulutunda kaybolup bunları idrak etmekten alıkonmuştu. Buna karşılık yüce Allah da cehennemi onunla ve ona tabi olanlarla dolduracağını buyururken değişmez zorunlu Hak oluşu üzerine yemin ediyor. Çünkü bu böbürlenme onlardan, onlar da cehennemden ebediyen ayrılmazlar ve bu değişmez, başkalaşmaz hal üzerinde sonsuza kadar kalırlar. Zatiyle arınmış olanın arınmışlığı ve tabiatıyla taalluk edenin taalluk edişi zatların, aynların ve hakikâtlerin ezelden gerektirdiği olgular olup arızi değildirler ve ebediyen böyle kalırlar.

86- (Rasûlum!) De ki: Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum. Ve ben olduğundan başka türlü görünenlerden de değilim.

87- Bu Kur'an, ancak âlemler için bir öğüttür.

88- Onun verdiği haberin doğruluğunu bir zaman sonra çok iyi öğreneceksiniz.

"De ki: Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum." Bunda benim kişisel bir amacım yoktur. Çünkü Hak ile tahakkuk etmiş kâmil kimsenin sözleri bizzat kastedilirler, herhangi bir amaçla malul değildirler. *"Ve ben olduğundan başka türlü görünenlerden de değilim."* Üzerlerine kemalleri giydiren, nefisleri ve nefislerinin sıfatlarıyla kendilerini izhar eden ve Allah'ın kemalatının kendi nefislerinde olduğunu iddia eden yapmacık davranışlarda bulunan kimselerden değilim. Bilakis, ben nefsimden ve sıfatlarından fena buldum. Bu yüzden o sözleri benim lisanımla söyleyen Allah'dır. *"Onun verdiği haberin doğruluğunu bir zaman sonra çok iyi öğreneceksiniz."* Küçük kıyamet veya büyük kıyamet koptuğu zaman öğreneceksiniz, çünkü onun tevili o sırada ortaya çıkacaktır.

ZÜMER SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Bu Kitab'ın tafsile indirilmesidir, izzet "Azîz" ve hikmet sahibi "Hakiym" Allah tarafındandır.

2- (Rasûlüm!) Muhakkak ki Kitab'ı sana hakk olarak indirdik. O halde sen de dini "O" Allah'a has kılarak (ihlâs ile) kulluk et.

3- Dikkât edin, hâlis dîn yalnız Allah'ındır. O'nu bırakıp kendilerine birtakım dostlar "veliler" edinenler: Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler. Muhakkak Allah, ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve kâfir kimseyi hidayete iletmez.

4- Eğer Allah bir evlât edinmek isteseydi, elbette yarattıklarından dilediğini seçerdi. O, Subhan'dır. O, Tek ve Kahhâr olan Allah'dır.

Bu, Furkani akıl kitabının gaipler gaybından sana izhar edilmesi suretiyle *"indirilmesidir."* "*Allah tarafından…"* birlik huzurundan. "*İzzet…sahibi"* gaybının gaybında celal örtüleriyle perdelenmiştir. "*Hikmet sahibidir."* Orada gizli olan, ama indirmeler mertebelerinde ortaya çıkan hikmetlerin sahibidir. *"Hakk olarak…"* Hakk'ın gizli olmasından sonra sende zuhur etmesi şeklinde onu sana indirdik. "*O halde sen de…Allah'a kulluk et."* Sana zatıyla tecelli edip de mahlukatından tek bir kimse kalmadığı zaman, zati kulluğu sırf O'na özgü kıl. "*Has kılarak…"* sadece O'na yönelik gerçekleştirerek "*dini…"* sırf O'nun için kılarak, başkalık ve ikilik şaibelerinden arındırarak O'na kulluk et. Yani, zatı ile O'nu müşahede etmek suretiyle O'na ibadet et. Sıfatlarının tecellilerini O'nun ayniyle mütalaa et. Kelamını O'nunla oku. O takdirde seyrin Allah'ın seyri, dinin Allah'ın dini, fıtratın da Allah'ın zatı olur.

"Dikkât et, halis din yalnız Allah'ındır." Başkalık ve benlik şaibelerinden arınmış din yalnız Allah'ındır. Senin değildir din, çünkü sen külli olarak O'nda fena bulmuşsun. Senin zatın, sıfatın olmadığı gibi

din de senin değildir. Aksi takdirde din hakiki anlamda halis olmaz ve de Allah için olmaz. "*…Edinenler…*" çoklukla vahdetten perdelenen, yaklaşmak için sevgiyle başkasını veli edinen, onu Allah'a ulaşmak için vesile kılan kimselere gelince "*Allah…aralarında hüküm verecektir.*" Kulluk sundukları varlıklar kendileriyle birlikte haşredildikleri zaman, sıfatları, sözleri ve fiilleri itibariyle ihtilaf ettikleri şeyler hususunda aralarında hükmünü verecektir. Onlardan her biri dost edindiği abid ve mabudu ikrar edecektir. Batıl ehli kimse diğer batıl ehli olanlarla birlikte cehenneme girecektir. Hak ehli olan kimse de diğer hak ehli kimselerle birlikte cennete girecektir. Her biri kendisine hakim olan vasfıyla, yanında durduğu şeyle ve perdelendiği hususla cezalandırılacaktır. Her birinin vasfı ve yanında durduğu şey farklı olacaktır. *"Muhakkak Allah….hidayete iletmez."* kurtuluşa, nur âlemine, sıfat ve zat tecellilerine iletmez "*yalancı ve kâfir kimseyi"* . Çünkü bu kimse Allah'tan uzaktır, rezillikler karanlığıyla perdelenmiştir. Nefsin sıfatlarından dolayı nurdan uzaklaşmıştır. Artık hidayeti kabul etmesine imkân yoktur. "*O yüce "Subhan"dır…"* eşten, benzerden münezzehtir. Çocuk edinmekten beridir. Çünkü birlik zatının vazgeçilmez özelliğidir. O birliğiyle başkasını kahreder. Varlıkta benzerlik yok iken vacibu'l vücudlukta olur mu hiç?

5- Allah, "semavat'ı" gökleri ve "arz'ı" yeri Hakk ile yarattı. Geceyi gündüzün üzerine örtüyor, gündüzü de gecenin üzerine sarıyor. Güneşi ve ayı emri altına almıştır. Her biri belli bir süreye kadar akıp gider. Uyanık olun! O, Azîz'dir, ve çok bağışlayan "Gaffar"dır.

6- Allah sizi bir tek nefisten (Âdem'den) yarattı, sonra ondan da eşini yarattı. Sizin için hayvanlardan sekiz eş meydana getirdi. Sizi de annelerinizin karınlarında üç katlı karanlık içinde çeşitli safhalardan geçirerek yaratıyor. İşte bu yaratıcı, Rabbiniz Allah'dır. Mülk O'nundur. İlah yoktur, O'ndan başka... Öyleyken nasıl oluyor da (Hakk'dan O'na kulluktan) çevriliyorsunuz?

"Allah, semavat'ı ve arz'ı Hakk ile yarattı." Semavat ve arz mazharlarında zuhur etmek, onların suretleriyle perdelenmek, tümünü kudreti ve fiiliyle çekip çevirmek suretiyle yarattı. *"Güneşi ve ayı emri altına almıştır."* Hakimiyeti ve malikiyeti ile onları emrine amade kılmıştır. O'ndan başkasının zatı, sıfatı ve fiili yoktur. Bu da O'nun birliğinin, vahdaniyetinin delilidir. "*Agah ol (uyanık ol)! O, azizdir."* Güçlüdür ki her şeyi kahrının satvetiyle kahreder. Çok bağışlayan *"Gaffar"dır."* Zatının ve sıfatlarının nuruyla onları örter. Böylece O'nunla

birlikte başkası diye bir şey kalmaz. Yarattıklarının suretleriyle perdelendiği için yarattıkları açısından erişilmez üstündür. "*Gaffar'dır"* dilediği kimsenin varlığının günahlarını ve sıfatlarını örter ve onun üzerine sıfatları ve zatıyla tecelli eder.

"Allah sizi bir tek nefisten yarattı." Bundan maksat hakiki Adem'dir. Yani konuşan (akıl sahibi) külli nefistir. Cüzi nefisten ondan doğmuşlardır. *"Sonra ondan da eşini yarattı."* Hayvani nefsi ondan var etti. *"Sizin için…meydana getirdi."* Onların suretlerini levhi mahfuzdan sizin için indirdi. Varlık âleminde bulunan her şey gayb âleminden indirilmiştir. "*Çeşitli safhalardan geçirerek yaratıyor."* Yaratılış sürecini aşamalarından geçirerek sizi yaratıyor. *"Üç katlı karanlık içinde…"* cismani tabiattan, nebati nefisten ve hayvani nefisten oluşan üç karanlık içinde çevirerek sizi yaratıyor. *"İşte bu…"* sizin suretlerinizin, şekillerinizin yaratıcısı, biçim vericisidir. O kudretiyle tasarruf eder, melekutu ile emrine alır, hakimiyetiyle boyun eğdirir. İsimleri ve sıfatlarıyla vahdetten kesret çıkarır. Takdir edip hükme bağladığını fiilleriyle indirir. O, bütün sıfatlarıyla mevsuf zattır ve isimleriyle size Rablık eder. "*Mülk Onundur."* Mülk üzerinde fiilleriyle tasarrufta bulunur. "*İlah yoktur O'ndan başka…"* Varlıkta tek var O'dur. O'ndandır." *Öyleyken nasıl oluyor da çevriliyorsunuz?"* başkası "ilah" diye bir şey olmadığı halde nasıl oluyor da O'na kulluk etmeyi bırakıp başkasına kulluk etmeye yöneliyorsunuz?

7- Eğer inkâr ederseniz, şüphesiz Allah, size muhtaç değildir. Bununla beraber O, kullarının küfrüne razı olmaz. Eğer şükrederseniz sizden bunu kabul eder. Hiçbir günahkâr diğerinin günahını çekmez. Nihayet, hepinizin dönüşü gidişi, Rabbinizedir. Yaptıklarınızı O size haber verir. Çünkü O, kalplerde olan her şeyi hakkıyla bilendir.

8- İnsanın başına bir sıkıntı gelince, Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah kendisinden ona bir nimet verince, önceden yalvarmış olduğunu unutur. Allah'ın yolundan saptırmak için O'na eşler koşar. (Ey Muhammed!) De ki: Küfrünle biraz eğlenedur; çünkü sen, muhakkak cehennem ehlindensin!

9- Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden, ahiretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkârcı gibi) midir? (Rasûlum!) De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür.

"Eğer inkâr ederseniz…" ve kendi sıfatlarınız ve zatlarınızla perdelenirseniz, şüphesiz Allah'ın zuhuru ve kemali itibariyle sizin zatlarınıza ve sıfatlarınıza ihtiyacı yoktur. Çünkü sizin zatlarınız ve sıfatlarınız özleri itibariyle fanidirler. Bırakın Allah'ın onlara muhtaç olmasını, Allah olmadan bir şey değildirler. Allah ise zatı ile ve zatı için zahirdir. Hakikâtiyle batındır. Ayniyle kemalinden dolayı müşahede edilir. "*O, kullarının… razı olmaz…"* perdelenmelerine razı olmaz. Çünkü perdelenme onların helak olmalarının, malik adlı meleğin ve zebanilerin tutsağı olmalarının sebebidir. Kullar, O'nun nurunu kabul etmedikleri sürece Allah'ın rızası onlara taalluk etmez, dolayısıyla cennete giremezler. "*Eğer şükrederseniz…"* onun nimetlerini görürseniz, Onun feyzini kabul edecek istidada sahip olmak için onları O'na itaat etme hususunda kullanırsanız, sizin şükrünüzden razı olur ve onlarla sıfatlanmanız için sıfatlarıyla size tecelli eder. Böylece rıza makamına ulaşır, cennete girersiniz. Küfrün sorumluluğu sadece size aittir. Şükrün semeresi ise tamamen sizin lehinizedir. Şimdi bu perdelenmiş nankör kâfir mi daha üstündür?

"*Yoksa…ibadet eden"* mi? Nefis makamında ve nefsin zulmetinin vakitlerinde itaat eden mi? " *secde ederek…"* fiillerini ve sıfatlarını yok ederek secde eden kimse mi? " *kıyamda durarak…"* nefsin sıfatları ve fiilleriyle zuhur etmesi esnasında itaat ve boyun eğme şeklinde kıyam eden kimse mi? " *…Çekinen…"* azabından "*ahiretten. Ve…dileyen…"* rahmeti uman kimse… çünkü nefis makamındaki salik korku ve ümitten hali olmaz.

10- De ki (söyle!): Ey inanan (iman eden) kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yeryüzü (arzı) geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir.

11- De ki (söyle!): "Dini Allah'a has kılarak…

12- Bana Müslümanların ilki olmam emrolundu".

13- De ki (Söyle!): "Rabbime karşı gelirsem, büyük günün azabından korkarım".

14.15- De ki (Söyle!): "Allah'a dinimde ihlas ile ancak O'na ibadet (kulluk) ederim.. De.. Siz de O'ndan başkasına tapın!" De ki (Söyle!): Gerçekten hüsrana uğrayanlar hem kendilerini hem de ailelerini ziyana sokanlardır. Dikkat edin! Bu apaçık hüsrandır."

16- Onların üstlerinde de altlarında da ateşten (öyle) tabakalar vardır.

"De ki!: Ey…kullarım!" inayet ehlinden olup bana has kılınmış "*inanan"* lar! Ameli imanla inanan kimseler! "*Rabbinize karşı gelmekten sakının."* Kendi sıfatlarınızı silip yok etmek suretiyle sakının. *"İyilik yapanlara…"* yani İlahi sıfatlarla sıfatlanıp müşahede üzre O'na ibadet edenlere "*bu dünyada…iyilik vardır"* ahirette iyilik vardır ki künhüne varmak mümkün değildir. Bu da baki vechin, kerim cemalin müşahedesidir. "*Allah'ın yarattığı yeryüzü (arzı) geniştir."* Allah'a has kılınmış mutmain nefis geniştir. Çünkü mutmain nefis Allah'a boyun eğer, Onun nurunu kabul eder. Onunla itminan bulur. Bu yüzden yakini inancıyla geniştir ki hiçbir şeyle kayıtlanmaz. Geleneğin, alışkanlığın ya da Hak'dan başka bir şeyin dar alanında kalmaz.

"Yalnız sabredenlere… ödenecektir." Kendi sıfatlarında ve fillerinde fena bulma hususunda Allah'la beraberlikte ve O'nda seyirde sabredenlere, nefsin geniş menzillerinde yakin ile seyirlerinde sabredenlere *"mükâfatları…"* sıfat cennetlerinden oluşan ödülleri "*hesapsız"* ödenecektir. Çünkü nefis makamında amellere göre verilen mükâfat, nefis cennetinde ameller esas alınan bir ölçüyle belirlenir. Ayrıca sonludur, çünkü eserler kapsamına girer, dolayısıyla maddelerle sınırlıdır.

Ama ahlaka ve hallere göre verilen mükâfat sonsuzdur, çünkü kalp cennetinde ve kutsi âlemde sıfat tecellileri kapsamına girer, dolayısıyla maddelerden arınmıştır. "*Dini Allah'a has kılarak…"* başkasına yönelmişlikten, nefisle seyirden uzak bir şekilde dini O'na has kılarak "*Bana… olmam emrolundu."* Müslümanların öncüsü, ilki olmam emrolundu. "*Müslümanların…"* Allah'ta fena bulmak suretiyle özlerini Allah'a teslim edenlerin ilki, ilk safta yer alan öncüleri, önderleri olarak Allah ile seyreden, nefisten ve sıfatlarından fena bulan olmam emrolundu. " *Rabbime karşı gelirsem…korkarım."* ihlası terk etmek ve başkasına bakmak suretiyle isyan edersem "*büyük günün azabından…"* perdelenmekten, yoksunluktan ve uzaklıktan korkarım. " *De ki: Allah'a…"* ibadet ederek sırf Ona kul olup ona has olurum. " *Dinimde ihlas ile"* benlik ve ikilik şaibelerinden arınmış dinim ile sırf Allah'a (ibadet) kulluk ederim.

"*De ki: Gerçekten hüsrana uğrayanlar…"* hakikâten hüsrana uğrayanlar, hüsranda eksiksiz noktaya varanlar, başkasının yanında durup Hak'tan perdelenen kâfir kimselerdir. "*Hem kendilerini, hem de ailelerini ziyana sokanlardır."* Nefislerini helak edip ailelerini zayi edenlerdir. Aileleri "ehilleri", kutsi cevherler olup onlarla aynı cinsten olurlar ve ruhani âleminde kendileriyle uyumlu olurlar. Ama heyulani karanlıklarla perdelendikleri için onları kaybederler. "*Bilesiniz ki, bu…hüsrandır."* gerçek, zahir ve apaçık hüsran budur. *"Onların üstlerinde ateşten tabakalar, altlarında da öyle tabakalar vardır."* Çünkü heyulani maddelere bulaşmışlardır, zulmani tabiat kuyusunun dibine yerleşmişlerdir. Üstlerinde tabiatlardan mertebeler, altlarında da başka mertebeler vardır. Onlar bu mertebelerin karanlıklarında bocalayıp dururlar.

17.18- Tâğut'a kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjde vardır. (Ey Muhammed!) Dinleyip de sözün en güzeline uyan kullarımı müjdele. İşte Allah'ın doğru yola ilettiği hidayete erdirdiği kimseler onlardır. Gerçek akıl sahipleri de onlardır.

19- (Rasûlum!) Hakkında azap hükmü gerçekleşmiş kimseyi ve ateşte olanı sen mi kurtaracaksın!

20- Fakat Rablerinden sakınanlara, üst üste yapılmış, altlarından ırmaklar akan köşkler vardır. Bu, Allah'ın verdiği sözdür. Allah, verdiği sözden caymaz.

21- Görmedin mi? Allah gökten bir su indirdi, onu yerdeki kaynaklara yerleştirdi, sonra onunla türlü türlü renklerde ekinler yetiştiriyor. Sonra onlar kurur da sapsarı olduklarını görürsün. Sonra da onu kuru bir kırıntı yapar. Şüphesiz, bunlarda akıl sahipleri için bir öğüt vardır.

"…Kaçınanlar…" Allah'tan başkasına kulluk etmekten kaçınıp *"Allah'a yönelenlere…"* yalın tevhitle Allah'a yönelenlere "*müjde vardır."* kavuşma müjdesi vardır onlara. "*Kullarımı müjdele…"* özel inayetime mazhar olmuş, söz "*dinleyip"* hak söz ve başka türlü söz içinde azimet, ruhsat, vacip ve mendup olan şeyleri dinleyerek *"sözün en güzeline uyan"* ruhsatlar yerine azimetlere, mendup yerine vaciplere ve her hususta başkasına değil sadece Hak söze uyan kullarımı müjdele. *"İşte Allah'ın doğru yola ilettiği kimseler onlardır."* Allah, fıtratlarındaki hidayet nuruyla onları kendisine iletmiştir. "*Gerçek akıl sahipleri de onlardır."* onlar arınmış öz akıllarıyla sözleri ayırt ederler ve başkasını değil sadece hakiki anlamları algılarlar.

"*Hakkında azap hükmü gerçekleşmiş kimseyi…"* Onların işleri üzerinde tasarruf yetkisine sahipsin de hakkında bedbahtlık hükmü verilmiş olanları sen mi kurtaracaksın? Yani bunların kurtulmalarına kesinlikle imkân yoktur. "*Fakat…sakınanlar…"* fakat fiillerinden, sıfatlarından ve zatlarından sakınıp tevhid ehlinden arınma ve tefrit çabası içinde olan kimselere gelince, onlar için "*üst üste yapılmış…köşkler vardır."* yani üst üste makamlar ve haller vardır. Örneğin, fiillerin fena bulmasıyla gerçekleşen tevekkül makamının üstünde sıfatların fena bulmasıyla gerçekleşen rıza makamı, onun da üstünde zatta fena bulma makamı vardır. "*Altlarından"* keşif ilimleri "*ırmaklar"* ı akar.

"Allah sema'dan…indirdi." Ruh semasından "*bir su"* ilim suyunu indirdi. "*Onu… kaynaklara yerleştirdi."* Nefis arzlarında ve istidatlara göre hikmet kaynaklarına yerleştirdi. "*Sonra onunla…yetiştiriyor."* Amel ve ahlak ekinlerini yetiştiriyor. "*Türlü türlü"* kuvvetlerin ve azaların farklılığına göre türlü amel ve ahlak ekinlerini yetiştiriyor. "*Sonra onlar kurur…"* tecelli nurlarıyla köklerinden koparlar. "*Sapsarı olduklarını görürsün…"* kuvvet, nefis ve kalp gibi kökleri fena buldukları için çürüyüp dağıldıklarını görürsün. *"Sonra da onu kuru bir kırıntı yapar."* Ortadan kaldırır, kırılıp dökülmesini sağlar. Yüce Allah'ın sıfatları tecelli edince, o, kırılıp dökülür. Çünkü İlahi sıfatlar onda yerleşip istikrar kazanır. Hiç kuşkusuz *"bunlarda…"* benlik kabuğundan sıyrılmış öz hakikâtlerin *"sahibleri için bir öğüt vardır."*

22- Allah kimin gönlünü İslâm'a açmışsa o, Rabbinden bir nûr üzerinde değil midir? Allah'ı anmak hususunda kalpleri katılaşmış olanlara yazıklar olsun! İşte bunlar apaçık bir sapıklık içindedirler.

23- Allah sözün en güzelini, birbiriyle uyumlu ve bıkılmadan tekrar tekrar okunan Bir Kitab olarak indirdi. Rablerinden korkanların, bu Kitab'ın etkisinden tüyleri ürperir, derken hem bedenleri ve hem de gönülleri Allah'ın zikrine ısınıp yumuşar. İşte bu Kitab, Allah'ın, dilediğini kendisiyle doğru yola ilettiği hidayet rehberidir. Allah, kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren olmaz.

24- Kıyamet gününde yüzünü azabın şiddetinden korumaya çalışan kimse (kendini ondan emin kılan gibi) midir? Zalimlere «Kazandığınızı tadın!» denilir.

25- Onlardan öncekiler (Nebiyleri, Rasulleri) yalanladılar da farkına varmadıkları bir yerden onlara azap çattı.

26- Bu suretle Allah, dünya hayatında onlara rezilliği tattırdı. Ahiret azabı daha büyüktür. Keşke bunu bilselerdi!

27- And olsun ki biz, öğüt alsınlar diye, bu Kur'an'da insanlara her türlü misali verdik.

28- Korunsunlar diye, pürüzsüz Arapca bir Kur'an indirdik.

29- Allah, çekişip duran birçok ortakların sahip olduğu bir adam (köle) ile yalnız bir kişiye bağlı olan bir adamı misal olarak verir. Bu ikisi eşit midir? Hamd Allah'a mahsustur. Fakat onların çoğu bilmezler.

"*Allah kimin gönlünü İslâm'a açmışsa"* Allah, fena sonrası beka halinde nuruyla kimin gönlünü İslam'a açmışsa, Hakkani bahşedilmiş varlıkla kalbini temizlemişse, böylece kalbi, birine karşı öbürüyle perdelenmeksizin Hakk'ı ve halkı kapsayacak hale gelmişse, tafsili vahdetin aynında, tevhidi de kesret aynında müşahede edecek hale gelmişse…kuşkusuz İslam, Allah'ta fena bulmaktır, özü O'na teslim etmektir. Yani, fena halinde iken özünü Allah'a teslim ettiği için, Allah tarafından beka halinde göğsü "sadr'ı" açılan kimse "*Rabbinden bir nur üzerinde"* dir. Rabbini görür. *"Yazıklar olsun…"* gönülleri taş kesilen "*kalpleri"* katılaşıp kabule yanaşmayan *"Allah'ı anmak*" hususunda kaskatı kesilen kimselere yazıklar olsun. Çünkü bunlar bedensel lezzetlere karşı şiddetli bir meyle sahiptirler ve kutsi kemallerden de şiddetle yüz çevirirler. "*İşte bunlar apaçık bir sapıklık içindedirler."* Hak yoldan sapmışlardır. *"Birbiriyle uyumlu…"* hak ve doğru oluşta birbirine benzeyen, *"bıkılmadan tekrar okunan."* bir kitap olarak indirdi. Çünkü onu kalp makamında fena öncesinde ve sonrasında sana indirmiştir. Böylece Hak ve halk itibariyle tekrarlanmış oluyor. Bazen Hak okuyor onu, bazen de halk okuyor onu. "*Bu kitabın etkisinden tüyleri ürperir."* Allah'ı bilen alimlerden oluşan haşyet ehlinin tüyleri ürperir. Çünkü, kalbe varit olan ve eserleri bedene yansıyan nurani heyetlerden etkilenirler. *"Derken hem bedenleri ve hem de gönülleri…ısınıp yumuşar."* Bedenlerindeki organları boyun eğerek, sükunete ererek, mutmain olarak yumuşar, "*Allah'ın zikri"* ne ısınır, huzur bulur. "*İşte bu Kitab…hidayet rehberidir."* Yakini nurlarla hidayete iletir. İnayetine mazhar olanlardan" *dilediğini kendisiyle doğru yola iletir."*

"*Allah kimi saptırırsa…"* Allah kimi nurundan perdelerse, artık o, Allah'ın sözünü anlayamaz, anlamını göremez. *"Artık ona yol gösteren olmaz…yüzünü azabın şiddetinden korumaya çalışan kimse…"* çünkü yüz bedendeki organların en şereflisidir. Ayrıca bedenin diğer organları

o sırada birtakım heyetlerle bağlanmış olurlar ki, bu şekilde bağlı iken onları sakınmak gibi bir imkân bulamaz, böyle bir hazırlığı olamaz. Bu organlar zincirlere bağlı olurlar, bu yüzden savunma için onları hareket ettirme fırsatı olmaz. Böyle bir kimse azaba uğramayacağından emin olan kimse gibi olur mu? "*Misal olarak…*" tevhid ve şirkin misalı olarak *"çekişip duran birçok ortakların sahip olduğu bir adam"* ı verir. Bu ortaklar da kötü ahlaklıdırlar ve hiçbir hususta birbirleriyle uzlaşmazlar. Biri adamı bir ihtiyaç için şu tarafa yönlendirirken, bir başkası ona engel olur. Ya da biri adamı bir tarafa çekerken, bir başkası tam aksi bir tarafa çekmektedir. Böylece birbirleriyle çekişmekte, didişmektedirler. İşte bu, nefsin birbiriyle çekişip duran sıfatlarının istilasına uğrayan kimsenin halidir. Çünkü bu kimse değişiklikler, çelişkiler barındıran kesretle perdelenmiştir. Bu yüzden parçalanmışlık aynında tek ilgisi dağınıklıktır, kalbi türlü ve zıt arzuların cazibesine kapılmıştır. *"Yalnız bir kişiye bağlı olan bir adamı"* misal verir. Bu kimse onu sadece bir cihete yönlendirir.

Bu da muvahhidin misalidir ki, Rabbine yönelişte bütün sırları, duyguları kendisiyle uyumludur. Cem aynında bir tek ilgisi ve bir tek maksadı vardır. Zihni derli toplu, kalbi uysal, hayatı ve hali dingindir.

30- Muhakkak sen de meyyitsin, onlar da meyyitler…

31- Sonra muhakkak, siz de kıyamet günü, Rabbinizin huzurunda davalaşacaksınız.

32- Allah'a karşı yalan uyduran, kendisine gelen gerçeği (Kur'an'ı) yalan sayandan daha zalim kimdir? Kâfirlerin yeri cehennemde değil mi?

33- Doğruyu getiren ve onu tasdik edenler var ya, işte kötülükten sakınanlar onlardır.

34- Onlar için Rableri yanında diledikleri her şey vardır. İşte bu, iyilik edenlerin mükâfatıdır.

35- Böylece Allah, onların geçmişte yaptıkları en kötü hareketleri bile örtecek ve yaptıklarının en güzeline denk olarak mükâfatlarını verecektir.

36- Allah kuluna kâfi değil midir? Seni O'ndan başkalarıyla korkutuyorlar. Allah, kimi saptırırsa artık onun yolunu doğrultacak biri yoktur.

37- Allah kime de hidayet ederse, artık onu saptıracak yoktur. Allah, mutlak güç sahibi "Azîz" ve intikam alıcı "Zuntikam" değil midir?

38- And olsun ki onlara: Semavat'ı ve arz'ı kim yarattı? diye sorsan, elbette «Allah'dır» derler. De ki: Öyleyse bana söyler misiniz? Allah bana bir zarar vermek isterse, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, O'nun verdiği zararı giderebilir mi? Yahut Allah, bana bir rahmet dilerse, onlar O'nun bu rahmetini önleyebilirler mi? De ki: Bana Allah yeter. Tevekkül edenler, ancak O'na güvenip dayanırlar.

39- De ki: Ey kavmim! Siz bulunduğunuz mekan üzere amel edin (çalışın), ben de amilim (çalışanım)…

40- Kendisini rezil edecek azap kime gelecek, kime sürekli azap inecek, yakında bileceksiniz!

41- (Rasûlüm)! Şüphesiz biz bu Kitab'ı sana, insanlar için hakk olarak indirdik. Artık kim doğru yolu seçerse kendi lehinedir; kim de saparsa ancak kendi aleyhine sapmış olur. Sen onların üzerinde vekil değilsin.

42- Allah, ölenin ölüm zamanı gelince, ölmeyenin de uykusunda iken canlarını alır da ölümüne hükmettiği canı alır, ötekini muayyen bir vakte kadar bırakır. Şüphe yok ki, bunda iyi düşünecek bir kavim için ibretler vardır.

43- Yoksa onlar Allah'tan başkasını şefaatçiler mi edindiler? De ki: Onlar hiçbir şeye güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi (şefaatçi edineceksiniz)?

44- De ki: Bütün şefâat Allah'ındır. Semavat'ın (göklerin) ve arz'ın (yerin) mülkü O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz.

45- Allah, Tek olarak (tevhid edilerek) anıldığı zaman, ahirete iman etmeyenlerin içlerine sıkıntı basar. Amma Allah'dan başkası anıldığı zaman hemen yüzleri güler.

46- De ki: Ey semavat'ı (gökleri) ve arz'ı (yeri) fıtratlarına uygun yaratan, gaybı (gizliyi) de aşikârı da bilen Allah'ım! Kullarının arasında, ayrılığa düştükleri şeyin hükmünü ancak sen vereceksin.

47- Eğer arz'da (yerde) ne varsa hepsi ve onunla birlikte bir misli daha o zulmedenlerin olsaydı, kıyamet gününde azabın fenalığından (kurtulmak için) elbette bunları fedâ ederlerdi. Halbuki (o gün) onlar için, Allah tarafından, hiç hesaba katmadıkları şeyler ortaya çıkmıştır.

48- Onların kazandıkları kötülükler (o gün) açığa çıkmış, alaya aldıkları şey, kendilerini sarmıştır.

49- İnsana bir zarar dokunduğu zaman bize yalvarır. Sonra, kendisine tarafımızdan bir nimet verdiğimiz vakit, «Bu bana ancak bilgimden dolayı verilmiştir» der. Hayır o, bir imtihandır, fakat çokları bilmezler.

50- Bunu onlardan öncekiler de söylemişti; ama kazandıkları şeyler onlara fayda vermedi.

51- Bunun için yaptıkları kötülüklerin vebali onları yakaladı. Bunlardan da zulmedenlerin işledikleri kötülükler, başlarına gelecektir. Bu hususta Allah'ı âciz bırakamazlar.

52- Bilmiyorlar mı ki Allah, rızkı dilediğine bol bol verir, dilediğinden de kısar. Muhakkak bunda iman eden bir kavim için ibretler vardır.

"Muhakkak sen öleceksin, onlar da ölecekler." Bu ayetin anlamı : "Allah'ın vechi (zatı) hariç, her şey helak olacaktır" şeklindedir. Yani, her şey Allah'ta fena bulacaktır. Onlar senin müşaheden içinde helak olacaklar, zatlarıyla yok olacaklardır. *"Sonra şüphesiz, siz de kıyamet günü…"* büyük kıyamet gününde "*Rabbinizin huzurunda davalaşacaksınız."* Hakikât ve yol olarak farklı olduğunuz için. Çünkü onlar nefis ve sıfatlarıyla perdelenmiş, nefisle yol almışlardır. Nefsin şehvetlerini ve lezzetlerini talep etmişlerdir. Ama sen daima Hak ile olmuş, onunla yol almış ve Hakk'ın vechini ve rızasını talep etmişsin. "*Böylece Allah, onların geçmişte yaptıkları en kötü hareketleri bile örtecek…"* nefislerinin sıfatlarını ve rezilliklerinin heyetlerini örtüp silecektir. *"Ve yaptıklarının en güzeline denk olarak mükâfatlarını verecektir."* Sıfatlarının tecellileri ve cemalinin cennetleriyle onları ödüllendirecektir. Yüzünün nuruyla onların varlıklarının karanlığını silecektir.

"Allah kuluna kafi değil midir?" fiiller tevhidinde, bütün kuvvetlerin ve kudretlerin kaynağı Rabbine tevekkül eden kuluna kâfi değil midir? *"Seni O'ndan başkasıyla korkutuyorlar."* Bunun nedeni, kesretten dolayı Allah'dan perdelenmiş olmalarıdır. Böylece tesir ve kudreti ondan başkasına nispet etmektedirler. Bizzat ölü olup kuvvetleri ve güçleri olmayan şeylere. Şu halde sen, Rabbinin seni onların şerrinden korumaya daha layıksın. *"Allah kime saptırırsa…"* Allah kimi kendisinden perdelerse *"artık onun yolunu doğrultacak biri yoktur."* Çünkü hiç kimse Allah'ın verdiği hükmü sorgulayamaz, yargısını geri çeviremez.

"De ki: Bütün şefaat Allah'ındır." Çünkü şefaat Allah'ın, şefaat edilen kimseye razı oluşuna, yani onu şefaati kabul etmeye hazırlamasına, şefaat edecek kimseyi de şefaat gücüne sahip kılmasına ve en kutsi feyziyle hazırlamasına bağlıdır. Dolayısıyla şefaati kabul etme ve şefaat olarak tesirde bulunma Allah'dandır. Mülk mutlak olarak O'nundur ve daima dönüş O'nadır.

"Hiç hesaba katmadıkları şeyler…" kendileri tarafından müşahede edilen amellerinin heyetleri ve ahlaklarının suretleri olarak beklemedikleri birçok şey karşılarına çıkar. Maddi meşguliyetlere daldıkları için unutmuşlardı bunları. Oysa Allah, bunları amel defterlerine kaydetmişti. Daha doğrusu nefisleri, Dünya Seması, Levhi Mahfuz ve Ümmül Kitab denilen dört deftere yazmıştı.

53- De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan "Ğafur"dur, çok esirgeyen "Rahiym"dir.

54- Size azap gelip çatmadan önce Rabbinize dönün, O'na teslim olun, sonra size yardım edilmez.

55- Siz farkında olmadan, ansızın başınıza azap gelmezden önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline (Kur'an'a, Hakk'a) tâbi olun.

56- Kişinin nefsine: Allah'a yakınlık konusunda kusurlu davrandığım için bana yazıklar olsun! Gerçekten ben alay edenlerdendim (diyeceği günden sakının)!

57-58- Veya: Allah bana hidayet verseydi, elbette muttakiylerden (sakınanlardan) olurdum, diyeceği, yahut azabı gördüğünde: Keşke benim için bir kez (dönmeye) imkân bulunsa da muhsiynlerden (iyilerden) olsam! diyeceği günden sakının.

59- Hayır (dönemeyeceksin)! Âyetlerim sana gelmişti de sen onları yalanlamış, büyüklük taslamış ve inkârcılardan olmuştun.

60- Kıyamet gününde Allah hakkında yalan söyleyenlerin yüzlerinin kapkara olduğunu görürsün. Kibirlenenlerin kalacağı yer cehennemde değil midir?

"Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin." Çünkü ümitsizlik istidadın yok oluşunun ve perdelenmek suretiyle fıtrattan sukut etmenin, Hak ile bağların kesilmesinin ve uzaklığın işaretidir. Eğer asli/fıtri nurdan azıcık bir iz kalsaydı, hiç kuşkusuz Allah'ın bizzat gazabını aşan engin rahmetinin etkisini algılardı ve süfli cihete meyletmekle aşırı gitmiş, İlâhi

huzura karşı olumsuz ameller işlemiş olsa da bu etkinin kendisine ulaşmasını umardı. Çünkü nurun azıcık izi onu nur âlemiyle temasta tutardı. Ümitsizlik, ancak tam perdelenme ile, vechin ulvi âlemden yüz çevirmesi sonucu kararması ile, maddi ve ahlaki örtülere bürünmesi ile gerçekleşir.

"Çünkü Allah bütün günahları bağışlar." Kuşkusuz, tevhit nurunun kalpte baki kalması şartına bağlı olarak. Bu anlam da yüce Allah'ın "kulları" kendine özgü kılmasından anlaşılmaktadır. Çünkü "kullarım…" ifadesinde onları kendine izafe etmiştir. Bu yüzden müfessirler: Allah, Muhammed ümmetinin bütün günahlarını bağışlar, diğer ümmetlerin değil." demişlerdir. Nitekim, yüce Allah, Nuh ümmetine hitaben: Sizin bazı günahlarınızı bağışlar, buyurmuştur, yani bir kısmını, tümünü değil. "*Şüphesiz ki O, çok bağışlayandır."* ifrat ve tefrit şeklinde tezahür eden rezil heyetleri siler. "Ç*ok esirgeyendir…"* faziletleri bahşeder.

"Rabbinize dönün…" kötü heyetlerden uzaklaşıp *"O'na teslim olun."* ölümün gerçekleşmesiyle birlikte hak edeceğiniz azabın vaki olmasından dolayı mağfiret kapısının kapanması gerçekleşmeden önce sıfat ve fiil günahlarından arınmak suretiyle özünüzü Allah'a çevirin. Aksi takdirde, ölümle birlikte sizin için dönüş ve teslim oluş imkânı kalmaz. Artık, araçlar ortadan kalkmış ve kapılan kapanmış olur. "*Aşırı gitmemden dolayı bana yazıklar olsun."* Kemale erme hususunda çalışmayı terk ettiğim ve ibadette kusurlu davrandığım için yazıklar olsun bana. Oysa, Allah katında ve O'na yakındım. Çünkü istidadım saf ve berraktı. O'nda süluk etme imkânı vardı. Ve benim için bedensel araçlar var etmişti.

"Kıyamet gününde…" büyük kıyamette *"Allah hakkında yalan söyleyenleri…görürsün."* perdelenmişleri, O'nu, bir cisim olarak tasavvur etmek suretiyle mahlukatla eşit tutanları, madde ile perdelendikleri için de ona yakışmayan sıfatlarla onu niteleyenlerin "*yüzlerinin kapkara olduğunu"* görürsün. Zulmani heyetlerden ve nefsani rezilliklerin nefislerinde kök salmasından dolayı yüzlerinin karardığını görürsün. *"Cehennemde değil midir?"* heyulani tabiat *"kibirlenenlerin kalacağı yer"* cehennemde değil midir? Kendilerini istila eden nefislerinin sıfatlarıyla perdelenen kimselerin kalacağı yer cehennemde değil midir?

61- Allah, takvâ sahiplerini (muttakiyleri) esenliğe kavuşturup kurtuluşa erdirir. Onlara hiçbir fenalık dokunmaz. Onlar mahzun da olmazlar.

62- Allah her şeyin halikı'dır (yaratıcısıdır). O, her şey üzerine vekîldir.

63- Semavat'ın (göklerin) ve arz'ın (yerin) anahtarları O'nundur. Allah'ın âyetlerini inkâr edenler var ya, işte onlar hüsrana uğrayanlardır.

64- De ki: Ey cahiller! Bana Allah'dan başkasına kulluk etmemi mi emrediyorsunuz?

65- (Rasûlum!) Şüphesiz sana da senden öncekilere de şöyle vahyolunmuştur ki: And olsun (bilfarz) Allah'a ortak koşarsan, işlerin mutlaka boşa gider ve hüsranda kalanlardan olursun!

66- Hayır! Yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol.

67- Onlar Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler. Kıyamet günü bütün arz O'nun tasarrufundadır. Semavat (gökler) O'nun kudret eliyle dürülmüş olacaktır. O, müşriklerin ortak koşmalarından yüce "A'lî"dir ve münezzeh "Subhan'dır".

"Allah, takva sahiplerini (muttakiyleri)…kurtarır." Söz konusu kötü sıfatlardan arınmak suretiyle rezilliklerden sakınanları *"esenliğe kavuşturup"* iyilik heyetleri, fazilet suretleri ve kemalat gibi kurtuluşlarının vesilesi olacak niteliklere sahip kılar. "*Onlara hiçbir fenalık dokunmaz."* Olumsuz ve elem veren heyetlerden arındıkları için. "*Onlar mahzun da olmazlar."* İstidatlarının gerektirdiği kemalatı elden kaçırmadıkları için de üzülmezler. "*Semavat'ın ve arz'ın anahtarları O'nundur."* Göklerin (semavatın) ve yerin (arzın) gaiplerinin hazinelerine, hayırlarının ve bereketlerinin kapılarına sadece O sahib'dir. En güzel isimleri "Esma'ul Husna"yla onları dilediği kimselere açar. Çünkü isimlerinden her biri, cömertliğinin hazinelerinden birinin anahtarı konumundadır. Bu hazinelerin kapıları ancak o isimlerle açılır. Bu isimlerin açtığı kapılardan da (ilim kapıları) Allah'ın genel ve özel rahmeti, zahiri ve batıni nimeti akar.

"Allah'ın ayetlerini inkâr edenler…" kendi tabiatlarının ve nefislerinin karanlıkları yüzünden Allah'ın sıfatlarının ve fiillerinin nurlarından perdelenenler var ya, "*işte onlar hüsrana uğrayanlardır."* Onların bu hazinelerde bir nasipleri yoktur. Çünkü bu hazinelerden istifade etme kabiliyetini kazandıran asli/fıtri nurlarını söndürmüşler, fıtri istidatlarını

zayi etmişler, bu hazinelerin kapılarını açan ismi yitirmişlerdir. *“De ki:…Bana Allah’dan başkasına kulluk etmemi mi emrediyorsunuz?”* cehaletle başkasına tapmamı mı, böylece Allah’ın rahmetinin feyzinden ve kemalinin nurundan perdelenmemi, dolayısıyla hüsrana uğrayanlardan olmamı mı istiyorsunuz? Bilakis, eğer bir şeye tapacaksan, bir muvahhid olarak, başkasını görmekten uzaklaşıp O’nda fani olmuş biri olarak kulluğu sırf Allah’a sun. “V*e şükredenlerden ol.”*

“Onlar Allah’ı hakkıyla tanıyıp bilemediler.” O’nu gereği gibi, hakkıyla bilemediler. Çünkü O’nu kendi nefislerinde takdir edip tasavvur ettiler. Oysa tasavvur ettikleri her şey tıpkı kendileri gibi yapılmış, üretilmiş bir şeydir. “*…Bütün yeryüzü Onun tasarrufundadır.”* O’nun tasarrufu altında ve kudret kabzasındadır. Melekutuna boyun eğmiş haldedir. *“Semavat’da”… gökler* de Onun kahrının etkisi altında gücünün sağ elinde dürülmüştür. Dilediği gibi tasarrufta bulunur. İstediğini yapar. Büyük kıyamet günü, tevhidde fena bulma vaktinde hepsini dürer ve görenlerin müşahedelerinden uzaklaştırır. Çünkü o gün her şey tevhid şühudunda fena bulur, yok olur. O gün gördüğün bütün tasarruflar O’nun eliyle gerçekleşmektedir. Gördüğün bütün sıfatlar O’nun sıfatıdır. Kudret âlemi O’nun elinde görülür. Daha doğrusu her şey O’nun aynıdır. O’ndan başkası görülmez. Daha doğrusu sadece O’nun vechi görülür. O’ndan başkası için ayn de eser de söz konusu değildir. *“O, müşriklerin ortak koşmalarından A’lî (yüce) ve Subhan’dır (münezzeh’dir.)”* Müşriklerin ondan başkası için tesir ve kudret ispat etmelerinden beridir.

68- Sûr'a üflenince, Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince, bir de ne göresin, onlar ayağa “kıyama” kalkmış bakıyorlar!

69- Arz, Rabbinin nûru ile aydınlanır, Kitab konulur, Nebiyler ve şahidler getirilir ve aralarında hakkaniyetle hüküm verilir. Onlara asla zulmedilmez.

70- Herkes ne yaptıysa, karşılığı tastamam verilir. Allah, onların yaptıklarını en iyi bilendir.

“Sur’a üflenince…” ölüm anında, Hakk’ın ruhunun sirayet etmesi, her şeyde zuhur etmesi ve zatının bizzat müşahede edilmesi, dolayısıyla her şeyin onda fena bulması sırasında “*ölecektir…”* yani helak bulacaktır *“semavat’da ve arz’da ne varsa.”* Tevhidde fena bulma hali gerçekleşecektir. Ruhani nefha ile hüviyet zuhur edecektir. *“Allah’ın*

diledikleri müstesna." Fena sonrası beka bulanlar hariç. Allah, onları fena sonrası Hakkani varlık bahşederek diriltmiştir. Bu yüzden kıyamet günü bir daha ölmezler. Çünkü onlar daha önce nefislerinden sıyrılıp fena bulmuş ve Hak ile hayat bulmuşlardır.

"Sonra ona bir daha üflenince…" fena sonrası beka bulma ve cem sonrası tafsile dönme esnasında sura bir daha üflenince "*bir de ne göresin, onlar kıyama (ayağa) kalkmış" ,*Hakk ile kıyam etmiş "*bakıyorlar."* onun gözüyle bakıyorlar. "*Aydınlanır…"* o sırada nefis arzı "*Rabbinin nuruyla"* aydınlanır. Vahdet güneşinin gölgesi olan adalet niteliğine bürünür. Arz'ın (yeryüzünün) tamamı da Mehdi (a.s) zamanında adalet ve Hakk nuruyla aydınlanır. "*Kitab konulur."* Yani amel defterleri sahiplerine sunulur. Ki her biri amelini onun sayfalarında okusun. Aslında amel defteri kişinin kendi nefsinden ibarettir. Oraya amellerinin suretleri nakşedilmiştir. Bu suretler de bedenine tabiat olarak yansımışlardır. "*Nebiyler ve şahidler getirilir."* Öncekilerden olup onların amellerine muttali olanlar getirilir. Ki bunlar hakkında *"herkesi simalarından tanırlar."* buyrulmuştur. Yani, onların amellerine muttali olan bu kimseler şahidlik etmeleri için getirilirler. "*Aralarında hakkaniyetle hüküm verilir."* Çünkü amelleri adalet tartılarıyla tartılır. Amellerinin karşılığı verilirken de hiçbir şey eksiltilmez. *"Allah, onların yaptıklarını en iyi bilendir."* Çünkü fiillerinin suretleri O'nun katında sabittir.

71- O küfredenler, bölük halinde cehenneme sürülür. Nihayet oraya geldikleri zaman kapıları açılır, bekçileri onlara: Size, içinizden Rabbinizin âyetlerini okuyan ve bugüne kavuşacağınızı ihtar eden Rasuller gelmedi mi? derler. «Evet geldi» derler ama, azap sözü kâfirlerin üzerine hakk olmuştur.

72- Onlara: İçinde ebedî kalacağınız cehennemin kapılarından girin; kibirlenenlerin yeri ne kötü! denilir.

73- Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilir, oraya varıp da kapıları açıldığında bekçileri onlara: Selam size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak üzere girin buraya, derler.

"Sürülür…" perdelenmişler *"cehenneme",* amelden ibaret sürücünün, nefsani heva ve süfli meyilden ibaret rehberin etkisiyle bölük bölük cehenneme sevk edilirler. *"Kapıları açılır…"* çünkü cehennem onlara karşı şiddetli bir özlem duyar. Bu da aralarındaki uyumdan ileri gelir. *"Bekçileri onlara…derler."* Malik adlı melek ve zebanilar, yani süfli nefislere vekil kılınmış cismani tabiatlar ve arz melekutları onlara derler.

"Allah'a karşı gelmekten sakınanlar ise…sevk edilir…" rezilliklerden ve nefislerin sıfatlarından sakınanlar ise *"cennete"* amel sürücüsü ve sevgi rehberiyle cennete sevk edilirler. *"Kapıları açıldığında…"* onlar gelmeden önce cennetin kapıları açılır. Çünkü rahmetin, Hakk'ın feyzinin kapıları daima açıktır. Buradaki durum, onların kabul yetenekleri açısından geçerlidir, feyzin varlığı açısından değil. Buna karşılık cehennemin kapıları kapalı olur, onlarla ve onların oraya gelişleriyle açılır. Çünkü maddeler nefisleri kabul istidadına sahip değildirler, ancak eserleriyle kabul edebilirler. *"Bekçileri onlara….derler…"* Rıdvan adlı melek, kutsi ruhlar ve semavi melekutlar "*Selam size"* derler. Yani onlar İlahi sıfatlar ve yüce isimlerdir. Onlara kemal bahşederek, onları ayıplardan, kusurlardan ve eksikliklerden beri kılarlar. "*Tertemiz geldiniz…"* nefsani vasıflardan ve heyulani heyetlerden oluşan pisliklerden arınarak geldiniz. Sonsuza kadar kalma hükmü verilmiş olarak ruhani Firdevs cennetine girin. Çünkü sizin zatlarınız cismani değişimlerden arınmıştır.

74- Onlar: Bize verdiği sözde sadık olan ve bizi, dilediğimiz yerinde oturacağımız bu cennet yurduna vâris kılan Allah'a hamd olsun. İyi amelde bulunanların mükâfatı ne güzelmiş! derler.

75- Melekleri görürsün ki, Rablerine hamd ile tesbih ederek Arş'ın etrafını kuşatmışlardır. Artık aralarında adaletle hükmolunmuş ve «mutlak hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur » denilmiştir.

" …Allah'a hamd olsun…derler." Allah'ın kemalatıyla vasfolunmuş, sıfatlarının tecellileri nimetlerine kavuşmuş olarak hamd ederler. "*Bize verdiği sözde sadık olan"* ilk sözleşmede bize vaat edip içimize yerleştirdiği ahdine bizi ulaştıran ve Rasullerinin dilinden bize bu ahdi bildiren, "*bizi…varis kılan"* sıfat cennetlerine bizi mirasçı kılan Allah'a hamd olsun. "*Oturacağımız…"* şerefimize göre ve halimizin gerektirdiği derecede dilediğimiz yerine oturacağımız cennete bizi varis kılan Allah'a hamd olsun. "*İyi amelde bulunanların mükâfatı ne güzelmiş!"* bildikleriyle amel eden, nurlardan ve nurların eserlerinden oluşan kalp ve nefis cennetlerine varis olanların ödülü ne güzeldir.

"*Görürsün…"* sıfat cennetinde ruhani kuvvetler meleklerini *"etrafını kuşatmış…"* kalp arşının etrafını sarmış olarak görürsün. "*Tesbih ederler…"* maddi eklerden, katkılardan arınmak suretiyle Rablerine ruhani kemalatla hamd ederler. *"Artık aralarında hakk'la (adaletle) hükmolunmuştur."* Birbirleriyle uzlaşmış, uyum sağlamışlardır. Adalet

ve tevhit nuruyla kemale yönelmek suretiyle birleşmişlerdir. Tümü Hakk ile, adalete uygun olarak verilen hükme tesbihiyle özgü kılınmıştır. Bu hususta aralarında davalaşma ve çekişme olmaz. Teklik (ahadiyet) lisaniyle "birlik huzurunda mutlak hamd, bütün sıfatlara sahip İlâhi zatındır" denilmiştir. *"Âlemlerin Rabbi"* eşyanın istidadına ve haline göre onları terbiye eden Allah'a hamd olsun denilmiştir. Ya da kastedilen anlam şudur: Semavi nefis ve ruh melekleri Firdevs cennetinde en büyük felek arşının etrafını kuşatmış, Rablerine hamd ederek "O"nu tesbih ederler. Çünkü mücerret zatları rabbani kemalatla vasfolunmuştur. Artık aralarında Hakk ile hükmolunmuştur. Yani her biri hakkın hükmettiği fiil ve kemalata özgü kılınmıştır. Bütünün lisanıyla de "mutlak hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur" denilmiştir.

Eğer ayetlerin akışında sözü edilen kıyamet, küçük kıyamet olarak ele alınırsa, bu takdirde kastedilen anlam şudur: Beden arzı bütünüyle O'nun kabzasındadır; onun üzerinde kudretiyle tasarrufta bulunur, hareket etmekten alıkoyar, ölüm anında hayat sahibi olup yayılmaktan tutar. Ruh semaları ve kuvvetleri de sağ elinde dürülmüştür. Son nefes verilirken sur'a üfürülür. O zaman göklerde bulunan bütün ruhani kuvvetler, yerde bulunan tabii nefsani kuvvetler ölür. Ama ruhani hakikâtlerden ve insani latiflerden Allah'ın diledikleri hariç. Bunlar ölmezler. Sonra hayat ve denge nuruyla bahşedilen ikinci hayatla birlikte sur'a bir kez daha üfürülür. Kitap gösterilir. Yani amellerin suretlerinin nakşedildiği nefis levhi ortaya konur. Böylece bu gösterme ile birlikte amelleri onun aleyhine olmak üzere ortaya saçılır. Nebiyler ve onun istidatlarına ve hallerine muttali olan şahitler getirilir. Onlarla birlikte haşrolur. Bu halde, herkes ameline göre karşılığını alır. Aralarında adaletle, Hakk ile hükmolunur. Onlar en küçük bir haksızlığa uğratılmazlar. Surenin sonuna kadar sunduğumuz önceki teviller ise bu bağlamda da aynen geçerlidirler.

Vallahu yekulu'l hakka ve huve yehdi'ssebile.

O Allah, hakkı söyler ve O, hidayete doğru yola erişdirir.

MÜ'MİN SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Ha. Mîm.

2- Bu Kitab mutlak galip "Azîz", hakkıyla bilen "Aliym" Allah tarafından indirilmiştir.

3- O, günahı bağışlayan, tevbeyi kabul eden, azabı şiddetli ve lütuf sahibidir. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. Dönüş ancak O'nadır.

Bu *"Ha. Mîm"* dir. Yani Muhammed perdesinin gerisindeki Hakdır. Çünkü O, hakikât olarak Hakdır, Muhammed ise yaratılış olarak. O'nu sevdi ve onun suretinde zuhur etti. Zuhuru onunla gerçekleşti. "*Bu Kitab…indirilmiştir."* bu Muhammedi kitap; *"Allah tarafından"* indirilmiştir. Yani, onu vasfedilmiş zati sıfatlarını üzerinde toplamıştır. *"Mutlak galip"* celalinin perdeleriyle üstündür. Kitap Kur'an olduğu halde O "*hakkıyla bilen"* dir. İlmiyle zahirdir. Böylece Furkan (hakk ile batılı ayıran) olarak belirginleşir. Buna göre *"Ha. Mîm"* sözünün hakikâtteki anlamı: Allah'dan başka hiçbir ilah yoktur. Muhammed Allah'ın Rasulu'dur" şeklindedir. Yani hakikâti batın olup Muhammed aracılığıyla zuhur eden Hakk, Kitabın (nazil) indirilmesidir. O da her şeyi (bütünü) kapsayan cemin aynıdır ki, Allah'ın celalinin örtüleri altında O'nun izzetiyle gizlenmiştir. Gaybinin mertebeleri ve illiyet mazharları içinde Muhammedi surette indirilmiş olup ona dair ilmi Furkani akıl mazharında zuhur etmiştir.

*"Günahı bağışlayan…"*dır. Nurunun zuhuru ve nefislerin ve tabiatların karanlıklarını örtmesiyle bağışlar. *"Tevbeyi kabul eden"* dir. Hayat ve varoluş örtülerinden arınan hakikâtin kendisine rücu etmesiyle günahı bağışlar. *"Azabı çetin"*dir. Şirk işlemek suretiyle başkasının yanında duran, tevhidle kendisine dönmeyen perdelenmişlere şiddetle azap eder. "*Lütuf sahibi"* dir. İlk istidada, kabul kabiliyeti oranında sahip olduğu nura fazladan kemal bahşetmek suretiyle lütufta bulunur.

"*Ondan başka hiçbir ilah yoktur.*" başta ve sonda, açıkta ve gizlide. Cezalandıran ve lütuf veren ilah sadece Allah'tır. *"O'nadır…"* her şeyin dönüşü, her halukârda O'nadır. Tevbe edip dönenin de, başkasının yanında durup cezaya çarptırılanın da. Bu dönüş ya O'nun zatına, sıfatlarına veya fiillerine yöneliktir. Hangisi olursa olsun, dönüş mutlaka O'nadır. Hiçbir şeyi O'nun kuşatmasının dışına çıkamaz. Dolayısıyla zatının dışında olamaz. Hiçbir varlık O'nun varlığının dışında var olamaz. Rabbinin her şeyin üzerinde şahid olması sana yetmez mi?

4- İnkâr edenler müstesna, hiç kimse Allah'ın âyetleri hakkında tartışmaz. Onların şehirlerde (rahatlıkla) gezip dolaşması seni aldatmasın.

5- Onlardan önce Nuh kavmi ve bunlardan sonraki topluluklar da (Rasullerini) engellemeye, her ümmet kendi Rasullerini yakalamaya azmetmişti. Bâtılı hakkın yerine koymak için mücadele etmişlerdi. Bunun üzerine ben onları kıskıvrak yakaladım. İşte, cezalandırmamın nasıl olduğunu gör!

6- İnkâr edenlerin cehennem ehli olduklarına dair Rabbinin sözü böylece gerçekleşti.

7- Arş'ı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunanlar (melekler), Rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler. Müminlerin de bağışlanmasını isterler: Ey Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tevbe eden ve senin yoluna gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru! (derler).

Haktan perdelenmişler *"müstesna, hiç kimse Allah'ın ayetleri hakkında tartışmaz."* Çünkü perdelenmişlerin dışındaki kimseler, Allah'ın sıfatlarını inkâr etmeksizin O'nun ayetlerini istidatlarını nuruyla kabul ederler. Perdelenmiş kimse de, özü karanlık, iç dünyası da pis olduğu için onun özüyle Allah'ın ayetleri arasında uyuşma olmaz, bu yüzden onları inkâr eder, onlar hakkında "*batılı*" hakkın yerine koyarak tartışırlar. Böylece yaptıkları tartışma ile Allah'ın ayetlerini çürütmeyi amaçlarlar. Bu şekilde de azaba uğramayı hakkederler.

"*Arş'ı yüklenenler…*" semavi konuşan (natıka) nefisler, ki ayakları süfli yerlerde olup oralara tesir ederler. Boyunları ise en yüksek semayı aşar. Çünkü tecerrüt etmişlerdir. Oralarda tedbirde bulunurlar. Ya da semavi natıka nefislerin maşukları olan ruhlar arşı yüklenirler. "*Bir de onun çevresinde bulunan*" kutsi mücerret ruhlar ve kevkebi nefisler

"Rablerini hamd ile tesbih ederler." Kendi zatlarını arındırmak suretiyle rablerini maddi eklemelerden tenzih ederler. O'ndan edindikleri kemalatı izhar etmek suretiyle O'na hamd ederler. Sanki hal dilleriyle "ey sıfatları ve bağışları bunlar olan zat!" demektedirler. *"O'na iman ederler."* Ayni ve hakiki imanla inanırlar. "*Müminlerin de bağışlanmasını isterler."* Nurani yardımlarla, aydınlatıcı bağışlarla onlar için bağışlanma dilerler. Çünkü onların zatları ile müminlerin zatları arasında imani hakikât açısından uyum vardır.

"Ey Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır." Rahmetin her şeyi şamil ve ilmin de her şeyi kuşatmıştır. *"O halde…bağışla."* Nurunla " *tevbe eden"* leri, sana dönenleri, zulmani heyetlerden tecerrüt edip heyulani karanlıklardan uzaklaşanları, *"ve senin yoluna gidenleri"* amellerde, makamlarda ve hallerde Habibine tâbi olmak suretiyle sende süluk edenleri, böylece kendi fiillerinin, sıfatlarının ve zatlarının günahlarından kaçınanları bağışla. "*onları…koru…"* inayetinle onları tabiat cehenneminin *"azabından"* koru.

8- Rabbimiz! Onları da, onların atalarından, zevcelerinden, nesillerinden iyi olanları da kendilerine vaat ettiğin Adn cennetlerine koy. Muhakkak, Azîz ve Hakîm olan sensin!

9- Bir de onları, her türlü kötülüklerden koru. O gün sen kimi kötülüklerden korursan muhakkak ki onu rahmetine mazhar etmiş olursun. Bu, en büyük kurtuluştur.

10- İnkâr edenlere şöyle seslenilir: Allah'ın gazabı, sizin kendinize olan kızgınlıktan elbette daha ağırdır. Zira siz imana davet ediliyor, fakat inkâr ediyordunuz.

11- Onlar: Rabbimiz, bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin. Biz de günahlarımızı itiraf ettik. Bir daha (bu ateşten) çıkmaya yol var mıdır? derler.

12- (Onlara denir ki:) İşte bunun sebebi şudur: Tek Allah'a ibadete çağrıldığı zaman inkâr edersiniz. O'na ortak koşulunca (bunu) tasdik edersiniz. Artık hüküm, yücelerin yücesi Allah'ındır.

"Rabbimiz! onları…cennetlerine koy." Sıfatlarının cennetlerine, kutsiyetinin kapsamına koy. "*…İyi olanları da kendilerine vaat ettiğin"* cennetlerine koy. Maddi örtülerden arınan, tezkiye ve bezenme sonucu istidat kazanan ve kendileriyle bütünleşen akrabalarını da bu cennetlere koy. Çünkü, aralarında uyum ve ruhani akrabalık vardır. "*Muhakkak, Aziz…olan sensin"* daima üstün olan galipsin, azap etmeye gücün yeter. *"Hakim"* sin. Ne yaparsan hikmetle yaparsın. Sözünde durmak, ahde vefa göstermek de hikmetin bir gereğidir.

"Bir de onları, her türlü kötülüklerden koru." Muvaffak kılman, güzel inayetin ve sahiplenmenle onları kötülüklerden koru. *"Sen kimi kötülüklerden korursan."* Onun için rahmetini gerçekleştirmiş olursun. *"Bu en büyük kurtuluştur."* Çünkü rahmete mazhar olan kimse mutlu olur. Rahmetten perdelenmiş kimse ise, zatını idrak etmesine engel olan maddi meşguliyetler ortadan kalktığı zaman karanlık heyetinin, elem verici sıfatlarının, ürkütücü kara yüzünün ve tiksindirici görünümünün çirkinliği zahir olduğu zaman nefsine öfke duyar. O zaman şöyle nida edilir: *"Allah'ın gazabı, sizin kendinize olan kötülüğünüzden elbette daha büyüktür."* Çünkü, Allah, nurların nurudur. Bir şeyin nuraniliği şiddetlendikçe, ışığı arttıkça o, bulanık karanlık olur ve özden daha uzaklaşır. Ona karşı (nefsine) daha şiddetli bir öfke duyar. Böyle bir kimsenin kendi nefsine yönelik öfkesi de istidadi asli nurdan kaynaklanır. Çünkü, nur sevgisi asli istidadın nuraniliğinin tabiatının bir özelliğidir. Daha doğrusu nur özü itibariyle sevilir. Karanlık da özü itibariyle sevilmez, buğz edilir. "*Zira siz imana davet ediliyorsunuz, fakat inkâr ediyorsunuz."* Yani Allah'dan perdelendiğiniz ve O'nun tevhidi imana yönelik davetini kabul etmediğiniz zaman size yönelik öfkesi, gazabı büyük oldu. Ya da size büyük bir öfke duydu, çünkü siz ve atalarınız imana ilişkin davetten perdelendiniz.

"Rabbimiz! Bizi iki defa öldürdün." Yani bizi iki defa ölüler olarak yarattın. *"Dirilttin…"* iki hayatta dirilttin. *"Biz de günahlarımızı itiraf ettik."* Bu günahlara terettüp eden azabın vaki olması ve bu azaptan kaçışın da mümkün olmaması üzerine günahlarımızı kabul ettik. *"İşte bu…"* ebedi azap ve en büyük öfkenin sebebi sizin şirk koşmanız ve başkasına kapılıp Hakk'dan perdelenmenizdir. "*Artık hüküm…Allah'ındır."* Sizin ebedi azaba uğramanıza ilişkin hüküm Allah'ındır, başkasının değil. Allah ulu ve büyük olduğu için de bu azaptan kurtulmanın bir yolu yoktur. Bir kimsenin O'nun hükmünü geri çevirmesi ve geçersiz kılması imkânsızdır.

13- Size âyetlerini gösteren, sizin için sema’dan rızık indiren O'dur. Allah'a yönelenden başkası ibret almaz.

14- Haydi, kâfirlerin hoşuna gitmese de Allah'a, Allah için dindar ve ihlâslı olarak dua edin!

15- Dereceleri yükselten, Arş'ın sahibi Allah, kavuşma günüyle korkutmak için kullarından dilediğine iradesiyle ilgili “ruh’u” vahyi indirir.

16- O gün onlar (kabirlerinden) meydana çıkarlar. Onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. Bugün mülk kimindir? Tek Kahhâr olan Allah'ındır.

17- Bugün her nefse (herkese) kazandığının karşılığı verilir. Bu gün haksızlık yoktur. Muhakkak Allah, hesabı anında gören” “Seriu’l hisab”dır.

18- Yaklaşan gün hususunda onları uyar! Çünkü o onda dehşet içinde yutkunurken yürekleri ağızlarına gelmiştir. Zalimlerin ne dostu ne de sözü dinlenir, şefaatçisi vardır.

19- Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir.

20- Allah, hakk’la hükmeder. O'nu bırakıp taptıkları ise, hiçbir şeye hükmedemezler. Muhakkak Allah, hakkıyla işiten “Semî” ve gören “Basîr”dir.

21- Onlar, yeryüzünde (arzda) gezip dolaşmadılar mı ki, kendilerinden öncekilerin âkıbetinin nasıl olduğunu görsünler! Onlar, kuvvet ve yeryüzündeki eserleri yönünden bunlardan daha da üstündüler. Böyleyken, Allah onları günahları yüzünden yakaladı. Onları Allah'ın gazabından koruyan da olmadı.

22- Bunun sebebi, Rasulleri kendilerine apaçık mucizeler getirdikleri halde, inkâr etmeleri idi. Allah da kendilerini tutup yakalayıverdi. Muhakkak O, kuvvetli “Kaviyy”dir; azabı da pek şiddetlidir.

23.24- And olsun ki biz Musa'yı mucizelerimiz ve apaçık hüccetle, Firavun, Hâmân ve Karun'a gönderdik. Onlar: Bu, çok yalancı bir sihirbazdır! dediler.

25- İşte o (Musa), tarafımızdan kendilerine hakkı getirince: Onunla beraber iman edenlerin oğullarını öldürün, kadınları sağ bırakın! dediler. Ama kâfirlerin tuzağı elbette boşa çıkar.

26- Firavun: Bırakın beni, dedi. Musa'yı öldüreyim; (Kurtarabilirse) Rabbine yalvarsın! Çünkü ben onun, dininizi değiştireceğinden, yahut yeryüzünde fesat çıkaracağından korkuyorum.

27- Musa da: Ben, hesap gününe inanmayan her kibirliden, benim de Rabbim, sizin de Rabbinize sığındım, dedi.

28- Firavun ailesinden olup, imanını gizleyen bir mümin adam şöyle dedi: Siz bir adamı «Rabbim Allah'dır» diyor diye öldürecek misiniz? Halbuki o, size Rabbinizden apaçık mucizeler getirmiştir. Eğer o yalancı ise yalanı kendisinedir. Eğer doğru söylüyorsa sizi tehdit ettiğinin (azâbın), bir kısmı olsun gelip size çatar. Muhakkak Allah, haddi aşan, yalancı kimseyi doğru yola eriştirmez.

29- Ey kavmim! Bugün, arz'da hakim kimseler olarak mülk sizindir. Ama Allah'ın azabı bize gelip çatarsa, kim bize yardım eder? Firavun: Ben size kendi görüşümü söylüyorum ve yine size ancak doğru yolu gösteriyorum dedi.

30.31- İman etmiş olan dedi ki: «Ey kavmim! Doğrusu, ben sizin için, Nuh kavminin, Âd, Semûd ve onlardan sonra gelenlerin durumu gibi, (Rasulleri yalanlayan) toplulukların başlarına gelen bir âkıbetten korkuyorum. Allah, kullarına bir zulüm dileyecek değildir.»

32.33- «Ey kavmim! Gerçekten sizin için o bağrışıp çağrışma gününden, arkanıza dönüp yüz çevirip kaçacağınız günden korkuyorum. Sizi Allah'dan (O'nun azabından) kurtaracak kimse yoktur. Allah kimi saptırırsa, artık onu doğru yola iletecek hidayet edicide yoktur.»

34- And olsun ki, (Musa'dan) önce Yusuf da size açık deliller getirmişti ve onun size getirdiği şeyler hakkında şüphe edip durmuştunuz. Nihayet, o vefat edince «Allah ondan sonra bir daha asla Rasul göndermez» dediniz. İşte Allah o aşırı giden şüphecileri böyle saptırır.

35- Kendilerine gelmiş hiçbir delil olmadığı halde, Allah'ın âyetleri hakkında mücadele edenler gerek Allah yanında, gerekse iman edenler yanında büyük bir nefretle karşılanır. Allah, büyüklük taslayan her zorbanın kalbini işte böyle mühürler.

"Size…gösteren…O'dur." Tecellileri aracılığıyla sıfatlarının ayetlerini. "*Sizin için…indiren"* ruh semasından "*rızık"* hakiki rızık indiren odur. Ne büyük rızıktır bu! Bundan maksat, kalbi diriltip güçlendiren ilimdir. "*…İbret almaz…"* bu rızıktan önceki halinden ibret almaz "*yönelenden başkası"* tecerrüt ederek, başkasına nazar etmekten vazgeçerek Allah'a yönelenden başkası ibret almaz. O halde, ibret alıp

düşünmeniz için ibadeti O'na has kılarak, dini başkasının varlığı gibi şaibelerden arındırarak, fıtratı yaratılıştan tecrit ederek O'na dönün. Kâfirler; perdelenmişler inkâr etseler ve hoşnutsuzluk gösterseler de siz bunları gerçekleştirin.

*"Dereceleri yükselten…"*dir. Allah, gaiplerinin derecelerini, semalarının çıkışlarını, yani saliklerin yükselmek için kullandıkları makamları yükseltir. "*Arşın sahibi"* en yüksek makamın sahibi Allah, bütün eşyanın sahibidir. "V*ahyi indirir…"* ölü kalpleri dirilttiği vahyi ve ledünni ilmi indirir. "*İradesiyle"* emir âleminden *"kullarından dilediğine"* indirir. Ezeli inayet, ehli has kullarından dilediğine vahiy indirir. *"Kavuşma günüyle korkutmak için."* büyük kıyamet günüyle korkutmak için. O gün, kul ile Rab kavuşur, kulun Rab'de fena bulması suretiyle. Veya bütün kullar cem aynında buluşurlar.

"O gün onlar meydana çıkarlar." Benlik perdelerinden veya beden örtülerinden sıyrılıp açığa çıkarlar. *"Onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz."*

Gizledikleri amelleri, insanlardan sakladıkları hiçbir şeyleri Allah'a gizli kalmaz. Onlar insanlardan bunları saklarken Allah'ın kendilerini görmediğini sanırlardı. Oysa şimdi bunlar amel defterlerinin sayfalarında açık bir şekilde görülmektedir. Yani oluş aşamasından zuhur aşamasına çıkmıştır. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Allah onları bir bir saymıştır. Onlar ise unutmuşlardır."* (Mücadele, 6) *, "bu nasıl kitapmış! Küçük büyük hiçbir şey bırakmaksızın (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş!»* (Kehf, 49) Onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. Çünkü onlar sıfat perdelerinden zat aynına çıkmışlardır. "*Bugün mülk kimindir?"…hükümranlık kimindir?"* her şeyin cem aynında fena bulduğu sırada Hak Teala bu şekilde seslenir ve sadece kendisi cevap verir: "*…Tek Allah'ındır."* ki O'ndan başka hiçbir şey yoktur ve O *"Kahhar"* dır. Kahrıyla her şeyi yok eder, fani kılar. *"Şüphesiz Allah, Seriu'l hisab'dır"…*hesabı anında görendir. Çünkü kötülüklerinin sonuçları ve iyiliklerinin semereleri nefislerinin sahifelerinde yazılıdır, bu yüzden hesapları bir kerede görülür.

"Yaklaşan gün hususunda onları uyar!" yakınlarda olacak vakıa hakkında. Bundan maksat da küçük kıyamettir. *"Çünkü…yürekleri ağızlarına gelmiştir."* Korkunun dehşetinden. "*İşte Allah o aşırı giden şüphecileri böyle saptırır."* Bu ayet aşağıdaki ayetle aynı anlamı ifade

etmektedir: *"Muhakkak, Allah, haddi aşan, yalancı kimseyi doğru yola eriştirmez."* (Mümin, 28) Yani, saptırma ve yüz üstü yardımsız bırakma biri ilmi, biri de ameli olmak üzere iki ahlaki rezillikten kaynaklanmaktadır. Çünkü yalancılık ve şüpheciliğin her ikisi de konuşma gücünde (kuvve-i nutkiye/akliye) bulunan bir rezillikten doğar. Onun sebebi de yakin ve doğruluğun olmayışıdır. Aşırılık ise şehvet ve gazap kuvvetlerinde bulunan bir rezillikten, bu kuvvetlerin amellerindeki ifrattan kaynaklanmaktadır.

36.37- Firavun: Ey Hâmân, bana yüksek bir kule yap; belki yollara, göklerin yollarına erişirim de Musa'nın İlahı'nı görürüm! Doğrusu ben onu, yalancı sanıyorum, dedi. Böylece Firavun'a, yaptığı kötü iş süslü gösterildi ve yoldan saptırıldı. Firavun'un tuzağı tamamen boşa çıktı.

38- O iman eden kimse: Ey kavmim! dedi, siz bana uyun, sizi doğru yola götüreceğim.

39- Ey kavmim! Şüphesiz bu dünya hayatı, geçici bir eğlencedir. Ama ahiret, gerçekten kalınacak yurttur.

40- Kim bir kötülük işlerse, onun kadar ceza görür. Kim de kadın veya erkek, mümin olarak faydalı bir iş yaparsa işte onlar, cennete girecekler, orada onlara hesapsız rızık verilecektir.

41- Ey kavmim! Nedir bu hal? Ben sizi kurtuluş "necat"a çağırıyorum, siz beni ateşe "nar'a" çağırıyorsunuz.

42- Siz beni, Allah'ı inkâr etmeye ve hiç tanımadığım nesneleri O'na ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Ben ise sizi, Azîz ve çok bağışlayan "Ğaffar" Allah'a davet ediyorum.

43- Gerçek şu ki, sizin beni davet ettiğiniz şeyin dünyada da ahirette de davete değer bir tarafı yoktur. Dönüşümüz Allah'adır, aşırı gidenler de ateş ehlinin kendileridir.

44- Size söylediklerimi yakında hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Muhakkak Allah, kullarını çok iyi gören "Basîr"dir.

45- Nihayet Allah, onların kurdukları tuzakların kötülüklerinden bu zatı korudu, Firavun'un kavmini ise kötü azap kuşatıverdi.

46- Onlar sabah akşam o ateşe sokulurlar. Kıyametin kopacağı gün de: Firavun ailesini azabın en çetinine sokun (denilecek)!

47- (Kâfirler) ateşin içinde birbirleriyle çekişirlerken zayıf olanlar, o büyüklük taslayanlara: Biz size uymuştuk. Şimdi ateşin birazını bizden savabilir misiniz? derler.

48- O büyüklük taslayanlar ise: Doğrusu hepimiz bunun içindeyiz. Şüphe yok ki Allah kulları arasında vereceği hükmü verdi, derler.

49- Ateşte bulunanlar cehennem bekçilerine: Rabbinize dua edin, bizden, bir gün olsun azabı hafifletsin! diyecekler.

50- (Bekçiler:) Size Rasulleriniz açık açık delililer getirmediler mi? derler. Onlar da: Getirdiler, cevabını verirler. (Bekçiler ise): O halde kendiniz yalvarın, derler. Halbuki kâfirlerin yalvarması boşunadır.

Firavun'un Haman'dan yapmasını istediği kule, düşünsel kıyaslardan nazari hikmet kaidesidir. Çünkü söz konusu toplum, vehme bulanmış akıllarıyla perdelenen mantıkçılardan müteşekkildi. Hidayet nuruyla aydınlanmamışlardı. Firavun, gaybın semalarına giden yollara ulaşmak ve düşünce yoluyla Teklik huzurunu görmek istedi, hem de tecrit, mahv ve fena şeklinde Allah'da süluk etmeksizin. Çünkü o, benliği ve bilgisiyle perdelenmişti. Dedi ki: "*Doğrusu ben onu, yalancı sanıyorum…böylece"* işte bu süsleme ve engelleme gibi *"Firavun'a yaptığı kötü iş süslü gösterildi."* Çünkü nefsinin sıfatları ve rezillikleriyle perdelenmişti. "*Ve yoldan saptırıldı."* Çünkü düşüncesinde yanılıyordu. Bilgisi ve bakışı ifsat olmuştu. Bu da dünyaya yönelik şiddetli meylinden, hevanın tesirine girip dünyaya şiddetle sevgi beslemesinden kaynaklanıyordu. Ama ailesinden iman eden kimsenin hali bundan farklıydı. Çünkü o, sözünün başında dünyadan sakındırıyor ve şöyle diyor: "*Ey kavmim! Şüphesiz, bu dünya hayatı, geçici bir eğlencedir. Ama ahiret, gerçekten kalınacak yurttur."* Çünkü dünya hayatı çarçabuk tükenir, ama ahiret hayatı sonsuza kadar devam eder, daima var olur. "*Ben sizi necat'a çağırıyorum"…*kurtuluşa çağırıyorum, sizi tevhide ve arınmaya çağırıyorum, bunlar da sizin kurtuluşunuza sebep olurlar. Siz ise "*beni ateşe çağırıyorsunuz."* ateşe girmeme sebep olacak şirke çağırıyorsunuz. *"Hiç tanımadığım nesneleri O'na ortak koşmaya"* çağırıyorsunuz. Var olduklarına dair bilgi sahibi olmadığım şeyleri ortak koşmamı istiyorsunuz. Oysa onların varlıkları yoktur. "*Ben ise sizi, Azîz…Allah'a davet ediyorum."* Daima üstün iradeli, kendisine isyan edeni kahreden, *"Ğaffar"* çok bağışlayan, kendisine itaat edenlerin nefislerinin karanlıklarını nurlarıyla örten Allah'a davet ediyorum.

"Gerçek şu ki…" kesinlik ve sabitlik kazanan bir zorunluluktur ki *"sizin beni davet ettiğiniz şeyin"* her iki cihanda da davet edilecek bir hususiyeti yoktur, çünkü varlığı yoktur. Aslında her iki cihanda da var olması imkânsızdır. *"Onlar sabah akşam o ateşe sokulurlar."* ruhları tabiat heyetleri ateşine, kutsi nurlardan perdelenme ve maddi lezzetlerden yoksun kalma, bunlara derin özlem duyma, buna rağmen elde edememe narına atılırlar.

"*Kıyametin kopacağı gün…"* bedenlerin haşredilmesi veya Mehdi'nin (a.s) zuhuru şeklinde kıyametin kopacağı gün onlara *"azabın en çetinine"* girin, denilir. Çünkü ilk tevile göre, heyetleri ve suretleri ters yüz olmuştur. Karanlıklar içlerinde üst üste binmiştir. Perdeler kalınlaşmıştır. Mahbesleri daracık olmuştur.

İkinci tevile göre ise, Mehdi (a.s) onları kahretmiş, kendisini inkâr ettikleri ve kendisinden uzaklaştıkları için onlara azap etmiştir. Onları simalarından tanıyıp cezalandırmıştır.

51- Muhakkak Rasullerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem şahidlerin şahidlik edecekleri günde yardım ederiz.

52- O gün zalimlere, özür dilemeleri hiçbir fayda sağlamaz. Artık lânet de onlarındır, kötü yurt da onlarındır!

53.54- And olsun ki biz Musa'ya hidayeti verdik ve İsrailoğullarına, akıl sahipleri için bir öğüt ve doğruluk rehberi olan Kitab'ı miras bıraktık.

55- (Rasûlum!) Şimdi sen sabret. Allah'ın vaadi gerçektir. Günahının bağışlanmasını iste. Akşam sabah Rabbini hamd ile tesbih et.

56- Kendilerine gelmiş kesin bir delil olmaksızın, Allah'ın âyetleri hakkında münakaşa edenler var ya, hiç şüphe yok ki, onların kalplerinde, asla yetişemeyecekleri bir büyüklük hevesinden başka bir şey yoktur. Sen Allah'a sığın. Kuşkusuz O, işiten"Semî"dir, gören"Basîr"dir.

57- Elbette semavat'ın (göklerin) ve arz'ın (yerin) yaratılması, insanların yaratılmasından daha büyük bir şeydir. Fakat insanların çoğu bilmezler.

58- Körle gören, inanıp iyi amellerde bulunanla kötülük yapan bir olmaz. Ne kadar az düşünüyorsunuz!

59- Kıyamet günü (kıyam edilecek gün) mutlaka gelecektir, bunda hiç şüphe yoktur. Fakat insanların çoğu buna inanmazlar.

60- Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.

61- İçinde dinlenesiniz diye geceyi, görmeniz için de gündüzü yaratan Allah'dır. Muhakkak Allah, insanlara karşı lütufkârdır. Lakin insanların çoğu şükretmezler.

"Muhakkak Rasullerimize ve iman edenlere…yardım ederiz." Her iki cihanda onları melekuti teyit ve kutsi nurla destekleriz. "*Şimdi sen sabret. Çünkü Allah'ın vaadi gerçektir."* Yani, onların eziyetlerine karşı nefsin zuhur etmesine engel olup, onu hapset. Bil ki, sen beka ve tekmin halinde galip geleceksin. "Biz galip geliriz." Fillerinden uzak durmak suretiyle halinin günahından bağışlanma dile. *"Tesbih et…"* tecrit ederek Rabbini hamd et, daima O'nun sıfatlarıyla mevsuf olarak O'nu tesbih et. Senin için nefsin zuhur ettiği sıfatlara karşı sabretmek ve onlardan istiğfar etmek, Allah ve sıfatlarıyla tahakkuk etmek bir zorunluluktur. Fena sonrası beka halinde istikamet ve temkin hali senin için hasıl olunca, işte bu galibiyetin, nefsin zuhur etmesinin ve vade vefa göstermenin vaktidir.

"Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim." Bundan maksat, hal duasıdır. Çünkü istenen şeyin hayırlı olup olmadığını bilmemekle birlikte yapılan lisan duası, perdelenmişlerin duasıdır. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Kâfirlerin duası kuşkusuz hedefini şaşırmıştır."* (Rad, 14) yani kâfirin duası boşa gitmiştir. Ama arkasından mutlaka icabet gelen dua, hal ile yapılan duadır. O da kulun istediği şeyi kabul etme istidadına sahip olmak suretiyle hazırlık yapmasıdır. Böyle bir dua gerçekleştiği zaman icabet gecikmez. Allah'a tevbe eden, zühd ve itaat ile pişmanlık gösteren kimsenin bağışlanma istemesi gibi. Ya da fena bulmayı tercih ederek vuslatı talep eden kimse gibi. Bu yüzden yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar."* Yani yalvarmak, boyun eğmek ve bükülmek suretiyle dua etmeyen, buna karşılık nefisleri büyüklük ve üstünlük sıfatıyla zuhur edenler *"aşağılanarak cehenneme yuvarlanacaklardır."* Çünkü onlar, hal lisanıyla bunu istediler. Onlar da kahır ve zilletle bu hale düştüler. Büyüklük taslama ve Allah'ın Ekberiyetine karşı gelme sıfatı böyle bir sonucu gerektirir.

62- İşte O, her şeyin yaratıcısı olan Rabbiniz Allah'dır. O'ndan başka ilâh yoktur. O halde nasıl olup da döndürülüyorsunuz!

63- Allah'ın âyetlerini inatla inkâr edenler işte (Hakk’dan) böyle döndürülür.

64- Arz’ı sizin için yerleşim alanı, semayı da bir bina kılan, size şekil verip de şeklinizi güzel yapan ve sizi temiz nimetlerle rızıklandıran Allah'dır. İşte Allah, sizin Rabbinizdir. Âlemlerin Rabbi Allah, yücelerden yücedir.

65- O daima diridir “Hayy’dır” O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O halde dinde ihlâslı ve samimi kişiler olarak O'na dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

66- (Rasûlum)! De ki: Bana Rabbimden apaçık deliller gelince, sizin Allah'ı bırakıp o taptıklarınıza kulluk etmem bana yasaklandı ve bana âlemlerin Rabbine teslim olmam emredildi.

67- Sizi topraktan, sonra meniden, sonra alakadan (aşılanmış yumurtadan) yaratan sonra bebek olarak çıkaran, sonra sizi güçlü kuvvetli bir çağa erişmeniz, sonra da ihtiyarlamanız -ki içinizden daha önce vefat edenler de vardır- ve belli bir vakte ulaşmanız için sizi yaşatan O'dur. Umulur ki düşünürsünüz.

68- O, hem dirilten hem de öldürendir. O, herhangi bir işin olmasını dilediği zaman yalnız «Ol!» der, o da oluverir.

69- Allah'ın âyetleri hakkında tartışanlara bakmadın mı? Nasıl döndürülüyorlar (onu tasdike yanaşmıyorlar)!

70- Onlar, Kitab'ı ve Rasullerimize (irsal ettiklerimizi) gönderdiklerimizi yalanlayanlardır. Onlar yakında (gerçeği) anlayacaklar!

71.72- Boyunlarında demir halkalar ve zincirler olduğu halde, sıcak suya sürüklenecekler, sonra da ateşte yakılacaklardır.

73.74- Sonra onlara: Allah'ı bırakıp da koştuğunuz ortaklar nerededir? denilecek. Onlar da: Bizden uzaklaştılar, zaten biz önceleri hiçbir şeye tapmıyorduk, diyecekler. İşte Allah kâfirleri böyle şaşırtır.

75- Bu, sizin arz’da haksız olarak şımarmanızdan ve aşırı derecede sevinip böbürlenmenizden ötürüdür.

76- İçinde ebedî kalmak üzere cehennemin kapılarından girin! Kibirlenenlerin dönüp gidecekleri yer ne çirkindir!

77- Onun için (Rasûlum), sen sabret! Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. Onlara söz verdiğimiz azabın bir kısmını ya sana gösteririz, yahut seni daha önce vefat ettiririz. Nasıl olsa onlar bize döneceklerdir.

78- And olsun, senden önce de Rasuller gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var. Hiçbir Rasul Allah'ın emri olmaksızın herhangi bir âyeti kendiliğinden getiremez. Allah'ın emri gelince de hakk uygulanır ve o zaman bâtılı seçenler hüsrana uğrayacaklardır.

79- Allah, kimine binesiniz, kimini yiyesiniz diye sizin için hayvanları yaratandır.

80- Onlarda sizin için daha nice faydalar vardır. Gönüllerinizdeki bir arzuya, onlara binerek ulaşırsınız. Onların ve gemilerin üstünde taşınırsınız.

81- Allah size âyetlerini gösteriyor. Şimdi, Allah'ın âyetlerinden hangisini inkâr edersiniz?

82- Onlar arz'da (yeryüzünde) gezip dolaşmadılar mı ki, kendilerinden öncekilerin sonu nasıl olmuştur, görsünler! Öncekiler bunlardan daha çoktu, kuvvetçe ve yeryüzündeki eserleri bakımından da daha sağlam idiler. Fakat kazandıkları şeyler onlara asla fayda vermemiştir.

"İşte O…Rabbiniz Allah'dır." Yani, fiilleri ve sıfatlarıyla tecelli eden, bütün sıfatlarla mevsuf olan Allah'dır. Her birinizin haline özgü isimleriyle (esmalarıyla) sizi terbiye etmekte olan Rabbinizdir. *"Her şeyin yaratıcısı"*dır. Yarattıklarıyla perdelenmiştir. *"O'ndan başka ilah yoktur."* Varlıkta O'ndan başka, bir şey yaratıp da sıfatla zuhur eden bir ilah yoktur. *"O halde nasıl olup da döndürülüyorsunuz!"* nasıl oluyor da Ondan başkasının varlığını ispat edip itaat etmek suretiyle Ondan döndürülüyorsunuz!

İşte sizin kesretle perdelenmeniz sonucu döndürülmeniz gibi *"döndürülür"* inkâr edenler. "*Allah'ın ayetlerin…i"* çünkü onları bilmezler ve başkasının varlığı ispat etmek suretiyle onları perdelerler. *"Onlar… kitabı yalanlayanlardır."* Çünkü kitapla uyumlu olmaktan uzaktırlar ve kendi karanlıklarıyla nurdan perdelenmişlerdir. *"Onlar yakında anlayacaklardır"* suçlarının vebalini, amellerinin sonucunu. Çünkü değişik tabiat kayıtlarından oluşan zincirler "*boyunlarında"* olacaktır.

Sonlu başkaları hadiselerinden oluşan zincirler boyunlarına vurulacaktır. Bu zincirler maksatlarına doğru hareket etmelerine engel olacaktır. "*Sürükleneceklerdir.*" cehalet ve heva kaynar suyuna sürükleneceklerdir. Sonra "*yakılacaklardır.*" şehvetlere ve maddi lezzetlere iştiyak duyma, buna rağmen elde edememe ateşinde yakılacaklardır. Lezzetleri elde etmeye karşılık eza veren heyetlerin acılarını çekececeklerdir. Lezzetleri yitireceklerdir. Çünkü onlarla perdelenmiş ve onların yanında durup ötesine geçememişlerdi. Yani kulluk sundukları kesret suretlerinin yanında durmuşlardı. Diyorlar ki: *"Biz önceleri hiçbir şeye tapmıyorduk."* Çünkü daha önce kulluk sundukları ve ibadet etmekle ömürlerini zayi ettikleri varlıkların, kendilerine bir yarar sağlamak şöyle dursun, hiçbir şey olmadıklarını fark etmişlerdir. *"Bu…"* azap, süfli cihette olan batıl, geçici, fani şeylerle ve nefisle sevinmenizden, onlarla coşmanızdan dolayıdır. Çünkü bulaşık ve zulmani, Hak'dan uzak nefislerinizle onlar arasında bir uyum vardı. *"İçinde ebedi kalmak üzere cehennemin kapılarından girin!"* çünkü rezillikleriniz kök salmış, perdeleriniz artık kalıcı hale gelmiştir. *"Kibirlenenlerin dönüp gidecekleri yer ne çirkindir."* kibir rezilliğiyle zuhur edenlerin yeri ne çirkindir!

83- Rasulleri onlara apaçık bilgiler getirince, onlar kendilerinde bulunan (beşerî) bilgiye güvendiler (onu alaya aldılar). Alaya aldıkları şey kendilerini boğuverdi.

84- Artık o çetin azabımızı gördükleri zaman: Allah'a O'nun Tekliğine iman ettik ve O'na ortak koştuğumuz şeyleri inkâr ettik, derler.

85- Fakat azabımızı gördükleri zaman imanları kendilerine bir fayda vermeyecektir. Allah'ın kulları hakkında süregelen "sünneti" âdeti budur. İşte o zaman kâfirler hüsrana uğrayacaklardır.

"Rasulleri onlara apaçık bilgiler getirince, onlar kendilerinde bulunan (beşerî) bilgiye güvendiler." Yani, vehim bulaşmış akılları, hidayet ve vahiy nurundan mahrum makulleriyle perdelenmiş olanlara rasulleri tevhidi hakikât ilimleri ve keşfi hakkaniyet irfanlarıyla geldikleri zaman, yanlarındakilerle sevindiler, hidayeti kabul etmekten perdelendiler. Rasulleriyle alay ettiler. Çünkü sahip oldukları bilgiler karşısında onların getirdiklerini küçümsediler. Böylece alaya almalarının cezası kendilerini kuşattı ve geride tek kişi kalmayacak şekilde helak oldular. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

FUSSİLET SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ha. Mîm.

2- (Kur'an) Rahmân ve Rahîm olan Allah’dan indirilmiştir.

3- (Bu,) bilen bir kavim için, âyetleri Arapça okunarak açıklanmış, tafsilatlı kılınmış bir Kitab’dır.

4- Bu Kitab, Beşir (müjdeleyici) ve Nezir’dir (uyarıcıdır). Fakat onların çoğu yüz çevirdi artık işitmezler.

5- Ve dediler ki: Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır. Kulaklarımızda da bir ağırlık vardır. Bizimle senin aranda bir perde bulunmaktadır. Onun için sen (istediğini) yap, biz de yapmaktayız!

“*Ha. Mîm.”* Hakk’ın Muhammedî surette zuhuru külli Kitab olarak “*indirilmiştir”...* Bu Kitab, Tek’lik zatından gelen bütün hakikâtleri kapsamaktadır. Teklik zatı ise bütünü kapsayan rahmani rahmet sıfatına sahib’dir. Yani bütün varlıklara varlığı ve kemali bahşedendir. Ayrıca, Muhammedî velilere has, rahimî rahmet sıfatına da sahib’dir. Çünkü Muhammedî veliler, has irfani kemali ve zati tevhidi kabul etme istidadına sahib’dirler. Dolayısıyla bu Kitab, Furkani akıl kitabıdır ki “*ayetleri…açıklanmıştır.”* İndirilme süreciyle açıklanmış, *“tafsilatlı kılınmıştır”.* Bundan önce cem aynında mücmel idi. Bu kitab “*okunarak”* sıfatların zuhuruna, istidatların meydana gelişine göre ayrıntılandırılmıştır. Bu halde bütünü kuşatmaktadır. *“Arapça”* okunan bir kitab’dır. Çünkü Rasulullah (s.a.v) Araplar arasında yaşamıştır. *“Bilen bir kavim için.”* istidatları O’na yakîn ve fıtratları da arındığı için ayetlerinin hakikâtlerini bilen kavme indirilmiştir. “*Bu Kitab Beşir’dir”…*müjdeleyicidir; kemalatı kabul etme istidadına sahip ve O’nun nurunu görenleri kavuşma ile müjdeler. *“Ve Beşir’dir”* uyarıcıdır; nefislerinin karanlıklarıyla perdelenenleri de azapla uyarır. *“Lakin,*

onların çoğu yüzçevirdi." Çünkü başkalarıyla perdelendiler ve örtünme karanlıkları içinde kaldılar. "*Artık işitmezler"* Hakk'ın sözünü dinleyemezler. Çünkü kalp kulaklarında ağırlık vardır. Nitekim, şöyle demişlerdir: *"Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır. Kulaklarımızda da bir ağırlık vardır."* Çünkü, tabiat örtüleri ve nefis sıfatlarının perdeleri onların kalp gözlerini köreltmiş, kulaklarını da sağırlaştırmıştır. Onları kılıflar içine sokup adeta kapatmışlardır. Onunla kendileri arasına perde koymuşlardır.

6- De ki: Ben de ancak sizin gibi bir beşerim (insanım). Bana ilâhınızın bir tek İlâh olduğu vahyolunuyor. Artık O'na yönelin, O'ndan mağfiret dileyin. Ortak koşanların vay haline!

7- Onlar zekâtı vermezler; ahireti inkâr edenler de onlardır.

8- Şüphesiz, iman edip iyi iş yapanlar için tükenmeyen bir mükâfat vardır.

"De ki: Ben de ancak sizin gibi bir beşerim (insanım)." Yani, ben sizin hemcinsinizim. Beşeriyet açısından sizinle uyuşmaktayım. Aramızda tür ayniliği vardır. Çünkü Rasul'e (s.a.v) insanlarla ünsiyet kurma, onlara karışma direktifi verilmiştir. Sizden ayrıldığım nokta bana vahiy indirilmesidir. Bu vahiy tevhidi açıklamakta, süluk yolunu gözler önüne sermektedir. O halde tür uyumundan ve beşeriyet noktasındaki hemcinslikten hareketle bana bağlanın ki tevhid nuruna, dinin açıklamasını içeren vahye ulaşasınız. Ve yüce Allah'ın bana "*ilahınız bir tek ilah"* tır, sözüyle tanıttığı hakk yolu izleyesiniz. Bunun anlamı, varlıkta Allah'ın bir şerikinin olmadığıdır. "*Artık O'na yönelin."* iman ve sekinet üzere sebat etmek, O'na yönelmeye kani olmak suretiyle O'na yönelin. Sakın batıla, türlü yollara, başkasına iltifat etmek suretiyle kaymayın, sapmayın. Nefse yönelmeyin. *"O'ndan mağfiret dileyin."* Maddi tanrılardan uzaklaşın, beşeri sıfatlardan arının. Ki sıfatlarınızın günahları onun sıfatlarının nuruyla örtünsünler. "*Vay haline!"* başkasıyla perdelenenlerin… Onlar başkasının varlığından ibaret perdelerin kalkması için nefislerinden temizlenmez, nefislerinin sıfatlarını silmezler. Böylece vahdeti gerçekleştirmezler. "*Ahireti inkâr edenler de onlardır."* Çünkü fıtri nurun üzerini örtmüşlerdir. Oysa fıtri nur, kutsi âleme, ebedi hayat madenine iştiyak duyar. Onlar ise bu nuru maddi karanlıklarla ve bedensel tabiat heyetleriyle örterler.

9- De ki: Gerçekten siz, arz'ı iki günde halk edeni (yaratanı) inkâr edip O'na ortaklar mı koşuyorsunuz? O, âlemlerin Rabbidir.

10- O, yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi. Orada bereketler yarattı ve orada tam dört günde kıyamda duran mahlukat için fark gözetmeden gıdalar takdir eyledi.

11- Sonra duman halinde olan semayı istiva eyledi, ona ve arz'a: İkiniz de isteyerek veya istemeyerek, gelin! dedi. İkisi de «İsteyerek geldik» dediler.

"De ki: Gerçekten siz, arz'ı iki günde halk edeni inkâr ediyorsunuz…" arz'ı iki hadise içinde yaratmıştır. Nitekim, günün bir hadiseyle ifade edilebileceği belirtilmiştir. Bunun nedeni Arapların "el-havadisu'l yevmiye" (günlük olaylar) derken hadiseyi güne nispet etmeleridir. Çünkü hadise de tıpkı gün gibi zuhur eder, ardından kaybolur. Hadise ve gün ilişkisi, suret ve madde ilişkisi mahiyetindedir. *"Orada bereketler yarattı."* Arz'ın (yer'in) hayırlarını çoğalttı. "*Orada… takdir etti."* Arz'ın, beden arzının da geçim kaynaklarını ve rızıklarını takdir etti. *"Dört günde…"* bundan maksat dört keyfiyet ve dört unsurdur. Bütün bileşimler terkip ve tadille onlardan *"fark gözetmeden"*, imtizaç ve itidal açısından eşit düzeyde gıda ve geçimlik arayanlar için yaratılmışlardır. Yani bütün bunları onlar için takdir etmiştir.

"Sonra…semayı istiva eyledi" semaya yöneldi, sema'yı var etmeye kastetti. Ayette geçen "sümme=sonra" edatı, arada bir zaman farklılığını göstermek için değil, arz ile semanın yaratılışları arasında sağlam olmak veya olmamak, yön ve öz itibariyle farklı olmak gibi başkalıkların olduğunu vurgulama amacına yöneliktir. Çünkü bu bağlamda zaman kavramı söz konusu değildir. "*Duman halinde…"* yani sema o sırada latif bir cevherden ibaretti. Buna karşılık arz'ın cevheri yoğun ve ağırdı. "*Ona ve arz'a:* "*İsteyerek veya istemeyerek, gelin! dedi."* yani, Allah'ın emri ve iradesi onların var olmalarına taalluk etti, onlar da itaat edilmesi gereken amirin emrine muhatap olduğu zaman emre itaat eden, emri yerine getirmek için zaman kaybetmeyen bir memur gibi derhal var oldular. Burada temsili bir anlatım söz konusudur. Yoksa orada söz yoktu.

12- Böylece onları, iki günde yedi sema (gök) olarak yarattı ve her semaya (göğe) görevini vahyetti. Ve biz, yakın semâyı (göğü) kandillerle donattık, bozulmaktan da koruduk. İşte bu, Azîz, Alîm Allah'ın takdiridir.

13- Eğer onlar yüz çevirirlerse de ki: İşte sizi Âd ve Semûd'un başına gelen kasırgaya misli bir kasırgaya karşı uyarıyorum!

14- Rasulleri onlara: Önlerinden ve arkalarından gelerek Allah'dan başkasına kulluk etmeyin, dedikleri zaman, «Rabbimiz dileseydi elbette melekler indirirdi. Onun için biz sizinle gönderilen şeyleri inkâr ediyoruz» demişlerdi.

15- Âd kavmine gelince, arz'da (yeryüzünde) "hakk"sız olarak kibirlenerek büyüklük tasladılar ve: Bizden daha kuvvetli kim var? dediler. Onlar kendilerini yaratan Allah'ın, onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar bizim âyetlerimizi bilerek (mucizelerimizi) inkâr ediyorlardı.

16- Bundan dolayı biz de onlara dünya hayatında zillet azâbını tattırmak için o uğursuz günlerde soğuk bir rüzgâr gönderdik. Ahiret azabı elbette daha çok rüsvay edicidir. Onlara yardım da edilmez.

17- Semûd'a gelince onlara doğru yolu gösterdik, ama onlar körlüğü doğru yola tercih ettiler. Böylece yapmakta oldukları kötülükler yüzünden alçaltıcı azabın yıldırımı onları çarptı.

18- İman edenleri kurtardık. Onlar (Allah'dan) korkuyorlardı.

"*Böylece onları, iki günde yedi sema olarak yarattı.*" Yani, onları da arz gibi madde ve suret olarak yarattı. " *Ve her semaya (göğe) görevini vahyetti.*" Yani, her birinin hareketlerinden, melekuti tesirlerinden ve tedbirlerinden, yıldızlarının özelliklerinden ve kendilerine taalluk eden her şeyden neyi irade ettiğine işaret etmiştir. *"Ve biz, yakın semayı…donattık."* Yani ay feleğinin bize bakan yüzeyini *"kandillerle"* parlak gök cisimleriyle süsledik ve onları koruduk "*bozulmaktan da koruduk.*" Buharların yükselmesi sonucu yırtılmaktan, şeytani tabii kuvvetlerin meleklerine ulaşmaktan koruduk. "*işte bu, Aziz…Allah'ın takdiridir.*" İşini dilediği gibi yapma gücüne ve üstün iradesine sahip "*Alim*" ilmiyle yaptığını sağlam yapan Allah'ın takdiridir.

Ya da kastedilen anlam şudur: Siz inkâr ediyorsunuz, *beden arzını* yaratan ve bunu iki günde, yani iki ayda yahut madde ve suret şeklinde iki hadisede vechinin perdesi haline getiren Rabbinizden beden örtüleriyle perdeleniyorsunuz. Başkasının yanında durup ötesine geçmemek suretiyle ona ortaklar koşuyor, benzerler tasavvur ediyorsunuz. Aslında varlığı ve tesiri olmayan şeylere tesir nispet ediyorsunuz. İşte bu yaratıcı âlemleri isimleriyle idare etmektedir. Bedenin yukarısında aza dağlarını yaratmıştır. Ya da süfli meyli gerektiren unsuri kuvvetlerden ve kendi hali üzerinde sabit kalmasını sağlayan maddi suretlerden dağlar var etmiştir. Ayrıca aletler, sebepler ve karışımlar hazırlamak, fiillerini tamamlamasına imkân veren kuvvetler var etmek suretiyle orayı bereketli kıldı. Kuşatıcı tedbir ve yardımcıları aracılığıyla vakitlerini takdir etmiştir. Yine gıdaların mecralarını planlamıştır. Dört ayda tamamlanacak şekilde gıdaları, bunları elde etme sebeplerini ve gıda maddelerini tayin etmiştir. Yani bunların tümünü dört ayda yahut dört unsur dediğimiz maddeler çerçevesinde gerçekleştirmiştir. Sonra istiva etmiştir. Yani bundan sonra düzgün bir şekilde yönelmiştir. Başka bir şeye meyletmeden doğrudan ruh semasına yönelmiş ve duman halindeki bu semayı düzeltmiştir. Yani karışımların buharlığından ve letafetinden oluşan ve de kalpten yukarı olan bu latif maddeye kastetmiştir.

Nitekim bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "Sizden birinizin ana karnındaki yaratılışı şu şekilde gerçekleşir: Kırk gün nutfe halinde kalır. Sonraki kırk gün kan pıhtısı halinde kalır. Sonraki kırk gün embriyo (bir çiğnem et) halinde kalır. Sonra Allah ona bir meleği dört kelime ile birlikte gönderir. Bu melek onun amelini, ecelini, rızkını ve mutlu veya bedbaht olacağını yazar. Ardından ona ruh üfler."

Bu anlamı destekleyen bir diğer hadis de şöyledir: "Cenine ruhun üflenmesi, gebeliğin üzerinden dört ayın geçmesinden sonradır."

"*Sonra ona…gel…dedi.*" Yani Allah'ın iradesi arzın ve semanın oluşmasına, bir şey olmalarına ve yeni bir yaratılışla var olmalarına taalluk etti. Onlar da Allah'ın istediği surette var oldular. İşte arz'ın (yerin), arada zamansal bir uzaklık olmaksızın semadan (gökten) önce yaratılmış olmasının anlamı budur. Çünkü beden maddesi ruhla temasa geçmeden ve ruh üfürülmeden önce beden olarak yaratılmış olsa da bedenin azalarının gelişmesi ve birbirlerinden ayrılması ancak ruhla temasından, içine ruhun üfürülmesinden sonra gerçekleşir.

"Böylece onları…yedi sema olarak yarattı." Yani daha önce sözü edilen yedi gayp olarak yarattı. Kuvvetler, Nefis, Kalp, Sır, Ruh, Hafa ve Hak. Hak ise hüviyetini mevcut şahsın hüviyetine giydirmiştir. Bu şahsı var etmekle söz konusu mertebelere inmiş ve bunlarla perdelenmiştir. Eğer Hakk'ın hüviyeti bunların arasından çıkarılırsa ve bu gayplar yedi mahluk olarak algılanırsa, bu takdirde kalp ile sır arasında akıl da bir gayp olarak kabul edilir. Bu da en yakın semadır (dünya seması). Çünkü insanın iki günde yani buna ek olarak iki ayda insan olmasını sağlayan kalbe yakındır. Böylece gebeliğin ya da insanın yaratılışının müddeti altı ay olarak ortaya çıkar.

Nitekim, altı ayı tamamlayıp yedinci ayın başında doğan çocuk eksiksiz bir yaratılışla yaşar. Ya da biri mücerret, biri de mücerret olmayan olmak üzere iki tavırda veya ruh ve beden şeklindeki iki hadisede yaratılır. Doğrusunu, Allah herkesten daha iyi bilir.

Yüce Allah yukarıda sözü edilen tabakalardan oluşan her semaya emrini, kendisine özgü işini, amelleri, idrakleri, keşifleri, müşahedeleri, vuslatları, işveleri ve tecellileri vahyetti. "*Yakın semayı…donattık."* Yani aklı kanıt ve burhan kandilleriyle donattık. Vehim ve hayal şeytanlarının akıl ufkuna yükselmek suretiyle mele-i ala'daki ruhanilerin sözlerinden kulak hırsızlığı yapmalarına, yalanlarını ve hayallerini onlarla karıştırmak suretiyle kıyasi suretleri edinmelerine karşı onu koruduk.

19- Allah'ın düşmanları, ateşe sürülmek üzere toplandıkları o gün, düzenli olarak hepsi bir araya getirilirler.

20- Nihayet, oraya geldikleri zaman kulakları, gözleri ve derileri, işledikleri şeye karşı onların aleyhine şahitlik edecektir.

21- Derilerine: Niçin aleyhimize şahitlik ettiniz? derler. Onlar da: Her şeyi konuşturan Allah, bizi de konuşturdu. İlk defa sizi o yaratmıştır. Yine O'na döndürülüyorsunuz, derler.

22- Siz ne kulaklarınızın, ne gözlerinizin, ne de derilerinizin aleyhinize şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz, yaptıklarınızdan çoğunu Allah'ın bilmeyeceğini sanıyordunuz.

23- Rabbiniz hakkında beslediğiniz zan var ya, işte sizi o mahvetti ve ziyana uğrayanlardan oldunuz.

24- Şimdi eğer dayanabilirlerse, onların yeri ateştir. Ve eğer (tekrar dünyaya dönüp Allah'ı) hoşnut etmek isterlerse, memnun edilecek değillerdir.

25- Biz onlara birtakım arkadaşlar musallat ettik de onlar önlerinde ve arkalarında ne varsa hepsini bunlara süslü gösterdiler. Kendilerinden önce gelip geçmiş olan cinler ve insanlar için (uygulanan) azap onlara da gerekli olmuştur. Kuşkusuz, onlar hüsrana düşenlerdi.

26- İnkâr eden "kâfir"ler: Bu Kur'an'ı dinlemeyin, anlaşılmaması için gürültü yapın. Umulur ki galip gelirsiniz, dediler.

27- And olsun ki o kâfir olanlara, şiddetli bir azabı tattıracağız ve onları yaptıklarının en kötüsüyle cezalandıracağız.

28- İşte bu, Allah düşmanlarının cezası, nar'dır (ateşdir). Âyetlerimizi inkâr etmelerinden dolayı, orada onlara ceza olarak ebedî kalacakları yurt (cehennem) vardır.

29- Kâfirler cehennemde: Rabbimiz! Cinlerden ve insanlardan bizi saptıranları bize göster de aşağılanmışlardan olsunlar diye onları ayaklarımızın altına alalım! diyecekler.

"*Nihayet oraya geldikleri zaman kulakları, gözleri ve derileri…onların aleyhine şahitlik edecektir."* Yani onların organlarının suretleri değişir. Bu organlar işledikleri amellerin biçimini alırlar. Derileri ve vücutlarının dış yüzeyi dönüşerek hal diliyle konuşmaya başlarlar. Aldıkları şekillerle işledikleri amellere delalet ederler, bu dille konuşmalarından dolayı da şöyle derler: "*Her şeyi konuşturan Allah, bizi de konuşturdu."* Çünkü her şeyin bir tür dili vardır "*fakat gafiller anlamazlar."*

"*Biz onlara birtakım arkadaşlar musallat ettik."* Mele-i ala'dan uzaklıkları, bizzat kutsi nefislere ve melekuti nurlara muhalefetleri, ayrıca heyulani maddelere dalmaları, nefsani sıfatlarla perdelenmeleri, bedensel hevaya ve tabii şehvete kapılmaları nedeniyle insanlardan ve tahayyül ve vehim güçlerinden oluşan cinlerden birtakım şeytanları onlara dost ve arkadaş yaptık. Yukarıda işaret edilen özelliklerinden dolayı arzın habis nefislerine ve karanlık bulanık unsurlarına uyum gösterdiler. Kutsi özlere ve mücerret zatlara muhalif oldular. Böylece, şeytanlar onların arkadaşları oldular da melekut nurundan perdelendiler.

"O*nlar önlerinde…ne varsa hepsini bunlara süslü gösterdiler."* Önlerinde bulunan hayvani, vahşi lezzetleri ve tabii şehvetleri *"ve arkalarında"* bulunan emelleri ve ulaşamayacakları beklentileri onlara süslü gösterdiler. *"Azap onlara da gerekli olmuştur."* Ebedi bedbahtlık şeklindeki İlahi hüküm onlar için kaçınılmaz olmuştur. "*kendilerinden önce gelip geçmiş olan"* toplumlar içinde Nebiyleri yalanlayan ve zahir ve batın Hakk'dan perdelenenler için öngörülen azap onları da kapsamına almıştır. *"Kuşkusuz, onlar hüsrana düşenlerdi."* Çünkü asli istidat nurunu ve kesbi kemal kazancını zayi etmişlerdi. Dolayısıyla, ebedi helake ve sonsuz azaba uğramışlardı.

"Rabbimiz!... Bizi saptıranları bize göster." Yani, perdelenmişler azaba duçar oldukları zaman kendilerini saptıranlara karşı büyük bir kin besleyerek öfkelenirler ve onların kendilerininkinden daha şiddetli bir azaba uğramalarını, derekelerinden daha aşağı bir derekeye yuvarlatılmalarını temenni ederler. Çünkü, onlardan dolayı aşağılanmayla, ateşin acısıyla, yoksunluk azabıyla ve hüsranla karşılanmışlardır. Onları kendilerinden daha kötü bir durumda ve daha aşağı bir mertebede olduklarını görerek rahatlamak, hınçlarını dindirmek isterler. Tıpkı bir arkadaşının etkisiyle bir musibete uğrayan kimsenin bundan dolayı o arkadaşına büyük bir kin duyup, öfkelenmesi ve o arkadaşı o sırada yanında olmadığı halde onu yakalayıp yakmak istemesi gibi.

30- Muhakkak, Rabbimiz Allah'dır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara: Korkmayın, üzülmeyin, size vaat olunan cennetle sevinin! derler.

31.32- Biz dünya hayatında da, ahirette de sizin dostlarınızız. Gafûr ve rahîm olan Allah'ın ikramı olarak orada sizin için canlarınızın çektiği her şey var ve istediğiniz her şey orada sizin için hazırdır.

"Muhakkak, Rabbimiz Allah'dır diyenler…" başka ilahın (tanrının) varlığını olumsuzlayarak Allah'ı birleyenler, yakini olarak Onu tanıyıp hakkıyla bilenler, sonra O'nun yolunda süluk etmek ve yolu üzerinde sebat etmek suretiyle O'nu doğru istikamet üzere olanlar, amellerini sırf O'na has kılanlar, sadece O'nun rızasını elde etmek için amel edenler, bu amelleri işlerken O'ndan başkasına yönelmeyenler "*üzerine melekler*

iner.” Çünkü hakiki tevhid, yakini iman, hakk sistem üzere gerçekleşen sabit amel ve O’na giden yolda istikamet üzere olma hususunda aralarında uyum ve münasebet vardır. azimetten sapmazlar, O’nun rızasından başka tarafa yönelmezler. O’nun rızası için gerçekleştirdikleri amellerde sapma eğilimi göstermezler. Nitekim, bunların tam karşılarında yer alan rezillikler ehli olan perdelenmişlerin nefisleri de karanlık özleri ve habis amelleri itibariyle şeytanlara uyum gösterir. Bu şeytanlar da onların üzerine inerler. “*Korkmayın…”* azaptan korkmayın. Çünkü sizin zatlarınız nurlarla arınmış, heyetlerin karanlıklarından sıyrılmıştır. “*Üzülmeyin…”* istidatlarınızın gerektirdiği kemalatı elden kaçırmak endişesine kapılıp üzülmeyin. “*Sevinin…”* sıfat cennetiyle sevinin. *“Size vaat olunan…”* görmeden iman ettiğiniz sıfat cennetiyle sevinin. Ya da kastedilen anlam şudur: Onlar cem halinde tafsil haline dönerlerken melekler onlara saygı sunmak üzere inerler. Çünkü fena halinde meleklerin de başka şeylerin de varlığı söz konusu değildir. Böylece tafsil halinde üzerlerine inen melekler, telvinden korkmamalarını ve tevhide gark olmaktan dolayı üzülmemelerini telkin ederler. Çünkü, vahdet ehli olan kimseler tafsile ve kesreti görme haline döndükleri zaman üzülürler, hüzne kapılırlar. İlk karşılaşmanın tesiriyle vecde girerler. Çünkü cem aynında zati müşahedeyi yitirmişlerdir. Tafsille perdelenmişlerdir. Bu durum, beka halinde Hakk ile tahkik gerçekleşinceye kadar devam eder. O zaman göğüs, Hakkın nuruyla açılır. Böyle kimseleri kesret vahdetten, vahdet de kesretten perdelemez. Sıfat tafsilatında zatı bizzat müşahede ederler. Nitekim, bu hal ile ilgili olarak yüce Allah nebiysine şöyle hitap etmiştir: “*Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi? Belini büken yükünü senden alıp atmadık mı?”* (İnşirah, 1.3)

Sıfat tecellileri makamında bulunduğunuz sırada size vaat olunan ve cennetlerin bütün mertebelerini kapsayan zat cennetiyle sevinin. “*Biz…sizin dostlarınızız.”* Bizimle sizin aramızdaki sıfat uyumu ve asli hemcinslik nedeniyle her iki cihanda da sizi severiz. Nitekim, şeytanlar da perdelenmişlerin dostlarıdırlar, çünkü aralarında hemcinslik, zulmet ve bulanıklıkta ortaklık vardır. *“Orada sizin için canlarınızın çektiği her şey var.”* müşahedeler, tecelliler, ruh, hoş koku, kalıcı nimet gibi canınızın çektiği her şey vardır orada. Yani istidadınızın gereği olan

kemal derecesine ulaştığınız zaman, yitirdiğiniz, geride bıraktığınız şeylere özlem duymazsınız. Bilakis, canınızın çektiği ve istediğiniz her şey, canınızın çektiği ve isteğinizin gerçekleştiği anda üç cennette de hemen önünüzde hazır olur. *"İkram olarak…"* sizin için hazırlanmış olarak bulursunuz. *"Gafur"* nuruyla sizin eserlerinizin, fiillerinizin, sıfatlarınızın ve zatlarınızın günahlarını örten ve *"Rahim"* fiillerinin, sıfatlarının ve zatının tecellileriyle size merhamet eden ve sizi onlara dönüştüren Allah'ın ikramı olarak onları hazır bulursunuz.

33- (İnsanları) Allah'a çağıran, iyi iş yapan ve «Ben Müslümanlardanım» diyenden kimin sözü daha güzeldir?

34- İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur.

35- Buna (bu güzel davranışa) ancak sabredenler kavuşturulur; buna ancak (hayırdan) büyük nasibi olan kimse kavuşturulur.

" …Kimin sözü daha güzeldir." Yani kimin hali?... Çünkü çok kere "söz", fiil ve hal anlamında kullanılır. "*Rabbimiz Allah'tır, diyenler*" ifadesi bu kullanıma bir örnek oluşturmaktadır. Yani tevhidi kendilerine din yapanlar. "Çok mal biriktirenler helak oldu…şöyle şöyle diyenler hariç" (yani infak edenler)hadisi de bu kullanıma örnektir. *"İnsanları Allah'a çağıran, iyi iş yapan ve "Ben Müslümanlardanım" diyenden"* yani tevhidde özünü Allah'a teslim eden, istikamet ve temkinle amel eden, kemale ermek için halkı Hakk'a çağırandan kimin sözü daha güzeldir. Ayetin akışında Hakk'a ve temkine davet en başa alınmıştır, çünkü mertebelerin en şereflisidir ve bu mertebe ilmi ve ameli kemali gerektirmektedir. Aksi takdirde, davet sahih, doğru olmaz. Sahih olsa bile Allah'a yönelik olmaz. Yani bütün sıfatlarla mevsuf zatına yönelik olmaz. Çünkü, amel etmeyen alim davet ederse onun daveti alim sıfatına, ilmi olmayan ama amel eden kimse davet ederse onun daveti Gafur ve Rahim sıfatlarına, alim, amil ve arif kimse davet ederse, onun daveti de Allah'a yönelik olur.

"*İyilikle kötülük bir olmaz."* Çünkü iyilik kalp makamından kaynaklanarak kişiyi cennete, meleklerle arkadaşlığa, kötülük ise nefis makamından kişiyi cehenneme ve şeytanlarla yoldaşlığa çeker. "*Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle."* Eğer düşmanının kötülüğünü

iyilikle savma imkânı varsa, onu en güzeliyle sav, en güzelinden daha aşağı bir iyilikle savma. En güzel iyilikten daha aşağı bir iyilikle savma bile tavsiye edilmezken, kötülüğe kötülükle karşılık verilmesini varın siz tasavvur edin. Çünkü, kötülük kötülükle savulmaz. Bilakis, ateşe odun atıldıkça gürleşir, alevlenir. Eğer kötülüğe misliyle karşılık versen, nefis makamına yuvarlanmış, şeytana tabu olmuş, ateşe giden yolu izlemiş olursun. Arkadaşını ağır sorumlulukların, günahların altına sokmuş, onu ve kendini kötüler zümresine katarak kötülüğün artmasına sebep olarak hayırdan yüz çevirmiş olursun. Ama kötülüğe iyilikle karşılık verdiğin zaman, düşmanının kötülüğünü dindirirsin, düşmanlığını yok edersin, kendin de kalp makamında hayır üzere sabit kalırsın, cennete giden yolu izleyerek şeytanı kovmuş ve rahmanı razı etmiş olursun. Melekutun akışına katılmış, hasmının günahını da pişman olmasını sağlayarak silmiş olursun. Eğer düşmanının kötülüğüne iyiliğin en güzeliyle karşılık verirsen rahmet bağlamında rahimi sıfatın huzuruna uygun davranmış olursun. Allah'ın sıfatlarına uygun olarak insaf ve adaleti gözettiğin için ceberut ehlinden olursun. Zatından hasmına rahmet akıtırsın. Bunun neticesinde "*sanki candan bir dost olur.*"

Bir münasebetle Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Eğer O yüce yaratıcının zuhur etmesi caiz olsaydı, kesinlikle hilm suretinde zuhur ederdi." Kuşkusuz, bu şerefli haslet ve bu büyük fazilete "*ancak sabredenler kavuşturulur.*" Allah'la beraberliğe sabreden, düşmanın yanılmasıyla ayakları kaymayan, bu davranışın Allah'dan kaynaklandığını bilen, Allah'a tevekkül eden, Onun hilmiyle sıfatlanan veya Onun emrine uygun hareket eden kimseler buna kavuşturulur. *"Buna ancak büyük nasibi olan kimseler kavuşturulur."* Allah'ın ahlakıyla ahlaklandıkları için Allah tarafından kendilerine hayırdan büyük nasip bahşedilenler bu erdeme kavuşturulur.

36- Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir "Semi'dir", bilen "Alim'dir".

37- Gece ve gündüz, güneş ve ay O'nun âyetlerindendir. Eğer yalnız O'na ibadet etmek istiyorsanız, güneşe de aya da secde etmeyin. Onları yaratan Allah'a secde edin!

38- Eğer insanlar kibirlenerek büyüklük taslarlarsa (bilsinler ki) Rabbinin yanında bulunan (melekler) hiç usanmadan, gece gündüz O'nu tesbih ederler.

39- O'nun ayetlerinden biri de arzı hükmüne boyun eğmiş "haşyet halinde" görmendir. Biz onun üzerine suyu indirdiğimiz zaman, harekete geçip kabarır. Ona can veren, elbette ölüleri de diriltir. O, her şeye kadirdir.

40- Âyetlerimiz hakkında doğruluktan ayrılıp eğriliğe sapanlar bize gizli kalmaz. O halde, ateşin içine atılan mı daha iyidir, yoksa kıyamet günü güvenle gelen mi? Dilediğinizi yapın! Kuşkusuz O, yaptıklarınızı görmektedir.

41- Kendilerine Kitab geldiğinde onu inkâr edenler (şüphesiz bunun sonucuna katlanacaklardır). Halbuki O, Azîz bir Kitab'dır.

"Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa" eğer şeytan kötülüğe kötülükle karşılık vermeni telkin ederse, intikam alman yönünde bir vesvese verirse, öfkenden kaynaklanan bir heyecana kapılırsan *"hemen Allah'a sığın."* Hemen Allah'a dön, şeytanın şerrinden ve vesvesesinden O'nun huzuruna sığın. Kendi fiillerinden ve sıfatlarından sıyrılmak, kendi gücünden ve kuvvetinden uzaklaşıp Allah'ta fena bulmak suretiyle şeytanın dürtüsünü bertaraf et. Çünkü *"O, Semi'dir."* İçinden geçen nefsinin düşüncelerini ve senin sözlerini işitir. "*Aliym'dir."* Niyetlerini, gizlediğin hallerini bilir.

"Onun ayetlerindendir…" kötülüklerin kucağına düşmeniz, şeytanın vesveselerini kabul etme istidadına sahip olmanız için nefsin nuru örten sıfatlarıyla zuhur etmesinden kaynaklanan nefis zulmeti gecesi, güzelliklerle sevinmeniz, kötülükleri savmanız, vesveseleri kabul etmeye karşı korunaklı hale gelmeniz, şeytanın üfürmelerinden yüz çevirmeniz için ruhun ışıklarının kalpten nefse yansımasıyla gerçekleşen nur gündüzü, ruh güneşi ve kalp ayı O'nun işaretlerindendir. "*Güneşe…secde etmeyin."* Güneşte fena bulmak, onun yanında durup öteye geçmemek ve onun yüzünden Hakk'tan perdelenmek suretiyle ona ve "*aya"* , faziletler ve kemalat yanında durarak ve sıfat cennetlerine sığınarak secde etmeyin. "*Onları halk eden (yaratan) Allah'a secde edin."* zatta fena bularak O'na secde edin. "*Eğer…iseniz."* Eğer muvahhitler iseniz, ibadeti sadece O'na has kılmış, O'ndan başkasına kulluk sunmamış, müşriklerden ve perdelenmişlerden olmamış iseniz. "*Eğer…kibirlenerek büyüklük taslarlarsa…"* benlik ve azgınlık yüzünden O'nda fena bulmaktan yüz çevirip büyüklenirlerse, nefsin sıfatları ve düşmanlıkla üstünlük taslamaya kalkarlarsa "*Rabbinin*

yanında bulunanlar” öne geçmiş ve O’nda fena bulmuş olanlar “*O’nu tesbih ederler.”* Arınmak, sürekli olarak zatlarının ve sıfatlarının perdelerinden sıyrılmak suretiyle tafsil makamında örtünme gecelerinde ve cem makamında tecelli gündüzlerinde “*hiç usanmadan”* onu tesbih ederler. Çünkü Allah ile kaimdirler ve zati muhabbetle zikrederler.

“*Ayetlerimiz hakkında doğruluktan ayrılıp eğriliğe sapanlar…”* sapmaya meyledenler, hakk yoldan ayrılıp batıl yola yönelerek eğrilenler, Hak’dan perdelendikleri için ayetlerimizi Hak’dan başkasına nispet edenler, onları nefisleriyle okudukları için ondan ancak sıfatlarına uygun düşen şeyleri anlayanlar “ *bize gizli kalmaz.”* Biz onlardan gizli olsak da onlar bizden gizli değildirler. “*Halbuki O, Azîz (eşsiz) bir Kitab’dır.”* Kötü niyetle erişilmesi imkânsızdır, habis ve perdelenmiş nefislerin dokunup anlamalarına, tahrif etmelerine, batıl ehlinden birinin ona muttali olup iptal etmesine karşı korunmuştur. Çünkü bu Kitab, eşsizdir onların akıllarının kapasitesinin çok uzağındadır.

42- O’na önünden de ardından da bâtıl gelemez. O, hikmet sahibi “Hakiym”den, çok övülen “Hamîd”den indirilmiştir.

43- (Rasûlum!) Sana söylenen, senden önceki Rasullere söylenmiş olandan başka bir şey değildir. Elbette ki senin Rabbin, hem mağfiret sahibi hem de acı bir azap sahibidir.

44- Eğer biz onu, yabancı dilden bir Kur'an kılsaydık, diyeceklerdi ki: Ayetleri tafsilatlı şekilde açıklanmalı değil miydi? Arab'a yabancı dilden (kitap) olur mu? De ki: O, inananlar için doğru yolu gösteren bir kılavuzdur ve şifadır. İnanmayanlara gelince, onların kulaklarında bir ağırlık vardır ve Kur'an onlara kapalıdır. (Sanki) onlara uzak bir yerden bağırılıyor (da Kur'an'da ne söylendiğini anlamıyorlar.)

45- And olsun biz Musa'ya Kitab'ı verdik, onda da ayrılığa düşüldü. Eğer Rabbinden bir söz geçmiş olmasaydı, aralarında derhal hükmedilirdi (işleri bitirilirdi). Onlar Kur'an hakkında derin bir şüphe içindedirler.

46- Kim iyi bir iş yaparsa, bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabbin kullara zulmedici değildir.

47- Kıyamet gününün bilgisi, O'na havale edilir. O'nun bilgisi dışında hiçbir meyve (çekirdeği) kabuğunu yarıp çıkamaz, hiçbir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Allah onlara: Ortaklarım nerede! diye seslendiği gün: Buna dair bizden hiçbir şahit olmadığını sana arz ederiz, derler.

48- Böylece önceden yalvarıp durdukları onlardan uzaklaşmıştır. Kendilerinin kaçacak yerleri olmadığını anlamışlardır.

49- İnsan, hayır istemekten usanmaz. Fakat, kendisine bir kötülük dokunursa hemen ümitsizliğe düşer, üzülüverir.

50- And olsun ki, kendisine dokunan bir zarardan sonra biz ona bir rahmet tattırırsak: << Bu, benim hakkımdır, kıyametin kopacağını sanmıyorum, Rabbime döndürülmüş olsam bile muhakkak O'nun katında benim için daha güzel şeyler vardır,>> der. Biz, inkâr edenlere yaptıklarını mutlaka haber vereceğiz ve muhakkak onlara ağır azaptan tattıracağız.

51- İnsana bir nimet verdiğimiz zaman (bizden) yüz çevirir ve yan çizer. Fakat ona bir şer dokunduğu zaman da yalvarıp durur.

52- De ki: Ne dersiniz, eğer o (Kur'an), Allah tarafından ise siz de onu inkâr etmişseniz o zaman (Hakk'dan) uzak bir ayrılığa düşenden daha sapık kim vardır?

53- İnsanlara ufuklarda (afaklarda) ve kendi nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz ki onun (Kuran'ın) Hakk olduğu, onlara iyice belli olsun. Rabbinin her şeye şahid olması, yetmez mi?

54- Dikkât edin! Muhakkak onlar, Rablerine kavuşma konusunda şüphe içindedirler. Dikkât edin! Bilesiniz ki O, her şeyi (ilmiyle) kuşatmıştır.

Onların batıl inançlarının Kur'an'a ulaşıp bulandırmasına da imkân yoktur. Çünkü "*O'na…batıl gelemez."* Hiçbir yönden. Ne hakk yönünden gelir de ondan daha beliğ, doğru ve Hak oluşu bakımından ondan daha sağlam bir şeyle onu iptal eder, ne de halk yönünden. Yani insanlar da onu tevil ederken ilhada sapmak suretiyle onu iptal edemezler, tahrifat yaparak değiştiremezler. Çünkü o, levhte sabit ve değişmezdir, Hak cihetinden korunmaktadır. Nitekim, şöyle buyurmuştur: *"Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız."* (Hicr, 9)

"De ki: O, müminler için doğru yolu gösteren bir kılavuzdur ve şifadır." Yani gaybe inanan, görmeden iman eden müminleri Hakk'a ileten bir rehberdir. Marifeti onlara gösterir. Onlar için, nifak ve şirk gibi kalp hastalıklarından kurtaran bir şifa kaynağıdır. Yani nazari ve ameli olarak Hakk'ı onlara gösterir, öğretir ve onları arındırır. "*Kâfirlere gelince…"* perdelenmişler ise onu duyup anlayamazlar. Bilakis, onlara karışık ve anlaşılmaz gelir. Çünkü gafletin istilasına uğramışlardır. Tabii

örtüler ve bedeni heyetler kalplerinin işitme ve görme duyularını kapatmıştır. Kur'an onların kalplerine nüfuz etmez. Onlar da Kur'an'ın farkına varıp algılamazlar. Onunla gafletten uyanmazlar. Tıpkı uzaktan seslenen, ama sesi duyulmayan biri gibi bakakalırlar Kur'an'a. Çünkü Hakk'ın idrak edilmesini ve görülmesini sağlayan nurun kaynağından uzaktırlar. Heyuli karanlıklara dalmışlardır.

"İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz." mümkün nitelikli varlıklar ve halleri üzerindeki tasarruflarımıza bakmaya onları muvaffak kılacağız "*ki onun (Kur'an'ın) gerçek olduğu,onlara iyice belli olsun."* İstidlal, yakin ve kanıt yoluyla bunu anlasınlar ki Kur'an hak'tır. "*Rabbin…yetmez mi?"* bu gerçeği müşahede eden ayan ehli için *"Rabbinin her şeye şahit olması"* hazır ve muttali olması yetmez mi? Yani rabbinin varlıkların mazharlarından müşahede edilmesi, dolayısıyla başkasının değil sadece O'nun hak ve sabit oluşunun anlaşılması yetmez mi ki fiillerinden delillere veya sıfatlarının tecellilerinin aracılığına başvuruluyor? Bu, süluk öncesi cezbe ile açığa çıkarılan perdelenmişin halidir. Önceki ise vuslat için cehd eden, seven salikin halidir.

"*Dikkât edin! Muhakkak onlar Rablerine kavuşma konusunda şüphe içindedirler."* Çünkü onlar varlıktan dolayı var edenden, mahluktan dolayı yaratandan perdelenmişlerdir. *"Bilesiniz ki O, her şeyi kuşatmıştır."* Hiçbir şey O'nun kuşatmasının dışına çıkamaz. Aksi takdirde var olamaz. Çünkü, her şeyin hakikâti O'nun ilminin aynıdır. Her şeyin varlığı O'nunladır. O'nun ilmi zatının aynıdır. Zatı varlığının aynıdır. Dolayısıyla hiçbir şey O'nun ihatasının dışında değildir. Çünkü O'ndan başkasının ayn ve zat varlığı söz konusu değildir her şey fani'dir. O'nun vechi hariç, her şey helak olacaktır. Nitekim, şöyle buyurmuştur: *"Ne varsa, hepsi fani'dir. Yalnız, O, ZülCelal ve'l ikram olan Rabbinin vechi bâki kalacak."* (Rahman, 26.27)

ŞÛRÂ SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ha. Mîm.

2- Ayn. Sîn. Kaf.

3- Azîz ve Hakîm olan Allah, sana ve senden öncekilere de işte böyle vahyeder.

4- Semavat’da (göklerde) ve arz’da (yerde) ne varsa hepsi O'nundur. O, çok yüce “Alîy” dir, azametli “Azîm”dir .

5- Neredeyse yukarılarından semalar da (gökler de) çatlayacak! Melekler de Rablerini hamd ile tesbih ediyorlar ve arz’dakiler (yerdekiler) için mağfiret diliyorlar. Dikkat edin! Allah çok bağışlayan “Ğafur”, çok esirgeyen “Rahiym”dir.

6- Allah'dan başka dostlar edinenleri Allah daima gözetlemektedir. Sen onlara vekil değilsin.

7- Şehirlerin anası (olan Mekke'de) ve onun çevresinde bulunanları uyarman ve asla şüphe olmayan toplanma günüyle onları korkutman için, sana böyle Arapça bir Kur'an vahyettik. (İnsanların) bir bölümü cennette, bir bölümü de çılgın alevli ateştedir.

8- Allah dileseydi onları bir tek millet yapardı. Fakat O, dilediğini rahmetine kavuşturur; zalimlerin ise hiçbir dostu ve yardımcısı yoktur.

“Ha. Mîm. Ayn. Sîn. Kaf.” Yani Hak, Muhammed’le (s.a.v) zuhur etti. İlminin zuhur etmesi kalbinin selameti iledir. Şu halde Hak, zahir ve batın olarak Muhammed’dir. İlim de Muhammed’in kalbinin eksiklikten ve ayıptan beri olması, selamette olmasıdır. Yani kâmil oluşu, perdelerden sıyrılıp açıkta olmasıdır. Çünkü kalbin arınması ilmin zuhur etmesidir. “*İşte böyle…”* senin mazharında gerçekleşen bu zuhur gibi ve de onun ilminin senin kalbinde zuhur etmesi gibi “*Sana ve senden*

öncekilere…vahyeder." Sana ve senden önceki Nebiylere böyle vahyeder. "*Allah…"* bütün sıfatlarıyla mevsuf olan Allah *"Aziz"*dir. Celal perdeleriyle, sıfatlarının örtüleriyle erişilmezdir. "*Hakim"*dir. Kemalî istidatlara göre zuhur eder. Bütün kulları, istidatların kabul etmelerine göre aracılar ve mazharlar vasıtasıyla hidayete erdirir.

"Semalar'da (*göklerde) ve arz'da (yerde) ne varsa hepsi O'nundur."* Her şey O'nun sıfatlarının mazharları, mülkünün, malikiyetinin suretleri ve fiillerinin mahalleridir. "*O, Alîy'dir"* Varlıkların suretleriyle sınırlandırılmaktan, yine varlıkların aynleriyle taayyun etmekten yücedir."*Aziym'dir."* varlıklar O'nun saltanatı, karşısında büzülürler, küçülürler, *azameti* karşısında dağılıp yok olurlar. "*Neredeyse yukarılarından semalar da (gökler) çatlayacak!"* azametinin tecellilerinden etkilendikleri için kahrının ve saltanatının yüceliği karşısında tuz buz olup dağılacaklar neredeyse! "*Melekler de…"* mücerret akıllardan ve tedbir edici nefislerden oluşan melekler de "*tesbih ediyorlar…"* O'nun zatını tenzih ediyorlar. Kendi zatlarından tecerrüt ederek kendi sıfatlarının kemalatıyla O'na hamdediyorlar. "*Arzdakiler (yeryüzündekiler) için mağfiret diliyorlar."* Teklik huzurundan feyizlendikleri nurları onların aynları ve varlıkları üzerine indiriyorlar. "*Dikkat edin! Allah çok bağışlayan "Ğafur'dur."* Meleklerden ve insanlardan herkesin zatlarının karanlıklarını zatının nuruyla örter. *"Çok esirgeyen "Rahiym"dir.* sıfatlarının tecellileriyle kemalatı onların varlıklarının üzerine indirir. O'ndan başkası bunu yapamaz.

"*Allah dileseydi onları bir tek millet yapardı."* Kudretine dayalı olarak tümünün fıtrat üzere birleşen muvahhitler olmalarını sağlardı. Fakat O'nun işi, hikmete dayanır. Bu yüzden bazılarının adil muvahhidler, bazılarının ise zalim müşrikler olmasını dilemiştir. Nitekim, bir ayette şöyle buyurmuştur: "O*nlar ihtilafa düşmeye devam edecekler."* (Hud, 118) ki mertebeler ayrışsın, mutluluk "said'lik" ve "şakî'lik" bedbahtlık tahakkuk etsin, dünya ve ahiret, cennet ve cehennem dolsun ve her biri için ehil olanlar belirginleşsin, düzen kurulsun ve her şey düzenli bir şekilde akışını sürdürsün.

9- Yoksa onlar Ondan başka veliler mi (dostlar mı) edindiler? İşte Allah, veli (dost) yalnız O'dur. O, ölüleri diriltir. O, her şeye kadir'dir.

10- Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a mahsustur. İşte, bu Allah, benim Rabbimdir. O'na tevekkül ettim ve O'na yönelirim.

11- O, semavat'ı (gökleri) ve arz'ı (yeri) fıtratlarına göre yaratandır. Size kendinizden eşler, hayvanlardan da (kendilerine) eşler yaratmıştır. Bu suretle çoğalmanızı sağlamıştır. O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işiten "Semî"dir, gören "Basir"dir.

12- Semavat'ın (göklerin) ve arz'ın (yerin) anahtarları O'nundur. Dilediğine rızkı bol verir, dilediğinden de kısar. O, her şeyi bilendir.

13- «Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin» diye Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi Allah size de din kıldı. Fakat kendilerini çağırdığın bu (din), Allah'a ortak koşanlara ağır geldi. Allah, dilediğini kendisine seçer ve O'na yönelenleri de doğru yola kendisine iletir.

14- Onlar kendilerine ilim geldikten sonra, sadece aralarındaki çekememezlik (hasedlik, kıskançlık) ihtiras yüzünden ayrılığa düştüler. Eğer belli bir süreye kadar Rabbinden bir (erteleme) sözü geçmiş olmasaydı, aralarında hemen hüküm verilirdi. Onlardan sonra kitaba vâris kılınanlar da onun hakkında derin bir şüphe içindedirler.

"Yoksa onlar Allah'dan başka veliler mi (dostlar mı) edindiler?" Allah'dan başkalarının hakikâtte bir dostlukları, velayetleri olamaz. Çünkü onların kudretleri, kuvvetleri, daha doğrusu varlıkları yoktur. "*Halbuki veli (dost), yalnız Allah'dır."* Başkasının dostluğu söz konusu olamaz. Çünkü Allah her şeyin üzerinde velayet, hakimiyet, saltanat ve egemenlik gücüne sahib'dir. *"O…"* diriltendir, güç yetirendir. Başkasının O'nun üzerinde velayeti olabilir mi? " *O'na dayandım…"* fiillerden fena bularak O'na tevekkül ettim. Bu yüzden, sizin fiillerinize kendi fiillerimle karşılık vermem. "*Ve O'na yönelirim."* Sıfatlarımdan fena bularak sadece O'na yönelirim. Sizin nefislerinizin sıfatlarına mukabil, kendime ait herhangi bir sıfatla zuhur etmem. *"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur."* Her şey O'nda fani bulur, helak olur. Şey'lik ve varlık bakımından hiçbir şey O'na benzemez. *"O, Semî'dir."* İşiten herkes O'nunla işitir. *"Basir'dir…"* görendir… cem ve tafsil halinde gören herkes O'nunla görür. Zatıyla herkese fena buldurur ve sıfatlarıyla yeniden var eder. Rızıkların anahtarları, mülk ve melekutun hazineleri O'nun elindedir. İlmi uyarınca kullarından dilediğinin rızkını zenginlik ve fakirlikteki maslahatları uyarınca arttırır, dilediğini kısar.

"*Size…din kıldı.*" Bütün nebiylere ikame etmelerini, üzerinde birleşmelerini, ayrılığa düşmemelerini emrettiği mutlak dini sizin için de yasalaştırdı. Bundan maksat, dinin aslı, temelidir, yani tevhid, adalet ve ahiret ilmidir ki, Allah'a ve ahiret gününe iman olarak ifade edilmiştir. Maslahatın gereği olarak üzerinde ihtilaf edilen veya farklılık arz eden şeriatların teferruatları bu kapsamda değildir. İtaatlerin vazı, ibadetlerin şekli, muamelelerin kuralları gibi. Nitekim, yüce Allah bu hususa işaret ederken şöyle buyuruyor: "*Her birinize bir şerîat ve bir yol verdik.*" (Maide, 48) Buna göre dinu'l kayyim (dosdoğru din), değişmez bilgi ve amellere taalluk eder, şeriat ise, değişken kaide ve vaziyetlere taalluk eder.

"Allah'a ortak koşanlara ağır geldi." Başkasının yanında durup öteye geçmedikleri için Hak'tan perdelenenlere "*kendilerini çağırdığın*" tevhid ağır geldi. Çünkü onlar öfke ehlidirler, gazabın ve kahrın mazharıdırlar. Yüce Allah'ın sırf inayetiyle ve yalın meşiyetiyle seçtiği kimi perdelenmişlerden ya da yüce Allah'ın süluk ve cehde ile kendisine yönelmeye, şevk ve muhtaçlıkla kendisinde seyretmeye muvaffak kıldığı, yüzünün nuruyla ve zatının cemaliyle hidayete erdirdiği muhiplerden değildirler. Dolayısıyla, yüce Allah mahbupları süluk ve riyazetten önce ilk seçimle kendisine cezp etmiştir. Muhipleri ise kendisinde süluk etmeye ve riyazetle seçilmeye muvaffak kıldıktan sonra cezp etmiştir. Perdelenmişleri ise, haklarında verdiği ilk hükmün gereği olan ebedi bedbahtlık uyarınca kapısından kovmuş, yanından uzaklaştırmıştır.

15- İşte onun için sen (tevhide) dâvet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların hevalarına uyma ve de ki: << Allah'ın Kitab'dan indirdiğine iman ettim ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim amelimiz (işlediklerimiz) bizimdir, sizin ameliniz (işledikleriniz) de sizedir. Aramızda tartışılabilecek bir delil yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş de O'nadır. >>

16- Daveti kabul edildikten sonra, Allah hakkında tartışmaya girenlerin delilleri, Rableri katında boştur. Onlar için bir gazap, yine onlar için çetin bir azap vardır.

17- Kitab'ı ve mizanı Hakk olarak indiren Allah'tır. Ne biliyorsun, belki de kıyamet saati yakındır!

18- Ona inanmayanlar, onun çabuk kopmasını isterler. İman edenler ise ondan korkarlar ve onun Hakk olduğunu bilirler. İyi bilin ki, kıyamet günü hakkında tartışanlar derin bir sapıklık içindedirler.

19- Allah kullarına lütufkâr "Latiyf"dir, dilediğini rızıklandırır. O kuvvetli "Kaviy", güçlü "Azîz'dir".

"İşte" dinde yaşanan bir ayrılıktan dolayı "*sen…davet et"* tevhide ve *"dosdoğru ol"* Allah ile tahakkuk etmede dosdoğru ol ve O'na hakkıyla kulluk et. Bu sırada temkin üzere ol. Onların inkârları ve sana uymada ayak sürtmeleri karşısında nefsinin bir sıfatla zuhur etmesine izin verme. *"Onların hevalarına uyma."* Telvin neticesi çeşitlenmiş düşüncelerine hevalarına uyma. Aksi takdirde seni saptırırlar.

"*De ki: Allah'ın Kitab'dan indirdiğine iman ettim."* Bütün Nebiylerin kemalatına muttali oldum, ilimlerini, makamlarını ve ahlaklarını kendimde topladım. Böylece, tevhidim eksiksiz oldu. Sevgimin kemalinden dolayı Habib oldum. Kendi içimde kökleştim. Dolayısıyla, adaletim tamamlandı. *"Aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir."* ifadesinin anlamı budur. Bu, tevhid ve tahkik makamında sabitleşmenin ifadesidir. *"Bizim amellerimiz (işlediklerimiz) bize, sizin amelleriniz (işledikleriniz) de sizedir."* Burada da istikametin ve adalette temkinin suretine işaret ediliyor. "*Aramızda tartışabilecek bir konu yoktur."* Bu da eksiksiz muhabbet ve saflığa işarettir. Çünkü tevhid makamı onlara aynı gözle bakmayı gerektirir. "*Allah hepimizi bir araya toplar."* Büyük kıyamet günü ve fena halinde hepimizi bir araya getirir. *"Dönüş de O'nadır."* Sonunda cezayı, amellerin karşılığını görmek için O'na dönülecektir.

"*Allah hakkında tartışmaya girenler…"* nefisleriyle perdelendikleri için. "*Daveti kabul edildikten sonra"* O'na teslim olunduktan ve dinine boyun eğildikten, kısacası tevhid ilkesi fıtri selametle kabul edildikten sonra Allah hakkında tartışmaya girenlerin " *delilleri…boştur."* Çünkü onların nefislerinden kaynaklanmaktadır. Allah katında bir aslı, dayanağı yoktur. "*Onlar için bir gazap"* vardır. Onlar kendi öfkeleriyle zuhur etmeleri itibariyle bunu hakk etmişlerdir. *"Yine onlar için çetin bir azap vardır."* yoksunlukları nedeniyle çetin bir azaba duçar olacaklardır.

"Kitab'ı…Hakk ile indiren Allah'dır." Tevhid ilmini muhabbet ile indirmiştir. Çünkü muhabbet onun hak edilmesini gerektirmiştir. Bu yüzden bu ona ait bir haktır. *"Mizanı"* indirmiştir. Yani adaleti. Ruhta tevhid ilmi, kalpte muhabbet ve nefiste adalet gerçekleştiği zaman Allah'ta fena bulma ve büyük kıyamet yakın olur.

"Allah kullarına lütufkârdır." Kemalatlarını onlara ulaştırmayı, kemalatın ulaşması için gerekli sebepleri hazırlamayı, kendilerini kemale yaklaştıran amelleri işlemelerini mümkün kılan araçları tedbir etmek suretiyle onlara lütufta bulunur. "*Dilediğini rızıklandırır."* Dilediğini geniş ilimle rızıklandırır. İstidadını hazırlamış olması hasebiyle inayetine göre dilediği kimseyi ilim sahibi kılar. "*O, Kaviy'dir"*...kuvvetlidir, kahredicidir. *"Azîz'dir"*…güçlüdür, mutlak galiptir. Dilediğini de adaleti ve hikmeti uyarınca alıkoyar. Herkesin lütuf ve kahırdan bir payı vardır. Kimse bunun dışında değildir. Sadece istidatlar, sebepler, ameller ve hallere göre nasipler değişiktir.

20- Kim ahiret kazancını istiyorsa, onun kazancını arttırırız. Kim de dünya kârını istiyorsa ona da dünyadan bir şeyler veririz. Fakat onun ahirette bir nasibi olmaz.

21- Yoksa onların, Allah'ın izin vermediği bir dini getiren ortakları mı var? Eğer erteleme sözü olmasaydı, derhal aralarında hüküm verilirdi. Şüphesiz, zalimlere can yakıcı bir azap vardır.

22- Yaptıkları şeyler başlarına gelirken zalimlerin, korkudan titrediklerini göreceksin. İman edip iyi işler yapanlar da cennet bahçelerindedirler. Rablerinin yanında onlara diledikleri her şey vardır. İşte büyük lütuf budur.

23- İşte Allah'ın, iman eden ve iyi işler yapan kullarına müjdelediği nimet budur. De ki: Ben buna karşılık sizden "kurba" akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum. Kim bir iyilik işlerse onun sevabını fazlasıyla veririz. Muhakkak, Allah bağışlayan, şükrün karşılığını verendir.

"Kim ahiret kazancını istiyorsa…" kim, lütuf ve teveccühteki nasibinin artması ve Hakk'a yönelip yakınlık alanına girmesi için iradesinin gücüyle ve talebinin şiddetiyle ahiret kazancının artmasını istiyorsa "*onun kazancını arttırırız."* nasibini çoğaltırız ve ahiretinin ve dünyasının halini düzeltir, ıslah ederiz. Çünkü dünya ahiretin altındadır. Dünya ahiretin gölgesi, numunesi ve ona tabi olan suretidir. *"Kim de dünya kârını istiyorsa"* hevasına uyarak süfli cihete yöneliyorsa, ilgisi kahırdaki nasibinin artmasına ve haktan uzaklaşmasına doğruluyorsa *"ona da dünyadan bir şeyler veririz."* Dünyadan nasibi olanı, onun için taksip edilip takdir edileni veririz; fazladan bir şey vermeyiz. *"Fakat onun ahirette bir nasibi olmaz."* Çünkü ahiretten yüz çevirmiştir. İlgisi daha

aşağı olanın üzerinde yoğunlaşmış, onun yanında durup öteye geçmemiştir. Onu daha şerefli ve daha üstün olan için bir perde kılmıştır. Daha geniş olan nasibe sırt çevirmiştir. Ahiretin daha geniş nasibini kabul etmek için kendini donatıp hazırlamamıştır. Onu elde edecek istidadı edinmemiştir. Çünkü asıl olan teferruat olana tabi olmaz.

"De ki: Ben buna karşılık sizden akraba (ehlibeyti) sevgisinden başka bir ücret istemiyorum." Bu cümlenin orijinalindeki istisna münkati (öncesinin hükmünden kopuk)dur. "Kurba" (akraba) ifadesinin orijinalinin "fî'l kurba" başındaki "fî" harfi cerri ise takdiri bir ifadeyle ilintilidir. Yani akrabalar için geçerli olan sevgiyi görmek isterim. Bu, ücreti kesin olarak olumsuzlamaktadır. Çünkü akrabaları sevmenin semeresi kendilerine dönüktür, kendilerinin kurtuluşuna vesile olmaktadırlar. Sevgi ruhi bir uyumu gerektirir, bu da haşirde bir arada olmalarını sağlar. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kişi sevdiğiyle beraber haşrolunur." Bu yüzden akrabaları (ehli beyti) sevmenin Hz. Rasulullah (s.a.v) için bir ecir olması doğru değildir. Şöyle ki: Ruhu bulanmış, mertebe olarak da ehlibeytten uzak bir kimsenin onları hakikât olarak sevmesine imkân yoktur. Bunun yanında, ruhu nurlanmış, Allah'ı bilen, tevhid ehlinden olup Allah'ı seven birinin de onları sevmemesi imkânsızdır. Çünkü onlar, Nübüvvetin ehlibeytidirler. Velayet ve fütüvvetin (yiğitliğin) madenleridirler. Daha ilk İlahi inayet kapsamında sevilmiş mahbublardır. En yüce mahal için terbiye edilmişlerdir. Ancak, Allah'ı ve Rasulunu seven, Allah ve Rasulu tarafından sevilenler onları (ehli beyti) sevebilirler. Eğer onlar, yaratılışın başında Allah tarafından sevilmiş olmasalardı Rasulullah (s.a.v) onları sevmezdi. Çünkü Rasulullah'ın (s.a.v) sevgisi, cem aynında oluşundan sonraki tafsil suretinde Allah sevgisinin aynısıdır. Burada kastedilen ehlibeyt, biraz sonra yer vereceğimiz hadiste zikredilen dört kişidir. Çünkü Rasulullah'ın (s.a.v) başka çocukları da vardı. Kan bağı itibariyle onlarla aynı derecede olan başka akrabaları da vardı ve bunlar zikredilmemişlerdir. Ümmetini onları sevmeye teşvik etmemiştir. Ama hadiste zikredilen bu dört kişiyi sevmeye teşvik etmiştir.

Evet, sadece bu dört kişiyi zikretmiştir. Rivayet edilir ki bu ayet nazil olunca Sahabeler dediler ki: Ya Rasulallah! Sevmekle yükümlü olduğumuz bu akrabaların kimlerdir? Buyurdu ki: "*Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve onların evlatları."* Öte yandan akrabalık mizaç uyumunu, bu da ruhani ayniliği gerektirir. Bu yüzden onların neslini devam ettiren,

onların hidayetine tabi olan evlatları da onların hükmündedir. Bu nedenle, onlara iyilik etme, onları mutlak olarak sevme teşvik edilmiş, onlara zulmedip eziyet etme de yasaklanmıştır. Onlara iyilik edenlere vaatte, onlara zulmedip eziyette bulunanlara da azap tehdidinde bulunulmuştur.

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Benim ehlibeytime zulmeden, evladımdan dolayı bana eziyet eden kimseye cennet haram kılınmıştır. Kim Abdulmuttalib'in çocuklarından birine bir iyilik etse, bunun karşılığını almazsa, kıyamet günü benimle karşılaştığında iyiliğinin karşılığını ben veririm."

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse, bağışlanmış olarak ölür. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse, tevbe etmiş olarak ölür. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse mümin olarak ölür. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse imanı kâmil bir şehid olarak ölür. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse, ölüm meleği. Sonra münker ve nekir isimli melekler onu cennetle müjdeler. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse, cennete götürülürken, tıpkı gerdeğe giren damat gibi süslenir. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse kabrinde cennete bakan iki kapı açılır. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse Allah onun kabrini rahmet meleklerinin ziyaretgâhı yapar. Haberiniz olsun! Kim al-i Muhammed sevgisiyle ölürse sünnet ve cemaat üzere ölür. Bilesiniz ki, kim al-i Muhammed nefretiyle ölürse kıyamet günü alnında "Allah'ın rahmetinden ümitsizdir" yazısı olduğu halde getirilir. Bilesiniz ki, kim al-i Muhammed nefretiyle ölürse kâfir olarak ölür. Bilesiniz ki, kim al-i Muhammed nefretiyle ölürse cennetin kokusunu alamaz."

"*Kim bir iyilik işlerse…"* al-i Rasulu sevmek suretiyle bir iyilik işlerse *"sevabını fazlasıyla veririz."* Onların yolunu izlemesini sağlayarak ona lütufta bulunuruz. Çünkü bu sevgi ancak istidadın saflığı, fıtratın sağlamlığı ile mümkündür. Bu da onlara en güzel şekilde tabi oluşu, müşahede makamına yönelik hidayetlerini kabul edişi gerektirir. Bunun neticesinde ehlibeyt sevgisine sahip kişi velayet ehlinden olur, kıyamet günü onlarla birlikte haşrolunur.

“Muhakkak, Allah bağışlayan “Ğafur”dur. Ehlibeyti sevenlerin sıfatlarının zulmetini nuruyla giderir. “Şekur’dur” Şükrün karşılığını verendir. Ehlibeyte uyum gösterenlerin, onları sevenlerin çabalarının karşılığını, iyiliklerini katlayarak verir. Onlarla uyumlu olmaları için sıfat tecellileri aracılığıyla kemalatını onların üzerine akıtır.

24- Yoksa onlar, (senin için) Allah'a karşı yalan uydurdu mu derler? Allah dilerse senin kalbini de mühürler. Ve Allah bâtılı yok eder; sözleriyle hakkı ortaya koyar. Şüphesiz O, kalplerde olanları bilendir.

25- O, kullarının tevbesini kabul eden, kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir.

26- Allah, iman edip iyi işler yapanların tevbesini kabul eder, lûtfundan onlara, fazlasını verir. Kâfirlere gelince, onlara da çetin bir azap vardır.

27- Allah kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde (arzda) azarlardı. Fakat O, (rızkı) dilediği ölçüde indirir. Çünkü O, kullarının haberini alandır, onları görendir.

28- O, (insanlar) umutlarını kestikten sonra, yağmuru indiren, rahmetini her tarafa yayandır. O, hakiki dosttur, övülmeye lâyık olandır.

29- Semavat’ı “gökleri), arz’ı (yeri) ve bunların içine yayıp ürettiği canlıları yaratması da O'nun delillerindendir. O dilediği zaman bunları bir araya toplamaya da kadirdir.

30- Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder.

31- Arz’da (O'nu) âciz bırakamazsınız. Allah'dan başka bir veliniz (dostunuz) ve bir yardımcınız da yoktur.

32- Denizde dağlar gibi akıp gidenler (gemiler) de O'nun (varlığının) delillerindendir.

33- Dilerse O, rüzgârı durdurur da onun (denizin) üstünde kalakalırlar. Elbette bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

34- Yahut yaptıkları yüzünden onları helâk eder. Birçoğunu da affeder (kurtarır).

35- Böylece âyetlerimiz üzerinde tartışanlar, kendilerine kaçacak bir yer olmadığını bilsinler.

36- Size verilen şey, yalnızca dünya hayatının geçimliğidir. Allah'ın yanında bulunanlar ise daha iyi ve daha süreklidir. Bu mükâfat, iman edenler ve Rablerine dayanıp güvenenler içindir.

37- Onlar, büyük günahlardan ve hayasızlıktan kaçınırlar; kızdıkları zaman da kusurları örtüp bağışlarlar.

38- Yine onlar, Rablerinin davetine icabet ederler ve salâtı (namazı) ikame ederler. Onların işleri, aralarında danışma iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar.

39- Bir haksızlığa uğradıkları zaman, yardımlaşırlar.

40- Bir kötülüğün cezası, ona denk bir kötülüktür. Kim bağışlar ve barışı sağlarsa, onun mükâfatı Allah'a aittir. Doğrusu O, zalimleri sevmez.

41- Kim zulme uğradıktan sonra hakkını alırsa, artık onlara yapılacak bir şey yoktur.

42- Ancak insanlara zulmedenlere ve arz'da (yeryüzünde) haksız yere taşkınlık edenlere ceza vardır. İşte acıklı azap bunlaradır.

43- Kim sabreder ve affederse şüphesiz bu hareketi, yapılmaya değer işlerdendir.

44- Allah kimi saptırırsa, bundan sonra artık onun hiçbir dostu yoktur. Azabı gördüklerinde zalimlerin: Dönecek bir yol var mı? dediklerini görürsün.

45- Ateşe arz olunurlarken onların, zilletten başlarını öne eğerek göz ucuyla gizli gizli baktıklarını göreceksin. İman edenler de: İşte asıl ziyana uğrayanlar, kıyamet günü kendilerini ve ailelerini ziyana sokanlardır, diyecekler. Kesinlikle biliniz ki, zalimler, sürekli bir azap içindedirler.

46- Onların Allah'dan başka kendilerine yardım edecek hiçbir dostları yoktur. Allah kimi saptırırsa artık onun kurtuluşa çıkan bir yolu yoktur.

47- Allah'dan, geri çevrilmesi imkânsız bir gün gelmezden önce, Rabbinize uyun. Çünkü o gün, hiçbiriniz sığınacak yer bulamazsınız, itiraz da edemezsiniz.

48- Eğer yüz çevirirlerse, bilesin ki biz seni onların üzerine bekçi göndermedik. Sana düşen, sadece duyurmaktır. Biz insana katımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinir. Ama elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankördür!

49- Semavat'ın (göklerin) ve arz'ın (yerin) mülkü Allah'ındır. Dilediğini yaratır; dilediğine kız çocukları, dilediğine de erkek çocukları bahşeder.

50- Yahut onları, hem erkek hem de kız çocukları olmak üzere çift verir. Dilediğini de kısır kılar. O, her şeyi bilen "Alîm"dir, her şeye gücü yeten "Kadir"dir.

"Allah dilerse senin kalbini de mühürler." Yani, ancak onlar gibi kalpleri mühürlü olan kimseler Allah'a iftira atarlar. *"Ve Allah batılı yok eder."* Bu ifade yeni bir açıklamanın başlangıcıdır. Yani adetullahın bir gereği batılı yok edip silmesidir. "*Sözleriyle hakkı ortaya koyar."* Ve hükmüyle hakkı gerçekleştirir. Eğer bir iftira ise, onu silerek aksini sabitleştirir. Söylenen şey de bir iftira ise onu da aynı şekilde ortadan kaldırır. *"Allah'ın yanında bulunanlar ise daha iyi ve daha süreklidir."* Çünkü Allah katında olan nimetler daha şerefli ve daha kalıcıdır. "*…İman edenler…içindir."* yakini imana sahip olanlar "*ve Rablerine dayanıp güvenenler*" içindir. Fiilleri yok ederek Allah'a tevekkül edenler içindir. Yani, fillerden sıyrılmak suretiyle kendilerine yakin ve tevekkül öğretilen kimseler içindir.

"Onlar, büyük günahlardan…kaçınırlar." Yani varlıklarından kaçınırlar. Nefislerin en aşağı sıfatlarından ibarettir varlıkları. Ki bunlar da, mahv makamında filleriyle zuhur ederler. *"Kızdıkları zaman…"* telvin hallerinde öfkelendikleri zaman *"kusurları bağışlarlar."* Bağışlamaya has olanlar sadece onlardır, başkaları değil. *"Onlar, Rablerine… icabet ederler."* Saf fıtrat lisanıyla Rablerinin çağrısına uyarlar. Kendilerini *"çağırdığı zaman…"* vahdet nurunun tecellisiyle kendilerini tevhide çağırdığı zaman O'nun çağrısını kabul ederler. "*…ikame ederler…"* müşahede namazını *"Kılarlar…"* Kendi görüşleri ve akıllarıyla perdelenmezler. Bilakis "*işleri, aralarında danışma iledir."* Çünkü yüce Allah'ın durum olarak herkesle beraber olduğunu, O'na nazar ettiğini, O'nda kendisine ait bir sır bulunduğunu, O'ndan başkası için böyle bir durumun söz konusu olmadığını bilirler. "*Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar."* Tekmil ederler, eksiklikleri giderirler.

"*Bir haksızlığa uğradıkları zaman, yardımlaşırlar."* Zilletten sakınmak ve zulme uğramaktan kaçınmak için adaleti uygulayarak birbirlerine yardım ederler. Çünkü hak ve adaletle kaim olarak istikamet makamındadırlar ve bu makamın gölgesi de nefislerine yansımıştır.

51- Allah bir beşerle (insanla) konuşacak değildir… ancak vahiy yoluyla, veya perde arkasından yahut bir Rasul göndererek dilediğini vahy etmesi hariç… Muhakkak ki O, yüce "Alî"dir, Hakîm'dir.

"Allah bir beşerle…" arz'da yaşayan insanla *"ancak vahiy yoluyla…konuşur."* Allah bir insanla şu üç yolla konuşur:

Birincisi: Vahdet makamına ulaştırıp kendisinde fena bulmasını sağlaması, ardından beka makamında varlığıyla tahakkuk ettirmesi ve vasıtasız vahiy etmesi. Nitekim, bu hususa şöyle işaret etmiştir: *"Sonra yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu. Bunun üzerine Allah, kuluna vahyini bildirdi."* (Necm, 8.10)

"*Veya "hicap" perde arkasından konuşur."* Kalp perdesinin gerisinde ve sıfat tecellileri makamında olduğu için onunla münacat, mukâleme, mükaşefe ve mühadese (konuşma), ama görme olmaksızın, konuşur. Çünkü o sırada sıfat perdeleriyle gizlenmiştir. Nitekim, Musa'nın (a.s) durumu bundan ibarettir.

"Yahut bir resul gönderir." Meleklerden bir resul göndererek onun aracılığıyla ilka suretinde, ruhuna üflemek, ilham etmek, fısıldamak veya rüya suretinde vahyini indirir. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Ruh'ul Kuds ruhu üfleyerek şöyle dedi: Bir nefis kendisi için takdir edilen rızkı tamamlamadan ölmez."

"*O yücedir."* Yüz yüze gelinmekten ve yüz yüze konuşmaktan yücedir. Bilakis, O'nunla yüz yüze gelen yok olur, dağılır. Çünkü O, kendisiyle birlikte başkasının varlığını sürdürmesinden, bir şeyin O'nun huzuruna tahammül etmesinden yüce "Alî"dir. "*Hakimdir…"* hikmet esasına göre varlık âlemini tedbir eder ki ilmi somut ve zahir varlıkların ayrıntılarında zuhur etsin, kulları bu sayede tekamül etsin, kendisine yönelsinler ve kendisini bilsinler.Yukarıda işaret edilen üç yolda vahyini indirmesi gibi.

52- "İşte biz sana böyle emrimizden bir ruh ile vahyettik. Sen, Kitab nedir iman nedir bilmezdin. Fakat biz O'nu kullarımızdan dilediğimize bir nur kıldık. Muhakkak ki sen Sırat-ı Mustakıym'e (doğru yola) hidayeti göstermektesin.

53- O, Allah'ın yoludur, semavat'da ve arz'da ne varsa O'nundur. Dikkat edin! İşler Allah'a döner.

"Sana da …ruhu vahyettik…" onunla ölü kalpleri diriltirsin. *"Emrimiz"* âleminden indirdik bu ruhu. Bu yüzden, zamandan münezzehtir. Mekândan beridir, kutsaldır. *"Sen, Kitab nedir…bilmezdin."* Sırf sana has olan kemalden ibaret olan Furkani aklı bilmezdin. "*iman nedir bilmezdin."* Varoluşunun örtüleriyle perdeli olduğun, kendi fenana ulaştığın halde, ayrıca varlığının dağıldığı halde fena sonrası bekaya eriştiğin sırada senin açından hasıl olan gizli imanı bilmezdin. *"Fakat biz onu…bir nur kıldık."* İstikameti bulduğun sırada onu bir nur yaptık. "*Kullarımızdan dilediğimizi onunla doğru yola eriştiririz…"* ezeli inayete has kılınmışları veya sevilenleri (mahbub) ya da sevenleri (muhib) bununla doğru yola iletiriz.

"*Muhakkak ki sen…"* ey Habib (Dost)! *"göstermektesin."* bizimle dilediğin kimseyi doğruya ulaştırırsın… *" doğru bir yola"* iletirsin. Bu yolun künhüne varılmaz ve vasıfları kavranmaz. "*O yol Allah'ın yoludur."* Allah'a hastır. Yani zati tevhid yoludur. Aynı zamanda sıfati ve fiili tevhidi de kapsar ki buna mülk tevhidi de denir. Bunu derken bütün zahir ve batın sıfatlarla birlikte teklik zatının ruhlar semavatı ve mutlak cisim arzı malikiyetiyle seyretmesini kastediyorum. "*Dikkât edin, bütün işler sonunda Allah'a döner."* Her şey O'nda fena bulur ve zatiyle seslenir: *"Bugün mülk kimindir?"* sonra kendisi cevap verir: *"Tek ve kahredici güce sahip Allah'ındır."* …Yüce Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

ZUHRUF SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Hâ – Mîm

2- Açıklayan Kitaba apaçık (Kitab-ı Mubiyn)e yemin olsun.

3- Muhakkak biz onu Arapça bir Kur’ân kıldık, umulur ki sizler onu akledersiniz.

Varlığın başı olan Hakk’a *“Hâ”* ve sonu olan “Mîm” Muhammed’e yemin ederim. Ne büyük yemin! Çünkü bu yemin varlık bütününün aslını ve kemalini ifade etmektedir. Bu yüzden bu ikisine şehadet etmek; İslam’ın temeli, dinin direğidir. Bu ikisini birlikte benimsemek Hak mezhep ve dosdoğru dindir. Çünkü varlığın ve tesirin tekliği cebir, varlıkta ve tesirde tafsilin ispatı ise kaderdir. Bu ikisi de ***“La ilâhe illallah Muhammedurrasulullah”*** sözüyle birleştirilir. Bunun gerçekleştirilmesi sırat-ı müstakim (dosdoğru yol) ve sağlam dindir. Ya da kitapla uyumlu olacak bir açıklama yapacak olursak bundan maksat levh ve kâlemdir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur: “*Nun. Kâleme ve yazdıklarına and olsun…”* (Kâlem, 1) Bilindiği gibi bir kelimenin ilk harfi ondan kinaye olarak kullanıldığı gibi son harfi de bu anlamda kullanılabilir. Dolayısıyla, ilk anlamı esas alırsak ayette geçen Kitabı Muhammed’in nefsi olarak tevil edebiliriz. Çünkü Muhammed’in (s.a.v) nefsi Hakk’ın cem ve tafsili açıklamasıdır ve çünkü Kitab (indinden) Allah katından indirilmiştir. “*Bir Kur’an…”* varlığın tüm tafsilatını cami, İlahi bütün sıfatları ve varlığın ve kemalatın tüm mertebelerini kuşatan “*Arapça bir Kur’an kıldık”…* ki size hitaben söylenenleri düşünesiniz ve *“umulur ki sizler onu akledersiniz.”* Onu anlarsınız.

4- Muhakkak o bizim katımızdaki ana Kitab (Ümmü’l Kitab)da olup, çok yüce (Aliyy) ve hikmetli (Hakiym)dir.

"O…ana Kitab'dadır…" bundan maksat, varlığın ilk mertebedeki aslı, ilk taayyünle mutlak varlıktan ayrılan izafi varlığın ilk noktasıdır ve sırf hüviyetten de sonra gelir. Buna şöyle işaret edilmiştir: "*Katımızda…yücedir."* yüksek değerdedir. Çünkü bundan öte yükseklik yoktur. *"Hikmetli (Hakiym)dir…"* hikmetle doludur. Çünkü eşyanın sureti, hakikâti, ayanı, sıfatları, varlıkların tertibi ve düzeni olduğu gibi onunla zuhur eder.

Ama ikinci anlamı esas alırsak bu tevil geçerli ve isabetli olmaz. Bu takdirde şöyle bir tevil gerekir: Bilakis bu, kendilerine delalet edilen ve icmali olarak yemin edilen tevhid ve tafsilin açıklayıcısı Kur'an'dır. "*O…ana Kitab'dadır."* Yani en büyük ruh. Bütün ilimleri kapsamıştır. Daha doğrusu her şeyi kapsar. Katımızdadır ve bize yakındır. İniş mertebelerinde hasıl olan sair ilimlerden daha yakındır. Çünkü ruha nakşedilen ledünni ilimdir ve o ruhların ilkidir. Bazılarına göre bundan maksat mertebelere inişidir. Kur'an'ın hikmetli olmasından maksat da, nazari hikmeti kapsamasıdır. Bu da tevhid ve Nübüvvet gibi Hak itikatları ifade eder, ahiret ve benzeri halleri açıklar. Sonra mükelleflerin fiillerine dair hükümleri, yani şeri kuralları açıklamak, mertebelerde süluk etmenin keyfiyeti, kazanım ve bağışların sağladığı halleri beyan etmek gibi ameli hikmeti de kapsar.

5- Bu zikri terk ettiğinizden dolayı sizi uyarmaktan vaz mı geçelim? Haddi aşan bir kavim oldunuz diye.

6- Halbuki evvelkilerin içinden biz nice Nebîler gönderdik.

7- Onlara bir Nebî gelmiyordu ki onun ile alay etmiş olmasınlar.

8- Biz onlardan daha şiddetli olanları kıskıvrak yakalayıp helak ettik. Evvelkilerin misali geçti.

9- Yemin olsun, onlara: "Semavatı ve arzı kim yarattı?" diye sorsan; mutlaka: Çok güçlü (Aziz) ve her şeyi bilen (Aliym) onları yarattı." derler.

10- O ki, arzı sizin için bir beşik yaptı, yolunuzu bulasınız diye onda size yollar açtı.

11- O ki, semadan ölçü ile su indirildi. Biz onunla ölü bir beldeye hayat verdik. İşte böylece çıkarılacaksınız.

12.13- O ki bütün çiftleri yarattı, sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyleri oluşturdu. Ki.. onların sırtlarına binip yerleşin… onların üzerine yerleştiğiniz zaman Rabbinin nimetlerini hatırlayarak… Söyleyiniz!: Bunları bizlere musahhar kılan Subhan'dır. Biz bunu kendimize amade kılamazdık.

14- Ve…"Muhakkak biz dönüp Rabbimize varacağız." Deyin.

" *…Sizi uyarmaktan vaz mı geçelim?"* Sizi ihmal mı edelim? Aşırı gittiniz diye sizi uyarmayı bir kenara mı bırakalım? Bilakis, asıl aşırı gidildiği durumlarda uyarıya ihtiyaç vardır. Eğer onlar dengeli ve adil bir hayat sürdürselerdi, orta yolu izleselerdi uyarılmalarına ihtiyaç olmazdı. Tam tersine uyarı, ifrat ve tefrit durumlarında gerekli olur. Bu yüzden Nebîler fetret döneminde gönderilmişlerdir.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah….Nebîleri gönderdi."* (Bakara, 213)

15- Kullarından bir kısmını, Onun bir cüzü kıldılar. Muhakkak insan küfrü açıktır.

16- Yoksa O, yarattığı varlıklardan kendine kızlar edindi de oğlan çocuklarını seçip size mi verdi?

17- Onlardan birine rahmana isnat ettiği misal ile kendisi müjdelense yüzü simsiyah kesilir, o kaderinden yutkunup kalır.

18- Yoksa ziynet içinde yetiştirilen kimse ve o davada iddiasını ispat edemeyen (gayrı mubiyn) mi Ona nispet ediliyor!?

19- Ve onlar Rahmanın kulları olan melekleri de dişi yaptılar. Yaratılışlarına şahit mi idiler? Onların bu şahitliği yazılacak ve onlara sorulacak. "

" *…Kullarından bir kısmını, Onun bir cüzü kıldılar."* Yani Onun semavatın (göklerin) ve arzın (yerin) yaratıcısı, onları yoktan ve eşsiz bir surette var edicisi olduğunu itiraf ettiler. Fakat bu arada O'nu bir cisim olarak algıladılar. Sonra da parçalara ayırdılar. Çünkü ona çocuk isnat ettiler. Çocuk ise babanın bir parçasıdır, tür olarak onun benzeridir. Çünkü baba ile çocuk zahir olan iki cisimdir. Bu yüzden, his ve hayal mertebesini aşmazlar. Cismanilik elbisesinden sıyrılmazlar. Dolayısıyla, bırakın Allah'ın zatını hiçbir mücerret hakikâti ve kutsi zatı idrak edemiyorlar. Çünkü her ne tasavvur ederlerse etsinler, her ne hayal ederlerse etsinler, cismani bir şeyden başkası olmaz. Bu yüzden ahiretin, ölümden sonra dirilişin ve yeniden yaşamanın ve ahirete taalluk eden her hadisenin ispatı hususunda Nebîleri yalanlıyorlar. Bunun nedeni, onların idraklerinin dünya hayatının ötesine geçememesi, akıllarının hayata dair işleri gösteren hidayet nurundan perdelenmiş olmasıdır. Çünkü onların zatları ile Nebîlerin zatları arasında zahiri beşeri benzerlik dışında hiçbir münasebet ve uyum yoktur. Bundan ötesine de zaten ihtiyaç duymazlar.

Bunlar geçmişlerin hukemanın meleki nefislerin varlığını ispat ettiklerini, bu nefisleri ya lafzi olarak ya da akli kutsal ruhlardan etkilenmeleri, tesirlerinde olmaları nedeniyle dişi olarak nitelendirdiklerini, sonra bunları İlahi huzura yakın varlıklar olarak değerlendirdiklerini duydukları için, canlı varlıklarda olduğu gibi erkeğin karşıtı gerçek "*dişi*" olarak vehmettiler ve bunları da Allah'a has kıldılar. Dolayısıyla *"kızlar"* olarak adlandırdılar. Sıradan insanlar da onları ancak insan suretinde, latif ve çok güzel varlıklar olarak tasavvur edebilirler.

20- Ve dediler ki: Rahman dileseydi biz onlara tapmazdık. Onların bu hususta hiçbir ilmi yoktur. Ancak onlar tahmin ettiklerini söylüyorlar.

21- Yoksa biz onlara bundan evvel bir Kitab vermişiz de şimdi ona mı sarılıp tutunuyorlar?

22- Doğrusu onlar şöyle dediler: Biz atalarımızı bir din üzere bulduk, biz muhakkak onların izlerinden giderek hidayeti buluruz.

23- Yine böyle, biz senden önce bir şehre uyarıcı (Nezîr) göndermedik ki oranın refah sahipleri şöyle demiş olmasınlar: Biz atalarımızı bir ümmet olarak bulduk, biz de mutlaka onların eserlerini, izlerini, adetlerini takip ederiz, uyarız.

24- (Nebiy): "Eğer ben, atalarınızı üzerinde bulduğunuzdan daha doğrusunu size getirdimse de mi?" deyince, dediler ki: "Gerçekten biz sizlen gönderilen (irsal olunan, açığa çıkan gerçeği örtüyoruz, inkar ediyoruz) yalanlıyoruz."

25- Böylece onlardan intikam aldık. Şimdi bir bak! o yalanlayanların akıbeti nasıl olmuş?

26- Hani o vakit İbrahim, babasına ve kavmine dedi: Mutlaka ben sizin taptıklarınızdan kulluk yaptıklarınızdan beriyim.

27- Ancak beni yaratan müstesna. Muhakkak ki O, beni hidayete erdirecekdir..

28- Bu sözü, zürriyeti için de bâki kalan bir kelime kıldı. Umulur ki dönerler.

29- Doğrusu ben bunları ve atalarını faydalandırırım hatta onlara Hakk ve açık bir Rasul gelinceye kadar.

30- Vaktaki Hakk onlara geldiğinde dediler: Bu bir sihirdir, muhakkak biz ona inanmayız.

“*Ve dediler ki: Rahman dileseydi biz onlara tapmazdık.”* Bunlar Nebilerden varlıkların Allah’ın dilemesine bağlı olduklarını duymuşlardı. Buna dayalı bir faraziye geliştirdiler ve bunu inkârın gerekçesi olarak algıladılar ve bu sözü söylediler. Ama kesinlikle bir bilgiye ve kesin kanaate dayalı olarak söylemediler. Tersine, inat etmenin ve ayak diretmenin bir ifadesi olarak bunu söylediler. Bu yüzden yüce Allah, onların bu anlayışlarını şöyle reddediyor: “*Onların bu hususta bir bilgileri yoktur.”* Çünkü bu konuda bilgi sahibi olsalardı muvahhid olurlardı; tesiri Allah’tan başkasına nispet etmezlerdi. Başkasına değil, sadece Allah’a ibadet ederlerdi. Çünkü bu takdirde Allah’dan başkasından kaynaklanan bir yarar ya da zarar tasavvur etmezlerdi. “*Onlar sadece yalan söylüyorlar.”* Bunun nedeni bu sözü söylerken kendilerini yalanlamış olmalarıdır. Çünkü, bilfiil onları yüceltiyor, onlardan korkuyor ve Nebilerini de onların gazabıyla korkutuyorlardı. Nitekim Hud kavmi şöyle demişti: “*Biz “Tanrılarımızdan biri seni fena halde çarpmış!” demekten başka bir söz söylemeyiz!”* (Hud, 54) İbrahim’in (a.s) kavmi onu tanrılarının tuzağıyla korkutunca, onlara şöyle cevap vermişti:

“*… Ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden korkmam. Ancak Rabbimin bir şey dilemesi hariç.” …. “..Ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden nasıl korkarım…”* (Enam, 80.81)

31- Ve dediler: “Bu Kur’ân şu iki şehir (Mekke-Medine)den bir büyük adama indirilseydi ya.”

32- Rabbinin rahmetini onlar mı pay ediyorlar?... Onların bu dünya hayatındaki geçimlerini biz pay ettik. Bir kısmını da derecelerle diğerlerinin üzerine çıkardık ki onların bazısı bazısını emri altına alıp çalıştırsın. Rabbinin rahmeti, onların bir araya topladıkları şeylerden daha hayırlıdır.

33.34- Şayet insanlar tek bir ümmet haline gelecek olmasalardı… Rahmanı inkâr eden (küfreden) kimselerin evlerine gümüşten tavan ve o tavanın üzerine çıkıp yükseldiklerini de (yapar)… Onların evlerine kapılar ve yaslandıkları koltuklarını da…

35- Ve altınla süslü kılardık. Muhakkak bunların hepsi, dünya hayatının geçici menfaatinden başka bir şey değildir. Rabbinin katında ahiret muttakiler içindir.

"Ve dediler ki: Bu Kur'an…indirilse olmaz mıydı?" Bunlar anlam ehli değildiler, sadece şekilden nasip almışlardı. Rasulullah'ta (s.a.v) onu gözlerinde büyütecek bir özellik göremiyorlardı. Çünkü ne malı vardı, ne haşmeti vardı ne de yanlarında yüksek bir makamı vardı. Bu yüzden, onların gözünde Velid b. Muğire gibi adamlar büyüktü. Ebu Mesud er-Sakafi gibi kimseleri yüceltirlerdi. Çünkü haşmetleri, malları ve etraflarında dört dönen hizmetçileri vardı. Bu yüzden Rasulullah'ı (s.a.v) küçümsüyor ve şöyle diyorlardı: Bu adamın hali, onun Allah tarafından seçilmiş olmasına, Allah katında yüksek bir makama sahip olmasına uygun değildir. Eğer bu Kur'ân Allah katından gelen bir kitap olsaydı, bunun için Velid veya Ebu Mesud gibi büyük bir adamın seçilmiş olması gerekirdi… Ama Kur'an, Rasulullah'a (s.a.v.) indirildi. Çünkü Onun hali Allah'ın azametine uygundu. Yüce Allah, Rasulün (s.a.v.) seçilmiş olmasına itiraz eden bu müşriklerin bu yaklaşımlarını reddederek, Allah'ın rahmetini ve hidayetini kendilerinin taksim etmediklerini vurguladı. Çünkü kendilerinin bunda bir nasipleri olmadığı gibi, bunu anlayacak, bilecek kapasiteleri de yoktu. Aslında, günlük ihtiyaçlar ve kazanmak için adeta kendilerini helak ettikleri ve hayatlarının tek gayesi haline getirdikleri dünyevi kırıntılar gibi bildikleri ve tasarrufta bulundukları şeyleri de kendileri taksim ediyor değildi. Böyle iken bilmelerine ve halini anlamalarına imkân olmayan bir hususta nasıl taksimat yapabilirlerdi?!

36- "Kim Rahman'ı zikretmekten gafil olursa, yanından ayrılmayan bir şeytanı ona musallat ederiz."

"*Kim Rahman'ı zikretmekten gafil olursa, yanından ayrılmayan bir şeytanı ona musallat ederiz."* Ayetin orijinalinde geçen "ya'şu" fiili " hem "ya'şu" hem de "ya'şa" şeklinde okunmuştur. Aradaki fark şudur: "aşa" (elif-i memdude) fiili, bir kimsenin gözündeki bir arızadan, hastalıktan dolayı zayıf görmesi veya bir hastalık olmaksızın zayıf ve dumanlı görüyormuş gibi bakması anlamında kullanılırken "aşa" (elif-i maksure-ya-) fiili ise gözü doğuştan göremeyen kimse için kullanılır.

Buna göre, ilk ihtimali esas aldığımızda şöyle bir anlam elde etmiş oluruz: Rahman'ın zikrini, yani O'nun katından nazil olan Kur'an'ı anlayacak, kavrayacak ve Hakk olduğunu bilecek saf bir istidada ve sağlam, bozulmamış bir fıtrata sahip olan, buna rağmen dünyevi bir amaçtan dolayı veya azgınlık ve kıskançlıktan dolayı ona karşı kör gibi

davranan, tabii örtülerle perdelendiği, maddi lezzetlerle meşgul olduğu veya mensup olduğu diniyle ve benimsediği inancıyla, batıl mezhebiyle aldandığı için onu anlamayan, Onun Hakk olduğunu bilmeyen kimseye cinlerden bir şeytanı yanından ayrılmayan bir arkadaş gibi musallat ederiz. Bu da onu telkin ve vesveseleriyle, içine daldığı lezzetleri süslemesiyle, çekici süsleri onun gözünde cazip kılmasıyla veya şüphe ve baştan çıkarıcı batıl ile onu azdırır. Hevasının din diye kendisine kabul ettirdiği inançlara dalar. Yahut insanlardan bir şeytanı ona musallat ederiz. Bu şeytan onu azdırır, yapıp ettiklerinde ona eşlik eder, yolunda ona yoldaşlık eder ve onu Hakk'dan uzaklaştırır.

İkinci ihtimali esas aldığımızda ise şöyle bir anlam elde etmiş oluruz: İstidadı temelde bulunmayan, ezelde bedbaht olarak belirlenen, yani kalbi zikrin hakikâtlerini kavramaktan mahrum bırakılıp körleştirilen, zikrin anlamını kavramak hususunda bu yüzden yetersiz kalan kimseye nefsinden veya hemcinslerinden bir şeytanı musallat ederiz, bu onun ayrılmaz arkadaşı olur, sapıklığında ve azgınlığında ona eşlik eder.

37- "Muhakkak, bu şeytanlar onları yoldan alıkoyarlar ve onlar da kendilerinin hidayet yolunda olduklarını sanırlar.

38- … En sonunda bize gelince de: Keşke benimle senin aranda iki doğu arası kadar uzaklık olsaydı, sen ne kötü arkadaşmışsın! dedi.

39- Bugün size hiçbir fayda vermeyecektir, o vakit zulüm ettiniz muhakkak azapta ortaksınız.

40- O halde sağırlara sen mi işittireceksin? Yoksa körlere ve açık bir dalalet içinde onlara sen mi yol göstereceksin?

"*Muhakkak, bu şeytanlar onları…alıkoyarlar."* Şeytanlar, arkadaşlık ettikleri kimseleri vahdet yolundan ve hak çizgisinden alıkoyarlar. "*Onlar da…sanırlar…"* üzerinde bulundukları halin hidayet üzere olduğunu zannederler. "*…En sonunda bize gelince…"* Artık inancının ve amellerinin kaçınılmaz kıldığı cezamızın, batıl dininin ve mezhebinin gerektirdiği azabımızın vakti gelince, kendisini Hakk yoldan saptıran, bu azaba girmesine neden olan amelleri kendisine süslü gösteren şeytanı ile arasında uzun bir mesafe olmasını temenni eder, arkadaşından ürker. Arada tabii bir bağ kalmadığı veya bedensel unsurlar bozulup da sebepler ortadan kalktığı için onu yermeye başlar.

" *…Size hiçbir fayda vermeyecektir…"* azabın gelip çattığı, cezanın hak edildiği bu vakitte böyle temennilerin size hiçbir yararı olmayacaktır. Çünkü dünyada zulüm edişiniz kesinleşti, bunun cezası da açıklığa kavuştu. Her şey olanca çıplaklığıyla ortaya çıktı. Artık siz azapta ortaksınız, azabın sebebini birlikte gerçekleştirdiğiniz için. Ya da birlikte bu günahı işlemiş olmanız, azabın şiddetini ve elem vericiliğini azaltmak gibi bir yararı olmayacaktır.

41- Şayet seni alır götürsek, muhakkak onlardan intikam alıcılarız.

42- Yahut onlara vaat ettiğimizi mutlaka sana göstereceğiz. Muhakkak ki biz onlara azap etmeye kâdiriz.

43- Sen hemen sana vahy edileni yakala sımsıkı sarıl! Muhakkak sen sıratı mustakîym üzeresin.

44- Muhakkak O hem senin için hem de kavmin için şerefli bir zikir'dir. Ve yakın gelecekde sorulacaksınız.

45- Senden önce gönderdiğimiz Rasullerimizden sor! Biz Rahmandan başka ibadet (kulluk) edilecek ilahlar yaptık mı?

46- And olsun ki Musa'yı ayetlerimizle (delillerimizle, mucizelerimizle) Firavun'a ve kavmine gönderdik, onlara vardı: "Muhakkak ben alemlerin Rabbinin Rasulu'yum." dedi.

47- Onlara ayetlerimizle varınca o vakit onlar hemen gülüyorlardı.

48- Onlara gösterdiğimiz bir ayet, mutlaka diğer kızkardeşlerinden daha büyüktür. Olur ki inkârdan dönerler diye onları azap ile tuttuk.

49- Dediler: Ey sihirbaz! Sana olan indindeki vaadî hürmetine Rabbine bizim için dua et!. Muhakkak biz hidayete erişenlerden olacağız.

50- Vaktaki onlardan azabı kaldırdığımız da o vakit onlar ahidlerinden caydılar.

51- Firavun kavmi için de nida ederek dedi ki: Ey kavmim! Mısır'ın mülkü benim değil mi? Şu nehirler benim altımdan akmıyor mu? Halâ görmüyor musunuz?

52- Yoksa ben hayırlı değil miyim? şu hakir neredeyse konuşmaktan aciz kişiden…

53- Bir gücü varsa üzerine altın bilezikler atılsa ya! Yahut onunla beraber melekler dizilsinler ya!

54- O (firavun) kavmini böylece hafif gördü; kavmi de ona itaat ettiler. Çünkü muhakkak ki onlar fasık kavim idiler.

55- Vaktaki bizi gazaplandırdılar, biz de onlardan intikam aldık ve hepsini suda boğduk.

56- Böylece onları sonrakiler için geçmiş, ibretli bir misal yaptık.

57- Meryemoğlun dan misal verilince o vakit hemen senin kavmin ondan yüz çevirdiler, keyiflenip gürültü çıkardılar...

58- "Bizim ilahlarımız mı hayırlı yoksa o mu?" dediler. Bunu sırf seninle cedelleşmek, tartışmak için yaptılar. Hayır! Onlar husumetçi lüzumsuz tartışmayı seven bir kavimdirler.

59- Hayır! O ancak bir kuldur. Biz ona in'am nimetini verdik. Onun babasız dünyaya gelişini de İsrailoğullarına bir ibret yaptık.

60- Eğer dileseydik sizden bedel melekler var ederdik, arzda halifelik yaparlardı.

61- Muhakkak ki o, kıyamet için bir ilimdir. Sakın Ondan şüphe etmeyin şüphe etmeyin ve bana tâbi olun. İşte bu: (sırat-ı mustakiym'dir) en doğru yoldur.

"*Muhakkak ki o, kıyamet için bir ilimdir."* Yani İsa (a.s) kıyametin bilgisidir. Çünkü büyük kıyamet onunla bilinir. Bilindiği gibi İsa'nın (a.s) nüzulü kıyamet alametlerinden biridir. Hadiste şöyle buyurulmuştur: "Kutsal topraklarda Efik denilen yerde bulunan bir tepeye iner. Elinde bir mızrak bulunur. Onunla Deccal'ı öldürür. Haçı kırar, kiliseleri, manastırları yıkar. İnsanlar sabah namazını kıldıkları sırada Beytu'l Makdis'e girer. İmam, İsa öne geçsin diye geride durmak ister. Ama İsa onu öne geçirir. İsa, Hz. Muhammed'in (s.a.v) dinine göre onun arkasında namaz kılar."

Efik denilen tepe, İsa'nın (a.s) bedene bürünüp zahir oluşuna işarettir. Kutsal topraklar, İsa'nın (a.s) bedeninin oluştuğu zahir maddeye işarettir. Mızrak ise bunda ortaya çıkan kudret ve heybetin suretine işarettir. Bu mızrakla Deccali öldürmesi, onun zamanında ortaya çıkan sapık, saptırıcı zorbayı yenilgiye uğratmasına; haçı kırması, kiliseleri ve manastırları yıkması, muhtelif dinleri ortadan kaldırıp geçersiz kılmasına işarettir. Beytu'l Makdis'e girmesi, İlahi huzurda kutub makamı denilen zati velayet makamına ulaşmasına işarettir. İnsanların sabah namazını kılıyor olmaları, büyük kıyamet

gününün sabahı vahdet güneşinin ortaya çıkışıyla birlikte Muhammedilerin tevhitte istikamet üzere ittifak etmelerine işarettir. İmam'ın geri çekilmesi ise, o sırada Muhammedi dine önderlik eden zatın, İsa'nın kutub oluşu itibariyle mertebe olarak herkesin önünde olduğunun bilincinde olmasına işarettir.

İsa'nın (a.s) onu öne geçirmesi ve kendisinin Muhammedi şeriata uygun olarak Ona uyması, ayni tevhidi öğretmesine, büyük kıyamet hallerini ve baki zatın ortaya çıkışını tanıtmasına rağmen Hz. Muhammed Mustafa'nın (s.a.v) ümmetine tabi olacağına, şeriatı değiştirmeyeceğine işarettir. Bu tevil, "Meryem oğlu İsa'dan başka Mehdi yoktur" rivayeti esasında Mehdi'nin İsa olması halinde geçerlidir. Eğer Mehdi, İsa'dan başkası ise, bu takdirde Beytu'l Makdis'e girişi, İsa'nın müşahede mahalline varmasına işarettir, kutubluk makamına değil. Geri çekilen İmam ise Mehdi'dir. Zamanın kutbu olmasına rağmen bu şekilde geri durması ise, Velayet sahibinin Nübüvvet sahibine saygı göstermesinden kaynaklanır.

İsa'nın (a.s) Mehdi'yi öne geçirmesi ise, kutubluk makamına sahip oluşu itibariyle öncelikli olduğunu bilmesinden dolayıdır. Muhammedi şeriata uygun şekilde Mehdi'nin arkasında namaz kılması ise, zahiri ve batını olarak Ondan feyiz almak amacıyla gerçek anlamda Ona uymasına işarettir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

"*…Ve bana tâbi olun! işte bu, dosdoğru yoldur."* demesine gelince, kuşkusuz Muhammedi yol; Allah'ın yoludur. Çünkü Hz. Muhammed, fena sonrasında O'nunla baki olmuştur. Bu yüzden onun dini Allah'ın dinidir, yolu Allah'ın yoludur. O'na tabi olmak Allah'a tabi olmak demektir. Bu yüzden, "*bana tâbi olun"* demekle "*Rasullerime uyun"* demek arasında bir fark yoktur. Bu nedenle Hz. Muhammed'e (s.a.v) tabi olmak Allah sevgisini doğurur. Çünkü Onun yolu hakiki vahdet yoludur ve istikamet üzere olmak da ancak o yolda mümkündür. Bundan dolayı İsa (a.s) vahdete ulaştıktan ve ikiliği ortadan kaldıracak şekilde hakiki sevgiye vardıktan sonra, Hz. Muhammed'e (s.a.v) tabi olmaktan başkasını yapamazdı.

62- Sakın şeytan sizi alıkoymasın. Şüphesiz o sizin için apaçık bir düşmandır.

63- İsa onlara beyyinelerle (mucizelerle) gelince dedi: Kesinlikle ben size hikmetle geldim ve ihtilafa düştüğünüz şeylerin bir kısmını açıklayayım diye. Allah'tan korkup sakının ve bana itaat edin.

64- Muhakkak ki O Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. O'na kulluk edin. İşte bu (sırat-ı mustakiym'dir) doğru yolun kendisidir.

65- Sonra hizipler kendi aralarında ihtilaf ettiler. Vay o zulüm edenlerin haline o elim günün azabından.

66- Onlar kıyametin ansızın kendilerine gelmesinden başka bir şey mi bekliyorlar? Onlar farkında değillerken.

67- O gün, dost olanlar birbirlerine düşman kesilirler. Allah'a karşı gelmekten sakınan kullarım (muttakiler) dışında,

68- Ey kullarım! Bugün size hiçbir korku yoktur. Ve siz mahzun da olmayacaksınız

69- Onlar ki ayetlerimize iman edip ve Müslüman olanlardır.

70- Sevinç ve neşe içinde sizler ve zevceleriniz cennete giriniz.

71- Altından tabaklarla ve kadehlerle etraflarında dönülür. Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır. Ve siz orada ebedi olarak kalıcısınız.

72- İşte yaptıklarınıza karşılık, size miras verilen cennet budur: Size ait orada birçok meyvalar vardır, onlardan yiyeceksiniz.

73- Sizin için orada pek çok meyvalar vardır… Onlardan yersiniz.

"*Onlar…kıyametin kendilerine …gelmesinden başka bir şey mi bekliyorlar?"* Yani Mehdi'nin, "*onlar farkında değillerken"*, birden bire ortaya çıkmasından başka bir şey mi bekliyorlar.

"*O gün, dost olanlar birbirlerine düşman kesilirler. Allah'a karşı gelmekten sakınan kullarım (muttakiyler) dışında"* Dostluk, ya iyilik üzere ya da kötülük üzere olur. İyilik üzere ise, ya Allah'da dostluk olur ya da Allah için dostluk olur. Kötülük üzere dostluğa gelince, bunun sebebi de ya nefsani lezzettir ya da akli menfaattir.

İlk kısım, zati ruhani sevgidir ve ruhların ezelde uyumlu olmasından kaynaklanır. Çünkü teklik huzuruna yakındırlar, birlik huzurunda eşit konumdadırlar. Nitekim, bu ruhlar hakkında *"birbirlerini tanıyanlar kaynaşırlar."* buyrulmuştur. Bu hayatta belirginleşip ortaya çıktıkları, İlahi yakınlık kapsamındaki vatanlarını özledikleri, Hakk'a yöneldikleri ve maddi elbiselerden ve pislik maddelerinden arındıkları zaman,

birbirleriyle karşılaştıklarında birbirlerini tanırlar. Birbirlerini tanıyınca birbirlerini severler. Çünkü asıl olarak aynı cinstendirler. Konumları benzerdir. Yönelişleri ve yolları uyumludur. Hayat tarzları ve karakterleri benzeşmektedir. Fasit arzulardan ve zati gayelerden soyutlanmışlardır. Çünkü düşmanlığın sebebi olanlar bunlardır. Ve her biri süluku ve irfanı, vatanını özlemesi oranında ahirette yararlanır. Kavuşunca da lezzet alır, sıfatlarıyla berraklaşır. Din ve ahiret işlerinde de birbirlerine yardımcı olurlar. Bu tam ve gerçek dostluktur ve ebediyen yok olmaz. Velilerin, nebilerin, asfiyanın ve şehitlerin sevgisi bu türdendir.

İkinci kısım, kalbi sevgidir; vasıfların, huyların ve erdemlerin hayat tarzlarının uyumuna, bu hayat tarzlarının itikatlardan ve salih amellerden kaynaklanmasına dayanır. Salihlerin ve iyilerin (ebrar) birbirlerini sevmesi, Ariflerin ve velilerin onları ve bütün nebilerin ümmetlerini sevmesi gibi.

Üçüncü kısım, akli sevgidir ve geçim sebeplerinin kolaylaştırılmasına, dünyevi çıkarların rahatça elde edilmesine dayanır. Tüccarların ve sanatkarların sevgisi gibi. İyilik edilen kimsenin iyilik eden kimseyi sevmesi de buna örnektir. Fani bir amaca, geçici bir sebebe dayanan her sevgi, o amaç ve sebebin zail olmasıyla yok olur, sebeplerin ortadan kalkmasıyla birlikte düşmanlığa dönüşür. Çünkü sevenlerin her biri arkadaşından alışageldiği lezzetin, iyice ünsiyet kurduğu menfaatin beklentisi içinde olur. Ama bunun sebebi ortadan kalktığından artık bu lezzeti ve menfaati göremeyeceği için düşmana dönüşür.

Ama dünya ehlinin sevgisi genellikle son iki kısma girdiği için ifade mutlak olarak kullanılmış ve "*O gün, dost olanlar birbirlerine düşman kesilirler. Allah'a karşı gelmekten sakınan kullarım (muttakiyler) dışında"* denilmiştir. Çünkü, aralarındaki bağlantıyı oluşturan sebepler kesilir, bedensel aletleri yok olur. Maddi lezzeti elde etmeleri, cismani çıkar sağlamaları imkânsız hale gelir. Bütün bunlar onlar açısından hasrete, eleme, zarara ve hüsrana dönüşür. Artık lezzetler ve şehevi arzular yok olmuş, geride cezalar ve sorumluluklar kalmıştır. Bu yüzden herkes arkadaşına öfke duyar, ona diş biler. Çünkü uğradığı azaba onun yüzünden uğradığını düşünür. Sonra ayetin akışı içinde muttakiler kalan bu iki kısımdan istisna tutuluyor. Çünkü onların sayısı azdır. Nitekim şöyle buyrulmuştur: "*Bunlar da ne kadar az!"* (Sad, 24) "*Kullarımdan şükreden azdır."* (Sebe, 13)

Ömrüme ant olsun ki ilk kısım sevgi, az bulunması itibariyle kibrit-i ahmerden daha değerlidir. Bu sevgi takvada kemale eren, kemalin son noktasına ulaşan, bütün kemal mertebelerinde başarıyı elde eden; önce günahlardan, sonra fuzuli işlerden, ardından fiillerden, sonra sıfatlardan ve sonra zatlardan uzaklaşan ve geride sadece sevgi nefisleri kalan kâmil insanlarda bulunur.

İkinci kısım sevgi erbabına gelince, bunlar ilk mertebe ile yetinen, takvanın zahirine kanaat getiren, ahiret bakımından kendilerine verilen nimetlere razı olan, dünyadan da kendilerine bahşedilen büyük faziletten dolayı teselli bulan kimselerdir. Bu sebepler ise, Allah'ın rızasını istemek, sevabını talep etmek, O'nun öfkesinden ve cezasından sakınmak gibi benzer sıfatlar ve benzeşen heyetlerdir. Dolayısıyla onlar razı olunmuş, beğenilmiş kullardır. Yani bu iki grup, rızayı talep etmek hususunda ortak özelliklere sahiptir. Bu yüzden şu ifadede onları kendine nispet etmiştir: "*Ey kullarım*- yani bu iki grup- *bugün size korku yoktur*- Ben onları azaptan yana güvencede kılacağım – "*sizler üzülmeyeceksiniz" de!.* Dünya lezzetlerini kaçırdılar diye üzülmeyecekler de. Çünkü artık dünya lezzetlerinden daha lezzetli, daha göz alıcı, daha güzel durumda, daha iyi nimetlerden lezzet almaktadırlar. Bununla beraber, bu iki grubun lezzet, sevinç, coşku, neşe gibi sonsuz sevk türleri bakımından farklılık göstereceklerí de muhakkaktır. Muhammed'den Muhammed'e "Muhammedî"ye fark vardır.

Bu iki gruba girin diye emredilen cennet, nefis cennetidir. Çünkü her iki grup bu cennette ortaktır. Ama sıfat ve zat cennetlerinde böyle bir ortaklıkları yoktur. Sıfat ve zat cennetleri sabikiyn (öne geçenler)'e hastır. Bunun delili de hemen sonrasında yer alan şu ayettir: "*İşte yaptıklarınıza karşılık, size miras verilen cennet budur:"* amellerin sevabı olarak verilen cennet, nefis cennetidir. Bunun delili de şu ifadedir: "*Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır."*

74- Muhakkak ki mücrimler cehennem azabında ebedi kalacaklardır.

75- Onlardan hafifletilmeyecektir. Ve onlar orada ümidi kesmiş (mublisun) kimselerdir.

76- Biz onlara zulüm etmedik. Lakin onlar kendileri zalimdirler.

77- (Kâfirler) Ey Malik!.. diye nida ederler: "Rabbin bizim işimizi bitirsin!" (Malik): "Şüphesiz siz sonsuza dek böyle kalacaksınız." der.

78- And olsun size hakkı olarak geldik. Lakin sizin çoğunuz Hakk'dan hoşlanmayanlardandınız.

79- Yoksa onlar işlerini sağlam mı tuttular? Şimdi biz de muhkem tutuyoruz.

80- Yoksa biz onların sırlarını ve fısıldaşmalarını işitmediğimizi mi sanıyorlar? Hayır! Rasullerimiz de onların yanlarında yazmaktadırlar.

"*Ey Malik!...diye nida ederler."* Cehennem bekçisi meleğe Malik adı verilmiştir. Bu isimlendirmenin sebebi, dünya mülküne sahip olup dünya nimetlerini tercih edenlerle görevlendirilmiş olmasıdır. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Azana ve dünya hayatını ahirete tercih edene, şüphesiz cehennem tek barınaktır."* (Naziat, 37.39) Öte yandan cennet bekçisi melek de Rıdvan olarak isimlendirilmiştir. O da Allah'ın razı olduğu ve kendileri de Allah'dan razı olan kimselerle görevlendirilmiştir. "Kadere rıza göstermek Allah'ın en büyük kapısıdır." denilmiştir. Malik, âlemdeki bedenlerle ve zulmani heyuli ile görevlendirilmiş cismani tabiattir veya hayvani bedenler üzerinde etkili olan, konuşan ve maddi lezzetler ile süfli isteklerin kayıtlarıyla hapsedilmiş nefislere hakim külli hayvani nefistir. Malik'in ateş azabından etkilenmemesinin nedeni bu ateşin cevherinden olmasıdır. Bu cehennem onun için cennet, cehennemlikler için de ateştir. Çünkü cehennemliklerin cevherleri ile cehennemin cevheri birbirine zıttır, birbirinden ayrıdır. Allah'a değil de özel olarak Malik'e seslenmelerinin sebebi, bütünüyle Allah'tan perdelenmiş olmaları, niyet ve temenni bakımından Malik'e kulluk etmeleridir. Bu seslenme de Malik'e yönelmelerinden, isteklerini ondan beklemelerinden başka bir şey değildir.

"Rabbin bizim işimizi bitirsin!" diye ondan talepte bulunmaları, istidat kalıntısının bütünüyle yok olmasını, fıtri garizenin ölmesini temenni edişlerine işarettir. Bu temennide bulunmalarının nedeni de eziyet veren heyetlerle ve alçaltıcı ateşlerle azap görmemektir. Yahut cismani azabın şiddetli elemini hissetmemek için duyuların iptal edilmesini istemelerine işarettir. "*Siz böyle kalacaksınız! dedi."* Malik'in bu sözü de, istidatlardan geriye bir şey kalmışsa ve itikatlar da sahih ise, heyetler içlerinde kökleştiği, günah ve veballer de katlandığı için orada belli bir süre kalacaklarına veya istidat hiç kalmamışsa ve itikatlar da sahih

değilse ebediyen kalacaklarına işarettir. Çünkü "kalma" anlamına gelen "meks" ifadesi hem sonsuz kalışı, hem de süreli kalışı içerir. Aynı şekilde "suçlu" anlamına gelen "mücrim" ifadesi de asli bedbahtı içerdiği gibi, geçici bedbahtı da içerir. Dolayısıyla "*Muhakkak mücrimler* (suçlular) *cehennem azabında devamlı kalacaklar.*" ifadesini de sonsuz kalış ile sınırlı kalışı içeren uzun süreli kalma şeklinde yorumlamak gerekir. Çünkü Arap geleneğinde mecazi olarak bu anlamda kullanıldığının çok örnekleri vardır. "Mücrimler" ifadesinin yukarıda sözünü ettiğimiz iki bedbaht grubunu da içermiş olarak ele almamızın nedeni, mutluların (suada) sözü edilen iki grubunu içeriyor muttakiler ifadesinin karşıtı olarak kullanılmış olmasıdır. Eğer mücrim kelimesini ezelde reddedilen, kovulan bedbaht anlamına alırsak bu takdirde "*siz böyle kalacaksınız.*" ifadesindeki "kalma" (meks) ebedilik anlamına gelir. "*Hayır, öyle değil; yanlarındaki resullerimiz yazmaktadırlar.*" Aklımızdan geçen her kötülük feleki nefislere nakşedilir; insani nefislere nakşedildiği gibi. Çünkü bu ikisi arasında bağlantı vardır ve insani nefis de tıpkı feleki nefis gibi nakşedilmeye elverişlidir. Ama bunlar cüzi şeyler ise hayali kuvvetlere, külli şeyler iseler akli kuvvetlere nakşedilirler. Her ikisi de nefsin hislerinden uzaklaştığı, zatına döndüğü anda onun üzerinde zuhur ederler. Böylece nefsin unuttuğu şeyler, bedenden ayrıldığında, feleki nefislerden kendisine yansırlar. "*Allah onları bir bir saymıştır. Onlar ise unutmuşlardır.*" (Mücadele, 6) ayetinin anlamı budur. Şu halde yazıcı melekler feleki nefislerdir ve her biri beşeri şahıslarından biriyle uyumludur. Nefsin bedenle bağlantısı ile eş zamanlı olarak bu şahıslarla münasebet halinde olurlar.

81- De ki: Eğer Rahman'ın bir çocuğu olsaydı, elbette ben ona kulluk edenlerin ilki olurdum.

82- Göklerin (semavatın), yerin (arzın) ve arşın Rabbi onların vasıflamalarından münezzeh (Subhan)dır.

83- Bırak onları! Hatta onlar vaat edildikleri güne kavuşuncaya kadar oyuna dalsınlar.

84- O sema da ilahdır. Arz da da ilah O'dur. O, hikmet sahibi Hakiym ve her şeyi bilen (Aliym)dir.

85- Semavat'ın, arzın ve aralarındakilerin mülkü kendine ait olan ne mübarek ve yücedir. Kıyamet ilmi O'nun indindedir. Ve O'na döndürüleceksiniz.

86- Ondan başka yalvardıkları şeyler şefaat etmeye malik değillerdir. Ancak bilerek Hakkın varlığına şahadet getiren (şahidler) müstesna.

87- Yemin olsun onlara kendilerini kimin yarattığını sorsan. Mutlaka: "Allah'tır." Diyecekler. Nasıl olurda döndürülürler?

88.89- O'nun "Ya Rabbi" demesi hakkı için! Muhakkak ki onlar iman etmez bir kavimdirler… Sende onlardan vazgeç ve "selam!" de. Yakın gelecekde bileceklerdir!

"*De ki: Eğer Rahman'ın bir çocuğu olsaydı, elbette ben ona kulluk edenlerin ilki olurdum."* Yani bu çocuğa ilk önce ben kulluk ederdim. Bu ifade ya delil aracılığıyla Allah'ın çocuğunun olmasını nefyetmeye ya da mefhum olarak Rasul'den şirki nefyetmeye yöneliktir.

Birincisine yönelik delaletine gelince, "*göklerin (semavatın)… Rabbi…münezzehtir … onların vasıflamalarından…"* ayeti sonrasındaki cümlenin içeriğinin olumsuzlanmasına, yani Allah'ın çocuğunun olmasının imkânsızlığına, diğer bir ifadeyle Allah'ın tekliğine ve münezzehliğine delalet ettiğinden, yüce Allah'ı bir şeye benzer kılmaya dayanan vasıflandırmalarını da olumsuzlamaktadır. Çünkü Allah bütün şeylerin, cisimlerin yaratıcısıdır. Böylece bu ayet delil yoluyla Allah'ın çocuğunun olmasını olumsuzlamaktadır.

Ayetin ikinci şıkka delaletine gelince; "*Göklerin (semavatın)… Rabbi…münezzehtir…"* ifadesiyle başlayan kısmı Rasulün sözü değil, yüce Allah'ın sözü olarak kabul edersek, bu takdirde, göklerin rabbi onların vasıflandırmalarından münezzehtir, anlamı elde edilir ve önceki ifadenin içeriğini olumsuzlamış olur. Dolayısıyla Rasulün ibadeti, muhale taalluk etmiş olur. Şarta taalluk eden bir şey de onun yokluğu ile birlikte değerlendirilir. Böylece ayet, mefhum itibariyle en beliğ delaleti ifade etmiş olur. Beyan alimlerine göre böyle bir delalet de doğrudan telaffuz edilmiş bir ifadenin delaletinden daha etkilidir. Tıpkı yüce Allah'ın, kendisinin görülmesinin imkânsızlığını vurgulamak için Musa'ya "*Eğer dağ yerinde durursa sen de beni görürsün"* demesi gibi. Doğrusunu Allah herkesten daha iyi bilir.

DUHAN SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Hâ - Mîm

2- Açıklayan Kitaba “Kitab-ı Mübiyn’e” yemin olsun,

3- Muhakkak biz O’nu mübarek bir gecede indirdik. Muhakkak ki biz uyarıcıyızdır.

4- Her hikmetli işe o gecede hükmedilir, ayırd edilir.

5- Katımızdan (indimizden) bir emir olmak üzere. Muhakkak biz irsal ediciyiz (risalet göreviyle görevlendiriciyiz).

6- Rabbinden bir rahmet olarak. Muhakkak O, kemali ile işiten (Semî)dir, her şeyi bilen (Aliym)dir.

7- Semavat’ın (göklerin), arzın (yerin) ve ikisinin arasındakilerin Rabbidir. Eğer yakinen inanan (ikan) sahibiyseniz.

8- O’ndan başka ilah yok’dur, hem diriltir hem öldürür. Hem sizin hem de evvel ki atalarınızın da Rabbidir.

9- Hayır! Onlar bir (şekk) şüphe içinde oynayıp duruyorlar.

“Biz O’nu mübarek bir gecede indirdik…” Mübarek gece, Rasulullah’ın (s.a.v) bünyesidir. Çünkü bünye karanlık bir olgudur ve ruhun güneşini perdelemektedir. Rasulullah’ın (s.a.v) bünyesinin mübarek olarak nitelenmesi ise, hidayet ve adalet gibi rahmet ve bereket türlerinin Onun sebebiyle âlemde zuhur etmesi, Rasulullah’ın (s.a.v) mertebe ve kemalinin de Onunla artmasıdır. Nitekim, yüce Allah, Rasulün bünyesini “Kadir gecesi” olarak da isimlendirmiştir. Rasulullah’ın (s.a.v) miracının bedenle birlikte gerçekleştiğini görmüyor musunuz? Çünkü Onun (s.a.v) bedeni olmasaydı, mertebeleri aşarak tevhide ulaşması gerçekleşmezdi. Kitabın bu gecede indirilmesi; bütün

hakikâtleri kapsayan Kur'ani aklın, varlık mertebelerini tafsil eden, sıfatların ayrıntılarını ve sıfat tecellilerinin hükümlerini açıklayan, isimlerin anlamlarını ve fiillerin hükümlerini temyiz eden, ayıran furkani aklın Onda indirilmesine işarettir. "*her hikmetli işe o gecede hükmedilir."* (her hikmetli iş o gecede birbirinden ayrılır) ifadesinin anlamı da budur. Ya da bundan maksat; apaçık Kitab "Kitab-ı Mubiyn" konumunda olan Muhammedi inzala, ki onun suretinde bir hakikâttir, ya da Kur'an'ın indirilişine (inzaline) işarettir.

"*Muhakkak ki biz uyarıcıyızdır."* Biz âlem halkını Hz. Muhammed'in (s.a.v) varlığıyla uyarmaktayız. "*Katımızdan bir emirle…"* Yüce Allah hikmetli emri kendi katından olmakla tahsis ediyor. Çünkü her emir bir hikmete ve doğruluğa dayanmaktadır. Şeri kurallara ve fıkhi hükümlere yaraşan da böyle olmasıdır. Emir, O'nun katından ve O'na hastır. İşin aslı itibariyle bu husus kesin ve mutlaktır. Aksi takdirde emir, heva ve hevese, nefsani arzuya dayanacaktı. *Muhakkak biz irsal ediciyiz…* Çünkü risalet göreviyle görevlendirdiğimiz kullarımızı *biz, Rabbinin bir rahmeti olarak Rasuller göndermekteyiz."* Tam ve kâmil rahmeti âlemlere indirmekteyiz. Bu rahmeti indirmekle dini ve dünyevi işlerin istikamet üzere olmasını, dünya ve ahiret hayatlarının ıslah olmasını, hayır ve kemalin, bereket ve doğruluğun âlemler arasında Onun sayesinde zuhur etmesini sağlamaktayız. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Onlara yönelik kâmil ve şamil rahmetten dolayı sana göndermekteyiz.

"*O Semi'dir"* işitendir. Hevalarından sadır olan dünya işlerine dair muhtelif sözlerini işitir. *"Aliym'dir"* Her şeyi kemaliyle bilendir… onların batıl inançlarını, bozuk ve yıkıcı görüşlerini, hayal ürünü, mesnetsiz işlerini, düzensiz yaşayışlarını bilir. Bu yüzden, din hususunda Hakk'a ileten, dünya hususunda da maslahatlarını tanzim eden, din ve dünya hususunda onlara doğruyu gösteren, dosdoğru yolu açıklayan, hakiki tevhidi delilleriyle ortaya koyan, şeri kuralları ve sünnetten kaynaklanan hükümleri düzeni korumak için yasalaştıran Rasulu göndermekle onlara yönelik rahmetini göstermektedir.

10- Şimdi sen sema'dan açık bir duman(Duhan)ın çıkacağı günü gözetle bekle!

11- O duman insanları kaplar, bürür. Bu elem verici bir azaptır.

12- Ey Rabbimiz bizden azabı kaldır. Doğrusu bi Mü'minlerdeniz.

"*Şimdi sen, sema'dan…açık bir duman çıkaracağı günü gözetle…*" Yani küçük kıyametin ya da büyük kıyametin belirtilerinin zuhur edeceği vakti gözetle. Çünkü bir dumanın ortaya çıkması kıyamet alâmetlerindendir. Bil ki: Duman, arz menşeli latif bir cüzdür. Sıcağın etkisiyle letafet kazandığı için yukarı doğru çıkar. Eğer biz kıyameti "küçük kıyamet" olarak açıklarsak, bu durumda dumanı, ruh semasına arız olan sarhoşluk, baygınlık ve büzülme olarak açıklamak durumunda kalırız. Bunun sebebi de bedensel taalluk heyeti nedeniyle meydana gelen ayrılıktır. Ki süfli işler yapmasından ve maddi lezzetlere meyilli olmasından dolayı yüzünde hasıl olan fetrettir. Bu yüzden Rasulullah (s.a.v) kıyamet alameti olan bu dumanı tanımlarken şöyle buyurmuştur: "Duman mümin üzerinde nezle gibi bir tesir bırakır. Kâfiri ise adeta sarhoş eder; burun deliklerinden, kulaklarından ve makatından çıkar."

Müminin dünya işleriyle ilgisi az, süfli şeyler yapmaktan kaynaklanan heyetleri zayıf olduğu için bu dumandan etkilenmesi az olur ve dumanın etkisinin yok olması kolayca gerçekleşir. Özellikle mümin, nurlar âlemiyle bağlantılı olma melekesini kazanmışsa bu durum daha da kolay olur.

Kâfire gelince… O'nun dünya işlerine bağlılığı şiddetli, cismanilere yönelik sevgisi ve süfli varlıklara meyletmesi çok güçlüdür. Bu yüzden, söz konusu heyetler onu bürür, şaşırtır, büsbütün sarar. Derken, bütün zahir ve batın duygularını, ulvi ve süfli mahreçlerini kaplar. Artık bir yol bulmasına imkân kalmaz; ne ulvi âleme, ne de süfli âleme. "*Bu, elem verici bir azaptır.*" Bu durumda insan genel olarak temenni ve pişmanlık hallerinin etkisinde olacağından içinde bulunduğu hayatı ve sağlığı temenni eder, işlediği fısktan, günahtan, isyandan ve tuğyandan da pişmanlık duyar.

Bu yüzden davranış diliyle "*Rabbimiz! Bizden azabı kaldır. Doğrusu, biz artık inanıyoruz.*" der. Ya da bunu sözlü olarak söyler. Nitekim, bazı günahkârlar can çekişirlerken tevbe ederler ve ibadete başlayacaklarını vaat ederler.

13- "Nerede onlarda öğüt almak?" Oysa kendilerine apaçık bir Rasul gelmişti.

14- Sonra ondan yüz çevirdiler ve "Bu eğitilmiş bir mecnun!" dediler.

15- Biz o azabı birazcık kaldıracağız. Ama siz yine küfre döneceksiniz.

16- "Biz büyük bir şiddetle yakalayacağımız gün… kesinlikle intikamımızı alırız.

"*Nerede onlarda öğüt almak?"* Öğüt almaları ve sırf azap gözle görülür hale geldi diye iman etmeleri mümkün mü?! "*Oysa kendilerine…gelmişti."* Onlara bu azaptan daha beliğ bir delil olarak Rasul gelmişti. Bu Rasul, mucize ve burhanlarla hak yolu açıklamış ve onları hikmet, güzel öğüt ve en güzel şekilde mücadele etmekten ibaret olan üç yöntemle Hakk'a davet etmişti. "*Sonra"* yüz çevirdiler, bazen deli olmakla, bazen de biri tarafından eğitilmiş olmakla suçlayarak çelişkili bir tavır sergilemişlerdi. Bunun nedeni de perdelenmişliklerinin çok aşırı boyutlara varmış olması ve çok ileri düzeyde inatçılık etmeleriydi. "*Biz azabı birazcık kaldıracağız."* Duyuları ve idrakleri devre dışı bırakmak suretiyle azabı bir ölçüde hafifleteceğiz. "*Ama siz yine döneceksiniz."* Siz bu tavrınıza yine döneceksiniz. "*Biz büyük bir şiddetle yakalayacağımız gün…"* Yani, her şey tamamlanıp yukarıda değinilen heyetlerle elem verici azabın idrak edileceği ve sonsuzluğun gerçekleşeceği gün "*kesinlikle intikamımızı alırız."* Biz gerçekten azap ederiz. Yahut kastedilen anlam şudur: Sizi sağlığa ve bedensel hayata döndürürüz. Sonra siz küfre dönersiniz. Çünkü bu heyetler sizde kök salmışlardır.

İstidadın yok olması, fıtrat nurunun günah işlenmesinden kaynaklanan tortularla sönmesi ve ebedi azabı gerektiren külli perdelenmenin gerçekleşmesi sonucu büyük bir şiddetle yakalayacağımız gün… Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Hayır! Bilakis onların işlemekte oldukları kötülükler kalplerini kirletmiştir. Hayır! Onlar şüphesiz o gün Rablerinden mahrum kalmışlardır."* (Mutaffifin, 14.15) …Evet o gün, külli mahrumiyete, ebedi perdelenmişliğe ve sonsuz azaba mahkum ederek onlardan gerçekten intikam alırız.

Eğer “büyük kıyamet” olarak tefsir edersek, bu takdirde dumandan maksat benlik perdesi olur. Çünkü vahdet nurunun zuhur ettiği esnada nefsin azması sonucu benlik perdesi insanların üzerini kapatır. Nefsin azmasının sebebi de rablik sıfatlarını aşırmasıdır. Bir sebebi de her şeyi mübah kılan cem gününün sarhoşluğunun galip gelmesidir. Çünkü bu, arz menşeli nefsin bir kalıntısıdır. Ki vahdet nuruyla letafet kazanır ve ruh semasının getirdiği müşahede mahalline yükselir. Çünkü nurlandırmak suretiyle onun üzerinde tesir bırakır. Ki aşk ateşiyle tamamen yanmış değildir. Sadece arınmış, letafet kespetmiş ve yükselmiştir.

Hakiki imanla inanmış, istidadı tam, seven ve muhabbeti baskın olan mümine gelince, bu duman ona nezle benzeri bir tesir bırakır. Yani bir tür sarhoşluk. Nitekim Ebu Yezid (Bayezid-i Bestami) bu sarhoşluk esnasında “Subhani ma a’zeme’ş şe’ni” (Kendimi tenzih ederim, şanım ne yücedir) demiştir. Hüseyin b. Mansur (Hallac) da bu sarhoşluk içinde iken “ene’l hak” (Ben Hakk’ım) demiştir. Ama müminin bu sarhoşluğu kısa süre sonra ortadan kalkar. Çünkü İlahi inayete ziyadesiyle mazhardır. Fıtri istidadı son derece güçlüdür. Hakiki sevgisi çok şiddetlidir. Hemen kendine gelir. Bundan dolayı büyük bir acı ve azap çeker. Cem aynında yok olup silinmeye büyük bir özlem duyar ve “*bu elem verici bir azaptır”* der. Sırf yokluğu, fenayı ister. Hallac’ın (Allah ruhunu kutsasın) dediği gibi:

Benimle senin aramızda “ ben” var; benimle çekişen

Lûtfunla kaldır “ ben” i aradan

Yalvarış ve muhtaçlık lisanıyla yakarır: “*Rabbimiz! Bizden azabı kaldır. Doğrusu biz artık inanıyoruz.”* Benlik perdesinin açılması sırasında ayni imanla inanıyoruz. *“Nerede onlarda öğüt almak?”* benlik perdesi makamında iken zatı anabilirler miydi? Ayni imanla inanabilirler miydi? “*Oysa kendilerine gerçeği açıklayan bir rasul gelmişti.”* Varlıklarını ve sıfatlarını açıklayan akıl elçisi gelmişti. Yani benlik perdeleriyle perdelenmelerinin sebebi aklın zuhur edip varlıklarını ispat etmesiydi. Böyle iken zatı anabilir, hatırlayabilirler miydi? Akıl sahibi olup da zatı hatırlamaları olabilecek iş mi?! Ardından onların özlemle yanıp tutuşan aşıklar olduklarını şöyle açıklıyor: “*Sonra ondan yüz çevirdiler.”* Bunun nedeni de sevginin çok güçlü, aşkın ileri boyutlara

varmış olmasıdır. Derler ki: "*Öğretilmiş*" tir. Allah katından üzerine ilim akıtılmak suretiyle öğretilmiş "*bir deli*" dir. İdrakleri örtülüdür, zatın nurundan perdelenmiştir. Tıpkı Cebrail'in (a.s) dediği gibi: "Eğer bir parmak kadar yaklaşırsam kesinlikle yanarım."

"*Biz azabı…kaldıracağız.*" Perdelenmişlik ve mahrumiyet azabını kaldıracağız. Çünkü baki vechin nurunun doğması, parıltılarının aydınlatması ve gözlerinin eriştiği tüm mahlukatı yakması sonucu gerçekleşen aşkın gücüyle akıl rasulünden birazcık yüz çevirmişlerdir. Ama varlık kalıntıları henüz sizde devam ettiği için, zat nurunun tecellisinden sonra temkin vaktine kadar perdelenmişliğe yeniden döneceksiniz. "*Biz büyük bir şiddetle yakalayacağımız gün…*" külli yok oluş, gerçek siliniş zamanında, aynın da eserin de olmadığı vakitte "*kesinlikle intikam alırız.*" Tekliğin kahredici gücüyle ve külli yok edişle onların varlıklarından, varlık kalıntılarından intikam alırız. Böylece teklik varlığına kavuşmak suretiyle gizli şirkten temizlenirler.

Kâfire, yani zat nurundan perdelenmiş, sıfat hicaplarıyla kuşanmış, kemal vehmederek cem aynında silinmekten yoksun kalmış kimseye gelince, o, benlik makamında kalakalır. Benlik perdesinin gerisinde firavunlaşır. Nitekim, melun Firavun şöyle demiştir: "*Ben, sizin en yüce rabbinizim.*" (Naziat, 24) " *Sizin için benden başka bir ilah tanımıyorum.*" (Kasas, 38) Bunun neticesinde şeriat halkasını boynundan çıkarır, her şeyi mübah sayan, kuralsız, kontrolsüz bir hayat yaşar. İlahi emirlere muhalif şeyleri işlemeye büyük bir cüretle atılır, günah işlemek ve ibareti terk etmek suretiyle zındıklaşır. İnsanların en şerlilerinden, en kötülerinden biri haline gelir. Nitekim bu gibi insanlar hakkında şöyle buyrulmuştur: "İnsanların en kötüleri, kıyamet koptuğu zaman hayatta olanlardır."

Böyle bir kimse temyiz ve tafsile dönüş hali dışında bir durumdadır. Tabii dürtüler içinde bocalamakta, koyu ve derin bir cahiliye içinde yuvarlanmaktadır. Tıpkı sarhoş gibi heva ve heves menşeli arzular aklına hakim olmuş, perdeler her yönden onu sarmışlardır. Duygularından sapıklığın izleri yansımaktadır. İşte bu elem verici bir azaptır. Ama firavunluğuna dalıp gittiği, nefsinin şeytanlıkta çok güçlü bir konumda olduğu için bu elemi hissetmemektedir. Hakk ile kaim muvahhit, mutlak fena ile zat nuruna ileten, bağışlanmış hakiki varlıkla

Allah katından yardım gören muvahhit onu çağırdıkça, içinde bulunduğu perdelenmişlik halinden dolayı onu uyardıkça arkasını döner, büyüklenir. Azar, zorbalaşır. Çünkü kendini müstağni görür. Sapıklığında sebat bulmuştur. Ama kapı aralanıp, akıbet açığa kavuşup, cezadan emin olup şüpheye düşüp ardından içinde bulunduğu durumu kavrayınca "*Rabbimiz! Bizden azabı kaldır. Doğrusu biz artık inanıyoruz."* der. Nitekim boğulmak üzere olunca Firavun da " *Gerçekten, İsrailoğullarının inandığı ilahtan başka ilah olmadığına ben de iman ettim."* (Yunus, 90) demişti.

"*Nerede onlarda öğüt almak?"* öğüt almaları ve hakiki imanla inanmaları ne mümkün. Onlar Hakk üzere olana karşı inat ettiler. Hak'la kaim olandan yüz çevirdiler. Bu yüzden lanete uğradılar, kovuldular. "*Biz azabı…kaldıracağız…"* perdeyi birazcık aralamak suretiyle azabı hafifleteceğiz. Ki nefisle beraber olmak şeklindeki durumları tahakkuk etsin, Hakk'a karşı tefrit üzere oldukları açıklığa kavuşsun. Heva ve heves nefsinizde iyice kökleştiği, kalplerinize nefislerinizin sevgisi içirildiği, nefsin sıfatları sizi istila ettiği, şeytanlık duygusu içinizde çok güçlü olduğu için siz geri döneceksiniz. Biz de o gün hakiki kahırla sizi şiddetle yakalayacağız. Külli olarak sizi zelil kılacağız, kovacağız, uzaklaştıracağız. Şirk işlemelerinden, nefislerine kulluk etmelerinden, karşımıza dikilmek suretiyle bize karşı zuhur etmelerinden, büyüklük ridasını üzerimizden sıyırmalarından dolayı onlardan intikam alacağız. Nitekim şöyle demişizdir: "*Azamet benim hırkam, büyüklük benim ridamdır. Kim bunlardan birini benden sıyırırsa onu ateşe atarım."* Firavun kavminin hikayesine gelince, eğer istersen onu kendi haline tatbik et. O zaman hikayeyi anlarsın.

17- And olsun, kendilerinden önce biz, Firavun'un kavmini de imtihan etmiştik. Onlara çok keriym (hürmetli, tazim edilen, kendisine ikram olunan) bir Rasul gelmişti.

18- "Allah'ın kullarını bana iade edin. Çünkü ben size göndermiş emiyn bir Rasulum." Dedi…

19- Ve Allah'a karşı yücelik taslamayın. Çünkü ben size açık bir sultan (delil) getirdim.

20- Ve kesinlikle ben, beni recm etmenizden dolayı benim de Rabbim ve sizin de Rabbiniz olana sığınırım.

21- Eğer bana iman etmediniz ise artık benden uzaklaşın.

22- O (Musa)da Rabbine: Muhakkak bunlar mücrim bir kavimdir… diye dua etti.

23- (Rabbi): "Hemen kullarımı geceleyin yürüt, muhakkak ki siz takip edileceksiniz."

24- …Denizi sakin olarak bırak!. Kesinlikle onlar boğulacak bir ordudur. (buyurdu.)

25.26.27- Geriye nice bahçeler ve pınarlar bırakmışlardı… Nice ekinler ve güzel konaklar, içinde zevk sefa sürdükleri nimetler.

28- İşte böylece onların hepsini başka bir kavme miras bıraktık.

29- Onların üzerine ne sema ağladı ne de yer; ve kendilerine mühlet de verilmedi.

30- And olsun, İsrailoğullarını zelil edici azabı kaldırdıracağız.

31- Firavundan da kurtardık… Çünkü o müsrif ve kendini yüce görenlerdendi.

32- And olsun, onları ilim üzre alemler içinden seçtik.

33- Onlara öyle ayetler verdik ki bunların içinde apaçık imtihanlar vardır.

34- Muhakkak işte bunlar diyorlar ki:

35.36- İlk ölümümüzden başka bir şey yoktur. Ve biz yeniden dirilecek (neşrolacak) değiliz. Doğru söylüyorsanız haydi babalarımızı getirin.

37- Onlar mı hayırlı yoksa Tûbba'kavmi mi? Onlardan öncekiler mi? Biz onları helak ettik. Gerçekten onlar mücrimlerdendirler.

38- Biz semaları, arzı ve ikisinin arasındakileri oyuncular olarak yaratmadık.

39- Biz, ikisini de hakk olarak yarattık. Lakin onların çoğu bilmezler.

40- Şüphe yok ki ayırt etme günü, hepsinin toplanacağı vakittir.

41- O gün, dostun (Mevla'nın) dost'dan (Mevla'dan) hiçbir şeyde faydası olmaz ve onlar yardım da görmezler.

42- Ancak Allah'ın rahmet ettiği hariç. Muhakkak O, çok güçlü (Aziz) ve çok merhamet sahibi (Rahiym)dir.

“*And olsun, kendilerinden önce biz, Firavun’un kavmini de imtihan etmiştik.”* Hayvani kuvvetler Kıptilerinden nefsi emmare firavununun kavmini imtihan etmiştik. “ *Onlara…keriym şerefli bir rasul gelmişti.”* Bu rasul, şerefli, arınmış kalp Musa’sıydı. “*Allah’ın kullarını! Bana teslim edin!”* size itaat etme kayıtlarıyla esir alınmış, istilanız yüzünden zayıf bırakılmış, ihtiyaçlarınızı gidersinler, maddi lezzetler ve bedensel şehvetler hususunda isteklerinizi yerine getirsinler diye köleleştirdiğiniz Allah’a mahsus ruhani kuvvetleri bana teslim edin. “ *Çünkü ben size gönderilmiş emiyn bir rasulüm.”* Değişmeyeceğinden emin olunan yakin ilminin tahsili ile gönderilmiş bir rasulüm. “*Allah’a karşı ululuk taslamayın.”* O’na karşı gelerek, sizi çağırdığı şeyleri terk ederek ve büyüklenerek O’na karşı büyüklük kompleksine girmeyin. “*Çünkü ben…size…getiriyorum.”* Akli delillerin en açıklarından birini sunuyorum size. “*Ben, beni taşlamanızdan, benim ve sizin Rabbiniz olan Allah’a sığındım.”* Süfli heyuli taşlarla, nefsani hevalarla, tabii dürtülerle beni taşlamanızdan, böylece ruhani kemalatı ve rahmani nurları talep etme hususunda beni hareketsiz bırakıp helak etmenizden Allah’a sığındım.

“*Eğer bana inanmazsanız…”* Bana itaat etmezseniz, Rabbime yönelişimde, nurlarımla kemalimi talep edişime katılmazsanız “*hiç değilse yanımdan uzaklaşın.”* Bana engel olmayın, beni yolumdan alıkoymaktan, seyir ve sülukum esnasında bana ayak bağı olmaktan vazgeçin. “*Rabbine dua etti…”* yalvarış, yakarış, muhtaçlık lisanıyla rabbine arz etti: “*Bunlar suç işleyen bir toplumdur.”* Suç sayılan istekleri gerçekleştirme, maddi lezzetleri elde etme peşinde koşup bu tür zevklere dalan, bundan başlarını kaldırıp başka şeyle ilgilenmeyen kimselerdir.

“ *…Geceleyin…yola çıkar…”* Allah ona dedi ki: akli, fikri, kutsal hissi kuvvetlerden oluşan ruhani “ *kullarımı”* halis sıfatını heyuli denizin ötesindeki kutsam huzura “*geceleyin”* çıkar. Maddi kuvvetlerin uyukladığı, bedensel kuvvetlerin dinlendiği vakitte yola çıkar. “ *Çünkü takip edileceksiniz.”* Maddi kemalatı elde etmek suretiyle sizin peşinize düşecekler, sizi kutsal cihetten çekip almak isteyeceklerdir. “ *…Bırak…”* heyuli ve cismani maddeler denizini kendi halinde sakin bırak. Sakince dalgalanıp dursun. Ki durumunda değişiklik olup çalkanmak, mizacı bozulmak suretiyle sizi engellemesin. Yolları geniş ve açık olsun ki o kuvvetler girip yürüsünler, orada tasarrufta bulunsunlar. “*Onlar boğulacak bir ordudur.”* Denizin dalgalanmasıyla, bedenin harap oluşu esnasında onları ezip silmesiyle helak olacaklardır.

43.44.45.46- Muhakkak zakkum ağacı mücrimlerin yemeğidir, maden eriği gibidir… kaynak suyun kaynaması gibi karında kaynar.

47- Onu tutun ve sürükleyin, cehennemin ta ortasına!

48- Sonra başının üstünden dökün kaynar su azabından!

49- "Tat bakalım. Hani sen kendince üstündün, şerefliydin!"

50- Muhakkak ki işte sizin şüphe edip durduğunuz şey budur.

"Muhakkak zakkum ağacı mücrimlerin yemeğidir." Zakkum ağacından maksat, şehevi arzulara tapmak ve lezzet almayı hayat tarzı haline getirmek hususunda kalbin üzerinde baskı kurup onu egemenliği altına alan nefistir. Lezzet almayı ayrılmaz özelliği haline getirdiği için zakkum olarak isimlendirilmiştir. Çünkü ez-Zakm ve et-tezakkum masdarları Araplar tarafından "kaymak ve hurma yemek" anlamında kullanılır. Bu yiyecek de çok lezzetli olduğu için lezzet peşinde koşma fiili buna nispet edilmiş ve bu eylem için ondan bir isim türetilmiştir. Bunu da günaha dalan, hevasının içinde bocalayan kimseden başkası tatmaz, şehevi arzuları için ondan güç edinmez. "*Maden eriyiği gibi…"* ayette geçen el-Muhl, zeytinyağı tortusu anlamına da gelir. Yani ağırlığı ve dibe çökmesiyle, saydamlığı ve sıcaklığıyla deliklere rahatlıkla nüfuz eden zeytinyağı tortusu gibidir, arzu ettiği şeyin peşinde koşan kimsenin hali. Ya da aşağı tarafa akmaya eğilimli maden eriyiği gibidir. Dürtülerinin şiddetiyle, hırsının azgınlığıyla kalbe eziyet ettiği, yoksunlukla birlikte şehvet arzusu ateşinin yakıcılığı gibidir.

"*Karınlarda…kaynar."* Karınlarda kaynayıp durur, bir türlü durulmaz. Arzunun peşinde koşmanın yorgunluğuyla yakıcı bir alev gibi yakar. Kalpleri kararsızlaştırır. Arzu ateşiyle tutuşturur. Karanlığı kalbin nurunu söndürür. Kalbe acı vererek sızar. Heyetleri kalbi istila eder. Nefsin ruhu konumundaki hevasının letafeti kalbe nüfuz eder. Sevgisi kalbe çöker. Bu yüzden "Sultanların tadımcısının dudakları yanık olur." denilmiştir.

"*Suyun kaynaması gibi…"* kaynar suyun letafeti ve sıcaklığıyla deliklerden sızması gibi. "*Karınlarda…"* ifadesi şu ayetleri çağrıştırmaktadır: "*Allah'ın, tutuşturulmuş, yandıkça tırmanıp kalplerin ta üstüne çıkan ateşidir."* (Hümeze, 6.7)

"*Tat bakalım. Hani sen kendince üstündün, şerefliydin!*" fıtratı tersyüz olduğu için halinin tersyüz olmasına işaret etmektedir. Çünkü cismani lezzet ve izzet, nefsani üstünlük elem ve aşağılanmayı, ruhani zilleti gerektirir. "*İşte bu, şüphelenip durduğunuz şeydir.*" Çünkü siz lezzet ve elemlerin maddi olanlarla sınırlı olduğunu sanıyor ve bu sanınızla da manevi lezzet ve elemlerden perdeleniyordunuz.

51- Gerçekten muttakiler emin bir mevkide (makam-ı emiynde)dirler,

52- Bahçelerde ve pınar başlarında,

53- İnce ve parlak atlasdan elbise giyerek, karşılıklı dururlar.

54- İşte böyle. Bunun yanı sıra biz onları, iri gözlü hurilerle evlendiririz.

55- Orada güven içinde her meyveden isterler.

56- Orada ilk ölümden başka ölüm tatmazlar. Onlar cehennem azabından korunmuştur.

57- Bunlar, Rabbinden bir (fazl) lütuf ihsan olarak verilmiştir. İşte bu en büyük (aziym) kurtuluşdur, saadettir.

58- Biz O'nu (Kur'ân'ı) ancak senin lisanınla kolaylaştırdık. Olur ki düşünürler…

59- Artık gözetle, muhakkak ki onlarl da gözetliyorlar.

"*Muttakiler…*" varlık kalıntılarından uzak durmak suretiyle takvada kemal derecesine erişenler "*cennetlerde*" dirler. Üç yüce cennette "*pınar başlarında*" hal, irfan ve benzeri hakiki menfaatlerden oluşan ilimlere sahiptirler. "*İnce ipekten…giyerler.*" hallerin ve bağışların latif olanlarına bürünürler. Çünkü bunlarla vasıflanmışlardır; sevgi, marifet, fena ve beka gibi. "*parlak atlastan*" giyerler. Sabır, kanaat, ağırbaşlılık ve cömertlik gibi üstün ahlakla bezenirler. *"Karşılıklı otururlar…"* ruh saflarının en önünde eşit mertebelerde dururlar. Aralarında perde olmaz. Çünkü zatları arınmıştır, kendi sıfatlarından sıyrılarak Allah'ın huzurunda belirmişlerdir. "*İşte böyle. Bunun yanı sıra biz onları, iri gözlü hurilerle evlendiririz.*" Yani onlar için göz aydınlığı, kalp dinginliği olacak kimseleri onlara eş yaparız. Çünkü sevdiklerine kavuşmuşlardır ve muratlarını eksiksiz elde etmişlerdir.

"*Orada…her meyveyi isterler.*" Üç cennetin lezzet veren nimetlerinin tümünden isterler. "*güven içinde…*" fena bulmaktan ve bu nimetlerden yoksun kalmaktan yana güven içinde olurlar. " *İlk tattıkları ölüm dışında, orada artık ölüm tatmazlar.*" Cismani tabiatın ölümünden başka ölüm tatmazlar. Fiillerden, sıfatlardan ve zatlardan fena bulmak değil. bunların her birinden fena bulmak iradi bir ölüm ise de, aslında öncesindeki hayata göre daha saf, daha leziz, daha çekici ve daha göz alıcı bir hayattır. Her biri de bir cennettedir. "*Ve onları cehennem azabından korumuştur.*" Tabiat cehenneminde rezil olmaktan koruduğu gibi varlık kalıntıları yüzünden yoksunluk cehennemine girmekten de korumuştur. "*Bunlar Rabbinden bir lütuf olarak verilmiştir.*" Rabbinden sırf bir bağış, salt bir ikramdır; nefsani araçların dağılıp gitmesinden sonra hakiki varlık bahşetmekle sunmuştur onlara. "*İşte büyük kurtuluş budur.*" Doğrusunu Allah herkesten daha iyi bilir.

CÂSİYE SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Hâ – Mîm

2- Bu Kitab indirilmişdir. Aziz ve Hakiym olan Allah’dandır.

“Hâ. Mîm.” Yeminin cevabı hazfedilmiştir çünkü “*Kitab… indirilmiştir.”* ifadesi buna delalet etmektedir. Yani hüviyetin hakikâtine yemin ederim. Bundan maksat da her şeyin, küllün aslı, cemin aynı olan mutlak varlığa ve Muhammed’e, yani her şeyin, küllün kemali ve tafsilin sureti olan izafi varlığa yemin ederim ki muhakkak, bu iki varlığı açıklayan Kitabı inzal ederim… indiririm. Ya da “*Hâ. Mîm.”* İfadesi gramer açısından müpteda “*Kitab…indirmiştir.”* ifadesi de onun haberi kabul edilir. Ama bunun için de mahzuf bir muzafın takdir edilmesi gerekir. Yani, tafsil edilen Hakk’ın hakikâtinin zuhuru; Kitab’ın indirilmesidir. Yani Muhammedi varlığın gönderilmesi veya birçok yerde cem ve tafsil anlamını ortaya çıkaran, açıklayan Kur’an’ın indirilmesidir. Nitekim bir ayette önce cem anlamında şöyle buyrulmuştur: “*Allah şahidlik eder ki kendisinden başka ilah yoktur.”* (Al-i İmran, 18) sonra bu anlam şu ifadeyle tafsil edilmiştir: “*melekler ve ilim sahipleri de.”*

Kitabın indirilmesi “ *…Allah’dan”* dır. Yani cem aynındandır. “*Aziz ve Hakim olan..”* kahır ve lütuf tafsili suretinde indirmiştir. Ki bu ikisi isimlerin (esmaların) anasıdır. Kaynağı da sıfatlardaki çokluktur. Çünkü kahır veya lütuf kapsamına girmeyen hiçbir sıfat yoktur.

3- Muhakkak göklerde (semavatta) ve yerde (arz’da) mü’minler için ayetler vardır.

4- Sizin yaratılışınızda ve dabbe’den (canlılardan, hayvanlardan, yayılanlardan) kesin olarak inanan (ikan sahibi) bir toplum için ibret verici ayetler vardır.

5- Gece ve gündüzün değişmesinde, Allah'ın sema'dan rızık indirerek onunla ölümünden sonra arzı diriltmesinde, rüzgâr estirmesinde, aklını kullanan kavim için ayetler vardır.

6- İşte bunlar Allah'ın ayetleridir, sana onları hakk olarak okuyoruz. Artık Allah'dan ve O'nun ayetlerinden sonra hangi söze iman ederler?

"*Muhakkak semavatta (göklerde) ve arz'da (yerde)…*" yani külde, bütünde mü'minler; kesin olarak inanan *"ikan sahibi için birçok ayetler vardır."* O'nun zatına inananlar için ibret ayetleri vardır. Çünkü kül, bütün O'nun zatının aynı olan varlığının mazharıdır. "*Sizin yaratılışınızda…kesin olarak inanan (ikan sahibi) bir toplum için ibret verici işaretler vardır."* O'nun sıfatlarına kesin olarak iman edenler için ayetler vardır. Çünkü siz ve bütün canlılar bass olunan yaratılan canlılar (dabbe) O'nun daima diri, alim, irade sahibi, kadir, kelam sahibi, işiten ve gören oluşu gibi sıfatlarının mazharlarısınız. Çünkü siz bu sıfatlarla O'nun sıfatlarına şahitlik etmektesiniz.

"*Gecenin ve gündüzün değişmesinde…*" … "*aklını kullanan kavim için ayetler vardır."* O'nun fiillerini akledenler, onlar üzerinde düşünenler için işaretler vardır. Çünkü bu gibi tasarruflar O'nun filleridir. Üç ayetin son değerlendirme cümlelerinin *"iman"* , *"yakin"* ve *"akletme"* şeklinde farklı sunulmuş olmasının nedeni şudur: Zatın müşahedesi, son derece açık olduğu için gizlenmiş olsa da, daha açıktır. Varlık da daha zahirdir. Bunu tasdik edenler de daha fazladır. Çünkü bu, zorunluluklar kapsamına girer. Sıfatların müşahedesi ise daha dikkât gerektirir. Geri kalan iki kısımdan daha latiftir. Bu yüzden sıfatlar bağlamında *"yakin"* ifadesi kullanılmıştır. Çünkü her yakin sahibi O'na iman etmiştir, ama her iman eden yakin sahibi değildir. Bazen mümin varlıktan zühul ettiği için imasız da yakin mevcut olabilir. Bu kimse sıfatlar aracılığıyla zatın şühudu hakkında yakine ulaşmıştır. Çünkü kesretten dolayı vahdetten perdelenmiştir.

Fiillere gelince, onları bilmek akli istidlalin kendisidir. Çünkü eşyada meydana gelen değişiklik, aklen bir değiştiricinin değiştiriyor olmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Ve çünkü etkisiz etkilenme aklen imkânsızdır. Birincisi fıtri ve ruhanidir. İkincisi ilmi ve kalbidir, yani keşfi ve zevk mahiyetlidir. Üçüncüsü ise aklidir. Buna göre fıtrat üzere baki kalan

mahbub önce zata iman eder, sonra sıfatlara yakin getirir, sonra filleri akleder. Hayat ve madde nedeniyle fıtrattan perdelenmiş muhib ise nefis makamında olduğu için önce Onun fiillerini akleder, sonra fiillerinin kaynağı olan sıfatlarına yakin getirir, ardından zatına inanır. Bu yüzden Habibullah'a (s.a.v) "Allah'ı ne ile bildin?" diye sorulduğundan "Eşyayı Allah ile bildim" demiştir.

"*İşte…bunlar…*" ruh semaları ve mutlak cisim arzı ayetleri, yani her şey, kül, canlı varlıklar ayetleri, sair kâinat hadiseleri ayetleri "*Allah'ın ayetleridir.*" Zatının, sıfatlarının ve fillerinin ayetleridir. "*Artık Allah'tan…sonra hangi söze?...*" sıfatlarının ve fillerinin ayetlerinden sonra hangi söze "*inanacaklar?*" Çünkü Allah'ın ayetlerinden sonra anlamsız sözden, müsemmasız isimden başka bir şey yoktur. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Bunlar sizin….taktığı isimlerden başka bir şey değildir.*" (Necm, 23) yani müsemmasız isimlerdir.

7- Vay haline, her yalancı günahkar kişinin.!

8- O, Allah'ın ayetleri kendisine okunurken işitir. Sonra büyüklük taslayarak direnir sanki onu hiç duymamış gibi… Onları elim bir azap ile müjdele.

9- Ayetlerimizden bir şey öğrendiği zaman onlarla alay eder. İşte onlara alçaltıcı bir azap vardır.

10- Onların arkalarından da cehennem vardır. Kazandıkları şeyler de Allah'dan başka dost edindikleri de kendilerine hiçbir fayda vermez.. Ve onlar için büyük bir azap vardır.

"Vay haline, her yalancı…kişinin." Sahte, göz boyayan, batıl ve mevhum bir varlık olduğu yalanında yüzen ve fiilleri bu sahte varlığa nispet etmek suretiyle şirk günahını işleyen her kişiye yazıklar olsun. "*O, Allah'ın…ayetlerini işitir.*" Her mevcudun hal diliyle veya sözlü olarak okuduğu ayetleri işitir ve bu ayetler her şeyin lisanıyla "*kendisine okunur.*" sadece Nebîy'nin diliyle değil. *"Sonra büyüklük taslayarak…direnir."* Varlığıyla perdelendiği, büyüklendiği, firavunlukta ileri gitmenin neticesi olan azgın benliği kontrolden çıktığı için, ya da aldandığı ve gafil olduğu için bu ayetleri Allah'tan başkasına nispet eder. " *Sanki hiç onları duymamış gibi*" inkârda ısrar eder. Çünkü onlardan etkilenmez. "*İşte onu aziym bir azapla müjdele!*" elem verici perdelenmişlik ve aşağılayıcı yoksunluk azabıyla müjdele onu!

"*Ayetlerimizden bir şey öğrendiği zaman onlarla alay eder.*" Aslen hiç var olmamış şeylere onları nispet etmek suretiyle ayetlerimizi alaya alır. "*Onlar için alçaltıcı bir azap vardır.*" mümkünlük zilleti içinde alçaltıcı bir azaba uğrayacaklardır.

11- Bu bir hidayettir. Rabbinin ayetlerini inkâr edenler, onlar için korkunç murdarlık azabı vardır.

12- Allah O dur ki, denizi size musahhar kılmış, O'nun emri ile denizde gemilerin akıp gitmesi ve onun lütfundan rızık aramanız için. Umulur ki şükür edersiniz.

13- Göklerde (semavatta) ve yerde (arzda) ne varsa hepsini kendi tarafından musahhar kılmıştır. Muhakkak bunda tefekkür eden bir kavim için ibretler vardır.

14- İman edenlere şöyle: Allah'ın rahmet günlerini ümit etmeyenleri bağışlasınlar. Ki O, her kavmi yaptığı ile cezalandıracaktır.

15- Kim yararlı (salih) iş yaparsa kendi nefsi için yapar. Kim de kötü iş yaparsa kendi aleyhinedir. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.

16- And olsun, biz İsrail oğullarına kitabı, hikmeti ve Nübüvveti verdik. Ve kendilerine pak güzel rızıktan da verdik ve onları alemlere üstün kıldık.

17- Ve onlara işlerinde açık deliller vermiştik. Onların ayrılığa düşmeleri ancak kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki ihtirastan dolayı olmuştur. Mutlaka Rabbin onların arasında, ihtilaf ettikleri şeyde kıyamet günü hükmünü verecektir.

"*Muhakkak bunda tefekkür eden bir kavim için ibretler vardır.*" Göklerde (semavatta) ve yerde (arzda) bulunan her şeyin sizin hizmetinize sokulması, kendi kendine "ben kimim?" , "bütün bu varlıklar niçin benim hizmetime sunulmuştur?" diye düşünen kimseler için ibretler vardır. Ceberut ve melekuta kadar bütün mevcudatın O'nun tarafından kendisinin hizmetine sunulduğunu kavrar ve O'nun zatına döner, O'nun hakikâtini, varlığının sırrını ve özelliğini öğrenir. Ki bununla şereflenmiş, üstün kılınmıştır. Bu sayede varlığın tümünün hizmetine sunulmasına mazhar olmuştur. Bunları kavradıktan sonra kendisi için şeref kaynağı olan bir mertebeden geri kalmaktan kaçınır. Ulaşması için teşvik edildiği amaca doğru yükselir.

18- Sonra seni din konusunda bir şeriat sahibi kıldık. Sen ona tâbi ol. Ve onların, o bilmeyen kimselerin hevalarına tâbi olma.

19- Muhakkak ki onlar Allah'dan sana hiçbir fayda vermezler. Muhakkak zalimler birbirlerinin velileridirler. Allah ise muttakîlerin velisidir.

"*Sonra da seni din konusunda bir şeriat sahibi kıldık.*" Hakk'ın emri hususunda sana bir yol öngördük. Bu da tevhid yoludur. "*Sen ona tâbi ol*" belgeye ve basiretli gözleme dayalı olarak bu tevhid yoluna uy onda süluk et. "*tâbi olma*" taklit ehlinin cehaletlerine tabi olma onların hevalarına uyma… "*Bilmeyen kimselerin*" tevhit ilmini bilmeyenlerin yollarını izleme. "*Muhakkak onlar, Allah'dan sana hiçbir sana hiçbir fayda vermezler.*" Tesirleri söz konusu olmadığı için fiilleriyle senden bir zararı savamazlar. Güçleri, kudretleri ve ilimleri bulunmadığı için de sıfatlarıyla cehaleti ve perdelenmişliği senden uzaklaştıramazlar. Çünkü Allah'dan başka güç ve kudret yoktur. Senin yanında bulunmalarıyla da yalnızlığını gideremezler. Çünkü senin onlara ısınmanı sağlayacak bir ünsiyet yoktur aranızda. Bilakis, senin sadece Hak ile ünsiyetin vardır. Senin müşahedende onlar sırf "hiçbir şey"dirler. Seninle onlar arasında hiçbir şekilde dostluk olmaz. *"Muhakkak zalimler birbirlerinin velileridirler."* Yani zalimler ancak zalimlerle dost olabilirler. Çünkü perdelenmişlik bakımından aralarında hemcinslik ve uyum vardır. "*Allah takva sahibi (muttakiylerin) dostudur.*" Allah, fiil tevhidinin müşahedesi esnasında kendisine tevekkül etmek suretiyle fiillerinden sakınan kimselerin işlerini üstlenir. Veya rıza makamında sıfat tecellileri müşahedesi esnasında kendi sıfatlarından sakınanların yardımcısıdır. Yahut zatın tevhidi müşahedesi esnasında kendi zatından sakınan kimseleri sever. Çünkü "Veli" kelimesi sözlükte her üç anlamda da kullanılır.

20- Bu, basireti açılmış insanlar için bir hidayettir ve rahmettir, kesin olarak iman eden (yakiyn) bir toplum için de.

21- Yoksa kötülük kazananlar, iman edip salih amel işleyenlerle hayatlarında ve ölümlerinde bir tutacağımızı mı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar.

22- Allah, semavat'ı ve arz'ı hakk olarak yaratmışdır… Ki her nefis kendi kazandığının karşılığını görecektir. Onlara zulüm edilmez.

"Bu…insanlar" Bu açıklama " *…basiret nurlarıdır…"* sıfatların göz alıcılığını gözlemleyen, O'nun sıfatının doğuşunun tecellisini bütün basiretiyle seyreden yakiyn *ikan sahibi* kimselerin kalplerine yönelik açıklamalardır. *"Hidayettir…"* ruhlarını zatın müşahedesi mahalline ileten bir hidayettir. Ve *"Rahmettir…"* fiil perdeleri azabından nefislerini kurtaran bir rahmettir. *"Kesin olarak iman eden (ikan sahibi) bir toplum için de…"* bu açıklamalar nur, hidayet ve rahmettir.

23- Heva ve hevesini ilah edineni gördün mü? Allah'ın onu bir ilim üzere saptırmış, kulağını ve kalbine mühürlemiş ve gözünün üstüne perde çekmişdir, şimdi o kimseyi Allah'dan başka kim hidayete eriştirir? Hâlâ ibret almayacak mısınız?

"Heva ve hevesini ilah edineni gördün mü?" tutkulu arzularını ibadet edilen bir ilah haline getireni gördün mü?... Bu kimseler hevalarına uydukları için ona tapmış ve ilah edinmiş oluyorlar. Çünkü insanın severek ve itaat ederek kulluk ettiği şey onun ilahıdır, taş dahi olsa. *"Allah'ın…saptırdığı…"* halini, istidadının tamamen ortadan kalktığını ve yüzünün süfli cihete döndüğünü bildiği için saptırdığı kimseyi gördün mü? Ya da hevasına tapan bu kimse dinde yapması gereken şeyleri bilen olduğu için Allah'ın onu saptırdığını gördün mü? Bu anlamı elde etmek için *"bir ilme göre"* ifadesinin *"Allah'ın saptırdığı…"* ifadesindeki meful zamire ilişkin hal olarak takdir edilmesi gerekir, faile ilişkin değil. bu takdirde Allah'ın saptırması, onun bildiğine aykırı hareket etmesinden, Allah'ın ayetlerini gözlemlemekten geri durmasından kaynaklanır. Çünkü onun kalbine nefis sevgisi ve hevanın galibiyeti isteği içirilmiştir. Tıpkı Bel'am b. Baur ve benzerleri gibi. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Nice alim sapmıştır da ilmi kendisine hiçbir fayda sağlamamıştır."

Ya da ayette şöyle bir anlam kastedilmiştir: Faydasız bilgiye sahip olmasına rağmen hevasını ilah edinen ve Allah tarafından saptırılan kimseyi gördün mü? Çünkü sahip olduğu bilgi fuzuli şeylerle ilgilidir ve sülukla bir ilgisi yoktur. Bu kimse fuzuli bilgiye sahip olduğu için hidayet kapısından kovulmak suretiyle kulağı ve kalbi mühürlenir, kalbi tortularla kaplandığı ve perdeleri de iyice kalın olduğu için Hakk'ın kelamını işitme ve anlama mahallinden uzaklaştırılmıştır. *"Gözünün üstüne de perde çekmiştir."* Cemalini görmekten. Onunla buluşma müşahedesine ermekten mahrum bırakmıştır. *"Şimdi onu Allah'dan başka kim hidayete eriştirebilir?"* Çünkü Allah'tan başka onu doğru yola iletecek bir varlık yoktur. " *Hâlâ ibret almayacak mısınız?"* ey muvahhitler?!

24- Dediler: Hayat ancak bu dünya da yaşadığımızdır, burada ölür ve yaşarız, bizi ancak zaman helak eder. Onların buna ait bir ilimleri yoktur. Onlar ancak zannederler.

25- Kendilerine açık açık ayetlerimiz okunduğu vakit, Onların delilleri ancak "Doğru söylüyorsanız babalarımızı atalarımızı getirin." Demekten başka bir delilleri yoktur.

26- De ki: Sizi Allah diriltir, sonra da sizi öldürür, sonra sizi bir araya toplar, şüphesi olmayan günde. Lakin insanların çoğu bunu bilmezler.

"*Hayat ancak bu dünyada yaşadığımızdır."* Ancak maddi hayat vardır. "*Ölürüz…"* tabii, bedeni ölümle ölürüz "*ve yaşarız."* Maddi-cismani hayatla yaşarız. Bundan başka hayat da ölüm de yoktur. Bunu da "Dehr'e" zamana nispet ederler. Çünkü ruhları alan, bedenlere hayatı bahşeden dehr'in hakikatinden hakiki müessirden perdelenmişlerdir. Onlar, böyle zannetmekdirler kısaca zanlarına tabi olmaktadırlar… Çünkü onların "*buna ait bir ilimleri yoktur."*

"*De ki: Allah sizi diriltir, sonra da öldürür."* Zaman değil. "*Sonra sizi…toplar"* ölümden sonra dirilişle sizi ikinci bir hayatla katında bir araya getirir. Ya da zaman değil, Allah sizi nefsani hayattan sonra ebedi kalbi hayatla diriltir, sonra içinde fena bulmanızı sağlayarak sizi öldürür, sonra fena sonrası beka ile bahşedilmiş varlıkla sizi katında toplar, ki Onunla Onun yanında olasınız.

27- Göklerin (semavatın) ve yerin (arzın) mülkü Allah'ındır. Kıyametin kopacağı o gün bozguncular o gün hüsrana uğrayacaklardır.

28- Bütün ümmetleri diz çökmüş görürsün… Her ümmet kendi kitabına çağırılır. "Bu gün, yaptıklarınızla cezalandırılacaksınız."

29- İşte bu Kitabımız size karşı Hakkı söylüyor. Muhakkak biz yaptıklarınızı kaydediyorduk.

"*Göklerin (semavatın) ve yerin (arzın) mülkü Allah'ındır."* Müşahede nazarında O'ndan başka malik yoktur. "*…Kopacağı gün"* büyük kıyametin kopacağı gün "*hüsrana uğrayacaklardır."* O'ndan başkası için varlık ispat edenler zarar edeceklerdir. Çünkü O'ndan başka her şey batıldır. O'ndan başkası için varlık ispat eden ve bu varlıkla O'ndan perdelenen kimseler batıl ehlidirler.

"*Görürsün…*" ey muvahhid! *"diz çökmüş görürsün…"* diz üstü çöküp hareketsiz bir şekilde öylece kalakaldığını görürsün. Çünkü kendisi itibariyle hiçbir şeye güç yetiremeyen bir ölüdür. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler.*" (Muhakkak sen ölüsün, onlar da ölüdürler.) (Zümer, 30) Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Her ümmeti diriliş vaktinde cezadan önceki ilk duruş yerinde, tıpkı ilk hayattaki gibi gizlenme sırasında diz üstü donakalmış halde görürsün. Bunda da bir sır vardır. "*Her ümmet kendi kitabına çağırılır.*" Yani amellerinin kaydedildiği, amellerin suretlerinin somutlaştığı, bedensel heyetler olarak nakşedildiği levhe çağrılırlar. Çünkü ameller dört levhe yazılır: Bunlardan biri, her ümmetin çağrıldığı süfli levhtir. Bu levh mutlu olanın sağ eline bedbaht olanın da sol eline verilir. Diğer üç levh ise, semavi ulvi levhlerdir ve bunlara daha önce işaret edildi. Biz, burada sözü edilen levhin süfli levh olduğunu söyledik, çünkü konu amellerin cezalarıyla ilgilidir. Bunun gerekçesi de "*Bugün, yaptıklarınızla cezalandırılacaksınız.*" ifadesi ile "*çünkü biz, yaptıklarınızı kaydediyorduk.*" ifadesidir. Bilindiği gibi amelleri kaydedenler, hem semavi meleklerdir hem de yer melekleridir.

30- Ancak… İman eden, salih amel işleyen kimselere gelince, Rableri onları rahmetinin içine alır. İşte apaçık kurtuluş budur.

"*iman edenlere…gelince…*" gaybi taklidi veya ilmi yakini imanla inananlara salih "*iyi işler yapanlara…*" cismani haşirde hallerinin iyi olmasını sağlayan iyilikleri işleyenlere gelince "*Rableri onları…*" kabul eder. Fiil cennetinde amellerin sevapları olarak belirginleşen "*rahmetinin içine alır*." Artık onlar, kurtuluşa ermişlerdir.

31- Küfredenlere gelince: Benim ayetlerim size okunmadı mı? Kibirlendiniz ve mücrim bir kavim oldunuz.

32- "Muhakkak Allah'ın vaadi haktır, o saatten (kıyametin kopacağından) şüphe yoktur." Denildiği vakit: "Kıyamet nedir bilmiyoruz, biz kesin olarak yakinen inanmış değiliz." dediniz.

33- Onların yaptıkları amellerin kötülükleri onlara meydana çıkmış, alay edip durdukları şeyin cezası onları kaplamıştır.

34- Denilecek: "Bugüne kavuşacağınızı unuttuğunuz gibi biz de bugün sizi unuturuz… Sizin varacağınız yer ateştir. Size yardımcılardan kimse yoktur."

35- Böylece siz Allah'ın ayetlerini gerçekten alaya aldınız. Ve dünya hayatı sizi aldattı. Artık bugün onlar ateşten çıkarılmayacaklardır. Ve onlardan özür de kabul edilmeyecektir.

Ama "*Küfredenlere gelince":* İnkâr edenlere gelince; asli küfürleri nedeniyle Hakk'dan perdelenenlere, dolayısıyla cisimlerle karanlığa gömülmüş, cismani heyetlere dalmalarına gelince. Bunun kanıtı da şu ifadedir: "*Bugüne kavuşacağınızı unuttuğunuz gibi biz de bugün sizi unuturuz."* Bugününüzle kavuşmanız için gerekli olan amelleri terk ettiğiniz gibi biz de sizi azapta terk ederiz. Çünkü siz bugünün o saatin (kıyamet gününün) varlığını kabul etmediniz. Ya da azapta yüz üstü bırakmak suretiyle sizi unutulmuş bir şey??? yaparız, sizin ezeli ahdi unutmak suretiyle bu gününüze kavuşacağınızı unutmanız gibi.

36- Hamd, semavat'ın Rabbi, arz'ın Rabbi ve alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

37- Semavat'da ve arz da kibriya O'na mahsustur, O, Aziz'dir ve Hakiym'dir.

"*Hamd…Allah'a mahsustur."* Varlıkların amaçlarına ulaşmalarıyla, mümkün olan kemalatın en üstününü elde etmeleriyle tüm varlık için gerçekleşen mutlak hamd Allah'a mahsustur. *"Semavat'ın Rabbi…"* ruhları kemale erdirip onları tedbir eden, "*arz'ın rabbi…"* bedenlerin, cisimlerin tedbir edeni, sahibi ve üzerlerinde tasarrufta bulunanı, "*bütün âlemlerin Rabbi…"* âlemlere Rablık edip onları idare etmesiyle onları kemalatlarına yönelteni O'dur. *"Azamet yalnız O'nundur."* Ululuk, sonsuz yücelik ve her şeyin üzerindeki büyüklük, sınırsız yükseklik ve azamet, her şeyden müstağnilik yalnız O'nundur ve her şey O'na muhtaçtır. Dolayısıyla, her şey kemalini izhar etmesiyle, hal diliyle bütün sıfatları aracılığıyla O'na hamd eder. Her şey değişmesiyle, mümkün oluşuyla, O'na muhtaç olan mahlukat arasına karışmışlığıyla, zat olarak faniliğiyle ve sadece O'na mahsus olan kemalat dışındaki sair kemalatı elde etmede yetersizliğiyle O'nu över. "*O, Azizdir."* güçlüdür, üzerlerinde etkili olmak, onları bulundukları hale zorlamak suretiyle her şey üzerinde kahredici, karşı konulmaz güce sahiptir. "*Hakimdir…"* tedbirinin lûtfuyla her şeyin istidadını düzenleyen, sanatının inceliğiyle ve hikmetinin kavranamaz gizliliğiyle kendilerinden istediği sıfatları kabul etmeye hazır kılan O'dur.

AHKÂF SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Hâ - Mîm

2- Bu Kitab’ın indirilmesi Aziz ve Hakiym Allah’dandır.

3- Biz semavat’ı arz’ı ve ikisi arasında bulunanları biz, muhakkak olmamız hakk olarak ve belli bir ecele eriştirmek için yarattık. Küfredenlerse uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.

“Semavat’ı, arz’ı ve ikisi arasında bulunanları biz, muhakkak Hakk olarak (yerli yerince) …yarattık.” değişmez, Tek, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, her şeyin varlığının dayanağı olan mutlak varlık ile yarattık. Ya da Vahdetin gölgesi ve bütün çokluğun düzenleyicisi adalet ile yarattık. Nitekim, “Gökler (semavat) ve yer (arz) adalet ile kaimdir” denilmiştir “*Ve…”* takdirimiz gereği *“belli bir ecele eriştirmek için”* … belli bir süre tayin edilmiş vakit için yarattık. Belli bir kemale ulaşmaları için yarattık. Ki varlık bu kemale doğru yol alır. Bu da Mehdi’nin (a.s) zuhur etmesi, Tek ve kahredici güce sahib zatın ezelde olduğu gibi tek varlığıyla tebarüz edip her şeyi yok etmesiyle gerçekleşen büyük kıyamettir. *“Kafirler…”* İnkâr edenler; Hakk’dan perdelenmek suretiyle inkâr edenler “*uyarıldıkları şeylerden…”* bu kıyamete dair uyarılardan “*yüz çevirmektedirler.”*

4- De ki: Söylesenize! Allah’ı bırakıp taptığınız şeyler Arz’dan neyi yaratmışlar? Göstersenize bana!. Yoksa onların göklerde (semavatta) bir ortağı mı var? Bundan önce indirilmiş bir kitab getirin bana veya ilimden bir eser. Eğer doğru söyleyenlerden iseniz.

5- Allah’ı gayrından başka kendilerine kıyamet gününe kadar cevap veremeyecek olana (dua eden, ibadet eden) ve onların dua ettiklerinden habersiz olan başka şeylere tapandan daha sapık kim olabilir

"*De ki: Söylesenize! Allah'ı bırakıp taptığınız şeyler…*" isim verdiğiniz, kendileri için varlık ve tesir ispat ettiğiniz her ne ise "*göstersenize bana!*" arz'da (yeryüzünde) kendilerine ait bağımsız bir güçle hangi tesiri göstermişlerdir?! Ya da semavat'da (göklerde) Allah'a ortaklık mahiyette ne gibi bir etkileri olmuştur?! "*Bana getirin…*" buna dair önceki kitab'dan nakli bir delil veya sağlam bir ilimden kaynaklanan akli bir delil getirin. "*Eğer doğru söyleyenlerden iseniz.*"

"*Allah'ı bırakıp da…başka şeylere tapandan daha sapık kim olabilir?*" bu Allah'dan başkası kim ve ne olursa olsun. Örneğin, kölelerin efendilerine dua etmesi gibi. Oysa bu kimsenin duasına Allah'dan başka hiç kimse icabet edemez.

6- İnsanlar bir araya toplandıkları (haşr oldukları) zaman onlara düşman kesilirler. Onların kendisine yaptıkları ibadetleri inkâr ederler.

7- Kendilerine ayetlerimiz açık açık okunduğu vakit, küfredenler kendilerine Hakk geldiğinde: "Bu açık bir büyüdür." Dedi.

8- Yoksa: "Onu uydurdu"mu diyorlar? De ki: Eğer onu ben uydurdumsa, Allah'dan bana gelecek olan şeyi durdurmaya malik değilsiniz. O, Onun hakkında sizin neye dalıp durduğunuzu daha iyi bilir. Benimle sizin aranızda şahit olarak O yeter. O, çok bağışlayan (Ğafur)dur, merhamet sahibi (Rahiym)dir.

9- De ki: Ben Rasullüğü icat etmiş değilim, Bana ve size ne yapılacağını da bilmiyorum. Ben ancak bana vahy olunana tâbi olurum. Ben ancak açık bir (Neziyr'im) uyarıcıyım.

10- De ki: Söyleyin bana! Eğer Kur'an Allah indinden ise, siz onu inkâr ettiyseniz ve İsrail oğullarından bir şahid onun misli olan Tevrat'a şahitlik edip de hemen iman ettiyse ve siz de kibirlendiyseniz!… Muhakkak Allah zalim bir kavmi hidayete erdirmez.

11- Küfredenler dedi: İman edenler için eğer bu bir hayır olsaydı bizden evvel ona kavuşamazlardı… Onunla (Kur'an'la) hidayet yolunu bulamadıkları için "bu eski bir yalandır" diyecekler.

12- Ondan (Kur'ân'dan) önce de Musa'nın kitabı vardı; hem imam, hem de rahmet olarak. Bu ise (Kur'an) zulüm edenleri uyarmak ve iyilik edenler (Muhsinleri) müjdelemek için Arapça bir dille gönderilen tasdikleyici bir Kitab'dır.

"*İnsanlar bir araya toplandıkları zaman onlara düşman kesilirler.*" Çünkü dünya ehlinin efendilerine kulluk sunmaları, onlara hizmet etmeleri sadece nefsani bir amaç içindir. Efendilerin hizmetçilerini köleleştirmeleri de öyle. Amaçlar geçersiz olunca, illetler ve sebepler ortadan kalkınca onlara düşman olurlar, onlara taptıklarını (veya kendilerine tapındıklarını) inkâr ederler ve şöyle derler: "siz bize hizmet etmediniz, aksine kendinize hizmet ettiniz." Nitekim "*O gün dost olanlar birbirlerine düşman kesilirler.*" (Zuhruf, 67) ayetinin tefsirinde bu hususa değinmiştik.

13- Muhakkak ki, Rabbimiz Allah'dır diyenler, sonra dosdoğru gidenler Onlara korku yoktur ve mahzunda olmazlar.

14- İşte onlar cennet ehlidirler, yaptıklarının karşılığı olarak orada ebedi olarak kalacaklardır.

"*Rabbimiz Allah'dır, diyenler…*" ilgilerden arınan, engelleri bertaraf eden, başka her şeyden uzaklaşıp kendilerini Allah'a veren ve gözlerini O'na karşı gelip azmaktan alıkoyanlar, dolayısıyla gerçekten *"Rabbimiz Allah'dır, diyenler"* …Eğer kendilerinde varlık kalıntıları bulunsaydı, fena alanında telvinlerden emin olmasalardı, gerçekten *"Rabbimiz Allah'dır"* diyemezlerdi. *"Sonra da dosdoğru yaşayanlar…"* bu imanı amelde tahakkuk ettirenler, huzur adabını gözetmek, sürçmelerden, kaymalardan sakınmak suretiyle bu imanı muhafaza edenler. Vücutlarındaki her bir damar Allah ile ve Allah için atar, bedenlerindeki her bir kıl Allah ile ve Allah için hareket eder. *"Onlara korku yoktur…"* çünkü onlar için perde ve ceza söz konusu değildir. "*Ve onlar mahzun olmazlar"…* üzülmezler çünkü gerçekleşmeyen hiçbir arzuları yoktur. Hiçbir şeyi kaçırmış değildirler. Hiçbir güzelliği kaçırmayacaklardır da. Nitekim "Allah'ta her musibet için bir teselli ve elden kaçırılan her fırsat için bir karşılık vardır" denilmiştir. "*Onlar cennet ehlidirler.*" Bütün cennetleri kuşatan mutlak ve şamil anlamda cennete gireceklerdir. "*Yapmakta olduklarına karşılık olarak orada ebedi kalacaklardır.*" Vuslata kadar sürdürdükleri süluk halinde yaptıkları amellerin karşılığı olarak.

15- Biz insana anne, babasına iyilik etmesini vasiyet ettik. Annesi onu zahmetle taşımış ve onu zahmetle doğurmuştur. Hamilelik ve süt emzirme süresi otuz aydır. Nihayet insan, güçlü çağına erip kırk yaşına varınca, Der ki: Ey Rabbim! Beni muvaffak kıl ki, hem bana, hem de

anneme babama ihsan buyurduğun nimetine şükür edeyim, yararlı iş yapmamı temin et. Ve benim için de zürriyetim için de iyiliği devam ettir. Muhakkak ben sana tevbe ettim (döndüm). Ve muhakkak ki ben (tam teslim olan) müslimlerdenim.

"*Nihayet insan, güçlü çağına erip kırk yaşına varınca…*" Şüphesiz nefis, bedenin tedbiriyle gelişir. Çünkü nefsin kemali bedene bağlıdır. Bu yüzden hayatın başlarında kemali açısından bedenle ilgilenir. Henüz basireti açılmamış, idrakleri belirginleşmemiş ve olgunluğu da açıklığa kavuşmamıştır o sıralarda. Nihayet nikâh çağına erişince bu hususlar belirginlik kazanır. Nitekim yetimlerle ilgili olarak şöyle buyrulmuştur: *"Evlilik çağına erişinceye kadar yetimleri deneyin, eğer onlarda akılca bir olgunlaşma görürseniz hemen mallarını kendilerine verin."* (Nisa, 6) Bu, şekli, maddi olgunlaşma ile ilgilidir. Bilmez misiniz ki çocukluk dönemindeki tabiat bu sınıra ulaşıncaya kadar insanın türünün öz maddesini geliştiren manevi boyuttan çok beslenmesine eğilim gösterir, bedende çözümlenen unsurların yerine ziyadesini koymaya yönelik olur. Çünkü o dönemde organlar zayıf, gelişmeye ve sertleşmeye ihtiyaç daha fazla olur. Bu yüzden nefis, o sırada bedenle içlidışlıdır, tabiatı bu yönde kullanır, bu süreye kadar kemalini görmezden gelir.

Bedenin organları kemal sınırına varınca, bedenin tasarruflarında kullanılabilecek güce erişince, daha fazla güçlenmesi için fazladan maddi desteğe olan ihtiyacı azalınca, tabiat, kişilik gibi insan türünün özünü güçlendirecek unsurların birikimine zaman ayırır. Çünkü artık maddi kemale ihtiyacı kalmamıştır. O zaman nefis kemali için uğraşacak vakti bulur. Aklının basiret gözü açılır, fıtratının nuru ve istidatları ortaya çıkar, beşikte çektiği uykudan uyanır, gaflet uykusundan kalkar, cevherinin kutsallığının farkına varır, merkezini ve varoluş gayesini talep eder. İki sebepten: Çünkü bedenin maddi ve manevi aletleri kemal için kullanılmaya elverişli hale gelmişlerdir. İkincisi, bedene yönelerek kendini ona tahsis etmesine gerek kalmamıştır, dolayısıyla meşguliyeti azalmıştır.

Ancak gelişme seneleri devam ettikçe, bedensel aletlerin güçlenmesi ve şiddetlenmesi mümkün oldukça nefis, bütünüyle ulvi cihete yönelemez, akli kemalatı, kutsi istekleri elde etmek için tam anlamıyla arınamaz. Çünkü az da olsa sözü edilen bu hususlarla meşguldür. Bu durum, tıp ilminde de açıklandığı üzere otuz yaşın sonuna kadar devam eder. Nefis bu yaşı aşıp durgunluk yaşına

ulaşınca kendi âlemine yönelir, fıtratının nurları parlamaya başlar ve kemalini elde etme isteği şiddetlenir. Çünkü artık bu alana yönelmesine imkân doğmuştur. Hakiki yetimlerin kefili olan Ruh'ul Kuds, nefsin olgunlaştığını anlayınca hakikâtlerden, marifet, ilim ve hikmetlerden oluşan mallarını vermeye başlar. Çünkü kutsi ayrılıklardan ve nurani ceberutlardan güzel eşlerle evlenmesinin vakti erişmiştir. Bu, cem aynına dalmak suretiyle tam fena buluncaya kadar Allah'ın zatına doğru O'nun sıfatlarında seyretme vaktine denk düşmektedir. Çünkü şekli şiddet vaktinden daha şiddetli vakte erişinceye kadar O'nun fiillerinde seyretmenin imkânı vardır. Aslında bu manevi rüşte varmadır. Ki yaklaşık olarak kırk yaşın sonuna tekabül etmektedir. Bu yüzden "kırk yaşından sonra sufinin arzuları söner" denilmiştir. Çünkü bu malları kabul edip tasarrufta bulunabilmesi için gerekli olan fiillerde seyir ve tezkiyeye tümüyle yönelme ve talep etme istidadına sahip olamamıştır. Bu olgunluk çağında Allah'ta seyir sürecini O'nda tümüyle fena bulmak suretiyle tamamlayınca fena sonra beka vakti ve amelde istikamet zamanı gelmiş olur. Buna da şu ifadeyle işaret edilmiştir: "*Rabbim!...bana temin et."* Bu yüzden bütün Nebîler kırk yaşından sonra gönderilmişlerdir, İsa ve Yahya hariç. Nitekim, her ikisi de göğün bazı tabakalarında durmuşlardır, ötesine yükselmemişlerdir.

Nimetler elden çıkabilecek şeyler oldukları için, onların şükürle bağlanmaları zorunludur. Bu yüzden, hasıl olan kemal nimetine şükretmenin temin edilmesini istemiştir. Sonsuz nimetlerden önce gelen bu şükrün eda edilmesi söz konusu nimetlerin korunması için gereklidir. Ki fenayı görmekle perdelenmesin, haline aldanarak, kemaline güvenerek ibadeti terk etmesin. Çünkü fena makamının felaketi fenayı görmektir. Bu görmeye müptela olan kimse de telvine düşer ve temkin nimetinden mahrum kalır.

Bu nedenle Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Şükreden bir kul olmayayım mı?" Dolayısıyla, hidayet ve hidayet üzere kemale ulaşma nimetinin itaate devam etmesinin temin edilmesi suretiyle korunmasını istemiştir. Ki bu da kendisine ve var olasının yakın sebepleri olan anne ve babasına yönelik nimetin şükrüdür. Eğer anne ve babasında iyilik ve güzel ahlak olmasaydı, salih bir sırra sahip olmasalardı, Onda bu kemal zahir olmazdı. Çünkü kendisi onların sırrıdır. Bu nedenledir ki anne ve babaya iyilik etmek, onlar için duada bulunmak vacip olmuştur.

"*…Yararlı iş yapmamı temin et."* İstidat sahiplerini kemale erdirmemi temin et. Çünkü kemale eren kimsenin birinci görevi kemalini korumasıdır. Sonra da kemale ermek isteyenleri kemale erdirmesi gelir. Çünkü amel izafi olgulardandır. Birine göre salih ve iyi olan bir amel başkasına göre kötü olabilir. Nitekim, "ebrar açısından iyi olan şeyler mukarrebin açısından kötüdür." Bundan dolayı "*Benim için de zürriyetim için de iyiliği devam ettir."* demiştir. Yani, ister benim sulbümden gelsinler, ister gelmesinler, hakiki evlatlarım arasında iyiliğin devamını sağla. Çünkü kemale erdirme ve müritleri terbiye edip yetiştirme demek olan salih ameli ancak onların istidatlarının hazır hale gelmesiyle, amellerinde ve hallerinde iyiliğin belirginleştirilmesiyle başarılabilir. Kuşkusuz bu, en kutsal feyzin bir yansımasıdır. Eğer sadece Allah'tan gelebilecek olan bu iyilik ve bu tam kabul olmasa ıslah etme, kemale erdirme ve esere irşad etme diye bir şey gerçekleşemez. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin."* (Kasas, 56)

Bu ikisi, yani ibadet etmeyi ilham edenin hakkını yerine getirmek suretiyle şükrederek kemali muhafaza etmek ile irşad yoluyla kemale erdirmek istikamet üzere amel etmenin özüdürler. Beka makamında Hakkani varlığa sahip kılınarak tahakku etmiş kimsenin görevi budur.

"*Ben sana döndüm."* fenayı görme günahından "*tevbe ettim.*" Nitekim, ayıldıktan sonra Musa (a.s) da bu tevbeyle pişmanlığını dile getirmişti. Yüce Allah şöyle buyuruyor: *"Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim."* (Araf, 143) boyun eğenlerin, kullar arasına katılıp teslim olanların (Müslimlerin) ilkiyim.Çünkü, artık Musa (a.s.)da istikamet hali gerçekleşmişdir. Dolayısıyla "*Muhakkak ben Sana döndüm (tevbe ettim) ve muhakkak ki ben Müslimlerdenim* demiştir.

16- İşte bu kimseler ki biz onların yaptıklarının en güzelini kabul edeceğimiz kimselerdir. Ve günahlarını bağışlayacağız… Cennetlikler arasındadırlar. Bu kendilerine vaat olunan, doğru vaaddir.

17- O kişi ki ana babasına dedi: Uf! Siz ikiniz beni tehdit mi ediyorsunuz? Ben mi dirilip çıkarılacağım? Benden evvel nice nesiller gelip geçtiği halde. Annesi, babası Allah'tan yardım niyaz ediyorlardı: Yazık sana! İman et!. Muhakkak Allah'ın vaadi hakk'dır. Yine o: "Bu eskilerin naklettikleri şeylerden başka bir şey değil." Diyordu.

18- İşte bunlar, ins ve cinn'den kendilerinden önce geçen ümmetler içinde üzerlerine azap hakk olmuş kimselerdir… Muhakkak bunlar hep hüsrana mahkum olmuşlardır.

"İşte…" bu tevbe ve istikametle vasıflanan bu kimseler "*yaptıklarının en iyisini kabul edeceğimiz"* kimselerdir.Verdikleri terbiyenin eserlerini, sonuçlarını izhar edeceğimiz, müritlerine karşı sergiledikleri güzel yol göstericiliklerini ortaya çıkaracağımız kimselerdir. Görmüyor musunuz; bir kimse tabi olma yolunda sebat ederek sünneti korumak şeklinde sıkı ve özenli davranmazsa tabileri olmaz ve onun kâmil bir insanı yetiştirmesi de mümkün olmaz. Çünkü, istikametinde bozukluk vardır. Keramet olarak sergilediği haline güvenmektedir. Bu da onun işlediği salih amelin kabul edilmediğinin belirtisidir. Bu gibi kimseler amel etmeden önce kemal nimetinin şükrünü yerine getirmemişlerdir.

"*Günahlarını bağışlayacağız…"* sıfatlarının ve zatlarının kalıntılarından ibaret olan günahlarını temkin makamında külli olarak silmek ve hakiki olarak bastırmak suretiyle bağışlayacağız. Artık fenayı görme, benin ve benliğin zuhuru şeklindeki telvin günahını işlemezler. "*Cennetlikler arasındadırlar…"* mutlak olarak cennetliklere katılırlar. "*Bu, kendilerine verilen doğru bir vaaddir."* Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*İşte biz, onların nesillerini de kendilerine kattık. Onların amellerinden de bir şey eksiltmedik."* (Tur, 21)

19- Herkesin yaptıklarına karşılık dereceleri vardır. Bütün amelleri kendilerine tamamen ödenir, onlara zulüm edilmez.

"*Herkesin…dereceleri vardır."* bundan önce sabikin (öne geçenler)den söz edilmiş, arkasından onların karşıtları olan ve üzerlerine azap sözü hak olan kovulmuşlar zikredilmişti. Bu arada ilk grubun mutlular (said'ler), ikinci grubun ise bedbahtlar (şakiyler) oldukları belirtilmişti. Şimdi de kitabın başında sözü edilen yedi grup insana değinilerek geri kalan beş grubun hali açıklanıyor: "*Herkesin yaptıklarına karşılık dereceleri vardır."* Her insan grubunun işledikleri amellerin karşılığı olarak yüceler yücesinden başlayarak aşağılar aşağısına kadar değişiklik arz eden dereceleri vardır. Bu arada derecelerin çoğu aşağılardadır. Daha doğrusu, her insan grubunun bir mertebesi ve makamı, iki cennetten birinde yeri veya ateş tabakalarından birinde derecesi vardır.

20- Küfredenler ateşe arz olunurlar o gün: Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi (hayırlarınızı) götürdünüz ve onlarla faydalandınız. Artık bugün horlayıcı alçaltıcı azabla cezalanacaksınız. Çünkü yeryüzünde (arzda) haksız yere büyükleniyordunuz ve fasıklık yapmanız sebebiyle dinden çıkıyordunuz.

21- Âd'ın kardeşini (Hud'u) an!.. O vakit Ahkaf'da (kumlu yerde) kavmini uyarmıştı ki gerçekten ondan önce ve sonra bir çok uyarıcılar gelip geçmişdi. Kavmine: Allah'tan başkasına ibadet etmeyin, Çünkü ben size büyük günün azabının gelmesinden korkuyorum demişti.

22- Onlar dediler: Sen bizi ilahlarımızdan çevirmek için mi geldin? Haydi, eğer doğru söyleyenlerdensen tehdit ettiğin azabı bize getir.

23- Dedi ki: Onun ilmi ancak Allah'ın indindedir. Ben size gönderildiğim şeyi tebliğ ediyorum. Lakin ben sizi cahil bilgisiz bir kavim görüyorum.

24- Vaktaki vadilerinin üzerinden bir bulutun kendilerine karşı geldiğini görünce: "Bu bulut bize yağmur yağdıracak." Dediler. Hayır! O sizin acele istediğiniz şeydir. Bir rüzgâr ki içinde elim azap vardır.

25- O, Rabbinin emri ile her şeyi tarumar eder. Nihayet öyle oldu ki meskenlerinden başka bir şey görünür olmadı. İşte biz mücrim bir kavme böyle ceza veriniz.

26- And olsun, biz onlara öyle imkanlar vermiştik ki, Size o imkânı vermemişizdir. Onlara kulaklar, gözler ve kalpler vermiştik. Fakat ne kulakları, ne gözleri, ne kalpleri kendilerine bir fayda vermedi. Zira bile bile Allah'ın ayetlerini inkar ediyorlardı... O alay ettikleri şey kendilerini sarıp kaplayıverdi.

27- And olsun ki, etrafınızda olan memleketlerden helak etmişizdir. Olur ki onlar dönerler diye ayetleri devamlı açıklıyoruz.

28- Onları kurtarsaydılar ya… Allah'dan başka edindikleri bize yaklaşmaya vesile olacak zannettikleri ilahları. Bilakis onlardan kayboldular. İşte bu onların yalanı ve yapa geldikleri iftiralarıdır.

"*Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi götürdünüz.*" Dünya lezzetlerinden her hazzı tadıp bitirmeleri bir eleştiri olarak kendilerine yöneltiliyor.Çünkü her birinin ilk istidatları itibariyle bir kemal derecesi ve buna karşılık bir eksikliği vardır. Her iki hayat açısından da güzellikler vardır. Her biri kemaline uygun hazlar alır. Bir kimse yüzünü dünya güzelliklerine, hazlarına çevirir, onlardan yararlanmaya yönelir, kalbini ahiret güzelliklerinden ve lezzetlerinden çevirirse, ikincisinden kesinlikle mahrum kalır. Bunun nedeni, karanlık işlere dalması, nurani isteklerden perdelenmiş olmasıdır.

Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Onlardan bazıları şöyle derler: Rabbimiz! Bize dünyada ver. Böyle kimseler için ahirette bir pay yoktur."* İşte "*Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi götürdünüz."* ayetinin anlamı budur. Çünkü, insanın hüviyetinin gerektirdiği uhrevi hazlar bu dünyada tüketilmiştir. Bir bakıma gündüzün artmasıyla gecenin eksilmesi gibi. Fakat yüzünü ahirete çeviren, züht ve takva ile bu dünyada arınan, hakiki irfanın, İlahi hakikâtlerin, ulvi lezzetlerin ve gerçek güzellik demek olan kutsi nurların peşine düşen kimse bunlardan payını alır. Bunun yanında, dünyadaki payında da eksilme olmaz. Bilakis, dünyadaki nasibi de artar. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Kim ahiret kazancını istiyorsa, onun kazancını arttırırız. Kim de dünya kârını istiyorsa ona da dünyadan bir şeyler veririz. Fakat onun ahirette bir nasibi olmaz."* (Şura 20) Çünkü kutsi âleme gark olmak, Hakk'ın tarafına yönelmek nefse maddi âlem üzerinde etkili olma gücünü, kudretini verir. Bir de gücün ve kudretin kaynağıyla bütünleşmesini düşünün?!

Melekut âleminin mülk âlemi üzerinde etkili olduğunu, onda tasarrufta bulunduğunu, Allah'ın izni ve boyun eğdirmesiyle onu emrine aldığını görmüyor musunuz? Öte yandan, maddi âleme karışmak fıtratın gücünü tüketir, kalbin nurunu söndürür; artık gücü de, kudreti de kalmaz, hiçbir şey üzerinde etkili olmaz. Oysa sırf etki etme özelliğine sahip olandan etkilenir, sırf boyun eğdirme özelliğinde olana boyun eğer, onun tesirinde kalır.

Bu yüzden "Dünya gölge gibidir; kendisine sırtını dönenin peşine düşer, kendisine yönelenden de kaçar." Emirülmüminin Ali (r.a) böyle buyurmuştur: "Dünya kendisine yönelenden kaçar, kendisine sırtını döneni ise takip eder."

"*Bugün….alçaltıcı bir azap göreceksiniz."* zillet ve alçaklığa duçar olacaksınız. Çünkü tabiatınız gereği süfli cihetten ayrılmadınız, büyük bir aşkla dünya isteklerine yöneldiniz. Alçaklığı, zorbalık ve büyüklük taslayarak ezilmeyi siz tercih ettiniz. "*Büyüklük taslamanızdan dolayı…"* ifadesiyle kastedilen anlam budur. Yani nefis makamında gazap gücünün istilasıyla büyüklendiğiniz için. Gazap gücünün özelliği büyüklenmedir. "*Yeryüzünde (arzda) haksız yere…"* Eğer gazap ve şehvet heyetlerinden sıyrılsalardı, nefsani sıfatların üstüne çıksalardı, benlik ve ikilik elbiselerini üzerlerinden çıkarsalardı, göklerde ve yerde hak ile büyükleneceklerdi. Bu takdirde büyüklükleri Allah'ın kibriyası,

ululuğu olacaktı. Nitekim, İmam Sadık (a.s) "Sende her türlü fazilet ve kemal var; fakat kibirlisin." diyen birine şu cevabı vermiştir: "Hayır, Allah'a yemin ederim ki, kendi büyüklüğümden sıyrıldığım için üzerime Allah'ın büyüklüğü, kibriyası giydirildi." Ya da bu anlama gelecek bir söz söylemiştir. İşte bu Hak ile büyüklenmedir. "*Ve yoldan çıkmanızdan dolayı…*" özelliği fısk ve fesat olan şehevi gücün istilasıyla yoldan *"din"*den çıktınız.

29- Hani cinlerden bir grubu sana yöneltmiştik, Kur'ân'ı dinlemeleri için. Vaktaki onlar onun huzuruna vardılar, dediler ki: "Susun, dikkatle anlayarak dinleyin." Dediler. Okuması bitince uyarmak için kavimlerine dönmüşlerdi.

"*Hani cinlerden bir grubu…sana yöneltmiştik.*" Cinler arza ait nefisler olup latif bedenlere bürünmüşlerdir. Latif unsurlardan mürekkeptirler. Eski İran filozofları onlara "asılı suretler" derlerdi. Unsuri bedenlere bürünmelerinden, dolayısıyla bu anlamda insanlara benzemelerinden dolayı insanlarla birlikte "sekaleyn" (iki ağırlıklı topluluk) diye isimlendirilmişlerdir. Bu yüzden insanların Kur'an'la hidayete ermeleri mümkün olduğu gibi cinlerin de mümkündür.

Gerek muhakkikler ve gerekse başkaları cinlere dair çok hikâye anlatmışlardır. Bu hikâyeler o kadar çoktur ki tümünü inkâr etmek mümkün değildir. Konu tevili gerektirmeyecek kadar açıktır. Eğer, konunun uyarlanmasını istersen, o zaman dinle: "*Hani cinlerden bir gurubu…sana yöneltmiştik.*" Akıl, fikir, hayal ve vehim gibi ruhani kuvvetleri, sen namazda Kur'an okurken, sana yöneltmiştik. Onları sana yönelttik, senin sırrına tabi kıldık. Bunu da sana dönmelerini, nefis ve tabiat tarafından vazgeçip senin etrafını sarmalarını, sana boyun eğmelerini sağlayarak gerçekleştirdik. Ki himmetin toparlansın, kalbin dağılmasın, zihnin karışmasın. Kutsi nurun fecri vaktinde huzurda iken hareket ederlerse bu olumsuzluklar gerçekleşebilirdi. "*Kur'an'ı dinlemeleri için…*" kutsi âlemden sana gelen Kur'an'ı dinlesinler diye onları sana yönelttik.

"*Kur'an'ı dinlemeye hazır olunca…*" Furkani nurun sana zuhur etmesi sırasında bütün kelimeleri içiren Kur'ani aklı dinlemeye hazır olduklarında "*susun, demişler.*" Sessiz olun. bunu kendilerine has lisanlarıyla birbirlerine söylemişler. Nefsani konuşmalar, tasavvurlar, telkinler, vesveseler, düşünceler, fikri hareketler, tahayyüli intikaller gibi.

Burada işaret edilen söylemeleri de hal diliyle olmuştur. Nitekim, buna daha önce birkaç kere işaret edildi. Çünkü durmayıp susmasalardı, kendilerine yöneltilen kutsi varidatları dinlemeselerdi, bu varidatların bir etkisi olmayacaktı. Daha doğrusu gaybi algılamayacak, kutsi mana da varit olmayacaktı. İlahi kelam da gerektiği gibi okunmayacaktı. Bu yüzden "*Şüphesiz gece kalkışı, (kalp ve uzuvlar arasında) tam bir uyuma ve sağlam bir kıraata daha elverişlidir."* (Müzzemmil, 6) Bir hikmete mebni olacak ki ilk vahiy olduğu gibi çıkan rüyalar şeklinde gelmiştir. Çünkü yukarıda sözü edilen kuvvetler uyku esnasında sakin ve atıl olurlar. Ki işten uzak ve atıl oluşlarıyla uyanıklık zamanı için güçlerini yenileyebilsinler.

"*Kur'an okunması bitince…"* manevi varidat ve keşfi, kutsi nüzul tamamlanınca "*…kavimlerine dönmüşlerdi."* Nefsani ve tabii kuvvetlere dönmüşlerdi, onları azgınlığa, kalbe saldırmaya karşı uyarmışlardı. Nazul olan kutsi anlamdan çıkarılan faziletli sözlerle, nurani heyetleri telkin etmekle onlar üzerinde etkili olmuşlardı. Boyun eğdirme ve riyazetle onları kalbi istila etmekten alıkoymuşlardı.

30- Dediler: Ey kavmimiz! Doğrusu biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, Hakka ve doğru bir yola hidayete erdiren bir Kitab dinledik.

Dediler: "Ey kavmimiz! doğrusu biz Musa'dan sonra indirilen….bir Kitab dinledik." Muhammedi varlıkta bulunan bu nurani tesirden etkilenmemizin aynısını Musa zamanında görmüştük. Ondan sonra bu zamana kadar böyle bir anlamla karşılaşmamıştık. Çünkü İsa'nın (a.s) yükselişleri tamamlanamadı, onun durumu, zikredilen Hz. Musa ve Hz. Muhammed'in haline ulaşmadı. Çünkü hayatında kutsi kafileye karışmadı, bütün kuvvetleri sırrına eşlik etmediler. Fena bulması kemal düzeyine erişmedi. Bu yüzden bütün kuvvetleri Hakkani varlıkla tahakkuk etmediler. Bu yüzden, diğer iki nebiden farklı olarak İsa (a.s) dördüncü gökte kaldı. Nitekim, İsa (a.s) halini tamamlamak üzere indiğinde Muhammedi millete tabi olacaktır. "*Kendinden öncekini doğrulayan…"* çünkü tevhid ve istikamete iletme hususunda kendinden öncekiyle uyumludur. Buna da şöyle işaret edilmiştir: "*Hakk'a ve doğru yola (sırat-ı mustakiym'e) iletir…"* hidayete erdirir.

31- Dediler: Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine icabet edin. Ona iman edin ki sizin için mağfiret etsin günahlarınızı bağışlasın, sizi elim bir azaptan korusun.

32- Kim Allah'ın davetçisine icabet etmezse, yeryüzünde aciz bırakıcı değillerdir. Ondan başka velileri de (dostları) yoktur. İşte onlar açık bir sapıklık içindedirler.

33- Görmediler mi? Semavat'ı ve arz'ı yaratan ve onları yaratmakla yorulmamış.. O ölüleri diriltmeye de kâdirdir. Evet, muhakkkak O, her şeye kâdirdir.

34- O gün küfredenler nar'a arz olunacak: Bu hakk değil miymiş? Denilecek. "Rabbimize yemin ederiz ki evet!" Derler. "Öyle ise yaptığınız küfürden dolayı tadın azabı!" denilecek.

35- Artık sabret Rasullerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi. Onlar hakkında da acele etme. Vaat olundukları şeyi gördükleri gün, sanki günün bir saatinden başka kalmamış gibi olurlar onlar. Bu bir tebliğdir. Hiç fasık bir kavimden başkası helak edilir mi?

"*Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine icabet edin"* O'na uyun! Allah'a yönelmede kalbe gönüllü bağlanın. O'nun adabıyla edeplenin, O'nun hükümlerine teslim olun, O'na itaat ederek emir ve yasaklarına bağlı kalın. "*O'na iman edin."* nuruyla aydınlanmak, O'na ibadet etme kervanına katılmak suretiyle inanın. "*…Sizin günahlarınızı bağışlasın."* Aşağılık, rezil heyetleri, hevaya uymak suretiyle süfli cihetlere meyletmeleri, nefsani sıfat perdelerini bağışlasın.

Bedensel taallukları ve tabii uğraşları değil, çünkü bunların maddeden tamamen uzaklaşmaları söz konusu değildir. Nitekim, bu anlama işaret etmek maksadıyla "*günahlarınızı bir kısmını bağışlasın."* ifadesinin orijinalinde kısım anlamını veren "min" edatına yer verilmiştir. Bunun sebebi de bedensel aletlerden yoksun olmakla birlikte lezzetlere ve şehvetlere yönelik güçlü eğilimleri ve istekleri vardır.Nitekim, bazı müfessirler –şayet sahihse-şöyle demişlerdir: "Cinler için sevap yoktur. Onların Müslüman olmaları sadece azaba uğramalarını engeller." Bu da gösteriyor ki bu bedensel kuvvetlerin akli külli anlamlardan, nurani heyetlerden ve kutsi lezzetlerden nasipleri yoktur. Ancak, boyun eğmeleri ve sırra bağlanmaları bunların maddi elemlerinden ve isteklerinden kurtulmalarını sağlar. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MUHAMMED SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Küfredenlerin ve Allah yolunu izlemeye engel olanların, amellerini boşa çıkartmıştır.

“Küfredenlerin…” İnkâr edenler, gerçeği örtenler ifadesini Allah yolunu izlemeye engel olan nefsani kuvvetlere “*iman edenler…”* ifadesini de Allah yolunu izlemeye yardımcı olan ruhani kuvvetlere uyarlamak gerekir. Geri kalan kısım ise önceki açıklamalardan hareketle anlaşılacağı için bir kez daha tekrarlama gereğini duymuyoruz.

2- İman edip salih amel işleyenleri Ve Muhammed’e indirilene iman edenlerin ki O, Rabbinden gelen bir Hakk’dır. (Allah) onların kötülüklerini örtmüş ve hallerini düzeltmiştir.

3- Böylece küfredenler bâtıla tâbi olmuşlar, iman edenler de Hakka tâbi olmuşlardır. Allah insanlara misallerini böyle anlatır.

4- Küfredenlerle karşılaştığınız vakit yapmanız gereken hemen boyunlarını vurmaktır. Nihayet onları mağlup, perişan ettiniz vakit, hemen sımsıkı bağlayın. Bundan sonra yahut fidye alın. Hatta harbi yahut ağırlıkları bırakıncaya kadar. Durum budur. Allah dileseydi onlardan intikam alırdı. Lakin sizi birbirinizle imtihan etmek için böyle yaptı. Allah, yolunda öldürülen kimselerin işledikleri amelleri asla boşa çıkarmaz.

5- Onları hidayete erdirerek hallerini düzeltecektir.

6- Onları kendilerine tanıttığı cennete dahil eder.

7- Ey iman edenler! Eğer Allah’a yolunda savaşarak yardım ederseniz, O size yardımcı (nusrat) verir ve ayaklarınızı sabit kılar.

8- Kafirler ise, yüz üstü yıkılsınlar!.. ve onların amellerini boşa çıkarmıştır.

9- Böylece onlar, Allah'ın indirdiğini kerih (çirkin) gördüler… Artık onların amelleri boşa çıkmıştır.

10- Yeryüzünü gezmiyorlar mı? Baksınlar! Kendilerinden öncekilerin akıbeti nice olmuş! Allah, onların köklerini kurutmuştur. Buna benzer azaplar kâfirler içindir.

11- İşte böyle… Muhakkak Allah iman edenlerin Mevlası'dır. Gerçekten kâfirlerin Mevla'sı yoktur.

12- Muhakkak Allah, iman edip salih amel işleyenleri altlarından ırmaklar akan cennetine koyacak onları oraya dahil kılacakdır. Kâfirler de (dünyada) zevklerine bakarlar ve onlar hayvanların yediği gibi yerler… Onların yeri (nar'dır) ateştir.

13- Seni yurdundan çıkaran halkından daha şehid ve kuvvetli nice şehir halkları vardı ki, biz onları helak ettik. Artık onların hiçbir yardımcıları da yoktur.

14- Şimdi Rabbinden bir beyyine üzerinde olan kimse, kötü ameli kendisine süslü gösterilen ve hevasının peşine düşmüş kimse gibi olur mu?

15- Muttakilere vaat olunan cennetin misali şudur: Orada vasfı bozulmamış sudan nehirler var. Tadı değişmemiş sütten nehirler, içenlere lezzet verir şaraptan nehirler, süzme baldan nehirler var. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır. Ve Rablerinden bir mağfiret (bağışlanma) vardır. Hiç bu, ateşte ebedi kalacak olan, kaynar sudan içirilmiş bağırsakları parçalanmış kimse gibi olur mu?

16- Onlardan seni dinleyenler var. Hatta senin yanından çıktıkları vakit, kendilerine ilim verilmiş olanlara derler: O az önce ne dedi. İşte onlar o kimseler ki Allah onların kalplerini mühürlemiştir. Onlar hevalarına tâbi olmuşlardı.

17- Hidayete erenlerin ise, onların hidayetlerini arttırmış ve onlara takvalarının karşılığını vermiştir.

18- İlla ki onlar, kıyametin ansızın başlarına gelmesine mi bakıyorlar? İşte onun alametleri geldi. Fakat o saat başlarına geldiği vakit onu hatırlamalarının onlara nasıl faydası olur?

“*…Cennetin misali…*” bütün cennetlerin sıfatlarını kapsayan mutlak sıfatı “*muttakilere vaad olunan…*” daha önce birden fazla sözü edilen beş grup insana vaat edilen cennetin durumu… “*içinde bozulmayan sudan ırmaklar…*” vardır. Yani ilim çeşitleri, hakiki marifetler vardır. Kalp bunlarla hayat bulur, seciyeler bunlarla beslenir. Tıpkı toprağın suyla hayat bulması ve canlıların beslenmesi gibi. Bu su bozulmaz. Vehim menşeli karışımlarla, kuşkularla, fasit itikatların çeşitliliğiyle, bozuk geleneklerle değişime uğramaz. Bunlar, nefsani sıfatlardan uzaklaştırılan ve kalp makamına ulaştırılan seçkin muttakiler içindir.

“*Tadı değişmeyen sütten ırmaklar…*” vardır. Fiillere ve ahlaka taalluk eden yararlı ilim türleri vardır. İstidat sahibi olup eksiklikleri bulunan, kalp makamına ulaşmadan önce nefis menzillerinde riyazet ve süluk yapmaya, günah ve rezilliklerden uzak durmaya elverişli kimselere hastır. Şeri ilimler ve ameli hikmetler gibi. Bu ilimler, bu özellikleriyle eksiklikleri bulunan çocuklara özgü süt konumundadırlar. Ki tadı da heva bidat karışımlarıyla, mezhep mensuplarının ihtilaflarıyla, değişik din ve meşrep mensuplarının taassuplarıyla bozulmamıştır.

“*Şaraptan ırmaklar vardır…*” vardır. sıfat ve lezzet sevgisi türleri vardır. “*Lezzet verir…*” lezzetlidirler “*içenler*” için. Kemale ermiş, sıfat tecellileri güzelliğini müşahede etme makamına, zat cemali şühuduna eren, ruh makamında cem aynına gark olmuş mutlak cemale müştak ve aşık, sıfatlarından ve zatlarından sakınanlara lezzet veren şaraptan ırmaklar vardır.

“Süzme baldan ırmaklar vardır.” kutsi varidat tatları, nurani parıltılar, hallerde tezahür eden vecd lezzetleri, zevklerin farkına varan saliklerin makamları, muhabbet makamına vasıl olmadan önce kemale yönelen fuzuli işlerden sakınan müritlerin aldıkları lezzetler vardır. Çünkü bal yiyenler şarap içenlerden fazladır. Ayrıca, balın tadını alan herkes de sarhoş olmaksızın şarabın lezzetini almış değildir.

“*Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır.*” Tüm fiil, sıfat ve zat tecellilerinin her türlü lezzeti onlarındır. Şairin dediği gibi:

Her lezzeti tattım

Azap oluşuyla lezzetli olan hariç.

Çünkü azap çekeni seyretmek, kahır sıfatının tecelli ettiğini görmek kendine has bir lezzet verir. Bunu tadanlar bilir. Bilen bilir de inkâr edenler de inkâr edip dururlar. "*Rablerinden bir bağışlanma vardır.*" Rableri, süt ırmağından içenlerin günah heyetlerinin üzerini örtmek, rezil edici kötülüklerini gizlemek; su ırmağından içenlerin fiillerini örtmek, bal ırmağından içenlerin ve şarap ırmağından içen bazılarının sıfatlarını silmek suretiyle onları bağışlar. Sonra meyvelerden yiyenlerin hallerinin, makamlarının günahlarını örtmek, varlık kalıntılarını yok etmek, bunların nurlarla zuhur edip tecelli etmesini gizlemek, sonra zatlarını yok etmek suretiyle bağışlar. Yani teklik cemine gark eder, saf şarabın hüviyet aynında helak eder. İşte bunların tümü müttaki gruplarıdır. Bunlar "*hiç…ebedi kalan*" kimseler gibi olurlar mı? Bunların karşısında yer alıp tabiat cehenneminin derekelerine, hevanın kızgın sularından içmeye mahkum edilen kimseler gibi olurlar mı?

19- Şimdi bil ki, Allah'tan başka ilah yoktur." Ve kendi günahların için istiğfar et, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar için de mağfiret dile. Allah, dönüp dolaştığınız yeri de, durup kalacağınız yeri de bilir.

20- İman edenler diyorlar: "Bir sûre indirilse ya!" O vakit bir muhkem sûre indirilip, onda savaş zikredilince, kalplerinde hastalık olanları görüyorsun; sana ölüm baygınlığı hali geçirenin bakışı gibi bakıyorlar. Daha kötüsü başlarına (gelsin).

21- İtaat etmek ve güzel bir söz söylemek yeterliydi. İş kesinleştiği vakit Allah'a sadakat gösterselerdi, onlar için daha hayırlı olurdu.

22- Demek eğer yeryüzünde fesat çıkararak, akrabalık bağlarını kopararak siz dönecek miydiniz?

23- İşte bunlar o kimseler ki Allah, onlara lanet etmiş, kulaklarını sağır, gözlerini kör etmiştir.

24- Bunlar, Kur'ân'ı hiç düşünmediler mi? Yoksa kalplerinin üzerinde kilitler mi var?

25- Şüphesiz kendilerine hidayet belli olduktan sonra geriye dönenler, şeytan onları (vehimle) kötülüğe teşvik etmiş ve onları uzun emellere düşürmüştür.

26- Bunun sebebi: Allah'ın indirdiğinden hoşlanmayanlar, çirkin gören müşriklere: "Biz size bazı işlerinde itaat edeceğiz." Demişlerdi. Allah, onların gizli konuştuklarını bilir.

"Bil ki, Allah'tan başka ilah yoktur." Yani, muhakkak şunu bil ki; İlahlar yoktur ancak Allah vardır. "İlahe" müennes bir kelimedir manası ilahları çoğalttın oysa "*Allah'dan başka ilah yoktur."* Yani tevhidde yakini ilmi gerçekleştir. Çünkü "BİL!" Emri; ilmin gereğini ortaya koymaktadır. Sonra da o ilmin yani tevhide ki yakiyn ilminin yolunu izle. Ancak öncelikle "*kendi zenbin için istiğfar et!..* Çünkü sülukun sureti olan istiğfar, ilmi imandan öncedir, zanni imandan önce değildir Bunun nedeni de, imanda sebatı olmayanın süluk etmesine imkân olmamasıdır. Sebat ise ancak yakinle olabilir. Çünkü taklidi inancın değişmesi mümkündür. İster bedensel heyetlerle, ister nefsani veya kalbi sıfatlarla veya benlikle olsun bütün perdeler günahtır. Nitekim şöyle denmiştir: "Varlığın, başka hiçbir günahla mukayese edilmeyecek kadar büyük bir günahtır." Şu halde burada bilmeye (ilme) yönelik emir vahdet müşahedesine teşviktir. Günahlarından (zenblerinden) istiğfar etmesine yönelik emir de; varlık kalıntısının ve benliğin zuhuru sırasında zattan uzaklaşmaya ilişkin bir teşvik, bir emirdir. *"Mümin erkeklerin…"* mağfiretlerini (bağışlanmasını) dile. Onları kemale erdir, irşad et. Hakk'a çağır. Tevhid yolunda süluk etmeye ilet.

Bu ve benzeri ayetler gösteriyor ki Rasulullah'ın (s.a.v) Allah'da gerçekleştirdiği sülukunun büyük çoğunluğu Rasul olarak gönderilişinden ve Nübüvvetinden sonra gerçekleşmiştir.

"*Allah, gezip dolaştığınız yeri…bilir."* süluk esnasında bir mertebeden öbürüne, bir halden diğerine geçişinizi "*ve duracağınız yeri…"* bulunduğunuz makamı bilir ve nurlarını, yardımlarını buna göre size gönderir.

27- Ya o melekler, onların yüzlerine ve arkalarına vura vura canlarını alırken (can çekişmeleri) durumları nasıl olacak?

"*Ya melekler…canlarını alırken durumları nasıl olacak?"* meleklerin canları alması nefis makamında bulunan, arz melekutu âlemine karışanlar için geçerlidir. Yani bu durumda nasıl bir çare bulacaklardır? Ya da arz melekleri canlarını alırken, ruhlarını acı vererek, elem

çektirerek, kutsi nurları yüzlerinden perdeleyerek, meylettikleri maddi lezzetleri arkalarında bırakarak kabzettikleri sırada halleri nice olacak? Çünkü nefsin yüzü kalbe bakan tarafıdır. Bu bakımdan, yüze vurmak, kalbe bakan tarafında nurlardan ve göz aydınlığı mahiyetindeki sıfat tecellilerinden alıkonarak acı verilmesi anlamındadır. Nefsin arkası ise, bedene bakan tarafıdır. Bu anlamda arkasına vurmak, süfli cihetin yasaklanması, tabii meyille, hevayla eğilim gösterdiği maddi lezzetlerin men edilmesi suretiyle acı verilmesi anlamındadır. Nefsin bunlardan alıkonması, kendisini bunlara ulaştıracak aletlerden yoksun bırakılması şeklinde gerçekleşir.

28- İşte (halleri) böyle... Bunun sebebi, Allah'ın gazabına sebep olacak şeylere tâbi oldular ve O'nu edecek şeylerden hoşlanmadılar, onların amelleri de (ecirleri de) boşa gitti.

"Bunun sebebi…" iki yönden vurmanın, acı vermenin sebebi "*Allah'ın gazabına sebep olacak şeylere tâbi olmaları"…* yani "Allah'ı gazaplandıran şeylerin ardınca gitmeleridir. Günahlara, Allah'tan uzaklaştıran bedensel şehvetlere dalmalarıdır. Bu yüzden sırtlarından, arkadan darbe yemeyi hak etmişlerdir. "*Onu razı edecek şeylerden hoşlanmamalarıdır."* Kendi sıfatlarından sıyrılıp O'nun sıfatlarıyla sıfatlanmaktan, O'nun tarafına yönelmekten, dolayısıyla, rıza ve yakınlık makamlarına ulaşmaktan hoşlanmamalarıdır. Bu da yüzlerinden darbeler yemeyi hak etmelerine neden olmuştur.

29- Yoksa o kalplerinde hastalık olanlar, Allah onların kinlerini hiç meydana çıkarmaz mı sandılar?

30- Dilersek muhakkak biz onları sana gösterirdik, sen de onları şüphesiz ki, simalarından tanırdın. Ve sen onları and olsun lakırdılı konuşma üslubundan tanırsın. Allah amellerinizi bilir.

"*Kalplerinde hastalık olanlar…mı sandılar?"* nefsin heyetlerinin bedene sirayet etmesi, bedenin heyetlerinin nefse ulaşmasından daha hızlı gerçekleşir. Çünkü nefis, tesir etme özelliğine sahip melekuttandır ve beden etkilenme özelliğine sahip mülk âlemindendir. Bu yüzden, nefsani halleri gizlemek mümkün değildir. Öfke, acı ve sevinç heyetlerinin kişilerin yüzlerinden anlaşılması gibi. Ama kalplerin yakalandıkları en ağır hastalıklardan olan cehalet kişiyi aldatır, köreltir

de kalbindeki hainliği, kini ve kıskançlığı gizleyebildiğini sanır. Oysa yüce Allah, bütün bunları yüzünün jest ve mimiklerinde, konuşmasının satır aralarında, dilinin kıvrımları altında orta yere serer. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kişi tarafından gizlenip de Allah'ın onun dilinin kıvrımları arasında ve yüzünün jest ve mimiklerinde ortaya çıkarmadığı hiçbir şey yoktur." "*Sen onları simalarından tanırdın"…* yani yüzlerinden tanırdın, ifadesinin anlamı budur.

"*And olsun ki sen onları konuşma tarzlarından da tanırsın…"* Bundan dolayıdır ki şöyle söylenmiştir: "Bir kimse kilitli yetmiş kapının arkasındaki bir mahzende bir günah veya ibadet üzere gecelese yine de insanların diline düşer. Çünkü yapıp ettiği şey yüzünde, hareketlerinde ve duruşlarında zuhur eder. Melekeleri buna tanıklık eder."

31- And olsun, Ta ki içinizde mücahidleri ve sabredenleri belirleyinceye kadar sizi imtihan edeceğiz. Size yapmış olduğumuz imtihanların haberlerini de verelim.

32- Muhakkak ki kafir olanlar ve Allah yolunda alıkoyucular, kendilerine huda belli olduktan sonra Rasul'e karşı gelenler, Allah'a asla hiçbir zarar veremezler. Ve O, onların amellerini heder edecektir.

33- Ey iman edenler! Allah'a itaat edin ve Rasul'e itaat edin!... ve böylece de amellerinizi boşa çıkarmayın, geçersiz kılmayın!

34- Muhakkak kafir olanları ve Allah yolundan çevirenler sonra kâfir olarak ölenleri… Allah, onları asla bağışlamayacaktır.

35- Artık siz üstün durumdayken; gevşeklik göstermeyin ve sulh'a da davet etmeyin. Allah, sizinle beraberdir ve sizin amellerinizi asla azaltmaz.

36- Dünya hayatı ancak bir oyun ve eğlenceden ibarettir. Eğer siz iman edip korunursanız size ecirlerinizi verir ve sizden mallarınızı istemez.

37- Eğer sizden onların (mallarınızın) hepsini ister de sizi zorlarsa cimrilik edersiniz de sizin bütün kininizi açığa çıkarır.

38- İşte siz bunlar, Allah yolunda harcamaya (infak'a) çağırılıyorsunuz. Sizden kiminiz yine cimrilik ediyor. Ama kim cimrilik ederse ancak kendi namına cimrilik yapmış olur. Allah, zengin (Ganiy)dir siz ise fakirsiniz. Eğer yüz çevirirseniz yerinize başka bir kavim getirir de sonra onlar sizin gibi olmazlar.

"And olsun…belirleyinceye…kadar sizi imtihan edeceğiz…" Allah'ın bilmesi iki kısımdır: biri kaza levhinde mücmel olarak, kader levhinde tafsili olarak bulunan ve bilinenden önce olan bilmedir. Beşeri nefislerden ve cüzi semavi nefislerden ibaret olup tafsili mazharlarda beliren ve bilinenden sonra olan bilmedir. Dolayısıyla belirleyinceye (bilinceye) kadar ifadesi, tafsili ilmimiz melekuti ve insani mazharlarda zuhur edinceye kadar anlamındadır ki ceza da bununla sabit olur. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

FETİH SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Biz sana doğrusu açtık; feth-i mubiyn’i (apaçık, parlak zafer) verdik…

2- Ki böylece Allah, geçmiş ve gelecek zenbini mağfiret eder, senin üzerindeki nimetini tamamlar, sana hidayet eder.

3- Allah, üstün zaferle sana yardım eder ki, Aziz’dir.

“*Biz sana doğrusu açtık; feth-i mubiyn’i…* Hz. Rasulullah’ın (s.a.v) fetihleri üç kısımdır:

Birincisi: Yakın fetihtir. Buna “*İşte bundan önce size yakın bir fetih verdi.”* (27) ayetinde işaret edilmiştir. Bundan maksat, nefis makamından yükselmek suretiyle kalp kapısının açılmasıdır. Bu da gaybi mukaşefelerle ve yakini nurlarla gerçekleşir. Müminlerin büyük bir kısmı da bu fethe ortaktır. Buna yüce Allah şöyle işaret etmiştir: *“Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah’dan yardım ve yakın bir fetih.”* (Saf, 13) “*Onlara güven duygusu (sekine) vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir.”* (18) Bu fetih, melekuti nurlarla ve sıfat tecellileriyle müjdelenmeyi de gerektirir. Nitekim *“müminleri müjdele…”* ifadesiyle buna işaret edilmiştir. Bir de yakini marifetlerin hasıl olmasını, kutsi hakikâtlerin açığa çıkmasını, keşfedilmesini gerektirir. Buna da şu ifadeyle işaret edilmiştir: “*Yine onları elde edecekleri birçok ganimetlerle de mükâfatlandırmıştır.”* (19)

İkincisi: ruh nurlarının zuhur etmesi ve kalbin ruh makamına yükselmesi ile gerçekleşen apaçık, parlak fetih; Feth-i Mubiyn. Bu esnada nefis de kalp makamına yükselir. Ayrılmaz sıfatları da onu örter. Bu durum kalbin, kalbi nurlarla karanlık heyetlerden açılmasından öncedir. Bu esnada külli olarak nefyolur. “*Böylece Allah, senin*

geçmiş…zenbini mağfiret eder." ifadesinin anlamı budur. Yani bir mertebe (menzil) de zenb (günâh / hata) olmayan bir üst mertebede zenb olabilir. Aynı durum bundan sonraki hadise için de geçerlidir. Bundan maksat da nurani heyetlerdir. Ki kalbi *apaçık parlak* nurlarla aydınlanma sonucu elde edilmişlerdir ve telvinler sırasında bunlarla zuhur eder ve hali gizlenir. İşte bu da "*gelecek…"* ifadesiyle işaret edilen günahlardır. Bu günah, yakın fetihle ortadan kalkmaz. Ama önceki günah, yakın fetihle ortadan kalkar. Çünkü kalbin makamı, ancak ruh makamına yükselmesi ve ruhun nurlarının kalbi istila etmesinden sonra tamamlanır. Bu esnada kalbin telvini zuhur eder ve nefsin telvini yok olur. Çünkü nefis külli olarak o sırada kalp makamındadır ve maddesi kesilir. Bu fetih esnasında ruhani müşahede ve gizli beraberlikler ganimetleri elde edilir.

Üçüncüsü: Mutlak fetih. Buna da "*Allah'ın yardımı ve fetih gelince."* (Nasr, 1) ayetiyle işaret edilmiştir. Bundan maksat da mutlak fena sonucu Vahdet kapısının açılması, zati müşahede ile cem aynına gark olunması ve Teklik nurunun zuhur etmesidir.

Şu halde, burada sözü edilen fetih Feth-i Mubiyn orta yerde bulunmaktadır. Ve buna da dört şey terettüp etmektedir: Ayette sözü edilen bağışlanma. Sıfat nimetinin, cemal ve celal müşahedelerinin yukarıda sözü edildiği kalp makamının kemale ermesiyle tamamlanması… sıfatlarda süluk etmek suretiyle zati vahdet yoluna *hidayet edilme* ve sıfatlarına nurani perdelerinin açılması, benlik fenasına ulaşıncaya kadar ince bulutunun dağılması. Bağışlanmış varlık şeklindeki *üstün zafer* ve fena sonrası miras alınan "Azîz'dir"… Hakkani teyit.

4- O'dur mü'minlerin kalplerine güven (sekinet) indiren… imanlarını bir kat daha arttırsınlar diye… Semavat ve arz'ın orduları Allah'ındır. Allah, Aliym'dir, Hakiym'dir.

" *…Güven indiren O'dur…"* Güven dediğimiz (*sekine)*den maksat kalp nurudur. Kalp, onunla şahidiyetinde sükunet bulur, mutmain olur. Sekine, ilmelyakinden sonraki aynelyakinin kaynaklarından biridir. Adeta lezzet ve neşeyle karışık bir yakini vicdandır. "*…Bir kat daha arttırsınlar diye…"* vicdani, zevki ve ayni olarak "*imanlarını"* arttırıp yüceltsinler diye…

“*Semavat…orduları Allah’ındır.”* Kutsi nurlardan, ruhani yardımlardan oluşan semavi ordular “*ve arz’ın…”* nefsani sıfatlardan, beşeri kuvvetler gibi arzi melekutlardan oluşan orduları Allah’ındır. Bu ordular, Allah’ın dilemesi uyarınca birbirlerine galip gelirler. Nitekim, onların kalplerinde semavi ruhani melekutlar nefsi arzi kuvvetlere sekinenin indirilmesiyle galip gelmiştir. Arzi ordular da düşmanlarının kalplerinde semavi kuvvetlere galip gelmişlerdir. Bu yüzden, onların düşmanları şüphe içine düşmüşlerdir. “*Allah Aliym’dir”* bilendir… gizli sırlarını, istidatlarının gereklerini, ilk grubun fıtratlarının sıfatlarını ve ikinci grubun nefislerinin paslanmışlığını bilir. *“Hakiym’dir.”* Her şeyi bir hikmetle yapandır. Orduları birbirine galip getirmesi hikmet uyarıncadır ve isabetlidir.

5- (İşte bu sekine) Erkek ve kadın mü’minlerin, altlarından nehirler akan, ebedi olarak kalacakları cennetlere dahil olmaları ve onlara mağfiret etmesi (günahlarını örtmesi) içindir… Bu, Allah’ın katında büyük bir kurtuluştur.

“Mümin erkeklerle mümin kadınları…koyması...içindir…” sekineyi indirerek onları “*cennetlere…”* altlarında ilim, tevekkül, rıza ve marifet gibi hal ilimlerinden, makamlardan, hakikâtlerden ve irfandan oluşan ırmakların aktığı sıfat cennetlerine koyması içindir. *“Onlara mağfiret etmesi içindir”* nefislerin sıfatlarından ibaret *günahlarını örtmesi*, affetmesi içindir. “*Allah katında…bir kurtuluştur…”* yakınlaştırılmış mukarrebinin derecelerine ulaşmak “*büyük”* bir kurtuluştur fiil cennetlerine oranla…

6- Bir de münafık erkeklere ve münafık kadınlara, müşrik (Allah’a ortak koşan) erkeklere ve kadınlara; Allah hakkında kötü zan da bulunanlara azap etmesi içindir ki, kötülük girdabı (çemberi) başlarına döndü… (Çünkü) Allah, onların aleyhine ğadab etmiş, onları la’netlemiş, kendilerine cehennem hazırlanmıştır… orası, ne kötü dönüş yeridir.

“*Bir de münafık erkeklere ve münafık kadınlara…azap etmesi içindir.”* İstidatlarını iptal eden, işledikleri fiillerle sıfatlarını kirleten, melekelerini köreltenlere *“müşrik erkeklere ve kadınlara”* müşrik yani Allah’a ortak koşan erkeklere ve ortak koşan kadınlara; reddedilen, Hakk’ın yanından kovulan bedbahtlara azap etmesi içindir. Bunların

zahiren müminlere muvafakat etmeleri mümkün değildir. Çünkü bunlarla müminler arasında hakiki tezat vardır. Fıtratları gereği temel ve özde bir düşmanlık mevcuttur. "*Allah hakkında kötü zanda bulunan*" kimselerdir bunlar. şüphe içindedirler. Nefisleri perdeler yüzünden kararmıştır. "*Kötülük çemberi başlarına gelsin…*" dünyada öldürülme, helak olma ve zelil olma gibi türlü olaylarla azaba uğrasınlar. "*Allah onlara ğadap etmiş…*" kahır sıfatıyla ezip perdelemiştir. "*lanetlemiş*" tir. Ahirette kovarak dergâhından uzaklaştırmıştır. "*Kendilerine hazırlanmıştır.*" türlü azab.

7- Semavat'ın ve arz'ın orduları Allah'ındır. Allah, Aziz'dir, Hakiym'dir.

8- Muhakkak biz seni şahîd, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.

9- Ki, Allah'a ve O'nun Rasulu'ne iman ediniz, O'na yardım edin ve Ona tazim edin, sabah ve akşama yakın zamanlarda O'nu tesbih edin..

10- Muhakkak sana biat edenler ki, ancak onlar; Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın kudret eli onların ellerinin üzerindeydi. Kim bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah'la olan ahdine vefa gösterirse, Allah ona çok büyük bir mükafat verecektir.

"*Semavat'ın…orduları Allah'ındır…*" Bu ifadenin bir kez daha tekrarlanmasının nedeni, müminlerin aksine, münafıklar ve müşrikler açısından arz ordularının semavi ordulara galip geldiğinin çok güçlü olduğunun vurgulanmasıdır. Önceki ayette geçen *"Aliym'dir"* (bilendir…) ifadesi yerine burada "*Aziz'dir…*" ifadesi kullanılmıştır. Ki kahır ve ezme anlamı tekrarlanmış olsun. Çünkü bilme lütuf kapsamına girerken izzet kahır kapsamına girer.

"*Muhakkak ki sana biat edenler…*" bu biat, fıtratın başlangıcında kullardan alınan ezeli misakın bir neticesidir. Ona yapılan biatın Allah'a yapılmış olmasına gelince, Nebî varlığı itibariyle fena bulur ve Allah onu zatında, sıfatlarında ve fiillerinde tahakkuk ettirir. Dolayısıyla, Nebî'den sadır olup O'na nispet edilen her şey Allah'dan sadır olmuştur ve Allah'a nispet edilir. Bu yüzden **Nebîye biat etmek Allah'a biat etmektir.** Bu biatın fıtri misakın bir neticesi olduğunu söyledik; çünkü Nebiyle onlar arasında hemcinslik, asli uyum olmasaydı, bu biat gerçekleşemezdi.

Böyle bir durumda biatı gerektiren sıcaklık ve sevgi mevcut olmayacaktı, hemcinslik diye bir şey olmayacağı için. Bu, onların fıtratlarının sağlam olduğunun, asli sıfatları üzere varlığını devam ettirdiğinin de delilidir. "*Allah'ın eli…*" Rasulü'nün şahsında zuhur eden ve en büyük isminden (ismi a'zam) ibaret olan kudret eli "*onların ellerinin üzerindedir…*" yani Rasulün elinde tebarüz eden kudreti, onların elleri suretinde tebarüz eden kudretlerinin üzerindedir ve biatlarını bozdukları zaman kendilerine zarar verir, biatlarına bağlı kaldıkları zaman da onlara yarar sağlar. "*Kim…bozarsa…*" fıtratının sıfatlarını kirletmek, varoluşunun heyetlerini perdelemek, nefsinin sıfatlarının karanlığının kalbinin nuruna galip gelmesine yol açarsa, böylece ahde muhalefet sonucunu doğurmak suretiyle en büyük ahdi çiğnerse "*ancak kendi aleyhine bozmuş olur.*" Ahdini bozmasının zararı kendisine döner, başkasına değil. Çünkü asli fıtratının düzeyinden aşağı düşmüştür, bedensel karanlıklar içinde perdelenmiştir. Ruhani lezzetlerden mahrum kalmıştır. Nefsani acılarla azap çekmektedir. İşte gerçek münafıklık budur.

"*Kim…vefa gösterirse…*" fıtrat nuru üzere kalmayı sürdürerek ahde vefa gösterirse " *Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.*" Sıfat tecellileri ve müşahede lezzetleri suretinde onu ödüllendirecektir. Bu yüzden ayetlerde işaret edilen biata *"Rıdvan biatı"* adı verilmiştir. Çünkü rıza, kulun iradesinin Allah'ın iradesinde fena bulmasından ibarettir. Bu da eksiksiz sıfat fenasıdır.

11- Araplardan (bedevilerden) seferden geri bırakılanlar sana diyecek: "Bizi mallarımız ve ehlimiz (çoluk çocuğumuz) alıkoydu, artık bizim için mağfiret dile." Onlar, kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylüyorlar. De ki: Şayet Allah, size bir zarar dilerse, yahut fayda murad ederse… sizin için Allah'dan (başkası) kim bir şeye malik olabilir? Hayır, doğrusu Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

12- Doğrusu siz zannettiniz ki; Rasulullah ve mü'minler ailelerine ebedi olarak bir daha dönmeyecekler. Böylece bu düşünce kalplerinizde süslenildi de, kötü zanda bulundunuz ve helâk olmayı hakkeden bir kavim oldunuz.

13- Kim Allah ve Rasulü'ne iman etmezse, şüphesiz biz kâfirler için çılgın bir ateş hazırladık.

14- Semavat'ın ve arz'ın mülkü Allah'ındır. O dilediği kimseye mağfiret eder ve dilediğini de azaba terk eder. Allah çok bağışlayan Ğafur'dur, merhamet sahibi (Rahiym)dir.

15- Ganimetleri kalkıp almaya gittiğiniz vakit seferden geri bırakılan araplar (bedeviler): "Bizi bırakın, size tâbi olalım. Diyecek… Allah'ın kelamındaki hükmü değiştirmek isteyeceklerdir. De ki: Siz bizim ardımızdan asla gelmeyeceksiniz. Allah, bundan önce hakkınızda böyle buyurdu. Hemen diyecekler: "Hayır! Siz bizi kıskanıyorsunuz." Doğrusu pek azı müstesna onlar anlayışları az olanlardır.

16- Seferden geri bırakılan Araplar'a (bedevilere) de ki: Siz ilerde çok kuvvetli, şedit bir kavme cihat için çağırılacaksınız onlarla ya harp edeceksiniz veya onlar müslüman olurlar. Eğer emre itaat ederseniz Allah size güzel bir ecir verir. Eğer bundan önce döndüğünüz gibi yüz çevirir dönerseniz Sizi elim bir azapla azaplandırırız.

17- Köre, topala ve hasta olana zorlama yoktur. Kim Allah ve Rasulüne itaat ederse onu altından nehirler akan cennetlere koyar. Ve kim de yüzçevirirse onu acıklı bir azapla azaplandırır.

18- And olsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur. Onların kalblerindeki doğruluğu bildi, üzerlerine huzur ve sekine indirdi ve onlara feth-i kariyb'i (yakın bir fetih) bahşetti.

19- Ve elde edecekleri birçok ganimetle de mükâfatlandırdı. Allah Azîz'dir, Hakîm'dir.

Yüce Allah'ın fıtratlarına muttali olmasından dolayı bu sevabın tahakkuk etmesi için şöyle buyrulmuştur: "*And olsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur."* Çünkü onların kalblerindeki doğruluğu, ahde vefa gösterme azmini ve yukarıda zikredilen nuru koruma kararlılığını bilmiştir. "*Onlara güven duygusunu vermiştir."* Sıfat nuru tecellisinin parıldayışıyla üzerlerine sekine indirmiştir. Bu, zati nurun üzerindeki kemal nurudur. Bununla da yakin gerçekleşmiştir: "*onlara feth-i kariyb (yakîn bir fetih) bahşetti."* Surede sözü edilen büyük fetihle onları ödüllendirmiştir. Böylece rıza makamını elde ettiler, kendilerine verilen ödüle razı oldular. Eğer bundan önce Allah onlardan razı olmasaydı, onların bu ödüle razı olmaları mümkün

olmayacaktı. "*Elde edecekleri birçok ganimetle de mükâfatlandırdı.*" Sıfat ve isim ilimlerinden oluşan birçok ganimeti bahşetti onlara. "*…Allah Azîz'dir"…"* Onun kudreti onların güçlerinin üstündedir. *"Hakîm'dir"* Hikmet sahibidir… çünkü bu apaçık kahrı bu gizli lütuf içinde saklamıştır. Bilindiği gibi "*Allah'ın eli onların ellerinin üstündedir.*" ifadesinin zahiri kahır ve tehdittir. Bundan da "*Allah, o müminlerden razı oldu."* ifadesinin anlamı hasıl olmuştur ki bu, sırf lütuftur.

20- Allah size elde edeceğiniz pek çok ganimetler de vaat buyurmuştur. Şimdilik bunu size peşin vermiş, insanların kötü niyet elini sizden çekmiştir ki, mü'minler için ibret olsun ve sizi sırat-ı mustakiym'e hidayete eriştirsin diye.

21.22- Size henüz takdir edilmemiş başka verilecek şeyler de var… Allah'ın ihata ettiği ganimetler. Allah, herşey'e Kadir'dir. Eğer kâfirler sizinle savaşsalardı mutlaka arkalarını döner kaçarlardı. Sonra da ne bir koruyucu ne de bir yardımcı bulamazlardı.

23- Allah'ın daha önceden süre gelen sünneti budur. Allah'ın sünnetinde asla bir değiştirme bulamazsın.

24- Mekke'nin ortasında (karnında) size onlara karşı bir zafer verdikten sonra onların elini sizin üzerinizden çeken ve sizin ellerinizi de onlardan çeken O'dur. Allah, Basîr (bütün yaptıklarınızı algılayan, gören)dir.

25- Onlar, o kimseler ki kâfir olup sizi Mescid-i Haram'dan men ettiler, hediye kurbanlıkları beklettiler, yerine ulaşmasını men ettiler… Eğer onların içinde tanımadığınız (bilemediğiniz) bir takım mü'min erkek ve mü'min kadınları çiğneyerek ezmeniz olmasaydı… ki, bundan (bilginiz olmamasına rağmen) size bir vebal isabet etmiş olurdu.. (İşte bu savaşı önlememizin sebebi) dilediğini rahmetine koymak içindir… Eğer onlar kâfirlerden ayrılabilselerdi onlardan küfredenleri muhakkak elim bir azaba duçar ederdik.

26- O vakit kâfirler, kalplerinde taassup gayretini kaynattılar. O, cahillikten gelen taassuptu. Allah da Rasulü'nün ve mü'minlerin üzerine huzur ve sekinetini indirmiş ve onlara takva kelimesinin manasını ilham buyurmuştu. Onlar da buna layık ve ehildiler. Ve Allah her şeyi en iyi bilen Alîm'dir.

27- And olsun Allah, Rasulü'ne rüyasını hakk (hakikatini) olarak gösterdi, tasdik etti. İnşallah başlarınızı traş etmiş veya kısaltarak emniyet içinde mutlaka Mescid-i Haram'a korkusuzca gireceksiniz… Allah, sizin bilmediklerinizi bildi. Bu fetihten önce yakın bir fetih yaptı.

28- O, Rasulu'nü hidayet ve hak dinle gönderdi. Ta ki onu bütün dinlere üstün kılsın. Şahid olarak Allah yeter.

29- Muhammed Allah Rasulu'dür. Onunla beraber bulunanlar kâfirlere karşı çok şiddetlidirler. Kendi aralarında merhametlidirler. Onları rüku ederken, secde ederken görürsün. Allah'tan fazlı ihsanını ve rızasını talep ederler. Onların simaları nurlu ve secde eserleri yüzlerinde parlar. Bu onların Tevrat'da ki vasıflarıdır. Onların İncil'de ki vasıfları da şöyledir: Ekine benzer; o filizlerini çıkarmış sonra kuvvetlendirmiştir, sonra irileşip kalınlaşmış sonra gövdesi üzerine doğrulmuştur… Çiftçilerin hoşuna gider. Bu benzetme kâfirleri kızdırmak içindir. Allah, iman edip salih amel işleyenlere vaat buyurmuştur, Onlar için mağfiret ve çok büyük ecir vardır.

"*Allah size, elde edeceğiniz birçok ganimet vaat etmiştir.*" Zat tevhidi ilimlerinden oluşan nice ganimetler vaat etmiştir. "*İşte şunları hemen vermiş ve …ellerini sizden çekmiştir.*" sıfatlarınız anlamındaki insanların ellerini sizden çekmiştir. " *Ki bu…bir işaret olsun.*" Şahitlik eden bir kanıt olsun " *müminlere…*" zatın tevhidine dair bir işaret olsun. " *Sizi…iletsin.*" Onu bildikten sonra yolunda süluk etmeye iletsin. "*başka…var.*" O'nun başka ilimleri de var ki sizin O'nda fena bulmanızdan ve fena sonrası beka bulmakla tahakkuk etmenizden sonra zatının aynından ibaret ilimlerdir. "*henüz elde edemediğiniz.*" çünkü bu ilimler ancak Onun içindirler. " *ki onlar Allah'ın bilgi ve kudreti dahilindedir.*" O'ndan başkası bunları ihata edemez. "*Allah, her şeye…*" bütün malumata " *Kadirdir.*" … Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

HUCURÂT SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ey iman edenler! Allah ve O’nun Rasulü’nün önüne geçmeyin. Allah’dan korkun ve sakının. Muhakkak Allah, hakkı ile işiten (Semî)dir, her şeyi bilen (Alîm)dir.

2- Ey iman edenler! O Nebî’nin sesinden daha üste bir sesle sesinizi yükseltmeyin. Birbirinize bağırır gibi ona bağırarak konuşmayın. Sizin haberiniz olmadan amelleriniz boşa gider.

3- Muhakkak Allah’ın Rasulullahın yanında seslerini kısanlar var ya, işte onlar, Allah’ın takva için kalplerini imtihan ettiği kimselerdir. Onlar için mağfiret ve büyük bir ecir vardır.

4- Sana hücrelerin arkasından bağıranlar yok mu? Onların çoğu akılları ermeyenlerdir.

5- Eğer onlar sebretselerdi Sen onların yanlarına çıkınca kadar Elbette onlar için hayırlı olurdu. Allah çok bağışlayan merhamet sahibidir. Ey iman edenler! Eğer bir fasık size haber getirirse Onu hemen araştırın

6- Bilmeyerek bir kavme sataşırsınız Sonrada yaptığınıza pişman olursunuz.

“Ey iman edenler! Allah’ın ve Rasulü’nün önüne geçmeyin.” Burada huzur ehlinden zahir ve batın edebini cem etmeleri isteniyor. İlahi huzurda ve Nebevî huzurda mutlak öne geçme nehyediliyor yani yasaklanıyor. Bu yasak söz, fiil, nefis konuşması, sıfatlarla ve zatla zuhur etmek suretiyle belirginleşen öne geçmeyi kapsar.

Allah'ın her isminin huzuru için bir edep vardır. Ve Allah'ın bu isminin tecellisine mazhar olan kişinin, bu edebi gözetmesi gerekir. Ve her makamın mertebenin ve halin bir edebi vardır, bu makam ve hal sahibinin bu edebi gözetmesi bir zorunluluktur.

Fena makamında Allah'ın huzurunda öne geçmek, zat huzurunda benlikle zuhur etmektir.

Mahv makamında öne geçmek, isimler huzurunda tecellisi müşahede edilen sıfata karşılık bir sıfatla zuhur etmektir.

Rıza makamında iradesiyle zuhur etmek, mürid isminin tecellisi huzurunda iradeyi müşahede etmektir.

İlim huzurunda teslim makamında itiraz mahiyetinde ilmiyle zuhur etmektir.

Acizlik makamında ve kadir isminin müşahedesinde celadetle zuhur etmektir.

Murakebe makamında ve mütekellim isminin müşahedesinde nefis sözleriyle zuhur etmektir.

Dilediğini yapan (el-faal) huzurunda tevekkül ve fiillerden sıyrılma makamında fiille zuhur etmek gibi… Bütün bunlar Allah'a karşı takınılması gereken batın edebi ihlal anlamına gelir.

Allah'a karşı takınılması gereken zahir edebin ihlali ise, azimetleri terk edip ruhsatları işlemek, mübah olan fuzuli söz ve fiilleri işlemek şeklinde olur.

Rasulün huzurunda takınılması gereken zahir edebi terk etmek suretiyle öne geçmek ise, konuşmada, yürümede önüne geçmek, sesini yükseltmek, odaların gerisinde ona seslenmek, onunla beraber oturmak, yanında beklemek, konuşmaya dalmak, izin almadan yanına girip çıkmak şeklinde olur.

Rasul huzurunda takınılması gereken batın edebin ihlali ise, bir hususta Rasulün kendisine uymasını ummak ve Onun hakkında kötü zan beslemek şeklinde olur.

Allah'ın hükmünü ve Rasul'ün hükmünü bilmeden önce emir ve yasaklarla ilgili olarak aykırı bir davranış içine girmek, bir şey yapmak ise, huzur ehlinin değil, gaybet ehlinin sui edebi (kötü edeb) olarak nitelendirilir.

"*Allah'dan ittika edin"…* bu öne geçmelerin tümü hususunda Allah'dan sakının, *korkun*! Çünkü Allah'tan hakkıyla korkan bir kimseden sözü edilen hususlarla ilgili bu tür öne geçmeler sadır olmaz. "*Muhakkak, Allah Semi'dir…"* zahir edep kapsamında sözlü öne geçmeleri ve batın edep kapsamında kendi kendine konuşmayı, nefis sözlerini işitir. *" Alîm'dir…"* fiilleri, vasıfları ve varlık bakiyesiyle zuhur etmeleri bilir.

7- Bilin ki sizin içinizde Allah'ın Rasulü vardır. Şayet bir çok işte o size uysaydı siz sıkıntıya girerdiniz. Lakin Allah, size imanı sevdirdi ve onu kalbinizde ziynetledi güzelleştirdi. Ve küfrü, fıskı ve isyanı size çirkin gösterdi. İşte bunlar (rüşd'e) kemale erenlerin kendileridir.

8- Bu Allah'dan lütuf ve bir nimettir. Allah, Alîm ve Hakîm'dir.

"Bilin ki, içinizde Allah'ın Rasulü vardır." Bir müminin Rasulün kendisine uymasını temenni etmesi, nefsinin sıfatlarıyla zuhur etmesinin ifadesidir ve Rasulden ve kemalinden perdelenmesi anlamına gelir. Bu ancak iman zayıflığından, kalbin nefsin arzularıyla kirlenmesinden, nefsin şehvetlere meyletmek suretiyle kalbi istila etmesinden ve hevalarını egemen kılmak suretiyle zatı kaplamasından ileri gelir. Bu yüzden "*şayet o…size uysaydı…"* ifadesiyle "*Allah size imanı sevdirmiş"* ifadesi arasında "lakinne" (fakat) lafzına yer verilmiştir. Bu da ruhun saflığından ve fıtratın hâlâ asli nuru üzere olmasından dolayıdır.

"*Onu kalbinizde ziynetledi güzelleştirdi"…* ruh nurlarını kalbe yönelterek onu aydınlatması, faydalı melek ilhamlarına hazırlaması, hükümlerine teslim olup boyun eğmesini sağlaması suretiyle imanı size çekici kılmıştır, böylece imanı gönlünüze sindirmiştir. "*Küfrü…size çirkin göstermiştir."* Dinden perdelenmeyi, " *fıskı"* hevanın arzusuyla şehvetlere meyletmeyi isyan ederek şeytana tabi olmayı size çirkin göstermiştir. Çünkü nefisleriniz kalbin nuruyla aydınlanıp ona tabi olmuştur, emrine tabi olmakla da ismet melekesinden yararlanmıştır.

İsmet, nefiste bulunan nurani bir melekedir ki bu meleke bulunduğu sürece nefsin isyana yönelmesi imkânsızlaşır. Bütün bunlar da ruhun gücünden ve kalp ve nefse fıtri nuruyla egemen olmasından ileri gelir. Bunların aksi olan durumların tümü de rasulün kendilerine itaat etmesini temenni edenlerde mevcut olur. Bu da nefsin gücünden, kalbi istila

etmesinde ve onu ruhtan perdelemesinden ileri gelir. "*İşte…bunlar…*" imanın sevdirilmesi ve gönüllerine sindirilmesiyle, günahların kendilerine çirkin gösterilmesi haliyle vasfedilen bu kimseler rüşd'e erenler "*doğru yolda olanlar*" dır. Dosdoğru yol üzere sebat edenler onlardır; onların özelliklerinin aksine, sahip olan kimseler değil. "*Bu, Allah'tan bir lütuftur…*" ezelde onlara yönelik inayetinin sonucudur bu. Bu da onların ruhani ve istidadi hidayete sahip olmalarını sağlamıştır, ki ebedde bu kemallere sahip olmalarını sağlayan da bu ezeli istidatlarıdır. "*…Nimettir…*" bu asli hidayet doğrultusunda amel etmelerini sağlamıştır. İstidatlarına uygun rüşd kemalat bahşetmiştir. Bu sayede ismet melekesini edinmişlerdir. O da günahtan tiksinmeyi gerektirmiştir. "*Allah alimdir…*" onların istidatlarının hallerini bilir "*hakimdir…*" istidatlarına layık oldukları, uydukları şeyleri hikmeti uyarınca indirir.

9- Eğer mü'minlerden iki grup savaşılarsa hemen her ikisinin arasını bulun. Eğer ikisinden biri diğerine tecavüz ederse tecavüz edenle savaşın Allah'ın emrine dönünceye kadar. Eğer dönerse yine aralarını adaletle bulun ve adil davranın, muhakkak ki Allah, adil davrananları (muksitleri) sever.

10- Mü'minler ancak kardeştirler. O halde iki kardeşinizin arasını düzeltin. Allah'tan sakının ve korkun ki, merhamet olunasınız.

11- Ey iman edenler! Bir kavim başka bir kavim ile alay etmesin, olur ki onlar, kendilerinden daha hayırlı olabilirler. Bir takım kadınlar diğer kadınlarla alay etmesinler, olur ki onlar, kendilerinden daha hayırlı olabilirler. Birbirinizi ayıplamayın ve kötü lakap takmayın. İmandan sonra fasıklıkla adlanmak ne kötü bir isimdir. Kim tövbe etmezse işte zalimlerin ta kendileridir.

12- Ey iman edenler! Zandan çokça sakının. Gerçekten zannın bir kısmı şirkdir. Birbirinizi araştırıp casusluk yapmayın, birbirinizin gıybetini yapmayın. Sizden biriniz hiç ölmüş kardeşinin etini yemeyi sever mi? Tâbi bundan tiksindiniz… Allah'dan ittika edin. Muhakkak Allah, Tevvaburrahîm'dir.

"*Eğer mü'minlerden iki grup…*" savaşmak ancak dünyaya meyletmekle, hevaya dayanmakla, süfli cihete kapılmakla ve cüzi isteklere yönelmekle olur. Islah ise, nefisteki adalet/denge unsurunun ayrılmaz özelliğidir. Bu ise vahdetin gölgesi olan sevginin gölgesidir. Bu yüzden muvahhid olan müminlere, birbirlerine saldırmaları durumunda,

aralarını ıslah etmeleri ve saldırıya ve azgınlığa devam etmesi durumunda da haddi aşan (bağy) olanla savaşmaları emredilmiştir. Eğer "*biri…saldırırsa*" bu tutumundan vazgeçinceye kadar onunla savaşın. Çünkü azgınlık Hakk'ın zıddıdır, Hakk'ı savama (örtme) özelliğine sahiptir. Nitekim, Ammar b. Yasir (r.a) ilerlemiş yaşına rağmen Muaviye'nin ordularına karşı savaşmaya çıkmıştı. Bunu yapmakla o, Muaviye ordularının bağy (azgın) olduğunun bilinmesini amaçlamıştı.

Ayetin ikinci kısmında bağy olan tarafın ıslahı ifadesinin adaletle kayıtlandırılmasının nedeni şudur: Çünkü iki tarafın bagyı, azgınlığı göğüsleri kızdırır, nefisleri zulmetmeye tahrik eder. Bu yüzden, ayette bu davranış nehyediliyor yani yasaklanıyor. Çünkü ıslahın muteber bir fazilet olması için, nefisle değil kalp ile ve zulmü ortadan kaldırmaya yönelik salt adalet gereğince olması gerekir, başka bir gaye için değil. Kabile taassubu ve hamiyet duygusu, dünyevi maslahatın gözetilmesi gibi amaçlara yönelik olmaması lazım gelir. Bu yüzden "*muhakkak ki Allah, adil davrananları sever…*" buyrulmuştur. Yani, İlahi sevgiye mazhar olmak; adil olmaya bağlıdır.

Buna göre ıslah adaletten kaynaklanmıyorsa, sevgiden de kaynaklanmıyordur. Sevgiden kaynaklanmıyorsa, Allah da onları sevmez. Çünkü Allah'ın onları sevmesi, onların adaleti ve müminleri sevmelerine bağlıdır. Eğer müminleri severlerse Allah da onları sever. Nitekim, şöyle buyurmuştur: "*Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler.*" Eğer Allah'ı sevselerdi müminleri ve adaleti de severlerdi.

Sonra en aşağı derecesi tevhid ve amel olan imanın müminler arasında gerçek kardeşliğin olmasını gerektirdiğini açıklıyor. Çünkü müminler arasında asli uyum ve fıtri yakınlık vardır. Bu da şekli yakınlıkla ve doğum mensubiyetiyle birlikte mukayese kabul etmez derecede artar. Bunun nedeni de vahdet cemi aynında ruhani bütünleşmeyi gerektiren kalbi sevgiyi doğurmasıdır. Burada söz konusu olan nefsani sevgi değildir. Nefsani sevgi, et ve kan olarak uyuşmaktan kaynaklanır. Dolayısıyla, en azından adaletin gereği ve iki hasletinden biri olan ıslahı gerçekleştirmeleri lazımdır. Çünkü fıtratın dışına çıkmasalardı, fıtratlarını hayatın örtüleriyle kirletmeselerdi savaşmazlardı, ihtilafa düşmezlerdi. Bu yüzden, hakiki kardeşliğin ayrılmaz özelliği olan rahmet, acıma ve şefkât uyarınca safiyet ehlinin iki tarafı ıslah etmeleri, onları safiyete döndürmeleri gerekir.

"*Allah'dan korkun…*" hayatın gereği, ifsada razı olma ve vahdetin perdelenmişliğine delalet eden sevginin azlığından dolayı ıslahı terk etme şeklinde belirginleşen fıtratı kirletme, asli nurdan uzaklaşma yolunu tutmaktan sakının. "*Ki esirgenesiniz…*" istidadın saflığına uygun kemal nurunun eklenmesi suretiyle bağışlanasınız. Bundan sonra "*muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır.*" ifadesine kadar anlatılan yasaklar, tevhidi imanın ayrılmaz özelliği olan adaletin karşıtı zulüm kapsamına girerler.

13- Ey insanlar! Muhakkak biz sizi erkek ve dişiden yarattık. Ve sizi milletlere ve kabilelere ayırdık ki birbirinizi tanıyasınız. Gerçekten Allah'ın indinde (katında) en ekreminiz (üstün olanınız, şerefliniz), Allah'tan en çok korkup sakınan (muttakîn) olanınızdır. Muhakkak Allah, Alîm'dir (her şeyi bilir) ve Habîr'dir (her şey'den haberdardır).

14- Araplar (Bedeviler) "Biz iman ettik" dedi. De ki: Daha iman etmediniz lakin "Bizler müslüman olduk." deyin… İman, sizin kalplerinize tam girmedi. Eğer Allah'a ve O'nun Rasulü'ne itaat ederseniz sizin amelinizden hiçbir şey eksiltmez. Muhakkak Allah, Ğafur'dur (çok bağışlayandır), Rahîm'dir (merhamet sahibidir).

"Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır." ifadesinin anlamı şudur: Soyda, kan bağında bir üstünlük yoktur; çünkü herkes beşeriyet noktasında eşittir; herkes aynı erkek ve dişiden türemiştir. Milletlerin ve kabilelerin farklılığı da mensubiyet açısından tanışmak içindir, övünmek, üstünlük taslamak için değil. Çünkü bu rezillik kapsamına giren bir durumdur. Üstünlük ve şeref (ekremiyet) ise ancak takvanın da temeli olan rezilliklerden sakınma ile elde edilir. Sonra takvanın mertebesi arttıkça o takvanın sahibi de Allah katında daha üstün, daha değerli ve daha aziz olur. Dolayısıyla, şeriatın zahiri örfünde günah olarak nitelendirilen şeri yasaklardan sakınan kimse facirden daha üstündür. Cehalet, cimrilik, aç gözlülük, ihtiras ve korkaklık gibi ahlaki rezilliklerden sakınan kimse, sayılan bu günahlardan uzak kimseden daha üstündür. Tevekkül ve Hakk'ın fiillerini müşahede yoluyla tesir ve fiili başkasına nispet etmekten sakınan kimse, ahlaki faziletler edinmek üzere çabalayan, başkasının tesiriyle hazırlanan, halkın fiilleri görmekten dolayı Hakk'ın fiillerinin tecellilerinden perdelenen fazıl kimseden üstündür. Rıza ve sıfatların

mahvı makamında sıfatlardan sıyrılmak suretiyle sıfat perdelerinden sakınan kimse, sıfatlar yüzünden Hakk'ın sıfatlarının tecellilerinden perdelenen fiil tevhidi makamındaki mütevekkilden üstündür. Özel varlıktan, yani günahların aslı olan benliğinden fena yoluyla sakınan kimse de bunların tümünden üstündür. "*Muhakkak, Allah Alîm'dir.*" Takvanızın mertebelerini bilir. "*Habîr'dir*" Üstünlüklerinizden her şey olandan haberdardır.

15- Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah ve O'nun Rasulü'ne iman ederler sonra imanlarında şüpheye düşmezler ve Allah yolunda malları ve canları ile cihat etmişlerdir. İşte sadıklar ancak onlardır.

16- De ki: Siz Allah'a dininizi mi öğretiyorsunuz? Allah, semavat'da ne varsa, arz'da ne varsa hepsini bilir. Allah her şeyi hakk ile bilendir.

17- İslam olduktan sonra sana mihnet ediyorlar… De ki: Müslüman olduğunuzu bana mihnet edip durmayın… Doğrusu İslam dinin imanı ile size hidayet buyurduğu için Allah size mihnet eder… Eğer siz sadık kimselerseniz.

18- Muhakkak Allah semavat'ın (göklerin) ve arz'ın (yerin) gaybını bilir. Allah sizin yaptığınız şeyleri gören (Basîr)dir.

"*Müminler ancak…*" daha önce iman ile İslam'ın farklı olduğu, imanın içsel ve kalbi, İslam'ın ise dışsal ve bedensel olduğu vurgulandığı için burada muteber ve hakiki imana işaret ediliyor. O da kalpte sabit olan, istikrar bulmuş, beraberinde şüpheye yer olmayan yakini inançtır. Düşünmeler yoluyla hasıl olan iman değil. Buna göre hakiki müminler yakîn sahibi kimselerdir. Kalplerinin yakîn melekesi nefislerine galip gelen, nefislerini nuruyla aydınlatan, böylece nefislerinde kalplerinin melekeleri kökleşmiş bulunan, oradan bedensel organlarının hareketlerine sirayet eden kimselerdir. Artık bu yakinin gereğince hareket etmekten, heyetlerine boyun eğmekten başka bir şey yapamazlar. *"Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat edenlerdir"* ifadesinin anlamı budur. Yani içlerindeki şüpheleri giderdikten sonra mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda cihat ederler. Çünkü Hak yolunda malı ve canı feda etmek köklü yakinin ve dışa vuran tesirinin gereğidir. "*İşte sadıklar ancak onlardır.*" İmanda sadık olanlar doğrular sadece onlardır. Çünkü doğruluğun tesiri hareketlerinde görülür. Yaptıkları, dediklerini doğrular. Yukarıda zikredilen ve iman iddiasında bulunan kimseler öyle değildirler.

KAF SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Kaf... Kur’an-ı Mecid hakkı için (Şerefli Kur’an’a yemin olsun).

2- Doğrusu onlar kendilerinden bir uyarıcının gelmesine şaştılar, o kâfirler “Bu acayip bir şey.” Dedi.

3- Biz ölüp toprak olduğumuz vakit mi?... İşte bu, çok uzak bir dönüş.

4- Biz toprağın onlardan neyi eksilttiğini biliyoruz. Katımızda her şeyi muhafaza eden bir kitab vardır.

5- Doğrusu onlar hakk kendilerine geldiği vakit yalanladılar. Artık onlar karmakarışık sıkıntılı bir durum içindedirler.

6- Üstlerindeki semaya bakmıyorlar mı? Biz onu nasıl bina etmişiz ve onu süslemişiz, onun hiçbir çatlağı da yoktur.

7- Arz’ı da (yeryüzünü de uzatıp), onu döşedik ve oraya sabit dağlar yerleştirdik ve görünüşleri güzel her çeşit nebattan çiftler bitirdik.

8- Özüne (muniyb) yönelen, basiretle gören bütün kulların, bunları idrak (zikir) etmeleri için yaptık.

9- Ve sema’dan mübarek bir su indirerek onunla bahçeler ve biçilecek ekinler bitirdik

10- Bir de tomurcukları birbiri üzerine kümeleşmiş, uzamış gitmiş hurma ağaçları…

11- Bunlar, kullara rızık içindir. O (mübarek suyla) biz ölü bir beldeye hayat verdik. Kabirlerden çıkış da böyledir.

12- Onlardan önce Nuh’un kavmi, Ressi, Semûd, hepsi yalanlamıştı.

13- Âd, Firavun ve Lût'un kardeşleri de.

14- Eyke ashabı Ve Tubba' kavmi de. Bunların hepsi Rasulleri yalanladı. Ve Benim azabım onlara hak oldu.

15- Biz ilk yaratmamız da acizlik mi gösterdik? Hayır, Doğrusu onlar her vakit yenilenip duran yaratılıştan şüphe içindedirler.

"*Kaf…"* her şeyi kuşatan, İlâhi Arş'dan ibaret olan; Muhammedi kalbe işarettir. Nitekim, İbni Abbas'ın: "Sad… Mekke'de bir dağdı. Henüz gece ve gündüzün olmadığı zamanda Rahman'ın arşı bu dağın üzerindeydi." sözünde ima ettiği gibi "Sad"da Muhammedi surete işarettir. Muhammedi kalp ise, Rahman'ın arşı olduğu için de "müminin kalbi Allah'ın arşıdır" ve "arzıma, semama sığmadım; ama mü'min kulumun kalbine sığdım" buyrulmuştur.

Bazıları şöyle demişlerdir: "Kaf" âlemi çevreleyen bir dağdır. Anka (kuşu, zümrüd-ü anka kuşu), her şeyi ihata edebildiği için bu dağı görmüştür…. "Kaf" Rabbin perdesi olduğu için ancak kalp makamına ulaşanlar onu bilebilir. Onu ancak bu dağa ulaşanlar görebilir. Hem "Kaf" a hem de "Kur'an-ı Mecid" e (şerefli olan Kur'an'a) yemin edilmiştir. Yani O'ndaki Kur'an-i akla yemin edilmiştir. Bu da bütün varlığın tafsilatını cami ilk istidattır. Ortaya çıkıp fiile dönüşünce de Furkani akıl olmuştur. Bu anlamda ululuğu ve şerefi gizli değildir. Ya da Kur'an-ı Mecid, ona nazil olan ve bizatihi açık olan Kur'an'dır ki biz ona işaret etmiştik. Aralarındaki uyum nedeniyle de yemin kapsamında ikisini bir araya getirmiştir.

Gramer açısından yeminin cevabı "Sad" suresinde ve diğer benzeri surelerde olduğu gibi mahzuftur. Cevap "o Hakk'dır" veya " o mucizedir" şeklindedir. Buna da "*…şaştılar…"* diye başlayan ifade delalet etmektedir.

"*İlk yaratmamızda acizlik mi gösterdik?"* ifadesi de yeminin cevabına delalet etmektedir. Yani hakikâtleri olağanüstü bir şekilde var etmeyi, ruhlar ve gökler gibi yani semayı ve semavatı evveli varlıkları icat etmeyi bilmedik mi? Bilakis, onlar bizim bütün bunlara kadir olduğumuzu itiraf ettiler. *Hayır! Onlar her vakit yenilenip duran yaratılıştan şüphe içindedirler.* Bu hususta şeytan onların zihinlerini karıştırmıştır. Bu yüzden "*Bizi ancak zaman helâk eder."* (Casiye, 24) dediler de tesiri zamana nispet ettiler ve "*O, her an şen' (yaratma) halindedir."* (Rahman, 29) ayetinin anlamından perdelendiler. Eğer

Allah'ı hakkıyla bilip tanısalardı, O'nun ilk yaratmayı gerçekleştirdiğine ilişkin itirafları ilmel yakin düzeyinde olurdu, böylece her an yeni bir yaratmanın olduğunu gözlemleyeceklerdi. Ölümden sonra dirilişi inkâr etmeyeceklerdi. Dolayısıyla, ihlas sahibi has kullar olacakları için de şeytanın onların üzerinde bir hakimiyeti olmayacaktı.

16- And olsun, insanı biz yarattık, ona nefsinin ne vesveseler verdiğini de biliriz. Ve biz ona şah damarından daha yakınız.

17- Sağında ve solunda iki kayd edici işlediklerini yazmaktadırlar…

18- Ağzından bir söz çıkmaz ki, onun yanında hazır bir gözcü bulunmasın.

"*Ve biz ona şah damarından daha yakınız."* Burada mananın maddi ve görülebilir surete yakınlığı temsili olarak anlatılıyor. Mananın, kendisine bitişik olan cüzle arasında herhangi bir mesafe olmamasına rağmen yakın olmasından söz ediliyor, çünkü cüzün bitişikliği aralığa delalet eder, gerçek birliği ortadan kaldıran ikiliğe değil. Yüce Allah'ın kuluyla beraber ve ona yakın olması bunun gibi bir şey değildir. Çünkü O'nun hüviyeti ve hakikâti kulun hüviyetinde ve hakikâtinde gizlidir, ondan gayrisi değildir. Daha doğrusu özel ve muayyen varlık O'nun hakikâtinin ayniyle vardır. Ve O varlık olduğu için de kendisi varlıktır. Eğer O olmasaydı sırf yokluktan ibaret olurdu. Sırf hiçlik yani. Şu halde "şah damarı" (habl-i verid) şekli yakınlığın son sınırıdır. Yani cisimlerde en güçlü bütünleşme olan cüzi ile bütünleşme kastediliyor. Ki bu şahsın hayatta olmasının da sebebidir ve varlığının bekası için de en kusursuz sebeptir.

Sonra yüce Allah'ın yakınlığı açıklanıyor ki bütünleşme ve yan yana olma anlamındaki yakınlık olumsuzlansın. Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "O, her şeyle beraberdir." Ama yan yana olmak şeklinde değil. Çünkü şey O'nunla şeydir, onsuz bir şey değildir ki onunla yan yana olması da söz konusu olsun.

"İki melek…yazmaktadırlar." Yani Allah, iki meleğin ona yakınlığından daha yakın olduğu halde iki meleğin yazdıkları sırada nefsinin kendisine telkin ettiği vesveselerin etkisiyle kendi nefsiyle kendi kendine konuşmasını bilir. Dolayısıyla, iki meleğin yazmasının nedeni onun aleyhine delil oluşturması içindir. Karşılığını görsün diye nurani sahifelere söz ve amellerini yazıp tespit etmeleri içindir.

Sağ tarafta oturan melek, ameli akli kuvvettir ki hayır nitelikli ameller suretinde nakşedilmiş, doğru ve güzel sözlerle resmedilmiştir. Sağ tarafında oturur, çünkü sağ taraf şerefli ve mübarek yöndür ve nefsin Hakk'a bakan taraflarından biridir.

Sol tarafta oturan melek, beşerin hayvani, vahşi amelleri, vehim mahiyetli şeytani görüşleri ve bozguncu habis sözleri suretinde nakşedilmiş hayali kuvvettir. Sol tarafında oturur, çünkü sol taraf, zayıf, değersiz ve uğursuz cihettir. Nefsin de bedene bakan yönüdür. Ayrıca insan fıtratı özü itibariyle iyidir. Çünkü fıtrat, özü itibariyle gerektirdiği nurlar âlemindendir, bu yüzden karakteri hayır mahiyetlidir.

Kötülükler ise beden cihetinden, onun aletleri ve heyetleri aracılığıyla fıtrata arız olan olgulardır. Bu bakımdan saf tarafta oturan melek, sol tarafta oturan meleğe egemendir. İnsandan bir iyilik sadır olur olmaz onu derhal yazar. Ama ondan bir kötülük sadır olursa sol tarafta oturan meleğin onu hemen yazmasına engel olur ve tesbih için, yani bedensel örtülerden, tabii heyetlerden tenzih etmeyi, asli karargâhına, hakiki aşiyanına ve öz haline dönmesini, dolayısıyla kötülüğün izini, yani kendisine bulaşan bu arızi olguyu asli nuruyla ve istiğfarla silmesini bekler. Diğer bir ifadeyle ruhani nurlarla aydınlanmasını ve varit olan nur aracılığıyla kendisine bulaşan bu arızi zulmetin etkisini silmek amacıyla İlahi huzura dönmesini bekler. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "İyilikleri yazan melek adamın sağında, kötülükleri yazan melek de adamın solunda oturur. İyilikleri yazan melek, kötülükleri yazan meleğin yöneticisidir. Adam bir iyilik işlediği zaman sağ taraftaki melek on iyilik olarak yazar. Adam bir kötülük işlediği zaman iyilikleri yazan melek kötülükleri yazan meleğe şöyle der: Yedi saat bekle; bakarsın tesbih eder veya istiğfar eder."

19- Ölüm sarhoşluğu hakk gelir. İşte bu senin öteden beri kaçıp durduğun şeydir.

"Ölüm sarhoşluğu… gelir…" ölümün insanı şaşkına çeviren, duyguları allak bullak eden ve aklı bozan şiddeti ile *"hakk*" olan gerçek , yani insanın gafil olduğu ahiret, sevap ve azap gibi hallerle gelir. Yani ölüm sarhoşluğu gelir ve ölmek üzere olan insanın harici idrakler aracılığıyla batıni hallerini kavramasına engel olur ve ona baskın çıkar. "*İşte bu, senin…"* ey ölmek üzere olup ölüm sarhoşluğuna tutulan kişi! "*öteden beri kaçtığın şeydir."* Zahiri şeylere meylediyordun ve batıni şeylere karşı gafil davranıyordun.

20- Sûr'a üfürülür. İşte bu, geleceği vaat edilen gün budur.

21- Herkes yanında bir sürücü ile beraber ve bir şahit olduğu halde gelir.

"*Sur'a üfürülür…"* diriltmek için sura üfürülür. Yani ahirette her canlı kendisine uygun bir surette diriltilir. "*İşte bu…"* üfürme, *"geleceği vaat edilen"* tehdidin gerçekleşme zamanıdır. Bu günde önceden işlenen amellerle sonradan işlenen ameller bütünüyle gözlemlenir.

"*Herkes, yanında bir sürücü…ile beraber gelir."* amelinden bir sürücü ve *"bir şahit"* yine amelinden bir şahit ile gelir. Çünkü herkes gözünü diktiği, bilerek tercih ettiği yere doğru çekilir. Onu buna doğru sevk eden meyil ona dair şuurundan kaynaklanan bir şeydir. Şey ve hükmü ona uyumundan kaynaklanır. İster hevasının sürüklediği, vehim ve kuvvetlerinin kandırdığı süfli ve cismani bir şey olsun, ister aklının ve ruhani sevgisinin sevk ettiği, kalbinin ve asli fıtratının teşvik ettiği ulvi ve ruhani bir şey olsun. Şu halde onda baskın olan ilim onu malumuna sevk eden sürücüsüdür. Bu ilim onun şahididir de, ona galip olan meyil ve içinde köklü olan sevgi aracılığıyla şahitlik eder. Sahifesinde yazılı olan ameli de azaları ve azaların hareketleri suretinde zuhur ettiğinde onu müşahede eder. Kitabı, azalarının amelleriyle oluşan heyetleri ona her şeyi olduğu gibi, hakk ile anlatır.

22- And olsun sen bundan gaflette idin, derhal senden perdeni kaldırdık, Artık bugün gözün keskindir.

"*And olsun sen bundan gaflette idin."* Çünkü madde ile, maddi varlıklarla perdelenmiştin. Onlardan haberin yoktu; çünkü batını unutmuş zahirle dopdoluydun. "*Derhal biz … kaldırdık."* ölümünü gerçekleştirerek "*perdeni"* senin gözünü kapatan cismani, maddi perdeni kaldırdık. "*Bugün artık gözün keskindir."* Artık idrakin açıktır. Bu böyledir; çünkü sen onlardan gafildin, varlıklarını bizzat gözlemliyormuş gibi yakini bir şekilde tasdik etmiyordun.

23- Yanında ki arkadaşı: "İşte yanımda hazırlanmıştır." Der.

24- Haydi ikiniz!.. atın (onları) cehennemin içine!.. her inatçı kâfiri,

25- Hayra engel olan, azgın ve şüpheciyi.

26- Ki, Allah ile beraber başka bir ilah mı tutmuştu? Hemen onu şiddetli azabın içine atın.

"*Yanındaki arkadaşı…der.*" Vehim şeytanından olup zahir şeylerle onu aldatan, böylece onu batından perdeleyen arkadaşı "*işte yanımda…*" cehennem için *"hazırlanmıştır"*, der. Yani vehmin onu emrine alması, süfli cihete yöneltmesi, böylece ona hakim olması, bedensel lezzetleri talep etme hususunda onu köleleştirmesi, bunun neticesinde tabiat cehennemine hazır hale gelmesi durumu zahir olur. "*Haydi ikiniz…cehenneme atın.*" Buradaki hitap sürücü ve şahide yöneliktir. Bunlar da onu helak eden, cehenneme atan, cismani heyulanın çukurlarının dibinde helake sürükleyen, karanlık tabiat kuyusunun içine atan, yoksunluk ateşlerinde yakan meleklerdir. Ya da hitap Malik adlı meleğe yöneliktir. Fail kalıbının tensiye olarak kullanılmasına gelince, burada sanki tekil olarak "onları cehenneme at" emri verilmiş gibi. Bunun nedeni de Malik adlı meleğin, rahmetten uzaklaştırmak, süfli cehenneme atmak hususunda onları tamamen istila etmiş olmasıdır.

Birinci ihtimalin delili, onların cehennem azabını hak etmelerini, cehennemin yoksunluk ateşine atılmalarını gerektiren helak edici günahların sayısıdır.

Bunların da bilgi, amel ve nankörlük kapsamına girdikleri, ayrıca hayrı engellemek olarak belirginleştiği açıklanmıştır. Bu iki kapsam da şehvani hayvansal kuvvetin ifratından (güçlülüğünden, fazlalığından) kaynaklanır. Çünkü onlar bunların sağladığı lezzetlere dalmışlardır, Allah'ın nimetlerini asıl maksadının dışında kullanıyorlardı. Günahlarda ve nimetleri vereni perdeleyecek alanlarda harcıyorlardı. Oysa nimetleri vereni anmak, ona şükretmek nimetin bir gereğidir. Ama onlar, bu hususta aşırı gittiler, nimetlerin üzerine adeta çullandılar. Azgınlıklarının şiddetinden dolayı böyle davrandılar. Böyle olunca da nimetin gerektirdiği olumlu şeyleri yerine getirmekten alıkondular.

Ayrıca, her iki rezillik kapsamının mübalağa sigasıyla zikredilmiş olması, bunların o kimsenin içinde kökleşmiş olduğuna, ona galip geldiklerine, içinde derinlik kazandığına işaret etmeye yöneliktir. Bu ise fıtrat mertebesinden tabiat kuyusunun dibine düşmeyi gerektirir. Kibir ve saldırganlık özelliklerinin ikisi de gazap gücünün ifratından, istila

etmesinden kaynaklanır ve şeytanlığın azgınlaşmasının, adalet sınırının dışına çıkışın belirtisidir. Bunların dördü de amelin ifsat olmasının, şüphenin, şirkin gerektirici sebepleridir. Ki bunların ikisi de nutki gücün eksikliğinin, fıtrat derecesinden aşağı düşüşün sonucudur. O da Allah ile ilgili olarak tefrit içinde olmasının, akıl gücünün sınırlarını eksiltmenin belirtisidir. Kısacası, ilim bazında fesada uğramanın ifadesidir.

27- Onun yakın arkadaşı der: Rabbimiz! Ben onu azdırmadım, Lakin kendisi uzak bir sapıklık içindeydi.

28- Buyurur: Benim huzurumda çekişmeyin Ben size önceden ikazımı yapmıştım.

29- Benim huzurumda söz değiştirilmez. Ben kullara asla zulmedici değilim.

"*Onun arkadaşı der ki"… Yani onun (kariyni) yakın müşrik arkadaşı (şeytan) der ki: Rabbimiz! Ben onu azdırmadım."* Yukarıda yer verilen konuşma ile buradaki konuşma manevi olarak gerçekleşmiştir. Düşündürme ve tasvir etme yoluyla canlandırılmıştır ki benzeri bir durum zihinde tasavvur edildiği zaman, bu anlam kalpte iyice sağlamlaşsın. Dolayısıyla, kâfirin azgınlığı şeytana yüklemesi, şeytanın da bunu inkâr etmesi vehim gücüyle akıl gücü arasındaki çekişmeden, kavgadan ibarettir. Daha doğrusu gazap ve şehvet gücü kapsamındaki bütün zıtlar arasındaki kavgadan ibarettir. Bu yüzden *"Çekişmeyin…"* şeklinde çoğul bir ifade kullanılmıştır. Ama kâfirin varlığı kapsamındaki iki olgu akıl ve vehim olduğu için kavga ve çekişme bu ikisi arasında cereyan etmiş gibi gösterilmiştir.

Nitekim, bir meseleye dalan, onunla ilgili görüş alışverişinde bulunan herkes arasında bir yarar veya lezzet söz konusu olduğunda böyle bir çekişme yaşanır. Amaçları gerçekleştiği zaman uyumlu hareket ederler. Ama bunlardan mahrum kaldıklarında veya çalışmaları neticesinde zarara veya azaba uğradıkları zaman itişirler ya da bu zarar ve azabın suçunu birbirlerine yüklerler. Bunun sebebi de tevhidden perdelenmiş olmaları ve her biri kendi nefsini sevdiği için günahında teberri etmesidir. Bu yüzden Harise (r.a) Rasulullah'a (s.a.v) şöyle demiştir: "Ya Rasulallah! Cehennemlikleri çekişirlerken gördüm." Rasulullah da onu onaylamıştır.

Şeytan'ın "*Ben onu azdırmadım. Fakat kendisi derin bir sapıklık içindeydi.*" demesi *: "Muhakkak Allah size gerçek olanı vaat etti, ben de size vaat ettim ama, size yalancı çıktım. Zaten benim size karşı bir gücüm yoktu. Ben, sadece sizi (inkâra) çağırdım, siz de benim davetime hemen koştunuz. O halde beni yermeyin, kendinizi yerin."* (İbrahim, 22) şeklindeki sözüne benziyor. Çünkü bu adam tevhid yolundan uzaklaşıp derin bir sapıklık içinde olmasaydı, asli fıtrattan kopmasaydı, süfli cihete yönelmeseydi, tabii karanlık örtülerle perdelenmeseydi şeytanın vesveselerini reddedecek meleğin ilhamlarını kabul edecekti.

Şu halde günah, ancak fıtrat nurundan perdelenmekle. Karanlıklarda şeytanla hemcins olmakla işlenir. Ayette çekişmenin nehyedilmesi, özü itibariyle kastedilen bir durum değildir. Asıl maksat, çekişmenin bir faydasının olmayacağının, kimsenin bunu dinleyip dikkâte almayacağının vurgulanmasıdır. Sanki "benim huzurumda çekişmeye kulak verilmez" demek isteniyor.

Daha önce azap tehdidinin size iletildiği bir gerçekliktir, sabittir. Eğer yetenekleriniz ve istidatlarınız sağlam olsaydı bundan yararlanma imkânınız da vardı. Ama siz ondan istifade etmediniz, içinde bulunduğunuz durumdan başınızı kaldırıp kurtulmaya çalışmadınız. Nihayet karanlık heyetler içinizde kökleşti, kalplerinizin üzerini tortular kapladı, perde tahakkuk etti, böylece azap sözü sizin için kesinlik kazandı. Çünkü " *benim huzurumda söz değiştirilmez."* Benim huzurumda tahakkuk etmiş azabın uygulanması kaçınılmazdır. " B*en kullara asla zulmedici değilim."* Çünkü ben onlara istidatlar bahşettim, bu istidatlara uygun kemallerin neler olduğunu bildirdim. Bu kemalleri edinmenin yollarına sizi ilettim. Bu yüzden istidatlarınıza aykırı şeyler edinmekle, nur yerine karanlığı seçip, baki kılan şeyler yerine yok eden şeyler kazanarak istidadınızı zayi etmekle asıl siz kendinize zulmettiniz.

30- O gün cehenneme "Doldun mu?" deriz. "Daha fazlası var mı?" diyecek.

"O gün cehenneme "doldun mu?" deriz." cehennem ehli o kadar çok olur ki bundan fazlası artık imkânsız görünür. Ama bu çokluğa rağmen cehennemin genişliği eksilmez, daha fazla cehennemliğin olmasına yönelik azgın hırsı asla dinmez.

Bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "Cehenneme durmadan adam atılır ve o: *"daha fazlası var mı?"* der. Nihayet izzet sahibi rab ona ayak koyar ve cehennem: İzzetin ve keremin hakkı için artık yeter…yeter…der." Yani mahlukat şehvet ve hırs aracılığıyla durmadan tabiata dolup dururlar. Buna rağmen tabiat kendi hali üzere devam eder, kendisine uygun olanları çeker. Onların kendisiyle uyumlu suretlerini cezp eder. Kabul ettikleri, onun en aşağı derekelerine atılıp durur ve bunun bir sonu olmaz. Ta ki kalbe ulaşan, kalbi aydınlatan kemal nurunun eserine ulaşıncaya kadar. O zaman tabiat faaliyetine son verir.

İlahi nurun kalpten nefse yansıması, parıldaması izzet sahibi Rabbin nefsi kahretmek ve faaliyetinden men etmek, onu kalbe uymak zorunda bırakmak üzere ayak koyması, onun da " artık yeter…yeter…" demesi olarak ifade edilmiştir.

31- Cennet de muttakilere yaklaştırılacak, sahiblerinden uzak olmayacaktır.

32- İşte bu size vaat olunan, bütün tövbe edip onu muhafaza edenler için.

33- Görmediği halde Rahman'dan korkan ve yönelmiş bir kalp ile gelmiş kimselere mahsustur.

34- Selametle oraya girin!.. İşte bu ebedilik günüdür.

35- Orada kendileri için diledikleri her şey vardır, katımızda dahası da var.

"*Cennet de…yaklaştırılır…"* sıfat cennetleri, nefsin sıfatlarından sakınanlara *"muttakiylere"* yaklaştırılır. Bunun kanıtı da "*görmediği halde Rahman'dan korkan."* İfadesidir. Çünkü korku, saygı azametin tecellisine has bir durumdur. Bir diğer delil de "*uzakta olmayacaktır."* ifadesidir. Yani uzak olmayan bir mekânda olacaktır. Bunun nedeni de sıfat cennetinin mertebe olarak zat sıfatlarından daha yakın olmasıdır. Ama zuhur açısından böyle değildir. Zat sıfatları zuhur açısından daha yakındır. Çünkü nurlar âleminde yücelik ve mertebe olarak bir şeyden uzak olan, zuhur açısından ona daha yakın olur, nuraniyetinin şiddetinden dolayı.

Bir diğer kanıt da "*İşte size vaat olunan…"* cennet! Ki o*….yönelmiş bir kalp ile gelmiş kimselere mahsustur."* Yani sıfatlarını yok ederek Allah'ı uman kimselere özgüdür. Diğer bir ifadeyle, fıtratının saflığını ve asli nurunu koruyan, korkuya bürünerek nefsin karanlığına bulaşmasına engel olan kimseler içindir. Hakk'ın rahmani rahmet sıfatıyla tecelli etmesi sırasında da makamı haşyet, yani korku ve saygı olur. Bilindiği gibi rahmet Allah'ın en büyük sıfatıdır. Çünkü her türlü hayrın, zahiri kemalatın herkese ve her şeye bahşedilmesine delalet eder. Bunlar da nimetlerin en görkemlileri ve en ulularıdır. *"Görmediği halde…"* yani zatı müşahede halinden gaip olmasına rağmen. Çünkü sıfat tecellilerinden perdelenmiş kimse zatın cemali açısından gaip bir konumdadır.

"*Yönelmiş bir kalp ile gelen…"* Hakk'ın sıfatlarına yükseliş merdivenlerini tırmanırken nefsin sıfatlarının günahlarından uzaklaşarak Allah'a yönelen bir kalp ile gelen… haşyet makamında durup yükselmeyi amaçlamayan kimseler değil. "*Oraya…girin."* Selametle, nefsin sıfatlarının kusurlarından, nefsin telvinlerinden emin ve selametli olarak oraya girin. "*Orada kendileri için diledikleri her şey vardır."* sıfat tecellileri ve nurlarından oluşan nimetler isteklerine bağlı olarak mevcuttur. "*Katımızda dahası da vardır."* sizin aklınıza bile gelmeyecek zat tecellisi nurları vardır.

36- Onlardan önce onlardan daha güçlü olan, bu sebeble beldelerde diyar diyar dolaşan nice nesilleri helak ettik. Şimdi kaçacakları yer kurtuluş var mı?

37- Muhakkak ki bunda kalbi olan veya işittiğine kulak veren ve ona şahit olan için öğüt vardır.

"*Biz…nice nesilleri helak ettik…"* bu muttakilerden önce nice nesilleri yok etme ve zat sıfatlarının tecellileri parıldayışlarıyla helak ettik. "*Nice nesilleri… onlardan daha güçlü olan…"* nefislerinin sıfatları bakımından bunlardan daha güçlü idiler. Çünkü istidat ne kadar güçlü olursa nefsin sıfatları da başlangıçta daha güçlü olur. "*diyar diyar dolaşan…"* sıfat çöllerinde ve makamlarında dolaşıp duran nice nesilleri helak ettik. "*Kurtuluş var mı!"* baki yüzün parıldayışlarının yansıması sırasında bunların bir kısmıyla perdelenip arkalarına gizlenmek suretiyle yok olmaktan kurtuluşun imkânı var mı! Nasıl kurtuluş olabilir ki?! Ortada bir sıfat kalmaz ki, onların arkasına geçip örtünmek mümkün olabilsin!!!

"Muhakkak ki bunda…" yukarıda sunulan anlamda bir öğüt ve hatırlatma vardır *"kalbi olan"* akleden, kâmil, yükselişte kemalinin sınırına ulaşmış kalbi bulunan "*veya kulak veren"* nefis makamında anlamları ve keşifleri anlayıp yükselmek için kalbi dinleyen, kalbiyle hazır olup kalbe yönelen, onun nurundan feyiz alıp *"şehid*" makamına yükselen kimseler için bir öğüt vardır.

38- And olsun biz semavat'ı (gökleri), arz'ı (yeri) ve aralarındakileri altı günde yarattık. Bize bir yorgunluk da dokunmadı.

"*And olsun biz, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yarattık."* Eğer gökleri ve yeri zahiri anlamlarıyla tefsir edersek altıdan maksat yönler olur.

Eğer gökleri (semavat'ı) ruhlar, yeri de (arz'ı) da cisim olarak tevil edersek bu takdirde altıdan maksat mümkün nitelikli varlıkların suretleri olur. Ceberut, Melekut ve mülkten altı suret yani. Ki bunlar da cevherlerin toplamı olan izafiyat ve kemiyetlerden, arazların toplamı olan keyfiyetlerden ibarettir. Bu altı suret bütün mahlukatı kapsar. Sözü edilen altı bin ise, Araf suresinde belirtildiği gibi gizli devirlerin müddetidir.

39- Onların dediklerine sabret! Güneş doğmadan önce ve batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et,

40- Ve gecenin bir bölümünde ve secdelerin ardından da tesbih et.

41- Münadi yakın bir yerden sesleneceği güne kulak ver!

42- O gün kişiler hakk olan o sayhayı işitirler. İşte bu çıkış günüdür.

"*Onların dediklerine sabret."* onlara yokluk gözüyle bak, fiillerden sıyrılmak, nefsin kendi fiilleriyle zuhur etmesini engelleyerek suretiyle onların sözlerinden etkilenme. Eğer nefsi kendi fiilleriyle zuhur etmekten alıkoymasan, bu takdirde *"Rabbini hamd ile tesbih et."* Nefsin sıfatlarından soyutlanarak, Rabbinin sıfatlarıyla sıfatlanmak suretiyle O'na hamdet. İçinde yazılı kemalatı kalp makamında sergile. "G*üneşin doğuşundan önce"* ruh güneşinin ve müşahede makamının doğuşundan önce. "*Batışında önce…"* zatın tekliğinde fena bularak sabret.

"*Gecenin bir bölümünde…"* telvin karanlığının bazı vakitlerinde mahlukatın sıfatlarından soyutlan. Telvinle zuhur eden sıfattan arın. " *Ve secdelerin ardından…"* her fenadan sonra tecerrüt et. Çünkü fiillerin fena bulmasının hemen ardından nefsin telvininden sakınmak, sıfatların fena bulmasının hemen ardından kalbin telvininden tenzih etmek ve zatın fena bulmasının hemen ardından da benliğin zuhur etmesinden uzak durmak gerekir. " *…Sesleneceği güne kulak ver."* Allah'ın kendisinin en yakın bir yerden sana sesleneceği güne kulak ver. Musa'ya nefsinin ağacından seslendiği gibi. O gün büyük kıyamet ehli kahır ve yok oluş/fena çığlığını işitir "*gerçekten…"* hakk ile duyar. "*işte bu, çıkış günüdür…"* onların varlıklarından kabirlerinden sıyrıldıkları gündür.

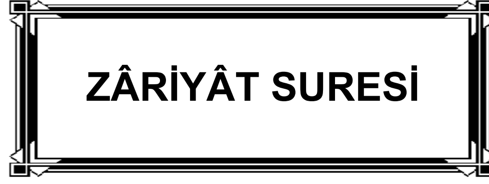
43- Muhakkak biz diriltir ve öldürürüz, Dönüş de ancak bizedir.

44- O gün arz onların üzerinden süratle yarılıp açılır. Bu, bize göre kolay olan bir haşirdir (toplamadır).

45- Biz onların söylediklerini çok iyi biliyoruz. Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin. Artık sen tehdidimden korkana Kur'ân ile öğüt ver.

"Muhakkak biz diriltir ve öldürürüz…" Öldürüp diriltmek bizim işimizdir. Önce nefisle öldürürüz, sonra ondan öldürür, kalp ile diriltiriz. Ardından kalpten öldürür, ruh ile diriltiriz. Sonra ruhtan da fena suretiyle öldürürüz. *"Dönüş de ancak bizedir."* Fena sonrası beka ile bize dönerler. Daha doğrusu her fenada bize dönerler. Çünkü dönüp gidecekleri bir başkası zaten yoktur. *"O gün…yarılır."* Beden arzı " *onların üzerinden süratle yarılıp açılır."* Yani süratle kopar ayrılır. Hemcinsleri olan mahlukata doğru. "*Bu, bize göre kolay olan bir haşirdir."* Onları sevgi ve karşılıklı çekim ile dost edindikleri kimselerle birlikte haşrederiz. Bir defada ve kimse bize zorluk çıkaramaz.

"*Biz onların söylediklerini çok iyi biliriz."* Çünkü bizim ilmimiz onları ve sözlerini çepeçevre kuşatır. "*Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin."* Onları istidatlarının gerektirdiği ve üzerinde bulundukları halden başkasına zorlayamazsın. Sen sadece bir hatırlatıcısın. Benden sudur eden bu gerçeği müşahede etmek suretiyle sabret ve nefsin telvin ile zuhur etmesine engel ol. "*Öğüt ver…"* Kur'an ile. Çünkü Kur'an bütün mertebeleri içeren kapsayıcı akıldan sana inmiştir. O kimseyi ki… öğütten etkilenir. *"Tehdidimden korkana …"* çünkü öğüt almaya müsait olur böylesi. Ayrıca istidat bakımından da seninle uyuşur ve bana yakın olur. Kur'an'dan etkilenmeyip reddedilenleri değil. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

ZÂRİYÂT SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- O tozutup savuranlara and olsun.

2- O ağırlığı yüklenenlere (taşıyanlara).

3- O kolayca süzülenlere.

4- İşi ayıranlara …(and olsun.)

5- Size vaat edilen kesinlikle doğrudur.

6- Ve mutlaka vuku buluacaktır.

“Tozutup savuranlara…” İlahi nefhalara ve kutsi meltemlere and olsun ki zulmani heyetler tozlarını ve nefsani sıfatlar toprağını savururlar. “*…Yüklenenlere…”* and olsun. Yani yakini hakikâtler ağırlığını ve hakikât keşfi ilimlerini yüklenenlere, taşıyanlara and olsun. Bunların mizanda ağırlıkları vardır. Çünkü kalıcıdırlar. Ama fani şeylerden olup hafif olanların bir ağırlığı olmaz. İşte mizanda ağırlığı olan bu hakikâtler irfan ehlinin kalplerine, istidat sahibi, kabiliyetli ve bu hakikâtlerle manaları yüklenmeye elverişli nefislere yüklenirler.

“*Kolayca süzülenlere…”* muameleler meydanında ve yakınlıklar menzillerinde bu nefhalar aracılığıyla süzülen nefislere ve kolayca akan varidata… bunlardan mahrum olanların zorlanması gibi bir zorluk çekmeden hem de. Ya da bu nefhalar sayesinde sıfat denizlerinde kolaylıkla akan kalplere and olsun. “*İşi ayıranlara…”* ceberut ve melekut ehlinden olan mukarreb meleklere and olsun. Bunlar herkes için istidatlarına göre mutluluktan ve hakiki rızıktan emrolunan bir pay ayırırlar.

"*Size vaat edilen…*" büyük kıyametin hali ve mutlak kemalin meydana gelişi ile ilgili olarak size vaat edilen "*kesinlikle doğrudur. Ve ceza*" yani sülukta çabalama, kabule hazırlayan amel gereğince varit olan feyiz veya tabiata meyletmek sebebiyle beliren yoksunluk, perdelerle azap çekme, karanlık ve eziyet verici heyetlerden muzdarip olma hali "*mutlaka vuku bulacaktır.*" Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz.*" (Ankebut, 69) *"Hayır! Bilakis, onların işlemekte oldukları (kötülükler) kalplerini kirletmiştir. Hayır! Onlar şüphesiz o gün Rablerinden (O'nu görmekten) mahrum kalmışlardır. Sonra onlar cehenneme girerler."* (Mutaffifin, 14.16) Yüce Allah, tefsirini sunduğumuz ayetlerde istidatlara, kabiliyetlere ve feyizlere yemin ederek bunların bir araya gelişlerinin kaçınılmaz sonucunun mutlaka vaki olacağını bildirmektedir.

7- O muhkem (güzel) yolların sahibi olan sema'ya and olsun.

8- Muhakkak siz çelişkili muhtelif (söz) tavır içindesiniz.

9- Ondan döndürülen döndürülür.

"O muhkem (güzel) yolların sahibi olan sema'ya…" içinde sıfatlardan yolları bulunan ruh semasına ant olsun. Çünkü her sıfat ruh semasına giden, izleyicisini ruha ulaştıran bir yoldur. Her makam ve hal ruha açılan bir kapıdır. "*Siz çelişkili muhtelif tavır içindesiniz (sözler söylüyorsunuz).*" Nefsin sözleri ve sülukta yöneliş birliğini engelleyen türlü tavırlar içindesiniz. Ya da kemali engelleyen katmerli cehalet türlerinden bozuk akideler ve batıl mezhepler içindesiniz. O zaman muhakkak vuslattan, çevrilerek yoldan döndürülür ki bu da "*O'ndan döndürülür…"mesine sebeb teşkil eder* yani nefsin sözünden veya bozuk akideden ibaret bu çelişkili tavır, söz sebebiyle "*O'ndan dönen…*" perdelenmiş, ezeli kader çerçevesinde kötü akıbete uğramasına hükmedilen kimse bu sefer de O'ndan döndürülür, başkası değil. Ya da Allah'ın ezeli ilmi çerçevesinde bedbahtlığa dalmak suretiyle size vaat edilen kemalden döndürülürler.

10- Kahrolsun o koyu yalancılar.

11- Onlar koyu bir cehalet içersinde kalmış gafillerdir.

12- "Din günü ne zaman?" diye soruyorlar.

13- O gün onlar (nar) ateş üzerinde azab görürler.

14- Tadın fitnenizi, azabınızı… Acele gelmesini istediğiniz şey budur işte!

"*Kahrolsun o koyu yalancılar…*" çelişkili sözler içinde olmak suretiyle yalan söyleyenlere lanet olsun. "*Onlar koyu bir cehalet içerisinde kalmış gafillerdir.*" Cehalet her yandan onları bürümüştür, bu yüzden kemalden ve cezadan gafildirler. "*Dîn günü ne zaman? diye soruyorlar…*" çünkü bu anlamdan çok uzaktırlar. Onu uzak bir ihtimal olarak görürler. Böyle bir gününün olma ihtimalini hayretle karşılarlar. Çünkü perdelenmişlerdir. Yani, olması imkânsız bu şeyin vuku bulması ne zamanmış?! "*O gün onlar…*" yani o gün vuku bulduğunda onlar heyetler karanlığında, bedenlerin bozulması sonrasında yoksunluk ateşiyle azap görürler. Helak ve hüsran içine düşerler. Bu esnada onlara şöyle denir: *"Azabınızı tadın…"* cezanızı. "*acele gelmesini istediğiniz şey budur işte!*" bedensel lezzetlere dalmanız, geçici lezzetleri, hayvani ve vahşi tekamülü tercih etmeniz yüzünden tadın bakalım!

15- Muhakkak muttakiler cennette ve pınar kaynaklarındadırlar.

16- Rablerinin kendilerine verdiğini alırlar. Kuşkusuz onlar, bundan önce (Muhsînler) güzel davrananlardı.

17- Onlar geceleyin pek az uyurlardı.

18- Seher vakitlerin de onlar istiğfar ederlerdi.

19- Onların mallarında talep eden yoksullar için ve muhtaçlar için 'bir hakk vardır.

"*Muhakkak muttakiler…*" Şüphesiz ki Allah'a isyandan sakınanlar, tabiat heyetlerinden ve nefis sıfatlarından arınanlar, "*cennette ve pınar kaynaklarındadırlar*"*...* sıfat cennetleri ve ilimleri içindedirler. "*Alırlar…*" kabul ederler "*Rablerinin kendilerine verdiği*" sıfat tecellileri nurlarını alırlar ve bundan memnun olurlar. "*Kuşkusuz onlar, bundan önce…*" sıfat tecellileri makamına ulaşmadan önce "*…güzel davrananlardı.*" İbadet ve muamelat makamında fiilleri müşahede etmekle güzel davranırlardı onlar ihsan sahibi olan Muhsin idiler. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "İhsan; Allah'ı görür gibi O'na ibadet etmendir."

"*...Pek az uyurlardı...*" nefis makamında perdelenme gecesinde süluktan pek az gafil olurlardı. "*Seher vakitlerinde...*" tecelli nurlarının doğuşu, nefis sıfatları karanlığının dağılışı vakitlerinde "*istiğfar ederlerdi.*" Nurlarla aydınlanmayı, nefis sıfatlarının ve kötü heyetlerinin onlarla örtülmesini talep ederlerdi. "*Mallarında...*" hakiki ve faydalı ilimlerinde "*muhtaçlar için*" istidat sahibi ve isteyenler "*ve yoksullar için*" istidadı yetersiz veya bedensel örtüler ve aşağılık adetler yüzünden fıtrat nurundan perdelenenler için bir hakk vardır. İlkine hakiki ilimleri ve yakini marifetleri, ikincisine de faydalı, riyazete ve cehde sevk eden ilimleri iletirler.

20- Arz'da yakinen inananlar (mukiynler) için ayetler vardır,

21- Kendi nefislerinizde de. Halen görmüyor musunuz?

22- Rızkınız da ve size vaad edilen başka şeyler de sema'dadır.

23- Sema'nın ve arz'ın Rabbine and olsun ki, bu vaad olunan sizin konuşmanız gibi kesin ve gerçektir.

"*Arz'da...*" bedenin zahirinde "*ayetler vardır.*" İlahi isim ve sıfatların zahir işaretleri vardır *"Mukiynler"* kesin olarak, yakinen inanan ikan sahibi olanlar için... bu işaretlerin zahirinde İlahi sıfatları müşahede edenler için. "*kendi nefislerinizde...*" sıfatların tecellileri nurları vardır. "*Görmüyor musunuz?*" Ruh semasında da "*rızkınız...vardır.*" âlemin semasında maddi rızkınız olduğu gibi ruh semasında da ilimlerden oluşan manevi rızkınız vardır. "V*e size vaat edilen başka şeyler...*" nurlar ve büyük kıyametin halleri vardır.

" ...Kesin ve gerçektir..." arzda ve nefislerde olduğu anlatılan ayetler, rızık türleri ve sema'da olduğu size vaat edilen başka şeyler haktır gerçektir. *Konuşmanız...gibi"* Çünkü hakiki konuşmanız hakiki konuşanın sıfatlarından biri olup sizin lisanınızda ve beden arzınızda zuhur etmiştir, hakiki konuşanın kalplerinize tecelli etmesinden ibarettir. Eğer huzurda olur ve müşahede ederseniz bu tecelliyi, o zaman üzerinize manevi rızık lafızlar suretinde ruhunuz semasından üzerinize akar, şayet hakiki bir konuşma ise ve hayvanların çıkardığı sesler gibi anlamsız değilse. Çünkü hayvanların çıkardıkları seslere mecazen konuşma denilmiştir. Bu takdirde kemaliniz gerçekleşmiş, nuru sizi aydınlatmıştır. Artık ahiret hallerine doğru yol alabilirsiniz.

24- Sana İbrahim'in şerefli misafirlerinin haberi geldi mi?

25- O vakit onun yanına girdiler "selam" dediler. İbrahim de "Selam" dedi. "Tanınmamış bir kavimsiniz!.." demişti…

26- Gizlice ailesine dönerek, semiz kızarmış bir buzağı getirdi.

27- Onu onlara yaklaştırarak ikram etti: Yemez misiniz? Dedi.

28- O vakit onlardan içine bir korku düştü. "Korkma" dediler ve onu alim bir oğul ile müjdelediler.

29- Bu sebeble karısı çığlık içinde yönelerek geldi yüzüne (ellerini vurarak, kapatarak) "kısır bir kocakarıyım!" dedi.

30- Dediler: İşte bu gerçek böyle. Rabbin buyurdu. Muhakkak O, Hakîm'dir, Alîm'dir.

31- O halde vazifeniz nedir, ey resuller (elçiler) ?" dedi.

32- "Doğrusu biz mücrim bir kavme gönderildik." Dediler.

33- Üzerlerine pişmiş çamurdan (tıyn'dan) taşlar atacağız.

34- Rabbinin indinde, haddi aşan müsrifler için damgalanmıştır.

35- Biz de o beldede bulanan mü'minleri çıkardık.

36- Lakin o beldede bir evden başka müslimlerden bulamadık.

37- O elim azaptan korkacaklar için oraba bir ibret nişanesi (ayet) arkaya bıraktık.

38- Musa'da da ibret (ayet) var. O vakit onu Firavun'a bir sultan mubîn (apaçık kuvvetli delille) göndermiştik,

39- O, (bedeni ve orduları) ile yüzünü döndü: "O bir sihirbaz, yahut bir mecnun" dedi.

40- Sonunda onu ve ordularını yakalayıp denize attık. O kınanıcı halde idi.

41- O vakit Ad kavminin üzerine de köklerini kurutan rüzgarı göndermiştik.

42- Uğradığı hiçbir şeyi bırakmıyor onları kül gibi yapıyordu.

43- Semûd kavminde de ibret (ayetler) vardır. "Bir zamana kadar faydalanın." Denilmişti.

44- Onlar Rablerinin emrine itaattan çıktılar, haddi aştılar. Bu sebebden onlar bakıp dururlarken onları yıldırım yakaladı.

45- Ne ayağa kalkmaya güçleri oldu, ne de yardım gördüler.

46- Daha önce de Nuh kavmini helak ettik. Çünkü onlar fasıklar kavmiydiler.

47- Sema ki onu kudret, kuvvet ile bina ettik. Gerçekten biz genişlik vereniz.

48- Arz'ı da döşedik, Biz ne güzel döşeyenleriz.

49- Her şeyden iki çift (eş) yarattık, Olur ki siz zikredersiniz (düşünürsünüz, özünüzü tanırsınız).

İbrahim'e (a.s) gelen misafirlerin ve indirdikleri vahyin kıssasını Hud suresinin tefsiri çerçevesinde ele almıştık.

50- O halde hemen Allah'a kaçın! Muhakkak ki ben size O'ndan apaçık bir uyarıcıyım.

51- Allah ile beraber başka bir ilah edinmeyin. Muhakkak ki ben size O'ndan apaçık bir uyarıcıyım.

52- İşte böyledir ki, onlardan öncekilere de bir rasul gelmiş olmasın ki ona da sihirbaz veya mecnun demesinler.

53- Onu birbirlerine tavsiye mi ettiler? Doğrusu onlar azgın bir kavimdiler.

54- Artık onlardan yüz çevir, sen kınanacak değilsin.

55- Sen öğüt ver, muhakkak, öğüt mü'minlere fayda verir.

"*O halde hemen Allah'a kaçın."* her şeyden alakanızı keserek kendinizi O'na adayın, O'nun nuruyla aydınlanın, nefis ve şeytana karşı savaş verirken O'nun feyzinden yararlanıp destek alın, nefis ve şeytanın düşmanlığından ve azgınlığından kurtularak Allah'a sığının ve O'ndan başkasına iltifat etmeyin, yönelmeyin…

O'ndan başkası için varlık veya tesir etmeye kalkışmayın; aksi takdirde şeytan sizi istila eder, kendisine ibadet edip itaat etmenizi çekici gösterir. Nefsinizin hevasına kapılmak suretiyle Allah'tan başka ilah edinmeyin. Örneğin, nefsi ve tutkulu arzularına tapmayın; aksi takdirde şirk koşmuş ve kendinizi perdelemiş olursunuz. O zaman da helak olmanız kaçınılmaz olur.

56- Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.

57- Ben onlardan bir rızık istemiyorum, beni doyurmalarını da istemiyorum.

58- Muhakkak Allah, Rezzak'dır, O, kuvvet sahibi ve Metin'dir.

"…Yarattım…" nefis cinlerini ve beden insanlarını veya ünlü iki ağırlıklı topluluğu "*ancak…"* üzerlerinde sıfatlarımın ve kemalatımın zahir olması ve beni bilmeleri, sonra da bana kulluk ibadet etmeleri için yarattım. Çünkü ibadet, mabudu bilme oranında gerçekleşir. Tanımayan, bilmeyen ibadet edemez. Nitekim, muhakkik arif (Hz. Ali) (a.s) şöyle buyurmuştur: "Ben görmediğim Rabbe ibadet etmem" buna göre ayette kastedilen anlam şudur: Ben onları varlıkları ve sıfatlarıyla benden perdelensinler, dolayısıyla nefislerini benden başka ilahlar edinsinler veya mahlukatımla ve nefislerinin hevasıyla perdelensinler, hevalarını benden başka ilah edinip ona tapsınlar diye yaratmadım.

"Ben onlardan rızık istemiyorum." Yani Ben onları yarattım ki onlarla zatım ve sıfatlarımla perdeleneyim ki zuhur etsinler, benim ahlakımla ahlaklansınlar ve benden perdelensinler, fiil ve sıfat fenasıyla örtünsünler, böylece rızık, yedirme ve tesiri kendi nefislerini nispet etmesinler. Çünkü nefis fiil ve sıfatlarıyla zuhur ettiğinde, yalan yere benim fiillerimi ve sıfatlarımı aşırdığında, tuğyan ederek bütün bunları kendine nispet eder.

"Muhakkak ki Allah, Rezzak'dır." Şüphesiz rızık veren, güç ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır. Yani O'nun zatı bütün sıfatlara sahiptir. Rızık vermek ve kahredici güce sahib *"Zul kuvvet'il metin"* olmak , eşya üzerinde tesir etmek gibi latif fiillerin kaynağı O'dur, başkası değil.

59- Muhakkak ki bu zulmedenlerin arkadaşlarının günah payı kadar bir pay vardır. O halde, acele etmesinler.

60- Onlara vaad olunan o günlerinin azabından dolayı vay o kafirlerin haline!.

"*Muhakkak ki bu zulmedenlerin…"* fiil ve tesiri, ya kendilerine veya başkalarına nispet etmek suretiyle zulmedenlerin Allah'ın azabından geniş bir payları vardır. Tıpkı sıfatlarla perdelenen benzerleri gibi. "*O halde, acele etmesinler…"* fiillerinden yararlanma hususunda o kadar da aceleci davranmasınlar.

"*Vay o kâfirlerin haline!"* şu veya bu mertebede, şu veya bu şeyle Hakk'dan perdelenenlerin vay haline. "*başlarına gelecek acı günlerinden dolayı."* küçük kıyamet gününde yaşayacaklarından dolayı vay hallerine. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

TÛR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Tur’a and olsun.

2- Satır satır yazılmış kitaba,

3- İnce deri içinde yayılmış olana,

4- Beyt-i Ma’mûr’a,

5- Yükseltilmiş tavana,

6- Dolu denize,

7- Rabbinin azabı mutlaka vuku bulacaktır.

8- Onu çevirecek de yoktur.

9- O gün, sema sallanıp çalkalanır,

10- Dağlar yürüyüşle yürür.

“*Tur’a…and olsun.”* Tur, yüce Allah’ın Musa (a.s) ile konuştuğu dağın adıdır. Tur, aklın ve konuşmanın mazharı olan insan beynidir. Şerefinden ve saygınlığından dolayı ona yemin edilmiştir. Cihetlerle sınırlı olan en büyük felek âleme göre insandaki beyin mesabesinde olduğu için, ona da işaret edilmiş ve ilahi emrin mazharı ve ezeli kaderin mahalli olması nedeniyle ona yemin edilmiş de olabilir. “*Satır satır yazılmış kitab…”*, en büyük ruh olan kader levhine nakşedilmiş malum nizamın üzerindeki hale ilişkin külli surettir. Kader levhine ki burada (fî rakın menşûrin) *“ince deri içinde yayılmış”* olarak işaret edilmiş ve öneminin büyüklüğünden dolayı nekre/belirsiz olarak ifade edilmiştir.

"*Beyt-i Ma'mûr'a…*" âlemin kalbidir Beyt-i ma'mûr. Yani külli konuşan (natık) nefistir. Ve kader levhi demektir. Ma'mûr olması ise, etrafından melekutun çokça tavaf etmesinden dolayıdır. "Y*ükseltilmiş tavana…*" bundan maksat, dünya semasıdır. Suretler ve hükümler levh-i mahfuz dediğimiz kader levhinden oraya inerler, sonra görünür âlemde maddelere hülul etmekle zuhur ederler ve görünür âlem de mahve ispat (silme ve yerinde bırakma) levhidir. Bu bakımdan insandaki hayal mesabesindedir. "*dolu denize…*" yukarıda sözü edilen levhlerde sabit olan bütün suretlerin zuhur etmesiyle dolan heyuladır.

"*Rabbinin azabı mutlaka vuku bulacaktır.*" Küçük kıyametin zuhur etmesiyle gerçekleşecektir. İlk tevili, yani Tur'un beyin anlamına alınması ihtimalini esas alırsak satır satır yazılmış Kitab, Kur'ani akıl olarak isimlendirilen ve insan ruhuna yerleştirilen malumatlara işarettir. Ruh ise, yayılmış ince deridir. Yayılması da bedende zuhur edip dağılması demektir. Beyt-i ma'mûr: İnsan kalbidir. Yükseltilmiş tavan: Cüzi suretlerle nakşedilmiş hayal yükseltisidir. Dolu deniz: Bedenin suretlerle dolu maddesidir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

"*O gün, sema sallanıp çalkalanır.*" Yani ruh, sekerat vaktinde, bedenden ayrılış zamanında gidip gelir, sallanıp durur. "*Dağlar…yürür.*" kemikler gider, çürür, etrafa saçılmış tozlara döner.

11- Yalanların vay haline o gün!

12- Ki onlar, dalarlar, kendilerini oyuna kaptırırlar.

13- O gün cehennem ateşine sürüklenirler, itilip atılırlar.

14- "İşte yalanlamakda olduğunuz ateş budur!" (denir).

15- Bu da mı sihir? Yoksa siz mi görmüyorsunuz?

16- Girin oraya! Sabredin yahut sabretmeyin, sizin için birdir, ancak yapmış olduklarınızla cezalandırılırsınız.

"*Yalanlayanların vay haline o gün!*" onlar dünya yüzünden ahiretten perdelenmiş ve ceza olgusunu yalanlayan kimselerdir. "*Ki onlar…*" maddi zat batılına, bozuk itikatlara, dışı süslü boş sözlere *dalarlar*, dünya hayatından ve çabucak geçen süslerinden ibaret olan *oyuna kaptırırlar kendilerini*.

“*O gün…itilip atılırlar.*” *Sürüklenirler*, şiddetle itilip atılırlar “*ateşe…*” fasık, tabiat kuyusunun derinliklerindeki yoksunluk ve elem ateşine taalluklar zincirlerine, cismani heyetler bağlarına vurulmuş olarak atılırlar.

17- Muhakkak muttakiyler cennetler ve nimet içindedirler.

18- Rablerinin kendilerine verdikleri şeylerle zevk ederler. Rableri onları cehennem azabından korumuştur.

19- Yaptıklarınız amellerinize karşılık afiyetle yiyin ve için!

20- Sıra sıra dizilmiş koltuklara yaslanarak. Ve biz onları, ceylan gözlü hurilerle eşleştirdik.

“*Muhakkak muttakiyler…*” rezilliklerden ve nefislerin sıfatlarından korunanlar “*cennetlerde…*” dirler. Sıfat cennetlerinde, lezzet, zevk ve nimetlenme içindedir. “*Nimet içindedirler.*” Lezzet almaktadırlar “*Rablerinin kendilerine verdikleriyle…*” tecelli nurlarıyla, vahdaniyet irfanlarıyla ve keşiflerle sevinirler, hoşnudlukla mutlu olarak *zevk ederler*. “*Rableri onları…korumuştur.*” Tabiat cehenneminden ve hayvani perdelenmişlikten, vahşi heyetlerden korumuştur.

“Yiyin…” kalplerin gıdası konumunda olan hikmet ve hakikât ilimleri rızkından yiyin. “*İçin…*” faydalı ilimler suyunu, aşk ve sevgi şarabını için, afiyetle yiyin, için. Boğazınıza düğümlenmeden, rahatlıkla ve afiyetle için “*yaptıklarınıza karşılık…*” züht, ibadet, cehd ve riyazet alanlarındaki amellerinizin karşılığı olarak. “*koltuklara yaslanarak…*” mertebelere ve makamlara kurularak “*sıra sıra dizilmiş*” teslimiyet, tevekkül ve rıza gibi sıralanmış makam ve mertebelere kurulun. Ya da makamlara eşit bir şekilde karşılıklı oturun. Nitekim bir ayette şöyle buyrulmuştur: “*karşı karşıya oturan kardeşler olacaklar.*” (Hicr, 47)

“*Ayrıca biz onları, ceylan gözlü hurilerle eşleştirdik.*” Onları derece bakımından kendilerine eşit olan kutsal suretlere ve ruhanilerden mücerret cevherlere/özlere eş kılmışız ki, onların güzelliğinden öte bir güzellik yoktur.

21- İman eden ve zürriyetinden iman edip kendilerine uyanlara, Zürriyetlerine de aynı denk nimetler verilecek. Ve amellerinden de hiçbir şeyi eksiltmedik. Herkesin kazandığı, yaptığı kendine rehiyn olacak.

22- Onlara canlarının çektiği meyve ve etten bol bol verdik.

23- Onlar orada karşılıklı kadeh tokuştururlar. Ancak onda ne bir saçmalama vardır, ne de günaha sokma.

"*Onlara…meyveden bol bol verdik."* Lezzetli varidattan, zevk veren vecdlerden, göz alıcı parlaklıklardan "*ve etten"* kalpleri güçlendiren ilimlerden, kalpleri dirilten hikmetlerden *"canlarının çektiği"* istidatları ve halleri gereğince arzuladıkları bu şeylerden bol bol verdik.

"*Karşılıklı…tokuştururlar."* Birbirlerine sunarlar, konuşmalarında karşılıklı olarak birbirlerini dinlerler, karşılıklı konuşmalar yapar birbirlerine hatırlatmada bulunurlar. *"Kadeh…"* irfandan, aşktan, zevkten oluşan leziz bir şarap içerler. Ama onda "*saçmalama"* yoktur. Düşük seviyeli konuşmazlar, saçmalamazlar, anlamsız söz söylemezler. "*Günah"* a girmezler. Kişiyi günaha sokacak, günaha nispet edilmesine neden olacak söz de söylemezler. Gıybet, hayasızlık, sövme ve yalan gibi sözler söylemezler.

24- Hizmetlerine verilmiş gılmanlar etraflarında dönüp dolaşırlar, sanki onlar saklı inci gibi(dirler).

25- Birbirine dönüp soruştururlar.

"*Hizmetlerine verilmiş…gençler etraflarında dönüp dolaşırlar."* Ruhani meleklerden gençler onların etraflarında dolaşırlar. Yani ruhaniler veya irade, saf istidat sahibi taliplerin hadiseleri gibi varlıklar onlara hizmet ederler. Sanki onlar berraklıkları ve aydınlıkları nedeniyle "*saklı inci gibi"* dirler. Nefsin hevasının değişmelerinden, tabiat tozlarından korunmuş, adi inanç sahiplerinin, yerilmiş ameller işleyen bayağı kimselerin temasından saklanmış gibidirler.

Cennettekiler *"birbirlerine dönüp soruştururlar."* Önceki hallerini, nefis âlemindeki riyazet hallerini ve dünya hayatından ibaret maddi yurttaki durumlarını sorarlar.

26- "Gerçekten daha önce biz ailemiz içinde titrerdik, korkardık" derler...

27- Allah bize lütfetti, ve bizi kavurucu ateşin azabından korudu.

28- Gerçekten biz önceden O'na yalvarıyorduk. Muhakkak O, iyilik sahibi (Berr)dir, çok merhamet eden (Rahiym)dir.

"*Derler ki: Daha önce biz…"* kalp fezasına, ahirette ruhun ruhuna kavuşmadan önce gerçekten "*ailemiz içinde"* bedensel kuvvetlerden ve nefis sıfatlarından oluşan ehlimiz, ailemiz arasında "*korkardık."* Allah'ı anarak titrerdik, azaptan korkardık.

"*Allah bize lütfetti."* Sıfat tecellileriyle ve mükaşefe nimetleriyle bize lütufta bulundu. "A*zaptan korudu."* Nefis hevası zehirinden ve tabiat cehenneminden korudu.

"*Gerçekten biz…"* bu makamdan önce " *O'na yalvarıyorduk."* O'nu zikrediyorduk, O'na kulluk ediyorduk. "*Çünkü iyilik eden (Berr)…ancak O'dur."* kendisine dua edenlere ihsanda bulunur, onlara ilim ve tahkik bahşederek ihsan eder. "*Esirgeyen"* (Rahiym'de) ancak O'dur. Kendisine kulluk edeni ve kendisinden korkanı bağışlar, ona hidayet vererek maksada ulaşmaya muvaffak kılar.

29- (Rasulüm) Sen Rabbinin ni'metiyle ne bir kahinsin ne de mecnun. Artık sen zikr et (öğüt ver, hatırlat)!..

30- Yoksa: "O bir şairdir; biz onun felaketini gözetliyoruz." mu diyorlar?

31- De ki: "Gözetleyin! Çünkü ben de sizinle beraber gözetleyenlerdenim."

32- Yoksa bunu hayal kurdukları akılları mı emrediyor? Yoksa onlar azgın bir kavim midirler?

33- Yoksa "Onu kendi uydurup söyledi" mi diyorlar? Hayır! Kendileri iman etmiyorlar.

34 Eğer doğru iseler onun misli gibi bir söz getirsinler.

35- Yoksa onlar hiçbir şey olmadan mı yaratıldılar? Yoksa onlar mı yaratanlar?

36- Yoksa semavat'ı ve arz'ı onlar mı yarattı? Hayır! Onlar yakinen iman eden değiller.

37- Yoksa Rablerinin hazineleri onların yanında mı? Yoksa onlar her şeye hakim mi olmuşlar?

38- Yoksa onların merdiveni var, ondan mı dinliyorlar? O halde dinleyiciler açık bir sultan delil getirsin.

39- Yoksa kızlar onun da, oğlanlar sizin mi?

40- Yoksa sen onlardan ücret mi istiyorsun? Onlar bu borcun ağırlığından mı eziliyorlar?

41- Yoksa gayb onların yanında da onu bunlar mı yazıyorlar?

42- Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Fakat küfredenler tuzağa kendileri düşecektir.

43- Yoksa onların Allah'tan başka ilâhları mı var? Subhan'dır Allah, onların ortak koştuklarından.

44- Eğer sema'dan bir parça düşerken görseler, "Birbirinin üzerine yığılmış bir bulutlardır" derler.

45- O halde onları bırak!. Kendisinde bayıltılacakları o günlerine kavuşsunlar.

46- O gün onlara yapmış oldukları hileler fayda sağlamayacaktır. Ve kendilerine yardım da edilmeyecektir.

47- Gerçekten zulüm edenlere bundan başka azap var. Lakin onların çoğu bilmezler.

48- Rabbinin hüknüne sabret Çünkü sen gözetimimizdesin. Kalktığın zaman Rabbine hamd ile tesbih et.

49- Geceleyin onu tesbih et Yıldızların battığı zamanda da.

"*…Sabret…*" nefsin, hükme itiraz etmek suretiyle zuhur etmesini engelleyerek sabret. "*Çünkü sen…*" gözlerimizin önündesin *"gözetimimizdesin"* Biz seni görüyoruz ve denetliyoruz. Şu halde nefsinin bizim huzurumuzda zuhur etmesi günahından sakın.

"*Tesbih et.*" Allah'ı tenzih et, nefsin sıfatlarından oluşan giysilerden sıyrıl. Onun sıfatlarından ibaret olan kemalatını izhar etmek suretiyle Rabbine hamdet.

"*Kalktığın zaman…*" orta kıyamette nefis makamı uykusu gafletinden uyanıp fıtrata döndüğün zaman "*gecenin bir kısmında…*" zulmet vakitlerinin bir kısmında, nefsin sıfatlarından birinin zuhuru ile gerçekleşen telvin vakitlerinden birinde "*O'nu tesbih et.*" Telvine yol açan sıfatlardan arınarak, ruh ile aydınlanarak onu tesbih et.

"*batışında…*" sıfat yıldızlarının batışında ve zat güneşin doğması, müşahedenin başında fecrin doğuşu esnasında sıfat yıldızlarının kayboluşu esnasında Onu tesbih et. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Battığı zaman o yıldız’a and olsun.

2- Sizin arkadaşınız sapmadı ve azmadı da.

3- O hevasına göre konuşmaz.

4- O vahyedilen vahiyden başkası değildir.

“Battığı zaman o yıldıza and olsun…” fena bulduğu, zuhur mahallinden battığı, zuhur ve huzur esnasında itibar derecesinden düştüğü zaman Muhammedi nefse and olsun ki “*arkadaşınız (sahibiniz) sapmadı.”* Nefsi yanında durmak, nefse meylederek en yüce maksattan ayrılmak şeklinde sapmadı, şaşarak ve *batıla inanmadı.”* sıfatlarla perdelenmek, kalp makamında sıfatlarla beraber durmak şeklinde batıla bağlanmadı *ve azmadı da*.

“*O, hevasına göre konuşmaz.”* Nefis sıfatının telvinde zuhur etmesi şeklinde O, arzusuna göre konuşmaz. Zira; “*O vahyedilenden başkası değildir.”* Ruh semasından ibaret olan kalp ufkuna ulaştığı ve bu ufkun da en yüce noktasına yani apaçık ruh makamının sonuna vardığı zaman kendisine vahyedilen bir vahiyden başka bir şey değildir.

5- Ona kuvveti güçlü olan öğretti.

6- Üstün yaradılışlı biridir. Sonra onu istiva etti.

7- Ve sonra o, yüksek ufukta doğruldu.

8- Sonra yaklaştı ve aşağı doğru indi.

9- Derken daha da yaklaştı… o kadar ki, iki yay arası kadar hatta daha yakın oldu.

"Ona…öğretti…" Ruhu'l Kudüs Ona öğretti yani ta'lim etti ki, onun *"kuvveti…"* altındaki mertebeleri kahreder, onlar üzerinde güçlü, şiddetli bir tesirde bulunur.

"Üstün yaratılışlı biri" dir. İlmi sağlam ve sarsılmazdır, değişmesi ve unutulması mümkün değildir çünkü o, Cibril-i emin'dir.

"Sonra…doğruldu…" zati suretiyle doğruldu. Nebî de o sırada en yüce ufuktaydı. Çünkü Nebî aleyhisselam, apaçık (mübin) ufukta iken Ruhu'l Kudüs kendi suretinde inmezdi. Bunun nedeni de mücerret ruhun kalp makamında teşekkül etmesinin imkânsızlığıdır. Ancak, o makama uygun bir surete bürünmesi başka.

Bu yüzden Cebrail (a.s) Dıhye el-Kelbi suretine girerdi. Dıhye ise siması en güzel ve insanlar içinde Rasulullah (s.a.v.) tarafından en çok sevilen biriydi. Eğer Cebrail, göğüste algılanması özümsenmesi mümkün olan bir surete girmeseydi, kalp onun sözlerini anlayamaz ve suretini de göremezdi. Cebrail'in (a.s) öz yaratılışı itibariyle sahip olduğu asli suretine gelince, bu suret sadece iki kere Rasulullah'a (s.a.v) görünmüştür: Birincisi; Teklik huzuruna yükselişi ve ruh makamına ulaşıp terakki etmesi sırasında, ikincisi; oradan inişi (tedelli etmesi) ve Sidretu'l münteha yanında ilk makama dönüp iyice yaklaştığı sırada.

"*Sonra yaklaştı…"* Rasulullah (s.a.v) Allah'a yaklaştı, vahdette fena bularak Cebrail makamından, ruh makamında yükseldi. Bu makamda Cebrail şöyle dedi: Bir parmak kadar ilerlesem kesinlikle yanarım… Çünkü O'nun makamından sonra zatta fena bulmaktan ve parıldayışların tesiriyle yanmaktan başka bir şey yoktur. "*Derken daha da yaklaştı…"* yani fena sonrası beka halinde bahşedilmiş Hakkani varlıkla Hak'tan halka dönmek suretiyle ünsiyet cihetine meyletti. "O *kadar ki iki yay arası kadar…"* Yani Hz. Rasulullah (s.a.v) bütün varlığı şamil ve hayali bir çizgi tarafından biri Hak, biri halk olmak ve kendisi de daireyi ikiye bölen hayali çizgi olmak üzere iki yaya bölünen varlık dairesinin miktarı kadar oldu.

Şu halde, başlangıcı ve yaklaşmayı esas aldığımız zaman ilk yay, halk olarak belirginleşir. O da mahlukatın aynlerinde ve suretlerinde hüviyeti perdeler. Hak ise dairenin öbür yarısıdır ve ona yavaş yavaş yaklaşır, bu sırada gitgide silinir, peyderpey fena bulur. Sonuç ve daha

da yakın olmayı esas aldığımız zaman Hak ilk, ezelde ve ebedde hali üzere sabit yay olarak belirginleşir. Halk ise dairenin öbür yarısı anlamında öteki yaydır. O da kendisine bahşedilen yeni varlık öncesi fena sonrasında meydana gelmiştir. *"Hatta daha da yakın oldu."* iki yayın miktarından daha yakın oldu. Ayırıcı ikiliğin ortadan kalkması ile daha da yakın oldu. Bundan da iki yayın birbirlerine kavuştukları, çokluk aynında hakiki vahdetin tahakkuk ettiği anlaşılıyor. Çokluk da onun içinde dağılır. Daire de hakikâtte bölünmemiş olarak, zatı ve sıfatlarıyla tek olarak belirginleşir.

10- Artık Allah kuluna vahy edeceğini vahy etti.

11- Gördüğünü kalbi yalanlamadı.

12- Gördüğüne karşı siz kendisi ile tartışacak mısınız?

"Artık Allah kuluna vahy edeceğini vahy etti…" Bunun üzerine Allah, kuluna…bildirdi. Vahdet makamında, Cebrail (a.s) vasıtası olmaksızın kuluna *"vahyini"* iletti. İlahi sırları bildirdi ki ;Nübüvvet sahibinin bunları açığa vurması caiz olmaz.

"Gördüğünü kalbi (fuad) yalanlamadı." Cem makamında gördüğünü yalanlamadı. Ayette geçen (el-Fuad) kelimesi şühud makamında ruh makamına yükselen ve bütün sıfatlarla birlikte zatı müşahede eden, Hakkani varlıkla mevcut olan fuad'dir bir başka ifadeyle kalptir. Bu cem'den maksat; varlık cemidir, vahdet cemi değildir. Çünkü vahdet cem'inde kalp de olmaz kul da. Orada her şey fena bulur. Sufilerin ıstılahında bu "zat cemi aynî" olarak isimlendirilir. Bu cem ise; Baki vech olarak isimlendirilir. Yani bütün sıfatlarla birlikte mevcut zat.

"…Kendisi ile tartışacak mısınız?" anlamadığınız, bilme ve tasavvur imkânına sahip olmadığınız bir şey hakkında onunla tartışacak mısınız? Peki onun karşısına nasıl delil koyabileceksiniz? Tartışma, ancak üzerinde ihtilaf edilebilecek bir şeyle ilgili olabilir. Sonra da nefiy veya ispat için karşılıklı deliller sunulur. Bir yerde tasavvur yoksa orada gerçek anlamda bir tartışma da olmaz.

13- And olsun, o başka bir inişle de onu gördü.

14- Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında.

15- Cennetü'l Me'vâ O'nun yanındadır.

16- O vakit Sidre'yi bürüyen bürüyordu.

17- Gözü kaymadı ne de sınırı aşmadı.

"And olsun, o başka bir inişle de onu gördü." Zira Cebrail'i gerçek suretiyle "*bir defa daha*" görmüştü. Hak'tan dönüş ve ruh makamına iniş vaktinde "*Sidretu'l münteha'nın yanında".* Bazılarının söylediğine göre "Sidretu'l Münteha" yedinci gökte bulunan bir ağaçtır ve meleklerin ilmi ona kadar uzanır. Ama hiçbir melek bu ağacın ötesinde ne olduğunu bilmez. Burası da cennet mertebelerinin sonudur ki şehitlerin ruhları orada barınır. Şu halde Sidretu'l Münteha en büyük ruhtur ki ondan öte hiçbir ayn ve mertebe yoktur. Üstünde de salt hüviyetten başka da hiçbir şey bulunmaz.

Bu yüzden Nebi (a.s) salt fenadan bekaya dönünce Cebrail (a.s) Onun yanında inmiştir. Nebî aleyhisselam da orada Cebrail'i (a.s) öz yaratılışına esas oluşturan asli suretiyle görmüştür. "*Cennetu'l me'va da onun yanındadır."* Ki mukarrebinin ruhları da orada barınır.

"*Sidreyi kaplamıştı…"* Allah'ın celalinden ve azametinden "*kaplayan"* bürümüştü. Çünkü Rasulullah (s.a.v), Hakkani varlıkla tahakkuk etmesiyle birlikte onu Allah'ın gözüyle görüyordu. Hakk'ı onun suretinde tecelli etmiş olarak gördü. Sidre'yi de ilahi tecelliden örten ve fena bulmasına neden olan bir şey bürümüştü. O'nu fena gözüyle gördü. O'ndan perdelenmedi. O'nu kendi suretiyle gördü, Cebrail aracılığıyla değil. O'nun hakikâti de Hak'tandı. Bu yüzden "*Gözü kaymadı…"* denilmiştir. Başkasına yönelmemiş, başkasını görmemiştir. "*Sınırı aşmadı."* Nefsine bakarak, benlikle perdelenerek sınırını da haddini de aşmadı.

18- And olsun, Rabbinin en büyük ayetlerinden bir kısmını gördü.

"And olsun O, Rabbinin… gördü." Rahmani sıfatı "*en büyük ayetlerinden bir kısmını"* gördü, ki yüce Allah'ın tecelli eden sıfatları onun kapsamındadır. Daha doğrusu İsm-i Azam'ın huzurudur o. İsmi Azam ise bütün sıfatlarla birlikte zat demektir. Bu da varlık cemi aynında "Allah" lafzıyla ifade edilir. Öyle ki sıfatlardan dolayı zattan, zattan dolayı da sıfatlardan perdelenmemiştir.

19- Gördünüz mü Lât ve Uzzâ neymiş?

20- Diğer üçüncüsü Menât'ı.

21- Erkek sizin de, dişi O'nun mu?

22- O halde bu, insafsızca bir paylaştırmadır.

23- Bu putlar sizin ve babalarınızın taktığı isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Onlar, ancak zanna ve nefislenin hevalarına tâbi oluyorlar. Muhakkak kendilerine Rablerinden (huda) hidayet, ilim geldi.

24- O halde insanın temenni ettiği nedir?

25- Ahiret de, dünya da Allah'ındır.

26- Semavat da nice melekler vardır ki onların şefaatleri bir işe yaramaz. Meğer ki Allah dilediğine izin vermiş ve razı olmuş ola.

27- Muhakkak ahırete inanmayanlar meleklere dişi isim takıyorlar.

28- Onların buna dair bir bilgileri, ilimleri yoktur. Ancak onlar bir zanna tâbi oluyorlar. Gerçekten zann Hakk namına hiçbir şey ifade etmez.

29- Bizim zikrimizden dönen kimselerden, yalnız dünya hayatını isteyenlerden yüz çevir!

30- İşte bu onların ilimden ulaşabildikleri (son) yerdir. Muhakkak senin Rabbin o, yolundan sapan kimseyi de en iyi bilendir, ve O hidayete eren kimseyi de en iyi bilendir.

"*Semavat'da nice melek var ki…*" Meleklerin şefaat etmesi; şefaat dileyen kişinin şefaat edene tevessül etmesi sırasında nurlar ve imdat bahşetmek şeklinde gerçekleşir. Şefaatçi ise, bu nurlar ve yardımlar ile şefaat dileyen kişi arasında uygun bir vasıta bir vesile, bir fiili bağlantı konumundadır. İşte meleklerin beşeri nefisler için şefaatte bulunmaları bu şekildedir. Ama beşeri nefsin de aslı itibariyle istidat sahibi olması, melekuti feyzi alabilecek kabiliyette olması gerekir. Sonra bu nefisler beşeri heyetlerden ve tabii örtülerden kutsi tarafa yönelmek, hissi giysilerden ve pis maddelerden arınmak suretiyle temizlenirler. O zaman melekutun nuruyla aydınlanır, feyzinden istifade eder, onunla bütünleşir ve onun akışına katılır. O'nun vasıtasıyla Allah'a yaklaşır. Dolayısıyla şefaat izni, asli istidat ve kabiliyettir. Şefaate razı olmak ise, çalışma ve cehd sonucu gerçekleşen temizlenme ve saflıktır. Bu iki durum birleşince şefaat gerçekleşir. Eğer asli istidat yoksa yahut asli istidat varken sonradan çeşitli alakalar ve örtülerle değişime uğramışsa, asli saflığı üzere kalmamışsa Allah'tan şefaat izni gelmeyeceği gibi razı da olmaz. Dolayısıyla, şefaat de gerçekleşmez.

"*Şefaatleri…bir işe yaramaz.*" ifadesinin anlamı, şefaat olgusunun olmayacağı değil, onlarla ilgili olarak olmayacağıdır, onlar hakkında bir işe yaramayacağıdır. Çünkü zaten onlar hakkında melekut âleminde şefaatin olması imkânsızdır. Tıpkı Arapların şu sözü gibi. "Bir kelerin orada yuva edindiğini göremezsin."

31- Semavat'da ve Arz'da ne varsa hepsi Allah'ındır. Kötülük yapanları yaptıklarıyla cezalandıracak, Muhsinleri de en güzel ile mükafatlandıracaktır.

32- O kimseler (muhsinler) ki küçük hataları hariç büyük günahlardan ve fuhşiyattan sakınırlar. Şüphesiz Rabbinin mağfireti çok geniştir. Arz'dan sizi nasıl şekillerdiğini , sizin nasıl meydana geldiğinizi, sizlerin annelerinizin karnında ceninler halinde iken O, (sizi) en iyi bilendir. O halde kendi nefislerinizi temize çıkarmayın, O, sakınan (muttekiyn) kimseyi en iyi bilendir.

33- Yüz çevireni gördün mü?

34- Ve malından az verip de cimrilikte direneni.

35- Gaybın ilmi onun yanında da o mu görüyor?

36- Yoksa Musa'nın sahifelerinde olanlar haber verilmedi mi?

37- Ve ahdine vefa gösteren İbrahim...

38- Gerçekten hiçbir günahkâr başkasının günâh yükünü yüklenemez.

39- Ve insan için ancak kendi çalışmasından başkası yoktur.

40- Muhakkak o çalışmasının karşılığını yakiyn de görecektir.

41- Sonra ona karşılığı tamam olarak verilecektir.

42- Muhakkak en nihayet dönüş Rabbinedir.

43- Muhakkak güldüren de O'dur, ağlatan da.

"*Ahdine vefa gösteren İbrahim…*" istikamet makamında kulluk vazifesini yerine getirmek ve risalet ve nübüvveti tebliğ etmek suretiyle tevhidde fena halinde varlığını Allah'a teslim ederek O'nun hakkını eksiksiz yerine getiren İbrahim. Ya da Allah'ın kendisini sınadığı kelimeleri tamamlaması kastediliyor. Ki Saffat suresinde anlatıldı. Bazıları yukarıdaki ayette geçen "vefa" kelimesini "vefa" şeklinde de

okumuşlardır. Yani Allah'a verdiği söze vefa gösterdi. Ki bu söz, fıtratın başında misak olarak ondan alınmıştı. Buna göre tevhid makamına ulaşıncaya kadar fıtrat üzere sebat edecekti. Buna da şu sözüyle işaret etmiştir: "*Yüzümü semavat'ı ve arz'ı yoktan var edene döndürdüm…"*

"Gerçekten hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü yüklenmez." Çünkü ceza, günâh dediğimiz kötü fiil ve sözlerin tekrarlanması sonucu nefiste kökleşen karanlık heyetlere terettüp eder. Sevap da bunların zıddı olan faziletlerin heyetlerine terettüp eder. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*İnsan için kendi sa'yinden…* amellerinden, çalışmasından, yaptıklarından *" başkası yoktur."*

Geçici ve kudrete göre taksim edilmiş dünyevi hazlar için farklı bir durum söz konusudur. Gerçi bunlar da Allah'ın kaza ve kaderine dayanır; ancak burada her ikisini de gerektiren yakın sebebe itibar edilir.

44- Muhakkak öldüren de O'dur, dirilten de O'dur.

45- Muhakkak erkek ve dişi olmak üzere iki çifti O yarattı.

46- O nutfe, rahme döküldüğü zaman da.

47- Başka şekilde yaratmak da O'na aittir.

48- Ve muhakkak ki zengin eden de O'dur, sermaye veren (razı eden) de.

49- Gerçekten Şi'râ yıldızının da Rabbi O'dur.

50- Şüphesiz sizden evvel gelen Âd kavmini helak etti.

51- Semûd'u da helak etti, neslini bırakmadı.

52- Daha önce Nuh kavmini de helak etti. Çünkü onlar daha zalim ve daha azgındılar…

53- Mutefike kavmini de altını üstüne getirdi.

54- Böylece onları, ne örttüyse örttü.

55- Artık Rabbinizin hangi nimetinden şüphe edersiniz.

56- Bu evvelki uyarıcılardan bir uyarıcıdır.

" *…Tekrar diriltmek…"* üç şeye dayanır: Birincisi: Ruhların hesap için bedenlere dönmesi, hayır ve şer nitelikli amellerin karşılığının cehenneme gitmek veya fiil cennetine gitmek şeklinde verilmesi. İkincisi: İlk fıtrata ve kalp makamına dönmek. Üçüncüsü: Tamamen fena

bulduktan sonra bağışlanmış Hakkani varlığa dönmek. Birincisinin gerçekleşmesi, ister nurani, ister zulmani olsun her beden için kaçınılmazdır, diğer ikisi değildir.

57- Yaklaşan yaklaştı.

58- Onu Allah'dan başka açığa çıkaracak yoktur.

59- Şimdi siz bu kelama mı şaşıyorsunuz?

60- Ve gülüyorsunuz, ağlamıyorsunuz?

61- Ve siz gafleti benimsediniz!

62- Haydi Allah'a secde edin ve O'na kulluk edin! (SECDE)

"Yaklaşan yaklaştı…" Eğer küçük kıyamet şeklinde yorumlanırsa bunun yaklaşmasının anlamı açıktır. Bu takdirde "açığa çıkaran" dan maksat da ya vaktini açıklayan veya ona sebep olandır. Şayet büyük kıyamet olarak yorumlanırsa, yakınlaşması bu takdirde iki şekilde olur: Birincisi, manevi yakınlaşmadır. Çünkü manevi olarak herkese her şeyden daha yakındır.Bunun nedeni vahdet aynında olmasıdır. Ama gaflette oldukları ve şuurunda olmadıkları için onu uzak bilirler.

İkincisi: Hz. Muhammed'in (s.a.v) varlığı ve Nebî aleyhisselam olarak gönderilişi büyük kıyametin zuhur vaktinin hemen öncesinde vuku bulmuş ve zuhurunun şartlarından biridir. Bu yüzden, Rasulullah (s.a.v) orta ve işaret parmağını birleştirerek "benim gönderilişim ile kıyametin kopması şu iki parmak kadar birbirine yakındır."

Büyük kıyamet Mehdi'nin (a.s) gönderilişi ile zuhur eder. "*Onu Allah'dan başka açığa çıkaracak yoktur."* Yani onu açığa çıkaracak bir nefis yoktur. Çünkü O'nun varlığından başka varlık mümkün değildir ve büyük kıyametin ilmi de O'nun yanındadır. "*Haydi Allah'a secde edin…"* fenaya varın, " *Ona kulluk edin…"* fena sonrası beka ile kulluk edin. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

KAMER SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- O saat (kıyamet saati) yaklaştı ve Ay (Kamer) yarıldı.

2- Eğer onlar bir mucize görürlerse yüz çevirirler ve: “Bu sürüp gelen bir sihirdir.” Derler.

3- Yalanladılar ve hevalarına uydular. Ve her emrin bir yeri, mekanı var.

4- And olsun onlara inkârdan alıkoyacak haberler gelmiştir.

5- Hikmetli işler sonuca ulaşmıştır. Lakin uyarmalar fayda vermiyor.

6- O halde onlardan yüz çevir. O çağıranın tanınmayan, tiksinilene çağırdığı o gün…

7- Bakışları perişan bir halde olur, sanki etrafa dağılmış çekirge sürüsü gibi kabirlerinden çıkarlar.

“O Saat yaklaştı ve Ay yarıldı.” Ay’ın (Kamer’in)ın yarılmasının (O Saatin) yani büyük kıyametin yaklaşmasının işareti olmasının sebebi; ayın kalbe işaret ediyor olmasıdır. Çünkü kalbin iki yüzü vardır: Biri nefse bakan karanlık yüz, öbürü ruha bakan aydınlık yüz. Kalbin ruhtan ışık alması tıpkı ayın güneşten ışık alması gibidir. Kalp, ruhun nurunun kendisine tesir etmesiyle döner ve güneşi de kendisinin battığı yerde zuhur eder. Yani kalbin içinde iken onun perdesinden sıyrılıp açığa çıkması, vahdette fena bulmanın âlametidir. Çünkü zati şuhudu gerektiren müşahede makamıdır burası.

Eğer Mehdi’nin gönderiliş zamanı olan zuhur dönemine hamledilirse, ayın yarılmasından maksat, Hz. Muhammed’in zuhuruyla Ay’ın infilak edip açılmasıdır. Çünkü, Hz. Muhammed (s.a.v) Kamer devrinde zuhur etmiştir. Eğer küçük kıyametin yaklaşması olarak yorumlanırsa, bu takdirde ay’dan maksat beden olur. Çünkü beden ruh güneşinden şuur ve hayat nurunu alır, karanlığı da kendi içindedir.

"Çağıranın…çağırdığı gün." ifadesi de bu anlamı güçlendirmektedir. Yani ölümü gerektiren zuhur eder ve o ölüme icabet edeni öyle bir şeye çağırır ki görülmemiş, tanınmayan, korkunç bir şeydir bu, nefisler de ondan tiksinir. *"Bakışları perişan bir halde"* olur. Zilletten, acizlikten, düşkünlükten ve yoksunluktan dolayı perişan olur bakışları. "*…çıkarlar…"* beden kabirlerinden *"sanki etrafa yayılmış çekirge sürüsü gibi…"* çekirge sürüsüne benzetilmelerinin sebebi, değişik nefislerin çokluğu, bunun yanında zelil oluşları, zayıflıkları, ihtirasları, maddi zatın huzuruna ve tabii şehvetlere helak olurcasına üşüşmeleri ve süfli cihete meyletmeleridir. Nitekim, hayat nurunun üzerine üşüşmelerinden dolayı onları kelebeklere de benzetmiştir.

Birinci yorumu esas alırsak şöyle bir anlam elde etmiş oluruz: Ruh ve kalp davetçisi nefisleri hoşlanmayacakları geçici hazları, bedensel maddi lezzetleri iradi ölüm ve riyazetle terk etmek, Hakk'ın tarafına yönelme ile sır ile beraber olmak gibi bir şeye çağırır. Davetçi bu nefisleri kahrettiği ve onları istila ettiği için de bakışları zelil ve kırık olur. Bedenlerden tecerrüt etmek ve sıyrılmak suretiyle beden kabirlerinden çıkarlar. Zayıf oldukları ve ruh güneşinin nurunun aydınlığında uçuştukları için de çekirge sürüsünü andırırlar.

8- Davetçiye koşarlar. Kâfirler: "Bu çok çetin bir gündür!" derler.

"…Davetçiye koşarlar…" bu anlam her iki tevil için de geçerlidir. Çünkü isteyerek ve istemeyerek ona boyun eğerler. "*Kâfirler… derler."* dinden veya Hak'tan perdelenenler "*Bu, çok çetin bir gündür!"* derler. Bunun nedeni zata ve maddi şehvetlere sürüklenmeleri, onlara özlem duymaları, hasretle yanmalarıdır. Perdelenmemiş olanlar açısından ise hem tabii hem iradi ölüm son derece kolaydır.

9- Onlardan önce Nuh kavmi de yalanladı. Böylece kulumuzu (Nuh'u) yalanladılar da "Bir mecnundur" dediler ve tebliğden men ettiler.

10- Nihayet o da Rabbine: Gerçekten ben mağlubum, bana yardım et! Diye dua etti.

11- Bunun üzerine sağanak halinde su boşaltması için sema'nın kapılarını açtık.

“*…Kapılarını açtık…”* süfli âleme kuvvetle nasp edilen ilimle akıl semasının kapılarını açtık. Yani dünyaya meyleden, cüzi işlerin tedbiriyle, maddi lezzetlerin tertibiyle meşgul olan, geçim işine dalan, bütün gücünü bu alanda harcayan, bunların yanında durup ötesine geçmeyen, bu yüzden uhrevi işlerden perdelenen, dolayısıyla helak olmalarına sebep olan akıllarını ters yüz ettik. Dolayısıyla, bu ayet, anlam itibariyle aşağıdaki ayete benzemektedir: “*Bir ülkeyi helâk etmek istediğimizde, o ülkenin zenginlik sebebiyle şımarmış elebaşılarına (iyilikleri) emrederiz; buna rağmen onlar orada kötülük işlerler.”* (İsra, 16)

12- Arz’dan kaynaklar fışkırttık. Her iki su takdir edilmiş bir işin olması için birbirine birleşmişti.

“*…Fışkırttık…”* nefis arzında *“kaynaklar…”* nimet kırıntıları kazanıp toplamaya, onlardan lezzet almaya ilişkin maddi cüzi ilimler çıkardık. Sanki nefisler tümüyle bu tedbirlerden ibarettir. Bu da nefislerinin bunlara şiddetle bağlı olmasından, ihtirasla sarılmasından dolayıdır. “*Her iki su…birleşmişti.”* dünyayı talep etmeye ve dünya nimetlerine kapılmaya ilişkin her iki ilim “*takdir edilmiş bir işin olması için.”* Allah’ın takdir ettiği bir işin olmasını sağladılar. Bu iş ise, cahillikleri yüzünden şehvetlerde aşırı gitmeleri nedeniyle helak edilmeleriydi.

13- Onu levhalar ve çiviler sahibi üzerinde taşıdık.

14- Gözlerimizin önünde akıp gidiyordu… İnkâr edilene bir mükafat olmak üzere.

“Onu…” Yani Nuh’u ameller, amellerle bağlantılı ilimler veya hükümler *“levhalar”* ve hükümlere istinat eden *“çiviler sahibi”* akitler içeren bir şeriat *“üzerinde taşıdık.”*

“G*özlerimizin önünde akıp gidiyordu.”* onlara galip gelen, bürüyen cehaletlerinin dalgaları arasında bizim korumamız altında, gözetimimizde hükmünü icra ediyordu. Bu yüzden de onların cehaletleri Ona galip gelip iptal edemiyordu. “*Bir mükâfat olmak üzere…”* Bu, Nuh’a (a.s) yönelik bir mükâfattı. Çünkü Nuh, kavmi tarafından nankörlükle karşılanan bir nimetti. Onu tanımadılar, itaat etmediler, gereken saygıyı göstermediler. Böylece, kendilerinin kurtuluşlarına vesile olması fırsatını kaçırdılar. Tam tersine inkâr edip baş kaldırdılar. Bu yüzden de helak oldular.

15- And olsun, biz onu bir ibret olarak bıraktık. İbret alacak kimse yok mudur?

"*And olsun onu…bıraktık.*" bu şeriatın ve davetin izlerini bugüne kadar "*bir ibret olarak*" apaçık bir ayet olarak bıraktık ki ibret alma özelliğine sahip olanlar yani öğüt alıp idrak etme kabiliyeti olanlar gerekli dersleri çıkarsınlar. "*Yok mudur?*" ibret alacak kimse?... Çünkü Hakk'ın yolu birdir ve bütün Nebiyler şeriatın temel prensiplerinde müttefiktirler.

16- Bak benim azabım ve uyarmam nasılmış!

17- And olsun biz Kur'ân'ı düşünüp anlasınlar diye kolaylaştırdık. Öğüt alan idrak eden yok mu?

18- Âd kavmi de yalanladı. Benim azabım ve uyarılarım nasıl oldu!

19- Muhakkak biz onların üzerine uğultulu rüzgâr gönderdik, uğursuzluğu daim bir günde.

20- İnsanları kökünden sökülmüş hurma kütükleri gibi söküp atıyordu.

21- Bak nasıl oldu azabım ve uyarılarım!

22- And olsun biz Kur'ân'ı düşünüp anlasınlar diye kolaylaştırdık. Öğüt alan idrak eden yok mu?

23- Semûd kavmi de uyarıcıları yalanladı.

24- Dediler: İçimizden bir beşere mi tâbi olacağız? Mutlaka biz şaşkınlık ve delilik içinde oluruz.

25- Kitab aramızdan ona mı verildi? Hayır, o çok yalancı ve şımarık dediler.

26- Yarın bilecekler kimin çok yalancı ve şımarık olduğunu.

"*Benim azabım…nasılmış!*" kavmine yönelik azabım ve onları cehalet girdabında helak etmem, hakiki hayattan, sonsuz lezzetten yoksun bırakmam ve Nuh'un dilinden onları uyarmam nasılmış!

Ayrıca semanın açılması, Nuh'un (a.s) üzerine rahmetin ve vahyin indirilmesi şeklinde tevil edilebilir. Yani Nuh'un ruh semasının kapılarını bütün cüzileri kapsayacak şekilde kuvvetle tayin edilen ilimle açtık. O'nun nefsinin arzında pınarlar açtık. Yani cüzi ilim pınarlarını açtık. Böylece onun nefsi tümüyle ilim kesildi. Derken, iki ilim onda birleşerek

ameli ve nazari hususlar üzerine bina edilmiş şeriata dayalı sahih kıyaslar ve görüşlere dönüştü. Onun buna göre amel etmesi, o istikamette hareket etmesi suretiyle onların üzerinde taşıyarak kurtardık. Ama kavmi cehalet ortamında kalakaldılar, heyuli denizin girdabında, cehalet dalgaları arasında boğuldular ve helak oldular.

27- Muhakkak ki biz onlara bir fitne olmak üzere o dişi deveyi gönderiyoruz. Şimdi onları gözetle, bekle ve sabret.

28- Ve onlara haber ver ki, su aralarında nöbetlidir. Her biri kendi sırasında gelsin.

29- Arkadaşlarını nida ile çağırdılar. O da cüret göstererek deveyi boğazladı.

30- Bak azabım ve uyarılarım nasıl oldu!

31- Muhakkak biz onların üzerine bir sayha, ses gönderdik. Neticede kuru ot, ağıl çırpısı gibi oluverdiler.

32- And olsun biz Kur'ân'ı düşünüp anlasınlar diye kolaylaştırdık. Öğüt alan idrak eden yok mu?

33- Lût kavmi de uyarıcıları yalanladı.

34- Muhakkak biz onların üzerine taş yağdıran rüzgâr gönderdik. Yalnız Lût'un ailesini seher vakti kurtardık,

35- İndimizden bir nimet olarak. İşte biz şükredenleri böyle mükafatlandırırız.

36- And olsun, onları biz yakalayacağımız azap ile uyarmıştık. Fakat uyarmaları cidal ile karşıladılar.

37- And olsun, onlar Lût'un misafirlerine tecavüz etmek istediler. Biz de onların gözlerini silme kör ettik. "Artık tadın azabımı ve uyarılarımı!" dedik.

38- And olsun, onları sabit yerini bulmuş azap yakaladı.

39- Şimdi tadın bakalım azabımı ve tehditlerimi!

40- And olsun biz Kur'ân'ı düşünüp anlasınlar diye kolaylaştırdık. Öğüt alan, idrak eden yok mu?

41- And olsun, Firavun hanedanına da uyarıcılar geldi.

42- Bütün mucizelerimizi (ayetlerimizi) yalanladılar. Biz de onları güçlü muktedire yaraşır bir şekilde yakalayıverdik.

43- Sizin kâfirleriniz onlardan daha mı hayırlı? Yoksa sizin için ilahi kitablarda bir beraat mi var?

44- Yoksa onlar: "Biz birbirimizden yardım görecek cemaatiz" mi diyorlar?

45- Yakında o topluluk hezimete uğrayacak, arkalarını dönüp kaçacaklar.

"Gönderen biziz…" nefsinin devesini "*onları*" sınamak üzere gönderen biziz. Bunu yaparken güttüğümüz amaç, istidat sahibi kabiliyetli mutlu kimseyi cahil, münkir ve bedbahttan ayırt etmektir. "*Sen onları gözetle…"* ki öncekilerin kurtuluşunu, ötekilerininse helak oluşunu göresin. "*Ve sabret…"* onları büyük bir sabırla davet et. "*onlara…haber ver"* ilim suyu " *aralarında paylaştırılmıştır."* Devenin payına üzerine indirilen ruh ilmi, onların payına ise nefis ilmi düşmüştür. Yani manevi olgular devenin, maddi olgular da onlarındır.

"*Her biri kendi sırasında gelsin."* Deve, ruha yönelerek, ondan hakiki ve faydalı ilimler kabul ederek içmeye gelir, onlar ise hayal ve vehim kaynağına yönelerek içme sıralarına gelip vehimleri ve hayalleri alırlar.

46- "Bilakis kıyamet onlara vaat edilen o asıl saattir. O saat daha şiddetli ve acıdır.

"*Bilakis kıyamet onlara vaat edilen asıl saattir."* Yani küçük kıyamet ve ebedi azaba duçar olmaları, istidadın zevali, varlığın en aşağı derekeye yuvarlanması, onlara vaat edilen asıl saattir. Bu ise öldürülme ve hezimete uğrama azabından daha şiddetli ve acıdır.

47- Şüphesiz suçlular sapıklık ve çılgınlık içindedirler.

48- O gün onlar yüz üstü ateşe sürüklendiklerinde: "Tadın bakalım cehennemin dokunması nasılmış?" denilecek.

49- Muhakkak biz her şeyi bir kader ile yarattık.

"Şüphesiz suçlular…" cismani,bayağı, karanlık heyetler edinmekle suç işleyenler "*sapıklık…içindedirler."* Hak yoldan sapmışlardır. Çünkü nefislerinin sıfatlarından kaynaklanan karanlıkla kör olan kalpleri kör olmuştur. "V*e çılgınlık içindedirler…"* yani delirmişlerdir, çıldırmışlardır. Çünkü akılları vehim tortularıyla Hakk'ın nurundan perdelenmiş ve batıl içinde şaşkın olarak kalakalmıştırlar… Ki, "*o gün yüzüstü ateşe*

sürüklendiklerinde…” yüzlerinin suretleri içinde arza doğru haşredilirler. Arz melekutunun kahrına boyun eğerler. Böylece, türlü azaplarla kahrolurlar. Mahrumiyet ateşiyle cezalandırılırlarken onlara şöyle denir: “*cehennemin dokunmasını tadın!”*.

50- Bizim emrimiz ancak bir andır, bir göz kırpması gibi.

51- And olsun, biz sizin benzerlerinizi helak ettik. Öğüt alan, idrak eden yok mu?

52- Onların yaptıkları her şey bir (Zeburdadır) kitabdadır.

53- Küçük büyük hepsi satırlara yazılmışdır.

“Bizim emrimiz ancak bir andır” yani …bir tek sözden başka bir şey değildir. Her şeyin belli bir zamanda belli bir şekilde varolmasını gerektiren ve şeriat dilinde “Kün=Ol” olarak isimlendirilen ezeli meşiyet, kader levhinde sabittir. Böylece, onun varlığını bu zamanda bu şekilde gerektirerek *“Kitablarda…”* yani nefis levhalarında küçük büyük hepsi satırlara yazılmıştır.

54- Muhakkak muttakiler, cennetlerde ve nehirlerin kenarlarında...

55- Hak meclisinde muktedir bir Melikin huzurundadırlar.

Takva sahipleri, mutlak olarak muhakkak bütün *“muttakiler cennetlerde…”* üç yüksek ve yüce cennet mertebelerinde “*ve nehirlerin kenarlarında”* ilim nehirlerinin kenarlarındadırlar. Bunlar da sözü edilen cennet mertebelerine göre tertip edilmişlerdir. “*Sıdk makamında Hak meclisindedirler.”* Yani hayır içindedirler. Çünkü vahdet makamındadırlar? Sıdk makamında; Yüce Allah’ın huzurunda, fena sonrası beka halinde isimler huzurunda, zat ve sıfat arasındaki fark makamında zat ile olup Hak meclisindedirler. Sıfat ile de varlık mülkünü hikmet uyarınca, inayet gereğince, en güzel şekilde ve en kusursuz düzenle idare eden *“muktedir”* güçlü, mülkünde olan her şeyi meşiyetinin hükmüne göre çekip çeviren takdir eden, iradesine göre boyun eğdiren ve hiçbir şey hükmetmesi engellenemeyen *“Melikin”* hükümdarın huzurundadırlar.

قل أعوذ برب الفلق
من شر ما خلق

RAHMÂN SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Er-Rahman.

2- Kur’ân’ı öğretti.

3- İnsanı yarattı.

4- Ona beyanı (açıklamayı) öğretti.

“*Rahman…”* Allah’ın özel isimlerinden biridir. Sureye de isim olmuştur. Ayandan ve başlangıç itibariyle onların ilk kemalatlarından oluşan ni’metleri bahşeden anlamını içermektedir. Burada zikredilmesinin nedeni, başlangıç itibariyle anlamının kapsamına giren bütün sıfatları kapsayıcı bir özelliğinin olmasıdır. Böylece bundan sonra zikredilecek bütün temel prensiplerin bu sıfata nispet edilmesi amaçlanmıştır.

“Kur’an’ı öğretti…” Kur’ani akıl olarak isimlendirilen, her şeyi hakikâtleri, sıfatlarıyla, hükümleriyle, var olması mümkün olan ve mümkün olmayan olguları kapsayan insani kâmil istidadı, insan fıtratında var edip yerleştirmiştir. Çünkü, onun zuhuru ve ortaya çıkışı, kapsadığı şeylerin tafsiliyle, dolayısıyla Furkan olmasıyla gerçekleşir. Son itibariyle Furkan olur. Çünkü bir ayette şöyle buyrulmuştur: *“Furkan’ı indiren noksan sıfatlardan münezzehtir.”* Bu ise rahimi rahmetin kapsamına girer, rahmani rahmetin değil.

“İnsanı halketti…” Allah, insanın fıtratını yaratıp içine Kur’ani aklı yerleştirmiş, sonra onu bu dünyada bu olağanüstü surette yaratıp ortaya çıkardı.

"*Ona açıklamayı öğretti.*" Yani onu diğer mahlukattan ayıran konuşma yeteneğini öğretti ki içindeki Kur'ani akla dayanarak haber versin.

5- Güneş ve Ay hesap ile hareket ederler.

6- Yıldız da, ağaç da secde ederler.

7- Semayı yükseltti ve mizana koydu.

8- Mizan'da (terazide) haddi aşmayın,

9- Ve mîzanı adaletle tutun ve mîzan'da eksiklik yapmayın.

10- Ve arz'ı yaratılmış mahluk için hazır hale koydu.

"*Güneş ve Ay…*" ruh ve kalp onda bir hesaba göre hareket ederler. Menzillerinden ve mertebelerinden oluşan belli bir ölçü dahilinde hareket ederler. Bu ölçüye eksiksiz uyarlar ve hiçbiri ölçüsünü, kendisi için tayin edilen mertebeyi aşmaz. Buna göre her biri için ayrı kemalat, ölçüsünün sınırları belirlenmiş, amaçları bilinen mertebeleri vardır ve onlara doğru hareket etmektedirler.

"*Yıldız da…*" cisim gecesinde maddi şuur nuruyla aydınlanan hayvani nefisler "*ve ağaç da…*" ona doğru yükselen nebati nefis "*secde ederler.*" beden arzına yönelmek, ona meyledişleri ve külli dönüşleri suretiyle alınlarını üzerine koyarlar. Bu onların terbiyesi, gelişimi ve tekamülü için gereklidir.

"*Semayı…*" akıl semasını "*yükseltti…*" ruh güneşi mahalline ve kalp semeresine yükseltti. *"mizana koydu…"* adalet terazisini nefis ve beden arzına indirdi. Çünkü mîzan yani adalet, nefsani bir heyettir ve eğer o olmazsa insani fazilet gerçekleşmez. Bedendeki itidal ve denge de ondan kaynaklanır ki, o da olmazsa beden var olmaz ve varlığını sürdüremez. Din ve dünya işi de adaletle istikamet bulur, nefis ve bedenin kemali de ona bağlıdır ve adalet olmazsa her ikisi de fesada uğrar. Bu yüzden, önce adaletin gözetilmesini ve korunmasını emrediyor, sonra diğer temel prensipler sıralanıyor. Bu da adalete verilen önemi, adalet konusuna gösterilen ileri derecedeki inayeti gözler önüne sermektedir.

Bunu göstermek için de adalet emrine ilişkin ifade ile "*ve arz'ı yaratılmış mahluk için hazır hale koydu"* ifadesinin arasında "*sakın dengeyi bozmayın."* ifadesine yer verilmiştir. Yani aşırıya kaçarak fazilet ve denge sınırlarını aşmayın. Aksi takdirde zulüm doğar, bu da fesadı kaçınılmaz kılar. "*ölçüyü (mîzanı) adaletle tutun."* Yolda istikamet üzere olmak, fazilet sınırından ve her işte ve her kuvvette adalet noktasından ayrılmamak suretiyle dengeyi koruyun. "*Eksiklik yapmayın…"* fazilet sınırından geri kalmak suretiyle eksik tartıp dengeyi tefrit yönünde bozmayın. Hukemadan biri şöyle demiştir: Adalet Allah'ın terazisidir, onu halk için koymuş, Hak için nasp etmiştir. *" …Arz'ı…"* beden arzını "*halketmiştir…"* sözü edilen mahlukat için var etmiştir.

11- Orada çeşitli meyveler ve salkımlı hurma ağaçları vardır.

12- Yapraklı, samanlı daneler ve hoş kokulu bitkiler vardır.

"*Orada meyveler…vardır."* maddi idrakleri ve maddi varlıkları algılamak gibi maddi lezzetlerden faydalı şeyler vardır orada. "*Hurma ağaçları…"* beden arzında nefis hevasından kaynaklanan hayali ve vehmi lezzetlerin meyve veren kuvvetlerinden "*salkımlı"* meyveler vardır. Yani maddi sonuçların kılıfları vardır. *"Daneler…"* zevk alma, yeme, içme gibi lezzetler sağlayan besleyici kuvvetler vardır. *"Yapraklı…"* dalları, beden arzını kaplayacak şekilde yayılmış çekici, tutucu, sindirici, itici, değiştirici ve şekil verici olmak üzere bedenden ayrılmayan, bedenin özelliklerini ve fiillerini gerektirici, hazırlayıcı, donatıcı, ıslah edici, gücünü koruyucu, çözülmekte olanın yerine gelişmekte ve çoğalmakta olanı kollayıcı çok sayıda yaprakları vardır. *"Hoş kokulu bitkiler vardır."* cismani lezzetlerin en güzeli olan cinsel birleşme lezzetini sağlayan doğurma, türün doğumunu çoğalmasını gerektiren tohum ekme özelliğini vermiştir.

13- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

14- İnsanı iyi pişmiş çamura benzeyen kuru bir balçıktan yarattı.

15- Cann'ı da dumansız öz ateşten yarattı.

16- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

"O halde, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?" sayılan bu nimetlerin hangisini yalanlayabilirsiniz, ey iki topluluktan görünen ve görünmeyen zümreler; ey cinn ve ins… söyleyin bakalım Rabbinizin zahir nimetleri mi yoksa batın nimetleri mi hangisini yalanlanlayabilirsiniz !?

"İnsanı…yarattı." İnsanın zahirini, ünsiyet kuran, yani görme özelliğine sahip olan bedenini " *…bir balçıktan"* arza aidiyet ve kuruluk özelliği ağır basan unsurlar karışımının en katısından yarattı. *"Pişmiş çamura benzeyen…"* bedenin esasını ve dayanağını oluşturan kemik cevherine uygun katılıkta olan bu maddeden yarattı.

"C*ann'ı da…yarattı."* batınını, duyularla algılanamayan hayvani ruhunu, ki cann olarak isimlendirilen bu varlık, cinlerin babasıdır. Yani hayvani kuvvetlerin babası konumundadır. Hayvani kuvvetlerin en güçlüsü ve en üstünü ise vehimdir, diğer bir ifadeyle İblis adı verilen ve cann'ın zürriyetinden olan şeytandır. "*Öz…"* saf ve latif dumansız alevden *"ateşten…"* karışım unsurları cevherlerinin ateş ve sıcaklık özünün ağır bastığı en latif cevherden yarattı. Ayetin orijinalinde geçen (el-maric) kelimesi, içinde bu ruhun daima titrediği ve hareket ettiği alev demektir.

17- O, iki doğunun ve iki batının Rabbidir.

18- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

19- İki denizi salıvermiştir birbirine kavuşmak üzere….

20- Aralarında bir engel vardır birbirlerine geçip karışmazlar.

21- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

22- Onlardan/ ikisinden, inci ve mercan çıkar.

23- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

"*O, iki doğunun ve iki batının Rabbidir."* Zahir ve batın iki doğunun ve iki batının Rabbidir. Mutlak varlık nurunun zahiri beden mahiyetlerinin üzerine doğması ve yine bunların mahiyetleri ve somutlaşmalarıyla perdelenmek suretiyle bunlarda batması sonucu gerçekleşen iki doğu ve iki batı. Allah, her varlığı varlık nuruyla aydınlatıp ortaya çıkarmak suretiyle doğuşunu ve yine o nuru varlık içinde saklaması, gizlemesi suretiyle batışını sağlamasıyla, bunları bu şekilde yönlendirip terbiye etmesiyle onların Rabbidir.

"İki denizi…salıvermiştir." Tuzlu ve acı olan cismani heyuli deniz ile tatlı ve lezzetli olan mücerret ruh denizini salıvermiştir *"Birbirine kavuşmak üzere…"* insani varlıkta buluşmak üzere salıvermiştir. "*Aralarında bir engel vardır."* aralarında bir engel olarak hayvani nefis vardır. Bu nefis ne mücerret ruhların saflığına ve letafetine, ne de

heyulani bedenlerin bulanıklık ve yoğunluğuna sahiptir. "*Birbirlerine geçip karışmazlar.*" Hiçbiri diğerinin sınırına tecavüz etmez, kendi özelliklerinin ona baskın olmasını sağlamaz. Ne ruh bedeni mücerretleştirir, ona karışır, kendi cinsine dönüştürür, ne de beden ruhu dondurur, maddileştirir.

Mahlukatın yaratıcısı ve dilediğine güç yetiren Allah, noksan sıfatlardan münezzehtir. "*ikisinden, inci ve mercan çıkar.*" ikisinin terkibinden ve buluşmasından külli ilimler incileriyle cüzi ilimler mercanları çıkar. Diğer bir ifadeyle hakikât ve irfan incileri ile ahlak ve şeriat gibi faydalı ilim mercanları çıkar.

24- Denizde, dağlar gibi yükselen dalgalardan akan gemiler O'nundur.

25- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

26- Arz'da bulunan her kim varsa fanidir.

27- Ancak Azamet, Celal ve Kerem sahibi olan Rabbinin zatı bâki kalacak.

28- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

" …Dağlar…O'nundur." Şeri kurallar ve tarikat makamları O'nundur. Salikler ve Allah'a doğru yol alanlar, Merih denizinin dalgaları arasında onlara binerler ve kurtulup maksada ulaşırlar. Bunların dağlara benzetilmiş olması ise şöhretlerine ve biliniyor olmalarına işarettir. Nitekim, Allah'ın şiarları ve dinin alametleri olarak isimlendirilmişlerdir. "*Yükselen…*" yükseklikler gibidirler. Bundan maksat da şeriattır ki, yasalaştırılmış olması, şevkler, yükselişi ile birlikte *akan* iradeler ve İlahi nefha rüzgârlarına büyük bir kuvvetle taalluk eden ulvi ilimlere *"gemiler"* binenler Allah'ta fena bulmak demek olan hakiki kemale ulaşırlar.

Bu yüzden hemen arkasından *"Arz'da bulunan her kim varsa fanidir."* Yani yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak.! buyrulmuştur. Yani bu dağlar gibi gemilere binip Hak'ta fena bulmak suretiyle O'na vasıl olan her şey yok olacak. Ya da beden arzı üzerinde bulunup da ruh, akıl, kalp, nefis ve menzilleri, makamları ve mertebeleri gibi ayrışmış her şey yok olacak. Bunlar maksada ulaştıkları anda fena bulurlar. "*Ancak…Rabbinin zatı baki kalacak.*" Mahlukatın fena bulmasından sonra Rabbinin zatı bütün sıfatlarıyla birlikte baki

kalacaktır. "*azamet…sahibi*" ululuk ve yücelik sahibi Rabbinin zatı nurani ve zulmani perdelerle perdelenmek, sonra kahır ve saltanat sıfatıyla zuhur etmek suretiyle baki kalacaktır. " *…kerem sahibi…"* zatın lütuf ve rahmet sıfatıyla zuhur etmesi esnasında sıfat tecellileri suretinde yakınlaşmak ve yaklaşmak suretiyle baki kalacaktır.

29- Semalarda ve Arzda ne varsa Ondan ister. O her an bir şe'n dedir..

30- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

31- Ey sekaleyn (insan ve cin; toplulukları!) Sizin de hesabınızı ele alacağız.

32- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

"Semalarda (göklerde)…bulanan herkes Ondan ister." Melekut ve ceberut ehli ondan ister. *"Ve arzda (yerde) bulunan"* cinler ve insanlar da O'ndan isterler. Aslında "her şey ve herkes O'ndan ister " demek isteniyor. İfadenin orijinalinde sadece akıl sahibi varlıklar için kullanılan "men" zamiri, baskın grubu akıl sahipleri oluşturduğu için tercih edilmiştir. Bu maksatla "men" lafzına yer verilmiştir. Yani her şey istidat lisanıyla ve daimi arayış tavrıyla O'ndan ister.

"*O, her an bir şen' dedir…"* Her istidada uygun olanı, hak ettiğini bahşederek O her an, gün bir tecelli, yaratma halindedir. Her şeye istidadının hak ettiğini, layık olduğunu vermektedir. Buna göre, bir kimse arınmak ve temizlenmek suretiyle hayır ve nur kemallerine elverişli olduğunu gösterirse, bu istidadın meydana gelmesiyle birlikte Allah ona bu kemalleri bahşeder. Bir kimse de karanlık heyetler, rezillikler, bozuk inanç kirleri ve pisliklerle nefsinin özünü bulanıklaştırmak suretiyle kötülük ve münkerlere, türlü elem ve musibetler, azap ve veballere elverişli hale getirirse, bu istidadın oluşmasıyla birlikte Allah ona bunları verir. "*Ey insan ve cin! Sizin de hesabınızı ele alacağız."* ifadesinin anlamı budur. Çünkü bu bir tehdittir, cezayı gerektiren işlerden alıkoyma amaçlı bir uyarıdır. İnsan cin topluluklarının "sekaleyn" (iki ağır topluluk) olarak isimlendirilmiş olması da onların süfli varlıklar olmalarından, cisim arzına (yerçekimine) eğilimli olmalarından kaynaklanmaktadır.

33- Ey cinn ve insan toplulukları! Semavatın ve arzın çerçevesinden çıkıp gitmeye gücünüz yetiyorsa haydi çıkın, gidin! Ancak büyük bir (sultan) güçle çıkıp gidebilirsiniz.

34- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

35- Üzerinize ateşten bir alev topu ve yakıcı bir duman gönderilir, ve yardımlaşamazsınız, başaramazsınız.

36- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

"*Ey cinn ve ins toplulukları!...*" ey batın ve zahir varlıklar! "*semavatın ve arzın çerçevesinden çıkıp gitmeye gücünüz yetiyorsa…*" cismani heyetlerden ve bedensel ilgilerden arınmak suretiyle bu sınırı geçmeye gücünüz yetiyorsa "*çıkın, gidin*" meleki nefisler ve ceberuti ruhlar arasına karışın, İlahi huzura ulaşın. "*Ancak büyük bir (sultan) güçle çıkıp gidebilirsiniz.*" Apaçık bir delille sultan güçle bunu başarabilirsiniz. Bu delil de tevhid ve arınmadır. İlim ve amel ile gerçekleşen ferdiyettir. Allah'da fena bulmadır.

"*Üzerinize ateşten alev…gönderilir.*" Göklerin (semavatın) ve yerin (arzın) çerçevesinin dışına çıkıp onların sınırlarının üzerine çıkmanızı engelleyen duman karışımından arı bir alev gönderilir. Yani vehmin sultanı, ahkamı ve idrak edişleri, vehmi olguların akıl ve kalp tarafına gönderilişleri şeklinde salınır ve daima bu ikisinin yükselişlerine engel olurlar. "V*e duman gönderilir…*" karanlık bir heyet hayvani nefis tarafından heva ve şehvetlere meyletmek şeklinde gönderilir. Buna göre dumansız saf alev ilim açısından bir engel, duman ise amel açısından bir engel işlevini görür. "V*e yardımlaşamazsınız…*" Bu ikisine engel olamaz, onlara galip gelemezsiniz, başaramazsınız. Şu halde siz ancak Allah'ın muvaffak kılmasıyla ve tevhid deliliyle bu çerçevenin dışına çıkabilirsiniz.

37- Sema yarıldığında / ayrıldığın da kızarmış yağ renginde gül gibi olduğu zaman.

38- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

39- İşte o gün insana ve cinne günahı sorulmaz.

40- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

"*Sema yarıldığı…zaman.*" dünya seması-ki bundan maksat hayvani nefistir-yarıldığı zaman, hayvani nefsin yarılmasından maksat, ruhun zeval bulmasıyla birlikte bağından kurtulmasıdır. Çünkü, insan ruhunun hayvani nefse nispeti bedene olan nispeti gibidir. Bedenin hayatı nefse bağlı olduğu gibi nefsin hayatı da ruh iledir. Dolayısıyla, ruh bedenden ayrılıp zeval bulunca nefis ondan ayrılır, yarılır. "*Kızarmış…gül gibi…*" yani kıpkırmızı olduğu zaman. Çünkü nefsin rengi, mücerret ruhun rengi ile bedenin rengi arasında bir tondadır. Ruhun rengi nurani olduğu ve zatı idrak ettiği için beyazdır, bedenin rengi ise karanlık olduğu ve zatı idrak etmediği için siyahtır. Beyaz ile siyah arasındaki renk ise kırmızıdır. Nefsin rengi, Bakara suresinde sarı, burada ise kırmızı olarak nitelendiriliyor. Bunun nedeni şudur: Orada söz konusu edilen hayat ve saflık vaktiydi, nuranilik galipti ve istidat taptazeydi. Burada ise bulanma çağı dediğimiz ölüm vakti söz konusudur, karanlık baskındır ve istidat yok olmaktadır. "*Yağ renginde…*" rengi, letafeti, erimesi, fenaya ve zevale doğru gitmesi itibariyle zeytinyağı gibi kızıldır.

"*İşte o gün insana…günahı sorulmaz.*" Zahir olanlara ve "*cinne*" batın olanlara günahı sorulmaz. Çünkü her biri halinin gerektirdiği, asli istidadı itibariyle veya arızi olmakla beraber kökleşip hakimiyet kurmuş durumu itibariyle edindiği kalış karargâhına, merkezine, yurduna çekilmiştir. "*Onları tutuklayın (durdurun), çünkü onlar sorguya çekilecekler!*" (Saffat, 24) ayetinde sözü edilen durdurulmaya gelince, burada miktarı elli bin sene olan uzun gündeki başka bir konuma işaret ediliyor. Bu, iki cihetten birinin galip olmadığı, iki husustan birinin istilasının söz konusu olmadığı haldir. Ama asli nurun galip olduğu, fıtri istidadın varlığını sürdürdüğü veya sıfatlarda kemal ve yükselişin gerçekleştiği zaman ve zulmani heyetlerin istila ettiği, cismani örtülerin kökleştiği, tortunun hasıl olmasından dolayı asli istidadın zeval bulduğu vakit, sorgulanmazlar. Ama bu heyetlerin tortu oluşturacak düzeyde kökleşmediği, kalpte onu karargâhına dönmekten alıkoyan bir engel ve barikat gibi varlıklarını sürdürdükleri zaman durdurulup sorgulanırlar.Ta ki bu heyetlerin kökleşmişlikleri oranında kötülükleri miktarınca azap görsünler.

Daha önce zikrolunduğu gibi bazen bu konum, o günkü ilk konumdan önce olabileceği gibi sonra da olabilir. Bu da amellerin boşa gitmesi, arızi durumun galebe çalması, zatı, istidadını bütünüyle iptal edecek şekilde istila etmesi şeklinde olur. Derken asli istidat azar azar onu savmaya başlar, azap çekmeler ve belalara uğramalar suretinde yavaş yavaş belirginleşir, sonunda iki durum eşit hale gelir. Tıpkı kaynama derecesine varan suyun o noktadan sonra soğumaya başlaması gibi.

İşte ayette işaret edilen bu şahıs da istidadın zevale yaklaşması esnasında kovulur, sonra durdurulur ve istidadın ilk duruma dönmesinin yakınlığı ve melekutla bütünleşmesinin imkânı hakkında sorgulanır. Fakat reddedilmiş, azapta ebedi kalacak bedbahtlar ile cennete sorgusuz sualsiz girecek olan yakınlaştırılmış bahtiyarlar ise hiçbir şekilde sorgulanmazlar, soru sorulmak için durdurulmazlar. Şu halde, "*Onları tutuklayın (durdurun), çünkü onlar sorguya çekilecekler!*" (Saffat, 24) benzeri ayetler azaba çekilen bazı kimselere özgü bir durumu izah etmektedirler. Bunlar da sonunda azaptan kurtulacak olan bedbahtlardır.

41- Suçlular simalarından tanınır, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar.

42- Haydi şimdi Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

43- İşte bu suçluların yalanladıkları cehennemdir.

44- Onlar, cehennemle kaynar su arasında dolaşır durur.

45- O halde şimdi Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz

"*Suçlular…tanınır.*" Rezillikler edinmek ve bunları köklü karakterleri haline getirmek suretiyle suçluluk niteliği; ağırlıklı vasıfları haline gelenler "*simalarından…*" bu heyetlerin zahir ve baskın belirtileriyle tanınırlar. "*Perçemlerinden…yakalanırlar.*" Yukarıdan azaba uğratılırlar, mürekkep cehalet rezilliği cihetinden ve bozuk inançların kökleşmesi itibariyle perdelenirler, tutuklanırlar, prangaya vurulurlar, tutsak edilirler. "*Ve ayaklarından…*" aşağıdan azaba uğratılırlar, itilirler, yüzükoyun sürüklenirler, cehennem çukuruna atılırlar.

Nitekim şöyle denmiştir: "Onlardan biri cehennemin yetmiş arşın dibine doğru yuvarlanır." Bunun nedeni bedensel heyetlerin, aşırı hırs, aç gözlülük, cimrilik, tamah, fuhuş işlemek, şehvet ve gazap menşeli günahlar işlemek gibi ameli rezilliklerin kökleşmesidir.

"*İşte bu…cehennemdir."* Cismani tabiattan oluşan aşağıların aşağısı (esfel-i safilin) kuyunun dibidir. "*Onlar, cehennemle kaynar su arasında dolaşır durur."* Mürekkep cehaletten kaynaklanan sıcaklığı ve yakıcılığı son noktaya varmıştır bu suyun. Bu yüzden "Başlarından aşağıya kaynar su dökülür." Çünkü amel cihetiyle hak edilen azap alttan gelen cehennem ateşidir, ilim cihetiyle hak edilen azap ise yukarıdan gelen kaynar sudur.

46- Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimse için iki cennet vardır.

47- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

48- Kendilerinde (iki cennette), çeşit çeşit ağaçlar vardır, dalları doludur.

49- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

50- Her ikisinde de akıp giden iki kaynak var.

51- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

52- İkisinde de her türlü meyveden çift çift vardır.

53- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

54- Hepsi de örtüleri atlastan minderlere yaslanırlar. İki cennetin de meyvesinin devşirilmesi yakındır.

55- O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

"*Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimse için…"* Rabbinin kendisinin nefsinin üzerine kaim olup onu denetlemesinden, koruyup egemen olmasından dolayı korkup sakınan kimse… Nitekim, bir ayette şöyle denmiştir: "*Herkesin kazandığını gözetleyip muhafaza eden (hiç böyle yapmayan gibi olur mu?)"* (Ra'd, 33) Ya da Rabbinden korkan kimse… nitekim Araplar "hademtu hadrete fulanin" (falanın kendisine hizmet ettim) yani nefsine, derler. "*İki cennet vardır."* biri nefis cenneti, öbürü kalp cenneti. Çünkü korku, kalp nuruyla aydınlandığı zaman nefsin sıfatlarından ve menzillerinden biridir.

"*İki cennette çeşit çeşit ağaçlar vardır, dalları doludur.*" Çünkü kuvvetlerden ve sıfatlardan oluşan türlü dalları vardır ve bu dallar da ameller ve ahlaklar şeklinde yapraklar açarlar, ilim ve haller şeklinde de meyve verirler. Çünkü ayetin orijinalinde geçen (el-efnan) kelimesi, ağacın gövdesinden ayrılan ve üzerinde yaprak ve meyve bulunan dal demektir.

"Her ikisinde de…iki kaynak vardır." cüzi ve külli idraklerden oluşan iki kaynak vardır. *"Akıp giden…"* ruh cennetinden bu iki cennete akarlar. Bu ikisinde idraklerden ve sıfat tecellilerinden oluşan meyveler yeşertirler. "*İkisinde her türlü meyveden…*" lezzet veren idrak edişlerinden "*çift çift vardır.*" iki sınıf… biri cüzi; bilinen ve alışılandır. Öbürü ise külli; bilinmeyen, tanınmayandır. Çünkü kalbin idrak ettiği her külli anlamın nefiste cüzi bir sureti vardır, aynı şekilde nefsin idrak ettiği her cüzi anlamın da kalpte külli bir sureti vardır.

"Hepsi de… minderlere yaslanırlar." Bunlardan maksat, kemal mertebeleri ve makamlarıdır. "*Örtüleri atlastan…*" yani aşağıya, diğer bir ifadeyle nefse bakan yüzü faziletli ahlak, üstün sıfat, güzel meleke gibi salih amel heyetleriyle örtülüdür. Zahirleri, yani ruha bakan tarafları ise, nur tecellileri, bağış lütufları, hasıl olan haller, yani ilim ve irfan keşifleri atlasıyla örtülüdür. Nitekim, Duhan suresinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

"*İki cennetin de meyvesinin devşirilmesi…*" meyvelerinden ve idrak ettikleri şeylerden yararlanma zamanı "*yakındır.*" Çok yakındır. Nerede olurlarsa, ne durumda bulunurlarsa, ayakta, oturmuş veya yanları üzere uzanmış olsalar istedikleri anda onları idrak ederler, devşirirler. Derhal aynı cinsten başka biri yerinde bitiverir. Nitekim, cennet meyvelerinin vasıflarına dair açıklamalar da ayrıntılı olarak zikredilmiştir.

56- Oralarda gözlerini yalnız eşlerine çevirmiş güzeller var. Bunlardan önce onlara ne insan ne de cinn dokunmuştur.

57- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

58- Sanki onlar, yakut ve mercandırlar.

59- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz??

60- İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir?

61- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

"*Oralarda gözlerini yalnız eşlerine çevirmiş güzeller var…*" orada bütünleştikleri melekuti nefisler vardır ki semavi veya arz menşeli bu nefisler kendi mertebelerinde veya biraz daha altındadırlar. Temiz, saf ve arıdırlar. Bakışları mertebelerinin ötesine yönelmez. Kemallerinden öte bir kemal aramazlar. Çünkü istidatları onların istidatlarına eşit veya daha aşağıdır.Aksi takdirde cennetlerini aşarlardı, derecelerinden daha yukarı olurlardı. Dolayısıyla, bakışlarını onlara hasretmez, onlara kavuşmaya, onlarla muaşeret etmenin, beraber olmanın lezzetine kani olmazlardı.

"*Bunlardan önce onlara ne insan… dokunmuştur.*" Yaratılışta sadece onlara has oldukları için beşeri nefislerce dokunulmamışlardır. Çünkü zatları kutsaldır ve bedenlere bulanmış nefislerin onlarla bütünleşmelerine imkân yoktur. *"Ne de cin…"* vehmi kuvvetler, süfli heyetlerle perdelenmiş arz menşeli nefisler de onlara dokunmamışlardır.

"*Sanki onlar yakut ve mercandırlar.*" Nefis cennetindeki bu huriler yakuta benzetilmişlerdir. Çünkü yakutun güzelliğinin, şeffaflığının, parlaklığının ve göz kamaştırıcılığının yanında rengi de kırmızıdır. Bu da nefsin rengine uygun düşmektedir. Kalp cennetindeki huriler de alabildiğine beyaz ve nurani oldukları için mercana benzetilmişlerdir. Nitekim, küçük incilerin büyük incilerden daha saf ve daha beyaz oldukları söylenmiştir.

"*İyiliğin karşılığı…*" İlahi huzurda olmak şeklinde ibadet etmek demek olan amel alanındaki iyiliğin karşılığı "*iyilikten başka bir şey midir?*" sevap olarak kemalin elde edilmesinden ve sözü edilen iki cennete ulaşılmasından başka bir şey midir? "*Bu ikisinden başka…*" yani ikisinin ötesinde ve onlara yakın bir yerde. Nitekim Araplar " duneke'l esed=yakınında aslan var" derler. Dolayısıyla burada iki cennetten ayrı anlamı kastedilmemiştir. Bu da cennetlikler açısından ikisinden başka iki cennet daha olduğu ve bunların da diğer ikisinden aşağı olduğu gibi bir anlam kastedilmemiştir. Bilakis, iki cennetin ötesinde veya onlardan başka iki cennet daha vardır demek isteniyor. Tıpkı şu ayetteki ifade gibi: "*Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız…*"

62- İki cennet daha vardır.

63- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

64- Bu cennetler koyu yeşildirler.

65- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

66- İkisinde de durmadan fışkıran iki kaynak vardır.

67- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

68- İkisinde de türlü meyveler, hurma ve nar vardır.

69- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

70- İçlerinde huyları güzel, yüzleri güzel kadınlar vardır.

71- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

72- Otağlar içinde sahiplerine tahsis edilmiş huriler vardır.

73- Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

74- Onlara ne insan ne de cinn dokunmuştur.

75- O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

"*İki cennet daha vardır…*" öne geçen yakınlaştırılmışlar için ruh makamındaki müşahededen sonra zati şühud esnasında aynı ceminde ruh cenneti ve zat cenneti vardır.

"Bu cennetler koyu yeşildirler." Alabildiğine göz alıcı, güzel ve göz kamaştırıcıdırlar. "*İkisinde de durmadan fışkıran iki kaynak vardır."* zat tevhidi ve sıfat tevhidi ilimleri vardır. Yani fena ilmi ve müşahede ilmi. Çünkü bu iki ilim zat ve sıfattan kaynaklanır. Daha doğrusu sözü edilen bu iki cennette akan mezkur iki ilmin kaynağı da o iki cennettir, onlardan kaynaklanır, öbür ikisine akarlar. "*İkisinde de her türlü meyveler…"* ama ne meyveler! Mahiyeti bilinmeyen, değeri ölçülemeyen türlü müşahedeler, tecelli nurları ve parıldayışları vardır. "*Hurma…"* yani yiyecek ve lezzetli meyve olarak hurma vardır ki bundan maksat nurlar müşahedesi, ruh makamında ve cennetinde cemal ve celal tecellisidir. Bununla beraber benliği, güç ve lezzet kaynağı olarak kalır. *"Ve nar vardır."* meyve olarak lezzet veren, cem makamında ve zat cennetinde deva konumundadır. Yani sırf zati fena ile birlikte zat müşahedesi vardır. Bunda ise benlik yoktur. Yiyecek olarak sırf lezzet verir. Varlık kalıntılarının telvin suretinde zuhur etmesi hastalığının da devasıdır. Çünkü nar, insani suret kabuğunda gizli cem suretini temsil etmektedir.

"*İçlerinde huyları güzel yüzleri güzel kadınlar vardır."* sırf nurlar, safi parlaklıklar vardır. içlerinde kötülük ve imkân şaibesi bulunmaz. Cemal ve celal tecellilerinin sıfat güzelliklerinin göz alıcılıklarına sahiptirler.

"*Otağlar içinde sahiplerine tahsis edilmiş huriler vardır."* isimler huzurunda, daha doğrusu vahdet ve ahadiyet huzurunda has kılınmışlardır. Bu huzurun dışında açılıp belirmezler. Bunun da ötesinde bir sınır ve yükselinecek bir mertebe bulunmaz ki daha yukarısına baksınlar. Bu yüzden oraya hasredilmişlerdir.

76- Yeşil yastıklara ve güzel döşemelere yaslanırlar.

77- O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

78- Zül-Celali vel'ikram (Azamet ve İkram sahibi) olan Rabbinin adı ne mübarektir, yücelerden yücedir.

"*Yeşil yastıklara…yaslanırlar."* Er-refref: geniş ve alabildiğine latif bir giysidir. Bundan maksat da alabildiğine parlak ve latif olan zat nurudur. Ya da fena sonrası beka halindeki sıfat nurudur. Ki bu, mutlak varlığın sonsuzluğuna yaslanmayı, onunla tahakkuk etmeyi ifade eder. "*Güzel döşemelere…"* yaslanırlar. El-abkari, sözlükte, Arapların, cinlerin ülkesi olduğunu ileri sürdükleri "Abkar denilen yerden gelen, alışılmamış, garip, benzersiz giysi" anlamına gelir. Yani bahşedilmiş Hakkani varlık ki, gariptir, göz alıcı güzellikte tecelli eden sıfatlarıyla mevsuftur. Ve de gayp âlemine, daha doğrusu Ondan başka kimsenin bilmediği gaybın gaybına mensuptur.

"Yücelerden yücedir…" uludur, büyüktür "*Rabbinin adı"* en büyük ismi (ismi a'zam). Saliklerin mertebeleri başlangıçtan nihayete, O'na ulaşıncaya, O'na kavuşuncaya kadar onunla artar ve yükselir. "*Azamet ve ikram sahibi…"* cemal suretinde celal ve celal suretinde cemal sahibidir. Derecelerin sonuna ulaşmış ve öne geçmiş seven perdelenmişler açısından, fena sonrası beka esnasında biri diğerini perdelemez. Ama daha önce zikredilen celal ve ikram açısından farklı bir durum söz konusudur. O iki sıfattan biri öbürünü perdeler. Çünkü fani henüz Hakkani varlıkla tahakkuk etmemiştir, sıfat tafsilatına ve cem aynında sıfat müşahedesine dönmemiştir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- O vakıa, vuku bulduğu vakit.

2- Ki, onun vuku bulmasını yalanlayacak yoktur.

3- Alçaltıcıdır, yükselticidir.

4- Arz, şiddetle sarsıldığı,

5- Dağlar un ufak parçalandığı,

6- Toz duman haline gelince...

7- Ve sizler de üç sınıf olacaksınız.

8- Ashabu’l meymene, nedir ashabu’l meymene?

9- Ashabu’l meş’eme, nedir ashabu’l meş’eme?

10- Sabikun, sâbikûndur.

11- İşte bunlar mukarrebun’dur.

12- Naîm cennetlerindedirler.

“O vakıa…” yani ölüm gerçekleştiğinde *“vuku”* bulduğu, küçük kıyamet koptuğu zaman “*Ki onun vuku bulmasını…”* Allah’ı *yalanlayarak*: Ölümden sonra diriliş ve ahiretin diğer halleri yoktur, diyecek kimse *yoktur*. Çünkü her nefis, mutluluk ve bedbahtlık gibi hallerinin alçaltıp yükselttiğini müşahede eder. Ve o vakit anlar ki o, *“alçaltıcıdır, yükselticidir…”* Bedbahtlar olan nar ehlini cehennem derekelerine alçaltırken mutlular olan nur ehlini de cennet derecelerine yükseltirler.

“ …*Sarsıldığı…”* zaman. Beden arzı, ruhun ayrılmasından sonra şiddetli bir şekilde sarsıldığı, içindeki her şeyi dışarı attığı, böylece bütün organlarını yıktığı, kemik dağları “*…Parçalandığı…”*, un ufak olarak dağıldığı veya sürüklenerek “*toz duman haline”* getirilinceye

kadar yürütüldüğü zaman; "*ve sizler de üç nevi (sınıf) olacaksınız…*" Birinci neviler, iyilerden (ebrar) oluşan mutlulardır ki, bunlar insanlar arasındaki Salihlerdir (iyilerdir). İkincileri, insanların şerlileri ve ifsatçıları olan bedbahtlardır. Birinci gruptakilere "sağ ehli" (ashabu'l meymene) denilmiştir, çünkü uğur ve bereket ehlidirler. Ya da yönlerin en faziletlisine ve en güçlüsüne, yani yüce cihete, kutsi âleme yöneldikleri için bu ismi almışlardır. Diğerleri de "sol ehli" (ashabu'l meş'eme) denilmesinin nedeni uğursuzluk ve yaramazlık ehli olmaları yahut yönlerin en adisi ve en zayıfı olan süfli cihete, yani maddi âleme yönelmeleridir.

"Sabikunlar…" yani önde olanlar; her iki grubu geçen, Allah'ta fena bularak her iki âlemi de aşan muvahhidler *"sâbikundur…"* öndedirler… yani onları övmeye ve sahip oldukları vasıflara eklemede bulunmaya imkân yoktur. "*İşte bunlar…*" fena sonrası beka ile hakiki varlığa kavuşmaları halinde olduklarında bunlar yani *mukarrebun*'lar "*naim (nimet) cennetlerindedirler"* bütün cennet mertebelerindedirler.

13- Çoğu öncekilerdendirler.

14- Birazı da sonrakilerdendir.

Bunların "*Çoğu…*" büyük bir topluluğu " *öncekilerden…"*dirler. Ruh saflarının en önünde, ezelde ilk inayet ehli olan mahbuplardır onlar. "*Birazı da sonrakilerdendir."* Mertebeleri mahbupların mertebesinden daha aşağı, ikinci safta yer alan muhiplerdir. Bunların az olarak nitelendirilmelerinin nedeni muhip (seven) kimselerin nadiren isteklerine kavuşmalarıdır. Buna karşılık mahbup (sevilen) kimse, kemalin son noktasına kadar ulaşır. Muhip olanların çoğunluğu sıfat cennetlerinde mutlular derecelerinde dururken mahbupların tümü ise gayelerin en son noktasına ulaşmış olarak zat cennetindedirler.

Bu yüzden Rasulullah (s.a.v) bu ayetle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Burada sözü edilen her iki topluluk da bütünüyle benim ümmetimdendirler." Yani öncekiler daha önce gelip geçmiş ümmetlerden, sonrakiler de Rasulullah'ın (s.a.v) ümmetindendirler, gibi bir anlam söz konusu değildir. Bilakis, bunun tersi (öncekilerin Hz. Rasulullah'ın ümmetinden, sonrakilerin de önceki ümmetlerden olması) daha doğrudur. Ya da kastedilen anlam şudur: Bunların bir grubu bu

ümmetin ilkleridir ki Nebiyi görmüş, onun zamanında vahyin tazeliğini yaşayan veya onun zamanına yakın bir dönemde yaşayıp sahabesini gören tabiinden olan kimselerdir. Diğerleri ise davet devrinin sonlarında, Mehdi'nin (a.s) zuhur etmesine yakın bir dönemde yaşayıp üzerlerinde uzun zaman geçtiği için kalpleri katılaşan kimselerdir. Mehdi'nin (a.s) zamanında yaşayan kimseler değildir elbette. Çünkü öne geçenler, Mehdi'nin zamanında çok olurlar. Onlar büyük kıyamet ashabı, keşif ve zuhur ehlidirler.

15- Cevherlerle işlenmiş tahtlar üzerindedirler..

16- Onlar üzerlerinde karşılıklı olarak oturup yaslanırlar.

"*Cevherlerle işlenmiş tahtlar üzerindedirler."* Her birine has kılınmış Hakkani ve bahşedilmiş varlıklarla bütünleşmiş, bezenmiş tahtlar üzerindedirler. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Nurdan minberler üzerindedirler." Yahut sıfat mertebeleri üzerindedirler. *"Oturup yaslanırlar."* orada zuhur ederler. Çünkü burası onların makamlarındandır. *"Karşılıklı olarak…"* mertebe bakımından eşit olarak oturup yaslanırlar. Vahdet aynında aralarında kesinlikle perde olmaz. Çünkü zat ile tahakkuk etmişlerdir. Hangi sıfatla zuhur etmeyi seçerlerse seçsinler onları birleştiren şey zat sevgisidir. Sıfatlardan dolayı zattan, zattan dolayı da sıfatlardan perdelenmezler.

17- Çevrelerinde ölümsüz gençler (vildanlar) dolaşır,

18- Testiler ve ibriklerle memba şarabından dolu kadehlerle,

"*Çevrelerinde, ölümsüz gençler (vildanlar) dolaşır."* Zatlarının devletiyle devamlılık vasfına sahip ruhani kuvvetler; vildanlar onlara hizmet ederler. Yahut güçlü iradeleriyle kendilerine kavuşan irade ehlinde olan istidat sahipleri onlara hizmet ederler. Nitekim, şöyle buyrulmuştur: "*İmanda kendilerine tâbi olanlar (var ya)! İşte biz, onların nesillerini de kendilerine kattık."* (Tur, 21) veya semavi melekutlar onlara hizmet ederler. "*Testiler ve ibriklerle…"* irade, marifet, sevgi, aşk, zevk şarapları, hikmet ve ilim suları doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerle etraflarında dolanıp hizmet ederler.

19- Bundan başları ağrımaz, akılları giderilmez sarhoş da olmazlar.

"*Bundan* (şaraptan) *başları ağrımaz.*" tamamı lezzettir; elem ve sarhoşluk vermez. Çünkü yakin serinliğini bulmuş, bu lezzete kavuşmuşlardır, kafur kokulu içkiden içerler. Vuslat muhabbeti özlem eleminden, yitirme korkusundan beridir. "*Akılları giderilmez, sarhoş da olmazlar…*" sarhoş olup temyiz yeteneklerini ve akıllarını yitirmezler. İçkinin tesiriyle sızıp kalmazlar. Onlar daimi uyanıklık ehlidirler. Zattan dolayı sıfattan perdelenmezler ki sarhoş olsunlar da bu hal onlara galip gelsin.

20- Seçip beğendiklerinden de meyve,

21- Canlarının çektiği kuş etleri,

" *…Meyve…*" vectlerinden, zevk keşiflerinden "*beğendikleri…*" meyvelerin iyilerini alırlar. Çünkü bunların tümünü yanlarında hazır bulurlar da sadece en saf olanlarını, en göz kamaştırıcı olanlarını, en üstün olanlarını ve en övgüye değer olanlarını seçerler. "*Canlarının çektiği kuş etleri…*" güçleri dahilindeki latif hikmetleri ve ince manaları alırlar.

22- İri gözlü huriler,

23- Saklı inciler gibi.

24- Yaptıklarına karşılık olarak verilir.

"*İri gözlü huriler…*" sıfat tecellileri, ceberut âleminden mücerret varlıkları ve kendi mertebelerinde bulunan mücerret ruhları seçerler. "*inciler gibi…*" dirler. Saflıklarıyla taptazedirler, nurlarıyla apaydınlıktırlar. *"Saklı…"* sedefin içinde saklıdırlar. Yahut gaybın içlerinde, bilinmezlik hazinelerinde zahir ehlinden oluşan yabancılardan saklanmıştırlar. Bütün bunlar "*yaptıklarına karşılık olarak verilir.*" istikamet halinde bizzat kastedilen ve karşılıklarını içlerinde barındıran İlahi amellerin ödülüdür bunlar. Ya da bütün bunlar, süluk halinde işledikleri tezkiye ve arınma fiillerinin karşılığıdır.

25- Orada ne boş bir söz ve günaha sokan bir laf işitmezler.

26- Söylenen, yalnızca "Selâm, selâm" dır.

"*Orada boş bir söz…işitmezler.*" Hezeyan ve hiçbir anlama gelmeyen saçma sapan söz duymazlar. Çünkü onlar Allah'ın huzurunda ruhanilerin edebiyle edeplenmiş tahkik ehlidirler. *"Günaha sokan bir laf"* işitmezler. Gıybet ve yalan gibi kişiyi günaha sokan çirkin hayasızlıklar da duymazlar. "*Söylenen, yalnızca "selâm, selâm"dır.*" Bir söz işitirler ki kendisi Selâm'dır, noksanlıklardan münezzehtir, fazlalıklardan, gereksizliklerden beridir. İşitenin ayıplardan ve noksanlıklardan yana selamette olmasını ifade eden, ona sevinç ve saygınlık kazandıran, kemalini ve parlaklığını ortaya koyan bir sözdür. Çünkü onların bütün sözleri irfan, hakikât, karşılıklı sevgi ve iltifattır, ifade biçimleri farklı olsa da.

27- Ashab-yemiyn, ne ashab-ı yemin?!

28- Budanmış düzgün sidr ağacı içinde,

29- Meyveleri salkım salkım dizili muz ağaçları içinde,

"Ashab-ı yemiyn, ne ashab-ı yemiyn…" onlar, sağdakilerdir ve ne mutlu o sağdakilere!" onlar şerefli, ulu ve saygın kimselerdir. Bu; mutlulukla bezenmiş vasıfları karşısında hayranlık içeren bir şaşkınlık ifadesidir. Ki bunlar; "*Budanmış, düzgün sidr ağacı (Arabistan kirazı)…"* yani varlık kuvvetleri ve tabiatlar çelişkisi ve arzular ve tutkular çekişmesi dikenlerinden arınmış nefis cennetindedirler. Çünkü ruh ve kalp nuru aracılığıyla sıfatlarının heyetleri tecerrüt etmiştir. Ya da güzellik ve salih heyetler meyveleriyle yüklüdürler. Bu hususta iki farklı tefsir söz konusudur. Biz de tevillerimizi bu iki farklı tefsire göre yaptık.

"*Meyveleri salkım salkım dizili muz ağaçları içinde.."* yani kalp cennetindedirler. Çünkü et-Talh, muz ağacı demektir. Meyvesi tatlı, yumuşak (yağlı), lezzetli ve çekirdeksizdir. Kalbin idrak ettiği maddeden ve cisim heyetlerinden beri şeyler ve anlamlar gibi. Ama "sidr" (Arabistan kirazı) ağacı bundan farklıdır, onun meyvesinde çok çekirdek bulunur. Tıpkı nefsin maddi eklerle, cismi heyetlerle iç içe idrakleri gibi. Ayette geçen "mendud" ise ağacın meyvesinin, açıkta gövde denecek bir kısım bırakmayacak şekilde en aşağısından en yukarısına kadar dizilmesi anlamına gelir. Bu da idrak oluşumlarının sonsuz bir çokluk olarak ifade edilecek şekilde fazla olmasını ifade eder.

30- Uzamış gölgelerde...

31- Çağlayarak dökülen bir su da,

32- Ve sayısız meyveler içindedirler.

33- Tükenmezler ve yasaklanmazlar,

34- Ve kabartılmış döşekler üstündedirler.

"*Uzamış gölgeler…*" huzur ve esenlik veren ruhun nurundan uzanmış gölgeler. "*Çağlayarak dökülen bir su da…*" ruh âleminden üzerlerine sızan, dökülen ilim. Akmak anlamında "cera" kelimesi yerine "sekebe" kelimesinin kullanılması (yani akmak yerine dökülme ifadesine yer verilmesi) mutluların ilimlerinin amellerine göre daha az olmasından dolayıdır. Çünkü onların vecd, irfan, tevhid ve zevk gibi ruhani ilimleri az, buna karşılık faydalı ilimleri çok olur.

" *…Ve sayısız meyveler içindedirler.*" Hisler, hayaller ve vehimler gibi lezzetli cüzi ve külli idrakler ve kalbi külli manalar içindedirler. "*Tükenmezler…*" çünkü sonsuz ve sayısızdırlar. *"Yasaklanmazlar…"* çünkü bunlar onların tercihine bağlıdırlar. Nerede isterlerse orada buluverirler. *"Ve kabartılmış, yükseltilmiş döşekler..."* Bedensel heyetler mertebesinden ve süfli cihetten kalple bütünleşmiş nefsin yukarı tarafı olan sadra yükseltilmiş ahlaki faziletler, güzel ameller aracılığıyla kazanılmış nefsin nurani heyetleri "*içindedirler*". Ya da diğer bir tefsire göre kadınlardan oluşan huriler arasındadırlar. Yani mertebe olarak kendilerine eş olan ve bütünleşen melekutlar arasındadırlar. İki farklı tefsirden bu iki farklı tevil çıkar.

35- Biz onları apayrı biçimde yeni yarattık.

36- Onları bakireler kıldık.

37- Eşlerine düşkündürler ve yaşıttırlar…

38- Ashab-ı yemiyn içindir.

39- Bunların bir çoğu evvelkilerdendir.

40- Birçoğu da sonrakilerdendir.

"*Gerçekten biz onları (cennet kadınlarını, dişilerini) apayrı biçimde yeni yarattık.*" Maddeden beri, tabiat kirlerinden ve unsurlar pisliğinden temizlenmiş şaşkınlık uyandıran nurani varlıklar olarak yarattık. "*onları…bakireler kıldık.*" Tabii işlere bulaşmaktan, alışkanlık ehli zahiri tabiilerle bir arada olmaktan, maddeye karışmaktan etkilenmemişlerdir.

"Eşlerine düşkündürler…" onları severler ve onlar tarafından sevilirler. Çünkü saftırlar, özleri güzeldir ve daima onlarla beraberdirler. *"Yaşıttırlar…"* mertebeleri eşit, cevherleri ezeli olduğu için aynı derecededirler. Bütün bunlar *"Ashab-ı yemin…"* içindir.

"Bunların birçoğu evvelkilerden." Çünkü sevilenler (mahbuplar) derecelerde inip çıkarlarken, yaklaşıp sıfatlara dönerlerken sağ ehlinin yanına girerler, onlara karışırlar, onların topluluğuna uyarlar. "*Birçoğu da sonrakilerdendir."* Çünkü sevenler (muhipler) çoğunlukla sağ ehlidirler, zat sevgisinden aşağıda sıfatların yanında dururlar. Biz ayette geçen öncekileri ve sonrakileri Muhammed ümmetinin öncekileri ve sonrakileri olarak tefsir ettik. Bu ise açıktır. Çünkü Muhammed ümmetinin önde olanları arasında değil, sonraki kuşakları arasında ashabi yemin (sağ ehli) olanlar daha fazladır.

41- Ashab-ı şimal (soldakiler) ne ashab-ı şimaldir?!

42- Bir ateş ve kaynar su içinde,

43- Kapkara dumandan bir gölge altındadırlar.

44- Serinlik de yok, fayda da.

45- Çünkü onlar bundan önce varlık içinde sefahate dalmışlardı,

46- Büyük günahı işlemekte direnir dururlardı.

47- Ve diyorlar: Biz öldüğümüz, toprak ve bir yığın kemik olduğumuz vakit hakikaten biz tekrar mı ba's olunacak mıyız / diriltilecek miyiz?

48- Evvelki atalarımız da mı?

49- De ki: Muhakkak hem evvelkiler, hem de sonrakiler,

50- Belli bir günün muayyen bir vaktinde mutlaka toplanacaklar.

"Ashab-ı şimal (soldakiler) ne ashab-ı şimaldir?!"… Yani soldakiler; ne yazık o soldakilere!...işte bunların bedbahtlık, uğursuzluk, aşağılanma ve bayağılık içindeki hallerine ve sıfatlarına hayret edilir. "*…Bir semum (ateş)…içindedirler."* Adi hevalardan, eziyet verici, yoldan çıkarıcı heyetlerden bir ateş (semum) ve *"kaynar su"* batıl ilimler ve bozuk akideler içinde, "*…Kapkara dumandan bir gölge altındadırlar."* Karanlık sıfatlarla, aşağılık siyah heyetlerle kararmış nefis heyetlerinden oluşan bir gölge altındadırlar. "Yahmum" kelimesi, kapkara duman

demektir. *"Serin ve fayda"* olmayan bir duman. İnsanların sığındıkları normal gölgenin serinlik ve sığınanı dinlendirmek gibi faydalı nitelikleri yoktur bu gölgenin. Bilakis yormak, susatmak ve sıkıntı vermek gibi eziyet, elem ve zarar verici nitelikleri vardır.

"*Çünkü onlar bundan önce varlık içinde sefahate dalmışlardı."* Lezzetlere ve şehevi arzulara dalmış, tabii ilerin girdabına batmış, bedensel örtülere dolanmışlardı. Bundan dolayı da bu azap verici heyetleri, helak edici nitelikleri edindiler.

"*Büyük günahı işlemekte direnir dururlardı."* Batıl sözlerden ve bozuk inançlardan oluşan büyük günahı durmadan işledikleri için de bu sonsuz azabı ve ebedi cezayı hak ettiler. *"Ve diyorlardı ki…"* onların bozuk inançlarından biri de ölümden sonra dirilişi inkâr etmeleriydi.

51- Sonra, muhakkak… ey siz sapıklar, yalancılar!

52- Elbette zakkum ağacından yiyeceksiniz.

53- Ondan karınlarınızı dolduracaksınız,

54- Onun üstüne de kaynamış sudan içeceksiniz.

55- Susamış develerin suya saldırışı gibi içeceksiniz..

56- Din günü onlara ziyafet budur.

"*…Ey siz sapıklar, yalanlayıcılar!"* cehaletlerinde, batıl inançlarına uymayan Hakk'ı inkâr etme tavrında bulunarak yalanlayıcı, ısrarcı ve böylece de sırat-ı mustakiym'den yüz çeviren, sapıklar cahiller! "*Elbette zakkum ağacından yiyeceksiniz."* Lezzetlere ve şehvetlere tapan, bu zevke batan, sizin alıştırmanız yüzünden süfli tabiatların cazibesine ve faydalarına kapılan nefisten tadacaksınız. "*…Ondan dolduracaksınız."* kemale aykırı, vebali gerektiren heyetlerden oluşan vebalı, iğrenç tadı olan zakkum ağacının yakıcı meyvesiyle "*karınlarınızı"* dolduracaksınız. Bunun nedeni de önü alınmaz hırsınız, aç gözlülüğünüz, yırtıcılığınız, oburluğunuz ve hastalığınızdır.

"Onun üstüne de kaynar sudan içeceksiniz." batıl vehimler, yalancı şüpheler gibi helake ve mahvoluşa sürükleyici cehaletten içerler ki bu gibi şeytani amelleri, hayvani ve zulmani işleri çekici kılan odur. *"Susamış develerin suya saldırışı gibi içeceksiniz."* Susuzluk hastalığına yakalanan develer gibi devamlı içersiniz. Çünkü bu hastalığa yakalanan develer, hiçbir şekilde suya kanamazlar. Bu da sizin bir türlü dinmeyen doymayan hırsınız, aç gözlülüğünüz yüzündendir. İşte size "*Din günü inen ziyafet budur.*"

57- Sizi biz yarattık. Tasdik etmeniz gerekmez mi?

58- Söyleyin öyleyse, döktüğünüz meni nedir?

59- Onu siz mi yaratıyordunuz? Yoksa yaratan biz miyiz?

60- Aranızda ölümü biz takdir ettik. Bizim önümüze geçilmez.

61- Sizin şekillerinizi değiştirmeye ve bilmeyeceğiniz şekilde sizi yaratmaya kâdiriz.

62- And olsun ki, ilk yaratılışı bildiniz... O halde düşünsenize.

"*Sizi biz yarattık."* Sizi varlığımızla izhar etmek ve sizin suretinizde görünmek şeklinde sizi yarattık. "*Tasdik etmeniz gerekmez mi? Söyleyin öyleyse, döktüğünüz meni nedir? Onu siz mi yaratıyorsunuz?"* insanlık suretini üzerine giydirmek suretiyle siz mi onu yaratıyorsunuz? *"yoksa yaratan biz miyiz?"* …

63- Şimdi bana ektiğinizi haber verin?

64- Onu siz mi bitiriyorsunuz? Yoksa bitiren biz miyiz?

65- Dileseydik onu elbette çer çöp yapardık da şaşar pişman olurdunuz.

66- "Doğrusu bunu biz borç bilmişiz."

67- Hayır, "Bizler mahrum bırakıldık" derdiniz.

68- Şimdi söyleyin bakalım içtiğiniz o suyu…

69- Onu buluttan siz mi indirdiniz? Yoksa indiren biz miyiz?

70- Dileseydik onu tuzlu yapardık. Şükretmeniz gerekmez mi?

71- Çakmakmakta bulunduğunuz o ateşi tutuşturmaktasınız düşündünüz mü?

72- Onun ağacını siz mi yarattınız? Yoksa yaratan biz miyiz?

73- Biz onu bir ibret ve istifade için yarattık.

74- O halde Rabbinin A'zam (çok özel) ismi ile tesbih et!

"*Şimdi bana, ektiğinizi haber verin. Onu siz mi bitiriyorsunuz?"* bitki türü giysisini üzerine geçirmek suretiyle siz mi bitiriyorsunuz? *"Yoksa bitiren biz miyiz?" Şimdi de söyleyin bakalım!..* istidadınızın susaması üzerine içtiğiniz o ilim suyunu görüyor musunuz? "*Onu siz mi indirdiniz?"* heyulani akıl bulutundan siz mi indirdiniz onu? "*yoksa indiren biz miyiz? Dileseydik onu tuzlu yapardık."* hayatın düzeninin işleyişinde kullanmak,

yalnız dünya hayatını tertip etmek suretiyle kullanırdık. "*Şükretmeniz gerekmez mi?"* Söyleyin şimdi bana! kutsi anlamlar ateşini ki *"tutuşturmaktasınız…"* fikir çakmağıyla tutuşturmaktasınız. "*Onun ağacını siz mi yarattınız?"* düşünce gücünü siz mi yarattınız? "*yoksa yaratan biz miyiz?"*

"Biz onu bir ibret…için yarattık." Kutsi âlemdeki ezeli ahdi hatırlatsın diye yarattık ve "*istifadesi için"* Süluk esnasında ilim ve amel gibi azıklardan yoksun olanların istifade etmeleri için yarattık.

75- Hayır!.. Mevakın nücum'a yemin ederim.

76- Eğer bilirseniz, gerçekten bu yemin çok büyük bir yemindir.

77- Muhakkak O, Kur'ân'ı Kerim'dir.

78- Korunmuş, saklanmış bir Kitab'dadır.

79- Ona ancak temizlenenler dokunabilir.

80- O, âlemlerin Rabbinden indirmedir.

"*Hayır!... Mevakın'nucum'a yemin ederim…"* Yıldızların mevkılerine, kutsal Muhammedi nefsin Ruhu'l Kudüs'le bütünleşmesi vakitlerine yemin ederim. Ki bunlar Kur'an yıldızlarının (veya bölümlerinin) vaki oldukları vakitlerdir. Ne şerefli vakitler! Ve ne nurani bütünleşmeler! Yahut bundan maksat yıldızların döküldükleri yerlerdir. Yani duyulardan kayboldukları vakitler. Diğer bir ifadeyle, sırrının gayba dalması ve kutsi kafileye karışması ile birlikte bedenin iptal olması sonucu beden batısına duyularının kaybolması. Daha doğrusu Hak'ta kaybolması ve vahdete dalması…

"Eğer bilirseniz, gerçekten bu, büyük bir yemindir." Nereden bilsinler? *"Hayır! Mevakı'n-nücum'u*…" bilemezler. Onlar kim bu ilmi bilmek kim!

"Muhakkak O, Kur'ân-ı Kerim'dir." Her türlü saygıyı, sonsuz şerefi ve yüksek değeri üzerinde toplayan bir ilimdir. "*Korunmuş… bir Kitab'da"* dır. Yakınlaştırılmışlar (mukarrebin) ve tertemiz meleklerden başka, diğer tüm duyulardan saklı olarak gaipte gizlenmiştir. Çünkü Kur'anî akıl O'na yerleştirilmiştir. Nitekim, İsa (a.s) şöyle buyurmuştur: "İlim göktedir demeyin; onu kim yere indirir. Yerin altındadır demeyin; onu kim yukarı çıkarır. Denizlerin ötesindedir demeyin; onu kim karşı tarafa geçirip getirir. Bilakis, ilim sizin kalplerinizde yaratılmıştır. Allah'ın huzurunda ruhanilerin edebiyle edeplenin, o zaman ilim size zahir olur."

Yahut şöyle bir anlam kastedilmiştir: Kitab-ı meknun (korunmuş Kitab) kaza mahalli olan ilk ruh ve Muhammedi ruhun mekanıdır. Daha doğrusu "*Ona ancak temizlenenler dokunabilir."* Tabiat kirlerinden maddeye taalluk etme pisliğinden arınmış tertemiz ruhlar dokunabilir. " (*O), âlemlerin Rabbinden indirilmiştir."* Çünkü Allah'ın ilmi, Muhammedi mazharda zuhur etmiştir. Yani Kur'an Allah'tan Hz. Muhammed'e parça parça indirmedir (inzal olmasıdır).

81- Şimdi siz bu hadisi mi küçümsüyorsunuz?

82- Rızkınız onu yalanlamaktır.

"*Şimdi siz, bu hadisi mi (sözü mü) küçümsüyorsunuz?..." yani açığa çıkan O'nun sözünü* O'nu tahkir ediyorsunuz ve önemsemiyor musunuz? Bir şeyi küçümsediği için yan çizen, aldırış etmeyen biri gibi Kur'an'ın hakkını eda etmiyor, anlamaya çalışmıyor, tahkir mi ediyorsunuz? *"Rızkınız O'nu yalanlamaktır"* sizin kalbi gıdanız ve hakiki rızkınız O Kur'an'ı yalanlamaktır. Çünkü siz bilgilerinizle kendinizi perdelediniz ve kendi bilgilerinizin türünden olmayan şeyleri yalanladınız. Tıpkı cahil bir insanın, kendi inanışına aykırı olan şeyleri inkâr etmesi gibi. Böyle bir insanın bilgisi yalanlamasının kendisidir. Yani sizin şekli rızkınız yalanlamanızdır. Çünkü durmadan yalanlıyorsunuz. Sanki yalanlamayı gıdanız haline getirmişsiniz. Nitekim, yalan söyleyip duran kimseye "onun gıdası yalandır" denir. Ayrıca Allah'ın verdiği rızka karşı şükrü, O'nu yalanlamakla mı yerine getiriyorsunuz?

83- Hele can hulka (boğaza) dayandığı zaman…

84- Ve siz o zaman bakar durursunuz.

85- Biz ona sizden daha yakınızdır, lakin göremezsiniz.

86- Eğer siz ceza (karşılık) görmeyecek olsaydınız.

87- Şayet iddanızda doğru iseniz onu geri çevirseniz ya!...

"*Hele can boğaza dayandığı zaman."* yani can boğaza dayandığı zaman onu geri çevirseniz ya! *"şayet iddianızda doğru iseniz onu…"* Yönetilmediğiniz, bir Rabbin hükmüne göre hareket etmediğiniz, kahır altında olmadığınız hususunda eğer doğru söylüyorsanız canı (ruhu) bedene *geri çevirseniz ya*! Bilakis siz, bu anlamda cebir altındasınız, rububiyetin ezici hakimiyeti altında acizsiniz. Yoksa hiç istemediğiniz ölümü geri çevirirdiniz.

88- Eğer, yakin olan (mukarrebun)dan ise,

89- Artık ona rahatlık, hoş koku (reyhan) ve naîm cennetleri vardır.

90- Eğer sağcılardan (ashab-ı yeminlerden) ise,

91- "Sana sağcılardan selam var…" denilir.

92- Ama, eğer o kişi yalancılardan ve sapıtanlardan ise,

93- Artık ona kaynar sudan bir ziyafet vardır

94- Ve cehennem ateşine maruz kalır.

"*Eğer yakın olanlardan ise…*" üç gruptan yakın olanlar zümresine dahil ise, onun için zat cennetine ulaşma ruhu, sıfat cennetleri reyhanı ve sıfat tecellilerinin göz alıcı parlaklığı yanında fiil nimetleri ve lezzetleri nimet (naim) cennetleri vardır.

"*Eğer…ise…*" mutlulardan ve iyilerden (ebrar) ise, onun için sağ ehliyle buluşmanın sevinci ve lezzeti vardır, sağ ehli onu sıfat cennetinde fıtrat esenliğiyle, azaptan kurtuluşla, nefis sıfatlarının eksikliklerinden beraat etmeyle selamlarlar.

"*Ama…ise…*" eğer öne geçenlere karşı inat eden, onların kemalatını inkâr eden ve cehli mürekkeple perdelenmiş bedbahtlardan ise, onlar için bozuk inançlardan, yalnızlığa duçar eden cehalet karanlıklarından kaynaklanan heyetleri azabı vardır ki, yukarıdan inen bu azaba " *kaynar sudan bir ziyafet…*" ifadesiyle işaret edilmiştir. Bir de alt taraftan bedensel heyetlerden ve ameli kötülüklerin veballerinden kaynaklanan bir azap bir ateş vardır ki, buna da "*cehennem ateşine maruz kalır…*" sözüyle işaret edilmiştir.

"*Muhakkak ki bu…*" üç grubun haline ve akıbetlerine dair bu anlatılanlar "*kesin…*" gerçektir, işin aslı bundan ibarettir. Büyük kıyamet ehline apaçık görünür ve onlar bu durumu doğrudan gözlemlerler, hakka'l yakin yaşarlar. Yani yakinleri ve bizzat gözlemlemeleri sonucu Hak ile tahakkuk etmiş büyük kıyamet ehli bu gerçeği görür.

95- Muhakkak ki bu kesin yaşanacak bir gerçektir.

96- Doğrusunu Allah herkesten daha iyi bilir. *O halde Rabbinin büyük ismini "Aziym" tesbih et.*

HADİD SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Semavat’da ve arz’da bulunan her şey hepsi Allah’ı tesbih etmektedir. O, Aziz’dir, Hakiym’dir..

2- Semavat’ın ve arz’ın mülkü O’nundur. Diriltir ve öldürür. O, her şeye kâdirdir.

3- O, evvel’dir, ahir’dir, zahir’dir, batındır. O, her şeyi bilen (Aliym)dir.

“Semavat’da (göklerde) ve arz’da (yerde) bulunan her şey Allah’ı tesbih etmektedir.” Her mevcut, O’nun imkândan, izafi varlık suretinde fena bulmayı kabul etmekten münezzehliğini ve sabitliğini izhar etmektedir. “*O, Aziz’dir”* güçlüdür, bütün varlıkları kahreder, zorla boyun eğdirir. “*Hakim’dir.”* Bütün varlıkların kemalatını tertip eder. Varlıklar, sonradan oluşları ve değişime tabi oluşlarıyla Allah’ı acizlikten beri kılmakta, bütün kemalatlarını izhar etmekle, hikmet esaslı nizamları ve tertipleriyle de O’nu bütün noksanlıklardan tenzih etmektedirler.

“*O, evveldir*” izafi varlık, zahir olmak itibariyle O’ndan başlar. *“ahirdir* (*sondur)…”* varlık âlemi mümkün oluşu ve ihtiyaçlarının O’nda son buluşu itibariyle Onda nihayet eder. Her şey Onunla var olmuş, Onda yok olmaktadır. O aynı anda, her iki itibarla da varlıkların hem başı (evveli) hem sonudur (ahiridir). “*Zahirdir…”* varlıkların mazharında sıfat ve fiilleriyle zuhur eder. “*Batındır…”* varlıkların mahiyetleri ve zatı ile perdelendiği için gizlidir. “*O, her şeyi bilen “Aliym”dir.”* Çünkü her şeyin mahiyetinin aynı malumatının suretlerinden biridir. Bütün eşyanın sureti Levh-i mahfuzdadır. O bu suretlerle birlikte levhi bilir. Bu suretlerle nakşedilmiş levhin mahiyetinin aynı olarak bilir yani O’nu bilmesi zatını bilmesinin aynıdır.

4- O, semavat'ı ve arz'ı altı günde yarattı. Sonra arşı istiva etti. Arz'a gireni de, arz'dan çıkanı da, sema'dan ineni de, ondan yükseleni de bilir. Nerede olursanız O sizinle beraberdir. Allah bütün yaptıklarınızı Basir'dir .

"O, semavat'ı ve arz'ı altı günde yarattı."… İlâhi günler olarak altı günde yarattı. Yani Adem (a.s) zamanından Hz. Muhammed (s.a.v) zamanına kadar süren altı aletle yarattı. Bu da hafta döneminin tamamından ibarettir. Yani Hak bunlarla perdelendi ve halk zuhur etti. Çünkü halk, Hakk'ın eşya ile perdelenmesinden ibarettir. İşte bu zamana perdelenme zamanı denir. A'raf suresinde bu hususa değindik. "*Sonra…istiva etti."* Muhammedi kalp "*arşı"*nın üzerine bütün sıfatlarla zuhur etti. Ne sıfatların bazısı bazısını, ne sıfatlar zatı, ne de zat sıfatları perdeledi. Bilakis, bunların tümü yedinci günde zuhur etmek suretiyle istiva etti. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: "Kaf" suresinde zikredildiği gibi altı cevher ve arazdan oluşan altı mertebe suretinde zuhur etti. Sonra bütün eşyaya eşit düzeyde rahmani surette etki etmek ve Rahman ismiyle zuhur etmek suretiyle bütün eşyaya tesir ederek en büyük ruh arşına istiva etti.

"*…Gireni…bilir"* cismani âlem arzına giren tür suretlerini malumatının suretleri oldukları için bilir. *"Ve ondan çıkanı bilir."* ondan ayrılan ruhları, fesat ve fena zamanında ondan zail olan suretleri bilir. Bunlar semadan inen ve ona yükselen suretlerdir. Ya da kastedilen anlam şudur: Ruh semasından inen ilimleri, kalbe feyiz ve ışık veren nurları, ondan yükselen, ayrılan küllileri ve hissedilen cüzileri, tezkiye edilmiş amellerin heyetlerini bilir. "*Nerede olursanız, O sizinle beraberdir."* Çünkü sizin varlığınız O'nunla gerçekleşir ve O sizin mazharınızda zuhur etmiştir. "*Allah yaptıklarınızı görür."* Onları önceden bilir, yaptıklarınızın suretleri huzurundaki melekut âleminin dört levhasına nakşedilmiştir.

5- Semavat'ın ve Arz'ın mülkü O'nundur. İşler Allah'a rücu ettirilir.

6- Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar. O sadırlarda olanı en iyi bilir.

“*…Katar…”* gaflet gecesini huzur gündüzüne. “ *…Katar…”* huzur gündüzünü de gaflet gecesine katar, cemali celal ile, celali de cemal ile örter. “*O…bilir…”* kalplere yerleştirdiği sırlarını, gaflet ve huzurun inceliklerini, hikmetlerini, örtünüp açılmanın letaifini ve faydalarını bilir. O’ndan başkası bunları bilemez.

7- Allah’a ve O’nun Rasulüne iman edin. Sizi hakkında tasarruf sahibi; halife kıldığı şeylerden infak ediniz. Sizden iman edenler ve harcayan kimseler için büyük mükâfat vardır.

“Allah’a…iman edin.” yakin bir imanla fiil tevhidine inanın. “*Rasulüne iman edin.”* Fiil tevhidine inanırken Hakk’ın fiilleri nedeniyle halkın fiillerinden perdelenmeyin. Aksi takdirde, cebre ve ecirden mahrumiyete duçar olursunuz. Bilakis, Hakk’ın fiillerini, onların tümüne iman etmek suretiyle şeriat hükmünce tafsilat mazharlarında müşahede edin, ki sizin için tevekkül hasıl olsun, elinizde bulunan, sizi sahip kılmakla üzerinde halife kıldığı, şeriat hükmünce tasarrufta bulunma gücünü verdiği Allah malını infak etmeniz kolay olsun. Çünkü bütün mallar Allah’ındır. Malın bazı kimselere has kılınması ise şeriat hükmünce tasarrufta bulunma amaçlı bir nispettir.

“Sizden iman edenler…” fiilleri müşahede etmekle inananlar *“harcayan kimseler…”* tevekkül makamından infak edenler için *“büyük bir mükâfat vardır.”* Fiil cennetlerinde büyük bir mükâfata nail olacaklardır.

8- Rasul sizi Rabbinize iman etmeye davet ediyorken… O, sizden kesin misak almış olduğu halde, size ne oluyor da?... Eğer müminlerseniz niçin Allah’a iman etmiyorsunuz?

“*…Niçin Allah’a iman etmiyor musunuz?”* Birbirini pekiştiren iki sebep vardır: Biri iç, biri de dış sebeptir. Bu iki sebep bir araya geldiği zaman zati olarak imanı gerektirirler. Dış sebep, faili bir sebep olarak Rasul’ün davetidir. İç sebep ise, ezeli misakın alınmış olmasıdır. Yani kabul edici sebep olarak fıtri istidat ve delil isteme gücüdür. *“Eğer müminlerseniz.”* bilkuvve inanırsanız, eğer içinizde fıtrat nuru ve ezeli iman kalmışsa *“size ne oluyor da”* Allah’a iman etmiyorsunuz?

9- O, sizi karanlıktan nur’a çıkarmak için kuluna apaçık ayetler indiren O’dur. Muhakkak ki, Allah size çok Rauf’dur, çok Rahiym’dir.

"Kuluna apaçık ayetler indiren O'dur." Fiil, sıfat ve zat tecellileri açıklamalarını indiren O'dur. *"Sizi karanlıktan… çıkarmak için."* Nefsin sıfatlarının ve maddeden derlenmiş bedensel heyetlerin karanlıklarından kalbin aydınlığına, kalbin sıfatlarının karanlığından ruhun nuruna, varlığınızın ve ortaya çıkarılışınızın karanlıklarından dinin nuruna çıkarmak. Bunlar "üst üste binmiş üç karanlık." sözüyle bunlara işaret edilmiştir. *"Muhakkak Allah, size karşı çok Rauf'dur."…* Şefkâtlidir. İstidat bahşederek eksiklik afetini sizden giderir. Rasul göndermekle, onun tarafından eğitilmenizi sağlamakla perdeleri ortadan kaldırmaya iletir sizi ve size sizden *"Çok Rahiym'dir"…* çok merhametlidir. Nefsin tezkiyesi ve istidadın arınması sonucu kabul yeteneğinin hasıl olmasıyla birlikte kemalatı bahşeder.

10- Semavat'ın ve arz'ın mirası Allah'ın olduğu halde ne oluyor size ki Allah yolunda infak etmiyor sunuz? Elbette içinizden, fetihten önce harcayan ve savaşanlar eşit değildir. Onların derecesi, sonradan infak edenlerden ve savaşanlardan daha yüksektir. Allah hepsine de en güzel olanı vaat etmiştir. Allah yaptıklarınızı Habir'dir.

11- Kimdir o, Allah'a karşı hasenle borç verecek? Allah onun verdiğini katlayıversin ve onun için çok cömertçe bir ecir vardır. O gün erkek ve kadın Mü'minleri, nurları önlerinde ve sağlarında koşarken göreceksin,

12- "Bu gün sizin müjdeniz, ebedi kalmak üzere altlarından nehirler akan cennetlerdir." Denilir. İşte en büyük saadet budur.

"…Elbette içinizden, fetihten önce harcayan ve savaşanlar…eşit değildir." mutlak fetihten önce mallarını ve canlarını harcayanlar… ki mutlak fetih Resulullah için tam miraç ve vahdet huzuruna ulaşmak şeklinde gerçekleşmiştir. "*Onların derecesi, sonradan infak edenlerden…daha yüksektir."* Çünkü istidatları daha kuvvetli, iç âlemlerindeki köklü nurları daha şiddetlidir. Ruhun aydınlatmasıyla Rasulü bildiler ve ona ısındılar. Rasulün kendilerine tesir etmesi durumu aracı olmaksızın kemalatları üzerlerinde zuhur etti. Bunlarda kutsi kuvvet galiptir ki yağı ateş değmeden yanacak kıvamdadır neredeyse.

Fakat fetihten sonra infak edenlerin istidatları zayıf, aydınlanmaları azdır. Bu yüzden kendilerine tesir edecek, kemalatlarını fiile çıkaracak bir güce muhtaçtırlar. *"Allah hepsine de…vaat etmiştir."* sevabı, yani "*en güzel olanı"* vaat etmiştir. Çünkü ne şekilde olursa olsun yakin

gerçekleşmiş ve kemal zuhur etmiştir. Bunun yanında dereceler sayısız olacak şekilde farklı olabilir. Sonrakiler ise nefis makamında ahlaki kemale ulaşarak, sevaplarını ve ecirlerinin kerametini katlamak arzusuyla mallarını Allah'a borç veren kimselerdir.

Öncekiler ise, Allah'ı razı etmek için mallarından tecerrüt eden sabikundur. Ki nefisleri Hakk'ın yolunda sabitleşsin. Onlar, "*önlerinde…nurları aydınlatıp giden*" müminlerdir. Çünkü sırat-ı müstakim üzeredirler, zat tevhidiyle Allah'ın vechine yönelmişlerdir. Sonrakiler, nurları sağlarından aydınlatıp giden kimselerdir. Çünkü onlar kalp ve yakin makamında olan mümin erkeklerden ve mümin kadınlardan sağ ehli olanlardır. "*Bugün müjdeniz…*" burada hitap her iki gruba yöneliktir, ancak ağırlıklı olarak sabikun kastedilmiştir. Çünkü üç cennetten söz edilmiş ve kurtuluşları da büyük (azîm) olarak vasfedilmiştir. Büyük kurtuluş (fevzu'l azîm) ise üçüncü grup içindir. Diğer iki cennet ehlinden olup onlardan aşağı olan diğerlerinin kurtuluşu ise kebir veya kerim olarak nitelendirilmiştir.

13- "Münafık erkeklerle münafık kadınların "Bizi bekleyin nurunuzdan bir parça ışık alalım." diyeceği gün de kendilerine: Arkanıza dönün de bir nur talep edin, denilir. Nihayet onların arasına bir kapısı olan bir sur çekilir. Onun iç tarafı rahmettir ve dış tarafında da azap vardır.

"*Münafık erkeklerle münafık kadınların…diyeceği günde.*" İstidat sahibi olup istidatları güçlü, buna karşılık nefsin sıfatlarıyla ve bedenin heyetleriyle perdelenmiş, tabiat karanlıklarına ve günah kirine dalan zayıflar. Bunların içinde fıtrat nurundan bir koku kalmıştır. Bu nur tamamıyla sönmemiştir. Bu yüzden mü'minler grubu için hasıl olan kemal nuruna özlem duyarlar. Ölüm esnasında beden perdesinin dışına çıktıkları, yoksunluğun zuhur ettiği, hapsedilmiş ve eksiklik çukurunda bekletilmiş, hüsranı görüp pişmanlıkları izhar etmişken hasretle ve yalvararak bu nurdan kendilerine vermelerini talep ediyorlar. Müminler ise bir anda parlayıp giden şimşek gibi geçip giderler, onlara dönüp bakmazlar. "*Bizi bekleyin nurunuzdan bir parça ışık alalım.*" İstidadımızın aynı olması ve zahiren İslam'ı benimsemiş olmamızla nurunuzdan biraz istifade edelim, derler. Ve o gün de, o vakit de "*Kendilerine: Arkanıza dönün…denilir.*" Dünyaya, çalışma ve kazanç yurduna dönün. Çünkü nur ancak bedensel aletlerle, zahir ve batın duyular gibi cismani kuvvetlerle işlenen salih ameller ve hak ilimlerle kazanılır.

"*Nihayet onların arasına…bir sur çekilir.*" Aralarına heyulani berzah girer. Zulmani heyetlerin gerektirdiği oranda bununla perdelenirler. "*kapılı…*" bir surdur bu. Bu kapıdan maksat kalptir. Çünkü kutsiyet âleminden pislik âlemine ancak kalp yoluyla muttali olunabilir. "*İçinde…*" batınında kutsiyet aleminde "*rahmet*" nur, ruh, reyhan, mezkur mertebeleriyle nimet cennetleri vardır. "*Dışında…*" nefse bakan dış tarafında zahirinde, yani bu bedbaht ve karanlık nefislerin kalış karargâhı olan pislik âleminde ise *"azap"* vardır. Yani azap cihetine bakar. Heyetleri ve çeşitlilikleriyle (tenevvü) bu azabı hak etmişlerdir. Bu kapı, bedbahtlara bakan zahir cihetine doğru açılmaz. Bilakis, bu cihette kapalı ve kilitlidir, ebediyen açılmaz. İç cihette ise sabikundan olan cennet ehli ne zaman isterse onlar için açılır. Oradan ateş ehlini ve azap çekişlerini görürler. Oradan yanlarına giderler. O sırada nurları sayesinde ateş söner. Daha doğrusu nurları ateşi yakar; ama bu kendileri açısından geçerlidir, cehennemlikler açısından değişen bir şey olmaz. Bu sırada cehennem onlara şöyle der: "Ey mümin! Çekil, çünkü senin nurun benim alevimi söndürdü."

14- "Biz sizinle beraber değil miydik." Diye onlara nida ederler. (Onlar da) Derler ki: Evet ama, siz kendi nefsinizi fitneye soktunuz, fırsat beklediniz, şüpheye düştünüz ve kuruntular da sizi aldattı ve o çok aldatıcı da Allah'la sizi aldattı. Nihayet Allah'ın emri gelip çattı.

"Biz sizinle beraber değil miydik?" ilk fıtrat ve sıfat cemi aynı itibariyle beraber değil miydik? "*Derler ki: Evet ama, siz nefsinizi*" kendi başınızı belaya "*fitneye soktunuz.*" Nefsinizi maddi lezzetler, bedensel şehvetler, hayvani ve vahşi sıfatlar yüzünden belaya soktunuz. "*Fırsat beklediniz.*" Kıskançlık ve tamahkârlık duygularının etkisiyle size galip gelen temenni ve emeller gibi tahayyüllerin istilasıyla fırsat kolladınız. *"Şüpheye düştünüz…"* vehmi olanın akli olana, vehimlerin de akıllara galip gelmesi halinin istilasıyla şüphenin girdabına kapıldınız. "*Ve kuruntular sizi aldattı.*" Vehmin dürtmesi ve tahayyülün baskısıyla aldandınız. "*o, çok aldatıcı…* " şeytan da Allah'a ait olan sıfatları vehim yolunda kullanarak O'nunla *Allah'la sizi aldattı…* "*Nihayet Allah'ın emri gelip çattı.*" Ölüm ve ceza hasıl oldu.

15- Artık bugün ne sizden ve ne de kafir olanlardan bir fidye alınır. Varacağınız / sığınağınız (nar) ateşdir ve o sizin mevlanızdır. Orası ne kötü dönüş yeridir!

16- Allah'ın zikri ve Hak'dan inen şey için kalblerinizin huşu duymasının, coşmasının iman edenler için, vakti gelmedi mi?.. Sakın bundan önce kendilerine kitab verilen sonra üzerlerinden uzun bir zaman geçip de kalpleri katılaşmış o kimseler gibi olmasınlar. Ki, onların çoğu fasıklardır.

17- Bilin ki Allah, ölümden sonra arz'ı canlandırıyor. Biz size kesinlikle ayetleri açıkladık. Olur ki siz akıl edersiniz.

"*Bilin ki Allah, ölümünden sonra arz'ı canlandırıyor."* Bu ifade, zikrin kalp üzerinde etkili olduğuna, kalbi canlandırdığına ilişkin bir örnek mahiyetindedir.

18- Muhakkak sadaka veren erkeklere ve sadaka veren kadınlara ve Allah'a "karz-ı hasen" güzel bir borçla borç verenlere ki, onlara şerefli cömert bir ecir vardır.

19- Allah ve O'nun Resulüne iman edenler… İşte onlar, sözü doğru olan sıddıklar ve Rablerinin indinde şahid olanlardır. Onlara hem ecir, hem de nur vardır. Kafir olanlar ve ayetlerimizi yalanlayan kimseler ki işte onlar da cehennem ehlidirler.

"Sadaka veren erkeklere ve sadaka veren kadınlara…" nefis makamında gayba iman edenlere ki, onlar Allah'a güzel bir borç verenlerdir ki, onların verdiklerinin ecirlerinin karşılığı cömertçe katlanır ve "*onların çok şerefli bir ecirleri vardır"* Çünkü bunlar *"Allah'a ve O'nun Rasulüne iman edenler…"* buyrulmuştur. Bir de kalp makamındaki yakin ehline de... Çünkü "*onların da şerefli bir ecirleri … vardır."* buyrulmuştur. Yani bunlara nefis cennetinden bir mükâfat verilir ve ayrıca kalp cennetinden sıfatların tecellisiyle oluşan bunların bir de katlanan "*nurları"* vardır. "*İşte onlar…sözü doğru olanlardır."* Hakka'l-yakin kuvvetiyle sadık olanlardır ve *"Rablerin indinde şahid olan…"* Şehitlik mertebesine eren, huzur ve murakabe; ayn'el-yakîn ehlidirler.

Ama bunların karşısında yer alıp da zat ve sıfattan perdelenen gerçeği örterek yani ne gayba iman edenlerden ne de yakin ehlinden olmayan "*ayetlerimizi yalanlayan perdeli kafirlere…"* gelince "*onlar da"* tabiat cehennemi ehlidirler.

20- Bilmiş olun ki dünya hayatı, ancak bir oyun ve eğlence, bir süs, aranızda bir övünme, mallarla evlatlarla çoğalma yarışından ibarettir. Misali; yağan yağmurla biten nebattan hoşlanan çiftçinin hali gibidir ki, sonra o nebat kurur da sen onu sararmış görürsün, sonra da çerçöp olur. Ahiret'te ise çok şiddetli bir azab ve Allah'dan bir mağfiret ve Rıdvan vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir metadan başka bir şey değildir.

21- Rabbinizden bir mağfirete ve Allah ve O'nun Rasullerine iman etmiş kimseler için hazırlanmış genişliği; semavat'ın ve arz'ın genişliği gibi olan cennete yarışarak koşuşun. İşte bu, Allah'ın fazlıdır. Onu dilediğine verir. Allah, "zulfazlil'aziym" büyük ihsan sahibidir.

"*Rabbinizden bir mağfirete…yarışarak koşuşun."* Bundan önce fani, nefsani maddi hayat küçümsenip çabucak kuruyup tükenen yeşil ot suretinde tasvir edilmişti. Bu yüzden, burada muhataplar baki, kalbi ve akli hayata çağrılıyorlar. *"Rabbinizden bir mağfirete…koşuşun."* Nefsin sıfatlarını kalbin nuruyla örtmeye, "*genişliği…olan cennete"* koşun. Genişliği cismani âlemin tümünü kuşatacak kadar olan cennete *"yarışarak"* koşun. Çünkü kalp cismani âlemi ve suretlerini ihata eder. Ya da maksat, onların beşeri hayattan, nefret ettirip İlahi hayata çağırmaktır. Gereken salih amelleri işleyerek bir mağfirete koşun, en büyük günahın kaynağı olan zatlarınızı ve varlıklarınızı Zatının nuruyla örtsün. "*İşte bu, Allah'ın fazlıdır. Onu dilediğine verir."* Bir de cennete koşun ki genişliği ruh semaları ve beden arzlarını, yani izafi varlıkları bütünüyle kapsayan mutlak varlığın tamamı kadardır. Orası; "*Allah'a ve Rasullerine inananlar için hazırlanmıştır."* Birinci ihtimali esas alırsak; ilmi ve yakini imanla inananlar için, ikinci ihtimali esas alırsak; ayni ve hakiki imanla inananlar için orası hazırlanmıştır.

22- Arz'da ve nefsleriniz de vuku bulan herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce bir Kitab'da yazılmış olmasın. Muhakkak bu Allah'a göre kolaydır.

23- Ki elden kaçıp gidene üzülmeyin, size verilenle de şımarmayın. Allah çok böbürlenen ve kendini beğenenleri sevmez.

“*…Vuku bulan…herhangi bir musibet yoktur ki…”* dış âlemde, bedende ve nefiste meydana gelen hiçbir hadise yoktur ki “*bir kitab’da yazılmış olmasın.”* Bu Kitaptan maksat Levh-i mahfuz adı verilen külli kalptir. Dolayısıyla elde ettiğiniz herhangi bir şeyde kazancınızın, korumanızın, sakınmanızın, bekçiliğinizin, kaçırdığınız herhangi bir şeyde de acizliğinizin, ihmalinizin, gafletinizin, çaresizliğinizin, sakınmamanızın ve korumamanızın bir dahlinin ve etkisinin olmadığını yakini olarak bilmeniz gerekir. Şu halde *“elden kaçıp gidene üzülmeyin…”* bir hayrı kaçırmaktan, bir şerrin başınıza gelmesinden dolayı üzülmeyin. Aynı şekilde “*size verilenle de şımarmayın”* bir hayrın size ulaşmasından ve bir kötülüğün de sizden uzaklaşmasından dolayı şımararak sevinmeyin. Çünkü bunların tamamı bir takdir dahilinde planlanmışlardır.

“*Allah kendini beğenenleri…sevmez.”* Elde ettiği şeyden sevinip şımararak kendini beğenen “*böbürlenen”* kimseleri sevmez. Bunlar, yakini olmadığı, dünyayı severek Haktan uzaklaştığı için elde ettiği şeyle böbürlenir, süfli cihete meyleder, İlahi huzurdan uzaklaşır ve karanlıklar perdesiyle nurdan engellenir.

24- Onlar cimrilik ederler ve insanlara da cimriliği emrederler. Kim yüz çevirirse, muhakkak ki Allah, Ganî’dir, Hamid’dir.

“Onlar cimrilik ederler…” malı çok sevdikleri için. “ *insanlara da cimriliği emrederler.”* Çünkü rezillik karakteri onları bürümüştür. “*Kim yüz çevirirse…”* süfli âleme ve fasık ve zulmani cevhere yönelerek Allah’tan yüz çevirirse “*muhakkak ki Allah Gani’dir.”* Bizzat müstağni zengin olduğu için hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.Ve *“Hamîd’dir”* Hamde layıktır çünkü kendi başına kemal sahibidir. Yani Allah kendisinden yüz çeviren kimseyi yüzüstü bırakır, ona mühlet verir.

25- And olsun biz Rasullerimizi açık delillerle gönderdik. Beraberlerinde kitabı ve mizanı da indirdik ki, insanlar adaleti ayakta tutsunlar. Kendisinde kuvvet ve faydalar bulunan demiri de indirdik ki, Allah, O’na ve Rasullerine gaybi olarak kimin yardım ettiğini bildirecektir. Muhakkak Allah, Kaviyy’dir, Aziz’dir.

26- And olsun ki biz Nuh'u ve İbrahim'i gönderdik. Zürriyetlerinde Nübüvveti ve Kitabı mahfuz ettik. Onlardan bir kısmı hidayete erdi. Lakin onların çoğu da fasıklardandır.

27- Sonra onların eserleri üzere Rasullerimizi ardı ardına gönderdik. Onların ardından Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve ona İncil'i verdik. O'na tâbi olanların kalplerine şefkat ve merhamet ihsan ettik. Ve ruhbaniyet yolunu icat ettiler. Biz onu üzerlerine farz kılmamıştık Ancak Allah'ın rızasını aramak için yaptılar, Sonra da gereği gibi riayet etmediler. Böylece biz de onlardan iman edenlere mükafatlarını verdik. Ama onların çoğu yoldan çıkmış fasıklardı.

"And olsun biz Rasullerimizi açık delillerle gönderdik." İrfan ve hikmetle gönderdik. *"Beraberlerinde kitabı…indirdik."* Yani yazıyı ve "*mizanı"* adaleti indirdik. Çünkü adalet, kitabetin ölçüsüdür. *"Biz demiri de indirdik."* Yani kılıcı. Çünkü kılıç adaletin maddesidir, dayanağıdır. İnsanın tür olarak kemali onunla tamamlanır. Dünya ve ahiretin düzelmesine yol açan külli düzenin sağlanması ona bağlıdır. Şu halde dikkâte alınacak temel, ilk kaynak ilim ve hikmettir, bu doğrultuda hareket ederken dayanılacak , kemal yolunda istikameti sağlayan prensip ise adalettir. Ama kılıç ve kalem olmadan düzen sağlanamaz, bütün insanların ıslahı gerçekleşemez ve yönetim bu ikisiyle, kılıç ve kalemle devam eder.

Ayette işaret edilen bu dört unsur insan türünün kemaline ve çoğunluğun ıslahına yol açan temel olgulardır. Ayrıca ayette sözü edilen açık delillerden maksat, nazari irfan ve hakikâtler, kitaptan maksat da şeriat ve ameli hikmetler, mizandan maksat, adalet ve eşitlikle amel etmek, demirden maksat da varlıkların kötülüklerini savmak ve kahretmek olabilir. Bazılarına göre açık delillerden maksat, hakiki ilimler, diğer üçünden maksat da hikmet kitaplarında zikredilen meşhur üç namus (kanun)dur. Yani şeriat, alışverişlerde eşya yerine kullanılan para ve iktidar.

Hangi anlamı esas alırsak alalım, bunlar her iki cihanda kişisel ve tür olarak insanın kemalini garanti eden olgulardır. Kişisel kemal, ancak ilim ve amel ile gerçekleşir. Toplumsal kemal de kılıç ve kalem ile gerçekleşir.

Birincisi açıktır; ikincisine gelince, bilindiği gibi insan doğası gereği medeni bir varlıktır, işbirliğine ve yardımlaşmaya muhtaçtır; hayatını ancak başkalarıyla birlikte, toplumsal bir yapıda sürdürebilir. Nefisler de ya doğaları gereği iyidirler, özgürdürler ve şeriata boyun eğerler. Ya da doğaları gereği kötüdürler, köle ruhludurlar ve şeriattan yüz çevirirler. Birinci gruptaki insanlara kemal yolunu izlemek, amel etmek, nezaket ve şeri siyaset yeterlidir. İkinci gruptakiler için zor ve sultanın siyaseti zorunludur.

28- Ey iman edenler! Allah'tan ittika edin ve sakının ve Rasulüne iman edin ve size rahmetinden iki kat versin ve size bir nur ihsan buyursun ki ışığında yürürsünüz, sizi bağışlasın. Allah, Gafur'dur, Rahiym'dir.

"Ey iman edenler!..." yakini olarak inananlar. *"Allah'tan ittika edin…"* sıfatlarınızdan arınarak, benliklerinizden sıyrılarak Allah'tan *"sakının"* korkun. Ve *"Rasulüne iman edin."* O'na muhakkak inanın. Amellerinizde ve hallerinizde tabi olmak suretiyle istikamet üzere Rasule uyun. "*size rahmetinden iki kat versin."* nefis cennetinde rahmetinden iki pay nasib versin. *"ve size …bir nur ihsan buyursun."* Kalp makamında ruh nurlarını ve sıfat tecellilerini size bahşetsin, kendisiyle "*ışığında yürürsünüz…"* O'nun nurunda sıfatlar içinde yol alırsınız. "*Sizi bağışlasın…"* zatlarınızın günahını örtsün; "*Allah, Ğafur'dur."* çok bağışlayandır, varlık kalıntılarını yok eder. "Rahiym'dir." Benliklerin fena bulmasından sonra Hakkani varlıklar bahşederek merhamet eder.

29- Böylece kitab ehli bilsinler ki Allah'ın lütfundan hiçbir şey elde edemeyeceklerini bilsinler. Muhakkak lütuf bütünüyle Allah'ın elindedir. Onu dilediğine bahşeder. Allah, zulfazli'l-Azîm'dir.

"Böylece kitap ehli….bilsinler." tortular yüzünden Hak'tan veya sapıklık yolu ve batıl din yüzünden dosdoğru yoldan ve Hak dinden perdelenenler "*Allah'ın lûtfundan hiçbir şey elde edemeyeceklerini…"* bilsinler. Çünkü Allah'ın lûtfu bağışlanan bir şeydir, çalışmakla kazanılmaz. "*Lütuf bütünüyle Allah'ın elindedir."* Onun tasarrufundadır, hakimiyeti altındadır, gücünün kontrolündedir. "*Onu dilediğine bahşeder."* Tamamen kendisinden bir bağış olarak verir, çalışmanın karşılığı olarak değil. "*Allah, zulfadli'l-Azîm'dir."* Allah, büyük lütuf sahibidir. Ve bu büyük lütuf da kemalin varabileceği son noktadır. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MÜCÂDELE SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Allah, kocası hakkında seninle mücadele eden ve Allah’a şikayette bulunan kadının sözünü kesinlikle işitti. Ve Allah, ikinizin konuşmanızı dinliyordu. Muhakkak ki Allah, Semi’dir, Basir’dir.

2- Sizden kadınlarından zihar yapanlar, o kadınlar onların anaları değillerdir. Anneleri ancak onları doğuranlardır. Onlar gerçekten çok çirkin ve yalan içi boş bir söz söylüyorlar. Muhakkak ki Allah, Afüvv’dür, Ğafur’dur.

3- Kadınlarına zihar yapıp da sonra da dediklerine dönenler temas etmelerinden önce bir köle azad etmelidirler. İşte size verilen öğüt budur. Allah, Habir’dir.

“Sizden kadınlarından…” Arap adetine göre “Sen benim için anamın sırtı gibisin..” diyerek *“zihar yapanlar”* karılarını annelerine benzeterek kendilerine haram eden o erkekler *“çok çirkin ve boş bir söz söylüyorlar”* çünkü “*o kadınlar onların anaları değillerdir. Anneleri ancak onları doğuranlardır.”*

“Kadınlarına zihar yaparak…” onları boşayan sonra da boşamaktan vazgeçip sözlerini geri alarak tekrar eski nikah akitlerinde “*dediklerine dönenler…”* böyle davranan kocalar karılarıyla cinsel “*temas etmeden önce*, *bir köle azad etmelidirler.”*

4- Ancak kim azad edecek köle bulamazsa o vakit temas kurmadan önce arka arkaya iki ay oruç tutsun. Ona gücü yetmeyen altmış yoksulu doyursun. İşe bu hafifletme Allah ve O’nun Rasulü’ne iman etmeniz içindir. İşte bu hükümler Allah’ın hudududur. Kafirler için ise elim bir azap vardır.

5- Muhakkak Allah ve O'nun Rasulüne muhalefet edenler perişan edildiler. Nitekim onlardan öncekilerde perişan edilmişlerdi. Kesinlikle biz apaçık ayetler indirmiştik. Kâfirler için aşağılayıcı, perişan eden bir azap vardır.

6- O gün Allah onların hepsini ba'seder ve yaptıklarını kendilerine haber verir. Allah onları bir bir saymıştır, onlar ise onu unutmuşlardı. Allah her şeye şahittir.

7- Görmedin mi? Allah, semavat'da ne var, arz'da ne var hepsini biliyor. Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka O'dur. Beş kişi iseler onların altıncısı O'dur. Bundan daha az da olsalar, daha çok da olsalar nerede bulunurlarsa bulunsalar mutlaka O, onlarla beraberdir. Sonra kıyamet gününde yaptıklarını kendilerine haber verir. Muhakkak Allah, her şeyi bilen Aliym'dir.

"*O gün Allah onların hepsini ba'seder.*" Onları beden kabirlerinden uyandırmak suretiyle diriltecektir. *"Ve yaptıklarını kendilerine haber verecektir."* Çünkü işledikleri amellerin suretleri nefislerinin levhasına nakşedilir. "*Allah onları bir bir saymıştır.*" Daha önce zikredilen dört kitapta değişmez olarak kaydetmiştir. "*Onlar ise onu unutmuşlardır.*" Maddi lezzetlerle meşgul oldukları, bedensel uğraşılara daldıkları için bunları akıllarına bile getirmezler, onlardan habersizdirler. "*Allah her şeye şahid'tir.*" her şeyin yanındadır, her şeyledir, her şeyi denetlemektedir.

"*Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka O'dur.*" Allah'ın gizli konuşan üç kişinin dördüncüsü olması sayısal ya da yan yana şeklinde değildir. Bilakis taayyünleriyle O'ndan farklılıkları, mahiyetleriyle ve benlikleriyle O'ndan perdelenişleri, mahiyetlerinin ve hüviyetlerinin ayrılmaz özelliği olan mümkünlükle O'ndan ayrılıkları, zatının ayrılmaz özelliği olan vacipliğiyle tahakkuk edişleri, hüviyetlerine sirayet etmiş hüviyetiyle onlarla bütünleşmesi, onların mazharlarında zuhur etmesi, mahiyetleri ve müşahhas varlıklarıyla örtünmesi, O'nun varlığının aynıyla ikame oluşları, O'nun vacipliğiyle gerekli oluşları şeklinde onlarla beraberdir. O, bu itibarla onların yanında olan dördüncüleridir. Eğer hakikât esas alınırsa onların aynıdır. Bu yüzden şöyle denmiştir: eğer itibarlar olmasaydı, hikmet ortadan kalkardı… Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "ilim bir noktaydı, cahiller onu çoğalttı."

8- Gizli konuşmaktan men edilenleri görmedin mi? Sonra dönüp yasak edildikleri şeyi yapmaktalar; günah, düşmanlık, Rasule karşı gelmek hususunda gizlice fısıldaşarak konuşuyorlar. Senin yanına geldiklerinde Allah'ın seni selamlamadığı bir şeyle seni selamlıyorlar "bu söylediğimizden dolayı Allah bize azablandırsaydı ya!" diyorlar. Onlara, cehennem yeter. Oraya gireceklerdir. Ne kötü bir dönüş yeridir o!

9- Ey iman edenler! Fısıldaştığınız zaman günahı, düşmanlığı ve Rasule isyanı fısıldaşmayın, iyiliği ve takvayı fısıldaşın. Ve Allah'dan sakının ki O'nun huzurunda toplanacaksınız.

10- Fısıltı ancak şeytandandır, iman edenler üzülsün diyedir. Allah'ın izni olmadan onlara hiçbir zarar veremez. Mü'minler yalnız Allah'a tevekkül etsinler.

"Gizli konuşmaktan men edilenleri …görmedin mi?" gizli konuşmaktan nehyedilmelerinin sebebi, bunun iki kişinin, aralarına bir üçüncü şahsı almayacak şekilde sadece kendilerini ilgilendiren, kendilerine özgü bir hususta buluşmaları ve birleşmeleri olmasıdır. Nefisler bir araya geldikleri ve buluştukları zaman birbirlerine destek olurlar, güçlenirler. Birbirlerinden kuvvet alırlar. Zaten insanların bir arada topluluklar halinde yaşamalarının sebebi de budur. Topluluk halinde iken kazanılan bu özellik birey halinde iken gerçekleşmez. Eğer gizli konuşanlar kötü kimseler iseler kötülük üzere fısıldaşırlar, böylece kötülükleri artar, üzerinde fısıldaştıkları hususun anlamı, buluşmaları ve bir araya gelmeleri nedeniyle pekişir, güçlenir. Bu yüzden, gizli konuşmanın nehyedilmesinden sonra "*…günah…hususunda…gizlice konuşurlar…"* buyrulmuştur. Bu hayvani gücün rezilliğidir. *"düşmanlık…"* hususunda gizlice konuşurlar. Bu da öfke gücünün rezilliğidir. *"Rasule karşı gelmek…"* hususunda gizlice konuşurlar. Bu ise akıl ve mantık gücünün rezilliğidir ki cehaletten ve şeytana yenilmekten dolayı bu duruma düşer.

Bu ayetten sonra müminlerin nasıl sözü edilen bu rezillikler hususunda gizli konuşmaktan men edildiklerini, bunun yerine hayırlar hususunda gizli konuşmalar yapmakla emrolunduklarını görmez misiniz? Ki topluluk olmakla güç kazansınlar ve hayırları daha da artsın. Şöyle buyuruyor: "*İyiliği…konuşun."* Yani faziletler hususunda gizlice konuşun. Bunlar ise; söz konusu rezilliklerin karşıtları olan salih ameller ve güzelliklerdir ki söz konusu üç kuvvetin her birine has niteliklerdir.

"takvayı…" konuşun. Sözü edilen rezillik türlerinden kaçınma hususunda fısıldaşın. *"Allah'tan korkun…"* nefislerinizin sıfatlarını üzerinizde taşıma hususunda Allah'tan korkun. Çünkü Ona haşrolunacaksınız, nefislerinizin sıfatlarınızdan sıyrıldığınız zaman Ona yakın olacaksınız.

11- Ey iman edenler! Size "Meclis içinde yer açın!" denildiği vakit hemen yer açın ki Allah da size genişlik versin. Ve "Kalkın, yükselin!" denildiği vakit hemen kalkın ki Allah da sizden iman edenleri yükseltsin ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yüceltsin. Allah, yaptıklarınıza Habir'dir.

" …Yer açın ki Allah da size genişlik versin." Makam ve seçkinlik hususunda rekabet etmenin dar kalıplarının dışına çıkın. Çünkü bunlar nefsani sıfatlardır, vahşi kuvvetin istila etmesinden kaynaklanırlar, nefsin benlik karanlığına dalıp kalbi ve ruhi nurlardan perdelenmesinden ibarettirler. Bunlardan temizlenin, Allah da size bedensel heyetlerden temizlenme genişliği versin, sizi nurlarla desteklesin, göğüslerinizi açsın. O zaman kutsi âlem fezasındaki yeriniz açılır, genişler.

"Allah sizden iman edenleri…yükseltsin." yakini imanla inananları yüceltsin. "*ve kendilerine ilim verilenleri…"* yüceltsin. Nefsin hastalıkları, hevanın incelikleri bilgisini, onlardan arınıp temizlenme ilmini verdiği kimseleri " *derecelerle…"* yükseltsin. Kalbi sıfatlardan, melekuti ve ceberuti mertebelerden oluşan derecelerle nurlar âleminde yüceltsin. *"Allah, yaptıklarınıza Habir'dir."* yaptıklarınızdan haberdardır. Bu heyetlere göre karşılığınızı verir, sizi cezalandırır.

12- Ey iman edenler! Rasul ile gizli, özel bir şey konuşacağınız zaman bu konuşmanızdan önce bir sadaka verin. Bu sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Şayet bir şey bulamazsanız, muhakkak Allah, Ğafur'dur, Rahiym'dir.

13- Fısıldaşmanızdan önce sadakalar vermekten ürpererek korktunuz mu? Madem ki yapamadınız, Allah da sizin kusurlarınızı bağışladı. O halde artık namazı ikame edin, zekatı verin. Allah ve Rasulüne itaat edin. Allah yaptıklarınıza Habir'dir.

"*…Rasul ile gizli bir şey konuşacağınız zaman bu konuşmanızdan önce bir sadaka veriniz."* Çünkü Rasul ile özel bir konuda gizlice buluşmak ancak ruhani yakınlık veya kalbi uyumluluk veya nefsi hemcinslik dolayısıyla mümkün olabilir. Bunların hangisi sebep olursa olsun sadaka vermek vacip olur.

Birinci ve ikinci ihtimal açısından bakacak olursak, bunlar için önceden fiil ve sıfatlardan arınmak, maddi sebep ve mal gibi harici olgulardan temizlenmek, terk olarak adlandırılan bağları koparmak, sonra eserleri ve nefiste kalan heyetleri silmek gerekir. Ki mutasavvıflar buna (tecrit) derler. Ayrıca birinci durum için fiil ve sıfatlardan kati nazar etmek ve ruh makamına yükselmek, ikinci durum için de kalp makamına yükselmek gerekir. Ta ki Nebî ile İlahi sırlar hususunda gizli konuşma hali (necva) berraklaşsın ve keşfi olaylarla kalbi sevinç hasıl olsun. Bu yüzden İbni Ömer (r.a) şöyle demiştir: “Ali’de (a.s) üç haslet vardır ki, onlardan bir tanesinin bende olması kızıl develere sahip olmaktan daha sevimli gelirdi bana. Hz. Nebînin onu Fatıma ile evlendirmesi, Hayber savaşında sancağı ona vermesi ve necva ayetinin öngördüğü sadakayı sadece onun vermiş olması.”

Üçüncü durumla ilgili olarak öncesinde hayırlar sunmak ve mal harcamak gerekir ki bu nimeti kalıcı kılan ve arttıran bir şükür olsun.

“Şayet bir şey bulamazsanız…” ilk iki durumla ilgili olarak nefsin yanında durmak suretiyle iki makamdan geri kalmışsanız ve üçüncü durumla ilgili olarak nefsin cimriliği ve fakirliğinden dolayı bir şey bulamıyorsanız bilin ki *“muhakkak Allah Ğafur’dur”* bağışlayandır. Sıfatlarının nurları aracılığıyla nefsani sıfatları örter, bağışlar. *“Rahiym’dir.”* tecelli, müşahede, irfan ve mukaşefe nurlarını bahşeder ki bunlar ilk iki durumla ilgili olarak sadaka verecek şeyin bulunmasını sağlar. Ya da cimrilik rezilliğini ve fakirlik sıkıntısını giderir, bağışlar. “*Rahiym’dir…”* üçüncü durumla ilgili olarak faziletler edinmeyi mümkün kılar, kolaylaştırır ve mal verme imkânını bahşeder. Yine merhamet ve tevbe de bu anlatılanlardan dolayı gerçekleşir.

Sonra sözü edilen geri kalmayı, cimrilik rezilliğini ve fakirliğin şiddetini gideren bir husus emrediliyor. Çünkü huzur namazı ve kalp makamında murakabe ile ilk durum, terk zekâtı ve tecrit ile ikinci durum, hayırlı işlerde Allah ve Rasulüne itaat etmekle de üçüncü durum gerçekleşir. Çünkü hayır bu şekilde alışkanlık haline gelir, itaatin bereketiyle de fakirlik ortadan kalkar. Bunun nedeni Allah ile müstağni olmaktır, Allah’ın kula yetmesidir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Kim ahiretini düzeltirse Allah onun dünyasını düzeltir.”

14- Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmedin mi? Onlar ne sizdendirler ne de onlardan. Bilip dururlarken yalan yere yemin ederler.

15- Allah onlar için şiddetli bir azap hazırladı. Gerçekten onların yaptıkları işler pek fenadır!

16- Yeminlerini bir kalkan yaptılar da Allah yolundan alıkoydular. Onlar için aşağılayıcı bir azap vardır.

17- Onları ne malları, ne de evlatları hiçbir surette Allah'dan olacak bir şeye karşı onları kurtaramaz. İşte onlar cehennem ashabıdırlar. Onlar orada ebedi kalacaklardır.

18- O gün Allah onları hepsini ba'seder de size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler ve bir şey yaptıklarını sanarlar. Dikkat edin! Onlar yalancıların ta kendileridir.

"Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmedin mi? Onlar ne sizdendirler ne de onlardan." Çünkü dostluk hemcinslikten ve uyumdan kaynaklanmıyorsa sabit ve hakiki olamaz. Eğer böyle bir dostluk olsa ortadan kalkması zorunlu olur. Aksi takdirde arkadaşlık ve dostluk yoluyla sirayet etmesinden kaçınmak gerekir. Böyle bir durum olmadığı halde dostluk olabiliyorsa bunun mutlaka bir menfaat veya lezzet gibi harici bir sebebi vardır. Bu sebep ortadan kalkınca da dostluk ortadan kalkar. Yani söz konusu sebep olmasa dostluk hiçbir surette olmaz. Bu yüzden onlar arasında dostluğun gereği olan husus nefyedilerek dostlukları nefyedilmiştir. "*Onlar sizdendirler…"* sizden de *onlardan* da değildirler çünkü yaptıkları yalnızca münafıklıktır. Her iki taraftan da gözüküp aslında iki taraftanda birine ait olmayıp içten ortada olanlara iki yüzlü olanlara münafık denir.

19- Şeytan onları istila edip etkisi altına aldı da onlara Allah'ın zikrini unutturdu. İşte bunlar şeytanın taraftarıdır. Dikkat edin! Şeytanın taraftarı, onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

20- Muhakkak ki Allah ve Rasulüne muhalefet edenler, işte onlar en aşağılık olanların arasındadırlar.

"*Şeytan onları etkisi altına aldı."* Yani vehmin etkisi altına girdiler. "*kendilerine Allah'ı anmayı unutturdu."* maddi lezzetleri ve bedensel şehvetleri onlara çekici kılmak, dünyayı ve süslerini gözlerinde çekici kılmak suretiyle Allah'ı anmayı unutturdu. İşte bunlar; hizbu'ş şeytan (şeytanın taraftarları)dırlar.

21- Allah: "Mutlaka Ben ve Resulüm galip geleceğim." diye yazmıştır. Muhakkak Allah Kaviy'dir, Aziz'dir.

22- Allah'a ve O'nun Rasulü'ne iman eden bir toplumu, Allah ve O'nun Rasulü'ne düşman, muhalif olanlarla dostluk ettiğini, sevgi gösterdiğini göremezsin. Velev ki o muhalifler, babaları olsun, oğulları olsun, kardeşleri olsun, yahut aşiretleri olsun. İşte onların kalbine Allah, iman yazmıştır. Kendilerini katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Ve onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte bunlar, Allah'ın tarafında olanlar (Hizbullah)dır. Dikkat edin! Kurtuluşa erecekler de bunlardır..

"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun…göremezsin." Yakini bir imanla inanan bir toplumun "*babaları…da olsa…Allah'a ve Rasulüne düşman olanlarla dostluk ettiğini…"* göremezsin. Çünkü sevgi ruhani bir olgudur.

Yakine ulaştıkları, Hakkı ve ehlini tanıdıkları, kalpleri ve ruhları nefislerine ve cimriliklerine galip geldiği zaman, kendileriyle Hak ve Hakk ehli arasındaki ruhani sevgi ve hakiki uyum et ve kan buluşmasından ve yakınlığından kaynaklanan tabii sevgiyi siler götürür. Çünkü ruhani buluşma tabii buluşmadan daha şiddetli, daha güçlü, daha lezzetli ve daha saftır.

"*Onların kalbine Allah, iman yazmıştır…"* ilk ve ezeli ahdi hatırlatan, ortaya çıkaran keşif ve yakini yazmıştır. *"katından bir ruh ile onları desteklemiştir."* çünkü kutsi âlemle buluşmuşlardır. Veya zatın tecellisi nuruyla buluşmuşlardır. *"onları…cennetlere sokacaktır."* üç cennete… *"içlerinden ırmaklar akan"* ilim, tevhid ve şeriat ırmakları akan cennetlere sokacaktır. *"Allah onlardan razı olmuştur."* onların sıfatlarını kendi sıfatıyla ve tecelli nuruyla örtüp gidermek suretiyle onlardan razı olmuştur. *"Onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır."* Sıfatlarıyla bütünleşmek suretiyle ondan razı olmuşlardır. *"İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır."* Ona öne geçmiş kimselerdir. Ondan başkasına dönüp bakmazlar, aslında Ondan başkası için varlık da ispat etmezler. "*Kurtuluşa erecekler de…onlardır."* mutlak kemale vahdete ulaşma başarısını gösterenler de sadece onlardır.

HAŞR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Semavat’da ne var ise arz’da ne var ise hepsi Allah’ı tesbih etmektedir. O, Aziz’dir Hakîm’dir.

2- Ehli Kitab’dan küfredenleri ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O’dur. Siz onların yurdlarından çıkacaklarını zannetmemiştiniz. Onlar da kalelerinin Allah’dan gelenden kendilerini koruyacağını zannetmişlerdi. Allah onlara hiç ummadıkları yerden geldi ve O, kalblerine korku düşürdü. Kendi elleriyle ve mü’minlerin elleriyle evlerini tahrib ediyorlardı. Ey akıl sahibleri artık ibret alın!

3- Eğer Allah onlara sürgünü yazmış olmasaydı kendilerine mutlaka dünyada azap ederdi. Ahirette ise onlara ateş azabı vardır.

4- Çünkü onlar, Allah ve O’nun Rasulüne karşı geldiler, muhalefet ettiler… Kim Allah’a karşı olursa muhakkak ki Allah çok şiddetli azab sıkıntısı veren (Şedîdu’-ikab)dır.

5- Herhangi bir hurma ağacını kestinizse, yahut onu kökü üzerine dikili bıraktınızsa; Allah’ın izni iledir ve O, fasıkları perişan edeceği içindir.

6- Allah’ın onlardan Rasulü’ne vereceği ganimete gelince, siz ona ne at koşturdunuz, ne de deve bindiniz. Lakin Allah Rasullerini dilediği kimsenin üzerine musallat eder. Allah her şey üzerine Kadîr’dir.

7- Allah’ın fetih edilen beldelerin halkından Rasulüne verdiği ganimet, Allah’a, Rasulü’ne, akrabasına, yetimlere, miskinlere, yolda kalmış kimselere aittir. Ta ki o mal sizden yalnız zenginlerin arasında dolaşan bir güç olmasın. Rasul size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının. Allah’tan sakının. Muhakkak Allah çok şiddetli azap sahibidir.

8- O yurtlarından ve mallarından çıkarılmışlar, Allah’tan bir fazlı ihsan ve rıza isteyenler, Allah ve O’nun Rasulüne yardım eden fakir muhacirlerindir ki, işte onlar, sadık olanların ta kendileridir.

" …O, kalplerine korku düşürdü." Onlara kahır nazarıyla baktı. Bunu hak ettikleri için de etkilendiler. Çünkü sevgili Rasule muhalefet etmiş, Onun karşısında yer almış, Ona zıt bir tutum benimsemişlerdi. Ayrıca kalplerinde şüphe vardı. Sonra kendi durumlarına dair açık bir delile ve rablerinden gelen apaçık bir bilgiye de sahip değillerdi. Eğer yakin ehli olsalardı yüreklerine korku düşmezdi. Şayet Rasulü yakin nuruyla tanıyıp Ona iman etselerdi Ona muhalefet etmezlerdi.

"Rasul size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının." Çünkü Rasul, Allah ile tahakkuk etmiştir. Bu yüzden onun emrettiği her şey Allah'ın emri, yasakladığı her şey de Allah'ın yasağıdır. Çünkü yüce Allah Onun hakkında şöyle buyurmuştur: *"O, arzusuna göre de konuşmaz. O (bildirdikleri) vahyedilenden başkası değildir."* (Necm, 3.4)

" *…fakir muhacirlerindir…"* nefis makamını terk eden, ondan arınan ve hicret edenlerindir. *" …uzaklaştırılmış…"* Allah onları çıkarmıştır. Çünkü nefisleriyle çıkmış olsalardı, onunla ve terk ve tecriti görmekle perdelenmiş olacaklardı. Böylece kendini beğenme perdesiyle birlikte nefis makamına yerleşeceklerdi. Bu ise en şiddetli günahlardan biridir. *"yurtlarından ve mallarından…"* vatanlarından ve alışkanlıklarından, yani nefislerinin sıfatlarından ve malumatlarından uzaklaştırılmış… *"Allah'tan lütuf…dileyen…"* ilimler ve ahlaki faziletler ve *"rıza…"* sıfat tecellileri nurlarından üstün haller ve bağışlar dileyen, *"Allah'ın dinine ve Rasulüne yardım eden"* yakinleri güçlü olduğu için canlarını feda ederek Allah'a ve Rasulüne yardım eden fakir muhacirler içindir. *"İşte doğru olanlar bunlardır…"* yakini iman hususunda *sadık* olanlar onlardır. Çünkü yapıp ettikleri iddialarını doğrular niteliktedir. Yakinin varlığının işareti, etkisinin bedensel organların faaliyetlerinde zuhur etmesidir. Öyle ki bu organların hareketleri ancak şahit oldukları ilme uygun olarak gerçekleşir.

9- Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine iman yerleştirmiş olan kimseler, daha önceden kendilerine göç edip gelenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

" *…Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler…"* asli karargâhı, yani ilk fıtratı ve imanın mahalli ve vatanı olan ilk ahdi yurt edinmiş kimseler. Bunların birlikte zikredilmesi bu

yüzdendir. Çünkü nefis gurbet yurdudur. "*Daha önceden…*" muhacirlerin gurbet yurdu olan nefisten asli karargâha hicret etmelerinden önce. Çünkü burası onların yurtlarından önce gelen asli yurttur. Bu yüzden Rasulullah (s.a.v) "Vatan sevgisi imandandır." buyurmuştur.

Şu halde onlar fıtrat makamından aşağı düşmeyen, varlıkta nefisle perdelenmeyen, bulanıklaşan veya değişen, sonra seyru süluk ile fıtratın saflığına geri dönen öncekilerin aksine fıtratın saflığı üzere kalan kimselerdir. "*Kendilerine göç edip gelenleri severler…*" çünkü aralarında fıtratın saflığı bakımından hemcinslik vardır, asli uyum tahakkuk etmiştir ve vefa olarak kendini gösteren hakiki yakınlık gerçekleşmiştir. Dinde ve kardeşlikte uyum göstererek ilk ahdi hatırlamışlardır.

"Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler." Muhacirlere verilen paylardan rahatsız olmazlar. Çünkü kalpleri nefsin hastalıklarından beridir, hırs etkenlerinden arınmıştır, paylara düşkünlük illetinden temizlenmiştir, paylaşımı, taksimatı içine sindirmiştir. *"Onları kendilerine tercih ederler…"* çünkü arınmışlardır, kutsi tarafa yönelmişlerdir ve pislik maddelerinin üstüne çıkmışlardır. Onlardaki fazilet ise fıtratın gerektirdiği zati bir durumdur. Hakikât kardeşlerine ve tarikat yarenlerine aşırı bir sevgi beslerler. "*Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile…"* arkadaşlarını kendilerine tercih etmeleri, onlara öncelik vermeleri yiğitliklerinden, kemal derecesine ulaşmış kişiliklerinden, tevhitlerinin gücünden, nefsin payından sakınmalarından, külli talepler zevkini bulduktan sonra cüzi isteklere yeniden dönmenin korkusundan ileri gelmektedir. "*Kim nefsinin cimriliğinden korunursa…"* Allah'ın koruması ve dayanak olmasıyla kendini nefsin cimriliğinden kim muhafaza ederse… Çünkü nefis her kötülüğün barınağı, her aşağılık sıfatın sığınağı, her pisliğin ve alçak ahlakın yurdudur. Cimrilik de nefsin hamurunda yoğrulmuş karakterlerinden biridir. Çünkü her zaman süfli cihete bakar, cüzi hazlara sevgi besler. Nefis yok olmadıkça cimrilik yok olmaz. Ama Allah'ın korumasıyla bu hastalıklardan ve kötülüklerden masum olan kimselere gelince "*işte onlar kurtuluşa erenlerdir."* kalbi kemalatları sayesinde kurtulan kimselerdir.

10- Bunların arkasından gelenler: Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla mağfiret et. Kalplerimizde kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok Rauf'sun, Rahiym'sin.

"Bunların arkasından gelenler…" fıtrata hicret edenlerden sonra gelenler. Süluka ve nefis menzillerini kat etmeye başlayanlar yalvararak ve muhtaçlık lisanıyla şöyle derler: "*Rabbimiz! Bizi…bağışla."* Rezillik heyetlerini ve nefis sıfatlarını kalp nurlarıyla ört. *"Ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi…"* sıfatların zuhurundan kaynaklanan telvin günahlarını ve hidayetten sonraki sapıklıkları bağışla. "*Kalplerimizde…kin bırakma."* Kalplerimizin vahşi ve şeytani heyetlerle perdelenmesine ve bu heyetlerin kalplerimize kök salmasına izin verme. "*Rabbimiz! Şüphesiz ki sen Rauf'sun…"* çok şefkâtlisin bu heyetleri sıfat nurlarıyla örtersin. *"Rahiym'sin"* Çok merhametlisin; kemalat bahşederek, tecellileri göstererek merhamet edersin.

11- Münafıklık yapanları görmedin mi? Ehli kitab'tan kâfir olan kardeşlerine dediler ki: "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız ve sizin hakkınızda hiçbir vakit kimseye itaat etmeyiz. Eğer sizinle savaşırlarsa mutlaka size yardım ederiz." Allah onların durumuna şahittir ki, şüphesiz onlar yalancıdırlar.

12- And olsun, onlar çıkarılsalar onlarla beraber çıkmazlar ve and olsun, onlara savaş açılırsa yardım etmezler. And olsun eğer onlara yardım etseler mutlaka arkalarını dönüp kaçarlar. Sonra yardım da olunmazlar.

13- Onların içlerinde size karşı duydukları korku, Allah'a olan korkularından daha şiddetlidir. Gerçekten bu onların, anlayışsız bir kavim olmasındandır.

14- Onlar toplu halde size karşı savaşamazlar. Ancak tahkim edilmiş kalelerde, yahut duvar arkalarında savaşırlar. Kendi aralarındaki savaşları ise çetindir. Sen onları derli toplu sanırsın, halbuki kalpleri darmadağınıktır. Bu onların aklını kullanmayan bir topluluk olmalarındandır.

"*Onların içlerinde size karşı duydukları korku, Allah'a olan korkularından daha şiddetlidir."* Çünkü Allah'ı bilmemeleri, O'nu tanımamaları yüzünden halkı Hakk'a karşı bir perde olarak edindiler. Eğer Allah'ı bilip tanısalardı O'ndan başka müessir olmadığını bilir, O'nun azametini ve kudretini hissederlerdi. Geride mahlukat için bir azamet, bir tesir ve kudret kalmazdı. Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Yaratıcıyı yüceltmen mahlukatı gözünde küçültür."

"Kendi aralarındaki savaşları ise çetindir." Çünkü orada Allah'ın kahrıyla kahredilmiş değildirler. Rasul'ün kahrının gölgesi ve heybeti, nefsinin kutsi âlemle bütünleşmesinden dolayı nurlanıp destek görmesinin nurunun aksi üzerlerine düşmemiştir. *"Sen onları derli toplu sanırsın."* Çünkü görünürde müttefiktirler. *"Halbuki kalpleri darmadağınıktır."* Çünkü tevhit nurundan kaynaklanan hakiki birliktelik duygusu yoktur kalplerinde. Kalpleri süfli şeylere bağlı olduğu için de türlü etkenlerin cazibesine kapılır. Hak'tan ayrılıp batıla bağlanır. Bunun nedeni de çokluk sayesinde vahdetten perdelenmiş olmalarıdır. *"Çünkü onlar aklını kullanmayan bir topluluktur."* Akıllarını kullansalardı ilmi tevhit yolunu seçer, vehim mahiyetli türlü yollardan uzak dururlardı. Çünkü aklın yolu birdir; buna karşılık vehim şeytanının yolları çeşit çeşittir. Kalplerin ayrılığı kararlılığı kırar, kuvveti zayıflatır.

15- Onların hali kendilerinden yakın vakit öncekilerin hali gibidir ki, onlar yaptıkları işlerin vebalini tattılar ve onlara elim bir azap vardır.

16- Tıpkı şeytanın ibretlik durumu gibidir… O vakit insana: "Kâfir ol." Demişti. Vaktaki o da küfredince dedi: Gerçekten ben senden uzağım. Gerçekten ben alemlerin Rabbi Allah'dan korkarım.

17- Sonra ikisinin de akıbeti cehennemde ebedi olarak kalmak olmuştur. İşte bu, zalimlerin cezasıdır.

"…Tıpkı şeytanın durumu gibidir." Onların münafık olan kardeşlerinin durumu, yoldan çıkarmak bakımından şeytanın durumu gibidir. Yani insani vehim gibidir. Çünkü fıtrat üzere olan insana maddi lezzetleri ve bedensel şehvetleri süslü gösterir, hevasına uyarak akla muhalefet etmeye ve tabiatla perdelenmeye, böylece en aşağılık durumlara düşmeye teşvik eder. Ama insan Hak'tan perdelenip, nefis karanlığına gömülünce, ondan ayrı olarak bazı anlamları idrak ettiği, akli ufka yükselmek suretiyle Hak tarafına yakınlaştığı, bazı İlahi sıfatlara muttali olduğu, azamet ve kudretin, rububiyet nurlarının bazı eserlerini idrak etmekten dolayı korkuya kapıldığı için, aşağılık duruma düşen insandan teberri eder. Ama sonuçta ikisi de ateştedir. Çünkü her ikisi de tabiattan ayrılmayan cismanilerdir. Tabiatın ateşi ise çeşit çeşittir, türlü elemleri vardır. *"İşte bu, zalimlerin cezasıdır."* Onlar ibadeti layık olmayan cihete yöneltirler. Heva putuna ve beden tağutuna taparlar. Hevalarını ilah edinirler.

18- Ey iman edenler! Allah'dan ittika edin! Herkes, yarın için ne hazırladığına bir baksın.! Allah'tan ittika edin! Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

19- Şu Allah'ı unutan kimseler gibi olmayın ki, bu yüzden Allah da onlara kendilerini unuturdu. İşte onlar fasıkların ta kendileridir.

"Ey iman edenler!" Gaybi ve taklidi imanla inananlar. *"Allah'dan ittika edin!.."* korkun, sakının ve günahlardan, kötülüklerden ve rezilliklerden uzak durun, iyilikler, itaatler ve erdemler edinin. "*Herkes, yarın için ne hazırladığına baksın."* Ölümden sonra işe yarayan salih amellerden neler işlediğine baksın. "*Allah'dan ittika edin!"* arazlarla ve gayelerle perdelenmekten sakının ve Hakk'ı şehevi arzuların aracı kılma hususunda Allah'tan korkun. Çünkü *Allah, yaptıklarınıza Habir'dir."* Amellerinizden ve niyetlerinizden haberi vardır ve sizi bunlara göre cezalandıracak veya ödüllendirecektir. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Herkese niyet ettiği vardır." Ya da kastedilen anlam şudur: Ey hakiki imanla inananlar! Kendi fiilleriniz ve sıfatlarınızda O'ndan perdelenme hususunda Allah'tan korkun. "*Herkes, yarın ne hazırladığına baksın."* küçültücü amel ve sıfat olarak neler hazırladığına baksın. Çünkü bunlar engelleyici perdelerdir, reddedilmiş, yerilmiş araçlardır. "*Allah'tan ittika edin!…"* varlık kalıntılarının ve telvinlerin bulunması hususunda Allah'tan korkun. Çünkü *"Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."* Hem nefislerinizle yaptıklarınızı, hem de nefislerinizle değil, kendisiyle yaptıklarınızı bilir.

Şu…"*Allah'ı unutan…kimseler gibi olmayın."* Cismani şehvetlerle perdelenmek ve nefsani lezzetlerle meşgul olmak suretiyle Allah'ı unutan " *ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu"* öyle ki nefsi bedenden, bedenin terkip ve karışımından ibaret sanıp kutsi cevheri, nurani ve fıtri özü akıllarından çıkaran kimseler gibi olmayın. "*Onlar fasıkların ta kendileridir.."* yoldan çıkan kimselerdir. Onlar dosdoğru ve sağlam olan dinden çıkmışlardır. Yani Allah'ın insanların yaratılışlarının temeli kıldığı fıtratın dışına çıkmışlardır. Hainlik ettiler, kalleşçe davrandılar, casusluk ettiler, Allah'a verdikleri sözü bir kenara bıraktılar, arkalarına attılar, böylece büyük bir hüsrana uğradılar.

20- Nar ashabı ile cennet ashabı bir olmaz. Cennet ehli, muradlarına erenlerdir.

" ...Bir olmaz..." kalleş ve hain olan *"nar ashabı..."* cehennem ehli insanlarla, hakiki varlığa erişmiş, muttakiler ve ahitlerine bağlı kalan "*cennet ehli olan"* müminler bir olmazlar. *"Cennet ashabı..."* yani cennete ehil olanlar*, "muradlarına erenlerdir."* isteklerine erişen, kurtuluşa erenlerdir. Hüsrana uğrayanlara gelince, onlar aşırı gafletlerinden ve temyiz melekelerini yitirmiş olmalarından dolayı adeta cennet ile cehennemi birbirinden ayıramıyorlar. Yoksa temyiz melekeleri gereği bilirlerdi.

21- Şayet bu Kur'ân'ı bir dağa indirmiş olsaydık, derhal onu Allah haşyetinden huşu ederek paramparça olmuş görürdün. İşte biz bu misalleri düşünsünler diye veriyoruz.

"*...Bir dağa..."* yani kalpleri etkilenmemek ve kabul etmemek hususunda taştan daha katıdır. Çünkü Allah'ın kelamı *"Kur'ân"* etkileme bakımından öyle bir düzeydedir ki bundan öte bir etkileme tasavvur etmenin imkânı yoktur. Öyle ki Allah'ın kelamının bir dağa indirildiği farz edilse, dağ derhal huşu duyar haşyete düşer ve paramparça olmak suretiyle etkilenirdi.

22- O, kendinden başka ilah olmayan Allah'dır. Gaybı ve şehadeti bilendir. O, Rahman'dır. Rahiym'dir.

O, öyle Allah'tır ki, kendisinden başka hiçbir ilah yoktur. İslam, cem ve tafsil üzerine bina edildiği için, bu cümle tekrarlar arasında sıkça yer almıştır. Yani varlıkta "*O, kendinden başka ilah olmayan Allah'dır."* şeklinde cem ifade edilmiştir. Sonra tafsile yer verilmiştir: *"Gaybı ve şehadeti bilendir."* Görülmeyeni ve görüleni bilendir. Bilmek, tafsilin başlangıcıdır. Çünkü, Allah'ın bilmesi hakikâtleri ve mahiyetlerin aynlerini, yani mahiyetlerin suretlerini gayp âleminde, varlıklarını da şehadet (görünür) âlemde alimliğinden dolayı cem aynında temyiz etmesidir. Ki bunlar ayniyle maddi mazharlarda zuhur etmişlerdir. Ama intikal etme anlamında değil, bilakis zahir ve batın olma anlamında. Tıpkı bilinen bir suretin yazı aracılığıyla kâğıt üzerinde zuhur etmesi gibi.

Şu halde zahir olan her şey, O'nun ezeli ilmiyle, ilminde zahir olmuştur. *"Rahmandır",* O, esirgeyendir, başlangıç itibariyle mahiyetlerin varlıklarını ve nevi suretlerini mazharlara bahşeder. *"Rahiymdir"* Bağışlayandır, son itibariyle kemalatlarını bahşeder.

23- O, kendinden başka ilah olmayan Allahdır. Melikdir. Kuddus'dur. Selam'dır. Mü'min'dir. Muheymin'dir. Azîz'dir. Cebbar'dır, Mütekebbir'dir. Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzeh olan Subhan'dır.

Ardından, zati tevhit cem itibariyle bir daha tekrarlanıyor… "*O, kendinden başka ilah (vücud) olmayan Allahdır."* Amaç, bu çokluğun sıfatların tafsili itibariyle izafi olduğunu açıklamaktır. Çünkü biz O'nun zati vahdeti içinde ondan sonra sayılan izafiler ve selbiyat gibiyiz. *"Melik"*dir. O, mülkün sahibidir, mutlak zengindir, her şey O'na muhtaçtır. Her şeyi hikmet esaslı bir düzen ve tertip içinde idare eder, ki bundan daha tam ve daha mükemmel bir varlık mümkün değildir. *"Kuddus"*dur, Eksiklikten münezzehtir. Maddeden, bütün sıfatları itibariyle her türlü imkân şaibesinden beridir. Dolayısıyla, sıfatlarından hiçbiri bilkuvve ve sadece bir vakitte var olamaz. *"Selam"*dır, Selamet verendir, acizlik gibi noksanlıklardan beridir, mü'minlere yakınlık halini oluşturandır. *"Mü'min*"dir, emniyete kavuşturandır, üzerlerine huzur ve sekine indirmek suretiyle yakin ehline güven verendir. *"Muheymin"*dir, gözetleyip koruyandır, emniyete kavuşturduğu kimseleri emniyet hali üzere her türlü korkudan emin kılıp koruyandır. *"Azîz*"dir, üstündür, kuvvetlidir. Her şeye ve herkese galip gelir; asla mağlup edilmez. *"Cebbar"*dır, istediğini zorla yaptırandır, herkesi istediğini yapmaya mecbur kılar. *"Mütekebbir"*dir. Büyüklükte eşi olmayandır, bir başkasının ulaşamayacağı, varlıkta hiçbir şeyin yakınına varamayacağı her şeyi aşkın varlıktır.

Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzeh olan Subhan'dır. Allah, müşrik olan kimselerin ortak koştukları her şeyden münezzehtir. müşriklerin, isimlerinden ve sıfatlarından zahir olmasını dilediğini mazharlarda göstermeye güç yetiren yaratıcıdan başka olarak varlık atfedip ispat ettikleri şeylerden münezzehtir.

24- O, Halık, Bari, Musavvir olan Allah dır ki; en güzel isimler (esmau'l husna" O'nundur. Semavatta ve Arzda ne varsa O'nu tesbih eder, O, Azizdir, Hakiymdir.

"O, Halık", takdir ederek, yaratan, var edendir, "Bari", varlıkları zatının aynında farklı heyetlerle ayıran, bazısını bazısından farklı kılandır. "Musavvir" Şekil verendir, sonsuz manaların, tafsilatların suretlerine sıfatlarının mazharları şeklini verendir. "*…O'nundur…"* şu "*en güzel isimler…"* mahlukat suretlerinde zahir olan, şekil veren, eşsiz var edilen varlıkların içinde batın olan, gaybe dahil bulunan en güzel isimler (esmalar) O'nundur. Ki zatı isimlerinin ve sıfatlarının lisanında tenzih edilsin. *Semavatta ve Arzda ne varsa O'nu tesbih eder…* Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir. *O, Azizdir, Hakiymdir.*

MÜMTEHİNE SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ey iman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınızı dostlar edinmeyin. Onlar, size Hakk’dan geleni inkar etmişlerdir ve Rasulü ve sizi ‘Rabbiniz olan Allah’a iman ediyorsunuz’ diye çıkarıyorlar ki siz onlara gizli muhabbet besleyerek teşvik ediyorsunuz. Eğer sizler benim yolumda, rızam uğrunda cihat için çıktınızsa ki, onlara sevginizi gizliyorsunuz… Halbuki ben, sizin gizlediklerinizi de, açıkladıklarınızı da bilirim. Sizden kim bunu yaparsa, artık hak yolun ortasından sapmış olur.

Allah’ın düşmanı, Allah’a verdiği söze, Allah’ın ahdine muhalefet eden, kalbini O’nun tarafından çeviren kimsedir. Bu kimse başkasını sevmek suretiyle zorunlu olarak da müşriktir. Aynı zamanda Allah’tan başkasını olumsuzlayan bütün muvahhitlerin de düşmanıdır. Çünkü muvahhit ve müşrikin her biri o esnada ayrı bir tepede durur. Bu yüzden “*benim de düşmanım, sizin de düşmanınız…”* buyurmuştur. Ayrıca “*gizli muhabbet besleyerek…”* ifadesiyle de aralarındaki dostluğun arazi olduğuna işaret etmiştir.

Sonra aralarında zati uyumun, uyum ve hemcinsliğin bulunma ihtimalini her açıdan olumsuzlayarak bu dostluğun zati olmasının imkânsız olduğunu şöyle açıklamıştır: “*…Onlar…inkâr etmişlerdir…”* Ardından böyle bir dostluğun ancak hemcinslik ve şirke meyletme halinde gerçekleşebileceğine işaret etmiştir. Eğer böyle bir dostluk gerçekleşirse, bu demektir ki mutlaka hemcinslik ve şirke meyil mevcuttur. Buna da “*Sizden kim bunu yaparsa hak yolun ortasından…* “ doğru yoldan sırat-ı mustakiym’den *“sapmış olur.”* ifadesiyle işaret etmiştir. Yani vahdet yolundan çıkar.

Sonra arızi dostluğu tahkik ehlinin tercih etmesinin caiz olmadığını beyan etmiştir. Çünkü, arızi dostluğu gerektiren şey fani şeylerdir ve bunların yararı ancak dünyada devam eder. Akıllı bir kimsenin fani olanı değil kalıcı yani baki şeyleri seçmesi gerekir.

2- Eğer onlar sizi yakalarsa size düşman kesilirler, sizlere ellerini ve dillerini kötülükle uzatırlar ve küfretmenizi çok arzu ederler.

3- Ne yakınlarınız ve çocuklarınız size asla fayda vermezler. Kıyamet günü aranızı ayırır. Allah yaptıklarınıza Basir'dir.

4- Sizin için İbrahim ve beraberindekilerde güzel bir örnek vardır. O vakit kavimlerine: "Muhakkak biz sizin Allah'tan başka kulluk yaptıklarınızdan beriyiz. Sizi inkâr ediyoruz. Sizinle bizim aramızda ebediyen düşmanlık ve kin oluştu… Allah'a O'nun Tek'liğine iman edinceye kadar." Ancak İbrahim'in babasına: And olsun senin için mağfiret dileyeceğim ancak sana Allah'dan hiçbir şeye gücüm yetmez… demesi müstesna. Ve: "Ey Rabbimiz! Ancak sana dayandık, sana yöneldik ve dönüş de ancak sanadır…"

5- "Ey Rabbimiz, bizi inkar edenler için deneme konusu kılma. Bize mağfiret eyle Rabbimiz! Muhakkak sen Azîzsin, Hakîmsin."

6- And olsun onlarda sizin için, Allah'ı ve ahret gününü umanlar için güzel bir örnek vardır. Kim yüz çevirirse bilsin ki O Allah Ğanîdir, Hamîddir.

"…*Yakınlarınız ve çocuklarınız size fayda vermezler…"* yani yararlanmak için gerçek düşmanın dostluğunu tercih edenlerinize bu dostluğun bir yararı olmaz. Çünkü küçük kıyamet sizi ebedi olarak birbirinizden ayırır. Bunun nedeni de ölümden sonra aranızda sürecek hakiki bir bağın bulunmamasıdır.

"*Kıyamet günü…aranızı ayırır."* sözünün anlamı budur. Yani Allah, kıyamet günü sizinle yakınlarınızı ve çocuklarınızı ayırır. Nitekim, şöyle buyurmuştur: "*İşte o gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçar."* (Abese, 34) Ardından, yüce Allah daha önce gelmiş geçmiş hakiki muvahhit İbrahim (a.s) ve ashabını örnek almak suretiyle tevhit yolunu onlara öğretiyor: "*And olsun, senin için mağfiret dileyeceğim."* Yani senin için, sıfatlarının ve kötü amellerinin İlahi nurla silinmesini dileyeceğim. " *…Hiçbir şeye…gücüm*

yetmez." Talep etmekten başka. Ama bunun var olmasına gelince, o, Allah'ın dilemesine ve inayetine bağlıdır. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidayet verir."* (Kasas, 56)

"*Rabbimiz! Ancak sana dayandık."* Senin fiillerini müşahede ederek kendi fiillerimizden sıyrılmak suretiyle sana dayandık. "*Sana yöneldik…"* senin sıfatlarını bilip gözlemleyerek kendi sıfatlarımızı sildik. "*Dönüş de ancak sanadır."* Zatlarımızın ve varlıklarımızın senin zatında fena bulmasıyla dönüşümüz sanadır ve bu, eksiksiz, tam tevhittir.

"*Rabbimiz! Bizi, inkâr edenler için deneme konusu kılma."* Biz onlardan korkmuyoruz, onların bir etkisinin ve varlığının olduğunu düşünmüyoruz; ama biz senin azabından affına sığınıyoruz ki, bizi onlar aracılığıyla cezalandırma, işlediğimiz kötülüklerden ve sıfatlarımızın zuhur etmesinden dolayı bizi onların eliyle sınavdan geçirme. "*Bize mağfiret eyle…"* bizleri bağışla, aşırılıklarımızın günahlarını afv ederek bağışla, ceza verme. "*Rabbimiz! Muhakkak sen Azîzsin.."* Yegâne galip, ancak sensin. Bizi onlar aracılığıyla cezalandırma ve onların baskısını üzerimizden kaldırma, onları ezip kahretme gücüne sahipsin. *"Hakîmsin."* Hikmet sahibi, sensin. Allah iki şeyden birini ancak hikmet gereği yapar ve seçer. Ardından, İbrahim ve ashabını örnek almanın zorunluluğu bir kez daha vurgulanıyor. Ümit ve kemal beklentisi makamında tevhidin başında olanlar için *"And olsun onlarda sizin için, Allah'ı ve ahret gününü umanlar için güzel bir örnek vardır."* İbrahim'in örnekliği bir kez daha dile getiriliyor…*Kim yüz çevirirse bilsin ki O Allah Ğanîdir, Hamîddir.*

7- Olur ki Allah sizinle düşman olduklarınız arasında yakında bir dostluk meydana getirir." … Allah Kadîr'dir, Allah Ğafur'dur, Rahîm'dir.

8- Allah, din hususunda sizinle savaşmamış ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamış kimselere iyilik etmenizi onlara adaletli davranmanızı yasak etmez. Muhakkak Allah adaletli olanları (muksitleri) sever.

9- Allah sizi ancak din hususunda sizinle savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanıza yardım eden kimselerle dost edinmenizi size yasak eder. Kim onlarla dost olursa işte onlar zalimlerin kendileridir.

10- Ey iman edenler! Size mü'min kadınlardan muhacir olarak gelirlerse onları imtihan edin. Allah onların imanlarını pekala bilir. Onların mü'min olduklarını anlarsanız onları kâfirlere tekrar vermeyin. Onlar kâfirlere helâl değildir, kâfirler de onlara helâl değildir. Ve sarf ettikleri mehirleri onlara verin. O kadınları mehirlerini verdiğiniz zaman kendinize nikah etmenizde günah yoktur. Kâfir olan kadınları nikahınız altında tutmayın, ancak onlara verdiğiniz mehirleri isteyin… Kâfirler de sarf ettikleri mehirleri istesinler. İşte Allah'ın hükmü budur. Aranızda O hüküm veriyor. Allah her şeyi bilen (Alîm)dir, hikmet sahibi (Hakîm)dir.

11- Eğer sizin eşlerinizden biri kâfirlere kaçarsa siz de savaş ganimeti almışsanız eşleri gitmiş olanlara sarf ettikleri mehir kadar verin. Allah'a iman etmiş mü'minlerdenseniz O, Allah'dan ittika edin!

12- Ey Hatemun'nebî ! Mü'min kadınlar Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, evlatlarını öldürmemek, elleri ile ayakları arasında bir bühtan uydurup getirmemek, iyilik konusunda sana isyan etmemek üzere sana biat etmeye gelirler ise biatlerini kabul et. Onlar için Allah'tan mağfiret dile. Muhakkak Allah, Ğafur'dur, Rahîm'dir.

13- Ey iman edenler! Allah'ın gadab ettiği bir kavimle dost olmayın! Onlar, onlar ahretten ümitlerini kesmişlerdir, kabir ehli olan kâfirlerin meyus olmaları gibi yese düşmüşlerdir.

"Olur ki Allah sizinle düşman olduklarınız arasında yakında bir dostluk meydana getirir." düşmanlığı gerektiren küfrü ortadan kaldırmak suretiyle aranızda dostluk oluşturur. Çünkü perdelenmişlik fıtri bir durum değildir; bilakis iman asli fıtratın gereğidir ve sevgiyi oluşturur. Küfür tabiat örtüleri altında yaşamaktan ve tabiata dalmaktan dolayı perdelenmişlikten kaynaklanır.

"Allah, Kadir'dir" bu perdeyi kaldırma gücüne, kudrete sahiptir . Perde kalkınca zati tevhit nuru sayesinde ve imani kardeşlik gereği olarak hakiki sevgi zuhur eder. "*Allah Ğafur'dur"…* çok bağışlayandır, sıfatlarının nuru aracılığıyla karanlık ve perdeleyici heyetleri örter. *"Rahîm'dir…"* Çok esirgeyendir, eksiklik ehline merhamet eder, kemalini bahşederek eksiğini kapatır. Çünkü "*Şüphesiz Allah, adaletli olanları sever."* Adalet sevginin, sevgi de vahdetin gölgesidir. Bu yüzden adalet bir mazharda zuhur ettiğinde mutlaka önce Allah'ın sevgisi oraya taalluk etmiştir. Çünkü zat olmayınca gölge de olmaz. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

SAFF SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Semavatta ve Arzda ne varsa Allah'ı tesbih etmiştir. O Azîz'dir, Hakîm'dir.

2- Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"

3- Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah indinde büyük bir nefret olmuştur.

"Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?" Hakiki imanın ayrılmaz gereklerinden biri doğru sözlülük ve kararında sebat etmektir. Fıtratın saf olması ve varolmanın şaibelerinden beri olması doğruluğu ve kararda sebatı kaçınılmaz kılar. "*Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"* ifadesiyle yalan söylemenin ve sözünden dönmenin kastedilmiş olması muhtemeldir. Dolayısıyla, iman iddiasında bulunan bir kimsenin, imanın hükmü gereği bu iki özellikten uzak durması zorunludur. Aksi takdirde, imanının hakikâtinden söz edilemez. Bu yüzden, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılanır."* Çünkü yalan söylemek, imanın kemali şöyle dursun, ilk aşamalarından biri olan yiğitliğe dahi aykırıdır. Asli iman, ilk fıtrata ve dosdoğru (kayyim) dine dönmekten ibarettir. Bu da bütün türleriyle erdemlere sahip olmayı gerektirir ve bunların en aşağı derecesi de yiğitliği gerektiren iffettir, yüzsüzlük etmemektir. Yalancının da kişiliği, yiğitliği olmayacağı için hakiki imanı da olmaz.

Yalancının kişiliği, yiğitliği olmaz dedik, çünkü konuşma, muhataba lafızla delalet edilen anlamı bildirmekten ibarettir. İnsanı başka canlılardan ayıran özelliği konuşmadır. Eğer verilen haber gerçekle örtüşmezse konuşmanın anlamı ve faydası gerçekleşmemiş, dolayısıyla bu konuşmayı yapan kişi de insanlıktan çıkmış olur. Çünkü olmayan şeyin olduğuna inanmak gibi gerçekle örtüşmeyen bir şeyi ifade etmiştir. Böylece şeytanlığın alanına girmiştir. Bu yüzden, istidadını boşuna zayi ettiği, istidadının karşıtı olan özellikleri edindiği için Allah katında büyük bir nefreti, gadabı hak etmiştir.

Aynı durum, sözünde durmamak için de geçerlidir. Çünkü sözünde durmamak yalana yakın bir özelliktir. Öte yandan alınan kararın

doğruluğu ve bu kararda sebat etmek cesaretin ayrılmaz bir parçasıdır. Cesaret ise fıtratın bozulmamış halinin en ayrılmaz erdemlerinde ve ilk derecelerinden biridir. Bu özellik yok olunca, melzumu yok olduğu için asli iman da yok olur. Bu durumda da İlahi nefret, gadab kaçınılmaz olur.

4- Muhakkak ki Allah kendi yolunda kenetlenmiş bir bina gibi saf olarak çarpışanları sever.

"Allah, kendi yolunda…saf bağlayarak savaşanları sever." Allah yolunda canı feda etmek, ancak nefsin samimi olarak Allah'ı sevmesiyle mümkündür. Çünkü kişi, Allah'ın dışında her neyi ve kimi seviyorsa nefsi için sever. Dolayısıyla şirkin ve Allah'a ortak koşulan düzmece tanrıları sevmenin temeli nefse duyulan sevgidir. Ama nefsini feda ettiği zaman, artık o nefsini seven biri değildir. Nefsi sevmeyince zorunlu olarak dünyada herhangi bir şeyi de sevmez. Artık o, nefsini Allah için ve Allah yolunda feda eden kimsedir, nefsi için değil. Nitekim şöyle denmiştir: "Dünya için dünyayı terk etti." Böyle bir kimsenin kalbinde Allah sevgisi her şeyin sevgisine ağır basar. Böylece haklarında " *İman edenlerin Allah'a olan sevgileri ise (onlarınkinden) çok daha fazladır."* (Bakara, 165) buyrulan kimselerden olur. Böyle olduklarına göre Allah'ın onları sevmesi de kaçınılmaz olur. Çünkü Allah şöyle buyurmuştur: "*Allah, onları sever, onlar da Allah'ı severler…"* (Maide, 54) Gerçekte Allah'ı sevmek ancak Allah'tan kaynaklanır.

5- O vakit Musa kavmine dedi: Ey kavmim! Pekala biliyorsunuz ki ben size 'Allah Resulüyüm'. Bana niçin eziyet ediyorsunuz?.... Onlar yoldan sapınca, Allah da onların kalplerini saptırdı. Allah, fasıklar topluluğunu doğru yola (hidayete) iletmez.

6- O vakit Meryem oğlu İsa dedi: Ey İsrail oğulları! Ben size Allah'ın Rasulüyüm. Ben, önce ki Tevrat'ı tasdik edici, benden sonra gelecek ismi; Ahmed bir Rasulü müjdeleyicisiyim. Sonra onlara mucizelerle gelince: "Bu apaçık bir sihirdir." Dediler.

7- O İslam'a davet olunduğu halde Allah'a karşı yalan uyduran kimseden daha zalim kim olabilir? Allah zalimler topluluğuna hidayet vermez.

8- Ağızları ile Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Kâfirler hoşlanmasalar da Allah nurunu tamamlayacaktır.

9- O odur, ki Rasulü'nü tüm dinler üzerlerine Hak Dini hidayet üzere irsal etti. İsterse müşrikler hoşlanmasınlar.

" *…Onlar yoldan sapınca…"* aşırı hevalarından, tutkulu arzularından ve dünyaya yönelik sevgilerinden dolayı Hak Din'i bilmelerinin gereğinden sapınca "*Allah da kalplerini saptırdı."* Hidayet yolundan uzaklaştırdı, kemal nurundan perdeledi. Çünkü onlar süfli

cihete yöneldiler, asli fıtratın gerektirdiği yönden başka tarafa eğilim gösterdiler. "*Allah, fasıklar topluluğunu doğru yola iletmez.*" Dosdoğru din olan fıtratın gerektirdiği tutum ve davranışların dışına çıkanları kemal nuruna iletmez. Çünkü istidatları yok olmuş ve nuru kabul edecek kapasiteleri kalmamıştır.

"*…Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim olabilir!*" dışarıdan bir davetçi, yani Nebî (a.s) bu asli nurun gereği olan İslam'a çağırdığı halde, Allah'ın nurunu zulmete koymuş, beka sermayesini, yani fıtri istidadı fena pazarında harcamıştır.

"*Allah, zalimler topluluğuna hidayet etmez.*" Bu özelliğe sahip kimseleri yani Allah'ın nur'unu öz nefsini zulmete koyanlardan olanları kemal nuruna, zatının nuruna ve veçhinin aydınlığına iletmez, fasıklar için konu edilen gerekçelerden dolayı.

10- Ey iman edenler! 'Sizi acıklı bir azaptan kurtaracak bir kazanç yoluna' delil olayım mı?

11- Allah'a ve Rasulü'ne iman ederseniz, mallarınızla canlarınızla Allah yolunda cihat ederseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Eğer bunu bilirseniz.

12- O, Sizin günahlarınızı bağışlar ve sizi altlarından nehirler akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki hoş güzel meskenlere dahil eder. İşte en büyük kurtuluş budur.

"Ey iman edenler!..." taklidi imanla inananlar. Çünkü onların çağrıldıkları ve elem verici azaptan kurtarıcı özelliğe sahip ticaret, ancak nefislerin sıfatları ve heyetleriyle Allah'ın nurundan perdelenmiş kimseler için söz konusu olabilir. " *Allah'a ve Resulüne iman ederseniz… inanırsanız …*" hakiki, yakini ve delile dayalı olarak iman eden ve istidlalin sahih ve yakinin kuvvetli olmasından sonra "*mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz.*" Allah yolunda mal ve can feda etmek ancak yakinle olabilir. " *…Bu sizin için daha hayırlıdır.*" Çünkü mal da can da sonunda yok olacaktır. Ama siz onları baki ve üstün lezzetler karşılığında satarsanız, bu, sizin için daha hayırlı olacaktır. " *Eğer bilirseniz…*" kesin olarak bilirseniz, bu sizin için daha iyidir.

"*O, sizin günahlarınızı bağışlar…*" amellerinizin kötülüklerini ve nefislerinizin karanlık heyetlerini örter. "*Sizi…cennetlere…koyar.*" Nefis cennetlerine koyar. Çünkü onlar canlarını ve mallarını karşılığını alarak feda eden tüccarlardı, "*Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır.*" (Tevbe, 111) ayetinin hükmünce hareket ediyorlardı. " …*Altlarından ırmaklar akan…*" tevekkül ilimleri, fiil tevhidi, şeriat ve ahlak ilimleri ırmakları akan

zemininden. "*…Güzel meskenlere"* tevekkül makamı, nefis menzilleri ve makamları gibi güzel meskenlere yerleştirir. "*İşte en büyük kurtuluş budur."* Bu büyüklük, söz konusu cennetlerde bu makamlara kavuşanlar için geçerlidir. Yoksa mutlak büyüklük kastedilmemiştir.

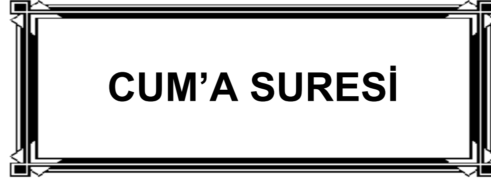
13- Seveceğiniz başka bir şey daha var. Allah'tan yardım ve yakın bir fetihdir. Mü'minleri müjdele.

14- Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun! Meryem oğlu İsa'nın havarilerine dediği gibi: Allah'a giden yolda benim yardımcılarım kimdir? Demişti. Havariler de dedi: Allah yolunun yardımcıları biziz… İsrail oğullarından bir zümre İsa'ya iman etmişti Bir zümre de inkâr etmişti. Nihayet biz iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, güçlendirdik. Böylece üstün geldiler.

"*Seveceğiniz başka bir şey daha var."* Bundan daha kârlı ve daha üstün seveceğiniz bir ticaret daha var. O da "*Allah'tan yardım"* dır. Allah'ın size sunacağı melekuti destek ve nurani keşiftir. *"Ve yakın bir fetih"* tir. Kalp makamına ulaşmak, sıfat tecellilerini gözlemlemek ve rıza makamına erişmek şeklindeki fetihtir. "*seveceğiniz…"* denilmesinin sebebine gelince; çünkü hakiki sevgi, ancak kalp makamına ulaştıktan sonra gerçekleşir. Buna ticaret adının verilmesi de kendi sıfatlarını Allah'ın sıfatlarıyla değiştirmelerinden dolayıdır.

Havariler, kalp makamına ulaşmak suretiyle nefis karanlığından ve tabiat heyetlerinin karasından kurtulan ve asli fıtrat nuruyla aydınlanan, dolayısıyla arınmak suretiyle hakiki özleri bembeyaz olan kimselerdir. "*Allah'a giden yolda benim yardımcılarım kimdir?"* Allah'ın sıfatlarında süluk etmek suretiyle Allah'ın dinine yardıma yönelme hususunda kim benimle beraber hareket edecektir? "*Havariler…demişlerdi."* saf ve arınmış havariler "*Allah yolunun yardımcıları biziz…"* demişlerdi. O'nun sıfatlarının kemalatını kendi mazharlarımızda izhar etmek suretiyle Allah'ın yoluna yardım ederiz. Böylece O'nun sıfatlarında süluk ettiler, nurlarını izhar ettiler. Nihayet, kalbi kemale ve tesir etmek suretiyle tekmil düzeyine ulaştılar.

"*…Bir zümre inanmıştı…"* onlara iman etmişti. Onlarla beraber olmanın etkisiyle, ayrıca istidatları da kabul edecek durumda olduğu için inanmışlardı. "*Bir zümre de inkâr etmişti…"* kendi sıfatlarıyla perdelendikleri için… "*Nihayet biz inananları, düşmanlarına karşı destekledik."* nurani yardımla güçlerini pekiştirdik. " *Böylece üstün geldiler…"* parlak delillerle, açık burhanlarla düşmanlarını mağlup ettiler. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

CUM’A SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Semavatta ne var ve arzda ne var ise hepsi Melik, Kuddus, Azîz ve Hakîm Allah’ı tesbih eder.

2- O, ki ümmîlerin içinden kendilerinden ümmî bir Rasul yarattı (ba’setti)… Onlara O’nun ayetlerini okuyor, onları temizliyor, onlara kitabı ve hikmeti öğretiyor… Halbuki daha önce açık bir sapıklık içinde idiler.

3- Ve daha onlardan başkalarına ki, henüz ona yetişememişlerdir. O, güçlü ve hikmet sahibidir.

4- işte bu Allah’ın lütfudur, onu dilediğine verir. Allah, büyük lütuf sahibidir.

5- Kendilerine Tevrat’ın emaneti yüklenenleri misali sonra da onu taşıyamayanın hali, ciltler dolusu kitap taşıyan merkebin haline benzer. Allah’ın ayetlerini yalanlayan kavmin hali ne çirkindir. Allah zalim kavme hidayet vermez.

6-- De ki: Ey Yahudiler! Eğer siz kendinizi başka insanlardan ayrı olarak Allah’ın dosları sanıyorsanız, eğer doğru söylüyorsanız haydi ölümü isteyiniz.

7- Hayır! Onlar kendi elleri ile yaptıkları yüzünden ölümü ebedi olarak temenni edemezler. Allah zalimleri çok iyi bilen(Aliym)dir.

8- De ki: Muhakkak kendisinden kaçmış olduğunuz ölüm, mutlak sizin başınıza da gelecektir. Sonra gizli ve aşikarı bilen Allah’a döndürüleceksiniz. O, size ne yapmış olduğunuzu haber verir.

9- Ey iman edenler! Cum'a günü namaz (salât) için çağırıldığınız vakit, hemen Allah'ın zikrine koşun, alışverişi bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır.

"Cum'a günü namaza çağırıldığı zaman…" Beşeri aklın sebebini algılayamadığı her isimlendirme, vehme bulaşmış aklın ötesinde bir olgudan kaynaklanır. Çünkü tahsis edici olmadan, tahsisin olması imkânsızdır. Hece harflerinin ve haftanın günlerinin konulup belirlenmesi gibi. Daha doğrusu bütün dillerin konuluşu da bunun gibidir. Çünkü dünyanın her bölgesinde bir dil konuşulmaktadır ve hiç kuşkusuz, bu dilin ilk konuşulması İlâhi muvaffakiyetle olmuştur. Ki süfli ve ulvi olguları cem eden özel istidat bunu gerektirmiştir ve bizim bu olguyu bütünüyle kavramamız imkânsızdır.

Eğer bunların ıstılahi olarak tespit edildiklerini söylesek, bu takdirde bu özel konuluşla ilgili bir ıstılah belirlemeyi gerektiren bir sebebin olması gerekir. Çünkü haftanın günleri, dünyanın varoluş müddeti olan İlâhi günlerin karşılığında konulmuşlardır. Bütün asırlarda insanlar arasında, dünyanın müddetinin yedi bin sene olduğu görüşü meşhur olmuştur. Bu da aynı zamanda yedi gezegenin sayısıdır. Her bin sene de Allah'ın günlerinden bir tanesine tekabül eder. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak ki, Rabbinin nezdinde bir gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir."* (Hac, 47)

Dünyanın varoluş müddetinin yedi olarak kayıtlandırılmasına gelince; mutlak gizlilik (hafa) müddetinin tamamı altı bin senedir. Zuhur (açıklık) ise yedinci günde, yani Muhammed'in (s.a.v) zuhuruyla başlar. Nitekim, şöyle buyurmuştur: "Ben gönderildiğimde benimle kıyamet arasında –orta ve işaret parmağını göstererek, şu ikisi arasındaki kadar bir mesafe vardı." Böylece müddet, Nebîlerin ilki olan Adem (a.s) zamanından Mehdi (a.s) zamanına kadar yedi bin seneye tamamlanıyor.

Saatin, yani büyük kıyametin kopmasıyla birlikte gerçekleşen tam zuhurla hafa dönemi sona erer. O sırada halkın gizlenmesi, diriliş, canlanma, hesap, cehennem ehli ile cehennem ehlinin ayrışması gerçekleşir. Allah'ın arşı açık olarak görülür. Haris'in (r.a) kendi müşahedesiyle anlattığı gibi. Bütün bunlar ahirette gerçekleşecektir. Bu

müddetin altı bin senesi, (semavatla) göklerle (arzların) yerlerin yaratıldığı süredir. Çünkü halk; Hakk’ın perdesidir. Dolayısıyla (halketti) “yarattı…” demek, gökler (semavatla) ve yerle (arzla) gizlendi, onları izhar etti, kendisi batın oldu, demektir.

Yedinci gün Cum’a günüdür. Cum’a günü, bütün sıfatlarla zuhur ederek arşa istifa etme günüdür ve kıyamet gününün de başlangıcıdır. Kıyamet gününün fecri, Nebîmiz Hz. Muhammed’in (Ona ve aline selam olsun) gönderilmesiyle birlikte doğmuştur. Bu yüzden Muhammediler Cum’a ehlidirler. Cuma’nın sahibi Hz. Muhammed’dir (s.a.v) ve Nebîlerin sonuncusudur. Bu güne Cum’a adının verilmesinin nedeni, İsm-i A’zam suretinde bütün sıfatlarda zuhur etmenin ve bütün sıfatlarla zuhur etmek suretiyle arşa istiva etmenin vaktidir. Öyle ki hafa ile zuhur arasında bir fark olmaz. Nitekim, istiva vakti olan Cum’a günü namaza teşvik edilmesi, bu namazın sair günlerde mekruh olması bu sırra dayanmaktadır.

Her şey o anda toplandığı Cem olduğu için bu zuhura cem aynı adı verilmiştir. İşte Cum’a gününe Cum’a adının verilmesi de bu anlamdan dolayıdır. Yahudiler ve başka dinlerin mensupları şu hususta ittifak etmişlerdir: Yüce Allah göklerin (semavatın) ve yerin (arzın) yaratılışını yedinci günde tamamladı. Ancak Yahudilere göre yedinci gün Cumartesidir ve mahlukatın yaratılışı da Pazar günü başlamıştır. Bunu şöyle tevil etmektedirler: Teklik (ahadiyet - Arapçada Pazar gününe El-ahad denir- zatı çokluğun kaynağıdır. Eğer Pazar gününü ilk gün ve yaratılışın başlangıcı olarak kabul edersek Nübüvvet zamanı hafa (gizlilik) zamanı olur.

Altıncı günde zuhur başlamıştır. Havasta artış devam ederek zuhur vaktine varır. Hafa ise günün sonunda Mehdi’nin ortaya çıkışı ile son bulur. Zuhur da Cumartesi günü olan yedinci günde tam olarak gerçekleşir. Yahudilerin görüşü esas alınırsa bu sonuç çıkar.

Bu gün, yani Cum’a günü yukarıda işaret ettiğimiz anlama karşılık olarak konulduğu için bu günde tamamı perde olan dünyevi işlerle meşgul olmaktan uzak durma, huzurda olma ve namazda cem olma teşvik edilmiştir. O günde Allah’ı zikretmeye koşma, alışverişi terk etme vacip kılınmıştır. Ta ki nefisler huzur namazında cem etme heyetiyle tezahür etsinler, cem huzuruna varmaya hazır olsunlar. Belki içlerinde

biri yaratılış perdelerinden arınmak ve dünyevi meşgalelerden hali olmak suretiyle düşünüp hatırlamak, Allah'ın zikrine ve O'nun yolunda süluk etmeye koşmak, cem huzuruna ulaşmak için namazda cem etmek suretiyle kurtuluşa erer. "*Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır.*" Bunun sırrını ve hakikâtini bilirseniz, bu sizin için daha iyidir.

10- Namaz eda edilince yeryüzüne (arza) dağılın. Allah'ın fazlından rızık arayın Allah'ı çok zikir edin ki umulur ki kurtuluşa erersiniz.

11- Onlar bir ticaret veya eğlence gördükleri vakit ona doğru sökün ettiler ve seni hutbede ayakta bıraktılar. De ki: Allah'ın indindeki, eğlenceden de ticaretten de daha hayırlıdır. Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır.

"*Namaz eda edilince artık …dağılın.*" Dağılma emri veriliyor. "*yeryüzüne (arza)…*" Namazın tamamlanmasından sonra lütuf istemek, hakiki namazda cem ile fena bulduktan sonra tafsile dönmeye işarettir. Cemde durmak Hak ile halktan ve zat ile sıfatlardan perdelenmektir. Dolayısıyla dağılmak, fena sonrası Hakkani varlık ile sıfatlar arasında dolaşmak ve Allah ile halk içinde seyretmek demektir. Allah'ın lûtfunu istemek ise, isim ve sıfat tecellilerini, nefis arzı makamına dönmeyi, nefsin hazlarını hak ile eksiksiz vermeyi istemek demektir.

"*Allah'ı çok zikredin…*" yani zati cem vahdetini sıfat çokluğu suretinde hazır edin. öyle ki çokluk yüzünden vahdetten perdelenmeyesiniz. Aksi takdirde, hidayetten sonra sapmış olursunuz. Hakkın ve halkın haklarını eksiksiz verme, cemi ve tafsili birlikte gözetme hususunda istikamet yolundan ayrılmayın. "*Umulur ki kurtuluşa erersiniz.*" Cemin konuluşunun hikmeti olan en büyük kurtuluşu elde edersiniz.

"*Onlar bir ticaret ve eğlence gördükleri zaman…*" Yani, onlar nerde, bu anlamı kavramak nerde! Bu muameleyi gösterecek adamlar değildirler! Bu anlamdan uzaklaşmışlar, unutmuşlar. Perdelenip eğlenceye dalmışlar?! " *De ki: Allah'ın indindeki (yanında bulunan)…daha yararlıdır.*" Eğer fıtratınız sizin himmetinizle bu anlamı algılayacak şekilde terbiye edilmemişse, o zaman Allah katındaki diğer karşılıklar için amel edin. Çünkü onlar sizin yanınızdaki fani şeylerden daha yararlıdır. Tevekkül ederek rızık işini Allah'a bırakın. Çünkü Allah "*rızık verenlerin en hayırlısıdır.*" Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MÜNÂFİKÛN SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Münafıklar sana geldiği vakit: "Şahadet ederiz ki sen Allah'ın Rasulüsün." Dediler. Allah da biliyor ki sen hakikaten O'nun Rasulüsün. Allah şahit, gerçekten münafıklar yalancılardır.

2- Yeminlerini kalkan yaptılar, Allah'ın yolunda engel oldular. Gerçekten onlar ne kötü iş yapıyorlar.

"*Münafıklar…*" asli istidadın iman nuruna, tabii heyetlerin ve bayağı alışkanlıkların kökleşmesi sonucu oluşmuş arızi istidadın küfre doğru çekmesi arasında gidip gelen kimselerdir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v) risaletine yönelik şahitliklerinin yalan olmasına gelince; risaletin anlamının hakikâtini ancak Allah ve Allah'ı bilen, Allah'ı bilmekle de Allah'ın Rasulünü bilen, ilimde derinleşmiş kimseler bilir. Çünkü Rasulü bilmek, ancak Allah'ı bildikten sonra mümkün olabilir. Allah'ı bilme oranında Rasul'ü bilme gerçekleşir. Dolayısıyla, Rasul'ü gerçek manada bilmek kendi ilimlerinden sıyrılıp Allah ilmi ile alim olan kimselerin işidir. Münafıklar ise; zatları ve sıfatlarıyla Allah'tan perdelenen kimselerdir. Bedensel örtülerle ve zulmani heyetlerle istidatlarının nurunu söndürmüşlerdir. Böyle olunca, Rasulullah'ı bilmeleri mümkün müdür ki Onun risaletine şahitlik etsinler?!

3- Bu sebebi, onlar iman ettiler sonra kâfir oldular. Bu yüzden, kalpleri mühürlenmiştir. Artık onlar hiç anlamazlar.

"*Bunun…*" sebebi "*Allah'a inanmaları…*" fıtratlarından ve istidatlarından geriye kalan nur oranında Allah'ı inandıktan "*sonra kâfir oldular*"…. inkâr etmeleridir. Yani bu nuru rezillik perdeleriyle ve sıfatlarının sıfatlarıyla örtüp söndürdüler. "*Bu yüzden, kalpleri mühürlenmiştir…*" heyetlerin kökleşmesi, kazandıkları amellerin tortularının katmerleşmesi yüzünden kalpleri mühürlenmiştir. Artık rablerinde tamamen perdelenmişlerdir. "*Artık onlar hiç anlamazlar.*" Risaletin anlamını, tevhid ilmini ve dini kavrayamazlar.

4- Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider. Eğer konuşurlarsa sözlerini dinlersin. Onlar, sanki duvara dayanmış kütüklerdir.. Her gürültüyü kendi aleyhlerine sanırlar. Düşman onlardır, onlardan sakın. Allah, onları kahretsin… Nasıl bu hale geliyorlar?

"*Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider…"* şekillerinin uyumu, görünümlerinin güzelliği, konuşmalarının akıcılığı, yüzlerinin parlaklığı ve yakışıklılıkları feraset açısından istidatlarının varlığına delalet eder, fıtratlarının nurunun bir ölçüde aydınlık saçtığını gösterir. Bu yüzden, Rasulullah (s.a.v) sözlerini dinlemiş, konuşmalarına kulak vermiştir. Çünkü parlaklık ve güzel görünüm ancak fıtratın asli olarak saflığından kaynaklanabilir.

Ama tortuların kalplerinin üzerini kapladığını, istidatlarının nurunu söndürdüğünü, arızi bedensel heyetlerin asli özelliklerini iptal ettiğini görünce, onlardan yana ümitsizliğe kapılmış ve hallerine şaşırıp kalmıştır ve şaşkınlığını şöyle ifade etmiştir: "*Nasıl bu hale geliyorlar?"* nasıl oluyor da nurdan karanlığa, Hak'tan batıla yöneliyorlar.

Rivayet edilir ki Hukemadan biri, bir gün güzel yüzlü bir delikanlı görür, onun zeki olduğunu sandığı için konuşturur ve sınar, ama ağzından anlamlı bir söz alamaz. Bunun üzerine şöyle der: "Ne güzel ev! Lakin içinde yaşayan yok!" İşte "*Onlar sanki duvara dayanmış kütüklerdir."* ifadesinin anlamı budur. Yani, onlar ruhsuz bedenlerdir, ne bir fayda verirler, ne de ürün. Tıpkı kuruyan, büyümelerini sağlayan ruh, hayat kaynağı ayrıldığı için duvara dayandırılan kütükler gibi. Münafıklar da, hakiki hayat istidadının ve insani ruhun yok olması açısından bu duvarlara dayandırılan kuru kütükler mesabesindedirler. "*Her gürültüyü kendi aleyhlerine sanırlar. Düşman onlardır…"* Cesaret, yakinden kaynaklanır, yakin ise fıtrat nurundan ve kalbin saflığından doğar. Onlar ise nefis sıfatları karanlığına dalmışlar, lezzet ve şehvetlerle perdelenmişlerdir, şek ve şüphe ehlidirler. Bu yüzden, ağırlıklı özellikleri korkaklık ve zayıflıktır. Dolayısıyla onlardan sakın, çünkü istidatları iptal olmuş, senin nurunla hidayete eremezler, seninle arkadaşlık etmek onlar üzerinde etkili olmaz.

5- Onlara: "Gelin Allah Rasulü sizin için mağfiret dilesin." Denildiği vakit, başlarını çevirirler, büyüklük taslarlar ve sen onların uzaklaştıklarını görürsün.

6- Onlar için mağfiret dilesen de birdir, onlar için mağfiret dilemesen de birdir. Allah, onları kesinlikle bağışlamayacaktır. Muhakkak Allah, fasık kavmi hidayete erdirmez.

"*Başlarını çevirirler…"* çünkü zulmani işlere alışmışlar, hayvani ve vahşi gelişmeyi ve kemali yol edinmişler, bu yüzden nura ısınmazlar, ona özlem duymazlar. İnsani kemalatla ilgilenmezler. Zati suretleri tersyüz olduğu için. "*Sen onların…uzaklaştıklarını görürsün."* yüz çevirirler. Çünkü süfli cihete ve dünyevi güzelliklere kapılmışlardır. Tabiatlarında ulvi cihete ve uhrevi anlamlara yönelik bir eğilim kalmamıştır. "*Büyüklük taslarlar…"* şeytanlık özelliği baskın geldiği, vehmi gücün istilasına uğradıkları, benlikle perdelendikleri ve hayır özellikleri eksik olduğu için büyüklenirler.

"*Allah onları kesinlikle bağışlamayacaktır."* Zulmani heyetler içlerinde kökleştiği, istidatlarının hidayeti kabul etme yeteneği ortadan kalktığı için. Çünkü yoldan çıkmışlardır, dosdoğru fıtrat dininden uzaklaşmışlardır.

7- "Onlar, Allah'ın Rasulünün yanında bulunanlar için hiçbir şey harcamayın ki dağılıp gitsinler, diyenlerdir… Göklerin (semavatın) ve yerin (arzın) hazineleri Allah'ındır. Lakin münafıklar anlamazlar.

8- Onlar diyorlar: Eğer Medine'ye bir dönersek mutlaka güçlü ve şerefli olan, zillete düşeni çıkaracak. İzzet (güç), Allah'ın ve Rasulünün ve Mü'minlerindir. Lakin münafıklar bilmezler.

"*Onlar, Allah'ın Rasulünün yanında bulunanlar için hiçbir şey harcamayın ki dağılıp gitsinler, diyenlerdir…"* bunu söylemelerinin nedeni, kendi fiilleriyle perdelenip Allah'ın fiillerini görmemeleri, sahip oldukları şeylerle perdelenip Allah'ın hazinelerindeki nimetleri müşahede etmemeleridir. Cahil oldukları için de yaptıkları infakların kendilerinden olduğunu vehmediyorlar. Aynı şekilde kendilerinde bir izzet ve kudret de vehmediyorlar. Çünkü kendi sıfatlarını öne çıkararak Allah'ın sıfatlarından perdelenmiş kimselerdir. Bu yüzden "*üstün olan, zayıf olanı oradan mutlaka çıkaracaktır."* demişlerdir. *"Semavatın ve arzın hazinelerinin Allah'ın.." olduğunu anlamazlar.* İzzet, kuvvet ve kudretin tümüyle Allah'ın zatının nurları, zatından ayrılmaz sıfatları olduğunun, O'na yaklaşma, O'nda fena bulma ve O'nun sıfatlarında mahvolma oranında zatın nurlarının ve sıfatlarının insanlık mazharından zuhur ettiğinin farkında değildirler. Allah'a Rasulullah'tan (s.a.v) daha

yakın kimse yoktur. Sonra muhakkik ve yakin sahibi müminler gelir. Bütün mahlukat içinde Rasulullah'tan (s.a.v) daha izzetli kimse yoktur, izzet bakımından onu müminler takip eder. "*fakat, münafıklar bunu bilmezler."* Perdelenmişlikleri, şiddetli kuşkuları yüzünden. Nitekim, bu sözü söyleyen kimsenin kendi canından biri (oğlu), onu Medine'den çıkarmış, hapsetmiş, bütün izzetin Allah'a, Rasulullah'a ve müminlere ait olduğunu ikrar edinceye kadar şehre girmesine için vermemiştir.

Rivayete göre bu özü söyleyen kişi Abdullah b. Übey'dir. Medine'ye döndükleri zaman oğlu, kılıcını sıyırmış ve babasının şehre girmesine engel olmuştur. Rasulullah (s.a.v) izin verinceye kadar onu şehrin dışında tutmuştur. Böylece, bütün izzet ve şerefin Allah'a, Resulullah'a ve müminlere ait olduğunu gözleriyle görmesini sağlamıştır.

9- Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın Kim bunu böyle yaparsa işte bunlar hüsrana uğrayanların kendisidir.

10- Size verdiğimiz rızıktan harcayın sizden birinize ölüm gelmeden önce. "Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de, sadaka versem ve Salihlerden olsam." Demezden önce.

11- Allah asla hiçbir nefsin ecelini geciktirmez. Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

"*Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın."* Eğer iman iddianızda doğru iseniz… çünkü iman meselesi, Allah sevgisinin her şeyin sevgisine ağır basmasını gerektirir. Sakın çocuklarınıza ve dünyaya ve dünya malına şiddetli bağlılığınızdan kaynaklanan sevginiz kalplerinizde Allah sevgisine galip gelmesin. Aksi takdirde, Allah'tan perdelenirsiniz de ateşe sürüklenirsiniz. Dolayısıyla, fıtri istidat nurunu kaybedersiniz. Kaldı ki bu bağlanıp sevgi gösterdiğiniz şeyler de çabucak tükenirler. "*Size verdiğimiz rızıktan infak edin…"* O halde sağlıklı olduğunuz ve ihtiyacınızın da olduğu zamanlarda malları infak ederek onlardan arının. Böyle yaparsanız bu, nefislerinizde bir fazilete ve nefisler için nurani bir heyete dönüşür.

Çünkü infak, cömertlik melekesinden ve nefsin arınma heyetinden kaynaklandığı zaman fayda verir. "*Sizden birinize ölüm gelmeden önce…"* Ama ölüm döşeğinde iken artık mal varisindir, kendisinin değil. Bu sırada malı infak etmesinin bir faydası olmaz. Artık onun için hasretten, derin bir pişmanlıktan ve cahil olduğu için de ecelinin ertelenmesini istemekten başka bir şey yoktur. Eğer o kimse iman iddiasında doğru olsaydı, ahirete kesin iman etseydi, ölümün kaçınılmaz olduğuna yakin ederdi. Ölümün, vakti Allah tarafından bir hikmete mebni olarak belirlenen ve vakti gelince de gerçekleşmesi kaçınılmaz olan bir kader olduğunu, ölümü ertelemenin mümkün olmadığını bilirdi. "*Allah…haberdardır."* amellerinizden ve niyetlerinizden. Ölüm vaktinde infak etmenin, ecelin ertelenmesini temenni etmenin, ölümün ertelenmesi durumunda sadaka verme ve salih ameller işleme sözünü vermenin bir faydası yoktur. Çünkü Allah bütün bunların cömertlik melekesinden, dünya malından arınma isteğinden, temizlikten kaynaklanmadığını bilir. Bilakis, bütün bunları ölüm anına ertelemelerinin ileri düzeyde cimrilikten ve mal sevgisinden ileri gelmektedir. Sanki bu malları kendisiyle beraber götüreceğini sanıyordu. Allah, bu temenni ve sözün bütünüyle yalan olduğunu, dünya sevgisinden kaynaklandığını bilir. Çünkü doğru söylemeye, tasadduk etmeye ve nefsi ıslah etmeye aykırı heyetler ve dünya meyli içlerinde kökleşmiştir. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Eğer (dünyaya) geri gönderilseler yine kendilerine yasak edilen şeylere döneceklerdir. Zira onlar gerçekten yalancıdırlar."* (En'am, 28) Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

TEĞÂBÜN SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Semavat’da ne var arz’da ne varsa hepsi Allah’ı tesbih eder. Mülk O’nundur. Hamd O’nundur. O, her şeye kâdirdir.

2- O, sizi yaratandır. Sizden kiminiz kâfir oldu, kiminiz mü’min. Allah yaptıklarınızı kemali ile gören (Basir)dir.

3- Semavatı ve arz’ı Hakk olarak yarattı, size suret verdi ve suretinizi çok güzel yaptı.. Ve dönüşünüz O’nadır.

4- Semavatta ve arz’da olan her şeyi bilir. Gizlediğiniz ve açık olarak yaptıklarınızı da bilir. Allah sadırlardakine de Alimdir.

5- Bundan önce kâfirlerin haberi size gelmedi mi? Onlar yaptıkları işlerin vabalini tattılar. Ve onlar için elim azap da vardır.

6- Bu şundandır; onlara Rasulleri kendilerine mucizelerle geliyorlardı, onlar ise: “Bizi bir beşer mi yola getirecek?” diyorlardı. Böylece kafir oldular ve yüz çevirdiler. Allah onlardan müstağnidir. Allah Ganî’dir, Hamid’dir..

7- O kafirler ba’s edilmeyeceklerini (diriltilmeyeceklerinimi) sandı.. De ki: Hayır! Mutlaka, Rabbim hakkı için ba’s edileceksiniz (diriltileceksiniz). Sonra yaptıklarınız size haber verilecek. Bu Allah’a göre çok kolaydır.

8- Allah’a, O’nun Rasullerine ve indirdiğimiz nura iman edin. Allah bütün yaptıklarınıza haberdardır.

“…Bir beşer mi bizi doğru yola götürecekmiş? dediler.” çünkü nefislerinin sıfatlarıyla perdelenmişlerdir. Bu yüzden, Rasul’ün kendilerinden bu nur sayesinde hiçbir ölçüye sığmayacak kadar üstün olduğunu fark edemediler. Onda sadece beşer olma vasfını gördüler ve yol göstericiliğini inkâr ettiler. Çünkü bir arif, bildiği şeyi (marufu) ancak içindeki anlam aracılığıyla bilir. Dolayısıyla kemal nuru da ancak fıtrat nuruyla bulunur. Kemali bilmenin yolu da bir kâmilden geçer.

Bu yüzden, "Allah'ı Allah'tan başkası bilemez." denilmiştir. Bir şeyi arayan kimse, aradığını bir şekilde buluyorsa, bu, aradığı şeye bir şekilde teveccüh etmesiyle gerçekleşmiştir. Yine bir şeyi tasdik eden kimse de, bu şeyi tasdik etmesini sağlayan anlamı bulduğu için onu tasdik etmiştir. Yani ona dair bir anlam kendi nefsinde mevcuttur.

İçlerinde fıtri nurdan hiçbir şey bulunmadığı için Onun kemalini bilemediler, bu yüzden inkâr ettiler. Hak'tan bir şey bilmedikleri için de içlerinde Hakk'ı aramak gibi bir duygu uyanmamıştır. Bu yüzden birinin onlara yol göstermesi gerekiyordu. Ama onlar bu yol göstericiyi de inkâr ettiler. "*İnkâr ettiler…"* mutlak olarak inkâra saptılar. Yani Hak'tan, dinden ve Rasulünden tamamen perdelendiler. Akılla idrak edilen maddi şeylerden aldıkları hazlara yöneldiler. *"Allah, Gani'dir…"* Allah da hiçbir şeye muhtaç olmadığını gösterdi, kemaliyle her şeyden müstağni olduğunu ortaya koydu. Onlar bilseler de bilmeseler de Allah kemalini bulmuş ve zatını müşahede etmiştir. "*Allah Gani'dir…"* zatı itibariyle onların iman etmelerine ihtiyaç duymaz. Herhangi bir kemali onlara veya onların bu kemalatı bilmesine bağlı değildir. "*Hamde layıktır."* Varlık zerreleri, özellikler evliyaları mazharında zahir olan kemalatıyla bizzat kâmildir. Bu kemalat inkâr edenlerde zuhur etmese de, yani onlar görmeseler de perdelendikleri için bu kemalatla hamd etmeseler de, O, kendilerine özgü kemalatlarıyla bütün varlıklar tarafından hamd edilmektedir.

9- Toplama günü ki, o gün sizi bir araya toplayacak. İşte bu aldanmaların zahir olma günüdür. Kim Allah'a iman eder, salih amel işlerse; Allah onun günahlarını örter, onu altından nehirler akan cennetlere koyar orada ebedi olarak kalırlar. İşte bu en büyük kurtuluştur.

" *…İşte o gün aldanmaların… günüdür…"* aldanma yani zarar görme dünyevi şeylerde olmaz. Çünkü bunlar fani, çabuk tükenen, fena bulmaları kaçınılmaz olan şeylerdir. Hiç kimseye onlardan bir şey kalmaz. Eğer bunlardan bir şey elden çıkmışsa veya bir kimse herhangi bir şeyi kaçırmışsa, bu şey hayatı dahi olsa, geçip gitmesi, ortadan kalkması zorunlu olduğu için kaçmıştır veya kaçırılmıştır. Dolayısıyla, ortada bir zarar bir aldanma yoktur. Gerçek anlamda bir hayıflanmaya da gerek yoktur. Zarar ve aldanma, elden çıkmaması durumunda baki kalacak, kişinin sonsuza kadar yararlanacağı bir şeyle ilgili olarak söz

konusu olabilir. Bu da istidat menşeli kemal nurudur. İşte bu bağlamda, kurtuluş ve başarı ticaretinde kâr ve sermaye zayi olduğu için hasret ve zarar burada geçerlidir. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: “*Ancak onların bu ticareti kazançlı olmamış ve kendileri de doğru yola girememişlerdir.”* (Bakara, 16)

Şu halde, istidadını ve fıtratının nurunu zayi eden kimse mutlak olarak aldanmıştır, zarar etmiştir. Işığı alınıp karanlıklar içinde kalan kimse gibi. Fıtratının nuru yerinde duran, ama istidadının gerektirdiği layık kemali kazanamayan veya bir kısmını kazanıp da tamamına eremeyen kimse, tam ve kâmil kimseye göre aldanmıştır, zarar etmiştir. Sanki bu kâmil kimse makamına ve amacına ulaşma başarısını göstermiş de diğeri eksikliği içinde şaşkın kalakalmıştır.

“*Kim Allah’a iman ederse… “ gereğince inanırsa* istidadının nurunun gereği olarak iman ederse, yararlı iş yaparsa yani imanının gereği *“salih ameller işlerse…”* ki amel ancak görüş ve nazar oranında gerçekleşir… *“Allah onun kötülüklerini örter…”* işlerken Allah’tan korktuğu kötülüklerini gizler “*onu…cennetlere sokar…”* amellerinin derecelerine uygun cennete yerleştirir.

Eğer taklidi olarak iman etmiş, günahlardan uzak durup salih ameller işlemişse, günahları ve kötülükleri örtülür ve amelinin ve takvasının derecesine uygun olarak nefis cennetine sokulur.

Şayet muhakkik olarak iman etmiş, kendi sıfatlarından sakınmış, Allah’ın sıfatlarında ve rızasında süluk etmek suretiyle amel etmişse, Allah onun nefsinin sıfatlarının kötülüklerini örter ve onu amel ve makam derecelerine uygun olarak kalp cennetlerine yerleştirir.

Eğer ayni olarak iman etmiş ve müşahede şeklinde amel etmişse, kendi varlığı hususunda Allah’tan sakınmışsa, Allah, kalbinin varlık ve sıfatları günahını silerek onu ruh cennetlerine yerleştirir.

Eğer hakiki bir imanla inanmış ve benliğinden sakınarak fenasını görmüşse, Allah, onun varlık kalıntısı günahlarını, benliğin zuhur nedeniyle gerçekleşen telvini örterek onu adn cennetlerine yerleştirir.

10- Küfredenler ve ayetlerimizi yalanlayanlar yok mu, İş onlar cehennem ashabıdırlar. Orada ebedi olarak kalacaklardır. Ne kötü bir dönüş yeri!

11- Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet isabet etmez. Kim Allah'a iman ederse, Allah onun kalbini doğru yola götürür. Allah her şeyi bilen(Alîm)dir.

"*Küfredenler…*" müminler ve mertebeleri karşısında perdelenenlere gelince, *"işte onlar…"* perdelendikleri tabakanın ateşinin ehli olup onunla azap çekerler. "*…Hiçbir musibet isabet etmez…"* bu türden perdeleyici musibetler ve diğer afetler "*Allah'ın izni olmaksızın…"* gerçekleşmez. Yani hikmeti uyarınca, takdirine ve dilemesine göre gerçekleşirler. "*Kim Allah'a inanırsa…"* yukarıda işaret edilen türlerinden biri ile iman ederse "*Allah onun kalbini doğruya götürür."* İmanının gerektirdiği amele iletir. Ta ki inandığı matlubunun kemalini buluncaya ve nazarının mahalline ulaşıncaya kadar. "*Allah her şeyi bilendir."* Dolayısıyla, imanlarınızın mertebelerini, kalplerinizin sırlarını, amellerinizin hallerini, afetlerini ve afetlerden beri oluşlarını bilir.

12- Allah'a itaat edin, Rasule de itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz, Rasulümüze düşen ancak açık bir tebliğdir.

13- Allah'tan başka ilah yoktur. Mü'minler ancak Allah'a tevekkül etsinler.

"*Allah'a itaat edin, Resule de itaat edin…"* Allah'ı ve Rasul'ü tanımanız, bilmeniz oranında itaat edin. Eğer kemalden geri kalış ve hüsrana ve noksanlığa uğrayış gerçekleşirse, bunun nedeni, amellerin eksikliği, adımların zayıflığıdır, nazarın, görüşün olmayışı değil.

14- Ey iman edenler! Şüphesiz eşleriniz ve çocuklarınız size düşmandırlar, onlardan sakının. Ama affederseniz, kusurlarına bakmazsanız ve kusurlarını örterseniz… şüphesiz Allah çok bağışlayan (Ğafur'dur), merhamet sahibi(Rahiym)dir.

"*…Eşleriniz ve çocuklarınız…"* bunların bazıları şüphesiz size düşmandır. Çünkü siz onlarla perdelenirsiniz, onlara duyduğunuz sevgi ve şiddetli alaka yüzünden onların yanında durursunuz. Böylece onları sevgi noktasında Allah'a ortak koşarsınız, iki tarafa yönelik sevgiyi eşit tutmak suretiyle. Onları Allah'a tercih etmekle de onları Allah'tan başka tanrılar edinmiş olursunuz. "*Onlardan sakının…"* Nefsinizi onları sevmekten, onlara şiddetle bağlanmaktan ve onlarla perdelenmekten sakındırın. Eğer onlar bunu sizden isterlerse, yani, her şeyde, sevgi ve

benzeri hususlarda haklarını Allah'ın hukukuna tercih etmenizi isterlerse, onları cezalandırın. "*Ama affederseniz…*" müdara ederseniz "*kusurlarına bakmazsanız…*" suçlarını ağırbaşlılıkla karşılarsanız, "*kusurlarını örterseniz…*" işledikleri suçları merhametle karşılarsanız, bunun günahı da sakıncası da yoktur. Günah olan onlarla perdelenmeniz, onları aşırı sevmeniz, onlara şiddetle bağlanmanızdır. Adalet ve fazileti gözetmekte, güzel ahlak esasında onlarla muaşeret etmekte herhangi bir günah olmadığı gibi, teşvik edilen bir şeydir bu. Hatta bu, Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlanmanın bir gereğidir. Çünkü "*Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.*" Size düşen Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmaktır.

15- Doğrusu, mallarınız ve evlatlarınız ancak bir fitnedir. Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır.

"*Doğrusu, mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir fitnedir…*" yani imtihandır. Sizin Allah tarafından sınavdan geçirilmenizdir. "*Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır.*" Sınav makamında sabreden, sınav esnasında Allah'ın hakkını gözeten, yapması gerekip de eksik bıraktığı şeyleri, örneğin kötü bir ahlaka sahip olmayı, malı biriktirip toplamak suretiyle Allah'ın emrine muhalefet etmeyi, Allah'ın hakkını vermemeyi, cimrilik ve günah rezilliğini işlemiş olmayı, çocukların sevgisinde ve gözetiminde aşırı gitmiş olmayı, böylece Allah'ın hakkını zayi edip perdelenmişliğini, yine mal sevgisinde aşırı gidip Allah'ın gazabına ve hüsrana maruz kalmayı, malı savurup günahlarda harcamış olmasını, Allah'ın nimetini nankörlükle karşılayıp şükrünü eda etmekten geri kalmışlığını telafi eden, eğer bir mal elde eder ve hayırlı bir evlada sahip olursa Allah'a şükreden, mal ve evlat sahibi olmaktan dolayı şiddetli bir sevince kapılmayıp şımarmayan, kendini müstağni görmeyen, azgınlaşmayan, bunlardan bir şeyi kaybederse de sabreden, şiddetli üzüntüye kapılarak feryadı basmayan, kendini helak edip sapmayan kimseler için büyük mükâfat Allah indindedir yani Onun katındadır.

16- Allah'tan gücünüz yettiğince sakının, dinleyin, itaat edin, kendi nefsiniz için infak edin. Kim nefsini hırstan korursa işte onlar felaha erenlerin kendileridir.

17- Eğer Allah'a karz-ı hasen (güzel davranarak) ile borç verirseniz Allah onu size katlar ve size mağfiret eder. Allah, Şekur'dur, Haliym'dir.

18- Gizliyi ve açığı daim bilendir, Azizdir, Hakimdir.

"…Allah'tan sakının…" bu gibi aykırılıklar işlemekten, sınav zeminlerinde belaya duçar olmaktan sakının, Allah'tan korkun. "*Gücünüz yettiğince…"* makamınıza ve kapasitenize göre, haliniz ve mertebeniz oranında sakının. "*Dinleyin, itaat edin…"* yani bu hususları iyi anlayın ve gereğini yapın. " *…infak edin…"* Allah'ın size sınav aracı olarak verdiği malları, O'nun rızasına uygun yerlerde harcayın, iyiliğine olmak üzere infak edin- yani mal ve evlat hususunda orta yolu tutun- Sizin için hayırlı olan budur. "*Kim…korunursa…"* Allah'ın korumasıyla nefsin tıynetinde yoğrulmuş bu rezilliklerden kaçınırsa "*işte onlar felaha (kurtuluşa) erenlerdir."* Kalp makamına ve fazilet sevabına ulaşma başarısını gösterenler onlardır.

TALÂK SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Ey O Nebî! Kadınları boşadığınız zaman onların iddetleri bittikten sonra boşayın ve iddet süresini hesap edin. Rabbiniz olan Allah'tan korkun. Onları açık bir fuhşiyat yapmaları haricinde evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. İşte bu Allah'ın hudududur. Kim Allah'ın hududunu aşarsa, mutlaka nefsine zulüm etmiş olur. Bilemezsin belki Allah, bunun ardından bir iş peyda eder.

2- Kadınlar iddetlerinin sonuna yaklaştıkları vakit onları ya güzellikle tutun yahut güzellikle onlardan ayrılın. Sizden iki adalet sahibini şahit tutun ve şahitliği Allah için yapın. İşte böyle Allah'a ve ahiret gününe iman edenlere öğüt verilir. Kim ki Allah'tan ittika ederse, ona bir çıkış yeri ihsan edilir.

3- Ve onu ummadığı yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse; Allah ona yeter. Muhakkak Allah emrini yerine getirir. Allah her şey için bir miktar tayin etmiştir.

4- Kadınlarınızdan hayızdan kesilenlerden ise, onların iddeti üç aydır. Henüz hayız görmeyenler de öyle. Gebe kadınların iddetleri ise çocuklarını doğurması ile biter. Kim Allah'tan korkar, sakınırsa Allah onun işine bir kolaylık verir.

5- İşte bu Allah'ın size indirdiği emridir. Kim Allah'tan korkar, sakınırsa Allah onun günahlarını örter ve onun sevabını da büyütür.

6- O kadınları (boşadığınız) gücünüzün yettiği kadar, kendi oturduğunuz yerde oturtun. Onları sıkıntıya sokmak için onlara zarar vermeyin. Eğer gebe iseler onlara nafakalarını çocuklarını doğuruncaya kadar verin ve sizin hesabınıza çocuklarınızı emzirirlerse o vakit onların ücretlerini verin. Ve aranızda iyilik ile müşavere edin. Eğer (anlaşmakta) zor durumda kalırsanız artık çocuğu başka bir kadın emzirir.

7- Varlığı iyi olan haline göre nafaka versin. Rızkı dar olan da Allah'ın kendisine verdiğinden sarf etsin. Allah hiçbir nefsi verdiğinden fazlası ile mükellef tutulamaz. Allah bir güçlükten sonra bir kolaylık ihsan edecektir.

8- Nice memleketler halkı Rablerinin ve O'nun Rasullerinin emirlerini yerine getirmede haddi aştı da biz onu şiddetli bir hesapla hesaba çektik. Ve dehşetli bir azapla onu azaplandırdık.

9- Böylece yaptıklarının cezasını tattı ve işlerinin sonu hüsran oldu.

"Kim Allah'tan korkarsa…" makamının gerektirdiği şekilde Allah'tan korkar ve halinin günahlarından uzak durursa *"Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder."* Makam ve kazanç darlığından hal ruhunun ve bağışların genişliğine çıkarır. Kim günah işleme noktasında Allah'tan korkup sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve bu sayede karanlık heyetlerin dar boğazlarından ve tabiat ateşinin azabından kurtulur. "*Ve ona…rızık verir…"* onu nefis cennetlerinden ve gayp âleminin faziletlerinin nurlarından rızıklandırır "*beklemediği yerden…"* çünkü bunlara vakıf olamaz. Kim nefsinin fiilleri itibariyle Allah'tan korkup sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve bu yoldan tevekkül makamına ulaştırır ve beklemediği bir yerden onu fiil tecellileriyle rızıklandırır. Kim nefsinin sıfatları itibariyle Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve bu yoldan onu rıza makamına ulaştırır. Ve onu, kalp cennetinde, farkında olmadığı için beklemediği şekilde, yakin ruhuyla ve İlahi sıfatların tecellilerinin semereleriyle rızıklandırır.

Kim varlığı itibariyle Allah'tan korkup sakınırsa, kendi varlığından sıyrılırsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve bu yolla onu benliğin darboğazından çıkarıp mutlak varlık genişliğine ulaştırır. Onu, beklemediği ve aklına getirmediği yerden bağışlanmış varlıkla rızıklandırır. "*Kim Allah'a güvenirse…"* bakışlarını vasıtalardan çevirirse, araçlardan kopup kendini Allah'a verirse "*O, ona yeter…"* Allah, ona kafidir, onu, takdir ettiği şeye ulaştırır, dünya ve ahirette ona ayırdığı rızkına doğru sevk eder.

"*Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir…"* dilediği emrini amacına ulaştırır ve hiç kimse ona engel olamaz, yolunu kesemez. Buna kesin olarak iman eden kimse, artık hiç kimseden korkmaz, hiç kimseye de umut bağlamaz. Bütün işini Allah'a bırakır ve kurtulur. "*Allah her şey için bir ölçü koymuştur."* Her şey için, ezelden itibaren, belli bir sınır ve belli bir vakit koymuştur. Bu sınır ve vakit çalışan birinin çabasıyla artmadığı gibi, engelleyen birinin engellemesiyle ve eksik davranan birinin bu tutumuyla da eksilmez. Vaktinden geri kalmadığı gibi, belirlenmiş vaktinden önce de gerçekleşmez. Buna kesin olarak iman eden ve bunu bizzat gözlemleyen kimse gerçek mütevekkildir. Kim vaktinin gözetme

ve halinin günahından uzak durma hususunda Allah'tan korkup sakınırsa, "*Allah ona…verir…*" süluk işinde "*bir kolaylık…*" sağlar. Yani kişi, makamının adabını gözetir ve bulunduğu mertebenin gereği olan halin günahlarından uzak durursa, buradan daha yukarı bir makama yükselmesi kolaylaşır.

"*İşte bu…*" takva sayesinde, her mertebede, daha üst mertebelere çıkmanın bu şekilde kolaylaştırılması, "*Allah'ın…buyruğudur.*" O'na has özelliğidir. Bu özellik gereği insanları istidatlarına göre başarılı kılar ve kabul etme kapasiteleri oranında üzerlerine feyiz indirir. "*Size indirdiği…*" … Ardından yüce Allah, mücmel olan ifadeyi daha ileri boyutlarda ayrıntılandırarak şöyle buyuruyor: "*Kim Allah'tan korkarsa Allah onun kötülüklerini örter.*" önündeki engelleri ortadan kaldırır, feyizle arasına bir perde gibi giren, daha fazla bağış olmasına engel olan nefsin heyetlerinin üzerini örter. "*Ve onun mükâfatını arttırır.*" Haline uygun ve kabul yeteneğiyle bağdaşır, yeni istidadına elverişli kemali bahşeder.

10- Allah onlara şiddetli bir azap hazırladı. Allah'tan korkun ve sakının, Ey iman eden temiz akıl sahipleri! Allah size gerçekten bir (zikir) uyarıcı indirdi.

11- İman edip salih amel işleyenleri zulumattan nura çıkarıyor, size Allah'ın ayetlerini okuyan onları açıklayan bir Resul gönderdi ki, Kim Allah'a iman edip salih amel işlerse, orada ebedi kalmak üzere altlarından nehirler akan cennetlere sokar. Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızık vermiştir.

"Ey iman eden temiz akıl sahipleri! Allah'tan ittika edin!" inatçı münkirlerden oluşan geçmiş ümmetlerin halinden, onların başına inen azaptan ve yüklendikleri vebalden ibret alın, kendiniz için dersler çıkarın. Emir ve yasakları hususunda Allah'tan korkup sakının, eğer aklınız vehimle bulanmış değilse. Çünkü, ayetin orijinalinde geçen "lübb" kelimesi vehim katkılarından arınmış öz akıl demektir. Aklın vehim katkılarından kurtulması ise, kalbin, nefsin sıfatlarının katkılarından arınmasına, öz fıtrata dönmesine bağlıdır. Akıl vehimden, kalp de nefisten kurtulduğu zaman, iman, yakin düzeyine ulaşır.

Bu yüzden, onları "iman edenler" diye nitelendiriyor. Yani, hakiki imanla inananlar. "*Allah size gerçekten bir uyarıcı indirdi.*" Zatın, sıfatların, isimlerin, fiillerin ve ahiretin hatırlatılmasını içeren bir Furkan (Hak ile batılı ayıran) indirmiştir. "*…Bir Resul…*" yani Ruh'ul Kuds onu

indirmiştir. Böylece, gramer açısından zikirden bedel olarak, onu da içerdiği için Resul ifadesine yer verilmiştir. Çünkü zikrin indirilmesi, Nebevi ruhla temas kurmak, manaların kalbe ilka edilmesi şeklinde gerçekleşir.

"*Allah'ın…ayetlerini okuyan…*" Allah'ın sıfatlarını size tecelli ettiriyor, bu sıfatların tevhidini size gösteriyor. "A*paçık…*" ki bunlar tecelli ettiricidirler. Ya da zatın nurlarını tecelli ettirirler. "*İman edenleri…çıkarmak için…*" yakini imanla inanan kimseleri kalp sıfatları karanlığından ruh nuruna ve müşahede makamına çıkarmak için. "*Kim Allah'a inanırsa…*" müşahede yoluyla ayni imanla inanırsa "*ve salih amel işlerse…*" Allah'ta Allah ile seyri gerçekleştirirse "*Allah onu…cennetlere sokar…*" sıfatlarının tecellilerinin müşahedesinden, nurlarına muttali olunmasından ibaret cennetlere sokar. "*Altlarından…akar.*" fiil, sıfat ve zat tevhidi ilimleri ırmakları akar. "*Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızık vermiştir.*" bu ilimlerden oluşan güzel bir rızık hazırlamıştır.

12- Allah yedi semavat'ı arz'dan da bir o kadarını yaratandır. Allah'ın emri, bunların arasında inip durmaktadır...Ki, Allah'ın her şeye kadir olduğunu Allah'ın her şeyi ilmi ile kuşattığını bilmeniz için.

"Allah, yedi kat semavat'ı ve arz'dan da bir o kadarını yaratandır." Eğer ayette geçen "semavat" (gök) kelimesini zahiri anlamında kabul edersek, yedi arzdan maksat, meşhur yedi unsur tabakalarıdır. Çünkü bu tabakalar etkenler karşısında kabul edici edilgenler konumundadırlar. Dolayısıyla, unsur tabakaları, etkenlerden inen oluş suretlerinin konuldukları arzlar mahiyetindedir ve sırf ateşten ibarettir. Ateş ve havanın karışımından ibaret tabaka ise, esir küresi olarak adlandırılır ve parlak gök cisimleri, kuyruklu yıldız gibi şeyler oradan doğar. Zemherir tabakası, nesim tabakası, said tabakası…bir de nesimin içerdiği, ama balçık tabakasını da içeren su tabakası. Bu ise altıncı tabakadır. Ve merkezin yanında sırf yer tabakası… Ama yedi göğü, gaybın kapsamında zikredile kuvva, nefis, akıl, sır, ruh, hafa ve gaipler gaybı, yani çat cemi aynı anlamına alırsak, yerlerden maksat, meşhur yedi aza olarak belirginleşir. " *…İnip durmaktadır…*" Allah'ın var etme, tekvin, tertip, nizam ve tekmile dair emri *"bunlar arasında"* inip durur. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ey Nebi! Allah’ın sana helâl kıldığını diğer zevcelerinin gönül hoşnutluğunu talep ederek (niye) haram ediyorsun? Allah, Ğafur’dur Rahiym’dir.

2- Allah yeminlerinizi kefaretle çözmeyi size beyan etmişti. Allah sizin Mevlanızdır. O, her şeyi bilen(Alîm)dir, hikmet sahibi(Hakîm)dir.

3- O vakit Nebî zevcelerinden birine gizli bir söz söylemişti. O, bunu başkasına haber verdi. Allah da onu O’na açıkladı ki O da onun bir kısmını bildirmiş, hatta götürecek kısımdan bahsetmemişti. Nihayet onu (o sözü) kendisine haber verince: “Bunu sana kim haber verdi?” dedi. O da: “her şeyi bilen (Alîm), her şeyden haberdar (Habîr) olan haber verdi” Dedi.

4- Eğer ikiniz Allah’a tövbe ederseniz (iyi olur) çünkü kalpleriniz günaha meyletti. Eğer O’nun aleyhinde yardımlaşırsanız muhakkak Allah, O’nun Mevlasıdır, Cibril ve salih müminler, bunun arkasından da bütün melaikeler de yardımcıdır.

5- Eğer O sizi boşarsa, Rabbinin O’na sizin yerinize sizden daha hayırlı, müslüman, mü’min, itaatkâr, tövbekâr, ibadet eden, Allah için seyahet eden, dul ve bakire eşler verir.

6- Ey İman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun! Onun üstünde sert, acımasız, çok güçlü melekler vardır; Allah’ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmezler, emredildiklerini yaparlar.

" …Kendinizi ve ailenizi…ateşten koruyun…" Hakiki aile, kişi ile aralarında ruhani bir ilgi ve aşk bağı bulunan kimselerdir, onunla aralarında cismani bir bağın olup olmaması fark etmez. Kişi, aşk ile bağlandığı şeylerle zorunlu olarak hem dünyada, hem de ahirette beraber olur. Bu yüzden kendini koruduğu gibi, onları koruması, ateşten muhafaza etmesi gerekir. Eğer kişi nefsini karanlık heyetlerden temizler de kendilerine meylettiği ve sevgilerine daldığı bazı nefisleri temizlemese, onlara karşı beslediği bu sevgiden dolayı cazibelerine kapılır. Bu yüzden onlarla birlikte uçuruma yuvarlanır, onlarla perdelenir. Bunları, kişinin içindeki tabii kuvvetler anlamına da alsak, tabii âlemde, zatının dışında tersyüz olmuş insani nefisler anlamına da alsak fark etmez. Bu yüzden doğru sözlü olan birinin asfiyayı ve evliyayı sevmesi gerekir, ki onlarla haşrolunsun. Çünkü kişi sevdiğiyle beraber haşrolur.

"…Yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten…" Bu, bütün ateş türleri içinde özelliği olan bir ateştir. Çünkü ancak insanlarla ve taşlarla tutuşur. Bunun sebebi de, Allah'ın kahrının sıfatlarından olan ruhani bir ateş olmasıdır. Bu yüzden süfli şeylerle bağlantılı, arz menşeli katı cisimlere ruhani sevgi zinciriyle bağlanmış nefisleri bürür.

Bu nefisler, söz konusu cisim ve nefislere sevgi ve arzuyla yakın olunca, helak uçurumunda onlarla birlikte haşrolurlar. *"Onun üstünde.."* başında yani, bu ateşin yönetimini üstlenen *"acımasız…melekler"* vardır. *Sert*, acımasız ve görünümleri dehşet vericidir. Bunlar, semavi kuvvetler ve arz işleriyle ilgilenen faal melekutlardır. Ki yedi gezenin ve on iki burcun ruhaniyetini de bunlar oluşturur ve bunlara on dokuz zebani olarak da işaret edilmiştir. Ama **"Malik"** adlı melek bunların dışındadır. O, süfli âlemle, cisimler üzerinde etkili bütün kuvvet ve melekutlarla görevlendirilmiş cismani tabiattan ibarettir. Ki insani nefisler, bunlardan arınacak olursa, mertebelerinden de sıyrılıp Ceberut âlemine yükselir. Artık, bu melekuti kuvvetlere tesir eder. Ama bedensel işlere daldığı, taşlar olarak ifade edilen heyulani cisimlere nefsini yakın kıldığı için de bu melekuttan etkilenir, onun esiri bir tutsak haline gelir, onun elinden işkence görür. "G*üçlü…"* yani, çok güçlü ve serttirler; yumuşaklık, şefkât ve rahmet namına bir şey bulunmaz onlarda. Çünkü kahretme özelliğine sahip olarak yaratılmışlardır. Ancak ezdikleri zaman lezzet alırlar.

“*Allah’ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmezler…”* Allah’ın emrine boyun eğmiş, tabi olmuşlardır. Ona itaat etmiş ve buyruğuna ram olmuşlardır. Çünkü şu âlemin cisimleri ve kuvvetleri gibi kendilerinden aşağı olan varlıklar üzerinde kahredici ve müessir konumda olsalar da İlahi huzur karşısında ise kahredilmiş ve edilgen bir kanımdadırlar. Eğer doğaları gereği İlahi emre boyun eğmeselerdi, bu âlem üzerinde bir etkileri olmazdı. “*Emredildiklerini yaparlar…”* çünkü etkileri devamlıdır. Kuvvetleri ve kudretleri tükenmez.

7- Ey kâfirler! Bugün özür dilemeyin. Siz ancak yaptıklarınızın cezasını çekeceksiniz.

“*Bugün özür dilemeyin…”* çünkü bedenin harap olmasından ve heyetlerin kökleşmesinden sonra, amellerin karşılığının verilmesinden başka bir şey yoktur. Orada tekamül etmek imkânsızdır artık.

8- Ey iman edenler! Allah’a nasûh tövbesi ile tövbe edin! Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar. Allah, Nebiyi ve Onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı o günde... onların önlerinde nurları aydınlatır ve sağlarından gider… Ey Rabbimiz! Nurumuzu bizim için tamamla ve bizi mağfiret eyle, muhakkak sen her şeye Kadîr’sin.

“*Ey iman edenler!…Allah’a nasûh bir tevbe ile dönün!...”* Bütün hallerinizde O’na dönerek tevbe edin. Çünkü tevbe mertebeleri de tıpkı takva mertebeleri gibidir. Nasıl ki takvanın ilk mertebesi, şer’an yasaklanan şeylerden uzak durmak ve son mertebesi de benlikten ve varlık kalıntısı barındırmaktan sakınmak ise, tevbenin de başı, günahlardan dönmek, sonu ise, hakikât ehline göre büyük günahların anası olan var olma günahından dönmektir. “*Nasuh bir tevbe ile…”* yırtıkları yamayan, delikleri kapayan, bozuğu düzelten ve gedikleri dolduran samimi bir tevbe ile Allah’a dönün. Çünkü herhangi bir makamın gediği, bozukluğu ve eksikliği, ancak ondan daha yüksek bir makama yükselerek ondan tevbe etmekle kapanır, düzelir ve giderilir. Kişi yüksek bir makama yükselmek suretiyle bulunduğu makamdan tevbe edince, bu yüksek makamı engelleyen perdeden sıyrılıp öne çıkınca, eksiği tamamlanır, kapanır. Çünkü ayette geçen “nasuh” kelimesi, elbiseyi dikmek anlamındaki “en-nash” masdarından gelir. Ya

da, döndüğü makama meyletme, göz dikme şaibesinden tamamen beri bir tevbe ile Allah'a dönün. Yani döndüğünüz makama iltifat etmeyin, bakışlarınızı ona yöneltmeyin. Bu takdirde de saflık anlamında en-nusuh masdarından türetilmiş olur.

"*Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter.*" Uzaklaşıp rabbinize döndüğünüz, artık gözünüzü dikmediğinizin makamın günahlarını, perdelerini, afetlerini ortadan kaldırır. Ya da o makama alışmışlığınızı, ona meyletmenizi, onu görmenizi veya ondan uzaklaşıp yükseldikten sonra gerçekleşen telvini örter. Mesela kalp makamında nefisle zuhur etme ve ruh makamında kalp ile zuhur etme veya vahdet makamında benlikle zuhur etme şeklindeki telvin gibi. "*Sizi…cennetlere sokar…*" tevbe mertebelerine göre belirginleşen cennetlere sokar sizi.

"*Allah*, *Nebîyi ve Onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı o günde…*" yakınlık makamında perdelerin açılıp zahir olmasıyla birlikte *"Onların önlerinde…nurları aydınlatıp gider…"* nazar ve ilmi kemal itibariyle sahip oldukları nurları önlerini aydınlatır. "*ve sağlarından…*" gider. Yani amel ve amelin kemali itibariyle sahip oldukları sağ taraflarını aydınlatır. Çünkü ilmi nur vahdet kaynağından doğar, ameli nur ise kalp tarafından gelir. Kalp ise nefsin sağındadır. Ya da kendilerinden öncekilerin nuru onların önlerini, içlerindeki ebrarın nuru ise sağlarını aydınlatıp gider.

"*Ey Rabbimiz! Nurumuzu bizim için tamamla…derler.*" Yani Allah'a sığınırlar, varlık kalıntılarının zuhur etmesinden kaçıp onun himayesine girerler. Çünkü varlık kalıntısı müşahedeleri açısından bir karanlık konumundadır. Dolayısıyla salt yokluk (fena) ile birlikte nurlarının sürekli olmasını talep ederler. Ya da *"varlığınla kemali sürekli olarak bize yönelt. Vechinin parıldayışlarını devamlı kıl."* derler. Bunu, müşahede ile duydukları aşırı özlemin etkisiyle söylerler. Tıpkı şairin "sevgilisi yaklaşınca, aşık, ayrılır korkusuyla ağlamaya başlar…" demesi gibi. Ya da bu sözü içlerindeki bazıları söyler. Bunlar da henüz zati müşahede mertebesine ulaşmamış kimselerdir: *"Bize mağfiret et…"* fena sonrası bekanın zuhuruyla veya fena öncesi sabit varlıkla bizi bağışla…derler.

9- Ey O Nebî! Kâfirlerle ve münafıklarla cihat et! Onlara karşı dert davran. Onların varacağı yer cehennemdir. O gidilecek yer ne kötüdür!

10- Allah, Nuh'un karısını ve Lût'un karısını kâfir olanlar için misal verdi. Bu iki kadın salih iki kulumuzun nikahı altında idiler, onlara hainlik ettiler de onları, Allah'tan gelen şeye karşı kurtaramadılar. Onlara: "Ateşe girenlerle beraber sizde girin!" denildi.

11- Allah iman edenlere de Firavun'un karısını da misal verdi. O kadın (Asiye) o vakit dedi: Ey Rabbim! Senin katında benim için cennette bir ev yap, firavun'dan ve yaptığı işlerden ve beni bu zalim kavimden kurtar.

12- Ve ırzını pek sağlam koruyan İmran kızı Meryem'i de… Biz ona ruhumuzdan nefh ettik. O, Rabbinin kelimelerini ve Kitablarını tasdik etti, o itaatkârlardandı.

"Kâfirlerle ve münafıklarla cihat et…" Çünkü seninle onlar arasında gerçek bir zıtlık vardır. *"Onlara karşı sert davran."* Çünkü senin kuvvetin, bütün kuvvet ve kudretlerin membaı, kahır ve izzetin kaynağı Allah'tandır. Böylece belki onların heybetlerini kırarsın, haşinliklerini, dik başlılıklarını yumuşatırsın. Nefislerini ezersin. Zelilce boyun eğmesini sağlarsın. Bakarsın kahredici nurdan etkilenirler, hidayete ererler. Böylece kahrın sureti lûtfun aynı olur. "*Onların varacağı yer cehennemdir. O gidilecek yer ne kötüdür."* Onlar, onlar olarak kaldıkları sürece, yani aynı özelliklerini korudukları müddetçe veya istidatlarını yitirdikleri, ya da aslında hiç istidat sahibi olmadıkları için, daima ve ebediyen cehennemde olacaklardır.

Bundan sonra yüce Allah, tabii kavuşmanın, şekli bütünleşmenin uhrevi işlerde muteber olmadığını, bilakis, asıl itibar edilenin, hakiki sevgi ve ruhani bütünleşmeler olduğunu açıklıyor. Evet, sadece bunlar etkilidirler. Tabii et parçası ve iç içe geçme ve muaşeret gereği belirginleşen şekli bağlardan ise, ölümden sonra hiçbir etki kalmaz. Her iki temsil açısından da sadece dünya hayatında geçerli olurlar.

Allah katında onurlu bir yere sahip olmayı hak etmek için salih amel ve hak itikat sahibi olmak gerekir. Tıpkı Meryem'in iffetliliği, Rabbinin kelimelerini tasdik etmesi ve itaat etmesi gibi. Bu özellikleridir ki, onu, Allah'ın nefhasını kabul edecek hale getirmişti. İki temsil arasında şu husus belirginleşiyor: Ruh ve kalbe itaati gereği gibi yerine getirmeyen, onlarla güzel geçinmeyen, emirlerine ve yasaklarına uymak suretiyle

onlara itaat etmeyen, onların sırlarını korumayan; buna karşılık onlara muhalefet etmeyi mubah sayan, mubahlığı esas alan bir çizgide hareket eden, tevhit sözüne kulak hırsızlığıyla yaklaşan, içinin kemalini intihal etmek suretiyle azgınlaşan hain nefis yoksunluk ateşindedir, perdelenmişlerle beraber ayrılık azabındadır. Ruh ve kalbin ona yönelik yol göstericilikleri, sonsuzluk noktasında bir fayda sağlasa da, azaptan korunmak hususunda herhangi bir fayda sağlamaz.

Firavun karakterli nefs-i emmarenin istilası altında ezilen ve Hakk'a iltica ederek kurtulmak isteyen kalp, saflığı nedeniyle Allah sevgisiyle güçlendiği, buna karşılık, çaresiz olduğu, nefsi ve şeytanı kahretme gücü de zayıfladığı için azapta sonsuza kadar kalmaz. Kurtuluşa erer. Nimetler içinde ebediyen kalır. Gerçi nefsi komşu olmaktan dolayı bir süre azap görecek ve nefsin fiillerinden dolayı bir zaman elem çekecektir.

İffet erdemiyle süslenmiş-ki buna iffetini korumak şeklinde işaret edilmiştir-nefis, kutsal ruhun feyzini kabul etmeye elverişlidir, bu nedenle kalp İsa'sını taşır, ruhun nuruyla aydınlanmış, Rabbinin, hikmetli akideler ve İlahi şeriatlar şeklindeki sözlerini tasdik ederek Allah'a ilim, amel, gizli açık ve mutlak itaat etmiştir. Dolayısıyla cem ve tafsil olarak, batın ve zahir olarak tevhidin akışına karışmıştır. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MÜLK SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Mülk elinde olan ne yüceler yücesidir. O, her şeye kâdirdir.

“*Mülk elinde olan Allah, yüceler yücesidir.”* Ayette geçen “mülk” kelimesinden maksat, cisimler âlemidir. Nitekim “melekut” tan maksat da nefisler âlemidir. Bu yüzden yüce Allah, mülk âlemi üzerinde dilediği gibi tasarruf etmekle zatını vasfederken “tebareke=yüceler yücesidir” ifadesini kullanmıştır. Bu kelime ise, büyüklüğün son sınırını, yücelik ve bereketliliğin, ziyadeliğinin nihayetini ifade eder. Ama iradesi doğrultusunda melekut âlemine boyun eğdirmesinden söz ederken “tesbih” ifadesini kullanmıştır. Bu ise tenzih demektir. Buna şu ayeti örnek gösterebiliriz: “*Her şeyin melekutu kendi elinde olan Allah münezzehtir.”* (Yasin, 83) Mülkün ve melekutun her birine uygun olan ifade kullanılmıştır. Çünkü büyüklük, ziyadelik ve bereketlilik cisimlere, münezzehlik de maddeden soyut şeylere daha uygun düşmektedir. Buna göre ayetin anlamı şöyledir: Mülk âleminin tasarrufu kudret elinde olan Allah yüceler yücesidir, (Ekber'dir) büyüktür. Mülk âlemi üzerinde O'ndan başkası tasarruf edemez. Var olan bütün cisimler O'nun eliyle var olmaktadırlar, başkasının eliyle değil. Ve O, bunlar üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunur.

“*Ve O…”* mümkün olup da var olmayan *her şeye de Kadirdir*, onları dilediği gibi var eder. Çünkü kudret karinesi, bir şeyi mümkünlüğe has kılar. Zira onunla illetlendirilmiştir. Bu yüzden kudret karinesiyle birlikte zikredilen şey için “kudretin makduru” (güç yetirileni) dur, denir. Çünkü mümkündür.

2- O ki, sizin hanginizin ameli daha güzeldir diye imtihan etmek için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, Azîzdir, Ğafurdur.

“*O ki…ölümü ve hayatı yaratmıştır.”* Ölüm ve hayat yokluk ve varlık kapsamıyla ilgili kavramlardır. Çünkü hayat, nefes alıp vermek gibi zorunlu da olsa hissetme ve iradi hareketlerde bulunmadır.

Ölüm ise, bu özelliklerde olabilecek bir şeyde, bunların olmaması halidir. Sahip olmamak ise, mutlak yokluk demek değildir. Bilakis, bunda da varlık şaibesi vardır. Ölümdeki acı, varolmaya yatkınlık mahalli olarak kabul edilir.

Bu yüzden "yaratma" fiilinin hayata taalluk etmesi gibi, ölüme de taalluk etmesi doğrudur. Bu yüzdendir ki, ölüm ve hayatın yaratılmış olmalarının gayesi de, insanın iyi ve kötü ameller işleme bağlamında sınanması olarak belirlenmiştir. Yani, kendisine ceza/karşılık terettüp eden maluma tabi bilmenin açığa çıkması. Bu ise, malumun vaki olmasından sonra, insan mazharında belirginleşen bir bilgidir. Çünkü bu, Allah'ın, gaiplerde saklı ve malumlar üzerinde zuhur eden ilminden başka bir şey değildir. Zira, ancak hayat sayesinde amelleri işleme imkânı doğabilir. Ölüm ise, iyi ameller işlemeye sevk edici, güzel şeyler yapmaya teşvik edici bir olgudur. Amellerin sonuçları onunla ortaya çıkar. Amellerin asılları ise hayatla belirginleşirler. Ve hayat ve ölüm sayesinde nefislerin derece bakımından birbirlerine üstünlükleri, helak olma ve kurtulma hususundaki farklılıkları ortaya çıkar. Ayette önce ölüm, sonra hayat zikredilmiştir, çünkü mülk âleminde ölüm, zati, hayat ise arızidir. "*O, Azîzdir…*" mutlak galiptir, üstün iradelidir. Kötü ameller işleyenleri kahreder. *"Ğafurdur."…* Çok bağışlayandır; iyi ameller işleyenleri, sıfatlarının nuruyla örter.

3- O ki, birbiri ile ahenkar yedi kat semavat'ı yaratmıştır. Rahmanın yarattıklarında hiçbir düzensizlik göremezsin. Haydi çevir gözünü de bak, bir çatlak görebilir misin?

4- Sonra gözünü tekrar tekrar çevir bak!.. o göz sana hayret ve şaşkınlık içinde, yorgun ve hakir olarak dönecektir.

"*O ki, birbiri ile ahenktar yedi kat semavat'I yaratmıştır."* Mülk âleminin, göklerin yaratılışı bağlamındaki kemalinin son noktası budur. Bundan daha sağlam yaratılışlı, daha düzenli ve daha uyumlu bir şey göremezsin. Bunların yaratılışı da "Rahman" a izafe edilmiştir. Çünkü zahiri nimetlerin aslı, sair dünyevi nimetlerin kaynağı bu sıfattır. Göklerin yaratılışında bir uyumsuzluğun olmayışına gelince, bu da yayılmış, yuvarlak oluşundan, birbiriyle uyumlu ve güzel bir düzen ve uyumluluğa sahip olmasından dolayıdır. Önce yırtılıp sonra kaynaması mümkün olmadığından çatlaklığın olması da olumsuzlanmıştır.

"*Sonra gözünü, tekrar tekrar çevir bak…"* denilmesinin nedeni şudur: Tekrar tekrar bakmak, üzerinde düşünüp durmak, hakikâtlerin bütün gerçekliğiyle kavranmasını sağlar. Bu yöntem, göklerde çatlak ve yırtık aramak maksadıyla yapıldığı zaman, sonu aciz ve bitkin olarak bu işten vazgeçmekten başka bir şey olmaz. İmkânsızı aramaktan daha zor bir şey var mı!

5- And olsun ki biz, en yakın dünya semasını kandillerle donattık. Ve onları şeytanlar için atılacak atış taneleri ve şeytanlar için çılgın ateş azabı hazırladık.

“*And olsun ki biz, en yakın dünya semasını…donattık.*” manevi göklerin en yakını olan dünya semasını, yani insan aklını “*kandillerle…*” kanıtlarla, beyyinelerle süsledik. “*Bunları…atış taneleri yaptık.*” vehim ve hayal şeytanlarına yönelik atış taneleri yaptık. “ *Onlara…azabı hazırladık.*” Tabiatın ortasında perdelenme, cismani âlem uçurumuna düşme ve karanlık, zulmani berzah çukuruna yuvarlanma ateşini hazırladık. Veya bize, akli semadan daha yakın olan maddi göğün, yıldızlarla donatılması kastedilmiştir.

Biz onları öyle bir özelliğe sahip kıldık ki, nur âleminden uzak, cevherleri karanlık, cevherleri pis cismani bürüyücülerle beraber oldukları için kutsi cevherlerden ayrılan, bu yüzden varlık zulmetinin, tortu ağırlığının baskısı altına giren, tabii şehvetlerle içli dışlığı olduğu için de özü bulanıklaşan, cismani varlıklara taalluk etmekten dolayı onların kirleriyle kirlenen, onlara karışan, bu yüzden karanlık heyetler içlerinde kökleşen, tabiatları değişen, böylece ulvi cisimlerin tesirlerinden etkilenen nefisleri onlarla taşlayarak kovarız. Bu nefisler, özleri itibariyle ulvi cisimler âlemine iştiyak duysalar, yıldızların ruhaniyetleri onları taşa tutar, süfli âlemin cehennemine doğru kovalar, heyetlerine uygun kalıplardan, tabiatlarına benzeyen berzahtan ayrılmamalarını sağlarlar. Onları tabiatın tezat cehennemine, bu karanlık bürüyücülerin tabiatlarının istilasının alevinin içine atarlar.

6- Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. O, ne kötü dönüş yeridir!

7- Oraya atıldıklarında o kaynarken, onun solumasını işitirler…

“*Rablerini inkâr edenler için…*” Rablerinden perdelenmiş, uzaklığın, olumsuzlanmanın ve kötülüğün en son noktasına varan bütün şeytanlar ile, onların dışındaki zayıflar ve kötülüğün son noktasına varmamış perdelenmişler için *“cehennem azabı vardır.”* onlar için süfli âlem vardır. Bu âlem ise, bürüyen bir karanlıktır ve tabiatı gereği nur âleminin karşıtıdır. “*O, ne kötü…*” dönüştür, bu karanlık, bu aşağılayıcı, bu yakıcı uçurum ne kötü “*bir dönüş yeridir!*”

“*Oraya atıldıklarında…işitirler.*” cehennem halkının çirkin, insanların ve ruhanilerin seslerine ters uğultularını veya kendi korkunç iniltilerini işitirler. Çünkü orada çirkin görünümlü, kötü sesli hayvanların seslerini çıkararak böğürürler. “*…Kaynarken…*” cehennem, onların üzerine kaynar, her taraflarını bürür, üzerlerine çıkar.

8- Neredeyse cehennem öfkesinden çatlayacak!.. İçine her defasında bir bölük atıldıkça, cehennem bekçileri onlara: "Size uyarıcı (nezir) gelmedi mi?" diye sorarlar.

9- Onlar da derler: Evet, bize uyarıcı geldi ama biz onu yalanladık ve dedik: Allah hiçbir şey indirmemiştir, siz çok büyük bir şaşkınlık içindesiniz başka değil.

10- Bir de şöyle derler: Eğer ki biz işitir ve akıl eder kimseler olsaydık bu alevli ateşe atılanların içinde bulunmazdık!

11- Böylece günahlarını itiraf ettiler. Rahmetten uzak olsun o cehennem halkı.

"*Neredeyse cehennem öfkesinden çatlayacak!"* Zıtların galebesinin şiddetinden ve de nefislerin cevherlerine zıt oluşunun şiddetinden parçalara ayrılacak gibi. Ömrüne yemin olsun! Tabiatların zıtlığının şiddeti, düşmanlığın ve nefretin şiddetli olmasını, bu da kin ve öfkenin büyüklüğünü gerektirir. İşte bu cehennem uçurumu, nur âleminin tabiatına ve mücerret cevhere, nefsin fıtratının aslına şiddetli şekilde karşı ve zıt olduğu için ona büyük bir öfke duyar, öfkesiyle onu yakar. Allah bizi bundan korusun.

Cehennem bekçileri, süfli tabiat âleminin idaresinden sorumlu arz ve sema menşeli nefislerdir. Sormaları ise, söz konusu nefislerin cehennemden çıkmalarına itiraz edip engellemeleri anlamındadır. Gerekçe olarak da, Rasulleri yalanlamış olmalarını, inançlarını, Rasullerin getirmiş oldukları hakikâtler doğrultusunda şekillendirmemelerini, Rasullere karşı inatla direnmelerini, Allah'ı ve kelamını bilmemelerini, Hakk'a karşı sağır olup onu dinlememelerini, Allah'tan gelen irfan ve ayetleri anlamaya çalışmamalarını, tevhidinin delillerini ve açıklamalarını düşünmemelerini gösterirler. Onlar eğer dinleselerdi, akletselerdi, anlamaya çalışsalardı hiç kuşkusuz rahmetten uzak düşmüyecekler Hakk'ı bileceklerdi. Bundan dolayı da Rasullere tabi olarak kurtulacaklardı. Nur âlemine ve Hakk'ın civarına çıkacaklardı. Dolayısıyla alevli cehennemin halkından olmayacaklardı.

12- Gerçekten Rablerinden haşyet duyanlara gelince… Onlar için mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.

"*…Rablerinden…gelince…"* Nefis makamında sıfat müşahedesi açısından gaip oldukları halde inancı tasdik ederek Rablerinin azametini tasavvur edenlere yani *"haşyet duyanlara"* gelince, "*onlar için mağfiret vardır."* kendi nefislerinin sıfatlarından bağışlanırlar. Ve "*büyük bir mükâfat vardır."* kalbin nurlarından ve sıfat cennetinden oluşan büyük bir ödül, ecir verilecektir onlara. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir:

Kalp makamında, zat müşahedesi açısından gaip oldukları halde sıfatlarının azametini düşünmek suretiyle Rablerinden korkanlar (haşyet) duyanlar için, kendi kalplerinin sıfatlarından bağışlanma ve ruh nurundan ve zat cennetinden oluşan büyük bir ecir yani mükâfat vardır.

13- Sözünüzü ister gizli tutun, ister onu açığa vurun. Muhakkak O, kalblerin (sadırların) içindekini bilmektedir (Alîmdir).

14- Hiç yaratan bilmez olur mu? O, Latif'tir, Habîr'dir.

"*O, kalplerin içindekini bilmekte(Aliym)dir."* Çünkü bu sırlar O'nun ilminin aynıdır. Böyle iken, yarattığı, şekil verdiği ve sırlarının yeri haline getirdiği vicdanları bilmez mi? "*O, en ince işleri örüp bilmektedir."* onların içyüzlerini, derinliklerini bilir, gaiplerine nüfuz eder. *"Habîr'dir…"* Her şeyden haberdardır. Zahir olan hallerini bilir. yani, yarattığı şeylerin içini de dışını da, batınını da zahirini de bilir. Daha doğrusu, gerçekte O, O'dur, batın da zahir de. Aradaki tek fark, vaciplik-mümkünlük, mutlaklık-kayıtlılıktır. Hüviyetin "şu"lukla, hakikâtin de şahsiyetle perdelenmesidir.

15- Yeryüzünü (arza) size boyun eğdiren O'dur. Şu halde onun omuzlarında yürüyün ve Allah'ın rızkından yiyin.. Dönüş ancak O'nadır.

"*Yeryüzünü…"* nefis arzını *"size boyun eğdiren O'dur…Şu halde…yürüyün…"* fıtrat ayaklarıyla onun en yüce sıfatlarında, en üstün taraf ve cihetlerinde yürüyün. Onu kahredip zelil kılın. "*Ve Allah'ın rızkından yiyin."* Arzın cihetinden elde edilen rızıklardan yiyin. Yani maddeden elde edilen ilimleri derleyin. Bu ise, ayakların altından yemektir ki, buna şöyle işaret edilmiştir: "*Muhakkak, hem üstlerinden, hem de ayaklarının altından yerlerdi."* (Maide, 66) *"Dönüş ancak O'nadır."* Velayet makamına ve cem huzuruna yükselmek suretiyle dönüş O'nadır.

16- Sema'da olanın sizi arz'a batırıvermeyeceğinden emin misiniz? O zaman birden arz sarsıldıkça sarsılır, çalkalanır…

"*…Emin misiniz?..."* hakimiyeti ruh semasını kahırla boyun eğdiren, nuru, tesir ve aydınlatma ile akıl güneşini kamaştıran zatın *"sizi…batırıvermeyeceğinden"* nefis arzına batırmayacağından emin misiniz? Yeri (arz'ı) harekete geçirip üstünüze devirmeyeceğinden, dolayısıyla sizi kahretmeyeceğinden, istila etmeyeceğinden, nurunuzu giderip sizi helak etmeyeceğinden ve sizi aşağıların aşağısı kılmayacağından nasıl emin olabilirsiniz? *"O zaman yer sarsıldıkça sarsılır…"* yükselerek, hafifleyerek sarsılır, durup sükunet bulması mümkün olmaz, istikrar bulamaz. Çünkü yerin doğasında hafiflik ve kararsızlık vardır.

17- Yoksa semada olanın, üzerinize taş yağdıran bir rüzgâr göndermiyeceğinden emin misiniz? Benim uyarmam nasıl olurmuş ilerde bileceksiniz!

18- And olsun, onlardan öncekilerde yalanlamışdı… Beni yalanlamak nasıl olurmuş!?

"*…Emin misiniz?...*" bu ulu ve kahredici zatın "*üzerinize…göndermeyeceğinden*" nefis sıfatları ve lezzetlerinden, beklenti ve umut atmosferinde, kalbin üzerine heva rüzgârıyla yükselen şehvetlerinden oluşan taşları yağdırmayacağından, sizi, yalanlayanlar olarak helak etmeyeceğinden emin misiniz? Ki onların nefisleri, Allah'ın kahrıyla hareket edip kendi karanlıklarıyla Rasullerin hidayetlerinin nurundan perdelendiler, bu yüzden yerin dibine batırıldılar, meshedilip başka canlılara dönüştürüldüler. Bunlarla ilgili daha nice akıl almaz haller vardır. Kısacası, uyarıldıkları korkunç felaketi bizzat yaşadılar.

19- Onlar görmediler mi? Üstlerinde kanatlarını açarak ve kapatarak, saflar halinde, süzülerek uçan kuşları, onları Rahman olandan başkası tutmuyor. Muhakkak O, her şeyi gören (Basir)dir.

"*…Görmediler mi?*" irfan ve hakikât kuşlarını, nurani parıldayışları ve kutsi anlamları " *üstlerinde*" ruh semasında "*kanatlarını açarak…*" nefislerini bir tertip ve uyum içinde hareket ettirerek *"ve kapatarak…"* kalbe iniş esnasında kapatarak uçtuklarını görmediler mi? *"Onları Rahman olandan başkası tutmuyor."* İstidatlara şekil veren, istidatlara kabul yeteneğini veren, yaratıp belli bir ölçüde hareket ettirdiği her şeyi kuşatan geniş rahmetiyle istidatlarda bir kapasite var eden ve her şeye yaratılışını veren *Allah'tan* başkası onları havada tutmaz. Yine onları gönderen de rahimdir. O ki, her şeye istidadı oranında takdir edilen kemali gönderen, gayp âleminde planlanan bütün anlam ve sıfatları izhar edendir. *"Muhakkak O, Basir'dir…"* Her şeyi gaybının gizliliklerinde görmekte ve layık olduğunu vermektedir. Dilediği gibi ona şekil vermekte ve ona istediği özellikleri bahşetmektedir. Bütün bunlar hikmetine göre gerçekleşmektedir. Sonra da muvaffak kılmasıyla ona hidayetini bahşetmektedir.

20- Rahman olana karşı size yardım edecek askerleriniz hani kimlerdir? Şüphesiz kâfirler ancak derin bir gaflet içinde bulunmaktadırlar.

"*…Askerleriniz hani kimlerdir?*" Allah'tan başka, yardım istenecek ve "işte bu!" diye işaret edilecek hani kim var? Bunun içinde organlar, aletler ve kuvvetler, etkileme ve yardım etme gibi özellikler denk düşen bütün vasıtalar da vardır. Evet, bütün bunlar içinde hangisi için şöyle

denebilir: "*Rahman olan (Allah)a karşı size yardım edecek?"* Rahmanın göndermediği batın ve zahir nimeti gönderecek veya manevi ve maddi olarak gönderdiği nimete de engel olacak, yahut vermeyip takdir etmediği şeyi sizin için tahsil edecek ve da size takdir edip isabet ettirdiği şeyi engelleyecek askerleriniz kimlermiş? "*Şüphesiz…"* fıtratlarının nurunun üzerini örten perdelenmişler *"kâfirler ancak derin bir gaflet içinde bulunmaktadırlar."* vasıtalara aldanmaktadırlar.

21- Şayet O, size verdiği rızkı kesiverse, size rızık verebilecek kimdir? Hayır, onlar azgınlıkta ve nefretle direnip durmaktadırlar.

"…Kimdir?..." kendisine işaret edilecek ve Rahman olan "*Allah size verdiği rızkı kesiverse, size rızık verebilecek"* diye nitelenecek kim var? Rahman olan Allah, sizin manevi ve maddi rızkınızı kesse, onu size gönderecek kimdir? "*Hayır, onlar azgınlıkta…direnip durmaktadırlar."* İnatçılık ve azgıncılık içindedirler. Çünkü Hakk'ın üzerine geçirdikleri batıla bel bağlayarak Hakk'a karşı çıkmaktadırlar. Nefislerinin karanlığına bürünüp nura karşı durmaktadırlar. "*Nefretle"* direnmektedirler. Hak'tan alabildiğine kaçmaktadırlar. Çünkü tabiatları Hak'tan uzaktır ve Hak ile bağdaşması mümkün değildir.

22- Şimdi yüzüstü kapanarak yürüyen mi daha doğrudur? Yoksa sıratı müstakim üzerinde düzgün yürüyen mi?

23- De ki: Sizi yaratan O'dur. Size kulaklar, gözler ve kalpler veren O'dur. Siz pek az şükrediyorsunuz.

24- De ki: O, sizi üretip arza yayandır ve O'na toplanacaksınız.

25- "Eğer doğru söylüyorsanız bu vaat ne zaman?" diyorlar.

26- De ki: O ilim Allah'ın yanındadır. Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.

27- Nihayet onu yaklaşmış gördükleri vakit kâfirlerin yüzleri kötüleşdi… "İşte davet edip istediğiniz budur!"

28- De ki: Gördünüz mü!?.. Eğer Allah beni ve benimle beraber olanları helak ederse yahut bize rahmet etse, kâfirleri elem verici azaptan kim kurtarır?

29- De ki : O, Rahmandır, biz O'na iman etmiş ve sırf O'na güvenip dayanmışızdır. Yakında kimin apaçık sapıklık içinde olduğunda bileceksiniz.

30- De ki: Gördünüz mü? Şayet suyunuz yerin derinliğine çekilse, kim bir akarsu getirir!?

"*Yüzüstü kapanarak yürüyen mi?"* yüzü üstüne kapanarak süfli cihete yönelen, maddi lezzetlere sevgiyle bağlanan ve tabii olguların cazibesine kapılan kimse mi varılacak yere daha iyi erişir?... *"yoksa…düzgün yürüyen mi?"* istikamet, doğruluk ve eksiksizlik niteliğine sahip ve künhüne varılamayan, maddi ölçülerle takdir edilemeyen tevhid yoluna giren mi? Buraya kadar, iki zümre, yani sapıklarla tevhid ehli hidayete erenler birbirlerinden ayrı bir şekilde nitelendirildiği için, şimdi de fiil tevhidine işaret ediliyor:

"*De ki: Sizi yaratan…O'dur."* Bu bağlamda Allah'ın ilk kez yaratma (ibda) ve yaratmayı tekrarlama (iade) fiillerine işaret ediliyor. Bu arada perdelenmişlerin, Allah'ın ilk kez yaratmasını kabul ettikleri halde, yaratmayı tekrarlamasını inkâr ettikleri açıklanıyor. Artık, inkâr ettikleri şeyi görmekten dolayı yüzlerinin kararması kaçınılmazdır. Yüzlerini bir keder kaplayacaktır, sıkıntıları yüzlerinden okunacaktır. Öyle elem verici bir azap göreceklerdir ki, vasfetmeye imkân yoktur. Kendilerini Hak'tan perdeleyen, tesirlerinin olduğunu varsaydıkları şeylerin onları bu azaptan kurtarmasına da imkân yoktur. Bütün yakıştırmalara rağmen onlar acizdirler, kudretten yoksundurlar. Ama Rahman olan Allah öyle değildir. Onlar, bütün fiilleri O'ndan görerek Rahman'a güvenip dayanmadılar. Başkasından tesir özelliğini nefyetmediler. Kısacası Rahman olan Allah'a hakkıyla iman etmediler.

Bu yüzden, onların inkârlarına ve şirklerine şöyle karşılık veriliyor: "*O Rahmandır (çok esirgeyicidir); biz O'na iman etmiş ve sırf O'na güvenip dayanmışızdır."* Yani, O'ndan başkasına tevekkül etmeyiz. Çünkü biz, rahmaniyet huzurunu müşahede ettik ki, bütün eşya bu huzurdan sudur eder. İşte bu hakiki iman, fiilleri Allah'tan başkasına nispet etmemizi engelledi. Bu yüzden O, bizi kurtarır, sizi değil. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

KALEM SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Nûn. Kaleme ve satır satır yazdıklarına and olsun.

Nun.” Külli nefis demektir. *“Kaleme…”* bundan maksat da külli akıldır. Birincisi, kelimenin ilk harfiyle yetinmek şeklinde kinayedir. İkincisi ise, teşbihtir. Çünkü varlıkların suretleri nefse, aklın tesiriyle nakşedilir. Aynı şekilde suretler de levhin üzerine de kalemle yazılır. “*Yazdıklarına…”* eşyanın suretlerine, mahiyetlerine, vaki oldukları duruma göre takdir edilmiş hallerine dair yazdıklarına and olsun.

“Yazdıklarına…” fiilinin faili, aracı akıllardan ve kutsal ruhlardan oluşan katiplerdir. Gerçi gerçek yazan yüce Allah’tır. Ancak olay isim huzuruyla bağlantılı olunca, yazma fiili mecazi olarak onlara nispet edilmiş ve bu ikisine, bu ikisinden sadır olan varlıkların ilk kaynaklarına, İlahi takdirin suretlerine, emrinin başlangıcına ve gaybının mahzenine yemin edilmiştir. Çünkü bunların şerefi yüksektir. Etki ve etkilenmenin ilk mertebesinde bütün varlığı kapsarlar ve üzerine yemin edilen hususlar münasebetleri de açıktır.

2- Sen, Rabbinin nimeti sayesinde mecnun değilsin.

3- Hiç şüphesiz senin için bitip tükenmez bir mükâfat vardır.

“Sen -Rabbinin nimeti sayesinde-mecnun değilsin.” Sen, külli nefis ve külli akıl ile yazılan şeylere muttali kılınma nimetine mazhar olmuşken, aklı örtülmüş, idraki bozulmuş biri değilsin. Çünkü kader sırrına muttali olandan, aynı zamanda eşyanın hakikâtini tamamen kuşatan kimseden daha akıllı biri olamaz. “*Hiç şüphesiz senin için…bir mükâfat vardır.”* bu iki âleme yönelik müşahede ve mükaşefe nurlarından bir mükâfat vardır ki, bu mükâfat *“bitip tükenmez…”* çünkü ebedidir. Maddi ve sonlu değildir. Ama onlar maddidirler, bu yüzden bundan perdelenmişlerdir. Dolayısıyla durum ve yöneliş olarak senin karşıtlarındırlar. Bu nedenle, akılları ve fikirleri maddi şeylerle sınırlı olduğu için sana delilik, mecnunluk vasfını nispet ediyorlar.

4- Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.

"Ve sen elbette yüce bir ahlak üzeresin." Çünkü sen, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmışsın, kutsi destekle pekiştirilmişsin. Dolayısıyla, onların iftiralarından etkilenmez, eziyetlerinden incinmezsin. Çünkü sen nefsinle değil, Allah ile sabretmektesin. Nitekim şöyle buyrulmuştur: *"Senin sabrın da ancak Allah iledir."* (Nahl, 127)

5- Yakında sen de göreceksin onlar da görecekler,

6- Hanginiz mecnundur.

7- Doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanı, O, doğru yola eren kişiyi de en iyi bilendir.

"Yakında sen de göreceksin, onlar da." Ölümle birlikte perde açılınca gerçek delinin, mecnunun kim olduğunu. Kader sırlarını keşfeden ve kendisine bütün sözleri cem eden kitap verilmiş olan sen mi, yoksa nefislerindeki Allah'ın ayetlerinden ve ibretlerinden perdelenen ve putlara tapma fitnesine kapılan onlar mı? *"Doğrusu Rabbin…kişiyi en iyi bilendir."* Gerçekte delirenin, mecnun olanın, "*kendi yolundan sapanın" ,* böylece dinden perdelenenin kim, aklı sahip olup doğru yolu bulanın kim olduğunu *"en iyi bilendir*." Yani, onların deliliklerinin ve sapıklıklarının künhünü Allah'tan başka kimse bilemez. Çünkü delilikleri ve sapıklıkları son raddeye gelmiştir. Yine, senin hidayetinin ve senin rehberliğinle doğru yola girmiş kimselerin hidayetlerinin künhünü de Allah'tan başka kimse bilemez. Şu halde, batın olarak onlara uyum göstermediğin gibi zahiren de onlara uyum gösterme. Çünkü dış uyum, iç uyumun sonucu ve yansımasıdır. Tıpkı dış ayrılığın iç ayrılığın yansıması olması gibi. Aksi takdirde, çarçabuk geçen bir nifaktan, az sonra çökecek bir gösterişten başka bir şey olmaz.

Ama onlar, rezilliklere daldıkları, telvinde ve ihtilafta iyice derinleştikleri; hevaları türlü türlü olduğu, beklentileri farklılık arz ettiği, güçlerinin eğilimleri değişik olduğu ve nefislerinin yönleri birbirini tutmadığı için riyakarlık ve gösteriş yapıyor, yapay davranıyorlar. Senin onlara karşı müdahane yapman, kendilerine karşı yapay bir sevecenlik tavrı içine girmen ümidiyle bu rezilliği de diğer rezilliklerine katıyorlar.

8- O halde yalanlayanlara itaat etme!..

9- İstediler ki, sen yumuşak davranışda bulunasın da onlar da yumuşak davransınlar…

10- İtaat etme!.. Habire yemin eden, aşağılık her kişiye...

11- Ayıplayan, koğuculuk yapana,

12- Durmadan hayra engel olana, haddi aşan günahkara,

13- Küfründe ısrarcı, kaba, sonra küfründe işaretli soysuza,

14- Mal ve oğulları çok,

15- Ayetlerimiz ona okunduğunda "Evvelkilerin masallarıdır" dedi.

16- Biz yakında onun hortumuna damga vuracağız!

Aman ha! *"yalanlayanlara itaat etme!"* Onlardan zengin olanların mallarının çokluğu, kavminin ve bağlılarının fazlalığı seni yanıltıp fitneye düşürmesin! Onca rezilliğine rağmen, sırf malı ve adamları çoktur diye onlara itaat etme, yapay bir sevecenlik gösterisi içine girme. Sen, Allah ile müstağni olarak, O'nunla zuhur ederek, sana karşı sadık olana sadık davranarak, sana karşı vefalı olana bütün içtenliğinle, saflığını sergileyerek, dünyadan el etek çekip zühdü tercih eden baldırı çıplak müminlerle arkadaşlık ederek, içinin ve dışının bir olması halini sonuna kadar sürdür.

"*Biz yakında onun hortumuna damga vuracağız."* Küçük kıyamette onun yüzünü değiştireceğiz, hırsının aleti olan organı, nefsinin heyetine benzer kılacağız. Mesela, filin hortumu gibi yapacağız. Süfli cihetteki şeylere düşkün, pislik maddeleri cezbeden nefsinin alçaklığı yüzünden organlarının en şereflisini, alçaklığın en ileri noktasındaki bir şeyle değiştireceğiz.

17- Gerçekten biz onları, cennet halkını imtihan ettiğimiz gibi musibete uğrattık. Hani onlar sabaha girerken onu kesinlikle devşireceklerine yemin etmişlerdi.

18- Nimeti Allah'dan bilmediler..

19- Onlar uyurlarken, Rabbin tarafından bir tavaf edici onu tavaf etti…

20- O kapkara kesildi.

21- Sabaha girerken birbirlerine nida ettiler:

22- Eğer ekinlerinizi kesip devşirecekseniz sabahleyin erken gidin!

23- Hemen yola çıktılar, gizlice aralarında fısıldaşıyorlardı:

24- Sakın bugün bir yoksul ona girip de yanınıza gelmesin…

25- Yoksulları mahrum etmeye kadirlermiş gibi sabah erkenden gittiler.

26- Vaktaki onu gördüklerinde: Doğrusu biz şaşkınlarız! Dediler.

27- Hayır, biz mahrum olanlarız.

28- Onlardan mutedil olanı: Size ben tesbih edenlerden olsaydık demedim mi?

29- Dediler: Subhandır Rabbimiz, şüphesiz biz zalimlerdenmişiz.

30- Sonra dönüp birbirlerini suçlamaya başladılar

31- Dediler: Yazıklar olsun bize, bizler gerçekten azgınlardanmışız!

32- Umulur ki Rabbimiz onun yerine bize daha hayırlısını verir. Kesinlikle biz Rabbimize rağbet edicileriz.

33- İşte budur azap. Ahret azabı ise daha büyüktür. Eğer bilse idiler.

34- Mutlaka takva sahipleri için Rableri katında Naîm cennetleri vardır.

35- Hiç biz, müslümanları mücrimlerle bir tutar mıyız?

36- Ne oluyor size? Nasıl hüküm veriyorsunuz?

37- Yoksa sizin bir kitabınız var da ondan mı okuyorsunuz?

38- Siz her neyi beğenir seçerseniz sizin mi olacak?

39- Yoksa bize karşı kıyamet gününe kadar sürecek yeminleri mi var? Siz ne hükmederseniz mutlaka öyle mi olacak?

40- Onlara sor, içlerinden hangisi kefil olacak?

41- Yoksa onların ortakları mı var? Eğer doğru söylüyorlarsa hemen ortaklarını getirsinler.

42- O gün, incikler açılır ve secdeye davet edilirler fakat güç yetiremezler.

"O gün incikler açılır…" yani, işin iyice şiddetlendiği günü hatırla. Şiddeti o kadar artar ki, bu günü, bedensel alışkanlıklardan, maddi lezzetlerden ayrılık, dehşet sahnelerinin zuhuru, korkunç heyetlerden ve eziyet veren suretlerden dolayı nefsin acılar çekmesi gibi hadiselerle

açıklamak, vasfetmek bile imkânsızdır. “ *…Davet edilirler…”* melekut lisanıyla asıl cinsiyete ve fıtri uyuma, secdeye, boyun eğmeye, İlahi nurları ve İlahi vechin parıldayışlarını kabul etmeye çağrılırlar. *“Fakat güç yetiremezler.”* Boyun eğmeye ve İlahi nurları ve parıldayışları kabul etmeye güçleri yetmez. Çünkü karanlık heyetler yüzünden asli istidatları yok olmuştur. Cismani örtülerle ve heyulani giysilerle perdelenmişlerdir.

43- Gözleri horluktan aşağı düşer kendilerini zillet bürür. Gerçekten secdeye onlar sapasağlam iken davet ediliyorlardı.

44- O halde bu hadisi yalanlayanı bırak. Onları bilmedikleri yönden tedrici azaba yaklaştıracağız.

45- Ben onlara mühlet veririm. Çünkü benim mekrim sağlamdır.

46- Yoksa sen onlardan bir ücret istiyorsun da, o borcun altında mı eziliyorlar?

47- Yoksa ğayb yanlarında da onlar mı yazıyorlar?

“Gözleri horluktan…aşağı düşer…” zelil ve şaşkın olarak aşağı bakar. Çünkü nurani gücü ortadan kalkmış ve nur âlemine bakacak gücü yok olmuştur. Sevinç sağlayan şuaları algılamaktan uzaklaşmışlardır. “*Kendilerini zillet bürür.”* Süfli şeylere meyletme, etkilenişlerin bayağısına yaslanma, tabii şeylerden kopamama hali bürür. “*…Davet ediliyorlardı…”* istidatları yerinde iken, araçları sağlam iken, secdeye, istidat heyetiyle boyun eğmeye, nurlar âleminden gelen yardımları kabul etmeye çağırılırlardı, “*sapasağlam iken…”* istidatları sağlam iken, ahiret mutluluğunu kazanma imkânına sahip iken.

48- Sen Rabbinin hükmünü sabırla bekle, balık sahibi gibi olma. O vakit keder dolu halde niyaz etmişti…

49- Şayet Rabbinden O’na bir nimet yetişmemiş olsaydı o, mutlaka kınanacak bir halde ıssız bir diyara atılacaktı.

“Sen Rabbinin hükmünü sabırla bekle.” Mutlu olanın mutluluğuna, bedbaht olanın mutsuzluğuna, kurtulanın kurtuluşuna, helak olanın helak oluşuna, hidayete erenin doğru yolu bulmasına, sapık olanın sapmasına ilişkin hükmünü sabırla bekle. *“Balık sahibi gibi olma.”* Çünkü nefsin sıfatları onu istila etmiş, hafiflik ve öfke ona galip gelmişti. Böylece Rabbin hükmünden perdelenmişti. Sonunda kutsiyet katından tabiat karargâhına döndürülmüştü de nefis makamında süfli tabiat balığı onu yutmuştu. Rahim balığının karnında cenin olmakla sınanmıştı.

"*…Niyaz etmişti…"* kavmini kahretmesi ve helake uğratması için Rabbine dua etmişti. Çünkü nefis makamında büyük bir öfkeye kapılmıştı. Bu isteği Rabbinin iznine bağlı olarak dile getirmiş değildi. "*O…"* öfkeyle doluydu. "*Şayet…ona bir nimet yetişmemiş olsaydı…"* kâmil bir nimet yetişmeseydi "*Rabbinden…"* Yani, istidadı sağlam olarak devam ettiği, gazap heyeti içinde kökleşmediği, nefsin aşırılıklarından dolayı tevbe etme özelliğini koruduğu, nefsin sıfatlarından uzaklaşma çabası devam ettiği için rabbi tarafından kemale iletilmeseydi, *"o, mutlaka…ıssız bir diyara atılacaktı."* Maddi âlemin zahirine atılacak, bütünüyle kutsi taraftan uzaklaştırılacak, nefis vadisine terk edilecekti. Hem de *"kınanacak bir halde…"* rezilliklerle vasfedilmiş, alçaltılmayı, yüzüstü bırakılmayı hak etmiş, Hak'tan perdelenmiş ve yoksunluk belasına duçar kılınmış bir halde.

50- Ama Rabbi onu seçti ve onu Salihlerden kıldı.

51- Muhakkak küfredenler nerede ise gözleri ile seni yıkacaklardı, Kur'ân'ı işittikleri vakit. "Gerçekten O bir mecnun" diyorlardı.

52- Bu Kur'ân ancak alemler için bir öğüttür.

Ama " *Rabbi…"* onu seçti. Fıtratı sağlam olduğu, asli nuru varlığını koruduğu için Rabbi ona merhamet etti. Onu kendine yakınlaştırdı, tevhit sözünü ilka ederek, cem makamına ulaştırarak zatıyla cem etti. "*Ve onu Salihlerden kıldı."* cem aynında fena sonrası beka halinin istikameti ile onu Nübüvvet makamına layık hale getirdi. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- El-hakkatu/ Gerçekleşecek “EL-HAKKA” olan!

2- O El-hakkatu/ Gerçekleşek olan “El-hakka” nedir?

3- Gerçekleşecek olanın ne olduğunu nereden bileceksin?

4- Semûd ve Ad kavimleri o kıyameti yalanladı.

5- Semûd’a gelince, onlar pek zorlu bir sarsıntı ile helak oldular.

“*Gerçekleşecek olan…”* şayet, küçük kıyamet kastedilmişse, bu, vuku bulması zorunlu, kendisinde şüphe bulunmayan kıyamet demektir. Eğer büyük kıyamet kastedilmişse, bu durumda, bütün işlerin tahakkuk ettikleri, yani bilinip gerçekleştikleri KIYAMET anlamına gelir. Çünkü Halkın ruhu, Hakk dır ki zorunlu olarak her şey HAKKA dönücüdür. Ve bu dönüşümünde gerçekleşmesine kıyamet denir. Öyle ise buna göre şöyle bir anlam kastedilmiştir: Kıyamet nedir? Onun ne olduğunu nereden bileceksin? Yani, ilk anlamı esas alırsak, onun şiddetini, korkunçluğunu, o esnada ortaya çıkan halleri bilinmez. Yahut, onun hakikâtini, şanının yüceliğini, delillerinin aydınlığını, o esnada zuhur eden şeyleri Allah’tan başka kimse bilemez. Her iki kıyamet de insanları dehşete düşürür, helak eder. Onları yok eder, şiddet ve kahrediciliğiyle köklerini kurutur.

İnsanların ilk anlamdaki kıyameti yalanlamaları, dünyaya yönelmek, ölüm için amel etmeyi terk etmek, gaflete düşmek, maddi hayata aldanmak şeklinde kendini gösterir.

İkinci kıyameti (büyük kıyamet), yalanlamaları ise, henüz gerçekleşmediği için, onu inkâr etmeleri, ondan perdelenmeleri şeklinde zuhur eder. Bu bağlamda yalanlayanların örneği, varlık içinde şımarıp azan, yani eksik kalıp aşırılığa kaçan kimselerin örneğine benzer. Bu

nedenledir ki "*Semud'a gelince…*" denilmiştir. Onlar, az su ehlidirler. Yani, zahiri ilimlerin sahipleri olup hakiki ilimlerden perdelenmiş kimselerdirler. "*Onlar pek zorlu bir sarsıntı ile helak oldular…*" batını ve maddeden arınma ilmini ortaya çıkaran bir hale uğradılar. Bu hal, onların zahiri ilimlerine galip gelip yok etti. Bu ise, bedenin harap olması ile gerçekleşen bir durumdur.

6- Âd kavmi ise azgın, sarsan bir fırtına ile mahvedildiler.

7- Onu onların üzerine yedi gece sekiz gün arka arkaya musallat etti.

Öyle ki, o kavmi içi boş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş halde görürsün.

8- Şimdi onlardan arda kalan bir şey görüyor musun?

"*Ad kavmi ise…*" şeriatın sınırlarını çiğneyen aşırılardı onlar. Tevhitte zındıklık ve her şeyi mubah görme yaklaşımına sahiptiler. "*…Bir fırtına ile mahvedildiler…*" tabiatın donması, şevk ve yakıcı aşk hararetinin sönmesi ile gerçekleşen soğuk nefese uğradılar. Bu soğuk nefes alabildiğine şiddetliydi ve onları bir anda mağlup ederek, helak vadilerine sürükledi. " *…musallat etti.*" Allah onu " *onların üzerine…*" yedi gayp mertebesi halinde-ki bu mertebeler, onların perdelenmişliklerinden kaynaklanan yedi geceleriydi-üzerlerine saldı.

Sekiz günden maksat ise, gündüz gibi onlara zahir olan şu sekiz İlahi sıfattır: Varlık, hayat, ilim, kudret, irade, semi, basar ve kelam… Yani, onların zahir ve batın taraflarına bu fırtınayı musallat ettik, onları yerlerinden koparıp köklerini kuruttuk. "Ö*yle ki, o kavmi…oracıkta yere serilmiş halde görürdün.*" Ölü gibi. Çünkü gerçek hayattan yoksundular. Onlar, nefisle kaimdiler, Allah ile değil. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: "*Onlar sanki duvara dayanmış kütükler gibidir.*" (Münafikun, 4) "*İçi boş hurma kütükleri gibi…*" şekil olarak güçlü görünürler; ama anlamdan ve hayattan yoksundurlar. Allah ile kaim olmadıkları için itibar ve hakiki varlık derecesinden aşağı yuvarlanmışlardır. "*Şimdi onlardan arda kalan bir şey görüyor musun?*" Bir kalıntı, kalıcı bir nefes görebiliyor musun? Göremezsin! Çünkü toptan yok oldular.

9- Firavun ve ondan öncekiler ve mu'tefike kavimleri hep o hatayı işleyerek geldiler…

10- Böylece Rablerinin Rasulüne karşı geldiler de, onları pek şiddetli bir şekilde yakalayıverdi.

11- Şüphesiz su bastığı vakit biz sizi akıp gidenin içinde/ gemide taşıdık.

12- O'nu sizin için bir ibret ve öğüt yapalım ve belleyici kulaklar onu bellesin diye.

"Firavun…işledi…" nefs-i emmare, "*ondan öncekiler…"* nefsi emmarenin kuvvetleri ve yardımcıları, *"mu'tefike kavimleri"*… altı üstüne getirilen beldeler halkı, ruhani olup zahire meylettikleri için tabiatlarının tersine dönen, maneviden maddiye çevrilen kuvvetler "*hep o hatayı/günahı…"* işlediler. Günahtan, hatadan ibaret olan bu hasletle geldiler. Bu haslet, batından geçip zahire yönelmektir.

"*Böylece Rablerinin Rasulüne karşı geldiler."* Hakk'a ileten akla karşı çıktılar. "*…Onları…yakalayıverdi."* Heyuli denizinde boğmak, bedenin bileşimini karıştırıp bozan sarsıntı ile onları yakalayıverdi. "*Pek şiddetli bir şekilde…"* alabildiğine zorlu ve şiddetli bir yakalama ile onları cezalandırdı.

"*Şüphesiz…bastığı vakit…biz…"* heyuli tufan suyu bastığı vakit biz "*sizi…taşıdık…"* ilmi ve ameli kemalden mürekkep şeriat gemisinde sizi taşıdık.

"*O'nu sizin için bir ibret ve öğüt yapalım…"* diye. Kutsi âleme, asli karargâhınız ve hakiki barınağınız olan Hakk'ın huzurunu hatırlatsın diye. "V*e belleyici kulaklar onu bellesin diye."* Allah'tan duyduğunu koruyan, fıtri hali üzerinde varlığını devam ettiren, ahdini ve tevhidini unutmayan; şu dünya hayatında boş şeyler dinlemediği, şeytanın telkin ettiği batılı bellemediği, dolayısıyla Rahman'ın cihetinden yüz çevirmediği için, içine yerleştirilmiş İlahi sırları unutmayan kulaklar onu bellesin, kavrasın diye.

Nitekim, bu ayet nazil olduğu zaman Rasulullah (s.a.v), Ali'ye (a.s) şöyle demiştir:

"Bu kulağın sen olmasını Allah'tan istedim." Çünkü Ali, bu sırların koruyucusudur.

Nitekim, kendisi de şöyle demiştir:

"Fıtrat üzere doğdum. Herkesten önce iman ettim ve hicret ettim."

13- Sûr'a tek bir üfürülüşle üflendiği zaman,

14- Arz'la dağlar kaldırıldığı birbirine tek bir çarpışla çarpılıp darmadağın edildiği zaman,

15- işte o gün o gerçek vuku bulmuştur..

16- Sema yarılır ve artık o gün çökmeye yüz tutar…

"*…Sura…üflendiği…zaman…"* küçük kıyamette, ölümün gerçekleşmesine yönelik ilk üflemedir bu. Çünkü "*kitabı sağ tarafından verilen…"* ifadesi ile, ondan sonraki ayrıntılı açıklamalar, üzerinde durduğumuz ayeti büyük kıyamet olarak yorumlamamıza engel oluşturmaktadır. Bu üfleme, kutsal ruhun, İsrafili ruh aracılığıyla tesir göstermesidir. İsrafili ruh ise, insan suretindeki hayatın idaresinden sorumludur. Ve ölüm esnasında ruhu çıkarır ve Azraili ruh da onu kabzeder. Aslında bu, aynı anda gerçekleşen tek bir tesirdir. Bu yüzden nefh "tek bir" şeklinde nitelendirilmiştir.

"*Kaldırıldığı…"* beden arzı ve organ dağları kaldırılıp "*birbirine tek çarpışla çarpılıp darmadağın edildiği zaman…"* unsur cüzleri paramparça ederiz.

"*…Yarılır…"* hayvani nefis seması, ruh ayrılıp çıktığı için sıyrılıp açılır. "*Ve artık o gün, çökmeye yüz tutar."* Ölüm halinde, fiil işlemeye güç yetiremez, hareket etmeye, idrak etmeye güç bulamaz.

17- Melekler onun etrafındadır, Rabbinin arşını o gün bunların da üstünde sekiz melek yüklenir.

"*Melekler…"* ona destek olan, ona sığınan, idrakte dayandığı kuvvetler, idrak ettikleri şeyleri onun yanında toplarlar. Ya da onun vasıtasıyla idrak ederler. Yahut da onun idrak ettiği şeyleri izhar ederler. "*Onun etrafındadır."* ruh, kalp, akıl ve cisim gibi yanlarındadırlar. Sonra ondan ayrılırlar, gruplara ayrılırlar, ilk neşet ettikleri cihetlerine yönelirler. "*Rabbinin arşını…yüklenir."* Yani, insani kalbi taşır, "*o gün…bunların da üstünde sekiz melek."* Bunlar ise, nevi suretlerden oluşan unsur putların sahiplerini kahreden nurlardır. İki cihetten, yani ulvi ve süfli cihetten toplanarak, fail ve taşıyıcı nitelikleriyle yeniden diriliş ve canlanış esnasında dört tarafından taşırlar. Bu yüzden Rasulullah

(s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Arşı taşıyan melekler şu anda dört tanedir. Kıyamet kopunca Allah, dört meleği daha onlara destek olmak üzere görevlendirir, böylece sekiz melek olurlar.”

Unsuri sınıflarının farklılığıyla orantılı olarak hakikâtleri farklı olduğu için bazıları bu meleklerle ilgili olarak “onların suretleri de farklıdır” demişlerdir. Ayrıca bu cisimleri istila edip onlara üstünlük kurdukları için de dağ keçilerine benzetilmiş ve egemen oldukları cisimler dağa teşbih edilerek “bunlar dağ keçileri suretindedirler” demişlerdir. Çünkü bu cisimlere her bakımdan şamildirler, en son noktalarına kadar varıp etkinlik göstermişlerdir. Bazıları şöyle demişlerdir: “Bu sekiz meleğin ayakları yerin yedinci katına basmıştır. Arş da başlarının üzerindedir. Bu halde başları öne eğik ve Allah’ı tesbih etmektedirler.” İşlerin hakikâtini Allah herkesten daha iyi bilir.

18- O gün huzura alınırsınız, size ait hiçbir sır gizli kalmaz.

19- Kitabı sağ tarafından verilen kimseler der ki: Alın, kitabımı okuyun!

20- Doğrusu ben hesabımla karşılacağımı biliyordum, böyle olacağını zannetmiştim.

21- Artık o, hoşnut kalacağı bir hayat içindedir;

22- Yüksek bir cennette,

23- Ki onun meyveleri sarkmıştır.

24- Artık geçmiş günlerde kayd olunan amellerinizin karşılığı olarak afiyetle yeyin için.

“*O gün…”* nefislerinizdeki heyetler ve fiillerin suretleriyle birlikte Allah’a “*arz olunursunuz”* huzura alınırsızın… *“size ait hiçbir sır gizli kalmaz”.*

“Kitabı…verilen…” amellerinin suretlerini içeren beden levhi “*sağ tarafından”* yani en güçlü İlahi tarafı olan akıl cihetinden verilen kimse, bununla sevinir. Güzel heyetlerden ve mutluluk verici eserlerden oluşan hallerini öğrenmeyi ister. Şu ayette kastedilen anlam da budur:*” Alın, kitabımı okuyun; doğrusu ben….biliyordum.”* kesin olarak emindim, zannım böyle idi ki, “*hesabımla karşılaşacağım.”* Bunun nedeni de ölümden sonra dirilişe, yeniden hayat bulmaya, hesap ve cezaya iman etmesidir.

"*Artık o…hoşnut kalacağı bir hayat içindedir.*" Gerçek, ebedi ve sonsuz bir hayata sahip olarak "*bir cennette…*" kalp ve ruh "alî" yüksek cennetlerinin birindedir. "*onun…meyveleri*" kalp ve ruhun anlam ve hakikât türü idrakleri "*sarkmış*" tır. İstedikleri zaman bunları alabilirler.

25- Kitabı sol tarafından verilene gelince der ki: Keşke bana kitabım verilmeseydi!

26- Hesabımı bilemeseydim!

27- Keşke iş, biten bir şey olsaydı!

28- Malım bana hiçbir fayda vermedi,

29- bütün saltanatım benden helak olup gitti.

30- Onu yakalayın da, bağlayın!

31- Sonra cehenneme atın onu!

32- Sonra boyu yetmiş arşın olan bir zincir içinde oraya sokun!

33- Çünkü o, Azîm olan Allah'a iman etmiyordu.

34- Yoksulu doyurmayı da teşvik etmiyordu.

35- Bu sebeple, bugün burada onun candan bir dostu yoktur.

36- Ğısliyn'den başka yiyeceği de yoktur.

37- Onu da ancak günahkârlar yer.

"*Kitabı sol tarafından verilene gelince…*" kitabı, en zayıf tarafı olan nefsani-hayvani tarafından verilen kimseye gelince, o, hasret çeker, pişman olur. Bu çirkin suretlerden ve heyetlerden, kendisinin unuttuğu, ama Allah'ın kaydettiği iğrençliklerden ürker, kaçar. O anda ölmeyi temenni eder. Uğruna ömrünü geçirdiği, üzerine kapaklandığı mal, saltanat ve makamın kendisine bir yarar sağlamadığına, tam tersine zarar verdiğine kesin olarak kani olur. İşte "*Keşke, bana kitabım verilmeseydi…*" ifadesinin anlamı budur.

Sema ve arz menşeli nefislerden olup oluş ve bozuluş (kevn-fesad) âleminin işleriyle görevli melekutlar izzet ve kahır lisanıyla seslenirler: "*Onu yakalayın da, bağlayın.*" nefsinin heyetlerine uygun bir surete sokarak bağlayın, isteğe bağlı olarak hareket etmeyi engelleyen cisimlerle tabiat zindanına atın. "*Sonra…*" yoksunluk cehennemine ve elem ateşine "*atın onu! Sonra…bir zincir içinde*" sonsuz hadiseler zinciri içinde "*oraya sokun!*" ki türlü işkencelerle azap çeksin. Yetmiş ifadesi, Arap geleneğinde sınırsız çokluk anlamına gelir, sayı olarak yetmiş değil.

"*Çünkü o…Allah'a iman etmiyordu."* Yani, bütün bunlar, küfründen, Allah'tan ve O'nun azametinden perdelenmesinden ve mal sevgisinden kaynaklanan cimriliğinden dolayı başına geldi. "*Bu sebeple, bugün burada onun candan bir dostu yoktur."* Kendisi kendi nefsinden ürküp kaçarken, başkası nasıl ürküp kaçmasın! O, başta kendisi olmak üzere herkes tarafından nefret edilmektedir. *"Ğısliyn'den başka yiyeceği de yoktur."* cehennem ehlinin bulaşıklarından ve kanlı irinlerinden başka bir yiyeceği de yoktur. Onların, bunları yediklerini gözlerimizle gördük.

38- Yemin ederim, gördüklerinize

39- Ve görmediklerinize.

40- Muhakkak O, Kerim Rasulün kelamıdır.

41- O, bir şair sözü değildir. Siz ne kadar da az iman ediyorsunuz!

42- Kahin sözü de değildir. Siz ne kadar az düşünüyorsunuz!

43- O, alemlerin Rabbinden tenzildir.

44- Şayet bazı sözleri uydurup bize isnat etmeye kalkışsaydı,

45- Mutlaka Ondan sağ elini alırdık,

46- Sonra, muhakkak Onun kalp damarlarını keserdik.

47- Sizden hiçbiriniz ona siper de olamazsınız.

48- Muhakkak O (Kur'ân), elbette takva sahipleri "muttakiyler" için bir öğüttür.

49- Gerçekten biz sizden yalanlayanları biliyoruz.

50- Ve muhakkak O, elbette kâfirler için bir pişmanlıktır.

51- Muhakkak o (Kur'ân), elbette kesin yakin hakkdır.

52- O halde, ulu Rabbinin adını yüceltip noksanlıklardan tesbih et!.

" *…Yemin ederim ki…"* cismani ve ruhani varlığın zahirinin ve batınının tümüne yemin ederim ki *"O, muhakkak, Kerim Rasulün kelamıdır…" O, gerçekten kati Hakkın kendisidir."* Sırf yakindir. Cem aynından varit olan bir kelamdır. Çünkü kalp makamından doğsa, ilmel yakin, ruh makamından doğsa, aynel yakin olurdu. Ama vahdet makamından sudur ettiği için Hakkal yakindir. Yani sırf ve hak yakindir, içinde şüphe ve batıl yoktur. Çünkü bunlar onun gayrisidir. Ayetlerin akışı içinde söz, önce Rasul'e, sonra Hakk'a nispet edilmiştir. Bu da zati tevhidi ifade etmeye yöneliktir.

Ardından şöyle buyurmuştur: "*O halde, ulu Rabbinin adını yüceltip noksanlıklardan tesbih et.*" Allah'ın İsmi Azamı olan ve bütün isimleri ihtiva eden zatınla Allah'ı gayrın varlığı şaibesinden *tesbih* tenzih et. Yani müşahedende nefisten veya kalpten kaynaklanan bir telvin zuhur etmesin. Aksi takdirde, ikilik veya benlik görmek suretiyle perdelenirsin. Dolayısıyla Allah'ı tesbih (tenzih) eden değil, teşbih eden (gayriye benzeten) olursun. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MEÂRİC SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Bir isteyici vaki olacak azabı istedi..

2- Kâfirler içindir, ki onu defedecek yoktur.

3- Yükseltme derecelerinin “Zül-mearic” sahibi Allah’dandır.

“…Yükselme derecelerinin sahibi…” Ayetin orijinalinde geçen “Mearic” kelimesi, yükselmeler anlamına gelir. Bundan maksat da, itidal ile tabiatlar makamından madenler makamına, sonra bitkiler makamına, sonra hayvanlar makamına, sonra insan makamına, üst üste sıralanmış intikal dereceleriyle yükselmek, sonra intibah, uyanış, tevbe, dönüş ve süluk ehlinin işaret ettikleri nefis menzilleri ve kalp konakları gibi süluk menzillerini kat etmek, sonra fiillerde, sıfatlarda ve derken zatta fena bulma gibi sayılmayacak kadar çok mertebeden geçmektir. Çünkü yüce Allah’ın her sıfatına karşılık bir yükseliş derecesi vardır ve bu, sıfatlarda fena bulma makamından önce gelir.

4- Melekler ve ruh, miktarı elli bin yıl olan bir günde yükselip çıkar.

5- Şimdi sen güzelce sabret.

6- Doğrusu onlar, o azabı uzak görüyorlar,

7- Biz onu yakın görmekteyiz.

“Melekler…yükselip çıkar…” insan varlığında yer alan arz ve sema menşeli kuvvetler “*ve Ruh”* , insan ruhu büyük kıyamette kuşatıcı zat huzuruna çıkar. “*miktarı elli bin yıl olan bir günde…”* belli bir miktar içinde değil, uzayıp giden devirler ve ezelden ebede uzanan zamanlar boyunca. Buna benzer bir makamla ilgili bir ayette emrin çıkışı hakkındaki şu ayeti görmez misiniz: “*Sonra (bütün bu işler) sizin sayageldiklerinize göre bin yıl tutan bir günde O'nun nezdine çıkar.”* (Secde, 5)

"*Şimdi sen güzelce sabret.*" Çünkü azap, bu uzayıp giden müddet içinde vaki olur. "*Doğrusu onlar, o azabı uzak görüyorlar…*" perdelendikleri için. Ama "*biz onu yakın görmekteyiz.*" hazır ve gerçekleşmiş görmekteyiz. Perdelenmişler, onu beklenen bir zamana ertelenmiş sanıyorlar. Çünkü bu zaman onlar için gaiptir; ama biz hazır olarak görüyoruz.

8- O gün Sema erimiş maden gibi olur.

9- Dağlar da atılmış yün gibi olur.

10- Dost, dostu sormaz.

11- Birbirlerine gösterilirler. Mücrimler, o günün azabından kurtulmak için oğullarını fidye vermek isteyecek.

12- Eşini, kardeşini,

13- Kendini barındıran ailesini, akrabasını,

14- Ve arz'da olanların hepsini de… ki kendini kurtarmayı isteyecek.

15- Fakat ne mümkün! O gerçekten yalın bir ateştir.

16- Başın derisini söker alır.

17- Çağırır davet edildiğinde yüz çevirip geri döneni,

18- Toplayıp yığanı.

"*O gün sema…*" hayvani nefis seması erir, yok olur, " *erimiş maden gibi*" olur. Nitekim *"kızarmış yağ renginde gül gibi olduğu zaman…"* (Rahman, 37) ayetinde bu konuya işaret edilmiştir…

"*Dağlar…olur…*" organ dağları, renklerinin farklılığına göre toz gibi savrulmuş olur. A*tılmış yüne döner. Dost, dostu sormaz.*" Çünkü ortam alabildiğine şiddetlidir. Herkesin işi başından aşkındır. Herkes kendi haliyle meşguldür. Nefsinin heyetleri, içine düştüğü dehşet, gözlemlediği korkunç manzaralar, başkasıyla ilgilenmesine engel olur. Birbirlerini kısa süre gösterilseler bile.

"*Fakat ne mümkün!*" fidye verip kurtulma temennisinin gerçekleşmeyeceğini vurgulamaya yönelik bir ifadedir bu. Çünkü bu kimse, suçlarının heyetiyle azabı hak etmiştir. Nefsi de cehenneme uygun olduğu için oraya doğru sürüklenmiştir. Şu ifadeye bakmaz mısınız: "*Yüz çevirip geri dönen, toplayıp yığan kimseyi çağırır!*" Çünkü süfli tabiat ateşinin alevi, Hakk'a sırtını dönen, kutsi yönden ve

nur âleminden yüz çeviren, yüzünü karanlık madenine döndüren, fasık, süfli ve karanlık cevherlere yönelik sevgisinden dolayı onlardan etkilenen, tabiatı gereği tabiat ateşinin maddelerine kapılan kimselerden başkasını çağırmaz. Tabiat ateşinin alevi böyle kimseleri çağırır ve aralarındaki hemcinslik nedeniyle onları kendine çeker ve ruhani, yürekleri bürüyen ateşiyle onları yakar. Tabiatının etkisiyle istediği, istidat lisanıyla çağırdığı bu ateşten kurtulması nasıl mümkün olabilir ki?!

19- Gerçekten insan, pek hırslı yaratılmıştır.

20- Kendisine fenalık dokunduğunda sızlanır, feryat eder.

21- Ona imkân verildiğinde ise pinti kesilir.

"Gerçekten insan, pek hırslı yaratılmıştır." Yani, nefis, tabiatı itibariyle kötülüğün madeni ve pisliğin barınağıdır. Çünkü karanlıklar âlemindendir. Dolayısıyla kalben nefse meyleden, cibilliyeti ve yaratılışı gereği nefsin istilasına uğrayan kimse, süfli şeylerle uyumlu hale gelir ve rezilliklerle nitelenir. Bunların en adisi ise "*kendisine fenalık dokunduğunda sızlanır, feryat eder. Ona imkân verildiğinde ise pinti kesilir."* ayetlerinde işaret edilen helu/ hırs; korkaklık ve cimriliktir. Çünkü bedene ve onunla örtüşen şeyleri sever. Bedensel şehvet ve lezzetlere bağlanır. Korkaklık ve cimriliğin rezilliklerin en adileri olmalarının sebebi ise, kalbi varlığın en aşağı mertebesine çekmeleridir. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Bir kişide bulunan en kötü huy, hırslı cimrilik ve kurutup donduran, elden ayaktan düşüren korkaklıktır."

22- Ancak namaz kılanlar öyle değildir…

23- Onlar, namazlarında daimdirler.

"*Ancak namaz kılanlar…öyle değildir."* Hiç kuşkusuz insan, yaratılışı ve nefsinin tabiatı gereği rezilliklerin madenidir. Fakat, Allah için; gereği gibi cihat edenler, nefis giysilerinden sıyrılanlar, nefsin sıfatlarından arınanlar, yani zati müşahede ehli olup vuslata erenler ki ancak bunlar hakiki müşahede namazı kılanlar öyle değildirler. Zira "*Onlar namazlarında daimdirler."* Çünkü müşahede ruhun namazıdır. Bu müşahedelerinde devamlı olmakla nefisten ve nefsin sıfatlarından, aynı şekilde müşahede ettiklerinin dışındaki her şeyden uzaklaşırlar.

24- Ve onlar ki onların, mallarında belli bir hak (pay) vardır,

25- Hem isteyen (talib) hem de mahrum bırakılanlar için.

"Onların mallarında malum bir hakk vardır." Maddi ve manevi olarak sahip oldukları yararlı ve hakiki ilimlerden arınanlar da öyle değildirler. Bunlar sahip oldukları şeyleri, istidat sahibi ve müstahak olup isteyen kimselere ve meşguliyetleri nedeniyle yetersiz kalıp isteyemeyen kimselere dağıtırlar.

26- Din gününün gününün doğruluğunu tasdik ederler,

27- Onlar ki Rablerinin azabından korkanlar, ürperenler.

28- Muhakkak Rablerinin azabına karşı emin olunmaz.

"*Din gününün doğruluğuna inananlar…"* Ahiret ve kıyamet hallerini delile dayalı yakinle tasdik edip; kesin bir imanla inanan aracı kalp sahipleri de öyle değildirler. "*Rablerinin azabından korkanlar…"* nefis makamında olan müptediler, kalp nuruyla nefisten uzaklaşarak ilerleyip nefsin yanında durmayanlar da öyle değildir. Ya da kalp makamında yoksunluk ve perdelenme azabından korkan salikler veya müşahede makamında telvinden korkanlar da öyle değildir. Çünkü varlık kalıntısı kaldıkça perdelenmekten emin olunamaz. Nitekim şöyle buyrulmuştur: *"Rablerinin azabına karşı emin olunamaz."*

29- Onlar ki ferclerini koruyanlardır,

30- Ancak zevceleri veya sağ ellerinin malik oldukları müstesna. Bundan dolayı onlar kınanamazlar.

31- Fakat bunun ötesini arayanlar, işte onlar haddi aşanların kendileridir.

32- Onlar ki emanetlerine ve ahidlerine riayet edenler,

33- Şahitliklerini dosdoğru yapanlar.

34- Onlar ki salâtlarını da muhafaza ederler.

35- işte bunlar cennetlerde ikram olunanlardır.

"Ferclerini…" yani ırzlarını *"koruyanlar…"* iffet ve yiğitlik ehli olanlar… "*Emanetlerine…"* fıtratlarına göre kendilerine tevdi edilen akli marifetlere "*ve ahitlerine…"* Allah'ın ezelden kendilerinden aldığı söze *" riayet edenler"* yani, fıtratları bozulmayanlar, fıtratlarını tabiat örtüleri ve nefsani arzularla kirletmeyenler, "*şahitliklerini dosdoğru yapanlar…"* ilim olarak müşahede ettikleri hakikâtlere göre amel edenler, müşahede ettikleri her şeyin hükmünü icra edenler, başkasının değil. Müşahede ettiklerini hükmünü açıklayanlar da öyle değildir.

"*Salâtlarını…*" öz denetim ve murakabeden ibaret kalp namazını "*koruyanlar…*" zahiri anlamda nefis namazını muhafaza edenler… "*İşte bunlar, cennetlerde ikram olunanlardır… "*Onlar cennetlerde ağırlanırlar, tabakalarının farklılığına göre ikrama mazhar olurlar. Buna göre ilk grup üç cennetten birinde, kalp erbabı olan orta grup kalan iki cennetten birinde, geri kalanlar ise, önceki iki cennetin haricinde nefis cennetlerinde ağırlanırlar.

36- Kâfirlere ne oluyor ki, sana doğru ürperti ve zillet içinde koşuyorlar?

37- Sağdan ve soldan bölük bölük olarak…

38- Onlardan her biri Naîm cennetlerine konulacağını ümit ediyorlar!?

39- Hayır! Asla öyle değil! Muhakkak biz onları bildikleri şeyden yarattık.

40- Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim! Muhakkak biz kâdiriz!

41- Onların yerine daha iyilerini / hayırlılarını getirmeye. Bizim önümüze geçemezler.

42- O halde bırak onları, tehdit olundukları güne kavuşuncaya kadar dalsınlar, oynayadursunlar.

43- O gün kabirlerinden fırlaya fırlaya çıkarlar, sanki onlar dikili putlara süratle giderler.

44- Gözleri önlerine eğik, kendilerini zelil bir halde horluk kaplar. İşte bu, onların vad olunduğu gündür.

"*Hayır! Asla, öyle değil! Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim.*" üzerlerine nurunu doğurmak ve nurunu onlarda gruba erdirip onunla taayyun etmelerini sağlamak suretiyle var ettiği veya nurunu içlerinden doğurarak yok ettiği ve içlerinde guruba erdirerek var ettiği varlıklara yemin ederim ki "*Muhakkak biz kadiriz!*" …bizim gücümüz yeter. Nurumuzu onlardan çıkarmak suretiyle onları helak etmeye ve nurumuzu başkalarında guruba erdirmeye gücümüz yeter. "*Daha hayırlılarını / iyilerini…*" var etmeye kadiriz.

"O gün…çıkarlar…" beden kabirlerinden "*fırlaya fırlaya…*" koşarak kabirlerinden çıkarlar ve heyetlerine uygun suretlerin bulunduğu yere doğru giderler. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

NUH SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Muhakkak biz Nuh’u acıklı bir azap gelmezden önce kavmini uyar diye kavmine gönderdik,

2- Dedi: Ey kavmim! Gerçekten ben size apaçık bir nezirim / uyarıcıyım.

3- Allah’a ibadet edin ve O’na karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.

4- Sizin günahınızı bağışlasın, size gelecek azabı belli bir vadeye kadar tehir etsin. Allah’ın tayin ettiği vade gelince, artık o ertelenmez keşke bilseydiniz.

“ …İbadet edin…” Allah yolunda mücahede ederek, riyazeti gerçekleştirerek kulluk edin “*ve O’na karşı gelmekten sakının.”* kendi sıfatlarınız ve zatlarınız dahil olmak üzere O’ndan başka her şeyden soyutlanın. “*Ve bana itaat edin.”* istikamet üzere olmak suretiyle bana uyun. “*…Bağışlasın.”* fiillerinizin, sıfatlarınızın ve zatlarınızın eserlerinden ibaret günahlarınızı affetsin. “*Sizi…bir vadeye kadar tehir etsin…”* sonrasında başka süre bulunmayan muayyen bir zamana kadar ertelesin. Bundan maksat da tevhitte fena bulmaktır. “*Allah’ın tayin ettiği vade…”* yani sizi zatına ulaştırması “*gelince, artık o ertelenmez.”* başkasının varlığıyla tehir edilmez. Bilakis, O’ndan başka her şey yok edilir. “*Keşke bilseydiniz!”*

5- Nuh dedi ki: Rabbim! Doğrusu ben kavmimi gece gündüz davet ettim.

6- Fakat benim davetim, ancak onların kaçmalarını arttırdı.

7- Gerçekten de, günahlarını bağışlaman için onları ne zaman davet ettiysem, parmaklarını kulaklarının içine tıkadılar, elbiselerine büründüler, ayak direditler, kibirlendikçe kibirlendiler.

8- Sonra, ben kendilerine haykırarak davette bulundum.

9- Sonra açıktan açığa konuştum, hem de gizli gizli konuştum...

10- Dedim ki: Rabbinizden mağfiret dileyin. O, çok bağışlayıcı "Ğaffar"dır..

11- Üzerinize semadan bol bol yağmur indirsin.

12- Mallarınızı ve oğullarınızı çoğaltsın, size bahçeler ihsan etsin ve size nehirler bahşetsin.

13- Size ne oluyor ki, Allah'a büyüklüğü yakıştıramıyorsunuz

14- Oysa, sizi türlü merhalelerden geçirerek O sizi yaratmıştır.

"*Rabbim! dedi, doğrusu ben kavmimi…davet ettim."* Zulmet ve nur arasındaki cem makamında tevhide çağırdım. "*Fakat benim davetim, ancak kaçmalarını arttırdı."* Çünkü onlar, bedene bağlı zahiri kimselerdi, sadece cismani ışığın nurunu görebiliyorlardı. Onların gördükleri tek varlık, bürüyücü cismani cevherlerin varlığıydı. Bu yüzden kendi nurlarının ona nispetle karanlık olarak belirginleştiği mücerret nuru ispat etmekten kaçtılar.

"Gerçekten de, günahlarını bağışlaman için onları ne zaman davet ettiysem." Nurunla onları bürüyüp örtmen için ne zaman onları çağırdıysam, bu çağrımı duymazlıktan geldiler. Çünkü anlayamıyorlardı. İstidatları yetersizdi veya hiç yoktu. "*Elbiselerine büründüler…"* bedenleriyle gizlendiler, onu üzerlerine serdiler. Çünkü bedene yönelik meyilleri, bedene bağlılıkları ve bedenle perdelenmişlikleri çok şiddetliydi. "*Ayak dirediler…"* bunda ısrar ettiler. Arınmaya, soyutlanmaya hiç yeltenmediler. "*Kibirlendikçe kibirlendiler…"* nefislerinin sıfatları onları bürüdüğü ve öfkeleri iyice kabarıp baskın çıktığı için.

"*Sonra, ben kendilerine haykırarak davette bulundum."* tevhit makamından indim, onları akıl makamına ve nur âlemine çağırdım. "*Sonra, açıktan açığa…konuştum."* akli, zahiri deliller sundum. "*Gizli gizli konuştum…"* kalp makamında batıni sırlarla onlara çağrıda bulundum ki, akli deliller aracılığıyla bu sırlara ersinler. "*Dedim ki: Rabbinizden mağfiret dileyin."* Rabbinizin nuruyla sizi örtmesini isteyin ki, kalpleriniz aydınlansın, İlahi hakikâtleri ve gaybi sırları keşfedesiniz.

"…İndirsin…" ruh seması "*üzerinize…bol bol yağmur…"* bağış ve hal yağmurları göndersin. "*Mallarınızı…çoğaltsın."* kesbi mertebeler ve makamlar yardımında bulunsun. "*Ve oğullarınızı…"* çoğaltsın. Melekut âleminden kutsi desteklerle size yardım etsin. "*Size bahçeler ihsan etsin…"* kalp makamında size sıfat cennetleri ve ilim "*nehirleri bahşetsin."*

"*Size ne oluyor ki, Allah'a büyüklüğü yakıştıramıyorsunuz?"* Allah'ı tazim etmiyorsunuz. Oysa O'na tazimde bulunsanız, O, sizi nurlar âlemine yükselen derecelerde yüceltir, vakar sahibi kılar. " *Oysa, sizi türlü merhalelerden geçirerek O sizi yaratmıştır."* Her merhale, bir öncekinden daha şereflidir ve her yeni merhalede haliniz öncekine göre daha iyi ve şerefiniz daha üstündür. O halde, size ne oluyor, neden gaybı görünenle, maneviyi maddiyle ve geleceği geçmişle mukayese etmiyorsunuz? Sizi yaratılış merhaleleri içinde tabiat, hikmet ve kudret merdivenlerinde yükseldiğiniz gibi, neden şeriat, ilim ve amel merdivenleriyle ruh semasına yükselmiyorsunuz?!

15- Görmediniz mi, Allah yedi göğü birbiriyle ahenkli kat kat olarak nasıl yaratmış!?

16- Onların içinde ay'ı bir nur, güneş'i de bir çerağ yapmıştır.

17- Allah, sizi arz'dan bir ot bitirir gibi bitirdi.

18- Sonra, siz yine oraya döndürecektir ve sizi yeniden çıkaracaktır.

"Görmediniz mi, Allah yedi göğü birbiriyle ahenkli kat kat olarak nasıl yaratmış!" üst üste tabakalar halindeki mezkur yedi gayb mertebesini nasıl yarattığını görmediniz mi? "*…Kılmış…"* kalp ayını *"onların içinde…bir nur"* aydınlığını nefsin ve kuvvetler yıldızlarının aydınlığından daha fazla yapmış, ruh güneşini de "*bir çerağ yapmıştır."* ışığını parlak kılmıştır. "*Allah, sizi arz'dan… bitirmiştir."* beden arzından "*ot bitirir gibi… sonra, sizi yine oraya döndürecektir."* ona yönelik meylinizle, onun şehvet ve lezzetlerini giyinmenizle, cismani nefislerinizin heyetleriyle ve heyulani örtülerinizle oraya döndürecektir. "*…Sizi yeniden çıkaracaktır…"* kalp makamında iradi ölümden sonra sizi orada yeniden diriltecektir.

19- Allah sizin için arz'ı bir sergi kıldı,

20- Onda geniş yollar edinip dolaşabilesiniz diye.

21- Nuh dedi: Rabbim! Onlar bana isyan ettiler, malı ve çocuğu kendi ziyanını arttırmaktan başka işe yaramayan kimseye uydular.

22- Ve çok büyük bir mekr ile mekr ettiler.

"*Allah…sizin için…yaptı…*" şu "*arz'ı…bir sergi…onda… yollar edinip dolaşabilesiniz diye…*" duyu yollarını açmıştır *"geniş…"* kılmıştır. Ya da onun cihetinden ruh semasında tevhide açılan yollar yapmıştır. Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Bana semanın yolları hakkında soru sorun; hiç şüphesiz ben semanın yollarını arz'ın yollarından daha iyi bilirim." Burada, zühd, ibadet, tevekkül ve rıza gibi kemale ulaştırıcı makamları ve halleri kastetmiştir. Bu yüzden Rasulullah'ın (s.a.v) miracı bedenen gerçekleşmiştir.

" *…Malı ve çocuğu kendi ziyanını arttırmaktan başka işe yaramayan kimseye uydular."* Arkasından gidilen mal ve makam sahibi, Hak'tan perdelenmiş ve helak olmuş liderlere uydular. Ki bunlar, mal ve makamla perdelendikleri için istidat nurlarını tamamen yitirmişlerdir. Veya vehimle karışık şeytani akılla elde edilen ilim malıyla, beden ve mal sevgisini gerektiren fikirlerinin neticeleriyle perdelenmiş kimselere tabi oldular.

23- Dediler ki: Sakın ilahlarınızı bırakmayın. Vedd'i, Suvâ'yı, Yeğus'u, Yeûk'u, Nesr'i.

24- Ki gerçekten bunlar çok kimseleri yoldan saptırdılar ki, zalimlerin ancak dalaletlerini attırır.

25- Onlar günahları yüzünden suda boğuldular, ardından ateşe sokuldular ve kendilerine Allah'dan başka yardımcılar da bulamadılar.

" *…Sakın ilahlarınızı bırakmayın…"* şehvetlerinizle ibadet ettiğiniz ve sevdiğiniz beden; Vedd'i, nefis ; Suva'ı, aile ; Yağus'u, mal ; Ye'uk'u ve hırs ;Nesr'i gibi hevanıza uyarak kulluk sunduğunuz mabudlarınızı bırakmayın dediler gerçeği örten kafirler ki bunlar, "*pek çok kimseleri yoldan saptırmıştır…"* ve bunlar nefislerine zulm eden zalimlerden olmuşlardır.

"*…Günahları yüzünden…"* doğruya muhalif amelleri nedeniyle "*…boğuldular…"* heyuli denizde. " *Ardından da ateşe sokuldular…"* tabiat ateşine atıldılar.

26- Nuh şöyle dedi: Ey Rabbim! Yeryüzünde (arzda) kâfirlerden hiçbir kimseyi bırakma.

27- Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar, yalnız facir, nankör insanlar doğururlar.

28- Rabbim! Beni, annemi-babamı, evime iman etmiş olarak girenleri, erkek mü'minleri ve kadın mü'minleri bağışla ve zalimlerin de ancak helaklerini arttır.

"Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar; yalnız facir, nankör insanlar doğururlar." Nuh (a.s), kavmini davet etmekten usandı, canı sıkıldı. Gazabın istilasına uğradı ve kavmini yok etmesi için Rabbine dua etti. O, halin zahirine bakarak, küfür ve nankörlük sıfatının baskın olduğu perdelenmiş kimseden ancak kendisine benzer biri nankör kâfirin doğacağına hükmetti. Çünkü pis ve perdelenmiş nefisten doğan ve onun heyeti üzere gelişen nutfe ancak onun gibi bir nefsi kabul edebilir. Tıpkı bir tohumdan ancak onun cinsinden ürünün yetişmesi gibi. Ama şunu unutmuştu: Çocuk babasının sırrıdır. Yani, hali batın kısmına galip olur.

Nitekim bir kâfirin, istidadı yerinde, fıtratı safi ve fıtri istidadı itibariyle aslı berrak olabilir. Ama zahirine gelenekler, atalarının ve aralarında büyüdüğü kavminin dini galip olmuş, onların dinini benimsemiş, buna karşılık batını sağlam, salim olabilir. Dolayısıyla nurani hali üzere bir çocuk ondan doğabilir. İbrahim'in babasından İbrahim'in doğması gibi. Hiç kuşkusuz, Nuh'un, söylediği bu sözlerden kaynaklanan söz konusu halde iken batınına galip gelip perdeleyen karanlık gazap heyetinden oğlu Kenan'ın maddesi doğdu. Kenan, onun halinin günahına karşılık bir ceza idi.

"Rabbim! Beni…bağışla…" tevhidde fenaya erdirerek nurunla beni ört, bürü, kalbin ana ve babası konumundaki ruhumu ve nefsimi de. "*Evime girenleri…"* kutsi huzurda makamıma "*iman etmiş olarak…"* ilmi tevhide iman etmiş olarak girenleri ve bana inanan eşleri bağışla. Yani onların nefislerini ört, onları tevhidde fena makamına ulaştır. "*Zalimlerin de ancak…arttır."* nefislerinin karanlığıyla nur âleminden perdelenerek hazlarını eksik alanların da ancak "*helakini"* arttır. Heyuli denizde, şiddetli perdeler gerisinde onları helak et. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- De ki: Bana vahy olunuyor; cinlerden bir taife dinleyip de dediler ki: ""Muhakkak biz, harikulade güzel bir Kur'an dinledik.

2- Rüşde erdiren, hidayete ileten. O'na iman ettik, artık kimseyi Rabbimize asla ortak koşmayacağız.

3- Hakikât şu ki Rabbimizin şanı çok yücedir. O, ne eş, ne de bir çocuk edinmiş.

4- Doğrusu bizim beyinsiz olanımız, Allah hakkında pek aşırı yalanlar uydurmuş,

5- Halbuki biz, ins ve cinlerin Allah hakkında asla yalan söylemezler sanmıştık."

Daha önce belirtilmişti: Varlık âleminde arz menşeli güçlü nefisler vardır. Bunlar, yırtıcı ve hayvani nefisler gibi kaba, yoğun ve idrakleri az değildirler. İnsani nefislerin heyetlerine ve istidatlarına da sahip değildirler. Bu yüzden arzi karakterin ağır basmasının bir gereği olarak yoğun cisimlere de taalluk etmezler. Sonra, mücerret nefislerin (meleklerin) saflığına ve letafetine de sahip değildirler. Bu nedenle, ulvi âlemle bütünleşip tecerrüt etmedikleri gibi bazı semavi cisimlere de taalluk etmezler. Buna karşılık unsuri cisimlere taalluk ederler. Hava, ateş veya duman karakteri hallerinin farklılığına göre onlara baskın gelir. Hukemadan bazıları onlara "muallak suretler" (arada kalıp askıdaki suretler) adını vermişlerdir. Bunlar da tıpkı bizim gibi ilim ve idrak sahibidirler. Ancak tabiatları gereği semavi melekuta yakın oldukları için, melekut âleminden gayba dair bazı şeyleri öğrenmeleri mümkündür. Sema ufkuna yükselip meleklerin, yani mücerret nefislerin konuşmalarını dinlemek için kulak hırsızlığı yapmaları da uzak bir

ihtimal değildir. Bunlar, arz menşeli, dolayısıyla semavi kuvvetlere oranla daha zayıf oldukları için bu kuvvetlerin tesiri altında kalır ve bunların tesiriyle geri dönerler, semavi kuvvetlerin ilimlerinin künhüne varmaktan, bütün boyutlarıyla idrak etmekten alıkonurlar.

Dumandan ibaret cisimlerinin, yıldızların ışığıyla tutuşup yanmasında veya semavi ufka yükselmekten vazgeçirilip aşağı doğru yuvarlanmak zorunda bırakılmalarında yadsınacak bir durum yoktur. Çünkü bunlar, imkân harici olaylar değildir. Keşif ve bizzat gözlem ehli olanlar, Nebi ve velilerden oluşan sadıklar, özellikle bizim Nebimiz Hz. Muhammed (s.a.v) bunları haber vermişlerdir. Şayet bu konuyla ilgili uyarlama istersen, şöyle demek mümkündür: Bil ki, kalp, vahyi ve gaybın kelamını alma istidadına sahip hale gelince, hayal, vehim, fikir, nazari ve ameli akıl gibi nefsani kuvvetler ve insan varlığının cini konumundaki bütün batıni idrak ediciler bunu dinlerler.

Ancak, Ruh'ul Kuds aracılığıyla kalbe varit olan İlâhi kelam, fikir ve hayal aracılığıyla kapılabilen türden üretilmiş veya akli kıyasların, vehmi ve hayali önermelerin ürünü bir söz olmadığı için de şöyle demişlerdir: "*Muhakkak biz, harikulade güzel bir Kur'an dinledik."*

"Hidayete"… doğruya ulaştıran. Bunu söylemelerinin nedeni, ruhun nurundan etkilenmeleri, vahyin anlamlarıyla hayat bulmaları, nuruyla aydınlanmaları, nurun, gazap ve şehvet kuvveti gibi bütün bedensel kuvvetler üzerinde tesir etmesi *"Rüşde"* erdirmesidir. "*O'na iman ettik."* Nuruyla nurlandık ve kutsi cihete giden yola iletildik. "*Artık kimseyi Rabbimize asla ortak koşmayacağız."* Yani, Rabbimizi, idrak ettiğimiz başka şeyler gibi algılamayacağız, dolayısıyla başkasını O'na benzetmeyeceğiz. Bilakis, vahdet tarafına doğru içimize tevdi edilen sırra tabi olacağız. Kesret âlemine sığınmayacağız. Diğer bir ifadeyle, nefsin hevasına tabi olarak şehvete kulluk etmeyeceğiz, nefsin isteklerini pislik âleminden karşılamaya koyulmayacağız. Dolayısıyla, Allah'tan başkasına ibadet etmeyeceğiz.

"*Hakikât şu ki….şanı çok yücedir…"* büyüklüğü "*Rabbimizin…"* yüceliği, herhangi bir idrake sığmaktan çok uzaktır. Bu bakımdan hiçbir idrak O'nu şekillendiremez,bir varlık türü kapsamına alıp kavrayamaz. "*O, eş…"* yani kendi altından bir varlık sınıfı veya " *çocuk…"* kendine

benzer bir varlık türü edinmemiştir. “*Doğrusu bizim beyinsiz olanımız…”* vehim “*Allah hakkında pek aşırı yalanlar uydurmuş…”* O’nu bir cihetten vehmederek, maddi ekler alabilen türden bir varlık haline getirmiş, sınıf veya tür olarak varlıklara benzetmiştir.

“*Halbuki biz….söylemezler, sanmıştık…”* gerek zahiri duyu insanlarının (inslerin), gerekse batını kuvvetler cininin “*Allah hakkında asla yalan”* Ondan idrak ettikleri şeyler bağlamında yalan uydurmadıklarını sanmıştık. Bu yüzden, hidayete ermeden, nuruyla aydınlanmadan önce, gözün, O’nun şeklini ve rengini algıladığını, kulağın, O’nun sesini işittiğini, vehim ve hayalin O’nu tasavvur ettiğini, tam da olduğu gibi gerçeğe uygun olarak tahayyül ettiğini sanmıştık. Ama vahiy yoluyla öğrendik ki, hiçbir şey O’nu idrak edemez, aksine, O, her şeyi ve her şeyin idrak ettiğini ve de idrak edemediğini idrak eder.

6- Şu da gerçek ki, insanlardan bazı kimseler cinlere sığınırlardı da onların azgınlıklarını arttırırlardı.

7- Gerçekten onlar da sizin sandığınız gibi Allah’ın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı.

“*Şu da gerçek ki, insanlardan bazı kimseler…sığınırlardı.”* Yani, zahiri kuvvetler, Batıni kuvvetlere dayanır, onlardan güç alırlardı. “*onların…arttırırlardı.”* Vehmi dürtülerin, şehevi ve gazap menşeli isteklerin ve nefsani telkinlerin etkisiyle haramlarla örtünmüşlüklerini, yasakları işlemelerini *“azgınlıklarını”* arttırırlardı.

“*Onlar da sizin sandığınız gibi…sanmışlardı.”* Hidayet nuruyla aydınlanmadan önce “*Allah’ın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini”*, şeriat nuruyla aydınlamış aklı göndermeyeceğini, onları hidayete erdirip temizlemeyeceğini, onları güzel edeple edeplendirmeyeceğini, böylece tabiatlarının gereği olarak canlarının çektiğini yapabileceklerini, karakterlerinin ve hevalarının öngördüğü biçimde hareket edebileceklerini, riyazetsiz başıboş bırakılacaklarını, cehd etmeksizin öylece kendi hallerine terk edileceklerini sanmışlardı.

8- “Doğrusu biz cinler, semayı yokladık fakat onu sert bekçilerle ve alev huzmeleriyle (şihablarla) doldurulmuş bulduk.

9- Halbuki, biz onun bazı kısımlarından haber dinlemek için oturacak yerler bulup oturuyorduk; fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev huzmesi buluyor.”

"*Doğrusu biz…yokladık…*" şeriatla terbiye edilmeden önce yaptığımız gibi, lezzetlerimize cevap verecek şeylere ulaşmak ve ihtiyaçlarımızı karşılayacak göğün idraklerine kulak misafirliği etmek üzere akıl semasını yokladık. "*Fakat onun sert bekçilerle…doldurulmuş olduğunu gördük.*" bizim amaçlarımıza ulaşmamızı engelleyen anlamlarla, bizi şehvetlerimize ulaşmaktan alıkoyan güçlü hükümlerle "*ve alev huzmeleriyle*" kutsi nurlarla, nurani parıldayışlarla doldurulmuş olduğunu gördük. Bunlar da vehim şaibelerinden arınmış anlamları idrak etmemizi, kutsi nurla aydınlanmış akıl cihetine ulaşmamızı engelledi. Çünkü akıl, hidayetten önce, vehimle karışık, hayal ve fikir ufkuna yakın olur. Nefis ve nefsani kuvvetlerle uyumlu olarak dünyevi geçimliği elde etmekle sınırlı olur.

Ama akıl, kutsi nurla aydınlanınca, bedensel kuvvetlerin menzillerinden, onların bilgi ve idrak gayelerinden uzaklaşır. İşte "*Halbuki, biz onun bazı kısımlarından haber dinlemek için oturacak yerler bulup oturuyorduk; fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev huzmesi buluyor.*" ayetinin anlamı budur. Yani, melekuti bir nur ve akli bir delil, bizi akıl ufkundan kovar ve aklı, nefse meyletmekten, dolayısıyla aramıza karışmaktan, bizim boynumuz uzatıp kulak hırsızlığı ettiğimiz yerlerimize inmekten, böylece kendisinden bedene ve nefsin beklentilerine uygun kıyas menşeli görüşler elde etmemizden muhafaza eder.

10- Doğrusu biz bilmiyoruz, arzdakilere / yeryüzündekilere kötülük mü murat edildi yoksa Rableri onlara hayır mı diledi.

11- Gerçekten biz, kimimiz salih kişileriz, kimimiz ise bunlardan aşağıdadır. Biz çeşitli yollardan olduk.

"*Bilmiyoruz, yeryüzündekilere / arzdakilere kötülük mü murat edildi…*" beden arzındaki kuvvetlerin cehd ve riyazet içinde kalmaları, lezzetlerini tatmin etmekten alıkonmaları, şehevi arzularından ve tutkulu isteklerinden perdelenmeleri ile onlar için kötülük mü istendi, *"Doğrusu"* bilmiyoruz. "*Yoksa Rableri onlara…*" şeri hükümler, dini yasaklar ve yükümlülük gerektiren emirlerle "*hayır mı…*" istikamet ve doğruluk mu, onların yararına olan bir şey mi "*diledi*", bilmiyoruz. Çünkü şeriatın maksadı ve nefsin kemali, bu kuvvetlerin idraklerinin ulaşacakları sınırın çok ötesinde bir şeydir.

"*Gerçekten biz, kimimiz salih kişileriz…"* hayat düzenini ve bedenin yararını tanzim eden kuvvetler gibi. "*Kimimiz ise bunlardan aşağıdadır…"* vehim, gazap, nefsin hevası doğrultusunda hareket eden şehvet gibi bazılarımız, nebati ve tabii kimi aracı kuvvetler de bunların aşağısındadır. "*Biz…"* değişik mezheplere sahibiz. Her birimiz, *"çeşitli yollardan olduk"* Allah'ın tayin ettiği ve sorumlu tuttuğu bir yol tutturmuştur.

12- Şu gerçeği şüphesiz anladık ki arz'da Allah'ı asla aciz bırakamayız, kaçmakla da O'nu asla aciz bırakamayız.

"*Şu gerçeği şüphesiz anladık…"* kesin olarak anladık ki, Allah, bizim üzerimizde galiptir, biz, O'nu aciz bırakamayız. Biz, beden arzında kalmaya mahkumuz ve ruh semasına kaçamayız. Her birimiz ötekisinin fiilini gerçekleştirmekten acizken, bütün kuvvet ve kudretlerin kaynağı olan zatın fiillerini yapmamız mümkün mü?!

13- Doğrusu biz O hidayeti işitince O'na iman ettik. Her kim Rabbine iman ederse, artık ne bir noksanlıktan, ne de hakkının yenmesinden korkmaz.

"*…Hidayeti…"* Kur'an'ı, rehberi, işitince, "*O'na…"* iman ettik, Onunla aydınlandık. Emir ve yasaklarına uymak suretiyle O'nu tasdik ettik.

Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Herkesin bir şeytanı vardır; ama benim şeytanım benim huzurumda müslüman oldu."

"*…Korkmaz…"* Kendisi için mümkün kılınan haklardan ve kemalattan herhangi birinin, aynı şekilde kendisi için öngörülen hazların eksik bırakılmasından korkmaz. Çünkü nefis, mutmain kılınsa, kuvvetleri, sırla çekişmeyecek, akla üstünlük taslamaya kalkışmayacak şekilde aydınlansa da hazlarını elde etmekten alıkonmaz. Bilakis, o ve onun kuvvetleri, ibadeti daha güçlü bir şekilde yerine getirebilmeleri ve istikamet halinde İlahi fiilleri gerçekleştirebilmeleri için bu hazlardan daha geniş şekilde yararlandırılırlar. Rasulullah'ın (s.a.v), nefsini dokuz eşle ve daha başka nimetlerle yararlandırması gibi. Bunun amacı, nefsin zelil olup ezilmemesi, riyazetle kahrolmaması veya kemalinden geri kalmaması içindir. Aksi takdirde rezilliklere bulaşarak zelil olur veya yüz üstü bırakılmayı, kovulmayı gerektiren azap verici bir heyete duçar olur.

14- Doğrusu içimizde, teslimiyet gösterenler de var, kasitler de var. Kim teslim olursa işte onlar hidayeti aramışlardır.

15- Fakat Allah'ın işine karışan zalimlere gelince onlar cehennem odunu olmuşlardır.

"*İçimizde, teslimiyet gösterenler de var…*" akile (akıl melekesi) gibi kalbe itaat etmeye, tabiatı gereği Rabbin emrine uymaya hazır olanlar vardır. "Kasitler de" yani Hakk yoldan sapan zalimler, gafiller de vardır. Vehim gibi, doğru yolun dışına çıkmış olanlar da vardır. "*Kim…*" boyun eğer ve İslam'a ilahi sisteme girerek "*teslim olursa*, *işte onlar…*" doğruya ve istikamete yönelmiş kimselerdir. "*Fakat…*" hakk yolun dışına çıkan zalimler, gafiller ise, cismani tabiat *"cehenneminin odunu olmuşlardır."*

16- Şayet doğru yolda gitselerdi muhakkak onlara bol, geniş su verirdik.

"*Şayet doğru yolda gitselerdi…*" Bu ifade, cinlerin sözlerinin devamı değil, vahyedilen kelamın bir bölümüdür. Yani, eğer bütün cinler, Hakk'a yönelme yolu üzere istikamet bulsalardı, sırra tabi oluş sülukunu gerçekleştirip tevhide doğru yol alsalardı, *"onlara bol, geniş su verirdik."* Yani, onları geniş bir ilimle rızıklandırırdık. Tıpkı Adem'in Meleklere isimleri haber vermesi kıssasında belirtildiği gibi.

17- Kendilerini onun içinde denememiz için, kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse Rabbin onu gitgide artan çetin bir azaba uğratır.

18- Gerçekten bütün mescitler Allah'ındır. O halde Allah ile birlikte kimseye yalvarmayın.

"Kendilerini onun içinde denememiz için…" gereğini yerine getirmek ve gerektiği gibi Allah rızasına yönelik olarak harcamak suretiyle şükür mü edecekler, yoksa aksini mi yapacaklar, diye sınamak için onlara geniş ilim verirdik. *"Onları iyiliklerle imtihan ettik…"* (Araf, 168) ayetinde işaret edildiği gibi.

"*Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse…*" Allah'ın kendisine verdiği nimet hususunda cimrilik ederse veya onu yakışıksız ve uygunsuz işlerde sarf ederse, Allah'ın nimetinin hakkını unutursa, *"Rabbin onu gitgide artan çetin bir azaba uğratır."* Tevbe edinceye kadar, ağır riyazete, hazlardan yoksunluğa duçar eder, veya uyumsuz ve elem verici heyetlere sahip kılar ki şiddetli, ağır ve her yönden bürüyen bir azap çeksin.

“Mescidler…” her kuvvetin kemal makamı. Bundan maksat da her kuvvetin secdesi anlamında kalbe boyun eğmesi, emrine girmesidir. Veya başta kalp ve ruh olmak üzere her şeyin kemali *“Allah’ındır…”*

Allah’ın o şey üzerindeki hakkıdır. Daha doğrusu, Allah’ın, bu şey mazharında zuhur eden sıfatıdır. *“O halde, Allah ile birlikte kimseye yalvarmayın.”* Tabiatlarınıza uyarak nefsin amaçlarını tahsil etmek, hevaya kulluk sunmak, lezzet ve şehvetin peşine düşmek suretiyle Allah’tan başkasına yalvarmayın, aksi takdirde Allah’a ve ibadetine ortak koşmuş olursunuz.

19- Allah’ın kulu “Abdullah” kalkıp O’na yalvarmak üzere O’na yönelince neredeyse onun etrafında keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi.

“*Allah’ın kulu…kalkınca,”* yani, Hakk’a yönelen, derin huşu ile itaat eden kalp *“O’na yalvarmak üzere”* O’na yönelince, katından nurunu isteyince, O’nu tazim edip ululayınca “*neredeyse onun etrafında keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi.”* İstila etmek üzere birbirleriyle itişip kakacaklardı, zuhur edip onu perdelemeye, ona galibiyet sağlamaya kalkacaklardı.

20- De ki: Ben ancak Rabbime yalvarırım, O’na hiçbir şey ortak koşmam.

21- De ki: “*De ki: Doğrusu ben size ne zarar verme ne de fayda sağlama gücüne sahibim.*

22- De ki: Gerçekten, Allah’dan beni kimse himaye edemez. O’ndan başka sığınacak kimse de kesinlikle bulamam.

23- Benim yaptığım ancak Allah’dan tebliğdir ve O’nun risaletini iletmekdir. Artık kim Allah’a ve Rasulüne karşı gelirse bilsin ki onun için ebedi kalacağı cehennem ateşi vardır.

“*De ki: Ben ancak Rabbime yalvarırım…”* O’nu birlerim, tek bilirim. O’ndan başkasına bakmam, O’ndan başkasına yönelmem ve ancak O’na dua ederim, O’ndan isterim.. Aksi takdirde müşrik olurum.

“*De ki: Doğrusu ben size ne zarar verme ne de fayda sağlama gücüne sahibim.”* Sizi saptırma ya da doğru yola iletme gücüne sahip değilim. Saptırma ve doğru yola iletme Allah’tandır. Eğer Allah beni size hakim kılarsa, benim nurumla hidayete erersiniz. Aksi takdirde, sapıklıkta kalırsınız. Sizi hidayete zorlayacak gücüm yoktur.

"*De ki: Gerçekten…beni kimse himaye edemez."* Bu ifade, yapabilirliği ve onlar üzerinde muktedir oluşu kesin bir dille olumsuzlamaya yönelik bir itirazdır. Yani, sizi zarar veya fayda verme gücüne sahip olmadığım gibi, Allah bana bir zarar dokundurmak veya beni saptırmak istese, söz gelişi sizi veya başkalarını bana musallat etmeyi dilese "*Allah'a karşı"* beni kimse koruyamaz da. "*O'ndan başka sığınacak kimse de bulamam."* Beni helak etse veya sizin elinizle ya da başkalarının eliyle bana azap etse, bir sığınak, bir barınak, kaçacak bir yer, bir korunak bulamam. Ben ki kendimle ilgili olarak yarar veya zarar verme, hidayet ya da saptırma gücüne sahip değilim, sizin için böyle bir gücümün varlığından söz edilebilir mi?!

"Benim yaptığım ancak…tebliğdir." Benim görevim, Allah'tan sadır olanı tebliğ etmektir. Bir de "*Onun risaletini…"* vahyin anlamlarını ve Hakk'ın hükümlerini bildirmektir. Yani, ben, tebliğ etmekten, risaletleri iletmekten başka bir güce sahip değilim. Dolayısıyla bu ifade gramer açısından "emliku" amilinin amel ettiklerinden istisna edilmiştir. *"Artık kim Allah'a ve Rasulüne karşı gelirse…"* sizden kim Allah ve Rasulüne isyan eder asi olursa, Allah'ın nurunu kabul etmezse, akıl resulünün tebliğ ettiğini dinlemezse, "*bilsin ki ona…ateş vardır."* tabiatın ebedi olarak istila eden yakıcı ateşine mahkum olacaktır.

24- Nihayet tehdit edilip durduklarını gördükleri zaman, yardımcı olma bakımından daha güçsüz ve sayıca daha azdırlar.

"*Nihayet…gördükleri zaman…"* onun etrafında bir keçe gibi birbirlerine kenetlenirler, birbirlerini sıkıştırarak ona istila ederler. Nihayet "*tehdit edilip durduklarını…"* risaletler aracılığıyla tehdit edildikleri, ölüm suretindeki küçük kıyameti veya fıtrat nurunun zuhur edip kalbin istila etmesi suretindeki orta kıyameti, yahut vahdet nurunun zuhuru suretindeki büyük kıyameti gördükleri zaman, zayıflıkları, sayılarının azlığı, ateşlerinin cılızlığı ve sönmüşlüğü, kapasitelerinin ve heybetlerinin bu üç halden biriyle son bulduğunu göreceklerdir. Üstelik birbirlerine yardım da edemeyeceklerdir. Bunun nedeni söz konusu hallerde belirginleşen ezilmişlikleri, acizlikleri ve fena bulmuşluklarıdır. O zaman kesin olarak bilirler ki, kendileri, kalbe göre "*yardımcı olma bakımından…daha güçsüz"* Ve "*sayıca daha azdırlar."* Oysa, sayısal çokluklarıyla neredeyse kalbi kahredeceklerdi, istilaya uğratacaklardı. Ama Allah'ın desteğine mazhar olan tek bir kişi, daha güçlü ve sayı olarak da çoktur. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"*And olsun ki, Resul kullarımıza söz vermişizdir; onlar mutlaka zafere ulaşacaklardır.*" (Saffat, 171.172)

"*Allah size yardım ederse, artık size üstün gelecek kimse yoktur.*" (Al.i İmran, 160)

25- De ki: O tehdit edilegeldiğiniz azap yakın mıdır? Yoksa Rabbim ona uzun bir müddet mi tayin eder.? Bilmem.

26- O gaybı bilendir. Sırlarına kimseyi muttali kılmaz.

27- Ancak, dilediği Resulleri bunun dışındadır . Çünkü O, Onun önünden ve arkasından gözcü ve koruyucular salar.

28- Ki böylece onların Rablerinin risaletini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin, Allah onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmıştır ve her şeyi bir bir saymıştır.

"*De ki: Tehdit edilegeldiğiniz azap yakın mıdır…bilmem.*" Allah'ın takdirine vakıf olmam imkânsız olduğu için, küçük kıyamette fena bulmak, ölümden sonra diriliş esnasında tabiat ateşine girmek veya istidatların güçlü mü zayıf mı olduklarına vakıf olmam imkânsız olduğu için iradi ölüm suretindeki diğer iki kıyamette azaba uğramak şeklinde tehdit edildiğiniz şeyin yakın mı olduğunu, dolayısıyla çabuk bir şekilde mi gerçekleşeceğini, yoksa Allah onun için uzun bir süre mi belirlemiştir, bilmem.

Gaybı sade O bilir. "*Sırlarına kimseyi muttali kılmaz; ancak, dilediği Rasulleri bunun dışındadır.*" ilk fıtrat kapsamında hazırladığı, arındırdığı ve saf kıldığı kutsi kuvvet Rasulü başka.

"*Çünkü O, Onun önünden… salar.*" İlahi tarafından ve "*ardından*" beden cihetinden "*gözcüler*" koruyucular salar. Allah tarafından gönderilen gözcüler, Ruh'ul Kuds, melekuti ve rabbani nurlardır. Beden cihetinden gönderilen gözcüler ise, faziletli melekutlar, itaat ve ibadet şekillerinden elde edilmiş nurani heyetlerdir. Bunlar, Onu cinlerin ifsadından, yakini irfan, kutsi manalar, gaybi varidatlar ve hakiki keşifler içeren sözlerine vesveselerin, vehim ve hayallerin karışmasından korurlar.

"Ki böylece onların …hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin." Böylece Allah'ın, Resullerin istidatlarında gizli olan şeylere dair bilgisi onların mazharında zuhur etsin. Ki bu sayede Resuller kemale ersinler ve imkânları dahilinde risalet ve tebliği tevdi edebilecekleri kimseleri kemale ulaştırsınlar. *"Allah onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmıştır."* Onlardaki Furkani akli, ezelden beri fıtratlarında gizli bulunan anlamları kuşatmıştır, bu yüzden açığa çıkarmıştır. *"Ve her şeyi bir bir ihsa etmiştir…"* saymıştır… yani Furkani akıl aracılığıyla her şeyi kaydetmiş, eksiksiz kemali mücmel ve tafsili olarak, külli ve cüzi olarak açığa çıkarmıştır. Veya her şeyin sayısını kaza ve kader kapsamında külli ve cüzi olarak mutlak surette kaydetmiştir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MÜZZEMMİL SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ey örtünüp bürünen!…

2- Birazı hariç geceleyin kalk!

3- Yarısı kadar, yahut bunu biraz azalt,

4- Ya da çoğalt… Kur’an’ı tane tane oku!..

“*Ey örtünüp bürünen!…”* beden örtülerine ve giysilerine sarılan! “*Kalk…”* gaflet uykusundan kalk, Allah yolunda yürü, nefis çöllerinin yollarında süluk et, kalp sahrası aşamalarında mesafe kat et, nefis makamı gecesinde, tabiatın istilası esnasında Allah’a özüne yönel! “*Birazı hariç…”* zaruret gereğince gecenin bir kısmını, dinlenme, yeme, içme, bedenin maslahatı ve vazifeleri için ayır. Çünkü bunlar olmadan yaşamak mümkün olmaz. Bu da gecenin yarısı demektir ki bu da, tabiat makamında oluşunun tüm zamanının yarısına tekabül eder… Ve böylece bir dönemin, yani yirmi dört saatin dörtte biri dinlenmeye, dörtte biri de bedenin zaruri ihtiyaçlarına ayrılır. “*Yahut bunu biraz azalt…”* eğer güçlü biri isen, bu yarının birazını daha kıs. Bu durumda altı da bir dinlenmeye, altı da bir de hayatın zaruri ihtiyaçlarına ayrılır.

“Ya da çoğalt…” biraz ekleme de bulun, eğer zayıf biri isen. Böylece bütün vaktin üçte ikisine tekabül eder. O takdirde üçte birini dinlenmeye, üçte biri zaruri ihtiyaçlara, üçte biri de Allah ile meşgul olmaya, O’nun yolunda yürümeye ayrılır. “*Kur’an’ı tane tane (tertil üzere) oku…”* fıtratında toplu halde, istidadında gizli bulunan anlamları, manaları ve hakikâtleri, tezkiye ve arınma ile izhar etmek suretiyle ayır, mufassal kıl!

5- “Doğrusu biz sana ağır bir söz vahyedeceğiz.”

"Doğrusu biz sana…vahyedeceğiz." Seni Ruh'ul Kuds ile destekleyeceğiz, onun nurunu sana ileteceğiz, ki, içinde bilkuvve bulunan anlam ve hükümler fiile çıksın. *"Ağır bir söz…"* ağırlığı, değeri ve itibarı bulunan bir söz indireceğiz, ilka edeceğiz.

6- Şüphesiz gece kalkışı; tama bir'e uyma bakımından daha isabetlidir.

7- Zira gündüzde sana bir uzun bir meşguliyet vardır.

"Şüphesiz gece kalkışı…" tabiat makamından ve gaflet uykusundan uyanıp dirilen nefis, "*tama Bir'e uyma*" kalp ile uyuşmaya daha elverişlidir. İlimden sadır olmuş söz olması itibariyle daha isabetlidir, tahayyül, zan ve vehimden değildir.

"*Zira…sana…"* kalp makamı gündüzünde, ruh güneşinin doğuşu zamanında "*bir meşguliyet vardır."* İlahi sıfatlarda ve tarikat makamlarında seyretmen, tasarrufta bulunman ve konumdan konuma geçmen söz konusudur. "*Uzun…"* müddeti ve sonu olmayan bir süreçtir bu.

8- Rabbinin adını an!.. Bütün varlığınla O'na yönel!

9- O, doğunun da batının da Rabbidir. O'ndan başka ilah yoktur. Öyleyse yalnız O'nun himayesine sığın

"*Rabbinin adını an…"* Rabbinin ismi sensin. Yani kendini tanı ve zikret! Sakın unutma, yoksa Rabbin de seni unutur. Hakikâtini öğrendikten sonra kemalini elde etmeye çalış. "*Bütün varlığınla O'na yönel!"* Kendini tamamen Allah'a ver, O'ndan başkasından yüz çevir. Bu ayrılma tam olsun ve sürekli tekrarlanan bir alışkanlık haline gelsin.

"O, doğunun da batının da Rabbidir." Nurunu sende izhar etmiştir, seni var etmekle varlığının ufkunda doğmuştur. Aynı şekilde senin varlığında gizlenmiş, nuru sen de batmış ve seninle perdelenmiştir. "*…ilah yoktur…"* varlıkta, "*O'ndan başka…"* Varlıkta O'ndan başka ibadet edilen bir şey yoktur. O, ilktir (evvel'dir), sondur (ahir'dir). Açıktır (zahir'dir), gizlidir (batın'dır). "*Öyleyse yalnız O'nu vekil kıl!"…* O'nun himayesine sığın. Bütün fiilleri O'ndan görerek kendi fiilinden ve tedbirinden sıyrıl. Böylece senin işin O'na kalır, O, senin işini idare eder, seninle dilediğini yapar ve sen de tevekkül etmiş olursun.

10- Onların söylediklerine sabret ve onlardan güzellikle ayrıl

11- Beni ve nimetlerden faydalanan yalanlayıcıları Bana bırak ve onlara biraz mühlet ver.

"Onların söylediklerine sabret…" nefsine hakim ol, öfkeyle kabarmasına, dengesini kaybedip karışmasına engel ol. Nefsinin kuvvetlerinin vesvesesine, vehim telkinlerinin baskısına, şehvet dürtüsüne ve heva arzularına uyup rızkın peşinde koşma, ona gereğinden fazla ihtimam verme. Yoksa bu işlerin peşinde koşturursun ve ihtiyaçların seni alabildiğine yorar. "*Onlardan…ayrıl."* Yüz çevir onlardan. Heva ve hafiflikten değil, şeri ve akli ilimden kaynaklanan bir tavırla onları terk et.

"Bana bırak…" onları bana bırak. Çünkü onlar tevekkül makamını ve senin ihtiyaçlarını karşılamayı üzerime aldığımı yalanlayan kimselerdir. Bunun nedeni de onlara bahşettiğim idrak, şuur, kudret ve irade nimetleriyle benden perdelenmiş olmalarıdır. Onlar kendi kuvvetlerinden ve kudretlerinden başka bir şeyi hissetmezler ve benim sözümü de tasdik etmezler. "*Onlara biraz mühlet ver."* Bakarsın sıfat tecellileriyle onların kuvvetini ve kudretini geri alırım da acizlikleri gün gibi ortaya çıkar.

12- Hiç şüphesiz bizim nezdimizde kuvvetli bağlar ve yakıcı bir ateş vardır.

13- Boğazdan geçmez bir yiyecek ve elem verici bir azap vardır.

"Hiç şüphesiz bizim nezdimizde…" şeri kayıtlar, onları fiillerini işlemekten alıkoyan yükümlülükler, *"yakıcı bir ateş…"* maişet peşinde koşmaktan kaynaklanan yorgunluk ateşinin harareti ve "*boğazdan geçmez bir yiyecek…"* hazlarına karşılık, tabiatlarına ve haklarına muhalif bir yiyecek ve *"elem verici bir azap vardır."* riyazet ve cehd türlerinden acı veren bir azap vardır.

14- O gün Arz ve dağlar sarsılır. Dağlar çöküntü ile akıp giden kum yığınına döner.

15- Muhakkak biz, firavuna bir Rasul irsal ettiğimiz gibi sizin üzerinize de şahid bir Rasul irsal eyledik.

16- Firavun o Rasule karşı geldi de onu çok kuvvetli bir yakalayışla yakaladık.

17- Şayet nankörlük ederseniz çocukları, gençleri saçı ağaran ihtiyar eden o günden nasıl korunursunuz:

18- Sema onunla yarılır. O'nun hükmü olmuştur.

19- Muhakkak bu bir öğüttür. Dileyen Rabbine bir yol tutar.

20- Şüphesiz Rabbin biliyor; sen gecenin üçte ikisine yakın, gecenin yarısında da, gecenin üçte birinde kalkıyorsun seninle beraber olan bir taife de kalkıyorlar. Geceyi ve gündüzü "O" takdir eder. O, bildi siz onu asla başaramazsınız. Onun için sizden tövbeleri kabul etti. Artık Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Bilmiştir; aranızda hasta olanlar olacak, Allah'ın lütfundan rızk aramak için diğer bir kısmı yeryüzünde (arzda) gezecek, bir kısmı da Allah yolunda 'fisebilillah' savaşacaklar. O halde O'ndan kolaylaştırılanı okuyun, salâtı ikame edin, zekatı verin ve Allah'a karz-ı hasenle borç verin. Kendi nefsiniz için hayırdan ne takdir ederseniz onu Allah katında daha hayırlı ve ecri daha büyük bulursunuz. Allah'dan mağfiret dileyin! Muhakkak Allah, Ğafur'dur (çok bağışlayıcıdır), Rahiym'dir (çok merhametlidir).

"*O gün…sarsılır."* Kalpte tecelli nurlarının parıldayışlarının istilası ile nefis arzı sarsılır, ürperir ve sallanır. Nefsin heyet ve sıfatlarından oluşan dağlar paramparça olur. "*Dağlar çöküntü ile akıp giden kum yığınına döner."* Silinir gider. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: bakarsın, mizacın sapmasının kasırgası eser de keyfiyetler üst üste biner, birbirine galebe çalar. Çünkü bizim nezdimizde tiksindiren heyetlerden, eziyet ve azap çektirici suretlerden oluşan boyunduruklar, tabiat ateşinden oluşan bir yakıcı cehennem, irin, zakkum ağacının meyvesi ve kuru diken gibi lezzet vermeyen ve boğazdan geçmeyen bir yiyecek, bu ateşlerden ve suretlerden meydana gelen bir azap vardır. İşte o gün beden arzı, ruhun çıkmasıyla, ölüm sekeratıyla sarsılır. Organ dağları da çöküntü halinde akıp giden kum yığınına döner. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MÜDDESSİR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ey bürünüp sarınan!

2- Kalk ve uyar.

3- Rabbini tekbir eyle.

4- Ve elbiseni de tertemiz tut.

5- Manevi pislikleri terk et.

6- Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma.

7- Ve Rabbin için sabret.

“Ey bürünüp sarınan!...” Ey beden ridasına bürünen, beden suretiyle perdelenen! *“Kalk…”* yaslandığın ve büründüğün tabiat meşguliyetlerinden uyan. Gaflet yatağından çık. “*ve uyar!”* nefsini, nefsinin kuvvetlerini ve senden başka herkesi büyük bir günün azabına karşı uyar.

“Rabbini tekbir eyle!” Sadece Rabbini büyük tanı. Eğer bir şeyi büyüteceksen, kadrini yücelteceksen tazim ve büyüklüğü Rabbine tahsis et. Senin gözünde O’ndan başkası büyümesin, azamet sahibi olmasın. O’nun kibriyasını, ululuğunu gözlemekle kalbinde O’ndan başkası küçülsün.

“Elbiseni tertemiz tut…” iç dünyanı (batınını) azaba sürükleyici ahlaki kirlerden, fiili çirkinliklerden, yerilen alışkanlıklardan ve heyuli pislikten temizlemeden önce, dış dünyanı (zahirini) temizle. “ *…Terk et…”* iç dünyanı maddi eklerden, bürüyücü cismani heyetlerden ve heyulani karanlık örtülerden arındır.

"Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma." Karşılık bekleyerek ve daha fazla sevap kazanmayı umarak, daha fazlasına nail olmayı tasarlayarak malını verme, bu amaçla maldan tecerrüt etme. Çünkü bu, nimetle nimeti verenden perdelenmedir, nimeti verenin önemini düşürmedir. Bilakis malı sırf Allah için ver. Ne yaparsan yap, O'ndan gelecek bir faziletten ötürü sabret, başka bir şey için değil işte "Ve Rabbin için sabret." ayetinin anlamı budur. Yani, zühd, ibadet, terk etme ve arınma mahiyetinde her ne verirsen, daha fazlasını elde etmek için, ya da bu yaptıklarını çok görerek verme, yoksa kendi üstünlüğünü, faziletini gördüğün için perdelenirsin, kendini beğenmişlik belasına duçar olursun. Çünkü fazileti lütfu, kendinde görme günahı, rezillik günahından daha büyüktür. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Eğer hiç günah işlemeseydiniz, bu sefer sizin günahtan daha şiddetli bir şeyi işlemenizden korkardım: Kendini beğenmişlik…kendini beğenmişlik…kendini beğenmişlik…" Bilakis, sırf Rabbinin rızası için, ama başka bir şey için değil, fazilete karşı sabret. Tabiatın gereği olan rezillikten kaç. Çünkü onun hiçbir iyi tarafı yoktur. Faziletle nefsinin süsünü görüp böbürlenme. Bilakis, Rabbinin sana yönelik lûtfuyla sevin, zelil ol, boyun eğ ancak zillete de düşme. Daha fazla nimete kavuşma umudu içinde olma, fazlasını elde etme beklentisi içine girme, yapıp ettiklerini asla çok görme.

8- O Sur'a üfürüldüğü zaman var ya,

9- İşte o gün pek zorlu bir gündür,

10- Kâfirler üstüne ki, hiç kolay değildir.

11- Tek olarak yarattığım kimseyi benimle başbaşa bırak.

12- Ona uzun uzadıysa mal verdim,

13- Ve gözünün önünde şahid oğullar,

14- Ve ona nimetimi genişlik ve bolluk verdim.

15- Sonra daha da artırmamı umar.

16- Hayır! Asla! Şüphesiz o, ayetlerimize karşı inatçıydı.

17- Onu sarp bir yola sardıracağım.

18- Kesinlikle ki, o düşündü ve ölçtü biçti.

19- Kahrolsun! nasıl da karar verdi!

20- Sonra yine kahrolası; nasıl da karar verdi!

21- Sonra baktı…

22- Sonra kaşlarını çattı ve yüzünü buruşturdu, astı.

23- Sonra arkasına dönüp kibirlendi…

24- Dedi: “Bu ancak devam eden sihirden başka bir şey değildir,

25- bu ancak bir beşer sözüdür.”

“*O sur’a üfürüldüğü zaman var ya…”* ruh bedenden ayrıldığı, ruhani heyetler, güzel suretler, lezzet ve idrakler bedenden birer birer alındığı, bu seçilenler üzerinde ayrışma ve çözülme eklinde tesir bırakıldığı zaman. Bu ise, bütün canlıların ölümünü bildiren ilk nefhadan ibarettir. Ya da kastedilen anlam şudur: Yeniden diriltilen bedene üfürüldüğü ve azabı gerektiren kazanılmış aşağılık heyetler, yahut sevabı gerektiren kurtarıcı güzel heyetler bedene nakşedildiği zaman… bu anlam esas alındığında üfürmeden maksat, yeniden dirilmeyi bildiren ikinci üfürme kastedilmiş olur ki, bu anlam daha belirgindir. Bu günün perdelenmişler açısından zorluğu hiç kimseye gizli değildir. Keşif ehlinden muhakkikler gibi yüksek himmet sahipleri açısından kolay bir gün olduğu ise onlara gizli kalır.

26- Ben onu Sakara sokacağım..

27- Sen biliyor musun, Sakar nedir?

28- Her şeyi mutlak helak eder hem de eski haline döndürür.

29- Derisini kavurur.

“*Ben onu Sakara sokacağım…”* bu ayet, “*ben onu sarp bir yokuşa sardıracağım.”* ayetinden bedeldir. Ayetin orijinalinde geçen “saud” kelimesi, tırmanışı zor sarp yokuş demektir. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Saud, ateşten bir dağdır. Yetmiş yıl bu dağa tırmanılır, sonra baş aşağı düşülür ve bu durum ebediyete kadar böyle devam eder.” Allah daha iyi bilir, ama nefsin en büyük tavırlarından biri olan nefis tur’una yönelik bir işarettir. Yani, nefsin, insan fıtratına bakan ufkudur ki azap suretlerinde ve perdelenmişlik berzahında uzayıp giden seneler boyunca buna tırmanır insan, sonra orada helak olup yanar. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ateşten bir yokuşu tırmanmakla yükümlü kılınır. Elini her koyduğunda erir, elini çektiğinde eski haline döner. Ayağını koyduğunda, derhal erir, çektiğinde eski haline döner. Orada aşağıların en aşağısına yuvarlanır.”

Böylece ebediyete kadar o derekeden bu derekeye yuvarlanır gider. Ayette sözü edilen bu "Saud" (sarp yokuş), en yüksek tabakasından en aşağı tabakasına kadar tabiat sakarıdır. İşte onu buraya atacağım. Oraya attığım her şeyi mutlaka helak ederim, yok ederim. Ve orada helak olan her şey de mutlaka eski haline döner. Böylece, bir kez daha helak edilir. İşte böyle, sonsuza kadar sürüp gider.

"Derisini kavurur…" bedenlerin dış görünümünü beşerini (derisini) değiştirip günahlarının karasına ve kötülüklerinin heyetlerine benzetir. Bu ateşin özelliği budur. Tıpkı maddi ateşin renkleri ve heyetleri değiştirmesi gibi.

30- Üzerinde on dokuz vardır.

31- Biz cehennemin işlerine bakmakla ancak melekleri görevlendirmişizdir. Ve onların sayısını kâfirler için bir imtihan kıldık ki, böylelikle kendilerine Kitab verilenler iyiden iyiye öğrensin, iman edenlerin de imanı artsın. Ehli kitab ve mü'minler şüpheye düşmesinler. Bir de kalplerinde hastalık bulunanlar kâfirler de: Allah bu misalle ne demek istemiştir? Desinler. Böylece Allah dilediğini sapıklıkta bırakır ve dilediğini doğru yola eriştirir. Rabbinin ordularını ancak O bilir. Bu ancak beşer için bir öğüttür.

"*Üzerinde on dokuz vardır."* yedi gezegen ve on iki burcun maneviyatlarından ibaret olup maddeden ayrılmayan arz menşeli melekutlardır bunlar. Süfli âlemin idaresinden, onlar üzerinde etkili olmaktan, tesir kırbaçlarıyla onları ezmekten ve çukurlarına geri döndürmekten sorumludurlar.

"*Biz cehennemin işlerine bakmakla ancak melekleri görevlendirmişizdir."* Cehennemliklere galip gelsinler ve onları ezsinler diye. Zira Mülk âlemi Melekut âleminin baskısı ve boyunduruğu altındadır. *"Onların sayısını…"* perdelenmişlerin yani *"kâfirlerin"* sınanmasının, azaba uğratılmalarının, perdelerinin ve şüphelerinin daha da artmasının vesilesi kıldık. *"Böylelikle, kendilerine Kitab verilenler iyiden iyiye öğrensin…"* kendilerine furkani akıl; Kitab verilenler yakini bilgiye ulaşsın. "*İman edenlerin…artsın."* ilmi ve yakini imana sahip olanların *"imanı…"* keşif ve bizzat gözlemle artsın da basit cehaletten dolayı şüphelenen perdelenmiş cahiller gibi şüpheye düşmesinler. Veya taklidi iman sahip olup *"kendilerine Kitab verilenler"* yakini imana ulaşsınlar ve muhakkiklerin de tahkikleri artsın ki, tahkiki veya taklidi inançları bulunmayan cahiller gibi şüpheye düşmesinler.

"*Kalplerinde hastalık bulunanlar da…desinler…"* basit cehaletten dolayı içlerinde nifak ve şüphe bulunanlar "*kâfirler…"* cehli mürekkep sahibi olup bozuk inançları bulunan cahil perdelenmişler *"Allah bu misalle ne demek istemiştir?"* desinler. Sanki garip ve hayret verici bir örnekmiş gibi! Yani, biz cehennemle görevli meleklerin sayısından bahsetmek, onları bu özelliklere sahip kılmakla, sapıkların sapıklıklarının ve doğru yolda olanların hidayetlerinin ortaya çıkmasının sebebi olmasını istedik. Tıpkı sapığın sapıklığını ve doğru yolda olanın hidayetini gerektiren başka sebepler gibi.

İşte bu örnekteki gibi "*Allah…dilediğini sapıklıkta bırakır."* asli bedbahtlık ehlini saptırır. "*Dilediğini doğru yola eriştirir…"* ezeli mutluluk ehlini de *hidayete erdirir*. "*Rabbinin ordularını O bilir…"* başkası bilmez, sayılarını, kemiyetlerini, keyfiyetlerini ve hakikâtlerini O'ndan başka kimse bilmez. Çünkü O'nun ilmi onların mahiyetlerini ve hallerini kuşatmıştır. *"Bu ise…ancak…"* yani, *"onu sakara sokacağım."* ifadesiyle bitişik ve onun vasıflarının tamamlayıcısı konumundadır. *"Biz…görevlendirmişizdir…"* ifadesiyle başlayıp *"kendisinden başkası…"* ifadesine kadar devam eden kısım, zebanilerin durumunu izah etmeye yönelik bir ara açıklama mahiyetindedir. Evet, bu; "*sakar*" "*ancak beşer…"* insanlar için bir hatırlatmadır, öğüttür.

32- Hayır! Ay'a yemin olsun...

33- Dönüp gitmekte olan geceye,

34- Ve ağarmakta olan sabaha.

35- Şüphesiz o, büyük musibetlerden biridir.

36- İnsanlar için bir uyarıdır,

37- Sizden ileri geçmek veya geri kalmak isteyenler için.

"*Hayır…"* sekar'ın mutlak olarak bütün insanlar, beşer için bir hatırlatma işlevini görmesini inkâr kabilinden bir dikkât çekmedir bu. Çünkü insanların büyük çoğunluğu istidat sahibi değildir, kalpleri mühürlüdür ve bedbahtlığa mahkum olmuşlardır onun için "beşer" diye anılmaktadırlar işte bu yüzden öğüt almazlar. Ardından Ay'a yemin ediliyor. Yani, istidat sahibi, saf, uyarıları dikkâte alma kabiliyetine sahip, onlardan öğüt alan, hatırlatmalardan yararlanan ve buna büyük bir değer veren kalbe ve "*dönüp gitmekte olan"* nefis karanlığı *"gece"*sine

yemin ediliyor. Yani ruh nurunun açılması, parıldaması ile kalbin üzerindeki karanlığı çekilip giden nefis karanlığı gecesine. Ve bu nurun doğmasıyla, karanlığı bütünüyle ortadan kaldırmasıyla, kalbi büsbütün aydınlatmasıyla birlikte *ağarmakta olan sabaha* yemin ediliyor.

"*O…*" tabiat sekarı " *…biridir…*" felaketlerden "*büyük…*" dehşet verici, büyük "*musibetlerden*" bir tanesidir. Tektir, büyük felaketler içinde benzeri olmayan yegânedir. Tıpkı birinin benzersizliğini anlatmak isterken "o, erkeklerden bir tanedir" veya "o, kadınlardan bir tanedir." demen gibi. "*İnsanlar için bir uyarıcıdır*" veya uyarıdır. Yani, onlara yönelik uyarılardan bir tanesidir; ama tümü için değil. Belki, kabiliyet sahibi istidatlılar için. Çünkü onlar isterlerse, fazilet ve hayırlar kazanmakla, kemalat edinmekle ilerleyebilir, kalp ve ruh makamına çıkabilirler. İsterlerse de, bedene ve şehvetlere, bedenin lezzetlerine meyletmekle geri kalabilir, şehvet ve lezzetlerin içine düşebilirler.

38- Her nefis kazandığına bir rehindir.

39- Ancak sağdakiler başka….

40- Onlar, cennetler içindedirler,

41- Mücrimlerden sorarlar.

42- "Sizi şu Sekar'a sokan nedir?"

43- Derler: Biz namaz kılanlardan değildik,

44- miskinleri doyuranlardan değildik,

45- ve dalanlarla beraber dalanlardandık,

46- Dîn gününü de yalan sayardık,

47- Sonunda bize ölüm gelip çattı.

"*Her nefis…*" kazandığına karşılık bir "*rehindir…*" Allah katında. Ve kazandığı ondan ayrılmaz. Çünkü amellerinin ve fiillerinin heyetleri onu istila eder, ona yapışıp kalır, bir daha ayrılmaz. "*Ancak sağdakiler başka…*" bedensel heyetlerden arınan, fıtrat makamına çıkan mutlular başka. Onlar boyunlarını rehinlikten kurtarmışlardır. "*Onlar cennetler içindedir…*" sıfat ve fiil cennetlerindedirler. Suçluları gördükleri, başlarına gelen azabı ve tabiat sekarında kalışlarını gözlemledikleri için suçluların halini birbirlerine sorarlar. Sorulanlar da, biz "*sizi şu Sekar'a sokan nedir?*" diye sorduk, şeklinde cevap verirler.

"*Onlar şöyle cevap verirler…"* davranış diliyle veya sözlü olarak derler ki: Biz, bedensel rahatı, mal sevgisini, bedensel ve hal ibadetlerini, riyazeti terk etmek, batıla dalmak, oyalanmak, boş ve saçma işlerle uğraşmak, Dîn gününü, ahiret cezasını yalanlamak ve ahireti inkâr etmek gibi tercihlerde bulunarak rezilliklerle nitelenmiştik… bunlar da heyulani tabiat ateşine "Sekar'a" girmeyi gerektiren üç temel kuvvetin rezillikleridir. "*Sonunda bize ölüm gelip çattı…"* derken öldük ve inkâr ettiklerimizi kendi gözlerimizle gördük.

48- Artık onlara şefaatcinin şefaati fayda vermedi.

49- Şimdi onlara ne oluyor ki, zikirden yüz çeviriyorlar?

50- Hakikaten onlar ürkmüş yaban eşekleri gibidir,

51- Arslandan kaçan.

52- Belki de onların her biri kendine açılmış sayfaların gelmesini istiyor.

53- Asla! Hayır! Gerçek şu, onlar ahretten korkmuyorlar.

54- Hayır! Şüphesiz O bir öğüttür.

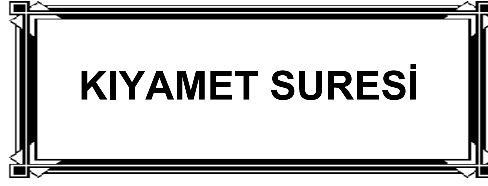
55- Dileyen O'ndan öğüt alır.

56- Ancak Allah dilemeyince öğüt alamazlar. Korumaya ehil olan O'dur, bağışlayacak olan da O'dur.

" *Artık…şefaati onlara fayda vermedi…"* Nebi veya meleklerden bir "*şefaatçinin*" şefaati onlara bir yarar sağlamadı. Farzı muhal böyle olay takdir edilse bile, onlara bir faydası olmaz. Çünkü şefaati kabul edecek özellikleri yoktur. Çünkü bu bağlamda şefaatten maksat nurun yansıtılması, feyzin bahşedilmesidir. Bu ise, ancak mahallin saf ve berrrak olmak suretiyle kabul edecek özellikte olması durumunda bir yarar sağlayabilir.

Ardından, bunu kabul etmeyişleri ve şefaatten yararlanmayışları uyarıdan, ilimden yüz çevirmeleriyle, kalplerinin Arslandan kaçan yabani eşek kalbi gibi ahmaklaşmışlığıyla, inatçı cahiller olarak batıl temennilerde bulunmalarıyla, inanmadıkları için de ahiretten korkmamalarıyla izah ediliyor ve bütün bunların da Allah'ın dilemesi ve takdiriyle olduğu vurgulanıyor. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

قل أعوذ برب الفلق • من شر ما

KIYAMET SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Kıyamet gününe yemin ederim.

2- Kendini kınayan “levvame” nefse de yemin ederim.

3- İnsan, kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanır?

4- Evet! Onun parmak uçlarını bir araya getirmeye kadiriz.

Surenin başında kıyamet gününe ve nefs-i levvame’ye (durmadan kınayan nefis) birlikte yemin ediliyor. Bu, ikisinin önemini, büyüklüğünü vurgulama amacına yönelik olduğu gibi, ikisi arasındaki münasebeti de göstermektedir. Çünkü nefs-i levvame, kıyameti tasdik eder, vuku bulacağını kesin olarak kabul eder ve kıyamet sebeplerine karşı kendisini hazırlar. Çünkü her zaman kusurlarından, hayırlar hususunda geri kalıp yerine çakılmasından dolayı kendini kınamaktadır.

İyilik etse de hep kendini kınar. Çünkü daha fazla hayır, iyi ameller işleme hususunda büyük bir hırsa sahiptir. Bu, onun ahiret cezasına kesin olarak inandığının göstergesidir. Bir de hata işlediğini, aşırılığa düştüğünü veya gaflet ve unutma badiresine duçar olduğunu düşünün, kendini nasıl kınar?!!! Surenin başındaki yeminin cevabı hazfedilmiştir. Çünkü “*İnsan, kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanır?”* ayeti yeminin cevabına delalet etmektedir. Bu da “kesinlikle insan ölümden sonra diriltilecektir” şeklindedir. Burada sözü edilen kıyametten maksat, küçük kıyamettir, bunu da aynı ifadeden anlıyoruz. “*Evet…”* bilakis, biz, onun kemiklerini bir araya getireceğiz. “*bizim…”* gücümüz yeter*, “onun parmak uçlarını…”*, yani yaratılışının etrafını ve tamamını yeniden düzeltmeye, eski haline *“bir araya getirmeye kadiriz.”* Zahiri bazı tefsirlerde bu ifadeye şu anlam verilmiştir: “Biz, onun parmaklarını birbirine yapıştırma, eşeğin toynağı ve devenin ayağı gibi tek parça haline getirme gücüne sahibiz.”

5- Fakat insan önündeki gerçeği yalanlamak ister.

6- "Kıyamet günü en zamanmış?" diye sorar.

"*Fakat insan…"* , bedensel lezzetlere, hayvani şehvetlere meylederek, şimdiki zamana ve gelecek zamanda şehvet ve lezzetlerine başını daldırarak *"önündeki gerçeği yalanlamak…"* günahlara devam etmek ister. Böylece kıyamete yönelik nazarı yetersiz olduğu için ondan gafil olur. Çünkü kendini dünyanın geçici lezzetlerine vermiştir, aşırı bir şekilde dünyevi lezzetlerin üzerine çullanmıştır. Böylece onlarla ahiretten perdelenmiştir. Bu arada ahireti imkânsız gören bir inatçı edasıyla sormaktan da geri kalmamaktadır: "*Kıyamet günü ne zamanmış?"*

7- Göz kamaştığında,

8- Ay tutulduğunda,

9- Güneş ve Ay bir araya getirildiğinde,

10- O gün insan: "Kaçacak yer neresi?" diyecektir.

11- Hayır, hayır! Sığınacak yer yoktur.

12- O gün sığınılacak yer Rabbinedir.

"*Göz kamaştığında…"* şaşkına döndüğü, dehşete kapıldığı, ölüm korkusuyla faltaşı gibi açıldığı zaman, "*Ay tutulduğunda…"* akıl nuru ayrıldığı için kalp ay'ı tutulduğu zaman, " *…Bir araya getirildiği zaman…"* ruh güneşi ile kalp ayı tek şey haline getirilerek cem olduğunda beden batısından doğmaları sağlandığı zaman. Artık ruh ve kalb, dünya hayatında olduğu gibi iki mertebe olarak algılanmazlar. Bilakis, tek ruh olarak birleşirler. "*O gün insan, "kaçacak yer neresi!" diyecektir."* kaçacak yer, bir sığınak arayacaktır. "*Hayır, hayır!…"* bu ifade, sığınak, kaçacak yer aramasının beyhudeliğini, imkânsızlığını vurgulamaya yönelik bir olumsuzlamadır. "*Sığınacak yer yoktur!"* kaçıp barınacak yer bulmaya imkân yoktur. "*O gün…Rabbinin huzurudur." sığınılacak yer* sadece *Rabbinedir*, cennet veya cehennem olarak belirginleşecek huzurudur. Bunlardan hangisinin sığınak olacağını belirlemek O'na kalmıştır, başkasına, başkasının tercihine değil, ya da kişinin kalıcı olacağı yer ve dönüşü sadece Rabbine yöneliktir. Nitekim, *"Kuşkusuz dönüş Rabbinedir."* (Alak, 8) buyruğu buna delildir.

13- O gün insana, ileri götürdüğü geri bıraktığı ne varsa bildirilir.

14- Doğrusu artık insan kendi kendinin şahididir.

15- İsterse özürlerini sayıp döksün.

"*O gün insana, ileri götürdüğü…ne varsa bildirilir.*" Hayır ve salih amel gibi kurtuluşuna ve sevap kazanmasına sebep olan bütün davranışları "*geri bıraktığı…*" işlediği aşırılık ve yaptığı kusur veya işlemediği amel olarak ne varsa kendisine haber verilir. "*Artık insan, kendi kendinin şahididir.*" Apaçık bir delildir, kendi amelleriyle nefsine karşı şahitlik eder. Çünkü amellerinin heyetleri aleyhine yazılı olarak nefsinde kalıcıdır. Zatında kökleşmiştir. Amellerinin özellikleri, organlarının suretine dönüşmüştür. Artık dışarıdan birinin haber vermesine gerek yoktur. "*İsterse özürlerini sayıp döksün.*" isterse perdelerini salıversin, bu amelleri işlediği sırada onların arkasına saklanmaya çalışsın. Veya "*sayıp döksün…*" özürlerini ve bütün *mazeretleri* ileri sürerek kendini savunsun hiçbir şey değişmez çünkü kendi nefsine karşılık kendisi şahittir.

16- Onu acele okuyacağım diye dilini kımıldatma,

17- Şüphesiz onu, toplamak ve onu okutmak bize aittir.

"*…Dilini kımıldatma…*" insan, tabiatı gereği acelecidir. Nitekim bir ayette şöyle buyrulmuştur: "*İnsan, aceleci yaratılmıştır.*" (Enbiya, 37) Bu yüzden, daha çabuk (acele) elde edilen dünya nimetlerini tercih eder ve onlarla ahiretten (daha sonra elde edilen nimetlerden) perdelenir. Rasulüm! Gördüğün gibi, sükunetinin genişliğine, Allah ile vakur oluşunun kemaline rağmen, sen de, sana vahyi indirdiğimiz sırada aceleci davranmaktasın, vahyi bir an önce almak için nefsin zuhur etmektedir! Bu, halinin günahı ve varlığının perdesidir. İşte "*Doğrusu siz, çarçabuk geçeni seviyor, ahireti bırakıyorsunuz.*" anlamı budur.

Böyle yapma. Dilini kımıldatma. Nefsinin zuhuru ve onunla kararsızlaşması aceleciliktir. Vahiy geldiği sırada kuvvetlerin durgun, nefsin kayıp olsun. Kalbin, nefsinin sıfatlarından beri olsun ve saf olarak yönelsin, nefsin hareketlerinden yana güvende bulunsun. "*Şüphesiz onu, toplamak ve onu okutmak bize aittir.*" Kur'an'ı sende toplamak ve okumak bizim işimizdir. Yani, Kur'an'ın cemi vahdet makamında olsun, senin, zatından fena bulup onu bizimle okuman da cem aynında olsun. O zaman senin varlığın da, varlığının kalıntısı da olmaz. Bir ayn ve eser de söz konusu olmaz.

18- Biz onu okuduğumuz da, tâbi ol! Onun Kur'anına.

19- Sonra, muhakkak şüphen olmasın ki, onu açıklamak da bize aittir.

20- Hayır! Hayır! Doğrusu siz, çarçabuk geçeni seviyorsunuz,

21- Ve ahireti bırakıyorsunuz!?

O halde, *"Biz onu okuduğumuzda,"* senin bizde fena bulman halinde onu var ettiğimiz zaman, onun okunuşunu takip et, fena sonra beka makamına, kalp ve nefsin bende zuhur edişine dön ki *"Onun Kur'anına tâbi ol!",*

"*Sonra*" senin tafsil makamında oluşuna rücu et. "*muhakkak…"* şüphen olmasın ki*, "onu açıklamak da bize aittir."* onun anlamlarını senin kalbin ve nefsin bağlamında izhar etmek, ayrıntılı bir şekilde şerh etmek bize düşer.

"*Hayır!..."* aceleci davranmayı olumsuzlamaya yönelik bir ifadedir bu. "*Doğrusu siz, çarçabuk geçeni…"* dünyayı *"seviyorsunuz, ahireti bırakıyorsunuz."* senin halinle onların hali, beşeriyet hükmünce, tabiat gereğince ve çarçabuk parlayan hafif meşrep nefis uyarınca aynıdır.

22- Yüzler vardır ki, o gün ışıl ışıl parıldayacaktır.

23- Rablerine bakacaklardır.

24- O gün nice yüzler de buruşacaklardır.

25- Kendilerinin, bel kemiklerini kıran bir felakete uğratılacağını sezeceklerdir.

26- Hayır, hayır! can köprücük kemiğine dayandığında,

27- "Okuyacak kim?" denilir.

28- Artık gerçeği anlar, bu ayrılıktır,

29- Ve bacak bacağa dolaştığında..

30- O gün sevk Rabbinedir.

31- Fakat, o (Ebu Cehil) ne tasdik etti ne de salat etti.

32- Lakin yalanladı ve yüz çevirdi.

33- Sonra böbürlenerek, çalım satarak ehline gitti.

34- Sana evladır (nihayette hasıl olan) hem de sana evladır.

35- Sonra sana evladır (lâyıktır) hem de sana tam evla.

36- İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyordu?

37- Kendisi dökülen meniden bir nutfe değil miydi?

38- Sonra bir kan pıhtısı oldu, onu yarattı ve sonra şekil verdi

39- ve ondan erkek ve dişi iki eş yarattı.

40- İşte o, ölüleri diriltmeye kâdir değil mi?

"*Yüzler vardır ki, o gün ışıl ışıl parıldayacaktır.*" Çünkü kutsi nurla aydınlanmışlardır, nur ve sevinç âlemiyle, daimi nimetlerle bütünleşmişlerdir. Marifet süsleriyle, heyetleriyle açılıp parlamışlardır. Zatının göz alıcılığıyla göz kamaştırıcı hale gelmişlerdir. Dolayısıyla melekut ve ceberut âlemine karışmışlardır."*Rablerine bakacaklardır…*" özellikle zat huzuruna bakacak, yöneleceklerdir. Sıfat nurları makamında eksiksiz rahmetin beklentisi içinde olacaklardır. Ya da kastedilen anlam şudur: O'nun nuruyla parlayacak ve özellikle O'na bakacaklardır, sadece O'nu müşahede edeceklerdir, O'ndan başkasına bakmayacak, O'ndan başkasıyla meşgul olmayacaklardır. Zatının cemalini, vechinin parıldayışını seyredeceklerdir. Ya da sıfatlarının güzelliğini mütalaa edeceklerdir ve O'ndan başkasıyla ilgilenmeyeceklerdir.

Bazı yüzler de "*…buruşacaklardır…*" ekşimiş olacaklardır. Çünkü heyetleri son derece çirkin ve karanlık olacaklardır. Bunun nedeni de içinde bulundukları cehennem ve ateşin dehşetidir. Bu esnada seyrettikleri korkunç manzaralar, türlü azaplar ve yıkıcı hüsranlar nedeniyle iğrenç bir hal alacaklardır. *"Kendilerinin, bel kemiklerini kıran bir felakete uğratılacağını sezeceklerdir."* Şiddetinden, kötülüğünden ve vebalinin ağırlığından insanın belinin kemiklerini birbirinden ayıran bir musibetin başlarına geleceğini anlayacaklardır. Şimdi iki mertebe arasında ne büyük fark olduğunu varın siz düşünün! Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

İNSÂN SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- İnsanın üzerinden, anılan bir şey olmadığı dehrden bir süre geçmedi mi!?

2- Gerçekten biz insanı karışık bir nutfeden yarattık ki, onu deneyeceğiz, onu işiten "semî" ve akîl "basîr" eyledik…

3- Şüphesiz biz ona hidayet yolunu gösterdik ki, ya şükreden olsun yahut nankör eden olsun.

"*…Geçmedi mi?"* Yani, geçti. "*İnsanın üzerinden, henüz kendisinin… olmadığı uzun bir süre"* geçti "*anılan bir şey"* olmadığı bir zaman "Dehr" geçti üzerinden. Burada vurgulama ve zihinlere yaklaştırma amaçlı bir üslup kullanılmıştır. Demek isteniyor ki: İnsan, Allah'ın âleminde, daha doğrusu aynı zamanda, ruhunun kadimliği nedeniyle bir şeydi. Ama, gayp âleminde olduğu, görünen âlemde olan kimseler farkında olmadıkları için, insanlar arasında anılan bir şey değildi.

"*Şüphesiz biz ona … gösterdik."* İki halde de gösterdik. Yani, hem *şükreden*, olarak doğru yol "hidayet" üzere olanını; duyu nimetlerini, alet ve araçları olması gerektiği gibi ibadetlerde kullanmasını, onları, nimetleri verene ulaştırıcı bir vasıta olarak istimal eden olması halini, hem de "*nankör"* olarak, yani, nimetlerle nimetleri verenden perdelenen, onları kullanılmaması gereken yerlerde, yani günahlarda kullanan olması halini, akıl nimetini kullanabilme yeteneğini *"basîr"* ve işittirerek*"semî"* deliller aracılığıyla hak yolu ona gösterdik. Ancak önce işittirdik sonra aklını çalıştırmasını sağladık. Buradaki davet, önce dinle sonra akletmenin gereğidir. Adetullah budur. İşitmeği (semiyi) önce kullanmak sonra "basir"i kullanmanın gereği açıklanıyor. Önce dinle sonra işle.

4- Doğrusu biz, kâfirler için zincirler, bukağılar ve kızgın bir ateş hazırladık.

"*Doğrusu biz, kâfirler için…hazırladık."* nimetlerle perdelenen kimseler için "*zincirler…"* meyiller, kayıtlanmasını gerektiren şehvetleri sevmeler, ateşler içinde hakiki maksatlardan yoksun kalmalar, suret zincirleri, irade edileni aramak üzere hareket etmeyi engelleyici heyetler ve tabiat kuyusunda ve Hakk'ın kahrı altında azap görme alevleri hazırladık.

5- Muhakkak iyiler "ebrar", kafur olan bir kadehden içerler.

"*İyiler…"* eser ve fiil perdelerinden sıyrılan, sıfat perdeleriyle perdelenen, ama onların yanında durmayan, bilakis, sıfat âleminde kalmakla beraber zat aynına yönelen, diğer bir ifadeyle sülukun orta yerinde bulunan mutlular "Ebrar"lar ise, "*…bir kadehten içerler…"* sıfat güzelliği sevgisi kadehinden içerler. Ancak saf değildir içecekleri. Bilakis, şaraplarında zat sevgisi lezzetinden bir karışım vardır. Bu içecek "*kafur…"* aynıdır ki, yani kafurun özelliklerini içerir yakin soğukluğunun, nurani beyazlığın lezzetini verir. İştiyak hararetiyle kavrulan kalbin sevincini ve güçlenmesini ifade eder. Çünkü kafur, bembeyaz olup, serinletme ve neşelendirme özelliğine sahiptir.

6- O, bir pınardır ki, Allah'ın has kulları içerler, akıttıkça akıtırlar…

"O..", yani kafur *bir pınardır ki…ondan içerler…"* sadece "*Allah'ın has kulları…"* içerler. Bunlar, zati vahdet ehli özel kimselerdir. Sevgileri zatın aynına yöneliktir, sıfatlara yönelik değildir. Çünkü bunlar, kahır ve lütuf, şefkât ve şiddet, bela, zorluk ve rahatlık arasında bir fark görmezler. Daha doğrusu, onların sevgileri, zıtları gördükçe kalıcılaşır, lezzetleri, bollukta da darlıkta da, rahmette de zahmette de devam eder. Nitekim, onlardan biri şöyle demiştir:

İster şefkât göstersin, ister cefa etsin, Onu sevmek bana farzdır

İster bulanık olsun, ister berrak, Onun pınarının suyu tatlıdır

Sevgiliye havale ettim bütün işlerimi

İster beni diriltir, ister öldürür.

Oysa iyiler (ebrar) olanlara gelince, onlar, nimet vereni (Mün'im), lütfedeni (Latif) ve rahimi severler. Bu yüzden, kahharın, bela verenin ve intikam alanın tecellisi esnasında sevgileri ve lezzetleri aynı halde kalmaz. Bilakis, bundan hoşlanmazlar. Oysa Allah'ın has kulları ise; "*Akıttıkça akıtırlar." fışkırtarak…* Çünkü onun kaynakları kendileridir, orada ne ikilik vardır, ne de başkalık. Aksi takdirde zulmet kafuru ve karalığı benliğin ve ikiliğin perdesi olmazdı. İşte bunlar…

7- Verdikleri sözü yerine getirirler ve şerri (ünü, korkusu) her yere yayılmış bir günden korkarlar.

"*…Verdikleri sözü yerine getirirler…"* Ezel sabahında kendileriyle Allah arasında gerçekleşen ahde vefa gösterirler. Şöyle ki, aletlere ve sebeplere sahip olma imkânını bulduklarında, istidatlarının derinliklerinde ve fıtratlarının gaiplerinde gizli bulunan hakikâtleri, marifetleri, ilimleri ve faziletleri ortaya koyacak, tezkiye ve arınma ile onları kuvvadan fiile çıkaracaklarına dair Allah'a verdikleri sözü yerine getirirler.

"*…Korkarlar…"* kahır, gazap ve intikam sıfatının tecelli edeceği günden korkarlar. Çünkü sıfat ehlidirler. "*Şerri her yere yayılmış bir gün…"* ki kötülüğü (zahmeti) yayılmış, her tarafı kaplamıştır. En son noktaya kadar ulaşmıştır. Nefsin sıfatları olan karanlık heyetlerin ve nuru örten perdelerin kalbi istila etmesiyle bu kötülük her tarafı bürümüştür. Bu, kötülüğün ulaşabileceği en son noktadır.

8- Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği miskine, yetime, esire yedirirler.

9- Biz sizi yalnız Allah için doyuruyoruz. Sizden bir karşılık istemiyoruz, bir teşekkür de istemiyoruz.

"*Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği…yedirirler."* Mali menfaatlerden soyutlanırlar, nefislerini rezilliklerden, özellikle cimrilikten temizlerler. Çünkü mal sevgisi perdelerin en kalınıdır. Böyle yapmakla, başkalarını kendilerine tercih etme sıfatıyla sıfatlanırlar. "Y*emeği…yedirirler."* İhtiyaçları olduğu halde. Müstahak olanın açlık açığını kapatırlar. Yemek hususunda başkalarını kendilerine tercih ederler. Bu hususta Ali (a.s) ve ehlibeytinin (a.s) hikayesi meşhurdur. Onlar, üç gün üst üste iftar yemeklerini müstahaklara vererek açlığa

sabretmiş ve üç gün, iftar açmadan oruç tutmuşlardı. Ya da kastedilen anlam şudur: Nefislerini cehalet rezilliğinden temizlerler, hüküm ve şeri kurallardan oluşan manevi yemekleri, bizzat sevilen şeyler olmalarına rağmen, Allah sevgisinden dolayı, "*miskine*", yani daimi surette beden toprağında iskan edenlere, Ruh'ul Kuds olan hakiki babasının terbiyesinden yoksun "*yetime*", tabiat zindanında ve nefis sıfatları hapsinde tutsak "*esir*" olanlara "*yedirirler*".

"*Biz sizi yalnız vechullah için doyuruyoruz…*" Yani: Sizi sadece Allah için doyuruyoruz, bunu kendi kendilerine söylerler. Onları, Allah'ın rızasını kazanmak niyetiyle doyururlar. Çünkü iyiler (ebrar), hayır işlerken, sevap kazanmayı değil, Allah'ın rızasını amaçlarlar. Çünkü fiil perdelerinden sıyrılıp sıfatlara veya Allah'ın zatına ve zatının sevgisine yönelmişlerdir. Çünkü vech, sıfatla birlikte zattan ibarettir. Onlar, sıfat çöllerinde zata ulaşma maksadıyla seyru süluk eden kimselerdir, sıfatların yanında durmazlar. "*Sizden bir karşılık istemiyoruz…*" sizden bir ödül beklemiyoruz. "*Bir teşekkür de istemiyoruz.*" bizi övmenizi de istemiyoruz. Çünkü biz, amaçlarla ve arazlarla perdelenmiş değiliz.

10- Doğrusu biz Rabbimizden, çok gazablı ve çok çetin günden korkarız.

11- İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından esirger, ve onlara parlaklık ve sevinç verir.

12- Sabretmelerine karşılık olarak cennetleriyle, ipekleriyle ödüllendirir.

"*Biz…Rabbimizden korkarız.*" öfke ve gazabın tecelli ettiği, yüz ekşitme ve kahır sıfatlarıyla zuhur ettiği günden korkarız. "*İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından esirger.*" Rıza ve lütuf sıfatlarıyla tecelli ederek onları korur. "*…Verir…*" yüzlerine hoşnutluk parlaklığını ve daimi nimet sevincini verir. "*…Karşılık olarak…*" nefsani lezzetlerden ve şeytani süslerden uzak durmaya sabretmelerinin karşılığı olarak da onları, sıfat ve zat cennetinin nurlarının yansıdığı fiil cennetleriyle, İlâhi nurani ve latif sıfatlar giysisinin ipekleriyle ödüllendirir.

13- Orada koltuklar üzerine kurulmuş olarak bulunurlar, orada güneşin sıcaklığını zemherir soğukluğunu görmezler

14- Onun gölgeleri üzerlerine sarkar, istifadelerine sunulur, onun meyveleri ise boyun eğdirilmiştir, istifade ederler.

"…Kurulmuş olarak bulunurlar…" bu cennetlerde, sıfatlarla birlikte zattan ibaret olan isimler koltuklarına, buradaki makamlarına, mertebelerine ve derecelerine göre kurulurlar. *"Orada…görmezler."* Yoksunlukla beraber bu cennetlere özlem duyma güneşinin sıcaklığını ve varlıklarla beraber kalma soğukluğunun zemherisini görmezler. Çünkü varlıklarla beraber kalma dondurucu soğukluk ve dayanılmaz bir ağırlıktır.

"*…Üzerlerine sarkar."* Sıfat gölgeleri onlara çok yakın olur, onları örter. Çünkü kendileri bunlarla vasıflanmışlar ve onların serinliği içindedirler. "*İstifadelerine sunulur…"* onlara takdim edilir "*meyveleri…"* zat tevhidi, sıfat tevhidi, haller ve bağışlar gibi meyveler onlara sunulur, boyun eğdirilmiştir ki, "*kolayca koparılabilir."* bir şekilde üzerlerine sarkıtılır. Eksiksiz bir şekilde kendilerine yaklaştırılır. Ne zaman devşirmek isterlerse rahatlıkla koparabilirler. *"istifade ederler…"* onlardan zevk alırlar.

15- Yanlarında, gümüş kaseler, billur kupalarla dolaşılır.

16- Bunu ölçüsünce tayin ve takdir ederler ki, gümüş beyazlığında billur kadehlerdir.

"*Yanlarında, gümüş kaplar… dolaşılır."* Bundan maksat, sıfatların güzel görünümleri ve suretlerin güzellikleridir. Gümüşten olmaları ise, nuraniliklerine, beyazlıklarına, çekici ve göz kamaştırıcı olmalarına işarettir. Ve " *…kaselerle…"* latif mücerretlerin ve kutsi cevherlerin vasıflarının suretlerinden kupalarla dolaşılır. Çünkü bunlar kulpsuz olarak maddi varlıklara taalluk ederler. Zatlarına ulaşmadan onları kulp aracılığıyla tutmanın imkânı yoktur. Çünkü gayp âlemindendirler ve diğer kaplar gibi başları açık ve görünür değildir. *"Billur…"* gibi şeffaftırlar ve zatın nuru onların ötesinden parıldar. Nitekim (Nur suresinde) kalp de sırçaya, sırça da inci gibi parıldayan yıldıza benzetilmiştir. İşte burada da "*gümüş beyazlığında billur"* benzetmesi yapılmıştır. Yani, sırça saflığı ve şeffaflığına ve gümüş beyazlığı ve parlaklığına sahiptir. Sakiler miktarınca yani "*bunu ölçüsünce tayin ve takdir ederler."* Yani istidatlarına ve susuzluklarının oranına, iştiyaklarının ve iradelerinin miktarına göre takdim ederler. Yani içlerinde kendilerinin kendilerine takdir ettikleri gibi bulurlar. Tam kararında görürler. Söylendiği gibi "ne çekilip tükenir, ne de taşar."

17- Onlara orada bir kaseden içirilir ki karışımında zencebil vardır.

18- Bir pınardandır ki adına Selsebil denir."

"*Onlara orada bir kaseden içirilir ki karışımında*" iştiyak lezzetinin "zencebil" vardır. Çünkü onlar, vasıl oldukları için şaraplarının, talep hararetinin son noktasını temsil eden sırf zencebil özlemi içinde olmazlar. Bilakis, onların özlemini duydukları şey, sıfatlar içinde seyretmektir. Bunun yanında sıfatların tümüne vasıl olmaları da imkânsızdır. Bu yüzden sevgileri, zat cemi aynına dalanların sevgilerinin lezzetinin arınmışlığı gibi, talep etme hararetinin lezzetinden tamamen arınmış değildir. Zat cemi aynına dalanların şarapları, bu yüzden sırf kafur aynındandır. "*…Bir pınardandır ki…*" Bu ifade, gramer açısından "zencebil" den bedeldir. Yani o, cennette bir pınardır. Bunun nedeni de özlem harareti, ayrılıkla birlikte vahdet membaından doğan sevgi pınarının aynısıdır. "*Adına Selsebil denir.*" Boğazdan kolaylıkla akıp geçtiği ve zevk verdiği için. Çünkü sevgililerinden ayrılan, onu arayan ve vuslat yolunda süluk eden aşıkların, aşklarının hararetinden kaynaklanan öyle bir zevkleri ve sarhoşlukları vardır ki, hiçbir zevkle mukayese edilmez.

19- O insanların etrafında ölümsüz genç vildanlar dolaşır ki onları gördüğünde, etrafa saçılıp dağılmış inciler sanırsın.

20- Oraya baktığında nimet ve büyük bir mülk görürsün.

"*O insanların etrafında öyle ölümsüz genç vildanlar dolaşır ki…*" kutsi âlemden üzerlerine tecelli eden İlahi isimlerin feyizlerinden genç vildanlar, nedimler etraflarında dolaşır. Bunlar, sıfat huzurunda ve cennetlerinde kendilerine görünen melekuti ve ceberuti nurlardır. Eğer cennetleri, fiil cennetleri olsaydı, genç vildanlar yani nedimler yerine huriler etraflarında dolaşırdı. Çünkü isimler fiiller üzerinde etkili olurlar. Sıfatlar da fiillerin kaynakları, eser ve heyetlerin mebdeidirler. Bu nedimlerin ölümsüz olarak nitelendirilmeleri ise, ebedi olarak mücerretlik üzere devam etmeleridir. "*Onları gördüğünde, etrafa saçılıp dağılmış inciler sanırsın.*" Çünkü nuranidirler, saftırlar ve cevherleri yalındır.

21- Üzerlerinde; yeşil ince ipekten ve kalın ipekten giysiler vardır. Gümüş bilezikler takınmışlardır, Rableri onlara tertemiz bir içki içirir."

22- Bu sizin için bir mükâfattır. Sizin gayretiniz karşılığını bulmuştur.

"*Üzerlerinde yeşil ipekten ince…elbiseler vardır."* hal ve latif bağışlar ipeğinden giysiler vardır üzerlerinde ve bunlar da göz alıcı sıfat nurlarındandırlar. Göz alıcılıktan ve parlaklıktan ibaret bir yeşilliktir bu ve ilâhi ahlak ipeğinden "*kalın"* giysiler vardır üzerlerinde. "*Gümüş bilezikler takınmışlardır."* Vecd nuruyla aydınlanmış manevi anlamlar süsüyle süslenmişlerdir. "*Rableri onlara tertemiz bir içki içirirr…"* zat sevgisi lezzetinden, başkalık ve sıfat ikiliği kirinden beri, hakiki ve benlik ve varlık kalıntısı zuhuru pisliğinden temizlenmiş sırf aşk hazzından bir içki içirir.

" *Bu…"* anlatılan cennet, kaseler, nedimler ve şarap "*sizin için bir mükâfattır…"* çünkü siz, sıfat tecellilerinin hakkını verdiniz. "*Sizin gayretiniz…"* Azamet tecellisi esnasında duyduğunuz ürperti ve heybet, rahmet sıfatının tecellisi esnasında boyun eğip ünsiyet kurmanız ve vahdet tecellisini talep ederken sahip olduğunuz ihlas gibi kalp makamında işlediğiniz ameller, "*karşılığını bulmuştur."* bu ödülle karşılığını eksiksiz almıştır.

23- Kur'an'ı sana biz, evet biz indirdik.

24- Artık Rabbinin hükmüne sabret! Onlardan hiçbir günahkâra yahut hiçbir nanköre itaat etme!

25- Sabah akşam Rabbinin ismini yad et!

26- Gecenin bir kısmında O'na secde et! Gecenin uzun bir bölümünde O'nu tesbih et.

"*Kur'an'ı sana biz, evet biz indirdik."* zatımızla tafsile indirdik, katımızdan değil. "*Artık…hükmüne sabret…"* fena makamında, benlik ve varlık kalıntısının zuhur etmesi musibetiyle birlikte zati teklik tecellisinin *"Rabbinin"* hükmüne sabret. Çünkü Rab, sıfat nüzulü makamında tek başına zattır. *Onlardan hiçbir günahkâra…"* boyun eğme. Sıfat veya hallerle yahut zatıyla zattan, nefsinin sıfat ve heyetleriyle de sıfatlardan perdelenmiş olanlara "*yahut hiçbir nanköre…"* fiil ve eserlerle perdelenmiş, kendi fiil ve kazanımlarıyla onların yanında durarak fiillerden perdelenmiş, dolayısıyla onlara uyum göstermekle öteye geçmekten alıkonmuş kimselere *"itaat etme!"*

" *…Rabbinin ismini yad et."* Yani, O'nun isimlerinin en büyüğü (İsm-i azam) olan kendi zatını, hakkını eda etmek, kemalatını sergilemek suretiyle an, zikr et! "*Sabah akşam…"* başlangıçta ve sonda fıtri sıfatlarla, İlahi nurun ezelde onu icat etmek, içine kemalatını yerleştirmek suretiyle doğması ve onu tayin edip onunla perdelenmesi ve onu kemalatıyla birlikte izhar etmesi suretiyle batması vaktine kadar onu an.

"*Gecenin bir kısmında…"* fena sonrası beka ve şeriatı tebliğ maksadıyla halka rücu etme halinde nefis veya kalp makamını fena secdesine ve Hakkani ibadete tahsis et. Çünkü davet, ancak kalbin perdelenmesi ve nefsin varlığıyla mümkündür. "*O'na secde et."* Nefsinin Hak ile beka buluşunu ve bütün beşeriyetin fena oluşunu görerek fena secdesini gerçekleştir. O zaman nefisle değil, Allah ile var olursun. O'nu, beraberlikten, ikilikten ve varlık kalıntılarının zuhurundan O'nu *tenzih et.* "*…Gecenin uzun bir bölümünde…"* bu makamda bulunduğun sürece ebedi ve daimi bir beka olarak *O'nu tesbih et!*

27- Şüphesiz şu çarçabuk geçeni seviyorlar ve önlerindeki ağır günün amellerini ihmal ediyorlar.

"Şüphesiz şu…" eserlerle, fiillerle ve sıfatlarla perdelenmişler, "*çarçabuk geçeni…"* yani dünyayı *"seviyorlar."* Çünkü şey'e bağlı olanların, gözlemledikleri, müşahede ettikleri ve hazır buldukları tek şey; eksik olan dünyevi zevktir. Ve " *…İhmal ediyorlar…"* zati tecelli gününü, yani, ağır, itibarlı ve kimsenin tahammül edemeyeceği büyük kıyamet gününü kulak ardı ediyorlar.

28- Onları biz yarattık ve onların yaratılışlarını sapasağlam yaptık. Dilediğimizde onların yerlerine benzerlerini getiririz.

"*Onları biz yarattık…"* istidatlarını belirleyerek var ettik. "O*nların yaratılışlarını sapasağlam yaptık."* ezeli misak ve hakiki bütünleşme ile onları güçlendirdik. *"Dilediğimizde yerlerine benzerlerini getiririz."* kendi fiillerimiz aracılığıyla onların fiillerini yok etmek, sıfatlarımız aracılığıyla onların sıfatlarını silmek ve zatımız aracılığıyla onların zatlarını nefyetmek suretiyle onları ortadan kaldırabiliriz de değiştirilmişler (abdal) olurlar.

29- Muhakkak bu, bir öğüttür dileyen Rabbine bir yol edinir.

30- Sizler dileyebilirsiniz Allah, diledikçe. Muhakkak Allah, Aliym'dir, Hakiym'dir.

31- O, dilediğini rahmetine dahil eder, zalimlere gelince onlar için elem verici bir azap hazırlamıştır.

"*Muhakkak ki bu…"* yolumda süluk edilmesine ve bende seyredilmesine ilişkin bir hatırlatma ve öğüttür. "*Dileyen…tutar…"* Bana giden bir yol.

"*Sizler… ancak…dileyebilirsiniz…"* ancak Benim dilememle dileyebilirsiniz. Ben onları irade ederim, böylece onlar da beni irade ederler. Onların irade etmeleri benim irade etmemden önce olur. Daha doğrusu, Benim iradem, onların mazharlarında zuhur eder. "*Muhakkak Allah, Aliym'dir,".* Şüphesiz, Allah her şeyi bilen "Aliym"dir; onların içlerine yerleştirilmiş ilimleri bilir. "*Hakiym'dir"…* Hikmet sahibi olması hasebiyle bu ilimlerin onların içlerine yerleştirilmesini, kemallerinin izhar edilmesi suretiyle üzerlerinde ibraz edilmesini hikmete göre gerçekleştirir.

"*O, dilediğini rahmetine dahil eder."* İçlerine yerleştirilmiş bu kemali onlara bahşetmek ve üzerlerinde izhar etmek suretiyle onları rahmetinin içine alır. "*Zalimlere gelince…"* haklarını eksik bırakan, onlarla perdelendikleri için paylarını eksilten kimselere gelince… Ya da Allah'ın mübdi (varlığı başlatan) isminden hasıl olan asli İlahi nur olan fıtratlarının nurunu, (Allah'ın ortakları olduklarını zannettikleri) düzmece ilahları sevmek, eserlerle perdelenmek ve Allah'tan başkasına ibadet etmek suretiyle ait olmadığı yere koyanlara gelince, "*onlar için elem verici bir azap hazırlamıştır."* Başkasının yanında çakılıp aldıkları için Rab üzerinde durma (zata ulaşmama) ve eserlerin yanında durdukları için ateş üzerinde durma azabıyla cezalandırılacaklardır. Bu ise, elem veren şiddetli bir azaptır.

MÜRSELÂT SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1-Yemin olsun birbiri peşinden gönderilenlere

2- Şiddetlenip kahredenlere, savurup atanlara,

3- Yeniden neşredenlere,

4- Kesinlikle fark edenlere,

5- Zikri ilka edenlere

6- Arıtmak ve sakındırmak için,

“*Yemin olsun…gönderilenlere…”* Yüce Allah, kahır ve lütuf nurlarına yemin ediyor. Bunlar ise, kemali ve kıyamet halleri üzerinde durup düşünmeyi gerektirirler. “*Yemin olsun…gönderilenlere…”* insani nefislere gönderilen kahredici nurlara yemin olsun. “*Birbiri peşinden…”* art arda, birbirinin izinden kıvılcımlar, aydınlıklar, parıldayışlar ve doğuşlar halinde gönderilenlere. Nitekim Araplar: Cau urfen= peş peşe geldiler…derler. Ki bunlar sonra *şiddetlenip*, güçlenir fırtınaya, kasırgaya dönüşür. Nefsani sıfatları, bedensel ve ruhani kuvvetleri önlerine katarak azamet ve ceberut sıfatlarının tecellileriyle silip süpürürler. *“Kahrederler”*, darmadağın ederler, mahvederler.

Ama ayette geçen “urfen” kelimesi, “nekre” (belirsiz, tanınmayan)nın zıddı, yani, bilinen, tanınan anlamına alınırsa bu takdirde “ihsan için gönderilenlere yemin olsun” şeklinde bir anlam elde edilir. Çünkü bu kahrın içinde gizli bir lütuf vardır. Nitekim kutsi bir hadiste “rahmetim azabımı geçmiştir.” buyrulmuştur. Emirülmüminin Ali (a.s) de şöyle der: “Onun rahmeti, evliyasını, azabının şiddeti içinde kapsar.”

"*…Savurup atanlara…"* şiddetle esip savuran, kasırgaları helak edip yok ettiği muhabbet ve rahmet sıfatlarının tecellilerini yeniden canlandıran, her birini ait olduğu yere koymak suretiyle birbirinden ayıran, her birinin ayırt edilmesini sağlayan, fiillerinden Hak olan ile batıl olanı temyiz eden, böylece *zikri*, yani ilim ve hikmeti almasını mümkün kılan *"ilka edenlere"* nurlara yemin olsun. Çünkü ilim, varlık suretinde zahiri bir duayı gerektirir. İlmin, kahır tecellisiyle fena bulma halinde ve öncesinde bahşedilmesine imkân yoktur. Aksi takdirde, ilim, vehimle karışık akıl aracılığıyla istimbat edilen bir düşünce olarak belirir. Bu takdirde de Hak ile batılın karışık olduğu şeytanlık ve şüpheden başka bir şey olmaz.

"*Arıtmak ve sakındırmak…"* için. Her iki ifadede de bir önceki ayette yer alan *"zikir=öğüt"* kelimesinden bedeldir. Yani, bağışlanma dileyip Hak ile bütünleşenler için bir arıtma, kötülüklerini ve nefislerinin heyetleri ile sıfatlarını giderme olması, tabiat ve beden giysilerine dalan, beden ve tabiat örtüleriyle, lezzet ve şehvetleriyle Hak'tan perdelenenler için bir sakındırma olsun diye. Ya da gramer açısından mefuldürler. Bu durumda şöyle bir anlam belirginleşir: Öncekilerin kötülüklerini ve sıfatları ile fiillerinin günahlarını silmek ve diğerlerini de uyarmak için. Ya da gramer açısından haldirler. Bu durumda da anlam şöyle olur: Arınmışlar ve sakındırılmışlar olarak öğüdü alırlar…

7- Bilin ki size vaat olunan şey gerçekleşecek…"

8- Yıldızların, ışığı söndürüldüğü

9- Sema yarıldığı,

10- dağlar ufalanıp savrulduğu…

11- Resullerin vakti tayin edildiği,

"*Bilin ki size vaat olunan şey…"* küçük ve büyük kıyamet halleriyle ilgili olarak size vaat edilen şey, "*gerçekleşecek…"* Yıldızların, yani duyuların "*ışığı söndürüldüğü…"* , ölümle birlikte silindiği… "*Sema…"* yani hayvani ruh " *yarıldığı…"* parçalandığı, insani ruhtan ayrıldığı… "*dağlar…"* organlar " *ufalanıp savrulduğu…"* yok edilip toz duman haline getirildiği… "*Resullerin…"* yani, sevap ve ceza meleklerinin "*vakti tayin edildiği…"* belirlendiği, kendileri için belirlenen vadeleri, ya müjde, ruh ve rahat ulaştırmak veya azap, üzüntü ve zillet bildirmek için öngörülen zamanları dolduğu vakit…

12- Hangi vakte ertelenmiştir?”

13- Ayırım gününe…

14- Ayırım gününü bilir misin?

“*Hangi vakte ertelenmiştir?”* Yani, meleklerin sevap ve cezaları amellerin işlendiği vakitte derhal gerçekleştirmeleri büyük bir güne ertelenmiştir. Yahut beşer olan resuller, yani Nebiler, tayin edilip vadelerine ulaştırılmışlardır. Bu ise, itaat edenle günah işleyeni, mutlu ile bedbaht olanı ayırmaları için tayin edilmiş bir vakittir. Çünkü Resuller herkesi simalarından tanırlar. “*Ayırım gününe…”* mutlularla bedbahtların birbirinden ayrılacakları güne.

Eğer olayı büyük kıyamet olarak tefsir edersek, bu takdirde şöyle bir anlam elde etmiş oluruz: Nefsani kuvvetler yıldızları kasırgalarla silindiği, akıl seması, içindeki ruh nuruyla yarılıp parçalandığı, nefis sıfatları dağları orta kıyamette sıfat tecellileriyle un ufak edilip savrulduğu, daha doğrusu nefis dağları, kalp, akıl, ruh ve üzerlerindeki her şey zati tecelliyle paramparça edildiği, dağıtıcı resuller, fena sonrası beka halinde ihya etmek üzere cem sonrası fark vakti için tayin edildiği ve fenadan ibaret olan cem vaktinde işaret edilen bu vakte kadar ertelendiği zaman…

15- O gün yalan sayanların vay haline!

“*O gün yalan sayanların vay haline!”* iki kıyametten birini yalanlayan ve ceza gününden perdelenmişlerin vay haline. “*O gün yalanlayanların vay haline!”* ifadesi ve sonrasında yer alan ayetler, vaat edilen günün küçük kıyamet olduğunu gösteriyor.

16- Evvelkileri helak etmedik mi?

17- Sonra ahirini de onlara ekleyeceğiz.

18- Biz mücrimleri böyle yaparız.

19- O gün yalan sayanların vay haline!

20- Sizi hakir bir su’dan yaratmadık mı?

21- Sonra o suyu sağlam bir yerde tutmadık mı?

22- Belli bir vakte kadar.

23- Ne güzel takdir ediciyiz!

24- O gün yalan sayanların vay haline!

25- Biz arz'ı canlıların toplanma yeri yapmadık mı?

26- Hem diriler, hem de ölüler için.

27- Orada size sabit ulu dağlar yarattık, size tatlı bir su içirdik.

28- O gün yalanların vay haline!

29- Haydi, yalan saydığınıza gidin…

30- Üç kola ayrılmış bir gölgeye gidin.

31- Gölgelendirmez, korumaz,

32-O, kıvılcım atar.

33- Şüphesiz o, dağ gibi kıvılcımlar saçar.

"*Üç kola ayrılmış…bir gölgeye gidin.*" Zakkum ağacının gölgesine gidin. Bundan maksat, sıfatlarıyla perdelendiği, zatının karanlığıyla vahdet nurundan koptuğu, beden arzında kökleşmiş olarak kaldığı, tabiat ateşinde yeşerip yayıldığı ve vehme mağlup olmuş, nefsin hevasına göre hareket eden melekuti kuvvetlerden ibaret hayvani, yırtıcı ve şeytani olarak belirginleşen üç nefis şubesine ayrıldığı zaman ki melun, habis insani nefistir. "*Gölgelendirmez…*" Tuba ağacının gölgesi gibi bir gölgesi olmaz. Yani bu ağacın hali, ruh ve rahatın bahşedilmesi sırasında Tuba ağacının halinden farklı olur. Çünkü Tuba ağacı, akıldan sudur eden fiilleri itibariyle vahdaniyet birliği nuruyla aydınlanmış, farklı ve zıt şubelere ayrılmayan temiz nefistir.

" *…Korumaz…*" heva ateşinin alevinden ve kalıcı olmayan şeylerin peşinden koşarak yorulmaktan korumaz. " *O…kıvılcım atar.*" Temennilerden yoksun kalmakla birlikte "*Şüphesiz o, dağ gibi kıvılcımlar saçar…*" ateş dağları gibi kocaman istekler ve batıl temenniler saçar.

34- O gün, yalanlayanların vay haline!

35- Bu konuşamıyacakları bir gündür.

36- Onlara izin verilmez mazeret beyan etsinler.

"*Bu…konuşamayacağı bir gündür.*" çünkü konuşma aletleri bulunmaz. Ayrıca konuşmaya da izin verilmez. Ağızların üzerine mühür vurulur. "*Onlara izin verilmez mazeret beyan etsinler.*" Artık mazeretler de sıralayamazlar. Çünkü, mazeret bildirme imkânından yoksun olurlar. Bu gün, sonu olmayan upuzun bir gündür. Ve o günde alınacak konumlar türlü türlüdür. Bazı konumlarda konuşamayacaklar. Bazı konumlarda ise konuşma imkânını bulacaklardır.

37- O gün, yalanlayanların vay haline!

38- Bu, ayırım günüdür. Sizi bir araya getirdik.

39- Bir hileniz varsa, gösterin bana hilenizi…

40- O gün, yalanlayanların vay haline!

"*Bu, ayırım günüdür. Sizi…bir araya getirdik."* Varlık cemi aynında genel haşirle sizi öncekilerle bir araya getirdik. Sonra mutluları ayırdık. Sonra sizi, sizden önce vefat ettirilen bedbahtlarla ateşte bir araya getirdik.

"Bir hileniz varsa, gösterin hadi bana hilenizi…" Bu ifade, onların çaresizliklerini, acizliklerini vurgulamaya, kahredilmişliklerini, azabı kaldıracak bir çözümlerinin bulunmayışını açıklamaya yöneliktir.

41- Şüphesiz takva sahipleri gölgeliklerdedirler ve pınar başlarındadırlar

42- Canlarının çektiği meyveler arasında olacaklardır.

43- Yiyin için işlediklerinizin karşılığı olarak…"

44- İşte, biz iyilik yapanları "Muhsinleri" böyle mükâfatlandırırız.

"*Şüphesiz takva sahipleri…"* nefislerin sıfatlarından ve amellerin heyetlerinden temizlenenler, bunlardan arınanlar "*gölgeliklerdedirler…"* İlahi sıfatlardan oluşan gölgelikler altındadırlar. "*Ve pınar başlarındadırlar…"* ilim, irfan, hikmet ve tecellilerden derlenen hakikât pınarlarının başındadırlar.

"*…Meyveler arasında olacaklardır."* muhabbet ve idrak lezzetleri arasında olacaklardır. "C*anlarının çektiği…"* tam da istedikleri türden meyvelerden yiyeceklerdir. Onlara şöyle söylenir: "*Yiyin için…"* bu meyvelerden yiyin ve o pınarlardan için. Afiyetle yiyin, huzur veren, boğazdan lezzetle akıp giden bir içişle için. "*İşlediklerinizin karşılığı olarak…"* işlediğiniz arındırıcı temiz amellerin, kalbi ve bedensel riyazetlerin karşılığı olarak afiyetle yiyin, için.

"*İşte, biz iyilik yapanları "Muhsinleri" böyle mükâfatlandırırız."* Bunlar, sıfat müşahedesi makamında ve onun da ötesinde zat müşahedesi makamında Allah'a ibadet eden kimselerdir. Çünkü bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "İhsan, Allah'ı görür gibi O'na kulluk etmendir…"

45- O gün, yalanlayanların vay haline!

46- Yeyin ve azıcık faydalanın, şüphesiz siz mücrimlersiniz.

47- O gün, yalanlayanların vay haline!

48- Onlar, "Allah'ın huzurunda eğilin!" denildiğinde, boyun eğmezler.

49- O gün, yalanlayanların vay haline!

50- Artık ondan sonra hangi söze iman edecekler?

Yalanlayanlara gelince, "*Onlar, kendilerine: "Allah'ın huzurunda eğilin!"* rüku edin! *"denildiğinde"* boyun eğin, bükülerek huşu gösterin, feyzi alabilmeniz için mütevazı olun, büyüklenmeyi ve zorbalığı terk edin…denildiği zaman, bunu kabul etmezler, "*boyun eğmezler"* yani rüku etmezler… İşte bu suçları, helake uğramalarını kaçınılmaz kılar. "*Artık bundan sonra…"* bu Kur'andan, bu büyük haberden sonra "*hangi söze iman edecekler?!"*

NEBE’ SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Neyi soruşturuyorlar?

2- O büyük haberden mi?

3- Bu gerçek hakkında ihtilafa düşüyorlar.

4- Hayır! Yakında bilecekler.

5- Hayır! Daha sonra yakında bilecekler.

“*…Büyük Haber…*” Bundan maksat, büyük kıyamettir. Bu yüzden, Emirülmüminin Ali (a.s) için “O, büyük haberdir, Nuh’un gemisidir.” denilmiştir. Yani, hakikât ve şeriat itibariyle cem ve tafsildir. Çünkü Ali (a.s) hakikâti de şeriatı da “cem” kapsamıştı.

6- Biz arzı beşik yapmadık mı?

7- Ve dağları da birer kazık,

8- Sizleri de çiftler halinde yarattık.

9- Uykuyu da size bir dinlenme yaptık.

10- Geceyi örtü yaptık.

11- Gündüzü de geçim zamanı yaptık.

12- Ve üstünüze yedi sağlamı bina eyledik.

13- Işık veren pırıl pırıl parlayan kandil koyduk.

14- Sıkışmış yağmur bulutlarından şarıl şarıl akan su indirdik,

15- Onunla taneler ve nebat,

16- Ve birbiri içine girmiş bahçeler çıkardık.

17- Şüphesiz fasıl “hüküm, ayırma” günü tayin edilen bir zamandır.

"Şüphesiz fasıl (hüküm) günü…" insanların birbirinden ayrıldıkları, mutluların bedbahtlardan ayıklandığı, mutlulardan ve bedbahtlardan olan her zümrenin heyet, suret, ahlak, amel ve münasebetleri itibariyle birbirinden ayrıştıkları gün, Allah indinde, ilim ve hikmetinde "*vakit olarak belirlenmiştir."* belirlenmiş bir sınır, sonu tayin edilmiş bir vakittir ve bütün mahlukat bu sınır ve vakitte son bulur.

18- O gün Sûr'a üfürülecek ve bölük bölük gelirsiniz.

"*Sura üflendiği gün…"* ruhların bedenlere bitiştiği ve bedenleri tekrar hayata döndürdüğü gün, "*bölük bölük Allah'a gelirsiniz…"* birbirinden ayrı gruplar olarak, her grup itikadının, amellerinin ve uyumunun ayrılığına göre imamıyla birlikte gelirsiniz.

Muaz'dan (r.a) rivayet edildiğine göre, bir gün Rasulullah'a (s.a.v) bu sureyi sormuş, Rasulullah da (s.a.v): "En büyük işlerden biri hakkında sordun" diye karşılık verdikten sonra gözlerini uzak bir noktaya bakıyormuş gibi dikerek şöyle devam etmiş: "Ümmetimden on grup insan haşredilir. Bazısı maymun suretinde, bazısı domuz suretinde olur. Bazılarının ayakları yüzlerinin üstünde, yüzleri de yerde olmak üzere yüzükoyun, tepe üstü sürünürler. Bazısı kör, bazısı sağır ve dilsiz olur. Bazısı dillerini ısırırlar. Dilleri göğüslerine kadar sarkmıştır ve ağızlarından kanla karışık irin akar. Bütün mahşer halkı onlardan tiksinir. Bazılarının elleri ve ayakları kesilmiştir. Bazıları ateşten dallara asılmışlardır. Bazıları leşten daha kötü kokar. Bazıları derilerine yapışan katrana bulanmış cüppeler giyerler."

Maymun suretinde olanlar, laf götürüp getirenlerdir. Domuz suretinde olanlar haram yiyenlerdir. Ayakları yüzlerinin üstünde olmak üzere tepe üstü sürünenler faiz yiyenlerdir. Kör olanlar, hükmederek zulmeden kimselerdir. Sağır ve dilsiz olanlar, işledikleri amelleri beğenen kibirlilerdir. Dillerini ısırıp duranlar, sözleri ile amelleri birbirini tutmayan alimler ve hikâyecilerdir. Elleri ve ayakları kesilenler, komşularına eziyet eden kimselerdir. Ateşten dallara asılanlar, insanları sultana ispiyon eden muhbirlerdir. Leşten daha kötü kokanlar, şehvetlerin ve lezzetlerin peşinden koşup mallarındaki Allah'ın hakkını vermeyenlerdir. Katrandan cüppeler giyenler, kibirli, böbürlenen, kendini beğenmiş kimselerdir. Hiç kuşkusuz, Resulullah (s.a.v) doğru söylemiştir.

19- Ve Sema da açılır orada pek çok kapılar oluşur (olur).

20- Dağlar yürütülür sanki serap olmuştur.

"*…Açılır…*" Ruh seması, bedene döndüğü zaman zahiri ve batıni duyu kapılarıyla açılır. "*…Orada pek çok kapılar oluşur.*" Çok kapılı bir yer olarak açılır ruh seması. Bundan maksat da şuur yollarıdır. O kadar çokturlar ki her biri bir kapı gibi belirir. "*…Yürütülür…*" heyetlerini ve sıfatlarını gözlerden saklayan perde dağları bedenden giderilir. Mahşerde zuhur eden heyetlerin dışındaki arızi organlar da serap haline gelir. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: "*Dağılıp toz duman haline gelir…*" (Vakıa, 6) dağılması, cüzlerinin ayrışması suretiyle hiç olmamış gibi ortadan kaybolurlar.

21- Şüphesiz cehennem pusuda beklemektedir.

"*Şüphesiz… cehennem…*" tabiat cehennemi "*pusuda beklemektedir…*" yanında bulunan meleklerin herkesi gözetlediği bir gözetleme yeri ve herkesin beklendiği bir sınırdır.

Mutlular (saidler), onlar cehennemi aşacaklar, üzerinden geçip gidecekler. Çünkü bir ayette şöyle buyrulmuştur: "*İçinizden, oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra biz, Allah'tan sakınanları kurtarırız…*" (Meryem, 71.72) Rivayete göre, Meryem suresinde yer alan bu ayetle ilgili olarak İmam Sadık'a (a.s): "Siz de oradan geçecek misiniz?" diye sorulmuş ve İmam şu cevabı vermiştir: "Cehennem sönükken biz oradan geçtik…"

22- Azgınların barınağıdır.

23- Orada çağlar boyu kalırlar..

24- Orada, ne bir serinlik ne de bir içecek tatmazlar,

25- ancak kaynar su ve irin tadarlar.

26- Uygun bir ceza (karşılık) olarak.

Bedbahtlara gelince, orası onların barınağıdır. "*Azgınların barınağı…*" buyrulmuştur. Bir ayette de şöyle buyrulmuştur: "*Zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakırız.*" (Meryem, 72) "*Orada çağlar boyu kalırlar…*" uzayıp giden art arda zamanlar boyunca kalırlar orada. Eğer bu kimseler, batıl ve fasit itikatlara sahipseler sonsuza kadar kalırlar. Şayet, kötü amelleri işlemiş, ama bunların caiz olduğuna inanmamışlarsa veya sahih bir itikatları varken kötülükler işlemişlerse, bu amellerin heyetlerinin kökleşmesi oranında sınırlı bir zaman kalırlar

orada. "*Orada bir serinlik…tatmazlar…*" yakini inancın eseri olarak bir esenlik ve rahatlık " *bir içecek*" muhabbet zevkinden ve lezzetinden bir içecek tatmaz. "*ancak…kaynar su…*" cehli mürekkebin eseri olarak kaynar su "*ve irin*" fasık cevherleri sevme, onlara meyletme heyetlerinin karanlığından bir irin tadarlar. "*…bir karşılık olarak…*" işledikleri amellere, takdim ettikleri itikat ve ahlaka uygun bir cezadır bu.

27- Şüphesiz ki onlar hesap gününü ummazlardı,

28- Ve ayetlerimizi yalanladıkça yalanladılar.

29- Her şeyi bir kitab olarak ihsa etmiştik.

30- Tadın! Bundan sonra yalnızca azabınızı arttıracağız.

"*Şüphesiz ki onlar hesap gününü ummazlardı…*" Bu azabı beklemiyorlardı. *"ayetlerimizi yalanladıkça yalanladılar…"* Onlar, ödül kazanmaya ihtimal vermedikleri, ayetleri ve sıfatları yalanladıkları için bu rezilliklerle nitelenmişlerdi. Yani hem amelleri, hem de ilimleri bozuktu. Bu yüzden ödül umuduyla salih amel işlemeleri söz konusu değildi. Bir bilgileri de olmadığı için ayetleri tasdik etmiyorlardı.

"*Her şeyi bir kitab olarak ihsa etmiştik…*" amellerinin suretlerini, akidelerinin heyetlerini aleyhlerine olmak üzere hem nefislerinin sayfalarına, hem de semavi nefislerin sayfalarına kaydettik.

"Tadın! Bundan sonra yalnızca azabınızı arttıracağız." Bu nedenle azabı tadın. Bu, işlediğinize denk, ondan fazla olmayan bir azaptır. Buna, sizin gafil olduğunuz azabı artırmaktan başka bir katkıda bulunmayacağız.

31- Şüphesiz muttakiler için umulanı buldukları yer vardır.

32- Bahçeler ve üzüm bağları,

33- Göğüsleri tomurcuk gibi kabarmış yaşıt kızlar

34- Dolu kaseler,

35- Orada işitmezler, Boş laf ve yalanlamaya ait söz.

36- Rabbinden karşılık olarak yeterli bir bağışı, mükâfatıdır..

"Şüphesiz muttakiyler…" yani takva sahipleri için fiilleri itibariyle şeriatın ve aklın tayin ettiği adalet sınırını aşan azgınların karşısında yer alıp rezilliklerden, kötü fiillerin heyetlerinden arınmış kimseler için "*umulanı buldukları yer…*" başarı, azgınların barınağı olan cehennemden kurtuluş, "*bahçeler…*" ahlak cennetlerinde bahçeler,

"üzüm bağları…" fiil meyveleri ve heyetleri, *"göğüsleri tomurcuk gibi kabarmış…kızlar…"* fiil cennetlerinde isimlerin eseri suretler, "*yaşıt…"* mertebeleri eşit kızlar, "*kaseler…"* zencefil ve kâfur karışımı dolu eser muhabbeti lezzetinden kadehler vardır. Çünkü, eser ve fiil cennetine girenler ötesine yönelik arzular beslemezler. Onlar, eserler yüzünden müessirden, bağışlar yüzünden bağışlayandan perdelenmişlerdir. "*…Yeterli bir bağışı, mükâfatıdır…"* himmetleri ve gözlerinin beklentisi uyarınca kendilerine yeten bir bağıştır. Onlar, istidatlarının eksikliğinden dolayı bundan ötesini istemezler. İçinde bulundukları durumdan aldıkları zevkin ötesinde daha lezzetli bir şey düşünmezler.

37- Semavat'ın arz'ın ve aralarındaki her şeyin Rabbidir. Rahmandır. O gün insanlar O'na karşı konuşmaya yetkili değillerdir.

38- Ruh ve melaike saf tuttuğu gün Rahman'ın izin verdiklerinden başkaları konuşmazlar.

39- İşte bugün haktır. Artık dileyen Rabbine varacak bir yol tutsun.

40- Şüphesiz yakın bir azap ile uyardık. O gün kişi ellerinin ne takdim ettiğine bakacak. Ve kâfir: Keşke toprak olsaydım! Der.

"O, semavat'ın arz'ın ve ikisi arasındaki her şeyin Rabbidir. Rahmandır." Yani, onlara bu gibi bağışlarda bulunan Rableri, Rahman'dır. Çünkü bağışları, görkemli zahiri nimetler türündendir, dakik batıni nimetler türünden değildir. Bu bakımdan, meşrepleri Rahman ismindendir, başka isimlerden değil. *"O gün O'na karşı konuşmaya yetkili değillerdir."* Çünkü sıfat makamına ulaşmamışlardır. Bu yüzden, konuşmadan nasipleri yoktur.

"Ruh…durduğu gün…" insani ruh ve kuvvetler melekleri kendi mertebelerinde "*saf tuttuğu"* gün. Yani, her biri kendi makamında tertip edildiği gün. Nitekim bir ayette şöyle buyrulmuştur: *"Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır."* (Saffat, 164) "*Rahman'ın izin verdiklerinden başkaları konuşmazlar…"* ezelde konuşma istidadı kolaylaştırılıp hazırlanan ve bu istidadı tezkiye aracılığıyla fiiliyata çıkarma başarısı gösterenler başkası konuşamazlar. "*Konuşan da doğruyu söyler…"* Hak söz söyler, batıl söz değil.

"*Biz…bir azap ile sizi uyardık…"* bundan maksat, yani *"yakın"* bozuk amellerden kaynaklanan fasık heyetler azabıdır. Daha uzak olan kahır ve gazap azabı değil. Ve bu azap, kendi elleriyle işleyip takdim ettikleri şeyin kendisidir. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

NAZİÂT SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- And olsun; şiddetli bir çekiş ile söküp koparanlara,

2- Kolayca yumuşakça dalanlara, çıkarıp alanlara,

3- Yüzüp yüzüp gidenlere,

4- Yarışıp birbirini geçenlere,

5- Emirleri tedbir edenlere.

Bu surede yüce Allah, Hak tarafına *"şiddetli bir çekiş…"* ile çekilme halinin galip geldiği özlem içindeki nefislere *"And olsun…"* diye yemin ediyor. Bunlar, özlem ve muhabbet denizine *"kolayca yumuşakça"* dalmışlardır. Nefis karargâhından ve tabiat esaretinden çıkmışlardır. Yani, nefsin sıfatlarının kayıtlarından ve bedenin ilgilerinden kurtulmuşlardır. Nitekim Araplar: Sewrun naşitun= bir beldeden çıkıp başka bir beldeye giden öküz, derler. Yine : neşeta min ikalihi= Bağından kurtuldu, derler. Dolayısıyla bunlar, sıfat denizlerinde yüzüp zat aynına ve vahdette fena bulma makamına doğru giden nefislerdir. Ondan sonra kesrete geri döner, Hakk'a ve hidayete davet etme, cem sonrası tafsil makamında düzeni tedbir etme işini gerçekleştirirler. Bunu da seyreden yıldızlar aracılığıyla yaparlar ki, doğudan batıya doğru çekilirler. "*Yüzüp yüzüp gidenlere…Yarışıp birbirini geçenlere…"* Seyirleri esnasında batının en uzak noktasına doğru birbirlerinden ayrılırlar. Bir burçtan diğerine çıkarlar ve feleklerinde yüzerler. Seyir esnasında birbirlerini geçerler. Böylece kendisine ve seyrine tevdi edilen âlemin işini *"emirleri tedbir ederler."* Ya da bu işi feleki nefislerden ibaret melekler aracılığıyla gerçekleştirirler. Ki bunlar beşer ruhlarını bedenlerden "*şiddetli bir çekiş ile söküp…."* koparırlar, çekip alırlar.

Ruhu çekip alırken bedenin en uç noktalarına, parmak uçlarına ve tırnaklarına kadar *dalarlar* ve ruhları bedenlerden *çıkarıp alırlar*. Nitekim Araplar: Neşeta't delve mine'l bi'ri= kovayı kuyudan çekip çıkardı, derler. Bunlar, yol alırlarken emredildikleri şeye doğru yüzerler, ona varmak için yarış halinde olurlar. Emredildikleri şeyi emrolundukları tarzda yönetirler.

Bütün bu yeminlerin cevabı, yani hakkında yemin edilen şey, daha önce birkaç kere vurguladığımız gibi hazfedilmiştir ve hazfedilen cevap, "kesinlikle ba's olacaksınız (diriltileceksiniz) …" şeklindedir.

6- O gün, bir sarsıntı ile sarsılır.

7- Onu takip eden sarsıntı arkasından gelir.

8- O gün yürekler oynar, kaygıdan titrer

9- Gözleri yorgun düşer.

Bu cevaba "*O gün…*" yani "*birinci üflemenin sarstığı gün…*" ifadesi delalet etmektedir. O müthiş vakıa gerçekleşir ki, bundan dolayı beden arzı ve organ dağları *"bir sarsıntı ile sarsılır."* İşte bu, birinci üflemedir. Veya ruhun bedenden ayrıldığı vakittir. "*Onu takip eden…" yani* ikinci üflemenin takip ettiği gün.. yani, ikinci nefha. Bundan maksat da ölümden sonra yeniden dirilmedir. "*O gün yürekler…"* sarsıntının meydana geldiği vakitte bazı kalpler; yerinden oynar "*kaygıdan"* titrer, yerinden fırlayacak gibi olur. *"Gözler yorgun düşer…"* zelil olarak aşağı bakar.

10- Derler ki: "Gerçekten biz mi ilk halimize döndürüleceğiz?

11- Çürümüş dağılmış kemiklere döndükten sonra mı?

12- İşte bu, hüsranla geri dönüştür." Dediler.

"*…Derler…"* ölümden sonra dirilişi inkâr eden perdelenmişler, inkârcı bir edayla *"Biz…mi döndürüleceğiz?"* çürümüş dağılmış kemiklere döndükten sonra ilk hayat yoluna *"ilk halimize…"* yeniden mi döndürüleceğiz. Eğer *"İşte bu…"* doğruysa, gerçek olan buysa biz kaybettik zira dönüşümüz "*hüsranlı"* demektir derler.

13- Ancak bu tek bir sesleniştir.

"*Bu dönüş…sadece…"* yani, ikinci üfürme, ki yeniden dirilişle gerçekleşen hayat sarsıntısıdır, "*seslenmeye bakar…"* bir sayha yeterlidir. *"tek, bir sesleniş…"* bundan maksat da İsrafili ruhun, kendisini kabul etmeye elverişli maddeden ayrılan ruhu bir kez daha maddeye yöneltip diriltmesidir. Bu, küçük kıyamet günündür.

14- Birdenbire kendilerini sahire (mahşer)de görürler.

"*Birdenbire kendilerini…"* birdenbire kendilerini bir gerçekle karşı karşıya görürler. *"Sahire (mahşer)de görürler…"* bu üfürmenin vaktinin gelip çattığını görüp hayretten donakalırlar. Bir anda mahşer meydanına oluş nefhası yani. Ayette geçen "er-sahire" beyaz ve düz alan demektir. Yani, kemale ermeden ayrılan insani ruh âlemi. Çünkü kemale erenlerin barınağı olan kutsi âlem isimlerine göre arz konumundadır. Aydınlığından ve genişliğinden dolayı "er-sahire" olarak isimlendirilmiştir. Ya da bundan maksat hayvani ruhtur. Çünkü, ölümden sonra diriliş esnasında eksik insani ruhlar onlarla birleşirler, maddeye kapılmanın zorunlu bir sonucu olarak onlara bulaşırlar. Ayrıca, ölümden sonra diriliş esnasında ruhun bütünleştiği mahal de beyazlığından ve cüzlerinin normal oluşundan dolayı, kastedilmiş olabilir.

15- Sana Musa'nın haberi gelmedi mi?

16- Kutsal vadi Tuva'da Rabbi ona nida etti.

17- Firavun'a git, Çünkü o çok azdı.

"Musa'nın haberi sana gelmedi mi?" hani "*O'nun Rabbi*…" ona "*Kutsal vadi Tuva'da nida etti …"* seslenmişti*…* Kutsal vadiden maksat, mücerret ruh âlemidir. Çünkü bu âlem, maddi şeylere taalluk etmekten beridir. Vadinin adı ise "*Tuva"*dır. Çünkü cisimlerden ve nefislerden oluşan bütün mevcudat onun altında, katmanları arasında, kahrının baskısında dürülür. Bu, sıfat âlemidir, sıfat tecellilerinden kaynaklanan konuşma makamıdır. Bu yüzden yüce Allah Musa'ya bu vadide seslenmiştir.

Bu âlemin sonu, Resulullah'ın (s.a.v), Cibril'i kendi suretinde gördüğü ufuktur.

"*Çünkü o çok azdı."* Benliğiyle zuhur etti. Şöyle ki: Firavun kuvvetli. Hikmetli ve alim bir nefse sahipti. Fiil vadisinde süluk etti, sıfat vadisini kat etti ve benliğiyle perdelendi. Rablık sıfatlarına büründü ve bunları kendi nefsine mal etti. Firavunluğu, zorbalığı ve azgınlığı buradan gelir. Bu yüzden o, Resulullah'ın (s.a.v) "insanların en kötüsü, kıyamet koparken sağ olan kimsedir." buyurduğu kimselerden biridir. Çünkü o, sıfat tevhidi makamında kendi nefsiyle ve nefsinin hevasıyla kıyam etmiştir. Bu ise, perdelerin en güçlüsüdür.

18- De ki: "Arınmayı tezkiye olmayı ister misin?"

19- "Seni Rabbine ulaştırma mı…? Böylece haşyet duyarsın."

20- Ve ona ayet'ul kubrayı (en büyük ayeti) gösterdi.

21- Hemen yalanladı ve isyan etti.

22- Sonra sırtını döndü.

23- Olanca çabasını göstererek…

24- "Ben sizin en yüce rabbinizim!" dedi.

25- Allah da onu dünya ve ahret azabı ile yakaladı.

26- Elbette bunda, haşyet duyan kimseler için büyük bir ibret vardır.

27- Sizi yaratmak mı zor yoksa o bina ettiği semayı mı yaratmak mı?

28- Onun tavanını yükseltti ve onu bir düzene koydu.

29- Ve onun gecesini kararttı ve onu aydınlığa çıkarttı.

30- İşte bundan sonra Arz'ı yayıp döşedi.

31- Ondan suyunu ve otlağını da çıkardı.

32- Dağları da orada dikip sabitledi.

33- Sizin menfaatiniz ve hayvanlarınızın istifadesi için.

"*Arınmayı…ister misin?"* benliğinden fena bulmayı, "*seni…iletmemi…"* hakiki marifet aracılığıyla seni *"tezkiye"* etmemi, zati vahdete *"Rabbine"* ulaştırmamı ister misin? "*Böylece haşyet duyarsın…"* O'ndan korkarsın, benliğin yumuşar ve fena bulursun…

" Ve *"ona ayet'ul kubrayı…"* en büyük mucizeyi gösterdi. En yüce tevhid ve Hakkani hidayetle ona hakiki hüviyeti gösterdi. Ama perdesi çok güçlü ve vehmi iyice kökleştiği için Firavun bu mucizeyi göremedi.

"*Hemen yalanladı…"* ulaştığı makamın ötesinde bir mertebenin olmasını derhal yalanladı. "*ve isyan etti."* Firavunluğu ve inatçılığı yüzünden emrine baş kaldırdı. "*Sonra…sırtını döndü…"* halinin günahı yüzünden içinde bulunduğu sıfat tevhidi makamına sırtını döndü ve inatçılığı, nefsinin istilası ve iddiasını izhar etme arzusunun şiddeti yüzenden bütünüyle nefis makamına yöneldi. "*Olanca çabasını göstererek…"* Musa'yı savmak için bütün şeytani tuzakları ve nefsani hileleri kulandı. Bu yüzden kutsi cenaptan kovularak reddedildi. Perdeleri de arttıkça arttı. Sonunda şu sözü söyledi: "*Ben, sizin en yüce Rabbinizim!"*

Ya da kastedilen anlam şudur: Benliğinin şiddetinden ötürü Hakk'ın büyüklük ridasını çekip almaya kalktı da kahredildi, melun olarak ateşe atıldı. Nitekim, bir kutsi hadiste yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Azamet benim hırkam, büyüklük benim ridamdır. Kim bunlardan birini benden çekip almaya kalkarsa, onu cehenneme atarım." Ve helak ediliş hikayesi bir ibret olarak dilden dile dolaşır. İşte bu kahırdır ve "*Allah onu, dünya ve ahiret azabıyla yakaladı. Elbette bunda, haşyet duyan kimseler için büyük bir ibret vardır.*" ayetlerinin anlamı budur. Yani, ürperen, nefsi yumuşayıp kırılan, bir daha zuhur etmeye kalkmayan kimseler için bir ibrettir.

34- O en büyük felaket geldiği vakit

35- İnsanın neye çalıştığını hatırlayacağı gündür.

36- Görene cehennem açık bir şekilde gösterildiği zaman.

Her şeyi alt üst eden *"o en büyük felaket geldiği vakit…"* Yani, her şeyi alt üst edip, bastırıp silen zati vahdet nuru tecelli ettiği vakit. "*İnsanın…hatırlayacağı gün"* dür. İnsan o gün, fıtratının başından fena bulmasına kadar "*neye çalıştığını…"* çabasının tüm aşamalarını, makam ve derecelerde süluk edip varacağı yere varıncaya kadar geçirdiği tüm evreleri hatırlar ve O'na şükreder.

"Cehennem açık bir şekilde gösterildiği zaman…" eser tabiatı ateşi *"görene"* Allah'ın nuruyla bakan, Allah için perdelerden sıyrılan kimseye gösterildiği vakit. Perdelenmiş körlere değil elbette. Onlar bu cehennemin ateşiyle yanarlar, ama onu göremezler. Bu yüzden insanlar onun müşahedesinde iki kısma ayrılırlar:

37- Azana, haddi aşana,

38- Dünya hayatını tercih edene,

39- Muhakkak cehennem barınaktır.

"Azana…" insani fıtrat düzeyini *aşan*, adalet ve şeriat sınırını tecavüz edip hayvani veya vahşi yırtıcılık mertebesine ulaşan ve azgınlığında alabildiğine ileri gidene, "*dünya hayatını…tercih edene…"* süfli zat sevgisinden dolayı maddi hayatı, hakiki hayata tercih edene "*muhakkak cehennem barınaktır."* onun sığınağı ve dönüş yeri cehennemdir.

40- Rabbinin makamından korkan ve nefsini hevadan uzaklaştırana,

41- Muhakkak ki cennet yeğane barınaktır.

"*Rabbinin makamından korkan…*" , kalp makamına yükselmek, O'nun, kendi nefsi üzerinde kaim oluşunu müşahede etmek suretiyle Rabbinin makamından korkan, "*nefsi…uzaklaştıran*" Rabbinin cezasından veya kahrından korktuğu için nefsi, hevasından uzaklaştıran kimseye gelince, o kimse için "*cennet yegâne barınaktır.*" derecesine göre orada barınır.

42- Sana kıyamet saatinden soruyorlar: "Kopacağı an ne zaman?"

43- Sen onu nereden bileceksin!

44- Onun ilmi Rabbine mahsustur.

"*Onun nihai ilmi yalnız Rabbine aittir…*" yani, onun bilgisi ve zikri olarak hangi konumda olursan ol, onun ilminin sonu Rabbine dayanır. Çünkü kıyametin kopacağını irfan derecesinde bilen kimse, öncelikle kendi ilmini Allah'ın ilmiyle silen, sonra zatını O'nun zatında yok eden kimsedir. Böyle olunca da kendisine ait ilmi ve zatı olmadığı halde kıyametin ne zaman kopacağını nasıl bilsin? Sen ve senden başkaları onu nasıl bilebilir ki? Bilakis, onu Allah'dan başka hiç kimse bilemez.

45- Sen ancak ondan korkanları uyarıcısın.

46- Onu gördükleri gün sadece bir akşam vakti ya da kuşluk zamanı kadar kaldıklarını sanırlar.

"*Sen ancak ondan korkanları uyarırsın.*" Buna taklidi olarak iman ettikleri için. *"Sadece bir akşam vakti ya da kuşluk zamanı kadar kaldıklarını sanırlar."* Hakkın nurunun bedenlerde batış vaktinin veya bu nurun battığı yerden doğuş vaktinin bu kadar olduğunu zannederler. Yani, vahdette fena bulmak suretiyle kıyameti gördükleri vakit, kendilerinin hiçbir varlıklarının olmadığını, bunun sadece beden âleminde kalmaktan ve madde ile perdelenmekten veya ruhlar âleminde akıl ile perdelenmekten kaynaklanan bir vehim olduğunu kesin olarak bilirler. "Sadece iki adım…attın mı vasıl olursun…" diyen kimsenin maksadı budur. Yani bu iki varlığı aştın mı vasıl olursun. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

ABESE SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Yüzünü ekşitti ve geri döndü

2- O a’ma geldi diye

3- Ne bilirsin belki de o temizlenecek

4- Yahut öğüt dinleyecek öğüt kendisine fayda verecek.

5- Ama müstağni olana gelince

6- Sen ona yöneliyordun

7- Onun temizlenmesinden sana ne

8- Amma sana koşup gelen kimse yok mu

9- O haşyetle…

10- Sen onunlan ilgilenmiyorsun.

“Yüzünü ekşitti ve geri döndü…” Resulullah (s.a.v), habib (seven) olduğu için Rabbinin terbiye hücresinde bulunuyordu. Bu yüzden nefsi, Onu, Hakk’ın nurundan perdeleyecek bir sıfatla zuhur edip, Onun, Allah ile değil kendi nefsiyle hareket etmesine yol açsa, hemen uyarılır ve edeplendirilirdi. Nitekim Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Beni Rabbim edeplendirdi ve edebimi de güzel yaptı.” Bu süreç, Resulullah (s.a.v) Allah’ın ahlakıyla ahlaklanana kadar devam etmiştir.

Çünkü Allah’ın ahlakıyla ahlaklanmak, vuslattan ve fena bulmaktan sonra, beka halinde O’nunla tahakkuk etmekle gerçekleşir. Buna, temkin zamanında ve telvinin yok oluşu vaktinde istikamet üzere olmak denir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v), halin zahiriyle ileri gelenlere bakınca, zenginlerin zenginliği gözünde büyüyünce, bu ileri gelenlere ve iman etmeleri durumunda İslam’ın onlarla güçlenmesine önem verip fakirden (İbni Ümmü Mektum’dan) yüz çevirince ve de fakirin imanını

"haşyetini…" önemsemeyince, ona derhal uyarı geldi ve şöyle dendi: Senin gibi birisinin halin zahirine bakması, zayıf, ama istekli istidat sahibini görmezlikten gelerek güçlü ve zengin biriyle ilgilenmesi yakışık almaz. Bilakis, senin bakışının istidatla, imanı kabul etme yeteneğiyle sınırlı olması gerekir. Sadece bunu dikkâte al, başka bir şeyi değil. Zahiri durum senin batından perdelenmene yol açmasın. Belki de yüzüne bakmamak için oyalandığın fakir kişi, kötülüklerden arınma ve güzelliklerle bezenme çabası içindedir, dolayısıyla kemal düzeyine erişecek durumda olup hem hidayete ermek, hem de başkalarını hidayete erdirmek kabiliyetindedir. Senin önem verip ilgilendiğin ve biraz da değer vererek yaklaştığın zengin kimse de istidadı olmadığı, büyüklendiği ve inat ettiği için iman etmeyecektir. "*…Sen sorumlu değilsin…"* o büyüklenen zengin kimsenin Müslümanlıktan kaçınmasının sorumluluğu sana ait değildir.

11- "Hayır!.. Muhakkak ki bu bir öğüttür.

"*Hayır!..."* Hz. Resulullah'ı (s.a.v) böyle davranmaktan vazgeçirmeye yönelik bir ret (Asla!) ifadesidir bu. Rivayet edilir ki, bu ayetin nazil olmasından sonra Resulullah (s.a.v) bir daha yüzünü hiç ekşitmedi ve zenginlere sırf zenginliklerinden dolayı yaltaklanır bir tavır içine girmedi.

12- Dileyen Onu düşünür öğüt alır.

13- Mukaddes sahifelerdedir.

14- Yüce makamlara kaldırılmıştır ve tertemiz kılınmıştır.

15- Katiplerin elleriyle,

16- Değerli ve güvenilir.

17- Ölsün o insan ne kadar kafirdir.

18- Hangi şeyden yarattı onu?...

19- Bir nutfeden yarattı onu, onu takdir ettiği şekle koydu.

"*Mukaddes sahifelerdedir."* Allah katında kutsal olan mükerrem sahifelerdedir. Bundan maksat da semavi nefisler levhalarıdır ki, Kur'an-ı Kerim, daha önce belirtildiği gibi levh-i mahfuzdan ilk önce bu nefislere inmiştir.

"*Yüce makamlara kaldırılmıştır…"* değer ve makam olarak yüceltilmiştir. "*Tertemiz kılınmıştır…"* tabiat kirlerinden ve değişmelerinden temizlenmiştir.

"*…Katiplerin elleriyle…"* bu levhalar üzerinde tesir bırakan kutsal akıllardan ibaret katiplerin elleriyle yazılmıştır.

"*Değerli…"* Kerim'dirler; şerefli ve Allah'a yakındırlar. *"*G*üvenilir…"*dirler. Muttakidirler. Maddi varlıklardan arınmış ve cevherleri, maddi taalluklardan münezzehtir.

Artık *"Dileyen Onu düşünür öğüt alır…"* Kur'an-ı Kerim'in, öğüt kabul edenler için bir hatırlatma ve öğüt olduğu belirtildikten sonra, *"o insan ne kadar kafirdir…"* insanın nankörlüğü, perdelenmesi, bu yüzden hatırlatma ve öğüte muhtaç olması, sonra *"Hangi şeyden yarattı onu?...* "*Bir nutfeden yarattı onu, onu takdir ettiği şekle koydu…"* yaratılışlarının başlangıcı ve kendi içindeki halleri itibariyle sergiledikleri göz kamaştırıcı güzellikleriyle nimeti verene delalet etmeleri mümkün olan zahiri nimetlerden ve kendisinin dışında olup hayatını sürdürmesi için muhtaç olduğu şeylerden ibret almaması karşısında hayret ediliyor.

20- Sonra yolunu kolaylaştırdı ona.

21- Sonra onu öldürüp kabre koydurdu.

22- Sonra dilediğinde diriltti onu.

Sonra dış ve iç deliller apaçık ortada oldukları halde, yani nimetleri var edip bağışlayan zatı görmeyi sağlayan hallere bakıp şükretmek gerekirken, bundan dolayı da nazil olan Kur'an'ı dinleyip öğüt almak gerekirken nankörlük ettiği vurgulanıyor.

23- Hayır! Henüz onun emrettiğini yapmadı.

24- İnsan yemeğine bir baksın!

25- Biz o suyu çokça boşalttık.

26- Sonra arz'ı bir şakk ile yardık da,

27- Orada ekinler bitirdik

28- Üzüm, taze sebze

29- Zeytin, hurma ağaçları

30- Ağaçları sık ve iri bahçeler,

31- Nice meyveler ve çayırlar.

32- Sizin menfaatiniz ve hayvanlarınızı istifadesi için.

"*…Yapmadı…"* uzun bir zaman dilimi içinde *"henüz Onun emrettiğini…"* Allah'ın buyurduğunu yerine getirmedi. *"İnsan…baksın!"…* Nimetleri, kemalleri fiile çıkarmanın vesilesi kılmak, onları nimet verene ulaştırıcı araçlar olarak görmek şeklinde şükürlerini eda etmediler. Tam tersine, onlarla ve kendi nefisleriyle Allah'tan perdelendiler.

33- Ama kulakları sağır eden o ses geldiğinde.

34- İşte o gün kişi kardeşinden kaçar.

35- Anasından, babasından,

36- Eşinden ve oğullarından,

37- O gün onlardan her bir kişinin, kendisine yeter bir meşguliyeti vardır.

38- O gün yüzler vardır nurlu parlak,

39- Gülen, sevinen.

"Kulakları sağır eden o ses geldiğinde…" İnsanın aklını başından alan ve duylarını dumura uğratan ilk nefha gerçekleştiğinde… "*İşte o gün…"* herkes kendi işiyle ilgilenir. Başkasıyla ilgilenecek zaman bulamaz. Çünkü içinde bulunduğu durum alabildiğine zor ve şiddetlidir. Nefsinin halleri olarak kendisine zahir olan durum yeterince meşgul edicidir. O gün insanlar iki kısma ayrılırlar: Yüzleri parlak, zatlarının nuraniliğinden ve saflığından dolayı aydınlanan, parıldayan, amellerinin heyetleriyle ve içinde bulundukları cennetlerin nimetleriyle sevinen mutlular…

40- Ve o gün nice yüzler, üzerlerini toz kaplamış,

41- Onu da karalık bürür,

42- İşte bunlar kâfirlerdir, günahkârlardır.

Ve *"o gün nice yüzler.."* de vardır ki, küfürlerinin karasıyla, günahlarının tozuyla üzerleri tozlanmış *"…karalık bürürmüş…"* zatlarının karanlığıyla ve amellerinin heyetlerinin katmerli kiriyle yüzleri kapkara kesilmiş bedbahtlar… "*İşte bunlar kâfirlerdir, günahkârlardır…"* Küfürlerinin ve günahlarının birleşmesi ile karalığın ve tozun yüzlerinde birleşmesinin *"karalık bürümesinin"* sebebi olmuştur.

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Güneş katlanıp dürüldüğünde,

2- Yıldızlar karardığında,

3- Dağlar yürütüldüğünde,

4- İşar (gebe deve) başıboş bırakıldığında,

5- Vahşiler (hayvani kuvvetler) haşrolduğunda,

6- Denizler kaynatılıp doldurulduğunda,

7- Nefisler birleştirildiğinde,

"*Güneş katlanıp dürüldüğünde…"* ruh güneşi, hayattan ibaret olan ışığı dürülüp bedenden kabzedilerek izale edilmesi suretiyle katlandığı… *"Yıldızlar..."ın* Nurları giderilerek duyu yıldızları döküldüğü… *"Dağlar…"* Organ dağları parçalanıp tuza çevrilmek suretiyle *"yürütüldüğü…"* Yürümede kullanılan ayaklar veya yararlanılan güzel ve göz alıcı mallar kullanılmadığı, yararlanılmadığı… Çünkü ayette geçen "işar" (gebe deve), Araplar nezdinde malın en güzeli ve en göz alıcısıdır…

Hayvani kuvvetler "*vahşileri"* helak edilip yok edilmek suretiyle *"haşrolduğunda"* bir araya getirildiği… Nitekim, Araplar haşertu elsineh= "onları son ferdine kadar helak ettim" derler. Veya ölümden sonra dirilişle bir araya getirildiği… *"Denizler…"* unsur denizleri birbirlerine doğru akmak, her cüz kendi aslıyla birleşmek ve tek bir deniz haline gelmek suretiyle *"kaynatılıp doldurulduğunda",*

"Nefisler…", her biri kendi benzeri olan sınıfla bütünleşmek suretiyle birleştiği ve böylece herkes arkadaşıyla beraber olmak suretiyle mutlular ve bedbahtlar şeklinde iki sınıf oluştuğu zaman…

8- Diri diri gömülen bakireye (kıza) sorulduğunda,

9- Hangi günah sebebiyle öldürüldüğü sorulduğunda,

Hayvani nefis tarafından beden kabrine diri diri gömülüp ağırlaştırılarak helak edilen konuşan nefis kızına "*hangi günah sebebiyle öldürüldüğü sorulduğu"* zaman. Hayvani nefsin, konuşan nefsi istila edip özelliklerinden ve fiillerinden alıkoyup helak ederken kullandığı gazap, şehvet gibi günahlarını izhar etmesi istendiği ve onun da bu günahlarını izhar ettiği zaman… burada günahlarını izhar etme isteği "sorma" olarak ifade edilmiştir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v) " Kızı diri diri gömen de, diri diri gömülen kız da ateştedir." buyurmuştur. Çünkü konuşan nefis, azapta hayvani nefsin yoldaşıdır. Bu hadisin başka bir sırrı daha var ki, burası bu sırrı açıklamanın yeri değildir.

10- Defterler açıldığında,

11- Sema sıyrılıp alındığında,

12- Cehennem tutuşturulduğunda,

13- Ve cennet yaklaştırıldığında,

14- Her kişi hazırladığını öğrenir.

"Defterler açıldığında…" Yani, amellerin heyetlerinin yer aldığı kuvvetler ve nefisler sahifeleri, ölüm ve ruh güneşinin katlandığı esnada dürülür, ölümden sonra diriliş ve bedene geri dönüş esnasında da açılır.

"*Sema…"* hayvani ve akli ruh *"sıyrılıp alındığında…"* izale edilip giderildiği zaman… "*Cehennem…"* tabiat cehennemindeki gazap ve kahır ateşi *"tutuşturulduğunda…"* perdelenmişler için tutuşturulduğu zaman… *"Ve cennet…"* rıza ve lûtfun eseri olan nimet cennetleri "*yaklaştırıldığında…"* muttakiler için yaklaştırıldığı zaman… "*Öğrenir…"* her *"kişi…"* ne *"hazırladığını"* hazırlamış olduğu şeyleri bilir ve unutup aklından çıkardığı bu şeylerin karşısında durur.

15- Akıp giden kaybolanlara (el-hünnes'e) and olsun…

16- Yörüngelerinde akıp giden (el-cevar'a) yerlerine girenlere (el-künnes'e),

"Akıp giden…" gezip dolaşarak dönen, "*kaybolan…"* vahşi hayvanların inlerine girmesi gibi burçlarına giren yıldızlara veya bedenlere dönen, yörüngelerinde akıp giden yerlerine giren nefislere "*and olsun"…*

17- Ve karanlığı arkasına alan geceye,

18- Sabaha ağarmaya başladığında,

"*Geceye…"* ölü beden zulmeti gecesine "*kararmaya yüz tuttuğunda…"* and olsun… ruhun taalluk etmesi ve ruh güneşinin üzerine doğması esnasında hayat nuruyla karanlığı yok olduğu için *"karanlığı arkasına alan…"* arkasını dönüp gittiği zaman geceye and olsun. "*Sabaha…"* bu güneşin doğmasının eserine "*ağarmaya başladığında…"* hayat vermek suretiyle bedende yayıldığı zaman… and olsun.

19- O, kerîm bir Rasul'ün sözüdür.

20- Yüce arş'ın sahibi indinde itibar sahibidir.

21- İtaat edilen, orada emîn olandır,

22- Sahibiniz bir mecnun değildir,

"*O, kerim…"* çok şerefli *"bir Rasul'un sözüdür…" "Arş'ın yüce sahibinin indinde itibarlıdır.."* çünkü yakındır zira insanın kalbine üfleyen Ruh'ul Kuds'ün sözüdür.

23- And olsun ki, onu apaçık ufukta görmüştür,

24- O, gaybın bilgilerini esirgemez.

25- O recmedilmiş şeytanın sözü değildir

26- Hal böyle iken nereye gidiyorsunuz?"

"And olsun ki, onu apaçık ufukta görmüştür…" kalbin ruha bakan tarafının son çizgisinde görmüştür. Burası, kutsi üfleyicinin mekânıdır. "*O, gaybın bilgilerini esirgemez…"* Yani, gaypten verdiği haberler itibariyle kimse onu itham edemez. Çünkü vehim şeytanı ve tahayyül cini onu istila edip sözlerine kendi sözlerini karıştırmaları, böylece kutsi anlamın vehmi ve hayali anlama karışması imkânsızdır. Çünkü onun aklı örtülmemiştir, bilakis vehim şaibelerinden arınıp saflaşmıştır. "*O…değildir…"* anlatılan sebeplerden dolayı, ruh nuruyla "*recmedilmiş…"* vehim "*şeytanının"* sözü değildir ki, tümüyle vehim olsun. "*Hal böyle iken nereye gidiyorsunuz?"* yani, bu söz, vehim şeytanının ilkasından ve karıştırmasından, sahibi de delilikten uzaktır ve bu herkesçe de görülmektedir. Böyle iken bir kimse kalkıp böyle bir tutum sergilese ve bu sözle ilgili olarak yukarıda işaret ettiğimiz üç

niteliği dile getirse, kesinlikle gerçekten uzaklaşmış olur. Doğruyu tutturması mümkün olmadığı gibi yanına bile yaklaşamaz. Tıpkı gideceği yerin tersine bir yol izleyen bir kimseye " nereye gidiyorsun?" denildiği gibi.

27- O alemler için bir Zikirden başka bir şey değildir.

28- Sizden müstakimde gitmek isteyenlere…

29- Alemlerin Rabbi Allah, dilemedikçe hiç kimse dileyemez.

"Sizden…isteyenlere…" bütün âlemler içinde, süluk yolunda istikamet üzere olmak, Hakk'ın üzerinde olduğu yol olan "*sırat-ı müstakimde"* gitmek isteyenlere bir öğüttür. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: "*Muhakkak Rabbim dosdoğru yoldadır…"* (Hud, 56) Allah dilemedikçe hiç kimse bu yolda süluk etmeyi dileyemez. Çünkü, O'nun yolu ancak O'nun iradesiyle izlenir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

İNFİTÂR SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Sema yarıldığı zaman,

2- Yıldızlar döküldüğü zaman,

3- Denizler fışkırtılarak birbirine katıldığı zaman,

"Sema yarıldığı zaman…" hayvani ruh seması, insani ruhtan kopup zeval bulmak suretiyle yarıldığı zaman, *"Yıldızlar…"* duyular *"döküldüğü…"* ölümün gerçekleşmesiyle dökülüp yok olduğu zaman, "*denizler…"* unsur cisimleri "*birbirine katıldığı…"* her bir unsurun kendi aslına dönmesini engelleyen berzahın kaldırılmasıyla birlikte birbirlerine karıştığı zaman. Berzah ise, bedenin harap olmasını ve bedeni oluşturan cüzlerin asıllarına dönmesini engelleyen hayvani ruhlardır.

4- Kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman,

5- Her nefis takdim ettiği ve tehir ettiği şeyi bilmiştir.

"*Kabirlerin…"* yani bedenlerin "*içindekiler dışarı çıkarıldığı…"* bedenlerin içindeki ruhlar ve kuvvetler çıkarılıp salıverildiği zaman.

6- Ey İnsan! Kerîm Rabbine nankör olmak için seni aldatan nedir?

7- O, seni yarattı seni tesviye etti seni mu'tedil kıldı.

8- Dilediği herhangi bir surette seni tertip etti.

9- Hayır! Asla bilakis diyn'i yalanlıyorsunuz.

10- Muhakkak ki üzerinizde hafızlar olduğu halde,

Ey insan!.. *"Kerim Rabbine…seni aldatan nedir?"* Burada, Allah'ın keremine aldanmanın inkârına yönelik bir soru yöneltiliyor. Yani eğer Allah'ın Kerim olması, insanın aldanmasını mümkün kılıyor ve kolaylaştırıyor olsa da, lakin O'nun birçok nimeti ve büyük lûtfu ve eksiksiz kudreti vardır ki, bu da keremine aldanmayı mümkün kılmaktan

çok, engelleyen gerçeklerdir. Bil ki, O, seni halketti, ruh'u nefy etmek için tesviye etti düzene koyarak mutedil kıldı. Ve seni "*dilediği*" surette bir şekilde "*tertib*" etti.

11- Kiramen Katibin,

12- Ne fiil yaparsanız bilirler.

Kiramen Katibin: Semavi nefisler ve feleki kuvvetlerden ibarettir. İnsanlardan sadır olan filler bunlara nakşedilir. Yani, Allah'ın keremine aldanmaktan sakının. Bilakis, onların din gününü yalanlamak suretiyle isyan etmeleri, aldanmaktan çok daha büyük ve temel bir suçtur. Şerefli ve kerem sahibi melekler, ki kevn ve fesattan korunmuşlardır, sizin fiillerini muhafaza ederler, onları sizin aleyhinize olmak üzere yazarlar. Bunlar, sizinle görevlendirilmiş ve "*sağ tarafta ve sol tarafta oturmuş…*" (Kaf, 17) iki meleğe ek olarak görevlendirilmişlerdir. Böyle iken nasıl günah işlemeye cesaret edebiliyorsunuz? Ki bütün yapıp ettikleriniz semada ve arz'da sizin aleyhinize yazılmaktadır?

13- Muhakkak ki iyiler (ebrar) elbette nimetler (naim cenneti) içindedirler.

14- Ve muhakkak ki facirler de ateşte (cehennemde) dirler.

15- Din günü ona (ateşe) maruz kalırlar.

16- Ve orada (cehennemde) yok olup gitmeyecekler.

17- Sana ne bildirdi? Dîn günü nedir?

18- Sonra, sana ne bildirdi? Din günü nedir?

19- O gün (Din günü), hiçbir nefis başka bir nefis için bir şeye malik değildir. O gün, emir yalnız Allah'ındır.

Muhakkak ki Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

MUTAFFİFİN SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Hilekârlara yazıklar olsun,

2- Onlar, insanlardan alırken ölçüp tarttıklarında tam yaparlar.

3- Onların hakkı için ölçüp tartıyı eksik yaparlar.

"*Hilekârlara yazıklar olsun…"* ölçüp tartarken insanların haklarını eksiltenlere yazıklar olsun. Bu zahiri anlamdan sonra ölçüp tartmayı eksik yapmayı, adalet demek olan hakikât mizanı şeklinde tevil etmek mümkündür. Bu mizanda ölçülen şeyler de ahlak ve amellerdir. İşte bu bağlamda ölçü ve tartıyı eksik yapan hilekârlar ise, kendi nefislerinin kemalatını esas aldıkları zaman kendilerini üstün görürler.

"İnsanlardan alırken ölçüp tarttıklarında tam…yaparlar." insanlarla mukayese ederken kendi nefislerinin kemalatını çok görürler, onların haklarından daha ziyade kabul ederler, kendi ilmi ve ameli faziletlerini onların ilmi ve ameli faziletlerinden daha üstün kabul ederek böbürlenir, kibirlenirler. Kendi nefislerinin kemalatıyla karşılaştırarak insanların kemalatını ele aldıkları zaman ise, "*ölçüp tartıyı eksik yaparlar*," onların kemalatını küçümserler. Her iki halde de adaleti gözetmezler. Bunun nedeni nefislerini üstün görmeleri, insanlara karşı üstünlük taslamayı sevmeleridir. Nitekim bir ayette şöyle buyrulmuştur: "*Yapmadıkları ile övülmek isterler…"* (Al.i İmran, 188)

4- Aceba onlar öldükten sonra ba's olunacaklarını (dirilticeklerini) zannetmiyorlar mı?

5- Büyük bir gün de..

"*Onlar… zannetmiyorlar mı?..."* zulmün en yüz kızartıcı şekli olan bu rezillikle nitelenen bu kimseler düşünmezler mi? Yani, böyle bir şeyin olacağını sanmıyorlar. Dirilticeklerini yani "*…ba's olunacaklarını…"*

nefislerindeki bütün faziletler ve rezillikler ortaya çıkacağını hatta bilmek şöyle dursun, onlar yapıp ettiklerinden dolayı hesaba çekileceklerini dahi sanmazlar mı?...

"*Büyük bir günde…*" o günde hiç kimse, kendisinde olmayan bir şeyi gösteremediği gibi kendisinde olan bir şeyi de gizleyemez. Çünkü herkesin içi dışına çıkmıştır, sureti sıfatına yansımıştır. Dolayısıyla haline utanır ve rezilliğinin vebalını tadar.

6- İnsanlar o günde Alemlerin Rabbinin huzurunda kıyam duracaklardır.

"*İnsanlar o günde…duracaklardır.*" bedenlerinin mertebelerinden sıyrılarak "*âlemlerin Rabbinin huzurunda kıyama*" duracaklardır. O'nun karşısına çıkacaklardır ve onların hiçbir şeyi O'na gizli kalmayacaktır, zaten gizli de değildir.

7- Asla! Doğrusu facirlerin kitabı muhakkak ki sicciyndedir.

8- Sicciyn'i sana bildiren nedir?

9- Merkum bir kitabdır.

"Asla!.. Doğrusu…" bu ifadenin orijinalinin başında ki (kella!), onların rezilliklerini olumsuzlamaya yönelik bir uyarıdır. *"facirlerin kitabı…"* yani günahkârların yazısı*…"* bu tür rezillikleri işleyen, şeriat ve akıl tarafından ittifakla kabul edilen adalet çizgisinin dışına çıkmak suretiyle günah işleyen kimselerin amellerinden yazılanlar "*muhakkak ki sicciynde"* olmaktır.

"Sicciyn.. nedir? " Bir varlık mertebesindedirler ki, bu mertebedeki kimseler karanlık ve dar zindanlarda mahpusturlar. Kaplumbağalar, yılanlar ve akrepler gibi karınları üzerinde sürünürler. Tabiatın en aşağı mertebesinde, en alçak derekesinde alçak ve zebunlar olarak kalırlar. İşte burası kötülük ehlinin amellerinin kaydedildiği divandır. Bu yüzden *"merkum….."* yani hükümlerin, amellerin sayılıp yazıldığı "*bir kitaptır"*, şeklinde açıklanmıştır. Yani, onların amellerinin yazıldığı bu mahal, kendileri tarafından yazılmış bir kitaptır. Rezilliklerinden ve kötülüklerinden oluşan harflerle nakşolunarak yazılmıştır.

10- O günü yalanlayanların vay haline!.

11- Ki onlar, diyn (kıyamet) gününü yalanlarlar.

12- Onu, ancak hükümleri çiğneyen, haddi aşan ve günaha dalan kimseler hariç yalanlayamaz.

"*Onu ancak hükümleri çiğneyen…kimseler yalanlar."* Fillerinde ifrat ve tefrit taraflarına saparak adalet çizgisinin dışına çıkmak suretiyle fıtratın alanını çiğneyip *"haddi aşan…"* geçen *"ve günaha dalan"* sıfatlarının heyetlerinin günahlarıyla perdelenen kimseler *"O günü.."* yalanlarken de başlarına gelecek kıyamet gününü yalanlar ki *"vay.."* olsun işte onlara..

13- Ki ona ayetlerimiz okunduğunda: Evvelkilerin yazıp anlattıkları.. dedi.

14- Hayır (asla)! Bilakis onların işlemekte oldukları kötülükler kalplerini kirletmiştir.

15- Onlar, o gün Rablerinden (perdeli) mahrum kalmışlardır.

16- Sonra muhakkak onlar cehenneme girerler…

17- Sonra, İşte bu kendisini yalanlamakta olduğunuz şeydir.. denir.

"*Hayır!"* her iki rezilliğe yönelik bir itiraz ve ret ifadesidir. "*Bilakis onların işlemekte oldukları kötülükler kalplerini kirletmiştir."* İşledikleri kötülükler kalplerinde kökleşmek suretiyle üzerinde engelleyici bir set, özünü bulanıklaştıran bir kir ve tabiatını değiştiren bir etken halini almıştır. Er-reyn: Günahların üst üste binip kökleşmesinden oluşan bir sırdır ki, iş bu raddeye varınca perdelenme gerçekleşir, mağfiret kapısı artık kapanır. Böyle bir duruma düşmekten Allah'a sığınırız. Bu yüzden "*Hayır!"* denilmiştir. Reyn düzeyine varmaktan, günahların katmerleşmesi haline gelmekten sakının.

"*Onlar, o gün Rablerinden…"* perdeli olarak *"mahrum kalmışlardır."* Çünkü kalplerinin nuru kabul etmesine, ilk fıtri saflığına geri dönmesine imkân yoktur. Tıpkı kükürtlü su gibi. Böyle bir su durulsa da, süzülse de serin su tabiatına geri dönemez. Çünkü özü değişime uğramıştır; ama tabiatı değişmeyip sadece keyfiyeti değişen kaynar su için aynı durum geçerli değildir, soğuduğu zaman normal su haline gelir. Bu yüzden sonsuza kadar azapta kalmayı hak etmişlerdir ve aleyhlerine şu hüküm verilmiştir: "*muhakkak onlar cehenneme girerler…"* ateşe maruz kalırlar. Ve kendilerine *" işte bu yalanlamakta olduğunuzun ta kendisidir"* denilir.

18- And olsun muhakkak iyilerin (ebrarın) kitabı İlliyyun'dadır

19- İlliyyin nedir bilir misin?

20- Merkum bir kitaptır.

21- Ona mukarrebun şahid olur.

"*…And olsun iyilerin kitabı İlliyyun'dadır."* Mutluların amellerinin suretlerinden, nurani nefislerinin heyetlerinden ve faziletli melekelerinden yazılanlar illiyyun'dadır. Bu *"illiylin"* ise ululuğu, derecesinin yüksekliği ve hayır ehlinin amellerinin yazılı bulunduğu divan olması itibariyle siccinin zıddıdır. Nitekim o da *"merkum"* içinde ameller bulunan "*bir kitaptır…" ki,* bu amellerinin suretlerinin yazılı bulunduğu semavi cisimlerden veya insani unsurlardan oluşan şerefli bir mahaldir. "*O kitaba, mukarrebun şahid olur.."* Ki bunlar Allah'a yakınlaştırılmış yakin ehli olanlardır. Bu mahal, Allah'ın has kullarından zati tevhit ehli kimselere özgüdür.

22- Muhakkak ki ebrar (iyiler) kesinkes naim cennetindedir.

23- Onlar orada koltuklar üzerinde bakarlar.

"Muhakkak ebrar…" nefislerin sıfatlarından sakınan iyiler, mutlular "*kesinkes cennettedir."* Sıfat ve fiil cennetlerinden *"naim"* nimetler içindedirler. "*Onlar orada koltuklar üzerinde…"* İlahi isimlerden oluşan makamlarında, insanların gözlerinden saklı kutsi âlem gerdeğinde "…*bakarlar…"* varlığın bütün mertebelerine bakarlar, cennet ve cehennem ehlini, içinde bulundukları nimeti ve azabı seyrederler. Bulundukları gerdek odaları, onları herhangi bir şeyden perdelemezken, başkalarının onları görmelerine engel olurlar.

24- Onların yüzünde nimetlerin sevincini görürsün.

25- *Kendilerine mühürlü halis bir içki sunulur.*

26- Onun içiminin sonunda misk kokusu vardır. Yarışanlar işte onda yarışsınlar!

27- *Karışımı tesnim'dendir.*

28- Mukarrebun olanların içecekleri bir kaynaktır.

"*Onların yüzünde nimetlerin sevincini görürsün."* nimetin parlaklığını, nuraniliğini, eserlerinin sevincini gözlemlersin. "*Kendilerine…halis bir içki sunulur."* nefsin cismani cevherlere yönelik sevgisinin karışmadığı sırf ruhani sevgiden oluşan bir şarap sunulur. "*Mühürlü…"* şeriat mührü vurulmuş bir şaraptır bu. Ta ki haram olan

vehmi sevgilerden ve heva menşeli nefsani şehvetlerden oluşan şeytani pislikler bulaşmasın. “*Onun içiminin sonunda misk kokusu vardır.”* nefislerin hoşuna giden ve kalpleri güçlendiren mubahlığı belirleyen şeri hükümdür bu. “*İşte…onda…”* şeriat kaydıyla sınırlandırılmış, sırf ruhani ve lezzet saflığında halis şarabı içmek için *“yarışanlar…yarışsınlar…”* çünkü bu şarap kibriti ahmerden daha değerlidir.

“Karışımı tesnim’dendir…” katışıksız hakiki aşk tesnimindendir. Bundan maksat da kâfur olarak ifade edilen zat sevgisidir. Cem halinin özelliği dikkâte alındığında kâfur, tafsil halinin özelliği dikkâte alındığında ise tesnim olarak ifade edilmiştir. Çünkü varlığın en yüce mertebesidir. Ayrıca söylendiği gibi arksız akar. Çünkü mahalden, herhangi bir suret ve sıfatla taayyun etmekten beridir. Yani, onların sıfat makamında sıfat sevgisiyle beraber sırf zat sevgisi de vardır. Daha doğrusu sıfat perdelerinin gerisinden zatı müşahede ettikleri için zat sevgisi şaraplarına karışmıştır.

“Mukarrebun olanların içecekleri bir kaynaktır…” Yani, tesnim, sadece yakın olanların (mukarrebun) içtikleri bir kaynaktır. Bunlar da Tafsil makamında istikamet üzere olmak suretiyle Allah ile kaim olan temkin ehlinden zati tevhide ulaşan kâmil kimselerdir. Dolayısıyla, tafsil makamındaki istikamet ehliyle cem makamındaki istiğrak ehlinin farkı, isimlerinin ve içkilerinin isimlerinin farklılığı esasında vurgulanmıştır. Bunun yanında hem onların hakikâtleri, hem de içkilerinin hakikâtinin birliği belirtilmiştir. Şöyle ki: istikamet ehli, yakınlıkla beraber farklılığa işaret etmek için mukarrebun, içkileri de diğer mertebelere oranla mertebelerinin yüksekliğine işaret etmek için tesnim olarak isimlendirilmiştir. İstiğrak ehli ise, fenayı ilan eden bir özellikle birlikte kahır altında oluşlarına işaret etmek için Allah’ın kulları olarak isimlendirilmiş, içkileri de, sırf vahdete ve nispetsizliği ve farksızlığı ifade eden halis beyazlığa işaret etmek için “*kâfur”* olarak isimlendirilmiştir.

29- Gerçekten o mücrimler iman edenlere istihza ediyorlardı.

30- Onlara uğradıklarında, yanlarından geçtikleri vakit alaylı hareket ederlerdi.

31- Kendi ehillerine döndüklerinde keyifli hoşnut dönerlerdi.

32- Onları gördüklerinde "Şüphe yok bunlar dalalet ehlidir" diyorlardı.

33- Halbuki onların üzerine bekçi olarak gönderilmemişlerdir.

34- Bu (kıyamet) gününde de iman edenler, o kafirlere gülüyorlar.

35- Koltuklar üzerinde bakar ediyor halde.

"O mücrimler.." işledikleri cürümlere şirk koşmalarına bakmayarak, iman edenleri gördükleri zaman veya onlar yanlarına uğrayınca birbirlerine göz kırparak, dudak bükerek *"istihza ederek"* alaylı hareket ederler sonra da kendi içlerine nefislerine dönerek hoşnut oluyorlar ve yakınlarının yanına da keyifli dönüyorlardı.. Halbuki onlar, hafaza melekleri onların üzerine koruyucu olarak gönderilmediler bir bilseler sadece işlediklerini hıfz ettiler ki o gün de kendilerine karşılığı tastamam verilmesi için. İşte "bu.. günde de iman edenler…" o hakikatten perdeli olan *"kafirlere gülüyorlar"* yaslandıkları koltukları üzerinden nazar, bakar ediyor halde.

36- Nasıl?!.. kafirlere yaptıklarının karşılığı kendilerine verilmedi mi? Yaptıklarıyla onlar cezalandırıldılar.

"Verilmedi mi?..." fiillerinin yapıp ettiklerinin karşılığı kendilerine *"nasıl!"* tastamam verildi. Nasıl? Verdik, artık gördüler mi, yapıp ettiklerini işte o cezaları karşılıkları onların yaptıklarıdır, işledikleri amelleri, fiilleridir. Onlar, *"yaptıklarıyla cezalandırıldılar."*

Yüce Allah en doğrusunu bilir. O, dilediğini hidayetine eriştirir.

İNŞİKÂK SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Sema yarıldığında,

2- Rabbine kulak verdiği ve *boyun eğecek hale getirildiğinde,*

3- Arz uzatılıp dümdüz edildiğinde,

4- İçinde olanları attığında,

5- Rabbini dinleyip boyun eğdiğinde,

“Sema yarıldığı…” infitar suresinin ilk ayetiyle aynı anlamdadır.

“*Rabbine kulak verdiği…”* hayvani ruhun insani ruhtan kopmasıyla emrine boyun eğdiği zaman. itaat edip dinleyen birinin itaat edileni dinleyip itaat etmesi gibi. “ *boyun eğecek hale getirildiği…”* mutlak kadir olanın emrine boyun eğmesi hak ve gerekli olduğu ve bundan kaçınmadığı zaman. Kendisi de bu şekilde boyun eğmeye layıktır çünkü, beden arzı “*dümdüz edildiği…”* ruhun çekilmesiyle birlikte yayıldığı, “*içinde olanları attığı…”* içindeki ruh ve kuvvetleri attığı, “*boşaldığı…”* ruhun çekilmesine bağlı olarak içindeki her şeyi, hayat, mizaç, terkip ve şekil gibi tüm eser ve arazları boşaltmakla yükümlü kılındığı zaman…

6- Ey insan! Şüphe yok ki sen Rabbine karşı çaba göstermektesin, Sonunda O’na varacaksın.

“Şüphe yok ki sen Rabbine karşı…çaba göstermektesin…” ölmek suretiyle O’na gitmeye çabalamaktasın. Nefes alış verişlerinle O’na doğru yol almaktasın. Arapların “enfasuke hatake ile ecelike= Nefeslerin seni eceline götüren adımlarındır.” demesi gibi. Ya da şöyle bir anlam kastedilmiştir: Hayır ya da şer nitelikli ameller işlemeye kararlılıkla çalışmaktasın. Rabbine doğru gitmektesin “*Sonunda O’na varacaksın…”* O’na varman kaçınılmazdır. “O’na” zamiri de ya Rabbe ya da çabaya dönüktür.

7- Kimin kitabı sağından verilirse,

8- Kolay bir hesapla hesaba çekilecek,

9- Ve mesrur olarak ailesine dönecektir.

"*Kimin kitabı sağından verilirse…"* insani surette sağ ehli kılınıp nefis veya beden kitabını aklının sağıyla alıp içindeki Kur'ani akıl anlamlarını okursa "*kolay bir hesapla hesaba çekilecek…"* kötülükleri silinecek, bağışlanacak, fıtratı saflığını ve asli nuraniliğini koruduğu için bir kerede iyiliklerine sevap verilecektir. "*…Ailesine dönecektir…"* sağ ehlinden olup hemcinsi ve akranı olan kimselerin yanına, sevinçli olarak, anlarla eşlik etmekten ve yoldaş olmaktan dolayı, kendisine verilen paylardan ötürü *"mesrur"* … çok keyifli mutlu bir halde dönecektir.

10- Kimin de kitabı arkasından verilirse,

11- Yetiş ey ölüm! Diye çağıracak derhal yok olmayı isteyecektir,

12- Alevli ateşe girecektir.

13- Zira o, ailesi içinde şımarmıştı,

14- Muhakkak ki o, asla dönmeyeceğini zannetti.

15- Oysa! Gerçekten Rabbi onu görüyordu.

"Kimin de kitabı arkasından verilirse…" hayvani ruh ve bedenden oluşan karanlık tarafına bakan cihetinden verilirse… Çünkü insani ruhun yüzü, Hakk'a bakan tarafıdır. Arkası ise karanlık bedene bakan tarafıdır. Bundan maksat da hayvanlar suretindeki karanlıklara döndürülmektir. "*Derhal yok olmayı isteyecektir…"* çünkü o anda ruhun helak edilişi vartasında ve bedenin azap çekmesi halinde olacaktır. "*Alevli ateşe girecektir…"* tabiat uçurumlarında eser ateşinin alevine atılacaktır.

"*Zira o, ailesi içinde şımarmıştı…"* Çünkü o, bol nimetlerden dolayı ailesinin yanında pek mutlu ve sevinçli görünerek şımarmıştı. Bu nimetler, onu nimetleri verenden perdelemişti. Rabbine ya da ölümden sonra diriliş suretiyle yeni bir hayata döndürülmeyeceğini sanıyordu. Çünkü "yaşıyoruz, ölüyoruz… bizi zamandan başka bir şey helak etmez…" şeklinde bir inanca sahipti. "*Oysa…"* kesinlikle Rabbine döndürülecektir. "*Gerçekten Rabbi onu görüyordu…"* dolayısıyla durumuna göre onun hak ettiği karşılığı kesin olarak verecektir.

16- Şafağa yemin ederim,

17- Geceye ve toplayıp taşıdığı şeye,

18- Dolunay olan Ay'a,

19- Mutlaka siz halden hale bürünürsünüz.

"*Şafağa…yemin ederim ki…"* Nefis karanlığıyla karışık beden ufkunda batıp perdelendikten sonra insani fıtratta kalan nur kalıntısına yemin ederim. Yüce Allah buna yemin ederek büyük bir değer veriyor. Çünkü kemalleri kazanması, kemal derecelerinde yükselmesi mümkündür. *"Geceye…"* beden karanlığı gecesine, ilim ve faziletler kazanmayı, makamlarda yükselmeyi, bağışlara ve kemalata nail olmayı mümkün kılan kuvvetler, aletler ve istidatlar olarak içinde barındırdıklarına… "*…Aya…"* nefis tutulmasından beri olan kalp ayına "*dolunay olmuş"* haline, yani derlenmiş, nuru tamamlanmış ve kemale ermiş haline yemin ederim ki "*halden hale geçersiniz…"* mertebe ve tabakalardan geçerek başka mertebelere ulaşırsınız. Ölümden sonra, diriliş ve yeniden hayat bulma gibi mertebelere uğrarsınız.

20- Böyle iken onlar acaba neden iman etmezler?

21- Onlar kendilerine Kur'an okununca secde etmiyorlar?

22- Aksine o kafir olanlar yalanlıyorlar,

23- Halbuki, Allah onların gizlediği şeyleri çok iyi bilir.

"Böyle iken onlar acaba neden iman etmezler?" neden ona inanmazlar? "*Onlar kendilerine Kur'an okununca…"* bu aşamaları ve mertebeleri hatırlatan Kur'an kendilerine okununca boyun eğmezler, kabul etmezler. *"Aksine…"* Hak'tan perdelenenler, kaçınılmaz olarak dinden de perdelenirler. "*Halbuki, Allah onların gizlediği şeyleri çok iyi bilir…"* nefis kaplarında ve içlerinde sakladıkları bozuk akideleri ve fasık heyetleri çok iyi bilir.

24- Artık onlara acı azabı müjdele!

25- Yalnız iman edenler, salih amel işleyenler onlar için kesintisiz bir mükâfat vardır.

"Onlara acı azabı müjdele!" en son noktaya kadar elem verici eser ateşlerinde ve nurlardan mahrumiyet azabında kalacaklarını müjdele! Fakat "*iman edenler…"* kalplerini nefsin sıfatlarının kirinden berraklaştırıp temizlemek suretiyle ilmi olarak inananlar *"salih amel işleyenler"* faziletler kazananlar *"onlar için…bir mükâfat vardır."* nefis ve kalp cennetinde sıfat eserlerinden oluşan bir sevap vardır. Bu sevap kesintisizdir. Çünkü oluş ve bozuluştan beridir, maddilikten uzaktır.

Yüce Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

BÜRÛC SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- And olsun o burçlara sahip sema’ya,

2- Geleceği bildirilmiş olan o güne,

3- Tanıklık edene, tanıklık edilene,

“Burçlara sahip sema’ya…” Yükseliş itibariyle makamları ve dereceleri bulunan insani ruha, *“geleceği bildirilmiş olan o güne…”* insani ruhun, zati tevhidi keşfetme olarak belirginleşen son derecesi olan büyük kıyamete, “*tanıklık edene…”* cem aynında zati müşahedelere şahid olup tanık olana, “*tanıklık edilene…”* şahidlik edilene.. teklik zatına “*And olsun”*… ifadenin nekre/belirsiz olarak kullanılmış olması tazim içindir. Yani, Allah’tan başka kimsenin bilmediği, kendisinde fena bulduğu, aynı ve eseri fenaya erdiği için O’ndan başka kimsenin değerini bilmediği tanıklık edene and olsun. Böyle iken tanıklık edileni de O’ndan başka hiç kimse bilemez. Nasıl bilsin ki?... Ömrüme and olsun, tanıklık edilen, tanıklık edenin aynısıdır. Sadece izafi olarak bir fark belirmektedir.

4- Öldürüldü... Hendeğe atılanlar, öldürüldüler.

5- Ateşle (nar’la) dolu,

6- Hani onlar da başlarına oturmuşlardı..

7- Ve müminlere yapmakta oldukları işkenceyi seyrediyorlardı, şahidlik ediyorlardı.

Yeminin cevabı hazfedilmiştir. “*…Öldürüldü…”* ifadesi buna delalet etmektedir. Yani, kesinlikle perdelendiler veya lanete uğradılar. “*Hendeğe atılanlar öldürüldüler…”* yani, nefsin sıfatlarıyla perdelenen bedenliler, beden arzı çukurlarında ve hendeklerinde lanetlendiler, “*Ateşle dolu…”* nar’la dolu hendeklerde. Hendeklerden, onu da

müştemil bedel konumundadır bu ifade. Çünkü hendeğin ayrılmaz özelliğidir. Bundan maksat da, ehlini şehvet ve temennilerle yakan eser tabiatıdır. "*Onlar da başlarına…*" bu ateşin başında " *oturmuşlardı…*" başında bekliyor, ayrılmıyorlardı. Kutsi fezadan nefes almak, İlahi nefhanın esenliğini tatmak için oradan gitmiyorlardı. "*Müminlere yapmakta oldukları işkenceyi…*" , keşif ve ayan ehli muvahhitlerin çektikleri eziyeti, tahkiri, alayı ve küçümsemeyi "*seyrediyorlardı.*" bu hususta birbirlerine tanıklık *"şahidlik"* ediyorlardı.

8- Onlardan, sırf aziz ve hamid olan Allah'a iman ettikleri için intikam aldılar,

9- Göklerin (semavatın) ve yerin (arzın) mülkü O'nundur. Allah, her şeye Şahid'dir.

"*Onlardan, sırf…intikam aldılar…*" müminlerin sadece bir şeylerini inkâr ettiler. O da *"Aziz… olan Allah'a"* , düşmanlarına karşı kahrı ve intikamıyla, perdeleme ve yoksun bırakmakla galip gelen "*ve Hamid*" olan, dostlarına hidayet ve yakin vererek onlara nimet bahşeden Allah'a inanmalarıydı. "*Göklerin (Semavatın) ve yerin (arzın) mülkü Onundur…*" bu ikisi aracılığıyla bedbahtlardan perdelenir ve bu ikisinde dostlarına tecelli eder. "*Allah her şeyi görür…*" hazırdır ve *"Şahid'dir"* her zerrede dostlarına tecelli eder. İman edenin inanması, inkâr edenin de inkâr etmesi bu yüzdendir.

10- Şüphesiz inanmış erkeklerle inanmış kadınlara işkence edenler, sonra da tevbe etmeyenler var ya onlar için cehennem azabı ve yanma cezası vardır.

11- Muhakkak ki iman edenler ve salih amel işleyenler için zemininden nehirler akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş budur.

"*Şüphesiz…*" perdelenmişler " *inanmış erkeklerle inanmış kadınlara işkence edenler…*" müşahede ehlinin kalplerini ve nefislerini inkâr ve küçümseme ile fitneye maruz bırakanlar, "s*onra tevbe etmeyenler…*" perdelenmişlik halinde kalmaya devam edip hakikâti göremedikleri için dönemeyenler…işte onlar için "*cehennem azabı…vardır.*" süfli tabiat ateşinin tesir etmesinden oluşan azap vardır. "*Ve yanma cezası vardır…*" eser ateşinin üstünde bulunan sıfat ateşinin yakıcı kahrında oluşan bir azap da göreceklerdir. Bunun nedeni, bedenin harap olması sırasında kutsi âlemdeki sıfat nurlarına özlem duymaları, buna karşılık yoksun bırakılıp Hakk'ın kahrıyla kovularak her iki ateşte azap çekmeleridir.

"*İman edenler…*" ayni ve hakiki imanla inananlar ve "*salih ameller işleyenler…*" istikamet makamında, halkın tekamülü ve nizamın kontrolünü gerektiren İlahi fiilleri işleyenlere "*…cennetler vardır…*" üç cennet ödül olarak onlara verilir. "*Zemininde…akar…*" fiil, sıfat ve zat ilimlerinden ve tecellilerinin hükümlerinden ırmaklar… "*İşte büyük kurtuluş budur…*" kendisinden daha büyük kurtuluş bulunmayan tam ve eksiksiz kurtuluştur.

12- Şüphesiz Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir.

13- Muhakkak O, ilk olarak ibda eden sonra da (izhar) geri getirendir.

14- O, Ğafurdur (çok bağışlayandır) ve Vedud'dur (çok sevendir.)

15- Arşın sahibidir, Mecîd'dir (çok yücedir.)

16- Dilediği (irade ettiği) şeyleri mutlaka yapandır.

"*Şüphesiz Rabbinin yakalaması…*" hakiki kahrıyla yakalayıp yok etmesi "*çok şiddetlidir.*" geride bir varlık ve eser bırakmaz.

"*…O, ilk olarak…*" kıskıvrak yakalamayı gerçekleştiren (ibda) edendir. "*Sonra geri getiren (izhar) edendir…*" sonra onu tekrarlar. İlk olarak fiilleri yok etmekle başlatır yakalamayı, ardından sıfatları ve sonra zatı yok etmekle tekrarlar.

"*O, Ğafurdur*".. çok bağışlayandır; sevenlerin (muhip) varlık günahlarını ve kalıntılarını nuruyla örter. *"Vedud'dur",* çok sevendir; muhipleri sever. Onları katına ulaştırır, onlara nimetler verir ve riyazetsiz olarak kemalatını onlara ikram eder.

" *…Arşın sahibidir…*" ariflerden muhiplerinin kalplerinin arşını istiva etmiştir. *"Yücedir…"* azamet sahibidir, cemal ve celal gibi kemal sıfatlarıyla tecelli edendir.

"*Dilediği (irade ettiği) şeyleri mutlaka yapandır…*" istikamet sahibi oldukları için, dilediği şeyleri onların mazharlarında gerçekleştirir. Böylece fiillerinde O'nun iradesini irade ederler. Ya da münkirler gibi kimseleri; celaliyle perdeler. Arifler gibi kimselere de; cemaliyle tecelli eder.

17- O orduların haberi sana geldi mi?

18- Firavun ve Semud'un.

"*…Haberi sana geldi mi?...*" Firavun ve onun dinine mensup kimseler gibi benlikle veya Semud ve benzerleri gibi eser ve ağyarla perdelenenlerin haberi sana geldi mi?

19- Doğrusu inkârcılar (kafirler) yalanlayıp dururlar.

20- Allah onları arkalarından kuşatmıştır.

21- Hakikâtte O, bir Kur'an'dır şereflidir.

22- Levh-i mahfuz'dadır.

"*Doğrusu inkârcılar…*" hangi makamda ve hangi şeyle olursa olsun mutlak olarak perdelenenler "*yalanlayıp dururlar…*" kendi hallerinin yanında durdukları için Hak ehlini yalanlarlar.

"*Allah onları arkalarından…*" hallerinin ve perdelerinin ötesinden "*kuşatmıştır…*" Her şeyi kuşatır. Onlar ise, Allah'ı müşahede ettikleriyle sınırlandırdılar da O'nun her şeyi kuşattığını müşahede etmediler. Bu yüzden inkâr ettiler.

"*Hakikâtte o…*" bu ilim "*Kur'an'dır…*" bütün ilimleri kapsamıştır. "Ş*ereflidir…*" azametinden ve kuşatıcılığından dolayı yüksek bir şerefe sahiptir.

"*Levh…*"tedir. Yani Muhammedi kalptedir. Bu levh "*mahfuz..*" dur. Değişimden, başkalaşımdan, şeytanların tahayyül ve tezvir amaçlı telkinlerinden korunmuştur.

Bu tevil, "geleceği bildirilmiş gün" ün, büyük kıyamet olarak anlaşılması durumunda geçerlidir. Fakat küçük kıyamet olarak tevil edilirse, bu takdirde bedenleri bulunan ruha yemin ederim, şeklinde bir anlam elde edilmiş olur. Çünkü bedenler veya duyular ruhlara göre burçlar konumundadır. Güvercinler burçlardan çıktığı gibi ruhlar da onlardan çıkarlar. İlmine ve "*tanıklık edene*" yemin ederim. Yeminin cevabı ise, bedenliler elbette helak olacaklardır, şeklindedir.

"*…Hendeğe atılanlar öldürüldü…*" beden hendeğinden ayrılmayan nefsani kuvvetler helak edildi. Hani onlar bedenin başında durup bekliyorlardı ve ruhani kuvvetler müminlerine yaptıklarına, onları istila edişlerine, onları şerefli maksatlarından ve nefsani kemalatlarına ulaşmaktan alıkoymalarına, hevalarının ve şehvetlerinin kölesi haline getirişlerine hal dilleriyle şahitlik ediyorlardı. Bu perdelenmiş kuvvetler,

ruhanilerin manevi kemalatlarından sadece “nerede”likten ve cihetten mücerret, perdelenmişlere kahrıyla galip gelen, övgüye layık, hidayete erenlere hidayet vermekle nimet bahşeden, gökler ve yer mülkünün perdesinin arkasında gizlenen, her şeyde zahir olup her şeyi gören Allah’a iman edişlerini inkâr ettiler. İstila, akıl müminlerini ve nefis müminelerini istihdam etmekle fitneye duçar olan, sonra da riyazet, faziletli melekeler edinmek ve onlara boyun eğmek suretiyle yaptıklarından dönmeyen bu kuvvetler için tabiat eserleri cehenneminin azabı vardır. Bunun yanında, alışkanlıklardan yoksun kalmakla birlikte onlara özlem duymanın yakıcı cezası vardır.

İlmi imanla inanan ve erdemlerden ve övgüye değer ahlaktan oluşan salih ameller işleyen ruhaniler için fiil ve sıfat cennetleri, yani nefis ve kalp cennetleri vardır. Kurtuluş budur işte. Yani ateşten kurtuluş ve ilk hale oranla daha büyük olan maksada eriş budur.

“*Şüphesiz, Rabbinin yakalaması…”* perdelenmişleri helak etmek ve şiddetli azaba uğratmak suretiyle yakalaması şiddetlidir. Onları ilk olarak yaratan, helak eden, sonra onları tekrar diriltip azaba uğratan O’dur. O, tevbe eden ruhanilerden mümin kimseleri bağışlar, rahmetinin nuruyla onların kötülük heyetlerinden oluşan günahlarını örter. Ezeli muhabbetle onları sever ve üzerlerine kemalat ve faziletler indirmek suretiyle onlara ikramda bulunur. Kalbe istiva eden Arş’ın sahibidir. Uludur, bütün kuvvetleri nuruyla aydınlatır. Dilediğini yapandır. Mazharların mülkü üzerinde kalplere fiilleriyle tecelli eder. Böylece, fiil tevhidinde fena bulmak suretiyle tevekkül makamı sahih olur. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

قل أعوذ برب الفلق

TÂRIK SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Sema’ya ve Tarık’a (sabah yıldızına) yemin ederim.

2- Bilir misin Tarık’ı?

3- Delip geçen parlayan yıldızdır.

“Sema’ya ve Tarık’a (sabah yıldızına) yemin ederim.” İnsani ruha ve nefsin zulmeti içinde zuhur eden akla yemin ederim. Akıl, nefsin karanlığını delen, içine nüfuz eden bir yıldızdır. Ki onun nuruyla etraf görülür ve doğru yol izlenir. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: “*Onlar, yıldızlarla da yollarını doğrulturlar…”* (Nahl, 16)

4- Hiç kimse yoktur ki üzerinde bir koruyucu, bir denetleyici bulunmasın

5- İnsan neden yaratıldığına bir baksın!

6- Fışkırarak atılan bir sudan yaratıldı.

7- Bel ve ğöğüs kemiklerinin arasından çıkar.

8- Muhakkak ki O, onu döndürmeye elbet Kadîr’dir.

“*Hiç kimse yoktur ki üzerinde bir koruyucu, bir denetleyici bulunmasın.”* Herkesin üzerinde ona egemen olan, onu koruyup denetleyen biri vardır ve o da yüce Allah’tır. Eğer ayette geçen “nefis” kelimesiyle genel anlamda nefis kastedilirse, yukarıdaki tevil geçerlidir. Ama kastedilen, hayvani kuvvet ıstılahıyla ifade edilen nefis ise, bu takdirde onun koruyucusu ve denetleyicisi insani ruhtur.

“*O…”* yani, yüce Allah, insani ilk yaratılışta var ettiği gibi, ikinci yaratışla yeniden hayata döndürmeye de *elbette Kadir’dir*.

9- Gizlenenlerin ortaya döküldüğü günde, gizliler bilinir.

10- Artık insan için bir güç ve bir yardımcı da yoktur.

"*Gizlenenlerin ortaya döküldüğü günde…*" bütün gizliliklerin zahir olduğu, bedenlerden ayrılmak suretiyle vicdanlardaki bütün sırların bilindiği, için dışa vurduğu günde " *insan için bir güç…yoktur.*" Allah'ın kudretine karşı koyacak bir gücü yoktur. "*Bir yardımcı…*" da yoktur. Onu savunacak, savunmada ona yardımcı olacak bir kimse de yoktur.

11- And olsun dönüş sahibi olan sema'ya…

12- Yarılan arz'a.

13- Muhakkak O, ayıran bir sözdür (kavl-i fasl'dır).

14- O, asla bir şaka değildir.

15- Şüphesiz onlar bir tuzak kuruyorlar.

16- Ben de bir tuzak kuruyorum.

17- Bu sebepden o kafirlere muhlet ver, onlara az bir zaman tanı.

"*Dönüş sahibi olan sema'ya…*" Yani, ikinci hayatta geri dönen ruha, *"arz'a…"* bedene "*yarılan…*" ruhun çıkması esnasında ondan ayrılmak suretiyle yarılan veya ruhla bütünleştiği esnada yarılan *"arz'a"* yere yemin ederim.

"*O…*" yani, Kur'an "*ayıran bir sözdür…*" Hak ile batılı birbirinden ayırandır, açıklayandır. Yani Kur'ani akıl iken furkani akıl olarak zuhur etmiştir.

"*O, asla bir şaka değildir.*" Fıtratta aslı, kalpte anlamı bulunmayan sözlü bir şaka değildir.

Allah kudret sahibidir ve Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Rabbinin en yüce (a'la) adını tesbih et.

"*Rabbinin en (a'la) yüce adını tesbih et…*" bütün sıfatlarla birlikte zatından ibaret olan en yüce ve en büyük ismini tesbih et. Yani, zatını Hak'tan başka her şeyden arınmak, başkasından sarfınazar etmek suretiyle tenzih et! Subhan Rabbiyel A'la. Ki zatında bütün Hakkani kemalat zuhur etsin. Bu, fena makamında Resulullah'a (s.a.v) has bir tesbihtir. Çünkü bütün İlahi sıfatları kabul eden eksiksiz istidat sadece Resulullah'a (s.a.v) hastır. Dolayısıyla Resulullah'ın (s.a.v) zatı, kemale erdiği esnada en yüce isimdir. Nitekim her şeyin kendine has bir tesbihi vardır ve onunla Rabbinin isimlerinden özel birini tesbih eder.

2- O, yaratan tesviye edendir.

3- Ve O, takdir etti yol gösterdi (hidayet etti).

4- Ve O, yeşil otu çıkaran,

5- Sonra onu kapkara bir sel artığına çeviren

"*Yaratan…*" senin zahiri varlığını inşa eden *"düzene koyan…"* bünyeni dengeli yapan seni *tesviye* edendir. Bu dengeli bünyenin özel mizacı sayesinde bütün kemalatı alacak istidada sahip eksiksiz ruhu kabul etmişsin.

"*Takdir eden…*" senin içinde nevi eksiksiz kemalatı takdir edendir. "*Yol gösteren…*" tezkiye ve arınma ile kemalatı ortaya koymanın, izhar etmenin, fiile çıkarmanın yolunu *"hidayeti"* gösterendir.

"*Yeşil otu çıkaran…*" dünya hayatının süslerini, menfaatlerini, yiyeceklerini ve içeceklerini ortaya çıkarandır. Çünkü bunlar, hayvani nefsin merası, kuvvet hayvanlarının otlağı konumundadır. "*Sonra onu kapkara bir sel artığına çeviren…*" çabuk yok olan, ortadan kalkması an meselesi olan bir özelliğe sahip kılmıştır. Çürüyüp kararan, bu yüzden kimsenin dönüp bakmadığı kuru yaprak ve çöp yığını haline getirendir. O halde bunlarla meşgul olma. Yoksa seni, zatını tenzih ve tecrit etmekten ibaret özel tesbihinden alıkoyarlar. Bu durumda senin içinde takdir edilen kemalatından perdelenirsin. Gözlerini zatından alıp bunlara bakma. Bunlar fanidir. Senin kemalin ise ebediyen yok olmayandır, bakidir.

6- Sana okutacağız da unutmayacaksın.

7- Maşaallah (Allah'ın dilediği) hariç. Şüphesiz Allah, açığı ve gizleneni bilir.

"Sana okutacağız…" istidadının kitabını okuyan biri kılacağız seni. İstidadının kitabı ise, hakikâtleri cami Kur'an'dan kaynaklanan Kur'ani akıldır. Sana okutacağız ve sen hatırlayacaksın, hiçbir zaman unutmayacaksın.

"Maşaallah…" Allah'ın dilediği hariç, sana unutturup aklından çıkarırsa bir şeyi, seni makam-ı Mahmud'da diriltttiği zaman, onu senin için saklandığını görürsün. *"Şüphesiz Allah, açığı…bilir."* sende zuhur eden kemalatı bilir. "*ve gizleneni bilir…*" henüz fiile geçmemiş, potansiyel halindeki kemalatı bilir.

8- Biz seni en kolaya muvaffak (müyesser) kılacağız.

9- O halde eğer öğüt fayda verirse öğüt ver.

10- Eğer öğüt fayda verirse korkan (haşyet duyan), öğütten yararlanacak

"*Seni en kolaya muvaffak kılacağız…*" seni en kolay yola ulaşma hususunda başarılı kılacağız. Yani, Allah'a giden yolların en kolayı olan hoşgörülü, kolaylaştırıcı şeriat yoluna ulaştıracağız. Bu ifade *"sana okutacağız."* cümlesine atfedilmiştir. Yani, seni, eksiksiz ilmi ve ameli kemalle, eksiksiz kemalin de üstünde olan bir tekmille, yani erişilmez hikmet ve kâmil kudretle kemale erdireceğiz.

"*O halde eğer öğüt fayda verirse öğüt ver.*" Halkı, eğer hatırlatma ve öğüdü kabul etme istidadına sahip kabiliyetli kimseler iseler, davet ederek kemale erdir. Bu takdirde onlara faydası olur. Yani davet, genel olsa da bütün halka faydalı olmaz. Bilakis, davetin faydalı olması istidat sahibi olma şartına bağlıdır. İstidadı olan, hatırlatma ve öğüdü kabul eder, ondan yararlanır. İstidadı olmayan ise asla faydalanmaz. Bu mesele "*eğer öğüt fayda verirse…*" ifadesinde mücmel olarak ele alınıyor, sonra *"Haşyet sahibi"* yani korkan*, öğütten yararlanacak…"* ifadesinde mesele tafsili olarak sunuluyor. Yani kalbi yumuşak, fıtratı sağlam, öğüdü kabul edecek istidadı bulunan kimse düşünür, öğüt alır, yararlanır ve kalbi nurani ve saf olduğu için ondan etkilenir.

11- Kötü kimse ise öğütten kaçınır, uzaklaşır.

12- O en büyük ateşe girecektir.

13- Sonra o ateşte ölmez, yaşamaz da.

"*Kötü kimse ise öğütten kaçınır…*" Rabbinden perdelenmiş, istidadı olmayan, kalbi katı, duyarsız, ayrıca önceden istidat sahibi olup istidadı yok olan ve nefsinin sıfatlarının karanlığıyla perdelenen kimseden daha bedbaht olan kişi ise, öğütten kaçınır. "*En büyük ateşe girecektir…*" Şirk koşmak suretiyle Rab'den perdelenme ve başkasının yanında durup öteye geçmeme ateşi. Sıfat makamında gazap ateşi, fiil makamında azap ateşi ve dört yerde, yani mülk, melekut, ceberut ve lahut huzuru şeklindeki dört konumda eser cehennemi ateşinde ebediyete kadar kalacaklardır. Ne büyük bir ateştir bu! Fakat nefis sıfatlarının karanlığıyla perdelenen kişi, sadece eser ateşine atılır.

"*Sonra o ateşte ölmez…*" çünkü tamamen yok olması imkânsızdır. "*Yaşamaz da…*" ruhani olarak helak olduğu için de hakiki bir hayatı olmaz. Yani, daima ve ebediyete kadar azap görür de hep ölmeyi temenni eder. Yanıp helak olduğu her seferinde hayata döndürülür ve yeniden azap görür. Ne mutlak olarak ölür ne de mutlak olarak yaşar.

14- Temizlenen gerçekten kurtuluşa ermiştir.

15- Ve Rabbinin adını anan, salat (kulluk) eden.

"*Temizlenen…kurtuluşa ermiştir.*" Kurtulmuştur, istidadını elde ettikten sonra nefsinin sıfatlarından ve bedeninin karanlıklarından temizlenme başarısını göstermiştir.

"*Rabbinin adını anan…*" Allah'ın kendisini terbiye ederken tecelli ettiği, kemalatını bahşettiği ve istidadının diliyle istekte bulunduğu özel ismini anan kimse kurtulmuştur. Cahil kimse açısından **Alim** ismi, dalalette olan kimse açısından **Hadi** ismi ve günahkâr kimse açısından **Ğaffar** ismi bu konumdadır. Aslında bu isim zatın aynıdır, ama kişi, eserler, heyetler, nefsin sıfatları ve sair karanlıklarla perdelendiği için bundan gafildir. Nitekim şöyle buyrulmuştur: "*Allah'ı unuttular. Bu yüzden Allah da onlara kendilerini unutturdu.*" (Haşr, 19) Allah'ın ismini anmak ise, O'nu bilmek, O'na mahsus kemalini, Rabbani teyit ve İlahi tevfikle talep etmek anlamındadır. "*O'na kulluk eden…*" bu özel isimle kendisine tecelli eden mabudu olan Hakk'a kulluk sunan *(salat)* eden kimse kurtulmuştur. Çünkü o, kendisi için takdir edilen kemali gördükten sonra Rabbinin bu isimle tanımıştır.

16- Fakat siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz..

17- Halbuki ahiret daha hayırlı ve daha kalıcıdır.

"*Fakat siz…dünya hayatını tercih ediyorsunuz.*" Yani, bu ismi anmayı ve Rabbe kulluk sunmayı unutuyor ve maddi hayat ve güzellikleriyle, çekici süsleriyle O'ndan perdeleniyorsunuz. Çünkü arınmıyorsunuz. Sevgi hususunda dünya hayatını, daha üstün, "*daha hayırlı ve daha kalıcı*" olan hakiki ve daimi hayat olan *"ahiret"* ruhani hayata tercih ediyorsunuz

18- Muhakkak bu kitaplardadır.

19- İbrahim'in ve Musa'nın sahifelerinde.

"*Muhakkak bu…*" istidat sahibinin öğütten faydalanması, istidadı olmayanın yararlanmaması, en büyük ateşle azap görmesi, arınma ve tezkiye ehli istidat sahiplerinin kurtulması, bunlardan maddi hayatı tercih edenlerin de helak olması şeklindeki anlam "*…kitaplardadır…*" eski, değiştirilmekten, tebdil edilmekten münezzeh, Allah katında mücerret nurani levhlerde korunan, adı geçen iki Nebinin (İbrahim ve Musa) muttali oldukları ve bu ikisinin mazharında zuhur etmek suretiyle üzerlerine inen sahifelerdedir. Vesselam. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

GÂŞİYE SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Sana Ğaşiye’nin (dehşeti her şeyi kaplayanın) haberi geldi mi?

“*Dehşeti her şeyi kaplayan…”* şiddetiyle insanları bürüyen “Ğaşiye” büyük felaket. Yani, zatları bürüyüp zati tecelli nuruyla yok eden büyük kıyamet. Öyle bir gün ki, bu kıyamet bürüdüğünü bürüdüğünde, insanlar “bedbahtlar” ve “mutlular” diye iki kısma ayrılarak belirirler. Ya da aklı, ölüm sekeratıyla bürüyen, dehşetiyle bürüdüğü kimseleri saran küçük kıyamettir ki, o gün, insanları bürüdüğünde, onların bedbahtlar ve mutlular olarak iki kısma ayrılmış halde belirmelerini sağlar.

2- O gün birtakım yüzler zelildir.

3- Durmadan çalışır, yorulur.

“*O gün birtakım yüzler…”* zatlar “ *zelildir…”* zelildir, korkuya kapılmıştır. *“Durmadan çalışır, yorulur.”* sürekli olarak zor ve yorucu işler yapar. Cehennem çukurlarına baş aşağı yuvarlanmak, cehennem tümseklerini tırmanmak, amellerinin eserlerinden olan suret meşakkâtlerini, yorucu ve ağır heyetleri taşımak gibi. Ya da zebaniler, onları, dünyada alıştıkları türden ağır ve utanç verici işlerde çalıştırırlar. Böylece yorulmaktan ve azap çekmekten öte bir menfaat elde etmeden yorulurlar.

4- Kızgın ateşe girerler.

5- Onlara kaynar su pınarından içirilir

“ *…Ateşe girerler…”* tabiat eserleri ateşlerinden “*kızgın”* dünyada işledikleri amellere uygun olarak eziyet eden ve elem veren bir *“nar’a”* ateşe atılırlar maruz kalırlar. Ve orada “*Onlara kaynar su pınarından içirilir.”* meşrepleri olan cehli mürekkep ve eziyet verici fasit itikat pınarından içirilir.

6- Onlar için kuru dikenden başka yemek yoktur.

7- O ise beslemez, açlığı gidermez.

"*Onlar için kuru dikenden başka yemek yoktur.*" Tek gıdaları şüpheler ile hiçbir yarar sağlamayan, bilakis rahatsızlık veren demagoji, ihtilaf, safsata gibi ilimlerdir.

"*O ise beslemez…*" nefse güç vermez, "*açlığı gidermez…*" nefsin isteğini, hırsın bilme ve araştırma dürtüsünü tatmin etmez. Bedbahtlardan bazı kimselerin zehirli, kuru diken şeklindeki yiyecekleri suretinde haşredilmeleri de mümkündür. Bazılarının zakkum dikeni, bazılarının da irin suretinde haşredilmeleri gibi.

8- O gün birtakım yüzler vardır ki, mutludurlar.

9- Çabalarından hoşnut olmuşlardır

10- Yüce bir cennettedirler.

11- Orada boş bir söz işitmezler.

12- Orada devamlı akan bir pınar vardır.

" *O gün birtakım yüzler vardır ki, mutludurlar…*" tecerrüt ettikleri için yüzlerinde nimetin parlaklığı, letafeti ve nuraniliği zuhur eder. "*Çabalarından…*" amellerinden, iyilik ve faziletler kazanma yolunda ve Allah'ta seyir tarikinde sergiledikleri cehdlerinden "*hoşnut olmuşlardır…*" şükrederler. Pişmanlık duymazlar, hasret çekmezler ve öncekiler gibi yaptıklarından tecerrüt etmezler.

"*…Bir cennettedirler…*" sıfat cennetlerinden bir cennette ve kutsi huzurdadırlar. "*Yüce…*" kadri yüksek, yeri ulu bir cennette.

" *Orada boş bir söz işitmezler…*" Çünkü oradakilerin sözleri hikmet, marifet, tesbih ve hamd etmeden ibarettir. "*Orada devamlı akan bir pınar…vardır.*" irfan, zevk, keşif, vecd ve tevhid ilimleri suyunu akıtan pınarlardan bir pınar vardır.

13- Orada yükseltilmiş tahtlar vardır.

14- Konulmuş kadehler,

15- Sıra sıra dizilmiş yastıklar,

16- Ve serilmiş halılar.

"Orada yükseltilmiş tahtlar…" İlahi isimlerin mertebelerinden tahtlar vardır. Bunlara ulaşmanın şartı ise, İlahi sıfatlarla sıfatlanmaktır. Değerleri ise cismani mertebelerden çok üstündür. "*…Kadehler…"* sevgi şarabının kadehleri konumundaki mücerret zatların vasıf ve güzelliklerinden kadehler vardır. "*Konulmuş"* lardır. Çünkü bulundukları yerde halleri üzre sabittirler. "*Yastıklar…"* sıfat mertebelerinde makamlar ve oturaklar vardır. Çünkü her sıfatın, tecellisinin başından, nurlarının doğuşundan ve hal oluşundan tam vasıflanmaya, mülk ve makam oluşuna kadar ayak bastığı yerleri ve oturakları olur. Salik, buradaki nasibini istidadı oranında eksiksiz alınca, varabileceği en son noktaya varınca, dolayısıyla buradaki seyri tamamlanıp kendisinin mülkü haline gelince, buradaki makamı söz konusu koltuklara konulmuş bir yastık haline gelir ki, bu, o vasfın zat ile birlikte yeridir. "*Sıra sıra dizilmiş…"* tertip edilerek düzenlenmişlerdir. "*…Halılar…"* fiil tecellilerinden oluşmuş güzel haller ile dokunmuş serilmiş halılar vardır. Çünkü fiil makamları, sıfat makamlarının altındadırlar. Tevekkül makamının rıza makamının altında olması gibi. "*serilmiş"* lerdir. Altlarına serilmişlerdir.

17- Bakmazlar mı? Develere nasıl yaratılmış,

18- Ve sema'ya nasıl yükseltilmiş,

19- Ve dağlara, nasıl çakılmış,

20- Ve arz'a, nasıl yayılmış.

"*…Bakmazlar mı?"* duyularla algılanan zahiri eserlere *"sema'ya, dağlara, arz'a…"* bakmazlar mı ki, ibret alsınlar, onları geçip vusul tecellisine ve sıfat tecellilerine varsınlar.

21- Öğüt ver! Zira sen ancak bir öğütçüsün.

22- Sen öğüt vericisin. Onların üzerinde bir zorba değilsin.

23- Ancak yüz çevirenler, küfredenler,

24- İşte öylesini Allah en büyük azap ile cezalandırır.

"*Öğüt ver…"* bakarsın içlerinde istidat sahipleri olur da düşünür, öğüt alırlar. Merdivenleri çıkarak Hakk'ın katına yükseldiler. Ama, bu eserlerle perdelenip müessiri görmedikleri için yüz çevirenler bu yükselişi gerçekleştiremezler.

"*İşte öylesini Allah en büyük azap ile cezalandırır.*" Bu ise, A'la suresinde işaret edilen en büyük ateştir, ki varlığın her mertebesinde mutlak olarak perdelenmiş "küfreden" kimseler için hazırlanmıştır.

"*Sen öğüt vericisin. Onların üzerinde bir zorba değilsin.*" ayetleri ara açıklama mahiyetindedir. Yani, senin görevin, hatırlatıp öğüt vermektir, galibiyet kurup ezmek değildir. Bu bakımdan, şu ayetlere benzer bir anlama sahiptir: "*Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin.*" (Kasas, 56) "*Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin.*" (Kaf, 45)

25- Şüphesiz ki onların dönüşü sadece bizedir.

26- Sonra onların sorguya çekilmesi de sadece bize aittir.

"*Şüphesiz onların dönüşü sadece bizedir. Sonra onların sorguya çekilmesi de sadece bize aittir.*" Sadece bize döneceklerdir, başkasına değil. Dolayısıyla biz, onları sorguya çekeriz ve en büyük azapla cezalandırırız. Çünkü kahredip galip gelme sadece bizim yetkimiz dahilindedir, senin değil.

FECR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Yemin ederim o fecr’e (şafağa),

2- On geceye,

3- Çift’e ve tek’e,

Surenin başında, ruhun bedene taalluk edişinin tesirini gösterdiği ilk anda, ruhun nurunun bedende zuhur etmesinin başlangıcına yemin ediliyor.

“*On geceye…”* ruhun bedene taalluk etmesiyle birlikte taayyün eden zahiri ve batıni on duyunun mahalline, kemalin ve kemal aletlerinin tahsil edilmesinin araçları oldukları için “*yemin ederim*”.

“*Çifte…”* birleştikleri ve vuslatı mümkün kılacak şekilde insan varlığının tamamlandığı esnada ruha ve bedene yemin ederim. “*Ve teke…”* bedenden ayrıldığı zaman mücerret ruha yemin ederim.

4- Geçtiği an geceye,

“Geçtiği an geceye…” ruhun tecerrüt etmesiyle birlikte ortadan kaybolup giden beden karanlığına yemin ederim. Buna göre, başlangıca ve sona yemin ediliyor. Ya da büyük kıyamete ve eserlerine yemin ediliyor. Yani, Hakk’ın nurunun doğuşunun ve nefis gecesine tesir edişinin başlangıcı olan *“fecr’e”*.. şafağa, İlahi nurun tecelli etmesi esnasında sakin olan, dinen, karanlık ve işlerini yapmaktan geri duran duyu gecelerine yemin ederim.

Tam fenadan önce sıfat makamındaki müşahede hali esnasında tanıklık eden ve tanıklık edilenden ibaret çifte ve tam fenanın gerçekleştiği, ikiliğin ortadan kalktığı esnada teklik zatından ibaret tek’e yemin ederim. Ve geceye yemin ederim. Yani, varlık kalıntılarının

ortadan kaybolup zail olduğu zaman benlik karanlığına. Veya küçük kıyamete yemin ederim. Yani, battığı yerden doğan güneşin nurunun zuhur etmeye başladığı andan ibaret olan şafağa. On geceye yemin ederim. Yani, ölüm esnasında kararan ve karanlıklaşan duyulara. Çifte yemin ederim. Yani ruha ve bedene. Teke yemin ederim. Yani, bedenden ayrılıp tecerrüt eden ruha. Geçip giden geceye yemin ederim. Ölüm ile birlikte karanlığı ruhtan sıyrılan ve yok olan bedene yemin ederim.

5- İşte bunlarda akıl sahibi için yemin var değil mi?

"İşte bunlarda akıl sahibi için yemin var değil mi?" bu soru, inkâr anlamındadır. Demek isteniyor ki, akıl sahibi bir kimse, bu şeylere yemin edilmesinin sebebini, yemin edilmek suretiyle yüceltilmelerinin gerekçesini, tek bir yemin çerçevesinde düzenlenip uyumluluklarının sergilenişinin hikmetini kavrar. Ne yazık ki dünya ehli olan kimselerin akılları, vehme bulandıkları için bu hakikâtleri kavrayamazlar.

Yeminin cevabı da mahzuf olarak *"perdelenmişler mutlaka azaba uğratılacaklardır."* şeklindedir.

6- Görmedin mi, Rabbin ne yaptı Ad kavmine?

7- Kuvvet sahibi İrem'e?

8- Ki beldeler arasında onun misli halk olunmamışdı?

9- Vadide kayaları oyan Semud'a!

10- Ve kazıklar sahibi Firavun'a,

11- Onlar beldeler arasında azgınlık etmişlerdi,

12- Onların içinde fesadı arttırmışlardı.

13- Bu yüzden Rabbin onların üzerine azab kamçısını indirdi.

14- Muhakkak Rabbin gözetlemededir.

"*Görmedin mi, Rabbin ne yaptı Ad kavmine?"* ayetiyle başlayan ve "*Muhakkak Rabbin gözetlemededir…"* ayetine kadar devam eden ifadeler yeminin cevabına delalet etmektedir. Ya da soru, vurgulama anlamındadır. Yani, vehmin bulaşmasından beri saf akıl sahipleri bu gerçekleri kavrar. Yeminin cevabı da *"perdelenmişlerin durumundan ibret alan akıl sahipleri mutlaka ödüllendirileceklerdir, başkaları değil"* şeklindedir.

15- İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan ettiğinde ona ikram edip de nimetlendirirse "Rabbim bana ikram etti, beni üstün kıldı.." der..

16- Fakat Rabbi kendisini imtihan ettiğinde, "Rabbim beni alçaltıp zelil etti" der..

17- Hayır! Yetime ikram etmiyorsunuz.

18- Yoksulları doyurmaya teşvik etmiyorsunuz.

19- Mirası tümden yiyorsunuz.

20- Malı da çok seviyorsunuz.

"*İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan ettiğinde…"* yani, insanın, imanın gereği olarak şükür veya sabır makamında olması gerekir. Çünkü **" İman iki kısımdır: yarısı sabır, yarısı da şükürdür."** buyrulmuştur. Yüce Allah, insanı mutlaka imtihan eder. Ya nimet ve bollukla imtihan eder ki, bu durumda şükretmesi, yani, nimeti olması gereken yerlerde kullanması, örneğin yetimlere ikramda bulunması, miskinlere yedirmesi ve Allah rızasına yönelik başka alanlarda kullanması, ayrıca Allah'ın nimetine karşı nankörlük etmemesi, söz gelimi şımarmaması, övünerek "hak ettiğim ve Allah katında saygın bir yere sahip olduğum için bana ikramda bulundu" dememesi, yemede aşırıya, şımarıklığa kaçmaması, mal sevgisiyle perdelenip hak sahiplerine vermezlik etmemesi gerekir. Ya da fakirlikle ve rızkı daraltmakla imtihan eder. Bu durumda insanın sabretmesi, sızlanmaması, "Allah beni önemsemedi" dememesi gerekir. Çünkü bu, nimetin onu nimetleri verenden alıkoyması tehlikesinden beri olması şeklinde ona yönelik bir ikram olabilir. Fakirlik, dolayısıyla nimetlerle meşguliyet riskinin olmaması hali, onun için Hakk'a yönelmenin, nimete bağlanma ihtimali kalmadığı için Hakk'ın yolunda süluk etmenin vesilesi olabilir. Nitekim, bol nimete kavuşmuşluk da aşamalı olarak helake sürüklenmenin aracı olabilir.

21- Hayır!.. Arz (yeryüzü) döküldüğü parça parça edildiğinde,

22- Rabbin geldiği ve melekler saf saf dizildiği zaman,

23- O gün cehennem getirilir. O gün, insan yaptıklarını birer birer hatırlar, fakat ne faydası var!

24- Keşke hayatım için takdim etseydim, der.

25- Lakin o gün, O'nun azabı gibi kimse azab edemez.

26- O'nun bağladığı gibi bağlayamaz.

"*Yeryüzü (arz)…döküldüğü…*" beden arzı ölümle birlikte "*parça parça*" dağılıp döküldüğü "*Rabbin geldiği…*" ruhun ayrılmasıyla birlikte beden perdesinden sıyrılanlara kahır suretinde zuhur ettiği "*melekler saf saf dizildiği zaman.*" semavi ve arz menşeli nefislerden oluşan ve mertebelerinde tertip edilmiş olan meleklerin, bedensel ilgilerle meşgul iken perdelendikleri için gafil olan bu kimselere azap etmek şeklinde zuhur ettiği zaman. "*O gün cehennem getirilir.*" Tabiat ateşi ortaya çıkar ve azap görecekler için hazırlanır. " *O gün insan yaptıklarını birer birer hatırlar.*" dünyada inandığının aksine hatırlar. Nefsindeki heyeti, fıtratının gereklerinden oluşur. Çünkü yaratıcının kahır sıfatıyla, meleklerin de azap etme sıfatıyla zuhur etmeleri, ancak aynı zamanda kendi üzerinde zuhur eden münker ve nekir gibi şeylerin aksine inanan kimseler için olur. "*Fakat…ne faydası var!*" ne yarar sağlayacaktır bu hatırlatma! Çünkü benliğinde kökleşmiş inanç, bu hatırlatmayı engeller.

27- Ey huzura kavuşmuş (mutmaine) nefis!

28- Razıye, mardiyye olarak Rabbine dön!

29- Kullarım arasına katıl

30- Ve cennetime dahil ol!

" *Ey huzura kavuşmuş nefis!*" üzerine sekine inmiş, yakin nuruyla aydınlanmış, huzursuzluktan kurtulup Allah'ta sükunet bulmuş nefis! "*…Rabbine dön.*" Rıza halinde Rabbine rücu et. Sıfat kemalini tamamladıysan, burada durma, sıfat makamının kemali olan rıza halinde zata dön. Allah'tan razı olmak, ancak Allah'ın razı olmasından sonra olabilir. Nitekim, yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır.*" (Maide, 119)

"*Kullarım arasına katıl…*" zati tevhid ehlinden olup bana has olan kullarım zümresine katıl. "*Ve cennetime dahil ol!*" bana has olan cennetime, yani, zat cennetine gir.

Bu ayetin orijinali " fi abdi=kuluma katıl" ve "fi cesedi abdi=kulumun bedenine gir" şeklinde de okunmuştur. Yani, ölümden sonra diriliş ve ruhların bedenlere geri döndürülmesi halinde kulumun bedenine gir! Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

BELED SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Yemin ederim şu belde’ye.

2- Ki sen bu beldedesin

3- Babaya ve ondan meydana gelen çocuğa yemin ederim.

Surenin başında belde-i haram’a yemin ediliyor. Burası, Resulullah’ın (s.a.v) konuk olduğu en yüce ufuk olan kutsi belde ve mukaddes vadidir.

“*Ki sen bu beldedesin.”* Bu beldede serbestsin, dilediğini yaparsın. Nefsin sıfatlarından ve adetlerden oluşan bağlarla kayıtlı değilsin. “*Babaya ve ondan meydana gelen çocuğa yemin ederim…”* yani, insani nefislerin hakiki babası olan kutsi ruha. İsa’nın (a.s) dediği gibi: “Ben, benim ve sizin semavi babamıza gidiyorum.” “ Semavi babanıza benzeyiniz.” Ve kutsi ruhun çocuğu olan senin nefsine. Diğer bir ifadeyle: Kutsi ruha ve senin nefs-i natıkana yemin ederim.

4- Andolsun ki biz insanı meşakkâtler içinde yarattık.

“*Biz insanı…içinde yarattık.”* zorluklar, nefsinden ve hevasından kaynaklanan “*meşakkâtler”* içinde yarattık. Veya iç hastalıklar, kalp fesadı ve perdenin kabalığı içinde yarattık. Çünkü “kebed” kelimesi, sözlükte ciğerin kabalığı anlamına gelir. Ciğer ise, tabii kuvvetin kaynağıdır. Ciğerin fesadı, kalbin perdesi ve fesadı bu kuvvetten ileri gelir. Böylece ciğerin kabalığı ifadesi, kalbin perdesinin kalınlığından ve cehalet hastalığından istiare olarak kullanılmıştır.

5- İnsan hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

6- Pek çok mal harcadım, diyor.

7- Kimse onu görmedi mi sanıyor?

"*İnsan…*" perdesi alabildiğine kalın ve kalbi de tabiatla perdelendiği için hasta olan insan "*hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor? Pek çok mal harcadım, diyor.*" övünmek, gösteriş yapmak için iyi yönlerde çok mal harcadığından söz ediyor. Nitekim Araplar, birine infakta bulundukları zaman "hasirtu aleyhi keza = ona şu kadar mal verdim (onun için şu kadar zarara uğradım.)" derler. O da saçıp savurmakla, israf etmekle insanlar arasında üstünlük taslar ve bunun bir fazilet olduğu sanır. Çünkü gerçek faziletten perdelenmiş bir cahildir. Bu yüzden *"Kimse onu görmedi mi sanıyor?"* o, malını, Allah'ın rızasını gerektiren yerlerde değil, nam için, gösteriş için, böbürlenme için harcarken, Allah'ın kendisini görmediğini mi sanıyor? Bu, rezillik üstüne rezilliktir. Hiç fazilet olur mu?

8- Biz ona iki göz vermedik mi?

9- Bir dil ve iki dudak,

10- Ona iki yolu göstermedik mi?

"Biz ona iki göz vermedik mi?" Biz ona bedenin aletlerini nimet olarak bahşetmedik mi? Ki onlarla kemalini elde etmesi, önem verdiği şeyleri görmesi, bilmediği şeyleri sorması ve konuşması mümkün oluyor. *"Ona iki yolu göstermedik mi?"* hayır ve şer yollarını ona göstermedik mi?

11- Fakat o, sarp yokuşu (akabe'yi) aşamadı

12- Bilir misin o sarp yokuşu (akabe'yi)?

13- Köle azat etmektir.

14- Veya açlık gününde doyurmaktır.

15- Yetimi doyurmaktır.

16- Yahut hiçbir şeyi olmayan bir yoksulu doyurmaktır.

17- Sonra iman eden, birbirlerine sabrı tavsiye eden ve birbirlerine merhameti tavsiye edenler,

18- İşte bunlar sağdakiler (ashab-ı meymene)dir.

"*Fakat o, sarp yokuşu (Akabe'yi) aşamadı.*" nefis ve kalbi perdeleyen hevasından oluşan sarp yokuşu, riyazetle, mücahede ile aşamadı. Bu hangi zorlu yokuştur ki, meşakkâtinin künhü bilinmez?

“Köle azat etmektir…” yani, aşılması gereken “Akabe” yokuş, nefsin hevasının kaydına tutulmuş, esir alınmış kalp kölesinin, tabii meyillerden bütünüyle tecerrüt etmek suretiyle kurtarılmasıdır, bağının çözülüp esirlikten azat edilmesidir.

Eğer riyazetle, kuvvetleri öldürmekle ve nefsi ezmekle yokuş bütünüyle aşılamıyorsa, bu takdirde faziletler, faziletlerin yolundan ayrılmama ve faziletleri kazanma yükümlülüğü getiriliyor. Ta ki bir tabiat olarak özüne işlesin. “*Veya açlık gününde…doyurmaktır.”* ifadesiyle başlayan ve “*birbirlerine merhameti tavsiye edenler…”* ifadesine kadar ki bölümde anlatılmak istenen anlam budur. Çünkü şiddetli bir ihtiyacın hasıl olduğu bir vakitte hakkedenlere yemek yedirmek, bir şeyi ait olduğu yere koymak anlamına gelmesi hasebiyle iffet fazileti kapsamına girer. Daha doğrusu iffetin en üstün türüdür.

“Sonra iman eden…” İman ise, hikmetin gerektirdiği en şerefli, en parlak türüdür. Bundan maksat da ilmi ve yakini imandır. Sabır ise, cesaretin en büyük türüdür. İmandan sonra bundan söz edilmiş olmasının nedeni, yakin olmadan cesaret faziletinin gerçekleşmesinin imkânsız olmasıdır. Ve *merhamet*… Yani, acıma ve şefkât gösterme, adaletin en üstün türüdür. Nefsin kemali için gerekli olan dört fazilet türünün nasıl sıralandığını görüyor musunuz? Önce faziletlerin ilki olan **iffetten** başlanıyor. Bunun da en büyük örneği, en özel hasleti olan cömertlik dile getiriliyor. Sonra asıl ve temel konumunda olan **imandan** söz ediliyor. Bu arada önceki fazilete göre mertebesi yükseklik ve ululuk bakımından alabildiğine uzak olduğundan “sümme=sonra” edatı kullanılıyor. İman burada hikmet anlamındadır. Çünkü hikmet, imanın sair mertebelerinin ve türlerinin anası hükmündedir. Bunun üzerine de **sabır** hasleti tertip ediliyor. Çünkü yakin olmadan sabır olamaz. Bu erdemlerin sonu olan **adalet** de en sonda zikrediliyor. Rahman’ın sıfatı olan merhamet hasetiyle de yetiniliyor, bu sıfatın diğer türlerinin zikredilmesine gerek duyulmuyor. Nitekim, cesaretin türleri arasında da sadece sabır hasletinin zikredilmesiyle yetiniliyor.

“*İşte bunlar sağdakilerdir…”* yani bu sıfatlara sahip olan kimseler, sağ ehli ve kutsi âlemin sakini olan mutlulardır.

19- Ayetlerimizi inkâr edenler ki, onlar soldakiler(ashab-ı meşheme)dir,

20- Üzerlerinde bir nar (ateş) vardır.

"*Ayetlerimizi inkâr edenler…*" Allah'ın zatının bilinmesinin aracı olan hakiki ayetleri konumundaki bu sıfatlardan perdelenenler, "*onlar soldakilerdir…*" uğursuzluk ehlidirler ve pislik âleminin sakinleridirler. "*Üzerlerine…*" eser tabiatının ateşi onları kaplar, kapıları da üzerlerine kapatılır. Oraya hapsedilirler, ruhtan ve ruhun mertebelerinden ebediyen engellenirler. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

ŞEMS SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"
"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Güneşe ve kuşluk vaktine yemin ederim

2-Onu izleyen Ay'a,

3- Onu ortaya çıkarttığında gündüze,

4- Onu örttüğünde geceye,

"*Güneşe…yemin ederim…*" Burada ruh güneşine ve onun bedende yayılan, nefis üzerine yansıyan parlak ışığına, nuruna yemin ediliyor.

"*…Ay'a*" ruhu izleyip onun nuruyla nurlanan, ona yönelen ve ışığını ondan alan, buna karşılık nefsi takip etmeyip onda tutulmayan kalp Ay'ına yemin ederim.

" *…Gündüze…*" ruh nurunun istila etmesi, egemenliğinin kaim olması ve nurunun bürümesi gündüzüne yemin ederim.

"*Onu ortaya çıkarttığında…*" tıpkı güneşin tecelli etmesiyle her tarafı kaplayacak şekilde göğün ortasında iken gündüzün hali gibi en bariz şekilde ortaya çıkardığı zaman gündüze yemin ederim.

"*Onu örttüğünde geceye…*" Ruhu örttüğü zaman nefis zulmeti gecesine yemin ederim. Çünkü irfanın mahalli ve Rahman'ın arşı konumundaki kalbin varlığı, ancak ruhun nuru ile nefsin karanlığının karışımıyla mümkün olabilir. Bir bakıma kalp, bu ikisinden oluşmuş bir karışımdır, bu ikisinin birleşmesinden doğmuştur. Eğer nefsin karanlığı olmasaydı, anlamlar kalpte bina edilemez ve zapt edilemezdi. Nitekim, ruh alanında anlamların bina edilmesi ve zapt edilmesi mümkün değildir. Çünkü alabildiğine saf ve aydınlıktır. Ruh, kalp ve nefis üçlüsü tek bir hakikât olsalar da mertebelerinin farklılığından dolayı isimleri farklıdır.

5- Sema'ya (gökyüzüne) onu bina edene,

6- Arz'a onu yayıp döşeyene,

7- Nefs'e ona birtakım kabiliyetler verene,

8- İyilik ve kötülüklerini ilham edene,

"Sema'ya (gökyüzüne)…" şu varlığın seması konumundaki hayvani ruha ve onu bina eden kudret sahibine yemin ederim. "*Arz'a…*" bedene

ve onu yayıp döşeyen yaratıcıya yemin ederim. "*Nefs'e…"* Hayvani ruha intiba eden ve şeriat ve tasavvuf ehlinin ıstılahında mutlak veya genel olarak nefis yahut konuşan nefis adı verilen hayvani kuvvete ve "*ona birtakım kabiliyetler veren"*, onu Rabbani cihet ile süfli cihet arasında dengeli bir noktaya yerleştiren, sadece cismin karanlığına ve yoğunluğuna veya ruhun ışığına ve şeffaflığına yerleştirmeyen hikmet sahibine yemin ederim. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: *"Doğuya da batıya da nispet edilmez."* (Nur, 35) bu, birinci ihtimale dayanan bir tevildir.

İkinci ihtimale göre ise, şöyle bir anlam elde ediyoruz: Karışımını ve mizacını dengeli yapmış, onu kemali kabul edecek şekilde hazırlayıp donatmıştır. Üçüncü ihtimale göre ise, onu iki âlem arasında bir yere yerleştirmiştir, şeklinde bir anlam çıkıyor karşımıza.

"*İyilik ve kötülüklerini ilham edene…"* iyilikleri de kötülükleri de anlamasını, bunların bilincinde olmasını sağlayana yemin ederim. Bunu, meleğin telkini, anlamlarını kavratması, takvanın güzelliğini ve günahın çirkinliğini heyulani akıl aracılığıyla göstermesini sağlamıştır.

9- Onu tezkiye eden kurtuluşa ermiştir

10- Onu kötülüklere gömen de ziyan etmiştir.

11- Semud, isyanları ile yalanladı.

12- Onların en azgını fırlayıp kalktığında,

"Kurtuluşa ermiştir…" kemale ulaşmak ve ilk fıtrata varmak suretiyle kurtulmuştur *"nefsini kötülüklerden arındıran…."* temizleyen kimse. " *Onu kötülüklere gömen de ziyan etmiştir."* beden toprağına gömerek Hakk'ın nurundan ve rahmetinden gizleyen de zarara uğramıştır. Yeminin cevabı mahzuftur yani gizlidir. Yeminin cevabının açılımı şöyledir: *"Semud…."* kavmi *"tuğyanları…"* yani isyanları, azgınlıkları ve Nebilerini yalanladıkları için helak edildikleri gibi, azgınlıkları yüzünden Nebiyi yalanlayan perdelenmişler kesinlikle *"kalktıklarında"* helak edileceklerdir. Çünkü, onlar meleğin ilhamını kabul etmediler ve günahlar üzerinde kalmaya devam ettiler, akıllarını perdelediler, nefsin zulmetinin istilasına uğradılar.

13- Allah'ın Resulü onlara: Allah'ın devesini ve onun su içmesine karışmayın! Dedi.

14- Onu yalanladılar da vahşice boğazladılar. Ki bu sebeble Rableri günahları ile onları toptan helak etti orayı dümdüz etti.

15- Onun yaptığı işin akıbetinden korkacak değildir.

Daha önce dişi deve ve su içtiği kaynakla ilgili tevile yer vermiştik. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

LEYL SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- And olsun örttüğü zaman geceye,

2- Açılıp ağardığında gündüze,

3- Erkeği ve dişiyi yaratana,

"And olsun örttüğü zaman geceye.." Burada ruhun nurunu örttüğü zaman nefis zulmeti gecesine ve "*açılıp ağardığı..."* zaman ruh nuru "*gündüzüne"* yemin ediliyor. Bu ikisinin bir araya gelmesinden de Rahman'ın arşı olan kalbin varlığı zuhur ediyor. Çünkü bu ikisinin bir araya gelmesinden zuhur eden kalbin iki yüzü vardır; ruha bakan yüzüne "Fuad" denir, irfanı, hakikâtleri bununla algılar. Bir yüzüne de "Sadr" denir, bununla da sırları muhafaza eder. Manalar burada somutlaşır. Kudreti büyük; kadir, hikmeti göz kamaştırıcı hakim "*erkeği…"* yani ruhu " *ve dişiyi"* yani nefsi yarattı, işte bunlardan da kalp doğdu.

4- Muhakkak işleriniz başka başkadır,

5- Artık kim verir ve sakınırsa,

6- En güzeli (el-husna'yı) tasdik ederse

7- Biz de onu en kolaya hazırlarız.

"İşleriniz başka başkadır…" çalışmalarınız, amelleriniz *"muhakkak"* yani ilahi sistemin gereğince türlü türlüdür. Bazılarınız ruh cihetine kapılır, nur tarafı galip geldiği için hayra yönelir. Bazılarınız da nefis tarafına meyleder, zulmet tarafı ağır bastığı için kötülüğe dalar. Bu genel değerlendirmenin tafsilatı ise "*Artık kim verir ve sakınırsa…"* ifadesiyle birlikte başlıyor. Yani, kim terki, tecridi tercih ederse, kendisini Hak'tan alıkoyan şeyleri reddederse, bunları kolaylıkla bırakırsa, nefsin

heyetlerinden sakınırsa, nefsi arındırırsa, reddettiği şeylere meyletmekten, iltifat etmekten alıkoyarsa, "*…tasdik ederse…*" fazileti, "*En güzeli (el-husna'yı)..*" ilmi, imana dayalı olarak kemal derecesini *"tasdik ederse…"* Niçin böyle tasdik etmesi gerek?... Çünkü kemal derecesinde bir kâmilin varlığına yakin derecesin de iman etmezse, yükselmesine imkân olmaz. Ve *"Biz de onu en kolaya hazırlarız."* Onu hazır hale getiririz, en kolay yolu izlemesini sağlarız. Böylece, maddi bağları kopardığı, güçlü bir yakine sahip olduğu için Allah'ta süluk etmesini mümkün kılarız.

8- Kim cimrilik eder, kendini müstağni sayarsa…"

9- En güzeli (el-husna'yı) yalanlarsa,

10- Biz de onu en zora hazırlarız.

11- Düştüğü zaman malı kendisine hiçbir fayda vermez

"*Kim cimrilik eder..*" malı tercih ederek, malı biriktirip hak sahiplerine vermezse ve Hak'tan perdelendiği için mala sahip olmaktan dolayı *"kendini müstağni sayarsa…"*, "*En güzeli yalanlarsa…*" dünya hayatıyla kendini müstağni saydığı ve dünya hayatı yüzünden nur ve ahiret âleminden perdelendiği için kemal ve fazilet mertebesinin varlığını yalanlarsa, "*Biz de onu en zora hazırlarız.*" En zor yola koşularak onu yardımsız yüz üstü bırakılmaya hazırlarız. Bundan maksat da fıtrat mertebesinden tabiat çukuruna, esfeli safilin derekelerine, haşere ve solucanların barınağına yuvarlanmaktır. Bütün bunların yanısıra bu kişiyle şehevi arzuları arasına girilir Hak'dan perdelenerek yoksunlukla, cezalandırılır.

Ve artık bundan sonra "*Malı kendisine hiçbir fayda vermez.*" Elde etmek için nice zahmetlere katlandığı ve korumak için ömrünü verdiği malı, "*düştüğü zaman*" cehennem kuyusunun dibine, çukurun derinliğine düşüp helak olduğu zaman kendisine hiçbir yarar sağlamaz, onun başına gelecekleri

12- Doğru yolu göstermek bize aittir.

13- Şüphesiz ahiret de dünya da bize aittir.

"Doğru yolu göstermek bize aittir." Akıl ve duyu nuruyla, akli ve işitsel delilleri birleştirmekle, kanıtlama ve gözlem becerisi kazandırmakla bize ulaşılmasını sağlamak da bize aittir. "*Şüphesiz ahiret de dünya da bize aittir."* Her ikisini de bize yönelene veririz. Maddeyi terk edip tecerrüt eden kimseyi ahiret sevabından dolayı dünya sevabından mahrum bırakmayız.

Çünkü, en şerefli ve en üstün olanı tercih eden kimse, zorunlu olarak en değersiz olanı ayaklarının altına almış olur. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: "*Şüphesiz hem üstlerinden, hem de ayaklarının altından yerlerdi."* (Maide, 66)

14- Alev alev yanan bir ateşle sizi uyardım.

15- O ateşe, ancak kötüler girer.

16- Yalanlayan ve yüz çeviren,

17- İyiler ondan uzak tutulur.

18- Temizlenmek üzere malını hayra verir,

"Alev alev yanan bir ateşle sizi uyardım." Alevleri bütün varlık mertebelerine ulaşan büyük bir ateşle sizi ikaz ettim. Büyük bir ateştir bu ve perdelenmeyi, kahredilmeyi, gazaba uğramayı ve eserlerle azap çekmeyi kapsamaktadır. Bu yüzden "*O ateşe, ancak kötüler (şakıyler) girer."* denilmiştir. Yani, istidatları olmayan, cevherleri pis, dört konumda da Allah'a ortak koşan, "*yalanlayan"* şirk koştuğu için Allah'ı yalanlayan "*ve yüz çeviren"* inatçılığı yüzünden dinden yüz çeviren şakıy bedbahtlar atılır.

"*…İyiler ondan uzak tutulur…"* takva sahipleri bütün varlık mertebelerinde ondan korunur ve uzak tutulurlar. Allah'ın dışında, kendi zatından, sıfatından ve fiillerinden, bunun yanında ağyar ve eserlerden sakınarak cem aynına dalan kimse ondan korunur. Bu kimse, mutlak olarak muttakidir, Allah'tan başkasının yanında durmaz, bilakis Allah'la beraber durur. Ama taki olan kimse bir miktar ateşle azap görür. Çünkü, varlığın bütün mertebelerinde ateşten korunmuş olmayabilir. heyet ve fiillerden arınıp sıfatlar yanında duran kimse gibi. Bu kimsenin günahları bağışlansa da, varlığının perdesi altında zat ruhundan ve mukarrebinin lezzetinden yoksun bırakılır.

"Temizlenmek üzere malını hayra verir…" ortakların sevgisinden, başkasına bağlanmaktan, Allah'tan başkasına iltifat edip meşgul olmaktan kaynaklanan kirden temizlenmişken malını veren ve nefsini gizli şirkten temizleyen kimse, bu ateşin alevinden muhafaza edilir.

19- Onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak bir nimet yoktur.

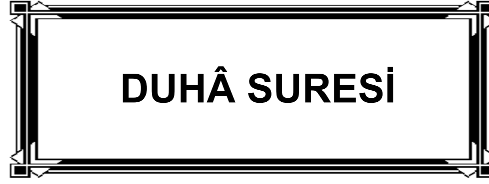
20- Ancak yüce (a'la) Rabbinin vechini ister.

21- Ve o elbette razı olacaktır.

"Onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak bir nimet yoktur." Yani, verdiğini, mükâfat elde etmek ve karşılığını almak için vermez. Sadece "*…Rabbinin vechini ister…*" O'ndan başkasından uzak durarak, takvanın en üst mertebesinde olarak O'nun rızasını kazanmak için O'nun için verir. Ayette, bütün sıfatlarla birlikte zat anlamına gelen vech, "Yüce" A'la olarak vasfedilmiştir. Çünkü yüce Allah'ın her ismi O'nun vechidir ve kendisine hal diliyle bu isimle dua eden ve istidadıyla kulluk eden kimseye bu ismiyle yönelir. Yüce vechi ise, bu bakımdan bütün isimleri cami en yüce ismidir. Ayette rabbin vasfı olarak nitelendirilmiş olsa da, Rab, bu isimdir.

"*Ve o elbette razı olacaktır."* cem aynında ve zati müşahedede O'na vasıl olmakla, sonra fena sonrası beka halinde tafsil makamında bu vechi müşahede etmekle vuslata erdiği için razı olarak elbette hoşnut olacaktır. Çünkü rıza talebiyle birlikte cömertliği istediği için hoşnutluğa kavuşacaktır. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- And olsun Duha'ya

2- Sukûnet vaktinde geceye,

3- Rabbin seni terk etmedi ve sana darılmadı,

Surenin başında, kendi halleri üzerinde karar kılan, insani varlığın temelleri ve iki âlemin birleşme noktaları olan "Duha'ya" nura ve zulmete yemin ediliyor ki Duha, güneşin nurunun parladığı kuşluk vaktidir ki gecede bu vakitte artık sükuna ermiştir. "*Rabbin, seni..",* sıfat makamında zattan perdelenmiş bir halde, sevgi ve özlemin varolduğu bir durumda. Çünkü, bir yerde bırakılıp terk edilenin sevgi ve özlem duyması kaçınılmazdır. *"seni terk etmedi.."* Nur âleminde ve kutsi huzurda kalmış şekilde terk etmedi, "*ve sana darılmadı…"* nefis makamında Rabden, sıfatlarından ve fiillerinden perdelenmiş bir halde, sevgisiz ve özlemsiz olarak âlemle birlikte durmuş vaziyette, zulmet âleminde darılmış ve öfkeye maruz bırakılmış biri olarak öylece bırakıp sana darılmadı. Çünkü keşfi cehdinin önüne geçmiş mahbub (sevilen) zati tevhitle keşfolunup perdesi kaldırılınca aşık olması için perdeye geri döndürülür, özlemi şiddetlensin, sırrı iyice letafet kesbetsin ve benliği özlem ateşinde erisin diye zati tecelli huzuruna giden yolu tıkanır.

Sonra yolu açılır ve perdesi de tamamen kaldırılır, sırf Hakk ile keşfolunur ki, zevki eksiksiz ve keşfi kâmil olsun. Nitekim Resulullah (s.a.v) bu perdede iken, kendi nefsiyle görmek için dağlara çıkardı. Takati tükenince de perdesi kaldırıldı ve dağlardan indi. Mekke müşrikleri "Rabbi Muhammedi terk etti" diye dedikodu ettikleri vakit nihayet bu sure nazil oldu.

4- Gerçekten ahiret senin için dünyadan daha iyidir.

5- Pek yakında Rabbin sana verecektir hoşnut olacaksın.

"*Gerçekten …ahiret…"* perdelenmişlik ve özlemin şiddetlenmesi halinden sonraki tecelliden ibaret son hal "*senin için…daha iyidir."* İlk halden "*dünyadan"* daha hayırlıdır. Çünkü sen ikinci (ahiret) halde

varlık bakiyesi telvininden ve benliğin zuhur etmesinden emin olursun. "*Pek yakında Rabbin sana verecektir…*" bu salt fenadan sonra, halkı hidayete ulaştırmak ve onları Hakk'a davet etmek için sana Hakkani varlık verecektir ve sen de *"hoşnut olacaksın…"* beşeri varlıktan hoşnut olduğun şekilde Hakkani varlıktan hoşnut olacaksın. Çünkü rıza (hoşnutluk) ancak varlık halinde söz konusu olabilir.

6- O, seni yetim bulmadı mı? Barındırmadı mı?

7- Şaşırmış bulmadı mı?

8- Seni fakir bulmadı mı? Seni zengin etmedi mi?

"*O, seni yetim bulmadı mı?...*" yalnız bir halde, nefsin sıfatlarıyla hakiki baban olan Ruhul Kuds'ten perdelenmiş, ondan kopup kaybolmuş olarak bulup "*barındırmadı mı?*" Seni yanında barındırdı, terbiyesinin ve edebinin bağrında yetiştirdi. Seni eğitmesi ve arındırması için babanı görevlendirdi. "*Şaşırmış bulmadı mı?*" babanın âleminde bulunduğun sırada zati tevhitten kaymış, sıfatlar yüzünden zattan perdelenmiş halde bulup kendisiyle seni zat aynına iletmedi mi?

"*Seni fakir bulmadı mı?*" fakir, yoksul, iki cihanda yüz karalığı demek olan ve ayrıca "fakirliğim övüncümdür" buyurduğu gibi, Nebi için övünç vesilesi olan fakirlikten sonraki sırf fena halinden, yani sıfat fenasından ibaret fakirlikle içinde fenaya ulaşmış olarak bulmadı mı? Ve bundan sonra sana bahşedilmiş ve Hakkani kemal sıfatlarıyla mevsuf, Rabbani ahlakla ahlaklanmış varlık vererek "*seni zengin etmedi mi?*" Şimdi senin kemalin tamamlandıysa, Benim ahlakımla ahlaklan ve şükreden bir kul olman için, Ben sana ne yaptıysam, sen de kullarıma onu yap. Yani Benim sana verdiğim nimetin şükrünü eda et.

9- Öyleyse yetimi sakın ezme.

10- El açıp isteyeni sakın azarlama.

11- Ve Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an.

"*Öyleyse yetimi…*" yalnız, kalbi kırık, kutsi nurdan kopmuş, nefis perdeleriyle perdelenmiş kimseyi "*sakın ezme…*" ona karşı nazik ol, sevecenlik göster, şefkâtli ol. Hikmet esaslı davet ve güzel öğütle onu nefsinin yanında barındır, tıpkı benim seni barındırmam gibi. "*El açıp isteyeni…*" istidat sahibi olduğu halde perdelenen, maksadına giden yoldan sapmış, ama maksadını arayan kişiyi "*sakın azarlama.*" onu istemekten vazgeçirme ve ben sana doğru yolu gösterdiğim gibi, sen de ona doğru yolu göster. "*Ve Rabbinin nimetini…*" beka bakamında sana bahşettiği ilim ve hikmet gibi nimetlerini "*minnet ve şükranla an.*" İnsanlara öğret, seni zengin yaptığım gibi, onları hakiki hayırlarla zenginleştir. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

İNŞİRÂH SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Biz senin (sadrını) göğsünü açıp genişletmedik mi?

2- Yükünü senden almadık mı?

3- O, senin belini çatırdatmıştı.

4- Senin için zikrini yükseltmedik mi?

"*Biz senin (sadrını) göğsünü açıp genişletmedik mi?"* Bu soru, göğsün, kalbin açılmasının gerçekleşmediği yönündeki bir anlayışı inkâr etmeye yönelik bir sorudur ve göğsün açıldığının sabit oluşunu ifade etmektedir. Yani, biz senin göğsünü açıp genişlettik. Çünkü fena makamındaki muvahhid, fani olduğu ve ayrıca fani olan da her şeye karşı bir darlık içinde olduğu için Hak aracılığıyla halktan perdelenir. Çünkü yokluk, varlık kabul etmez. Nitekim, fena makamından önce de, varlık kapasitesi dar olduğu, zati İlahi varlığı kabul etmesine imkân olmadığı için de halk yüzünden Hak'tan perdelenir.

Ama bağışlanmış Hakkani varlıkla yaratılmaya döndürüldüğü ve tafsile döndüğü zaman, artık Hakkani bir varlık olduğu için, göğsü, kalbi Hakk'ı da halkı da içine alır. İşte sadrın yani göğsün, kalbin açılıp genişlemesi budur. Yani, davet için, Nebevi haberlerin hakikâtlerini gerçekleştirmesi için, belini büken yükü taşıması için nurumuz aracılığıyla açıp genişlettik. Ayetin orijinalinde geçen "ankade" ifadesi, bir şeyin kırılırken çatırdarken çıkardığı sestir. Yani bu yük, belini kıracak, çatırdatacak ağırlıktadır. Bundan maksat da Nübüvvet görevi ve Nübüvvetin yükümlülüklerini yerine getirmedir. Çünkü Rasulullah (s.a.v) şuhud makamında halk için bırakın fiili, varlık bile tasavvur etmiyordu. "*Senin için zikrini yükseltmedik mi?"* Allah'ın fiillerini müşahede ettiği için bir fiille başka bir fiil arasında herhangi bir fark görmüyordu. Böyle olunca, hayır ve şerri nasıl ispat edebilirdi. Emir ve yasaklamayı nasıl gerçekleştirebilirdi. Değil mi ki Hak'tan başka bir şeyi görmüyordu!

Rasulullah (s.a.v), velayet makamından nübüvvet makamına döndürülüp kalp perdeleriyle perdelenince, bu hal ona ağır geldi. Neredeyse belini kıracaktı. Çünkü o sırada zati müşahededen perdelenmişti. Bunun üzerine beka makamında temkin hali kendisine bahşedildi ki, çokluk yüzünden vahdetten perdelenmesin, herkesi tafsil aynında müşahede etsin ve davet nedeniyle O'ndan gaip olmasın. İşte, göğsün açılıp genişlemesi budur. Bu, aynı zamanda sözü edilen yükün indirilmesi ve şanın yüceltilmesidir. Çünkü fani cemde fani olan hiçbir şeydir, bu bakımdan zikredilen, anılan bir şey olması mümkün değildir. Eğer Nebi (s.a.v) cem aynında kalsaydı, fani olacağı için "La ilahe illallah" (Allah'tan başka ilah yoktur) dedikten sonra "Muhammedur Resulullah" (Muhammed Allah'ın Resulüdür) dememiz sahih olmazdı. Dolayısıyla, ancak bu iki cümlenin söylenmesiyle sahih olan İslam da tamamlanmış olmazdı.

5- Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır.

6- Gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık vardır.

"*Elbette zorluğun yanında…"* halk yüzünden Hak'tan perdelenme şeklindeki ilk zorluğun yanında "*bir kolaylık vardır."* Hem de ne kolaylık: Zatın keşfi ve velayet makamı… "*Gerçekten zorlukla beraber…" H*ak aracılığıyla halktan perdelenme şeklindeki zorlukla beraber "*bir kolaylık vardır."* hem de ne kolaylık: Göğsün bağışlanmış Hakkani varlıkla açılıp genişlemesi ve Nübüvvet makamı…

7- Boş kaldın mı hemen işe koyul,

8- Rabbine yönel!

"*Boş kaldın mı…"* Allah ile, Allah'ta ve Allah'tan seyir halinden boş kaldın mı "*hemen işe koyul…"* istikamet yoluna, Allah'a seyir haline başla ve halkı davete koyul. " *…Yönel…"* O'na davet ederken, özellikle O'na yönel- Yani, sadece O'na rağbet et, O'nun zatına yönel, sevaba veya başka bir maksada değil. Ki senin davetin, Onunla O'na yönelik olsun. Aksi takdirde, Onunla kaim, Onunla Ona doğru istikamet üzere olmazsın. Aksine, O'ndan sapmış, nefisle kaim olursun. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- İncire yemin ederim, zeytine yemin ederim.

2- Tur-u Sina’ya yemin ederim.

3- Ve şu emin beldeye yemin ederim.

“*İncire…yemin ederim…”* kalbin idrak ettiklerinden ibaret olup cüzilerden koparılmış külli anlamlara yemin ederim. Bu külli anlamların incire benzetilmesinin sebebi, maddi olmamaları, sırf manevi olup kendi cüzlerini kuşatmaları, nefsi güçlendirmeleri ve tıpkı çekirdeği olmayan incir gibi lezzetli olmalarıdır. İncirin çekirdeği yoktur; tamamı özdür ve taneleri kapsamaktadır. Tıpkı külliyatların kapsamında yer alan cüziyat gibi. İncir, hem gıda hem de meyve olarak bedeni besleyicidir. “*Zeytine…yemin ederim.”* Nefsin idrak ettiklerinden ibaret olan cüzi anlamlara yemin ederim. Bu cüzi anlamların zeytine benzetilmesinin nedeni de maddi olmaları, nefsi külli anlamları idrak etmeye hazırlayıcı etki göstermeleridir. Tıpkı çekirdeği bulunan, beslenme organlarını temizleyici olup iştah açıcı özelliğe sahip zeytin gibi. “*Tur-u Sina’ya..”* ilahi kelamın işitildiği dağa da yemin ederim. “*Ve şu emin beldeye yemin ederim…”* içindeki külli anlamları koruyan veya ihtilaftan tecerrüt ettiği için fesada uğramaktan ve fena bulmaktan emin kılınmış kalbe yemin ederim. Çünkü “emin” kelimesi ya “emanet” ten veya “emn” den türetilmiştir. İnsanın kemalinin ve varlığının gerçekleşmesinin aracı olan külli ve cüzi anlamlara, yani kalbe ve nefse yemin ederim. Diğer bir ifadeyle iki idrak ediciye ve idrak ettikleri şeylere yemin ederim. Bu yeminde, insanın tazim edilmesi, şerefinin ve saygınlığının izhar edilmesi amaçlanmıştır.

4- Hakikaten biz insanı en güzel biçimde yarattık.

Yeminin konusu ise insanın "*en güzel biçimde…*" yaratılmış olmasıdır. Yani, insan, içinde zulmet ve nurun birleştirilmesiyle, zıtların birleştirilip uyuşturulmasıyla dengeli bir şekilde yaratılmıştır. Böylece iki âlem arasında bir vasıta, ikisini kapsayan bir özellikte var edilmiştir. Yaratılışı düzgün, ahlakı ve sureti güzel kılınmıştır. Bunun anlamı, insanın en dengeli mizaca, en kâmil varlık türüne ve en üstün yaratılışa sahip kılındığıdır.

5- Sonra onu aşağıların aşağısına indirdik.

6- Fakat iman edenler ve iyi işler işleyenler hariç.. onlar için, eksilmez bir ecir vardır.

7- Bundan sonra diyn ile seni ne yalanlayabilir.

8- Allah, hüküm verenlerin en üstünü değil midir?

"*Sonra onu…indirdik.*" zulmet aracılığıyla nurdan perdelendiği, ahlaki rezilliklerin yanında durduğu, faziletlerden yüz çevirdiği için "*aşağıların aşağısına*" indirdik. Ahlak ve mertebe olarak aşağı olan dereke ehlinden daha aşağı, suret ve terkip olarak çirkin olanlardan daha çirkin, ahlak olarak daha iğrenç ve şekil ve görünüm olarak tiksindirici kıldık. Bunlar, tabiat zindanındaki ateş ehlidirler.

"*Fakat iman edenler…*" hariç. Bunlarda kalbin nuru nefsin karanlığına, külli anlam cüzi anlama galip geldiği için, faziletler ve hayırlar kazanırlar. Yani, bunlar, ilmi ve ameli kemali elde etmişlerdir. Çünkü kutsi âlemin yüksek derecelerindedirler. "*Onlar için…bir ecir vardır.*" kalp ve nefis cennetleri sevabından bir ecir vardır ki "*eksilmez…*" çünkü kutsi âlemden sürekli destek görür ve oluş-bozuluştan beridir bu ecir ve varlığı ebedidir.

"Bundan sonra ceza günü (diyn) ile seni ne yalanlayabilir?" Ey insan! Şimdi seni, ceza günü sebebiyle yalancı kılan nedir? Varlığın en aşağı ve en üstün bütün mertebelerini kapsayan, iki cihanın en şerefli ve en bayağı kemalatını içeren bu acaip yaratılışın yanında durduktan sonra ceza gününü her şeyin karşılığının oluşmasını yalanlamak suretiyle yalancı olmanın sebebi nedir?

"*Allah, hüküm verenlerin en üstünü değil midir?*" Allah, hangi mertebeyi dilerse insanı orada durdurur; isterse en yüce mertebede durdurur, sevap verir, isterse en aşağı mertebede durdurur, cezalandırır. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

ALAK SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Yaratan Rabbinin adıyla oku!

2- O, insanı bir (alak’dan) aşılanmış yumurtadan yarattı.

“ *…Rabbinin adıyla oku!”* Mekke-i Mükerreme’de bulunan Nur dağının zirvesindeki Hira mağarasında Ramazan ayında Kadir gecesinde Rasulullah’ın (s.a.v) cemden tafsile döndüğü ilk mertebede bu sure nazil olmuştur. Bu yüzden, Kur’an’ın ilk nazil olan suresi budur, denilmiştir.

Ayette yer alan “bismi” ifadesinin başındaki “ba” harfi cerri, istiane (yardım isteme) anlamındadır. Tıpkı “ketebtu bi’l kalemi” (kalem ile yazdım) ifadesinde olduğu gibi. Çünkü Rasulullah (s.a.v), varlığından fena bulmasından sonra, Hakkani varlıkla varedilmiş olarak Hak’tan halka döndüğünde, Hakk’ın sıfatlarıyla mevsuftu ve onun isimlerinden biriydi. Çünkü isim, sıfatlarla birlikte zatı ifade eder. Yani, Allah’ın en büyük ismi (İsmi a’zam) olan zati varlık aracılığıyla oku. Buna göre Nebi (a.s), cem itibariyle amir (emreden) ve tafsil itibariyle memur (emredilen) konumundadır.

Bu yüzden ayette “Rab” , “Y*aratan”* olarak vasfedilmiştir. Yani, Rab, halkın suretiyle perdelenmiştir. Diğer bir ifadeyle senin suretinde zuhur etmiştir. O halde, halk suretinde benimle kaim ol, Haklıktan halklığa dön, Hak ile halk ol. Vahiy, tenzil ve nübüvvetin mümkün olabilmesi için Nebiyi (a.s) cami insaniyet suretinde halklığa döndürünce, halkı (yaratmayı) genel olarak ifade ettikten sonra, şimdi de insana has olarak zikrediyor ve şöyle buyuruyor: “*O, insanı bir (alak’dan) aşılanmış, asılmış yumurtadan yarattı.”*

3- Oku!...Rabbin, en büyük kerem sahibidir.

4- O, kalemle öğreten.

5- İnsana bilmediklerini belletti.

6- Gerçek şu ki, insan kendini kendine yeterli görerek azar,

7- Kendini müstağni gördüğü için.

"*Oku!...Rabbin, en büyük kerem sahibidir.*" O, kerem bakımından en son sınıra varmıştır. O'ndan öte bir kerem olamaz. Cömertliğinden ve sıfatından dolayı zatını ve sıfatlarını sana bahşetmiştir. O halde O, seni cem aynında fani olarak bırakmayacak, varlığına bedel olarak nefsine bağışta bulunacak kadar kerem sahibidir. Eğer seni fena hali üzere kalıcı kılarsa, kerem şöyle dursun, hiçbir sıfatı zuhur etmez. En büyük kerem sahibi oluşunun göstergelerinden biri, seni, en şerefli sıfatlarından biri olan ilim sıfatı için tercih etmesi, kemalatından hiçbir şeyi senden saklamamasıdır. Bu yüzden ayette "en büyük kerem sahibi" (Ekrem) sıfatı, "*kalemle öğreten*" şeklinde vasfedilmiştir. İlk ve en büyük ruhtan ibaret kalemle öğretmiştir. Yani onun sebebiyle, onun aracılığıyla öğretmiştir.

Sonra Nebi (a.s), beka halinin başında olduğu ve henüz temkine ulaşmadığı için, yüce Allah onu temkine kavuşturmayı, benlikle zuhur etmek ve Allah'ın sıfatını intihal etmek suretiyle telvine düşmekten korumayı diledi ve şöyle buyurdu: "*İnsana bilmediklerini belletti.*" Yani, insanın ilmi yoktu, dolayısıyla insanın bilmesi, Allah'ın ilmiyledir. Allah, ona bilme sıfatını bahşetti ki, zatını kemal sıfatıyla mevsuf görüp de benliğin zuhuru nedeniyle azmasın. Bu yüzden "*Gerçek şu ki, insan kendini kendine yeterli görerek azar.*" sözüyle azgınlık makamından sakındırmıştır. Yani, insan nefsini kemalinden dolayı "*müstağni görmesi*" sebebiyle azar.

8- Kuşkusuz, dönüş Rabbinedir.

9- Gördün mü? Men ediyor,

10- Bir kulu namaz da iken..

11- Gördün mü! Ya o doğru yolda ise,

12- Yahut takvayı emrediyorsa!

13- Gördün mü Ya yalanlıyorsa, yüz çeviriyorsa…

14- Allah'ın gördüğünü bilmez mi?

"Kuşkusuz, dönüş Rabbinedir." Zati fenaya ulaşmak suretiyle dönüş O'nadır. Çünkü senin zatın da yoktur, sıfatın da. Bunun üzerine Nebi (a.s), halinin edebiyle edeplenerek derhal sakınmış ve şöyle demiştir: "Ben okuyan değilim" …Yani, okuyan ben değil, sensin. "*…Gördün mü?"* hali, malı ve kavmi aracılığıyla Hak'tan perdelenen, cahil ve kendini müstağni gören kişiyi gördün mü?

"*Bir kulu…men ediyor."* Kulu, huzur namazını kılmaktan, istikamet makamında kulluk sunmaktan azgınlığıyla men ediyor. "*O doğru yolda ise yahut takvayı emrediyorsa!"* iddia ettiği gibi bir varsayım ve takdir olarak şirkinde ve şirke davetinde hidayet üzereyse veya takvayı emrediyorsa(!) veya "*yalanlıyorsa…"* küfründen dolayı Hakk'ı yalanlıyorsa ve inadından ve azgınlığından dolayı dosdoğru dinden "*yüz çeviriyorsa*…" Aynı zamanda "*Allah'ın gördüğünü bilmez mi?"* her iki durumda da kendisini gördüğünü ve buna göre kendisine karşılık vereceğini, cezalandıracağını bilmez mi?

15- Hayır, hayır! Eğer vazgeçmezse, elbette alnını şiddetle yakalayıp çekeriz.

16- O yalancı, o hata yapan cahili,

17- Haydi çağırsın kavmini,

18- Biz de çağıracağız zebanileri.

"*Hayır, hayır!"* Bu ifade, namaza mani olmaya yönelik bir rettir ve şartlı yeminin birinci kısmını olumsuzlayarak ikinci kısmını tehditte bulunarak olumlamadır: "*Eğer vazgeçmezse…"* buna bir son vermezse, Nebiye (s.a.v) yalan ve hata nispet etmekten en kâmil ve vurgulu anlamda vazgeçmezse… Bundan sonra, bu müstağni cahil kişinin kavmiyle perdelenişine, onların gücüne dayanıp Hakk'ın kahrından ve gazabından gafil oluşuna, tabiat âleminde semavi ve arz menşeli faal melekutu musallat kılışına dikkât çekiyor, bunlara karşı hiç kimsenin direnemeyeceğini vurguluyor.

19- Hayır! O'na uyma! Secde et ve yaklaş!

"Hayır! O'na uyma!" onunla sakın uyuşma. Tevhide bağlı kalmak suretiyle ona karşı duruş sergileyişini sürdür. "*Secde et…"* huzur namazı kapsamında fena secdesine kapan. "*Yaklaş!"* önce fiillerde, sonra sıfatlarda ve sonra zatta fena bularak O'na yaklaş. İstikamet ve davet makamında tam fenanın kemali üzere devam et ki, kendinden fena bulup O'nunla beka bulmuş halinde olasın. Fiil, sıfat veya zatından birinden bir kalıntının varlığından dolayı telvin hali sende zuhur etmesin.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v) bu ayeti okuduktan sonra tilavet secdesi gerçekleştirdiği zaman şu duayı okumuştur: "Cezandan affına sığınıyorum." Sana ait bir fiilden sana ait bir fiile sığınıyorum. "Gazabından rızana sığınıyorum." Sana ait bir sıfattan sana ait bir sıfata sığınıyorum. "*Senden sana sığınıyorum."* Zatından zatına sığınıyorum… İşte secde ederek yaklaşmasının anlamı budur. Nitekim bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "**Kulun Allah'a en yakın olduğu vakit, secde ettiği vakittir.**" Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Biz onu Kadir gecesinde inzal ettik.

2- Kadir gecesini sana bildiren nedir?

3- Kadir gecesi, bin aydan daha hayırlıdır.

4- O gecede, Rablerinin izniyle melekler ve Ruh her bir işi için iner.”

5- Esenlik doludur Fecr’e kadar.

“*Biz onu Kadir gecesinde inzal ettik.”* Kadir gecesinden maksat, zati şuhuddan sonra kalp makamında perdelenmiş haldeki Muhammedi (s.a.v) bünyedir. Çünkü vahyin inzali, yani nüzul etmesi zuhura çıkmaya hazırlanması ancak bu haldeki bu bünyeye mümkün olabilir.

“*Kadir gecesini bildiren nedir?..”* Kadir, Hz. Muhammed’in yüce hatırı ve şerefidir. Çünkü O’nun Kadri ancak o halde zuhur eder ve kendisi de ancak o halde bunu bilebilir. Sonra yüce Allah, Kadir gecesini “*Kadir gecesi, bin aydan daha hayırlıdır.”* ifadesiyle yüceltiyor. Bir ayette “*Onlara Allah’ın günlerini hatırlat.”* deniliyor. Bundan da her varlığın, oluşun bir “gün” olarak nitelendirildiği anlaşılıyor. Eğer yukarıdaki ayeti bu ayetteki istiareyi esas alarak değerlendirirsek, her türde ay olarak belirginleşir. Çünkü ay, türün şahısları içermesi gibi günleri ve geceleri içerir. Her varlık cinsi de yıl konumundadır, cinsin türleri kapsaması gibi yılın da ayları kapsaması nedeniyle. Bin sayısı, tam bir sayıdır ve çoklu sayı olarak ondan yukarı sayı yoktur. Sadece onun tekrarlanmasıyla sayısal çokluk ifade edilir. Dolayısıyla, bin sayısı külden kinaye olarak kullanılmıştır. Yani, bu şahıs Hazreti Muhammed (s.a.v.) tek başına bütün türlerden daha hayırlıdır.

Sonra üstünlüğünün mahiyeti ve daha hayırlı oluşunun sebebi açıklanıyor ve şöyle deniyor: "*O gecede, Rablerinin izniyle melekler ve Ruh (tenezzül eder) indikçe iner…*" yani, ruhani ve nefsani kuvvetler, daha doğrusu semavi ve arz menşeli melekutlar ve ruh "*her işi için*" iner dururlar. Yani, her iş dolayısıyla inerler. Bundan maksat da, bütün eşyayı, varlıklarını, zatlarını, sıfatlarını, özelliklerini, hükümlerini ve hallerini bilmeleri, bunları idare edip emirleri altına almalarıdır.

"*Esenlik doludur…*" bütün eksikliklerden ve ayıplardan beri oluş ve selamettir. "*Fecr'e kadar…*" battığı yerden doğan güneşin fecrinin doğuş vaktine ve ölümün yaklaştığı zamana kadar esenliktir. Amma bu vakitten sonra artık selamet, esenlik olmaz. Yani selametlidir, kendi nefsinde esenliktedir. Çünkü Allah'tan, meleklerden ve bütün insanlardan Ona çokça selam iletilir. Selam'dır.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- *Apaçık delil (beyyine) kendilerine gelinceye kadar ehl-i kitab’tan inkârcılar ve müşrikler bulundukları durumdan ayrılacak değillerdi.*

“*İnkârcılar…değillerdi.”* yani, ya ehli kitap gibi dinden ve Hakk’a ulaşma yolundan perdelenen veya müşrikler gibi Hak’tan perdelenen inkârcılar bulundukları durumdan “*ayrılacak”* değillerdi, içinde bulundukları sapıklıktan. “*Apaçık delil kendilerine gelinceye kadar.”* amaca ulaştırıcı açık hüccet *“beyyine”* gelinceye kadar sapıklıklarından ayrılacak değillerdi.

Çünkü Yahudiler, Hıristiyanlar ve müşrikler gibi heva ve hevesleriyle, sapıklıklarıyla perdelenmiş değişik fırkalar birbirleriyle çekişiyor, birbirlerine karşı inatlaşıyorlardı. Her fırka, sahip olduğu inancın hak olduğunu iddia ediyor, karşı tarafı buna davet ederek dinini batıl sayıyordu. Ama bunların üzerinde ittifak ettikleri bir husus vardı. Şöyle ki: her iki kitapta (Tevrat ve İncil’de) vaat edilen, bu kitaplarda, kendisine itaat etmemiz emredilen Nebî ortaya çıkıncaya kadar üzerinde bulunduğumuz dinden ayrılmayız. O Nebî ortaya çıkınca, Ona tabi oluruz, hak üzerinde ve tek bir inanç üzerinde birleşiriz. Tıpkı şu anda ehli değişik mezheplere mensup mutaassıp kimselerin ahir zamanda ortaya çıkacak Mehdi’yi beklemeleri ve O ortaya çıkınca, tek bir söz üzerinde ittifak edeceklerini vaat etmeleri gibi.

Bana göre, hak söz etrafında birleşmek için ahir zamanda Mehdi’nin ortaya çıkmasını bekleyen grupların durumu, yukarıda işaret edilen inkârcıların durumundan farksızdır. Yüce Allah söz konusu sapık grupların sözlerini aktardıktan sonra, onların bu denli güçlü bir şekilde ayrılmalarının, bu kadar şiddetli bir ihtilafa ve inatlaşmaya

kapılmalarının, ancak Nebi'nin ortaya çıkmasıyla birlikte apaçık delilin zahir olmasından dolayı olduğunu açıklamaktadır. Çünkü her fırka, belki her şahıs, üzerinde bulunduğu dinle perdelendiği için Nebî'nin, kendisinin hevasına uyacağını, kendisinin görüşünü onaylayacağını vehmediyordu. Ama Nebî, beklentisinden farklı bir tutumla zuhur edince de, küfürleri ve inatları arttı. Ona karşı saldırganlık duygusu ve kini şiddetlendi.

2- Allah'dan gönderilen ve tertemiz sahifeleri okuyan bir Rasul'dur.

3- Onlar, en doğru hükümleri havidir.

"*Bir Rasul'dur…*" Bu ifade, gramer açısından önceki ayette geçen "beyyine=apaçık delil" den bedeldir. Yani, ortaya konmuş apaçık hüccet; "*Allah'dan gönderilen…*" irsal olunan "…*sahifeleri okuyan…*" tecerrüt ederek semavi nefislerle bütünleştiği için akıl levhalarından ve semavi nefislerden sahifeleri okuyan "*tertemiz…*" tabiat kirlerinden, unsurların bulaşıklığından, madde pisliğinden ve kulların tahrifatından beri, "Onlar…" o sayfalar, "*en doğru hükümleri havi*" sabit, ebedi, dosdoğru, hakkı ve adaleti dile getiren, değişmesi ve farklılaşması asla mümkün olmayan ve dosdoğru dinin temelini oluşturan yazılar içeren o kitabın dır ki bütün bu özellikleri sebebiyle kayyim'dir ki işte onun sayfalarını kendilerine okuyan bir Rasul'dur.

4- Kitab verilenler ancak O hüccet geldikten sonra tefrikaya düştüler.

5- Halbuki onlara dini yalnız O'na has kılarak hanifler olarak namazı ikame etmeleri ve zekatı vermeleri emrolunmuştu. İşte en doğru din budur.

6- Şüphesiz ehl-i kitaptan kafir olanlar ile müşrik olanlar ebedi kalmak üzere cehennem ateşindedirler. İşte bunlar, halkın en şerlileridirler.

"*Halbuki onlara…emrolunmuştu.*" Her iki kitabın ehli olup da hevalarıyla kendilerine emrolunan şeylerden perdelenen kimselere, *"ancak"* ibadeti sırf Allah'a sunmaları emredilmişti. "*dini yalnız O'na has kılarak.*" dini, batıl şaibelerinden ve başkasına iltifat etme kirinden arındırmaları emredilmişti. "*hanifler olarak…*" Hakk'a ulaştırmayan bütün yollardan, O'ndan başka her şeyden uzaklaşarak, "*namazı ikame*

etmeleri ve zekatı vermeleri…” bedensel ve mali ibadetlerle O'na ulaşmaya çalışmalarıyla emrolunmuşlardı. Yani, kendilerine yöneltilen bu emrin tek sebebi, üç temel prensipten ayrılmamalarıydı: İhlas üzere tevhid, başkasından kati nazar etmek, O'ndan başkasından yüz çevirmek ve arındırıcı ameller türünden bedensel ibadetleri yerine getirmek yani *“salatı ikame etmek”..,* kendi alanında direk hükmünde olan namaz gibi. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Namaz dinin direğidir.” Bir de terk ve tecerrüt gibi zühdün hakikâti hükmünde olan amelleri gerçekleştirmek. Bunun esası da zekât vermektir. Bu ise bizzat, sözü edilen Rasul'ün okuduğu dosdoğru dinin yazılı hükümleridir.

“İşte en doğru din budur.” Şu halde gerçek Hanif din, Adem'den günümüze kadar tek bir dindir. Bu dinin temel özelliği, tevhidden ayrılmamak ve diğer iki temeli de içeren evrensel adalet yolunu izlemek.

“Şüphesiz ehl-i kitaptan kafir olanlar..” Eğer insanlar hevalarıyla perdelenmeselerdi, Kitaplarını tahrif etmeselerdi, yırtıcı nefislerinin zuhur etmesiyle taassuba kapılmasalardı, şehvetlerine uymasalardı, vehimleri ve tasavvurlarıyla, vaziyetlerinin zahiriyle, adetleriyle, temennileriyle ve arzularıyla Kitaplarında yazılan hakikâtlerden perdelenmeselerdi, onların dini de bu dinin aynısı olacaktı.

Velhasıl “müşrikler..” perdelenmişler, hangi fırkaya mensup olurlarsa olsunlar, “*halkın en şerlileridirler”* ve “*ebedi kalmak üzere…”* tabiat kuyusunun dibinde eserler cehenneminin ateşine atılacaklardır.

7- Şüphesiz iman edip salih amel işleyenler ise, işte bunlar da halkın en hayırlısıdırlar.

İlmi tevhitler vaat ete iman eden, faziletleri edinme hususunda adalet kanununa göre muamele eden muvahhidler ise “*halkın en hayırlısı”* dırlar.

8- Rablerinin yanında onların mükafatı altından nehirler akan Adn cennetleridir orada ebedi kalacaklardır. Allah, onlardan razı olmuştur ve onlar da O'ndan razı olmuştur. İşte bu söylenenler hep Rabbinden haşyet duyanlar içindir.

Derecelerine, mertebelerine göre, onlar, fiil ve sıfat cennetlerinde sonsuzluk bahçelerinde olacaklardır. Bunların en yüksek dereceleri ise, sıfat kemali makamıdır ki, bu da rıza makamıdır. Zira “*Allah, onlardan razı olmuştur ve onlar da O'ndan razı olmuştur.”*

"Bu söylenenler hep Rabbinden haşyet duyanlar içindir." Bu makam, Rabbinin azamet sıfatıyla tecelli ettiği esnada Rabbani haşyet illetiyle hareket edenlere mahsustur. Çünkü Rab, azamet sıfatıyla kalbin üzerine tecelli edince, kulu haşyet bürür. Bu, rıza makamıyla bağdaşmayan korku değildir. Bilakis, tecellinin hükmüdür, nefis üzerindeki etkisidir.

Yine, perdelenmişler için ortak miktarda bir ateş azabı da sabit olmuştur. Ama bu, en bedbahtlar için olan en büyük ateşten daha aşağıdır. Tıpkı bunun gibi, muvahhitler için de ortak miktarda bir cennet takdir edilmiştir ve bu cennet, en muttaki arifler için hazırlanan en yüce cennetten daha aşağıdır. Bu cennetin en yüce derecesi ise rızadır. Vesselam.

ZİLZÂL SURESİ

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Arz şiddetli bir sarsıntı ile sallandığı vakit…"

"*…Sallandığı…vakit"* beden arzı, insani ruhun çıkarılması ölüm esnasında hayvani ruhla kuvvetler *"sarsıntısıyla"* sallandığı zaman. Çünkü bedenin harap olacağını, bünyesinin yıkılacağını ilan eden bu durumda beden kaçınılmaz olarak sarsılır.

2- Ve toprak ağırlıklarını dışarı çıkardığın da,

3- Ve insan 'ne oluyor buna (bana)!' dediği vakit.

4- O gün arz bütün haberlerini anlatır.

5- Rabbinin ona vahyetmesiyle.

"*Toprak ağırlıklarını…"* beden arzı, *"..dışarı çıkardığı…vakit."* Metaını dışarı attığı zaman. Çünkü beden, kuvvetlerden, ruhlardan, amellerin heyetlerinden ve kalpte kökleşmiş inançlardan oluşan bu metalarla değerlenir. Ayette geçen "eskal" kelimesi "sakl" in çoğuludur ve ev eşyası anlamına gelir.

"*Ve insan 'ne oluyor buna!' dediği vakit."* Ne oluyor buna! Niçin sarsılıyor, sallanıyor! Bunun derdi nedir? Hastalığı nedir? Mizacı mı bozuldu? Yoksa karışımlar mı galip geldi? Diye sormaya başlar… Ki işte "*O gün…bütün haberlerini anlatır."* Hal diliyle beden arz'ı her şeyi anlatır. "*Rabbinin ona vahyetmesiyle.."* ona işaret etmesiyle, sallanmasını, yıkılmasını ve ruhun çıkması ve ölümün gerçekleşmesi esnasında ağırlıklarını dışarı atmasını emretmesiyle birlikte hal diliyle kendisiyle ilgili her şeyi açıklar.

6- O gün insanlar amellerini görmeleri için darmadağınık gruplar halinde geri dönüp gelirler.

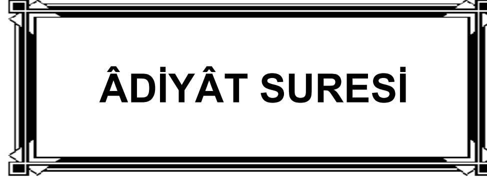
7- Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür.

8- Kim zerre miktarı şer işlemişse onu görür.

"*O gün insanlar…geri dönüp gelirler.*" Kabirlerinden, beden mahreçlerinden sözleşme yerlerine, hesap ve ceza yurtlarına "*darmadağınık*" olarak, mutlular ve bedbahtlar şeklinde ayrılmış "*gruplar halinde*" olarak "*amellerini görmeleri için*" gelirler. Amellerinin nefislerinin sahifelerine işlenmiş suret ve heyetleriyle karşılıklarını almak üzere gelirler.

Mutlulardan "*Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür.*" Bedbahtlardan "*kim zerre miktarı şer işlemişse onu görür.*" "*Kim…yapmışsa…*" ifadesindeki "men=kim" edatı genellik ifade etmesine karşın, her iki yerde de "eştaten=darmadağınık" ifadesi tarafından hususileştirilmiştir. Çünkü, bedbahtların işledikleri hayırlar, küfür ve perdelenmişlik nedeniyle boşa gider. Mutluların kötülükleri ise, iman, tevbe, hayırların baskın gelmesi ve fıtratın bozulmaması nedeniyle affedilir.

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- And olsun, nefesleriyle harıl harıl koşanlara,

2- Çakarak kıvılcım saçanlara,

3- Sabah baskını yapan akıncılara,

4- Onunla orada tozu dumana katanlara.

5- Derken orada bir topluluğun ta ortasına girenlere,

"And olsun... harıl harıl koşanlara…" Allah yolunda cehd edip yol alan, seyrinin ve riyazetinin şiddetinden, çabasının ciddiyetinden koşan atlara benzeyen, şevkinin büyüklüğüyle *"nefesleriyle"* soluk soluğa kalan nefislere, "*çakarak kıvılcım saçanlara"* sonuçlar çakmağını çakıp faal akıl nurunu nazar ve malumat-fikir terkibinin ateşiyle tutuşturanlara. "*Sabah baskını yapan akıncılara…"* zahirinde ve dışında yer alan maddi varlıkları ve batınında ve içinde yer alan nefis suretlerinin heyetleri, fiil eserleri, şehvet ve lezzet meyilleri, vehim ve hayal vesveseleri gibi kendilerine taalluk eden şeyleri İlahi tecelli sabahının nuruyla, terk ve tecerrüt etme sonucu gerçekleşen vuslat doğuşunun ve başlangıcının eseriyle yağma eden *"akıncılara"* .

"*Orada tozu dumana katanlara…"* bu tecellinin nuruyla, büyük kıyamet gününün sabahında, Hakk'a yönelişin şiddetiyle, O'na yönelişin aşkıyla bitkin düşürmek ve inceltmek, riyazetle takatsiz bırakmak, hazlarından yoksun bırakmak suretiyle beden toprağının tozunu koparanlara, kuvvetleri beden dostluğundan, ruhu bedenin yanından uzaklaştıranlara, bedeni nurların telakkisiyle dolduranlara. Nitekim Araplar: Esare anhu'l gubar=onun tozunu kaldırdı" derler. Yani, helak etti, yok etti. Darmadağın ederek toz haline getirdi.

"*Derken orada bir topluluğun ta ortasına girenlere…*" Yani bu sabahta ve bu sabahın aydınlığında zat aynı cemine dalanlara. Yani, beden toprağının yoğunluğunu inceltirler. Öyle ki toz gibi ipince olur. Böylece zat cemi tozunu kaldırırlar. Çünkü vuslat, ancak bedenle olabilir. Tıpkı Rasulullah'ın (s.a.v) Miracı gibi. O da bedenle olmuştur. Kısacası, amel eden alimlere, tecelli nuruyla terk edip tecerrüt edenlere, riyazetle bedenleri inceltikçe inceltenlere, böylece vuslata erenlere *"And olsun"* yemin ederim.

6- İnsan, Rabbine karşı pek nankördür.

7- Şüphesiz buna kendisi de şahittir.

8- Ve o, mal sevgisine de aşırı derece şiddetlidir.

"*İnsan, Rabbine karşı pek nankördür.*" Nimetlere şükreden, nimetlere kavuşmakla Hakk'a vasıl eden kimselerin hürmetine yemin ederim ki, insan, Rabbine karşı nankördür. Çünkü nimetlerle O'ndan perdelenir, nimetlerin yanında durur, ötesine geçmez, nimetleri, Rabbine ulaşmanın vesilesi olacak şekilde gereği gibi kullanmaz. "*Şüphesiz buna kendisi de şahittir.*" Çünkü perdelendiğini bilir ve aklı, fıtratının nuru sayesinde, Allah'ın nimetlerinin hakkını eda etmediğine, nankörlük etmek suretiyle Allah'a karşı kusur işlediğine tanıklık eder. "*Ve o, mal sevgisine de aşırı derecede şiddetlidir.*" Yani, mal sevgisi hususunda güçlüdür. Ya da malı aşırı derecede sevdiği için, cimridir. Bu yüzden mal ile perdelenir, başını mal elde etmenin, malı korumanın, biriktirmenin ve başkalarına vermemenin yoluna koyar. Mal ile meşgul olarak Hakk'ı unutur, Hak'tan yüz çevirir. Ya da insan, Hakk'a ulaşmanın aracı olan mala yönelik sevgisinden dolayı tutucudur, gergindir; güler yüzlü ve açık değildir.

9- Düşünmez mi kabirlerin diriltilip dışarı atıldığında,

10- Kalplerde gizlenenler açığa çıkarıldığında,

11- Şüphesiz Rableri o gün onlardan tamamıyla haberdardır.

"*…Düşünmez mi?*" Yani, bu perdelenmeden ve akla muhalefet etmekten sonra, fıtratının nuruyla ve aklının kuvvetiyle bilmez mi ki " *diriltilip dışarı atıldığı…*" zaman yani nefis ve ruhların kabirlerdeki bedenleri diriltildiği ve "*kalplerde gizlenenler*" göğüslerinde gizli olanlar dışarı atıldığı zaman. Yani, kalplerinde bulunan amellerin heyetleri ve sıfatları, kalplerinde yazılı bulanan sırları ve niyetleri dışarı çıkarıldığı zaman "*şüphesiz, Rableri o gün onlardan tamamıyla haberdardır.*" Çünkü; *"Habir'dir",* sırlarını, vicdanlarının gizliliklerini, amellerini ve zahirlerini bilir ve buna göre onların karşılıklarını verir.

KÂRİA SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- el-Karia.

“*Kapı çalan!”* İnsanları çarpıp onları helak eden felaket! *“el- Karia”,* Bundan maksat ya büyük kıyamettir ya da küçük kıyamettir. Eğer büyük kıyamet kastediliyorsa, anlamı; teklik zatının tecellisiyle çarpılan kimseyi yok eden ve beşeriyeti bütünüyle fenaya götüren haldir. Çarpıldıkları bu felaketin künhünü bilmenin ve miktarını ölçmenin imkânı yoktur.

2- Nedir Karia?

3- Karia’nın ne olduğunu sana ne bildirdi?

4- İnsanların yayılan pervaneler gibi olduğu gündür.

5- Dağların da atılmış renkli yüne dönüştüğü gündür.

“*İnsanların…pervaneler gibi olduğu…gündür.”* insanlar, bu müşahede esnasında zillet içinde olurlar, herkes bir tarafa bakar, paramparça olurlar. Tıpkı etrafa *“yayılan”* pervaneler gibi. Hatta daha alçak ve daha zelil olurlar. Çünkü muvahhidin gözünde bir değerleri,etkileri ve ağırlıkları yoktur. Nitekim “Kişinin gözünde insanlar, develer ve pervaneler gibi değersiz olmadıkça imanı kemale ermez.” denilmiştir. Yayılmışlardır; *“Ateşin etrafını sarmış”* ateşte yanmış ve kül olup savrulmuş pervaneler gibi olurlar. Çünkü muvahhit insan, onlara fena bulmuş varlıklar gözüyle bakar. “*Dağların da…dönüştüğü gündür.”* varlığın parçaları ve mertebeleri, farklı sınıf ve türleriyle *“atılmış renkli yüne”* dönüştüğü gündür. Çünkü tecellinin etkisiyle etrafa saçılan tozlara dönüşürler, dağılıp giderler.

6- O gün kimin tartılan ameli ağır gelirse,

7- O, razı bir yaşayış içindedir.

Eğer çarpılan insanlardan maksat, büyük kıyamet ehli ise, bu durumda kastedilen anlam şudur: İnsanlar, tecelli nuruyla yanmış, etrafa saçılmış, darmadağın olmuş pervaneler gibi olurlar, başka değil. “*Dağların…”* değişik mertebe ve renkleriyle zatları ve sıfatları *“atılmış renkli yüne dönüştüğü gündür.”* Atılmış renkli yün gibi etrafa saçılır,

dağılırlar. Ancak "*kimin ameli ağır gelirse…*" ve "*ameli yeğni gelirse…*" ifadeleri, böyle bir anlam için elverişli değildir. Çünkü o günde böyle bir ayrıntı söz konusu olmaz.

Biliniz ki, Hakk'ın mizanı, halkın mizanından farklıdır. Hakk'ın mizanında, tartılan şeylerin yükselip yukarı çıkması ağırlık, aşağı inip düşmesi ise hafifliktir. Çünkü Allah'ın mizanı adalettir. Tartıldığında ağır gelen şeyler, yani Allah katında muteber olan, ağırlığı bulunan, değer ve önem atfedilen şeyler, kalıcı olan salih amellerdir. Ebedi kalıcılıktan daha ağır basan bir şey de olmaz. Allah katında ağırlığı, değeri ve itibarı olmayan hafif şeyler ise, maddi lezzetlerden ve şehvetlerden kaynaklanan bozguncu fani şeylerdir. Sırf yokluktan daha hafif bir şey de olmaz.

"O gün kimin tartılan ameli ağır gelirse…" amelleri, hakiki ilimlerden, nefsani faziletlerden, kalbi ve ruhani kemalatlardan oluşursa, "*o…bir yaşayış içindedir*" ki *"razı"* halidir ki, hoşnutluk verir. Yani fiil cennetlerinin üstünde sıfat cennetlerinde hakiki bir hayat yaşar.

8- Amma kimin de mizanları yeğni gelirse,

9- Onun anası, Haviye'dir.

10- Onun ne olduğunu sana ne bildirdi?

11- Kızışmış bir ateştir.

"Ameli yeğni olana gelince…" amelleri kötülüklerden ve nefsani rezilliklerden oluşan kimseye gelince, "*işte onun anası haviyedir."* Yani, barınağı, cismani tabiat cehenneminin kuyusunun dibidir. Buraya atılanlar bu kuyunun dibine düşerler.

"*Onun ne olduğunu sana ne bildirdi?"* onun hakikâtini ve halinin künhünü bilir misin? Bir " *ateş"* tir. Eserler ateşidir. "*kızışmış"* dır. Yakıcılığın zirvesindedir. Kişinin anasının haviye olmasının anlamı, onun helak olacağıdır. Kişinin helak olduğu bu felaket nedir bilir misin? Helak eden, yakıcı, kızgın bir ateştir. Eğer çarpılan insanlardan maksat, küçük kıyamet ehli olursa, insanların şiddetinden çarpıldıkları haldir. Bu ise, ölümdür. O gün insanlar, bedenlerden ayrılmaları, kabirlerden diriltilip çıkarılmaları, nur âleminin ışığına yönelmeleri, bu esnada zillet ve korku içinde olmaları, ayrıca maksatlarının farklı olması, inançlarının ve hevalarının farklılığı oranında hayretler içinde olmaları itibariyle etrafa saçılan pervaneler gibi olurlar. Organ dağları da renklerinin ve sınıflarının farklılığı, cüzlerinin başkalığı, dağılıp tuz buz olmaları itibariyle atılmış renkli yüne dönüşürler. Diğer ayetler ise, yukarıda sunduğumuz anlamdadırlar. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

TEKÂSÜR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Çokluk kuruntusu (tekasür) sizi o derece oyaladı.

2- Hatta kabristanlara kadar ziyaret ettiniz.

“Çokluk kuruntusu sizi o derece oyaladı ki…” dünya hayatının nimetlerinden olan mal, neseb gibi maddi, hayali ve fani lezzetler (tekasür) sizi o kadar oyaladı ki, bunlarla perdelendiniz, kemalinizin bunlarda olduğunu sandınız. Ahiret nimetlerinden olup kalıcı manevi kemalattan, akli lezzetlerden, akıl ve makulattan, istidat nuru ve fıtrat saflığından oluşan güzelliklerinizi yok ettiniz. Her grubun mal, evlat, baba ve atalar (neseb) gibi fani şeylerle övünmesi sizi öyle bir noktaya götürdü ki, bunların mevcut olanlarıyla yetinmediniz de, çürümüş kemiklerden oluşan ve yok olmuş bulunan geçmişlerle övünme cürmünü bile işlediniz. Çünkü perdeniz o kadar şiddetli, hayal lezzeti o kadar galip gelmiş ve vehim şeytanının üzerinizdeki hakimiyeti o kadar güçlü idi ki, bu durum, siz ölünceye kadar devam etti. Ömrünüzü bu uğurda tükettiniz. Ama bütün ömrünüz boyunca sizin kurtuluşunuzun sebebi olan şeyin farkına varmadınız.

3- Hayır! Yakında bileceksiniz!

4- Elbette yakında bileceksiniz!

5- Hayır! Keşke ilmel yakın bilseydiniz.

6- And olsun mutlaka cehennem ateşini görürsünüz.

7- Sonra yemin olsun onu mutlaka aynel yakıyn görürsünüz.

8- Nihayet o gün nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz..

"*Hayır!...*" böyle şeylerle oyalanmaya yönelik bir itirazdır bu. Ve bu şekilde oyalanmanın sonunun vahametine dikkât çekmektedir. "*Yakında bileceksiniz!*" Bedenler harap olduğu, varlıklar üzerindeki perde kalktığı zaman bileceksiniz. Ama o zaman, bilmenin size bir faydası olmayacaktır. Çünkü ölümle birlikte sizi kemale erdirmeye yarayan sebepler ve araçlar yok olacaklardır. Evet, o sırada bu tür maddi şeylerle, çarçabuk geçen vehim menşeli olgularla, sonuçları kalıcı olduğu için vebali büyük olan bu davranışlarla meşgul olmanın akıbetinin vahametini, bunların heyetleriyle azap görmekte oluşunuzu ve eserlerinin ateşinin sizi istila edişini göreceksiniz. Ama bir işe yaramayacak.

"*Elbette yakında bileceksiniz.*" Bu ifade, tehdidin bir tekrarıdır. Eğer, bu maddi, hayali ve fani lezzetlerden üstün olan, yakini ilimlerden ve nurani idraklerden oluşan hakiki lezzetleri tatsaydınız, değerli ömrü bunların uğrunda tüketmenizden, kalıcı nimetlerden gafil oluşunuzdan dolayı tarifi imkânsız bir pişmanlık ve hasret duyacaktınız.

"*Mutlaka görürsünüz.*" Yani, Allah'a and olsun ki, bu maddi lezzetlerle perdelendiğiniz için tabiat "*cehennemi ateşini*" görürsünüz. "*Sonra…*" onu gözle görerek *"mutlaka aynel yakıyn…"* tadarsınız. Bilmenin ötesinde, zevk ve vicdan olarak tadarsınız.

"*Nihayet o gün nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz.*" Nimet hangisidir? Dünyevi olanlar mı, akıbeti bundan ibaret olan, dünyanın fani lezzetleri, malı ve kalıntıları mı? Yoksa sizin inkâr ettiğiniz ama ebediyen olduğu gibi kalan uhrevi olanlar mı? Hangisi gerçek nimettir? diye size sorulacaktır.

"*Mutlaka cehennem ateşini görürdünüz…*" ifadesinin, "lev" edatının cevabının yerini almış olması da mümkündür. Çünkü Arapça grameri açısından yemin ve şart bir arada olduğu zaman, ikisinin cevabı anlam olarak bir olur. Burada şartın cevabının da yerini almak üzere lafız olarak, yemine has kılınmıştır. "*Eğer onlara uyarsanız şüphesiz siz de Allah'a ortak koşanlar olursunuz.*" (Enam, 121) ayetinde de buna benzer bir kullanım vardır. Yani, Allah'a ant olsun, eğer ilmel yakin bilseydiniz, ilmel yakin mertebesine ulaşsaydınız, şehvetlere dalmak, vehim menşeli ve hayali lezzetlerin peşinde ömür tüketmek, maddi ve

bedensel kemalat için uğraşmak gibi başınızı daldırdığınız, üzerine üşüştüğünüz rezillikler gibi şeylerle perdelenen kimselere özgü olan tabiat cehennemi ateşini görürdünüz ve bunlardan kesin olarak vazgeçerdiniz.

Sonra, ilmel yakin mertebesine vakıf olduğunuz anda, onun zevkini alır, zatını tanır, kalıcılığını, güzelliğini, şerefini ve göz alıcılığını öğrenir, bunun yanında şu anda içinde bulunduğunuz halin sorumluluğunun kalıcı, kendisinin ise fani, çirkin, değersiz ve vebalinin ağır olduğunu bilirdiniz. Böylece, ayan ve müşahede mertebesine yükselir, hakikâtleri kutsi nurları ve İlahi sıfatlarıyla gözlemlerdiniz. Ayan nuruyla cehennemin hakikâtini, bu maddi lezzetlerin vebalini, heyetlerinin elemini, ateşin ve yoksunluğun azabını müşahede ederdiniz.

“*Nihayet o gün nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz.”* Nimet hangisidir; şu anda içinde bulunduğunuz uhrevi nimetler mi, yoksa dünyevi nimetler mi? Ya da kastedilen anlam şudur: Ey perdelenmişler! Eğer bu süsleri ve hurafeleri ilmel yakin derecesinde bilseydiniz, şevkin şiddetinden ve aşk ateşinin istilasından dolayı cehennemi görürdünüz. Sonra bu şevk sayesinde aynel yakin ve müşahede mertebesine yükselirdiniz. O zaman aşk ateşinin hakikâtini açık olarak görürdünüz. Sonra, bu zevkin ardından hakkal yakin derecesi olan bu nimetlerden sorulurdunuz: Nedir bunlar? Yani, sonra vuslat zevkini ve hakkal yakin mertebesinin eserini bulurdunuz. Ondan haber vermeniz de mümkün olurdu. Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

ASR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Yemin ederim o Asra.

2- Muhakkak ki insan, bir hüsran içindedir.

3- Bundan, ancak iman edenler iyi amel işleyenler birbirlerine Hakk'ı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.

“O Asra” yemin ederim. Zamana ve zamanın içindekilerin kalışı boyunca onunla birlikte meydana gelen şeylere sebebi ve illetiyle, yani Dehr'e and olsun ki, insanlar, eşyanın ve hallerin değişimini ona nispet ederler ve onu bunlar üzerinde bir müessir konumuna getirirler. Nitekim şöyle demişlerdir: “*Bizi ancak zaman helak eder.”* (Casiye, 24) Oysa gerçek müessir Allah'tır. Nitekim Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Zamana” Dehr'e sövmeyiniz, çünkü zaman dediğiniz Allah'tır.” Burada zamana yönelik bir tazim vardır. Çünkü yüce Allah, sıfatları ve fiilleriyle zaman (Dehr) mazharında zuhur etmiştir.

Dolayısıyla zamanla Allah'tan perdelenen kimse hüsrandadır. Bu ise, sermayesinde zarara uğrayan insandır. İnsanın sermayesi, fıtratının nurudur, ezeli istidadın içerdiği asli hidayettir. Ama insan, dünyayı, fani lezzetleri tercih etmiş, bunlarla ve zamanla perdelenerek baki olanı fani olanın içinde kaybetmiştir.

“*Bundan ancak iman edenler…müstesnadır.”* Allah'a yakini, ilmi imanla inananlar, Allah'tan başka müessir olmadığını bilenler, zaman perdesinin dışına çıkanlar “*iyi ameller işleyenler”* faziletlerden ve hayırlardan oluşan kalıcı ve yapıcı salih ameller işleyenler, yani bu tür faziletler kazananlar, böylece sermayeleri konumundaki istidat nuruna kemal nurunu katmak suretiyle kâr edenler, “*birbirlerine Hakk'ı tavsiye*

edenler" tevhid ve adalet gibi sabit, hiçbir zaman değişmeyen baki hakikâtleri, diğer bir ifadeyle zati, vasfi ve fiili tevhidi tavsiye edenler… çünkü sadece bu değişmeyen haktır… *"Ve sabrı tavsiye edenler"* Hak ile beraber ve Hak üzere temkin ve istikametle O'ndan başkasına karşı sabrı tavsiye edenler müstesnadır.

Çünkü Hakk'a ulaşmak kolaydır. "*insan, bir hüsran içindedir.."* Ama Hak üzere kalmak, istikamet ve kulluk ederek Hak'ta sebat edip sabretmek kibrit-i ahmerden ve beyaz kargadan daha değerlidir. Sözün özü: İnsanoğlu hüsrandadır. Ancak ilim ve amelde kâmil olup bunlarla kemale erenler müstesnadır.

"Asr" kelimesini "sıkma" anlamına gelen asere/ya'siru fiilinin masdarı olarak ele almak da mümkündür. Buna göre şöyle bir anlam kastedilmiş olur: Yüce Allah'ın, arınıp tertemiz oluncaya kadar insanı, bela, cehd ve riyazetle sıkmasına yemin ederim ki, hiç kuşkusuz, kabuğun yanında kalan, beşeriyet perdesinin gerisinde bekleyen insan, hüsrandadır. İlim ve amelle arınan, kabuğun gitmesinden sonra geride kalan saflığın ayrılmaz özelliği olan yakini inançtan ibaret sabit ve değişmez Hakk'ı tavsiye eden, sıkılmaya, bela ve riyazetle sıkıştırılmaya sabretmeyi tavsiye eden kimseler müstesnadır. Nitekim, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Bela önce Nebilere, sonra velilere, sonra onları izleyen kimselere havale edilmiştir." Bir başka hadiste de şöyle buyurmuştur: "Bela, Allah'ın kırbaçlarından biridir ki, kullarını onunla kendisine doğru sevk eder."

"BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM"

"Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla"

1- Vay haline! Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi aden edinenler güruhuna .

"*Arkadan çekiştirmeyi (hümeze), yüze karşı eğlenmeyi adet edinen (lümeze) herkesin vay haline!*" Bu iki rezilliği alışkanlık haline getirmiş, bu bayağılığa dadanmış kimselere yazıklar olsun. Çünkü kelimenin orijinalinin kalıbı alışkanlık anlamını verir. El-hemz: insanların namuslarına dil uzatmak, ırzlarını lekelemek, kırmak; el-lemz ise, onların ayıplarını sayıp dökmek demektir. Bu iki rezil alışkanlık, cehaletten, öfkeden ve kibirden kaynaklanır. Çünkü, insanlara eziyet etmeyi ve onlardan üstün olmayı istemeyi içerirler. Bu rezillikleri alışkanlık haline getirmiş insan, başkalarına üstünlük kurmak ister; kendisinde, onlardan üstün olmasını sağlayacak bir fazilet bulamayınca, insanlara ayıplar ve rezillikler nispet etmeye çalışır ki, kendisinin onlardan daha iyi ve daha üstün olduğu ortaya çıksın. Ama bu yaptığının insanlara nispet ettiği rezilliğin aynısı olduğunun ve de rezilliğin olmayışının fazilet olmadığının farkında değildir. Bu kimse nefsine ve şeytanına aldanmıştır. Konuşma gücü ve öfke menşeli iki rezillikle nitelenmiştir.

2- O ki, mal toplamış ve onu sayıp dökmüştür.

3- Malın kendisini ebedi kılacağını zanneder.

Sonra bu vasıftan bedel olarak şehvet gücünden kaynaklanan bir rezilliğe işaret ediliyor: "*O ki, mal toplamış ve onu sayıp dökmüştür.*" Bu kişinin malı toplayıp saymasından, belalara karşı bir hazırlık olarak biriktirmesinden söz edilmesi de, onun cehaletine yönelik bir işarettir. Çünkü malı, belalara karşı bir önlem olarak biriktiren kimse, aynı malın kendisinin başına bela getirdiğini bilmemektedir. İlahi hikmet, malın belalar aracılığıyla ondan ayrılmasını gerektirir çünkü. Başına belaların

gelmesine sebebiyet veren şey, biriktirdiği mal iken, bu mal onu belalara karşı nasıl korusun? "*Malın kendisini ebedi kılacağını zanneder.*" ifadesi de bu anlama yönelik bir işarettir. Yani bu kimse, kişiyi ebedi kılan donanım ve kazanımın ilim, kalıcı manevi faziletler olduğunu, arızi, maddi ve fani birikimler olmadığını bilmemektedir. Ama bu kimse böyle bir zanna kapılmış, çünkü sonu gelmez maddi arzulara aldanmıştır. Vehim şeytanının hilesine aldandığı için, ecelin ansızın geleceğinden haberdar değildir.

Kısacası, meleki gücün rezilliği olarak belirginleşen cehalet, bütün rezilliklerin aslı ve gerektirici etkenidir. Bu yüzden bu rezilliğe batan kimsenin, kalbi bürüyen ve cevherini iptal eden ebedi azabı hak etmesi kaçınılmazdır.

4- Hayır! And olsun ki o hutameye atılacaktır.

5- Hutame'nin ne olduğunu sana ne bildirir?

6- Allah'ın yakılmış ateşidir o,

7- Ki kalpler (fuadlar) üzerine bürür.

8- Muhakkak o üzerlerine kapatılmıştır kilitlenmiştir.

9- Uzatılmış sütünlara.

"Hayır!..." bu ifade, gerçekleşmesi imkânsız olan bir şeyin vuku bulacağını sanmaya yönelik bir itirazdır. "*And olsun ki o…atılacaktır.*" Yani, bu kimse, fıtratının mertebesinden galip tabiat mertebesine düşecektir. Bu ise hutamedir. Hutamenin özelliği de, içine atılan, düzeyine indirilen her şeyi, gücüyle istila edip kırmaktır. Hutame, "manevi bir ateş" *"Allah'ın yakılmış narı"* olarak kalbin (fuad'ın) cevherini ortadan kaldırır, ona tarifsiz bir acı verir, onu bütünüyle bürüyerek dışına ve içine nüfuz eder. Kalbin ruhla bütünleşen olumlu sonuçlarını silip süpürür.

"*O üzerlerine kapatılmıştır.*" Hutame, onların üzerine *"muhakkak"* kapatılmıştır, kapıları kilitlenmiştir. Bunun nedeni de kalbin, orada cismani maddelerle perdelenmesi, karanlık heyetlerin iyice kökleşmesi, heyulani katkıların, hayvani, vahşi ve şeytani suretlerin iyice yapışıp kalması, dolayısıyla bunlardan kurtulup kutsi âleme yükselmesinin imkânsız hale gelmesidir. "*Uzatılmış sütunlara…*" bağlanmışlardır. Ay feleğinden merkeze doğru uzatılmış sütunlar yani. Bunlar ise, unsur tabiatlarıdır ki, taalluk etmek, meyiller silsilesiyle ve sevgiyle sarılmak suretiyle bağlanmışlardır. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Görmedin mi? Rabbin fil sahiplerine nasıl yaptı?

“Rabbin fil sahiplerine neler etti, görmedin mi?” Fil sahipleri kıssası meşhurdur. Fil olayı, Resulullah’a (s.a.v) yakın bir zamanda meydana gelmişti. Olay, Allah’ın gücünü gösteren büyük delillerden, O’nun dokunulmaz kıldığı bir şeyi çiğneme cüretini gösteren kimselere yönelik öfkesinin sonuçlarından biridir. Kuşlara ve vahşi hayvanlara ilham etmekle insana ilham etmek birbirine yakın mahiyettedir. Çünkü söz konusu varlıkların nefisleri yalındır. Ayrıca, yüce Allah’ın kendilerine verdiği özellikler itibariyle taşların bir varlık üzerinde etkili olmaları da görülmemiş, garip, akıl almaz bir şey değildir. Bir kimse kudret âlemine muttali olur, gözlerinin önünden hikmet perdesi açılırsa, buna benzer birçok şey görecektir.

Nitekim, günümüzde de buna benzer bir olay meydana geldi. Şöyle ki: Eyburd şehri, farelerin istilasına uğradı. Bunlar şehrin bütün ekili arazilerini mahvettiler. Sonra Ceyhun ırmağının kıyısına doğru çöle yöneldiler. Her biri ırmak kıyısındaki ormandan bir odun parçası alarak üzerine çıkıp ırmağın öbür kıyısına geçti. Bu olay, kıyamet sahneleri ve benzerleri gibi tevil kabul etmeyen bir gerçektir.

Fil olayının teviline gelince: Bil ki, Habeşli nefis Ebrehe’si, Allah’ın gerçek evi olan kalp Kâbesini yıkmak ve istila etmek üzere harekete geçti. Ruhani kuvvetler hacılarının, kendisi tarafından bina edilen cismani tabiat kilisesine yönelip ona saygı sunmalarını istedi. Derken ameli akıl Kureyşlisi, akli gıda fazlasının kalıntılarıyla bu kilisenin içine pisledi. Bu, tıpkı güzel adetler ve övgüye değer adap gibi tabii olgulara özgü bir tedip yöntemiydi. Kureyş kafilesinin tutuşturduğu ruhani kuvvetlerin şevk ateşinin kıvılcımları kiliseye sıçradı ve riyazetle onu yaktı.

Bunun üzerine nefis Habeşi Ebrehe'si askerlerini harekete geçirdi, nefsani kuvvetlerden, onların gazap, şehvet gibi tabiatları itibariyle karanlık olan sıfatlarından oluşan ordularını seferber etti. Vehim şeytanının akıl orduları karşısında yenilmeyen ve savaşta onlara karşı koyan fili ordunun önüne geçti. Muaz'ın (r.a) rivayet ettiği gibi şeytan, Resulullah (s.a.v) zamanında en çok fil şekline girerdi. Nitekim Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Şeytan, hortumunu Adem oğlunun kalbinin üzerine koyar, Adem oğlu Allah'ı anınca, hemen geri çekilip gizlenir."

2- Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?

3- Onların üstüne ebabil gönderdi.

4- Onlara taşlardan atıyorlardı.

5- Böylece yenilip çiğnenmiş onları ekine çevirdi.

Allah, *"onların tuzaklarını"* planlarını boşa çıkardı. "O*nların üstüne…gönderdi."* Ruh nuruyla aydınlanmış bembeyaz fikir ve zikir "*ebabil"* kuşlarını üzerlerine gönderdi. Kıyas suretleri ve zekâ çoklukları gibi hızlı toplulukları üzerlerine saldı. O kuşlar, *"onlara…"* üzerlerine hızla isabet eden *"taşlardan atıyorlardı."* Her biri için tescil edilmiş, her birine tahsis edilmiş riyazetler atıyordu. Her birinin üzerine, şeriat ve akıl kalemiyle, onu atan kişinin adı yazılıydı. "Bu riyazet, falan kuvveti yerinden söküp helak eder" diye belirtilmişti. Ezilme ve teshir edilme riyazetinin gazap kuvvetini, oruç riyazetinin şehvet kuvvetini, tevazu riyazetinin kibir kuvvetini, zelillik riyazetinin zorbalık kuvvetini yerinden söküp helak etmesi gibi. "*Böylece…onları…çevirdi."* hareketsiz, durmuş halde helak edilmiş olarak bıraktı. "Y*enilip çiğnenmiş ekin"* gibi. Yani tıpkı bitkisel kuvvetler gibi öldürülmüş, gücü ve özellikleri yok edilmiş, riyazet aracılığıyla kendine özgü hareketlerini yapamaz hale getirilmiş kıldı. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

KUREYŞ SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1-Kureyş’e kolaylaştırıldığı için,

2- Kış ve yaz seyahati için,

3- Artık onlar bu beyt’in Rabbine kulluk etsinler.

4- O ki kendilerini açlıktan doyurandır ve her çeşit korkudan emin kılmıştır.

“Kureyş’e kolaylaştırıldığı için…” ruhani kuvvetler Kureyşine, faziletleri edinme hususunda alışkanlıklarının etkili olmasını, uyuşmalarını ve barışmalarını ve iki seyahatte kemal tarafına yönelirken birleşmelerini kolaylaştırdığı için. “*Kış…seyahati”* nde, ruh güneşinin başlarının üzerinden uzaklaşması, beden çukuruna girmesi esnasında hayat maslahatını tertip etmesini, beden hallerini ıslah etmesini, bedenin zaruretlerini yerine getirmesini, bedeni imar etmesini ve “*yaz”* seyahatinde, yani bu güneşin başlarının hizasına yaklaşmasını, kutsi âlemin doruklarına yükselmesini ve yakini ruhu telakki etmesini kolaylaştırdığı için.

“Artık onlar…bu beyt’in Rabbine kulluk etsinler.” Tevhitle, ibadeti sadece O’na yönelik olarak yerine getirmekle, O’nu tanıdıktan sonra sadece O’nun cihetine yönelmekle O’na ibadet etsinler.

“*Kendilerini… doyuran”* dır. Yakini anlamlar, hakiki marifetler ve İlahi hakikâtler yedirerek kendilerini “*açlıktan”* doyurmuştur. İstidat dürtüsünün açlığını ve fıtratın ihtiyacını yalın cehalet senesinde gidermiştir. “*Ve her çeşit korkudan emin kılmıştır.”*

Onları nefsani kuvvet Habeşlilerinin istilasından, kendilerini kapıp esir olarak götürmelerinden korumuş, onları bu kuvvetlere boyun eğerek diyarları tahrip etmede çalıştırılmalarına, seçme yeteneklerinin esir alınmasına, tamamen yok edilip mahvedilmelerine engel olmuştur. Başarılı kılan Allah'tır.

Fil ve Kureyş sureleri Ubeyy mushafında tek sure olarak yer alırlardı. Bazı ileri gelen sahabeler, akşam namazının ikinci rekatında bu iki sureyi birlikte okurlardı. Vesselam.

MÂÛN SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Dini yalanlayanı gördün mü?

2- İşte o yetimi itip kakar,

3- Yoksulu doyurmaya teşvik etmez.

4- Yazıklar olsun! o namaz kılanlara,

5- Onlar namazlarından gafillerdir.

6- Onlar gösteriş yapanlardır.

7- Hayra da mani olurlar.

“*Dini yalanlayanı gördün mü?”* ceza gününden perdelenmiş cahilin kim olduğunu biliyor musun? Eğer bilmiyorsan, “ *işte o…”* bütün rezillik türlerini işleyen ve rezilliklere dalan kimsedir. Çünkü akıl gücünün rezilliği olan cehalet ve perdelenme bütün rezilliklerin temelidir. “*Yetimi itip kakar…”* zayıf olana eziyet eder, onu kabaca ve şiddetle iter. Çünkü vahşi nefsin istilasına uğramıştır, vahşilik onda aşırı düzeye varmıştır. “*…Teşvik etmez…”* ailesini miskini yani “*yoksulu doyurmaya”* teşvik etmez. Hakkedene iyilik edilmesini engeller. Çünkü hayvani nefsin ve mal sevgisinin istilasına uğramıştır ve cimrilik rezilliği nefsinde kökleşmiştir.

“*Yazıklar olsun…”* bu niteliklere sahip kimselere yazıklar olsun. Bunlar namaz kılsalar, namazlarının bilincinde olmazlar. Çünkü cehaletleri ve huzurda olmayışları nedeniyle namazın hakikâtinden perdelenmişlerdir. Ayette geçen “musallin” kelimesi, gramer açısından zamir yerine zahir isim kullanılmasına örnek oluşturmaktadır. Bundan maksat da, en şerefli fiillerinin ve iyilik suretlerinin en şereflisi olan namazlarının dahi kötülük ve günah olduğunun tescil edilmesidir. Çünkü

bu amelleri, huzurda olmak ve ihlas gibi muteber olmasını sağlayan özelliklerden yoksundur. Yine "musallin" (namaz kılanlar) ifadesi çoğul olarak kullanılmıştır. Çünkü dini yalanlayandan maksat cinstir. "*Onlar gösteriş yapanlardır.*" Çünkü halktan dolayı Hak'tan perdelenmişlerdir. "*Hayra da mani olurlar.*" Halkın yardım olarak aldığı ve ihtiyaçlarını gidermede kullandığı mal ve eşyaya, insanların yararlandıkları her şeye engel olurlar. Bunun nedeni, kendilerine hakim olan perdenin, menfaatler açısından kendilerini başkalarına tercih etmeyi gerektiren özellikte olması, tevhidi bakıştan yoksun olmaları, cüzi istekler yüzünden külli isteklerden perdelenmiş olmaları, ceza gününe inanmamaları, Hakk'a yönelik bir sevgi beslememeleri, zıtlar âlemine meyletmeleri, oluş ve bozuluş tabiatına yuvarlanmaları ve birlik hakikâtinden perdelenmiş olmalarıdır. Rezilliklerle nitelendikleri ve faziletlerden uzak oldukları için nefislerinde adalet duygusu yer almaz. Kemalden gafil oldukları ve ahireti bilmedikleri için korku ve umut duygusunu taşımazlar. Bu yüzden, hiç kimseye yardım etmezler. Dolayısıyla asla kurtulamazlar. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

KEVSER SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Kuşkusuz biz sana Kevser’i verdik.

2- O halde Rabbine kulluk et ve kurbanı kes!

3- Kuşkusuz sana buğzedip uzak olan, asıl soyu kesik (ebter) odur.

“*Kuşkusuz biz sana Kevser’i verdik.”* Birden dolayı çokluğu bilmeyi, tafsili tevhit ilmini, Tek çoğun ve çok Tek’in tecellisiyle çokluk aynında Birliği müşahede etmeyi yani vahdette kesreti, kesrette vahdeti müşahede etmeyi verdik. Kevser cennette bir ırmaktır ki, ondan içen hiçbir zaman susamaz.

“*Rabbine salat et..”* namaz kıl, kulluk et. Yani, çokluk aynında birliği müşahede ettiğin zaman, istikamet üzere olarak eksiksiz namazı eda et. Yani ruhun müşahedesiyle, kalbin huzuruyla, nefsin boyun eğişiyle ve bedenin itaatiyle, ibadet şekilleri arasında dönüp durarak namaz kıl. Çünkü kâmil, eksiksiz, cem ve tafsil hakkını tam olarak veren namaz (salât) budur. “*Kurban kes…”* benliğin kurbanlığını boğazla.Ta ki müşaheden esnasında benliğin telvin suretinde zuhur etmesin, seni temkin makamından almasın. Kusursuz fena ile Hak’la beraber ol, O’nun bekasıyla ebediyen beka bul! Vuslatın, halin, seninle var olan zürriyetin konumundaki ümmetinin vuslatı ile soyu kesik olmazsın.

Ama sana buğzedip senin halinin aksi bir durumda olan ve Hak’tan kopan kimse “*asıl soyu kesik, odur.”* sen değil. Çünkü sen Hakk’ın bekasıyla bakisin. Senin hakiki zürriyetin konumundaki iman ehli ebediyen sana bağlıdır ve sen sonsuza kadar onlar arasında anılacaksın. Ama sana buğzeden kimse, gerçek manada fanidir. Var olmayacak şekilde helak olmuştur. Hiçbir yerde anılmaz, gerçek anlamda bir evlat ona nispet edilmez. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

KÂFİRUN SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- De ki: Ey Kâfirler!...”

2- Sizin tapmakta olduklarınıza ben de tapacak değilim,

3- Siz de benim kulluk ettiğime tapmıyorsunuz.

4- Sizin taptıklarınıza da ben tapacak değilim.

5- Siz de benim ibadet ettiğime tapıyor değilsiniz.

6- Sizin dininiz size, Benim dinim bana.

“*De ki: Ey Kâfirler!...”* asli istidatlarının nurunun üzerini nefis sıfatlarının ve tabiat eserlerinin karanlığıyla örten bu yüzden başkasıyla Hak’tan perdelenenler! *“Ben…tapmam…”* zati müşahede ile Hakk’a şahitlik eden ben, asla “*sizin tapmakta olduklarınıza”*, hevanızla uydurduğunuz, hayalinizle tasavvur ettiğiniz, perdelenmişler olarak akıllarınızla somutlaştırıp muayyenleştirdiğiniz ilahlarınıza tapmam. “*Siz de…tapmıyorsunuz.”* siz, siz iken asla benim taptığıma tapmazsınız. Yani siz bu halde ve perdelenmiş iken hiçbir zaman “*benim taptığıma…”* ibadet etmezsiniz. Çünkü kalplerinin üzerine küfür tortularıyla mühür vurulan kimselerin Hakk’ı bilip tanımalarına imkân yoktur. “*Ben de…”* kesinlikle “ *tapacak değilim…”* geçmişte, kemalden ve eksiksiz vuslattan önce de ilk fıtrat gibi ilk istidat yani mücerret ve biricik zatım gereği “*sizin taptıklarınıza”* tapmadım. Perdelenmeden ve kalbinizin tortulanmasından önce taptıklarınıza da tapmadım. Çünkü benim istidadım ezelden eksiksizdi, fıtri olarak Hakk’a yönelikti. Sizin istidatlarınız ise ezelden noksandı. “*Siz de…tapıyor değilsiniz.”* Bu istidadınız gereği “*benim taptığıma”* tapmıyorsunuz. Yani, zati olarak noksan olan fıtratınız gereği benim mabuduma ibadet etmeniz imkânsızdır.

Kısacası, içinde bulunduğumuz ikinci tür istidat, yani benim kemalim ve sizin perdelenmişliğiniz itibariyle benim sizin mabudunuza ibadet etmem, sizin de benim mabuduma ibadet etmeniz şimdiki zamanda ve gelecekte imkânsızdır. Aynı şekilde, bu tür istidattan önceki ilk istidat, yani zatlar ve aynlar itibariyle ezelde de imkânsızdır. Benim istidadım eksiksiz ve sizin istidadınız eksik olduğu için. Bunun anlamı, benim sizin tanrılarınıza tapmam, sezin de benim ilahıma tapmanız gelecek zamanda, vasıf, zat ve ezeli olarak imkânsızdır. Bu da zorunlu olarak ezeli imkânsızlığı de gerektirir. "*Sizin dininiz size…"* mabudlarınıza ibadetiniz size "*benim dinim bana…"* mabuduma ibadetim de banadır. Yani, bizim uzlaşmamız imkânsız olduğu için ben sizi ve dininizi size bıraktım, siz de beni ve dinimi bana bırakın. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

NASR SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- *Allah’ın (nusreti) yardımı geldiği vakit,*

2- *İnsanların bölük bölük Allah’ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit.*

3- Rabbine hamd ile tesbih et ve O’ndan mağfiret dile. Muhakkak O, tevbeleri kabul eden (Tevvab’dır).

“*Allah’ın yardımı…geldiği…vakit.”* isim ve sıfat tecellileriyle melekuti yardım ve kutsi destek “Feth” …*zafer* ötesinde başka zafer olmayan mutlak zafer geldiği vakit. Bundan maksat, teklik huzuru kapısının açılması ve apaçık fetihten sonra, ruh makamında müşahede ile zati keşfin gerçekleşmesidir.

“*İnsanların…Allah’ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit.”* insanların tevhide, dosdoğru yolda süluk etmeye, senin nurunun, kendini tekmil etmeyi tamamladıktan sonra onlara tesir etmesiyle “*bölük bölük”* girmeye başladıklarını, tek bir nefismiş gibi toplandıklarını, senin zatının feyzinden feyizlendiklerini, nefsinin makamında kaim olduklarını gördüğün vakit. Bunlar istidat sahibi kimselerdirler ki, Rasulullah’ın (s.a.v) nefsi ile onların nefisleri arasında aynı cinsten olma ilişkisi, uyumu ve rabıtası vardır. Bu da onların, feyzini kabul etmek suretiyle O’nunla bütünleşmelerini gerektirir.

“*…Tesbih et…”* kalp makamı aracılığıyla zatını perdelenmekten arındır. Çünkü kalp makamı, nübüvvet madenidir. Zatını arındırman beden bağını kesmek ve velayet madeni olan Hakkal yakin makamına yükselmek şeklinde gerçekleşir. “*Rabbine hamdederek…”* tecrit esnasında O’nun kemalatını ve eksiksiz sıfatlarını izhar etmek demek olan fiili hamd ile O’na hamd et.

"*Ve O'ndan mağfiret dile.*" Zatının O'nun zatıyla örtülmesini iste. Tıpkı ebedi olarak halka dönme öncesi fena halinde olduğu gibi. *"Muhakkak O, Tevvab'dır."* yani tevbeleri çok kabul edendir. Kendisine dönenin dönüşünü, onu kendi nuruyla fenaya erdirmek suretiyle kabul eder.

Din kemale erdiği ve uğruna nebi olarak gönderildiği daveti istikrar bulup kalıcılık kazandığı için, yüce Allah, ancak ölümden sonra devam edebilen Hakkal yakin makamına dönmesini emrediyor. Bu yüzden, bu sure nazil olup Rasulullah (s.a.v) onu okuyunca, sahabeler sevindiler. Ama İbni Abbas ağladı. Rasulullah (s.a.v) "Niçin ağlıyorsun?" diye sorar. O da şu cevabı verir: Bu sureyle birlikte sana ölüm haberin verildi." Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: Bu delikanlıya çok ilim verilmiştir…

Bir rivayette belirtildiğine göre, Nasr suresi nazil olunca, Rasulullah (s.a.v) halka hitap etti ve şöyle buyurdu: "Bir kulu Allah, dünya ile kendisine kavuşma arasında serbest bıraktı. O kul Allah'a kavuşmayı tercih etti." Bunun duyan Ebubekir (r.a) ağladı ve şöyle dedi: "canlarımız, mallarımız, babalarımız ve oğullarımız sana feda olsun."

Bir diğer rivayette belirtildiğine göre, bu sure nazil olunca Rasulullah (s.a.v) Hz. Fatıma'yı (a.s) çağırır ve şöyle der: "Kızım! Bana, öleceğim bildirildi." Fatıma ağlar. Rasulullah (s.a.v): ağlama. Çünkü ailem içinde bana ilk kavuşacak olan sensin, der. Bunun üzerine Fatıma gülmeye başlar." Bu sureye "Veda suresi" adı verilmiştir. Rivayete göre Rasulullah (s.a.v) bu surenin inmesinden sonra iki sene daha yaşamıştır. Sure, Veda haccında nazil olmuştur.

TEBBET SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- Ebu Leheb’in iki eli kurusun, helak olsun! Ve helak oldu da.

2- Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi.

3- O alevli .bir ateşte yanacak,

4- onun karısı da odun taşıyıcı olarak,

5- Boynunda bükülmüş hurma lifinden bir ip olduğu halde.

“Ebu Leheb’in iki eli kurusun! Kurudu da.” Helak ateşini barındıran iki cehennemi hak etmesine yol açan çirkin amelinin sebebi olan şey helak oldu. İstidadı itibariyle hak ettiği için habis zatı da helak oldu. Yani o, zatıyla ateşi hak etti. Sıfatıyla da ateş üzerine bir ateşi hak etti. Bu yüzden surede, helakin ondan ayrılmamasına delalet edecek şekilde künyesiyle zikredilmiştir.

“*Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi.”* Fıtri istidat ilmi gibi asli malı da sonradan kazandıkları da ona bir fayda sağlamadı. Çünkü onun itikadı ile hakikât arasında uyum yoktu. Bu yüzden hem malı, hem de kazandıkları onun azap görmesi hususunda birbirlerine destek oldular. Hiçbirinin ona bir faydası olmadı.

“*O….bir ateşte yanacak.”* şirkle perdelendiği için büyük ve “ *alevli”* bir ateşte yanacak.Bu ateş, aslına yönelik bir katkıdır. Çünkü amelleri ve heyetleri pis ve çirkeftir. Bozuk itikadı ve kötü amelleriyle yanacaktır. O ve “ *…karısı…”* bu ateşte yan yana olacaklardır. “*Odun taşıyıcı…”* olarak karısı ateşte onun yanı başında olacaktır. Yani günahlarının yükünü, pis amellerinin heyetlerini taşıyacaktır. Bunlar cehennem ateşinin yakıtı ve odunu konumundadırlar. “*boynunda…bir ip olduğu halde.”* bükülmüş “*hurma lifinden”* yani çok güçlü bir ip olacaktır boynunda. Düğüm üstüne düğüm atılarak bükülmüş ateşten bir zincir atılacak boynuna. Çünkü o rezillikleri ve çirkin hayasızlıkları seviyordu. İşte günahların heyetleri ve sonuçları, boynundaki bu ipe bağlanacak, böylece günahlarının türünden bir azap çekecektir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

İHLÂS SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- De ki: O, Allah Ahaddır.

2- Allah Sameddir.

3- O, doğurmamıştır ve doğurulmamıştır.

4- Ve O’nun hiçbir dengi yoktur.

“*De ki: O, Allah ehad’dır.”* “ de ki…” , cem aynından tafsil mazharına yöneltilen bir emir. “ O…” ise, sırf Teklik hakikâtinden ibarettir. Yani, herhangi bir sıfat itibariyle olmaksızın olduğu gibi zat. Ki “O” ndan başka kimse bilemez. “Allah” “O” ndan bedeldir. Ve bütün sıfatlarla birlikte zatın ismidir. “O” ndan bedel olarak yer almış olması, yüce Allah’ın sıfatlarının zatına eklenmiş zait özellikler olmadığına, bilakis zatın aynısı olduklarına, var olan farklılığın ise akli itibar bakımından söz konusu olduğuna delalet etmektedir. Bu nedenle sureye “İHLAS” adı verilmiştir. Çünkü ihlas, Tek’lik hakikâtinin çokluk şaibesinden arındırılması demektir.

Nitekim, Emirülmüminin Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah’a ihlasla kulluk etmek, O’ndan sıfatları nefyetmek demektir.”

Çünkü her sıfat, kendisinin mevsufun ve her mevsuf da kendisinin sıfatın gayrisi olduğuna delalet eder. “Allah’ın sıfatları ne O’nun aynısıdır, ne de gayrisidir” diyenler de bunu kastetmişlerdir. Yani, sıfatlar, akıl itibariyle O’nun aynısı değildirler. Hakikât itibariyle de O’nun gayrisi değildirler. “Birdir” ifadesi ise, müptedanın haberidir.

Ahad (tek) ile vahid (bir) arasındaki fark şudur: Ahad, kendisinde çokluk tasavvur etmeksizin tek başına zat demektir. Yani, sırf hakikât ki, kâfuri aynın membaıdır. Daha doğrusu kâfuri aynın kendisidir. Bu ise, genel ve özel kaydı, araz ve arazsızlık şartı olmaksızın varlık olması itibariyle varlıktır.

Vahid ise, sıfat çokluğu itibariyle zattır. Bu da isimler huzurudur. Çünkü isim, sıfatla birlikte zat demektir. Bu yüzden, sadece kendisinin bildiği sırf hakikât "O" ile ifade edilmiştir. Bundan bedel olarak bütün sıfatlarla birlikte zat kullanılmıştır. Bununla onun hakikâtte zatın aynı olduğuna delalet etme amacı güdülmüştür. Bundan da teklikle haber verilmiştir. Bu da itibari çokluğun hakikâtte bir şey olmadığına delalet edilmiştir. İtibari çokluğun tekliği iptal etmediği ve zatın birliğine tesir etmediği bildirilmiştir. Bilakis birlik huzuru, hakikâtte, ayniyle teklik huzurudur. Denizde damlalar vehmetmek gibi.

"*Allah sameddir.*" Yani, birlik huzurunda zat, isimler itibariyle bütün eşyanın mutlak dayanağıdır. Çünkü bütün mümkün nitelikli varlıklar O'na muhtaçtır ve O'nunla vardır. O ise mutlak zengindir, her şey O'na muhtaçtır. Nitekim şöyle buyurmuştur: " *Allah zengindir, siz ise fakirsiniz.*" (Muhammed, 38) O'ndan başka her şey, O'nunla var olduğu için, kendisi itibariyle bir şey değildir. Çünkü mahiyetin ayrılmaz özelliği mümkünlük varlığı gerektirmez. Dolayısıyla, varlıkta O'nunla türdeş ve O'na benzeyen bir şey yoktur.

"*O, doğurmamıştır.*" Çünkü O'nun malulleri, O'nunla beraber var değildirler, bilakis O'nunla vardır. dolayısıyla onlar O'nunla şeydirler, kendileriyle hiçbir şey. "*Ve doğmamıştır.*" Çünkü mutlak olarak sameddir, varlıkta hiçbir şeye muhtaç değildir. Teklik hüviyeti çokluğu ve bölünmeyi kabul etmez. zati birliği de başkasına eş değildir. Çünkü mutlak varlıktan başkası salt yokluktan başka bir şey değildir. Bu yüzden hiç kimse O'na denk değildir. "*Onun hiçbir dengi yoktur.*" Salt yokluk, sırf varlığa denk olamaz. Bu nedenle ihlas suresine "EL-ESAS" adı verilmiştir. Çünkü dinin esası; tevhiddir, daha doğrusu varlığın esası; tevhiddir.

Enes' ten (r.a) rivayet edilmiştir ki, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Yedi gök ve yedi arz "Kul huvellahu ahad" esası üzerinde bina edilmiştir." İşte Allah'ın samedliğinin, hiçbir şeye muhtaç olmayışının anlamı budur.

Bil ki, bu menzil her yönden Tek'liği ve tenzihi gerektirse de, mazharlarla kayıtlı şekli keşifte zuhur eder. Tıpkı dört sütun üzerinde yükselen, üstünde duvarları ihata eden bir çatı bulunan ve açık kapısı olmayan bir ev (beyt) gibi. Bu yüzden hiç kimse bu eve hiçbir şekilde giremez. Ancak evin dışında evin duvarına bitişik bir sütun vardır. Keşif ehli bu sütunu mesheder. Tıpkı yüce Allah'ın Kâbe'nin dışına yerleştirdiği, Kâbe'nin sağı olarak belirlediği, Kâbe'ye değil kendisine izafe ettiği Haceru'l esved'in öpülüp meshedilmesi gibi. İşte bu sütun da evden bir parça olmakla beraber eve izafe edilmez. Çünkü eve has değildir. Bu sütun her ilahi evde mevcuttur. Bir bakıma bizimle menzillerin ilettiği irfan arasında bir tercümandır. Bu sütunun anlaşılır bir dili var ve menzillerin ihtiva ettiğini bize anlatır. Biz de menzillerin ilimlerini ondan istifade ederiz. Bazı menziller vardır ki, içine gireriz, köşe bucağını dolaşırız. İçlerini, daha önce kendileriyle ilgili olarak bildiğimiz şekilde buluruz. Bazı menziller de vardır ki, içlerine girmemize imkân yoktur, bu menzil gibi. Biz de teslimiyet hükmünce sütundan alırız bilgileri. Çünkü maddi âlemde Rasulün (s.a.v.) bize haber verdikleri itibariyle masum olması gibi, onun da masum olduğuna dair delil vardır elimizde. Bu sütun Hakkın lisanıdır. Bazı insanlar onu evin sütunlarına dâhil ederler. Çünkü evin bazı duvarlarının sadece bir yüzünü görürüz, diğerleri ise surun içinde örtülüdür. Bu yüzden bazı keşif ehli zatlar: Ev, altı sütun üzerindedir, demişlerdir. Aslında beş sütun üzerinde olduğunu söyleyenler ile altı sütun üzerinde olduğunu söyleyenler arasında bir çelişki yoktur. Allah'a hamdolsun. Onlar meşguliyetleri itibariyle, madde ehlinin duyularıyla idrak ettikleri bağlamındaki durumlarından daha sahih, daha hakiki bir neticeye varmışlardır."

Burada sözü edilen evden maksat "İhlâs" suresidir. Beş sütun, surenin beş ayetidir. Altıncı sütun ise, irfanın tercümanı, yani Besmeledir. Bazıları Besmeleyi her surenin bir ayeti olarak kabul eder, bazısı bağımsız bir ayet olarak sureleri birbirinden ayırdığını kabul eder. Kur'an sırlarını bilen Ariflere göre, her surenin başındaki Besmele, o surenin bütün sırlarını barındırır. Bu anlam "Tebbet" suresinin menzilinin sonunda da tekrarlanmıştır Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Her şeyin hazineleri yalnız bizim yanımızdadır. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz." (Hicr, 21)

Bu ev herkese açılmaz. Bana açıldı ve içine girdim. İçinde olanları öğrendim. Bu ev, bu kitabın kapsadığı bu menzillerin tümünün içinde bulunan hazinelerin bütün anahtarlarını barındırır. Çok yüce ilimler ihtiva etmektedir. Bunu bilen Arif, kâinatın Ondan mevcut olduğunu tahakkuk eder. Allah ile konuşan Arif için Besmele, Hak teala için "kun=ol" sözü mesabesindedir.

"İhlâs" suresi evinin kapısının olmayışına, içine girilmediğine gelince, çünkü bu sure sadece tenzih isimlerini ihtiva eder. Bu isimlerle ahlaklanmanın da imkânı yoktur. Besmele sütununu meshetmekse, Rahim ismiyle ahlaklanmadan ibarettir.

FELAK SURESİ

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- De ki: Felak’ın Rabbine sığınırım.

2- Yarattığı şeylerin şerrinden.

3- Karanlığı çöktüğü zaman, gecenin şerrinden,

4- Üfürükçülerin şerrinden,

5- Ve kıskandığı vakit kıskanç (hased) kişinin şerrinden.

“De ki:…sabahın (Felak’ın) Rabbine sığınırım.” Onunla sıfatlanarak, isim huzurunda Ruhul’ Kuds ile bütünleşerek Hadi (yol gösteren) ismine iltica ediyorum. Çünkü “**Felak”** , güneşin doğmasının hemen öncesinde beliren sabah aydınlığı demektir. Yani, sıfat tecellisi sabahının aydınlığının Rabbine sığınırım. Bu da zat nurunun doğmasının hemen öncesidir. Yani “Hadi” isminden ibaret sıfatlar sabahı nurunun Rabbi. Herhangi bir şeyden Rabbine sığınan herkesin sığınışının anlamı da budur. Çünkü bu kimse, kaçtığı şeye özgü olan isme sığınmaktadır. Örneğin hasta bir kimse Rabbine sığındığı zaman, o, Şafi (şifa veren) ismine sığınmaktadır. Cahil bir kimse Rabbine sığındığı zaman, onun da sığındığı Alîm ismidir.

“Yarattığı şeylerin şerrinden…” yaratıklarla perdelenmenin ve onlardan etkilenmenin şerrinden. Çünkü isim huzurunda kutsi âlemle bütünleşen ve yüce Allah’ın sıfatlarıyla sıfatlanan kimse, bütün mahlukata tesir eder ve onlardan hiç kimsenin tesiri altına girmez. Bunun nedeni, onların eserler âleminde ve fiiller makamında olmaları, kendisinin de fiiller makamından ayrılıp fiillerin kaynakları olan sıfatlar makamına yükselmiş olmasıdır.

"Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden…" karanlığı her şeye girdiği, her şeyi istila ettiği, hallerini değiştirmek suretiyle etki ettiği, kalpteki mizacını bozduğu zaman karanlık beden perdelenmesinin şerrinden. Çünkü kalp bedeni sever, ona meyleder ve onun cazibesine kapılır. *"…Üfürükçülerin şerrinden."* vehim, tahayyül, gazap ve şehvet gibi saliklerin azimet düğümlerine üfüren ve şeytani dürtülerle bu azimet düğümlerini gevşeten, çözen, vesvese ve telkinlerle azimetlerini bozan nefsani kuvvetlerin şerrinden.

"Ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden." Kalbin nurlanmasını kıskanan, bu yüzden kulak hırsızlığı yaparak onun sıfatlarını ve marifetini çalan, böylece kalbi baskı uygulayan, ona üstünlük kuran ve perdeleyen nefsin yani "hased"lik vasfını taşıyanın şerrinden… Ki bu da, kalp makamında telvin dediğimiz şeydir.

Surede geçen "gece"den maksat, sıfatlarının karanlığıyla kalbi perdeleyen nefis, "kıskanç" tan maksat da müşahede makamında zuhur eden kalp olabilir. Çünkü müşahede makamının telvini kalbin varlığından kaynaklanır. Nitekim, kalp makamının telvini de nefsin varlığından ileri gelir. Önce, bütün mahlukattan istiaze edildikten sonra, özellikle bu üç şeyden istiaze edilmesi, çoğunluk perdelenmelerin bunlardan kaynaklanmasından dolayıdır. Çünkü, genel mahlukat arasında bu üç şeye taalluk edip onunla bütünleşmiştir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

“BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM”

“Rahman ve Rahîm olan Allah adıyla”

1- De ki: İnsanların Rabbine sığınırım,

“De ki: İnsanların Rabbine sığınırım…” İnsanların (nasın) Rabbi: bütün sıfatlarıyla zattır. Çünkü insan, bütün varlık mertebelerini kapsayan, inhisarına alan varlıktır. Dolayısıyla insanın Rabbi, onu var eden, kemalini ona bahşedendir. O da başlangıç itibariyle bütün isimleriyle birlikte zattır ve “Allah” diye ifade edilir. Bu nedenle yüce Allah şöyle buyurmuştur: “*İki elimle yarattığıma secde etmekten seni men eden nedir?”* (Sad, 75) Yani mütekabil sıfatlarla yarattığıma neden secde etmedin? Lütuf-kahır, cemal-celal gibi. Ki, insan bunların tümüne şamildir. Dolayısıyla, Allah’ın sıfatlarına sığındıktan sonra zatına sığınıyor. Bu surenin öncekinden sonra yer alması da bu yüzdendir. Çünkü, önceki surede sıfat makamında **“Hadi”** ismine sığınılırken, bu surede zatına sığınılıyor.

Ardından insanların Rabbi, insanların maliki olarak açıklanıyor ki, cümle içinde atf-ı beyan (açıklama maksatlı atıf) olarak yer almıştır. Çünkü O’nda fena bulmaları hali itibariyle insanların boyunlarına ve bütün işlerine sahip olan maliktir. Nitekim, bir ayette şöyle buyrulmuştur: “*Bugün mülk kimindir? Kahhar olan tek Allah’ındır.”* (Mümin, 16) O halde, gerçek malik, hükümran kahhar olan tek Allah’tır. O, varlığıyla her şeyi kahretmiştir. Sonra bu açıklamaya şu ifade atfedilmiştir:

2-3- İnsanların Melikine ve ilâhına.

“*İnsanların…ilâhına…”* bu ifade, insanların fena sonrası beka hallerini açıklamaya yöneliktir. Çünkü ilah, mutlak mabud demektir. Bu da, nihayet itibariyle bütün sıfatlarla birlikte zattır. O’nun mutlak cenabına sığınılıyor ve O’nda fenaya ulaşılıyor. O zaman O’nun Malik, *“… Melik”* olduğu zuhur ediyor. Sonra Allah, bu mertebeye ulaşan insanı, kulluk makamı için varlığa geri gönderiyor. Dolayısıyla O, daima mabuttur ve insanın istiazesi de tamamlanır.

4- Vesveseci (el-vesvasil hannas’ın) pusuya çekilenin şerrinden.

5- Ki o, insanlara vesvese verir.

6- Cinden ve insanlardan.

"*Vesvesecinin şerrinden…*" çünkü vesvese varlıksal bir mahal gerektirir. Nitekim ayette şöyle buyrulmuştur: "*insanların kalplerine vesvese sokan.*" Fena halinde varlıktan söz edilemez. Dolayısıyla, göğüs (kalp) olmadığı gibi vesvese veren de, vesvese verilen de olmaz. Aksine, burada benliğin varlığı şeklinde bir telvin zuhur ederse "senden sana sığınırım, de." Kulluk edenin zuhuruyla yüce Allah'ın mabudluğu belirince, şeytan da kulluk edenle birlikte zuhur etti. Tıpkı önceden O'nun varlığıyla var olduğu gibi.

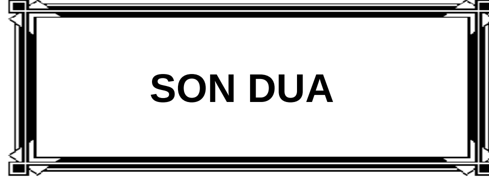
"El-vesvas" kelimesi, vesvese masdarından türemiş bir isimdir. Vesvese verenin bu şekilde isimlendirilmesi, vesvesesinin devamlılığı nedeniyledir. Artık, onun nefsi vesvastır. Önceki surede olduğu gibi ilahın herhangi bir ismine değil de "ilaha sığınma"nın nedenine gelince, şeytan, Rahmanın mukabilidir. İnsani cem suretini istila eder, bütün isimlerin suretinde zuhur eder ve bu isimlerle temessül eder. Allah ismi hariç. Bu yüzden şeytandan Hadi, Alim ve Kadir gibi isimlere sığınmak yetmez. Bu yüzden perdelenmeden ve dalaletten sığınma söz konusu olduğunda sabahın Rabbine sığınılmıştır. Burada ise insanların (nasın) Rabbine sığınılmıştır. Bundan hareketle Rasulullah'ın (s.a.v) şu hadisini anlıyoruz: "Kim beni rüyasında görürse, gerçekte beni görmüştür. Çünkü şeytan benim suretime giremez."

"*Pusuya çekilen…*" geri dönüp giden. Çünkü şeytan, ancak kişinin gaflet anında vesvese verebilir. Kul uyanıp Allah'ı anınca şeytan geri dönüp pusuya yatar. Dolayısıyla sürekli vesvese vermek gibi pusuya yatıp gaflet anını beklemek de onun adetidir. Said b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir: "İnsan Rabbini anınca şeytan geri dönüp pusuya yatar. İnsan gafil olunca vesvese verir."

"*Cin ve İnsan…*" bu ifade, vesvese verene ilişkin bir açıklamadır. Buna göre, vesvese veren iki topluluktan şeytanlardır. Biri vehim gibi somut olmayan cinlerdendir. Diğeri ise saptırıcı insanlardan oluşan maddi kimselerdir. Bunlar da ya yol gösteren rehberler suretinde görünürler: *"Siz bize sağdan gelirdiniz."* (Saffat, 28) ayetinde işaret edildiği gibi. Ya da bunun dışında başka isimlerinden suretinde görünürler. Bu nedenle şeytandan ancak Allah'a sığınılarak istiaze edilir. Allah, doğrusunu herkesten daha iyi bilir.

El-Fatiha

Muhyiddin İbn. Arabi

SON DUA

Yâ Allâhû, Yâ Allâhû, Yâ Allâhû,

Yâ Rabb, Yâ Nâfi, Yâ Mânî,

Yâ Rahmân, Yâ Rahîm.

Es'eluke bi hürmetî hâzîhîl Esmâi vel Âyâti vel kelimâti sultanen nasîran ve rızkan kesîren ve kalben karîren ve kabren munîren ve hisaben yesîren ve ecren kebîren ve Sallallâhu Â'lâ Seyyidinâ Muhammedin ve A'lâ Âlîhî ve Sahbihî ve selleme tesliman kesîran adede halkike ve midâde kelimâtike ve munteha rahmetike.

Allahümme innî kad âveytu ileyke ve men evâ ilâ rüknin şedîdîn. Ve selamun a'l-al mürselîne velhamdu lillâhi rabbil â'lemîne.

SON DUÂ'nın MÂNÂSI

Yâ Allah, Yâ Allah, Yâ Allah, Yâ Rabbim,

Ey fayda verici, Ey kötülükleri geri çevirici, Ey Rahman ve Rahiym olan Allah, bu ayetlerin sözlerin ve esmâlarının yüzüsuyu hürmetine kazandırıcı bir güç ikrâm eyle.. Bizlere bereketli, bol rızıklar, huzurlu yürekler, aydınlanmış kabirler kolay verilen hesap ve büyük ecirler ikrâm eyle Yâ Rabbi.

Allah'ım Efendimiz Muhammed Sallallahû Aleyhi ve Sellem' Â'lîsine, Sahabesine çok selâm ver. Öyle selâmlar ve duâlar ver ki, Senin halkının sayısı kadar, Senin kelimelerin ve sözlerin tükettiği mürekkepler kadar ve rahmetin en son zirvesine kadar. Allah'ım Sana sığındım, bu sığınmam aynen güçlü ve çetin köşelere sığınanların hâli gibidir.

Allah Rasûllerine selâmlar olsun, âlemlerin Rabbîne şükürler olsun.

